

BIBLIOTECA POLIROM

David Grossman

Până la capătul
pământului

Prix Médicis Étranger 2011

POLIROM

David Grossman

Până la capătul pământului

Traducere din limba ebraică
și note de Ioana Petridean

POLIROM
2012

DAVID GROSSMAN (n. 1954) este unul dintre cei mai importanți autori israelieni, cunoscut comentator al politicii Israelului față de Palestina și militant pentru recunoașterea Palestinei ca stat. A studiat filosofie și teatru la Universitatea Ebraică din Ierusalim, iar după ce și-a încheiat stagiul militar obligatoriu, a lucrat la postul de radio Vocea Israelului. A publicat mai multe cărți de ficțiune, dar și câteva volume de reportaje și interviuri. Printre romanele publicate de Grossman de-a lungul timpului se numără *Copii în zigzag* (1994), *Cineva cu care să fugi de acasă* (2000) și *Până la capătul pământului*, cea mai recentă carte a sa, apărută în 2008. Volumele lui Grossman au fost premiate atât în Israel, cât și în străinătate, și până în prezent au fost traduse în peste treizeci de limbi. Printre numeroasele premii cu care a fost distins autorul israelian, amintim aici premiul Bernstein pentru roman (primit în 1985 și în 1993), premiul Sapir (2001), premiul Bialik pentru literatură (2004), premiul JQ Wingate (în 2004 și 2011) și premiul Médicis étranger (2011).

David Grossman este doctor *honoris causa* al Universității Catolice Leuven din Belgia și cavalier al Ordinului Artelor și Literelor, titlu acordat de Ministerul Culturii din Franța.

Plasat în contextul contemporan al confruntărilor dintre israelieni și palestinieni, *Până la capătul pământului* este o cutremurătoare poveste despre iubire și prietenie, în care istoria intervine mereu cu brutalitate în destinul indivizilor. Personajul central al cărții, Ora, o femeie proaspăt despărțită de soț, pleacă într-o excursie prelungită prin Israel, cu rucsacul în spate, însoțită de iubitul ei din tinerețe, Avram. Pentru Ora excursia este însă mai degrabă o fugă din realitate: fiul ei, Ofer, a plecat într-o misiune de luptă, iar femeia este convinsă că atâta timp cât ea nu află nici o știre din lumea reală, băiatul ei este în siguranță. Pe parcursul excursiei, cei doi vechi iubiți rememorează și reconstruiesc ciudatul triumfi conjugal ce le-a marcat destinul, precum și momentele de răscruce ale vieții lor într-o lume unde războiul pare a fi o realitate permanentă.

Romanul *Până la capătul pământului* a fost distins în 2009 cu premiul Albatross, acordat de Fundația Günter Grass din Germania, și în 2011 cu premiile Médicis étranger și JQ Wingate.

Pentru Michal
Pentru Yonatan și Ruti
Pentru Uri, 1985-2006

Prolog, 1967

Hei, tu, liniște!

Cine-i acolo?

Taci odată! Ai trezit pe toată lumea!

Dar am ținut-o bine

Pe cine?

Acolo, pe stâncă, ședeam amândouă

Ce stâncă? Poate în capul tău. Treci la culcare

Și deodată a alunecat

Țipai, cântai

Dar dormeam

Și urlai!

Mi-a dat drumul la mână, a alunecat

Gata, hai la culcare

Aprinde lumina

Ai înnebunit?

Am uitat

Ne omoară pe toți dacă aprindem lumina

Stai!

Ce-i?

Cântam?

Cântai, urlai, țipai, toate la un loc. Acum taci!

Ce cântam?

Ce cântai?!

Ce cântam în timp ce dormeam?

De unde să știu eu ce cântai? Scotelai niște urlete. Asta cântai. Ce cântam, ce cântam...

Dar ai spus că era un cântec.

Un cântec fără... nu știu, o bâlbâială, eu...

Nu-ți amintești ce cântam?

Spune-mi, ești nebună? Sunt pe jumătate mort

Dar cine ești?

Salonul trei

Și tu ești în carantină?

Trebuie să mă întorc

Nu pleca... Ai plecat? Așteaptă, alo... ai plecat... dar ce cântam?

În noaptea următoare a trezit-o din nou și s-a înfuriat din nou, pentru că ridicase în picioare tot hospitalul cu cântecul ei urlat ca din gură de șarpe, iar ea l-a implorat să încerce să-și amintească dacă era tot cântecul din ziua precedentă. Voia cu disperare să afle, fiindcă în ultimii ani visul acela al ei se repeta noapte de noapte, un vis complet alb, totul era alb acolo, străzile și casele și copacii și pisicile și câinii și stânca de pe marginea prăpastiei. La fel și Ada, prietena ei cu părul roșcat, și ea era albă din cap până-n picioare, fără o picătură de sânge pe chip și pe trup. Fără o picătură de culoare în păr. Dar nici de data asta el nu-și amintea ce cântase. Tremura tot, iar ea, în patul ei, a început să tremure ca răspuns la tremuratură lui. Suntem ca două castaniete, a zis ea pe neașteptate, izbucnind într-un hohot de râs cristalin, care a fâlfâit ușor în inima lui. Își adunase toate puterile pentru a ajunge din salonul lui în salonul ei – treizeci și cinci de pași, cu pauze după fiecare în parte, sprijinindu-se de pereți, de tocurile ușilor și de cărucioarele pentru mâncare goale. Apoi s-a prăbușit și s-a întins pe linoleumul lipicios din fața ușii deschise. Au gâfâit la unison preț de câteva minute. Ar fi vrut s-o facă să râdă iar, dar nu mai putea nici să vorbească, după care, din câte se părea, a adormit.

Spune-mi

Ce? Cine-i acolo?

Sunt eu

Tu...

Spune-mi, sunt singură în salon?

De unde să știu eu?

Nu văd nimic. Alo, e cineva aici?

Eu sunt aici

Nu. Mai e cineva?

Uite, m-am ridicat.

Ce s-a întâmplat?

Am căzut

Tu tremuri așa?

Tremur, da

Cât ai?

Aseară am avut patruzeci

Eu am avut patruzeci cu trei

Trebuie să mă întorc în salon

Spune-mi

Ce?

La cât murim?

La patruzeci și doi

Suntem aproape

Nu, nu, mai e până acolo

Sunt îngrozitor de aproape

Mâine-dimineață te vei simți mai bine

Nu pleca, mi-e frică

Auzi?

Ce?

S-a făcut deodată liniște

S-au auzit bombe căzând ceva mai devreme?

Artilerie

Dorm tot timpul, iar când mă trezesc, e din nou noapte

Chiar și atunci când stau întins, am impresia că mă prăbușesc

De câte ori deschid ochii... noapte

E pană de curent

Cred că vor câștiga

Cine?

Arabii

De ce spui asta?

Au cucerit Tel Aviv-ul

Cum... Cine ți-a spus?

Nu știu. Cred că am auzit

Ai visat

Nu, așa se vorbea pe aici, spunea cineva mai devreme, am auzit voci discutând

Febra e de vină, ai coșmaruri, mi se întâmplă și mie

Visul pe care l-am avut...

Acum trebuie să plec

Eram împreună cu prietena mea

Numai să mă ridic de pe podea

Era o prăpastie adâncă, iar sus... o stâncă

Poate că știi...

Ce anume?

Din ce direcție se auzeau

Nu cunosc locul ăsta

De câtă vreme ești aici?

Nu știu

Eu sunt de patru zile. Poate o săptămână

Așteaptă. Unde e asistenta?

Noaptea stă în aripa A

Toată noaptea?

Mai trece din când în când pe aici. Arăboaică

De unde știi?

După accent

Tremuri

Și gura, fața...

Spune-mi, unde sunt toți ceilalți?

Pe noi nu ne duc în adăpostul antiatomic

De ce?

Să nu-i infectăm

Atunci numai noi...

Și asistenta

Mă întrebam...

Ce?

Dacă ai putea să-mi cânti cântecul acela

Iar începi?

Fredonează-l doar

Să ți-l cânt, să-l fredonez... Crezi că sunt vreun...?

Dacă aș fi fost în locul tău, ți l-aș fi cântat

Am plecat

Nu pleca

Trebuie să mă întorc

Unde?

Unde, unde? Să mă întind alături de înaintașii mei, să cobor cu tristețe-n cavou, acolo mă duc

Cum? Ce-ai spus? Stai o clipă, te cunosc, poate, de undeva? Hei, întoarce-te

În seara următoare, înainte de miezul nopții, s-a dus din nou la ea, s-a oprit în cadrul ușii, a certat-o și s-a plâns că a cântat iar în timpul somnului, trezindu-l – pe el și întreaga lume. Și de data aceasta ea l-a întrebat dacă își amintește despre ce cântec era vorba, însă el a spus printre dinți că s-a săturat să se trezească în fiecare noapte din cauza ei și să se târască de-a lungul nenorocitului ăștia

de coridor, iar ea a zâmbit și l-a întrebat dacă salonul lui e chiar atât de departe și în clipa aceea și-a dat seama că vocea ei venea dintr-o altă direcție decât zilele trecute.

Pentru că acum stau pe scaun, i-a explicat ea, iar el a întrebat cu precauție, de ce stai pe scaun? Pentru că nu dormeam, a zis ea, iar el, atunci, ce făceai?, și ea, stăteam aici și te așteptam, și el, atunci de ce cântai?, iar ea, dar nu cântam, și el, aaaa, iar ea, aha.

Amândoi aveau impresia că se întunecă din ce în ce mai tare. Un nou val de febră, care poate că nu avea legătură cu boala ei, a urcat dinspre picioarele Orei, lăsându-i pete roșii pe gât și pe chip. Norocul meu că e întuneric, se gândi ea, strângându-și gulerul larg al bluzei de pijama în jurul gâtului. În cele din urmă el, încă în prag, și-a dres vocea încetișor și a spus, trebuie să mă întorc, iar ea a întrebat de ce. Și el a zis că trebuie, în mod obligatoriu și fără amânare, să se rostogolească prin smoală și prin pene, dar ea nu a înțeles, după care a priceput gluma și a râs din toată inima, haide, prostuțule, gata cu maimuțăreala, ți-am pregătit un scaun lângă mine.

Și-a croit drum, pipăind cu mâna pragul de sus, dulapurile metalice și paturile, până când s-a oprit și s-a sprijinit cu brațele de un pat gol, gâfâind din răspuțeri. Sunt aici, a mormăit, iar ea a zis, vino puțin mai aproape, și el, o clipă, lasă-mă să-mi trag sufletul. Dar întunericul îi dădea curaj și a spus cu voce tare, cu vocea ei de om sănătos, vocea ei de la malul mării, când juca ping-pong și înota până la Plaja Tăcerii, de ce tremuri? Nu mușc. Iar el a bâiguit, bine, bine, am auzit, sunt pe jumătate mort, iar tonul lui plângăreț și târșâitul greoi al picioarelor au impresionat-o. Semănăm puțin cu un cuplu de bătrâni, s-a gândit ea.

Unde ești?

M-am așezat în capătul salonului.

Auuu!

Ce-ai pățit?

Unul dintre paturi s-a hotărât pe neașteptate... auuu! Ai auzit vreodată despre legea malițiozității...

Ce zici?

Rahat! Ai auzit de legea malițiozității obiectelor de mobilier...?

Ce? Poate mai și ajungi odată...

Tremuratul nu înceta, ci se transforma uneori în frisoane lungi, vorbele le erau întrerupte și sufocate și adeseori erau nevoiți să aștepte clipele de acalmie dintre crizele de tremurat, când mușchii fețelor și ai gurilor li se relaxau și scuipau cuvintele repede, pe tonuri înalte și tensionate, în propoziții frânte de bâlbâială. Câ-ți-a-ni-ai? Șai-spre-ze-ce, tu? Și-un-sfert. Am-ic-ter, a zis ea, tu? Eu? a întrebat el, c-re-d-că-am-o-in-fec-ție-o-va-ri-a-nă.

Tăcere. Respirație gâfâită. A-pro-po, a-fost-o-glu-mă. Nu prea amuzantă, a spus ea. El a oftat: Am încercat să o distrez, dar are un simț al umorului prea... Ea s-a îndreptat de spate și a întrebat cu cine vorbește. El a zis, cu cel care-mi scrie glumele, din câte se pare, va trebui să-l concediez. Dacă

nu vii să te așezi aici imediat, a amenințat ea, încep să cânt. El s-a cutremurat ca și cum ar fi fost zguduit de teamă și a izbucnit în râs. Hohotul lui era scârțâit, asemenea nechezatului unui măgar, un hohot care se alimenta din el însuși, iar ea, în mare taină, l-a înghițit ca pe un medicament, ca pe un premiu.

Atât de mult a râs de glumița ei stupidă, încât abia s-a abținut să nu-i spună că în ultimul timp nu mai știa să facă oamenii să se tăvălească pe jos de râs, ca pe vremuri – „Nu prea are ea simțul umorului“, i-au cântat la petrecerea de Purim de anul acesta –, iar asta nu era un defect minor, în cazul ei era un adevărat handicap, o nouă deficiență care putea crește, se putea agrava, iar ea simțea că lucrul acesta era în strânsă legătură cu alte calități ale ei care începuseră să dispară în ultimii ani. Intuiția, de exemplu. Cum este oare posibil ca o însușire precum aceasta să dispară așa, pur și simplu, și mai ales cu o asemenea repeziciune? Sau instinctul de a rosti lucrul potrivit la momentul potrivit. Evaporat ca prin minune. Ori spiritul ei mucalit... pe vremuri era atât de caustică, încât dinăuntrul ei săreau adevărate scânteii. (Dar poate că pur și simplu nu găsiseră o rimă mai bună pentru cântecul de Purim, se consolă ea.) Sau darul iubirii, s-a gândit deodată, poate că și acesta fusese afectat de degradare – să iubești pe cineva cu adevărat, să te lași mistuit de dragoste, ca în filme, așa cum își povesteau fetele între ele. I se promisese lui Avner, Feinblatt Avner, prietenul ei care mersese la Școala Militară, care acum era deja soldat, i-a spus pe treptele care leagă strada Pevsner de strada Iosef că ea este sufletul lui pereche, dar nici măcar atunci n-a atins-o, nu a atins-o nici cu un deget, poate că și asta avea o legătură, faptul-că-n-o-atinsese, iar în adâncul inimii ei știa că totul se lega într-un anumit fel și că lucrurile pe care cei din jurul ei le percep și le cunosc deja îi vor deveni, cu timpul, din ce în ce mai clare și va continua să descopere tot mai multe frânturi din ceea ce urmează să i se întâmple.

Preț de o clipă s-a văzut la cincizeci de ani, înaltă, slabă și ofilită, o floare lipsită de parfum, cu pași mari și grăbiți, cu capul aplecat și o pălărie de paie cu boruri largi ascunzându-i fața, în timp ce băiatul cu râs de măgar continua să-și croiască drum către ea, pipăind obiectele din jurul său, când apropiindu-se, când depărtându-se, ca și cum ar fi făcut-o dinadins, ca și cum pentru el ar fi fost un fel de joc – chicotea și glumea pe seama propriei lui stângăcii, descriind mișcări circulare în jurul camerei și întrebând-o din când în când unde se află, pentru a ști încotro s-o apuce. Ești ca un far, îi explica el, dar cu voce. Nătărăul, își zise ea. În cele din urmă a ajuns la patul ei, a pipăit obiectele din jur, a găsit scaunul pe care ea îl pregătise pentru el și s-a prăbușit în el cu respirația tăiată, asemenea unui bătrân. Ea simțea mirosul sudorii lui de om bolnav, așa că a luat una din păturile ei și i-a întins-o, iar el și-a înfășurat-o în jurul umerilor fără să scoată nici un cuvânt. Erau amândoi extenuați și tremurau gârboviți.

Cu toate acestea, a spus ea de sub pătura ei, vocea ta îmi pare cunoscută. De unde ești? Din Ierusalim, a răspuns el. Eu sunt din Haifa, a zis ea, punând un ușor accent pe numele orașului, m-au adus aici cu ambulanța de la spitalul Rambam, din cauza complicațiilor. Și eu am de-astea, a râs el,

toată viața mea e plină de complicații. Apoi au tăcut, el s-a scărpinat pe burtă și pe piept, bombănind nemulțumit, după care a început și ea să bombăne. Țsta-i lucrul cel mai rău, nu-i așa? Se scărpină și ea în rînd cu el, cu toate unghiile: Uneori mi-aș jupui bucuroasă pielea, numai să scap de mîncărime. De fiecare dată cînd începea să vorbească, el auzea plescăitul acela lipicios al buzelor ei în clipa în care se dezlipiau una de cealaltă, iar vîrfurile degetelor lui începeau să pulseze de emoție.

Ora a spus, șoferul de pe ambulanță mi-a zis că în vremurile astea avem nevoie de ambulanțe pentru chestiuni mult mai importante. Ia spune-mi, n-ai observat că aici toată lumea este furioasă pe noi, ca și cum am fi făcut-o intenționat? Și apoi a zis, pentru că noi suntem ultimii supraviețuitori. Și el a zis, i-au externat pe toți imediat ce au început să se simtă puțin mai bine, mai ales pe soldați, un-doi, înapoi în armată, să ajungă la vreme pentru următorul război. Și ea a întrebat, chiar va fi un nou război? Și el a spus, glumești? Suntem în război de cel puțin două zile. Cînd a început? a întrebat ea în șoaptă. Alaltăieri, cred, dar ți-am mai spus asta și cu o zi sau două în urmă, nu-mi amintesc exact, nu prea am noțiunea timpului. Și ea a încuviințat, așa e, mi-ai spus... Ora era șocată, ghemotoace de frică i se rostogoleau prin vene. Și el a bâiguit, cum de n-ai auzit? Tot timpul sirene și salve de artilerie, am auzit chiar și elicoptere aterizînd, probabil că sunt deja un milion de victime pînă acum. Și care-i situația? a întrebat Ora, iar el i-a răspuns, nu știu, nici nu ai cu cine vorbi aici, nu-și bat capul cu noi, și ea a întrebat, dar sora Viki? Unde e? Cine are grijă de noi? El a răspuns, acum nu-i decît femeia aceea micuță, arăboaică, cea care plînge, nu ai auzit-o? Ora era uluită, ăsta e plînsul unui om? Credeam că e un animal care schelălăie, ești sigur? E plînsul unui om, sunt sigur. Și Ora a zis, dar cum se face că nu am văzut-o pînă acum? Iar el i-a răspuns, este tot timpul într-un du-te-vino, ia analizele, îți lasă medicamentele și mîncarea pe tavă, apoi dispare, iar acum numai ea a mai rămas, zi și noapte.

El și-a supt obraji și a spus pe un ton gînditor, e amuzant că singura persoană pe care au lăsat-o să aibă grijă de noi e o arăboaică, nu ți se pare? Probabil că nu-i lasă pe arabi să îngrijească răniții. Dar Ora nu reușea să priceapă, de ce plînge? Ce i s-a întîmplat? De unde să știu eu? i-a răspuns el. Nu ai întrebat-o? Iar el a zis, venea întotdeauna cînd dormeam, iar de cînd a început războiul, nu am mai văzut-o. Ora și-a îndreptat spinarea, iar corpul ei a devenit deodată rigid, au ocupat Tel Aviv-ul, îți spun eu, Nasser și Hussein își savurează deja cafeaua într-o cafenea de pe strada Dizengoff. De unde ai mai scos-o și pe asta? a întrebat el înfricoșat. Și ea a zis, am auzit ieri-noapte sau astăzi, sunt aproape sigură, poate că au anunțat la radio, am auzit eu, au ocupat Beer Sheva, Ashkelon și Tel Aviv. Iar el a zis, nu, nu, nu se poate, probabil e din cauza febrei, cum să se poată așa ceva? Ai luat-o razna, una ca asta nu se poate întîmpla. Se poate, se poate, a șoptit ea ca pentru sine, gîndindu-se, ce știi tu despre ce s-ar putea și ce nu s-ar putea întîmpla?

Mai târziu s-a trezit din moțăială și a cercetat salonul cu privirea, căutându-l pe băiat, ești încă aici? Cum, da. Ora a oftat, au fost nouă fete cu mine în salon, iar acum am mai rămas doar eu, nu-i așa că-i enervant? Iar tânărului îi plăcea că, după trei nopți petrecute cu ea, încă nu știa cum o cheamă și nici ea nu-i știa numele; îi plăceau micile mistere precum acesta. În schițele pe care le scria și le înregistra pe discuri acasă, cele în care el interpreta toate rolurile, și copii, și bătrâni, și femei, și fantome, și regi, și găște sălbatice, și ceainice vorbitoare, și tot felul de alte personaje, se derulau întotdeauna asemenea joculețe ale minții, creaturi care apăreau și dispăreau, personaje imaginare aparținând altor personaje. Între timp se amuza încercând să ghicească: Rina? Yael? Poate Liora? Pare a fi o Liora¹, își zise, zâmbetul ei luminează întunericul încăperii.

Și în salonul lui se întâmplase la fel, i-a zis el, plecaseră cu toții, inclusiv soldații, unii dintre ei abia dacă se puteau ține pe picioare, dar tot i-au trimis înapoi în unitățile militare, iar acum nu a mai rămas decât un tip, nu e soldat, de fapt e un băiat din clasa lui pe care l-au adus cu aproape patruzeci și două de grade în urmă cu două zile și nu reușesc să-i reducă temperatura, iar el doarme cât e ziua de lungă și își povestește singur *O mie și una de nopți...* O clipă, l-a întrerupt Ora, ai fost vreodată în cantonament la Wingate? Joci cumva volei? Avram a scos un scheunat oripilat. Ora și-a reținut un zâmbet, arborând o mască serioasă: Cum adică, nu te pricepi la nici un fel de sport? Avram a rămas o clipă pe gânduri. Poate sunt bun pe post de sac de box, a zis el. Atunci în ce mișcare de tineret te-ai înscris? Nu fac parte din nici o mișcare, a răspuns el, zâmbind. Din nici o mișcare? s-a cutremurat Ora, dar ce ești tu? Să nu-mi spui că *tu* faci parte din cine știe ce mișcare, a zis Avram, zâmbind încă. De ce nu? a întrebat jignită Ora. Fiindcă lucrul acesta va distruge totul între noi, a spus el cu un oftat exagerat, pentru că începusem să cred că ești fata perfectă. Ha! a izbucnit ea, întâmplător, fac parte din Mahanot Haolim, moment în care el a ridicat bărbia către tavan, și-a țuguat buzele și a lansat un urlet lung, canin, sfâșietor. Tocmai mi-ai spus un lucru îngrozitor, a zis, nu pot decât să sper că știința medicală va descoperi cât mai curând un leac pentru suferința ta. Ea bătu agitată din picior. Stai o clipă, știi! N-ai fost cu amicii tăi în tabăra de la Yesud HaMaale? Nu v-ați instalat corturile în pădurea de acolo?

Dragă jurnalule, a zis Avram cu un pronunțat accent rusesc, în creierii unei nopți reci și furtunoase, eu, cel trecut de primăvara vieții, am întâlnit o fată care era sigură că mă mai văzuse undeva – Ora a strâmbat disprețuitoare din nas –, dar ce să mai lungim povestea, a continuat Avram, am epuizat toate posibilitățile, iar după ce am respins toate ideile ei nebunești, am ajuns la concluzia că poate ne cunoșteam de undeva din viitor.

Ora a scos un țipăt ascuțit, ca și cum ar fi fost înjunghiată de cineva. Ce s-a întâmplat? a întrebat Avram pe un ton blând, de parcă s-ar fi molipsit de la durerea ei. Nimic, a răspuns ea, nimic. Privea în secret în direcția lui, încercând să străpungă întunericul și să-și dea seama cine e.

Cumva, cu un efort super-înaripat, a zburat până în salonul trei și a aterizat pe marginea patului

colegului lui de clasă, care ofta și el și se scărpină în somn. E atât de multă liniște aici, a murmurat Avram, ai observat cât de liniștită e noaptea asta? S-a lăsat o tăcere adâncă. Apoi celălalt băiat a rostit pe un ton găjâit, cu o voce spartă: Parcă am fi într-un mormânt. Poate că suntem deja morți. Avram a rămas gânditor. Ascultă, a spus el, când eram în viață, cred că am fost colegi de clasă. Băiatul a tăcut și a încercat să-și ridice capul, pentru a-l privi pe Avram, dar în zadar. După câteva clipe a șoptit, pe vremea când trăiam, nu am prea învățat nimic în nici o clasă. Asta-i adevărat, a încuviințat Avram cu un zâmbet șters, admirativ, pe vremea când trăiam, chiar aveam în clasă un tip care nu învăța absolut nimic, un tip pe nume Ilan, incredibil de snob, nu vorbea niciodată cu nimeni.

Ce ar fi putut vorbi cu voi? Niște copii, o adunătură de fătălai care habar nu aveau pe ce lume trăiesc.

De ce? a întrebat Avram încetișor. Ce știi tu și noi nu știm?

Ilan a dat drumul unui hohot de râs scurt și amar.

Au tăcut amândoi și s-au cufundat într-un somn agitat. Undeva mai încolo, în salonul cu numărul șapte, Ora stătea întinsă pe pat și încerca să-și dea seama dacă toate acestea se întâmplaseră cu adevărat. Își aducea aminte că nu cu mult timp în urmă, de fapt cu doar câteva zile înainte, leșinase în plină stradă pe când se întorcea de la orele de practică, de la Technion². Își amintea că doctorul de la Rambam o întrebase dacă nu cumva fusese într-una din unitățile militare mobilizate pentru război și mâncase ceva acolo sau folosise latrinele. Fusese smulsă din sânul familiei, exilată într-un oraș ciudat, și devenise prizonieră într-o izolare totală, impusă de medici, la etajul al treilea al unui spital micuț și neîngrijit dintr-un oraș pe care abia dacă-l cunoștea. Nici măcar nu mai era sigură că părinților și prietenilor ei le era interzis să o viziteze. Poate că o vizitaseră în timp ce dormea, stătuseră neputincioși în jurul patului ei, încercând să o readucă în simțiri, poate că îi vorbiseră, o strigaseră pe nume, iar apoi plecaseră, aruncându-i o ultimă privire, ce păcat, o fată așa de bună, dar n-avem ce face, viața merge mai departe, iar noi trebuie să privim înainte, mai ales că acum suntem în război și avem nevoie de toate forțele noastre.

Sunt pe moarte, a murmurat Ilan.

Prostii, a spus Avram, vei supraviețui, peste o zi sau două vei fi deja...

Știam că asta mi se va întâmpla, a spus încet Ilan. Am știut-o de la bun început.

Nu, nu, s-a speriat Avram, ce tot spui acolo, nu gânde așa.

Nici măcar n-am sărutat vreo fată.

Vei săruta, a zis Avram, nu-ți fie teamă, hai, totul va fi bine.

Pe vremea când trăiam, a spus Ilan ceva mai târziu, poate o oră mai târziu, aveam în clasă un tip care mă călca rău de tot pe nervi.

Eu eram ăla, a zis Avram, zâmbind.

Pur și simplu nu putea să-și țină gura.

Eu sunt ăla.

Câtă gălăgie mai făcea!

Eu sunt, eu sunt, râse Avram.

Mă uitam la el și-mi ziceam, când era mic, cred că taică-său îl bătea de-i suna apa-n cap.

Cine ți-a spus asta? a întrebat panicat Avram.

Mă uit și eu la oameni, a răspuns Ilan și a adormit.

Cuprins de agitație, Avram și-a desfăcut aripile și a zburat de-a lungul coridorului, izbindu-se de pereți, până când a aterizat pe scaunul de lângă patul Orei, după care a închis ochii și s-a cufundat într-un somn tămăduitor. Ora o visa pe Ada. În visul ei era alături de Ada, pășeau împreună pe aceeași întindere albă, nesfârșită, aproape noapte de noapte, ținându-se tăcute de mână. La început vorbeau tot timpul în vise. Puteau vedea de departe stânca aceea străjuind prăpastia. În clipa în care a îndrăznit s-o privească pe Ada, a observat că ea nu mai avea trup, doar vocea aceea ascuțită și vorba repezită, cum i le știuse dintotdeauna, și senzația mâinilor încleștate, a degetelor agățându-se cu disperare unele de celelalte. Sângele din capul Orei pulsa, nu o părăsi, nu o părăsi, nu o părăsi pe Ada nici măcar o clipă...

Nu, a șoptit Ora, trezindu-se cu un tresărit, scăldată într-o sudoare rece, sunt atât de proastă...

A privit prin întuneric spre locul în care zăcea întins Avram. Venele de la gât îi pulsau.

Ce-ai spus? a întrebat el în timp ce se trezea, încercând să se așeze mai bine în scaun.

Dar continua să alunece tot mai jos, ca și cum o forță demonică l-ar fi îmbiat să se întindă, să-și odihnească țeasta insuportabil de grea.

Am avut o prietenă care vorbea puțin, așa ca tine, murmură ea cuvintele. Mai ești aici?

Sunt aici, cred că am adormit.

Am fost prietene din clasa întâi.

Și acum nu mai sunteți?

Ora încerca în zadar să-și controleze mâinile, care începuseră deodată să-i tremure incontrollabil. Trecuseră doi ani de când nu mai vorbise cu nimeni despre Ada. Nici măcar nu-i mai rostise numele.

Avram s-a aplecat puțin în față:

Ce s-a întâmplat cu tine? De ce ești așa?

Ascultă...

Ce?

Vrei să auzi ceva?

El a râs:

Ce întrebare!

Ea și-a înghițit saliva și a spus repede:

În clasa întâi, în prima zi de școală, când am intrat în clasă, ea a fost prima fată pe care am văzut-o.

De ce?

Ei bine, a chicotit Ora, și ea era roșcată.

Aha. Ce, și tu ești roșcată?

Ea a râs cu poftă, iar râsetul îi era din nou sănătos și muzical: era extrem de surprinsă că cineva putea sta atât de mult timp de vorbă cu ea, trei nopți la rând, fără să știe că are părul roșcat.

Dar nu am pistrui, a subliniat ea repede. Ada avea: pe toată fața, pe mâini și pe picioare. Te interesează vreun pic ce spun eu aici?

Avea și pe picioare?

Peste tot.

De ce te-ai oprit?

Nu știu. Nu-i mare lucru de povestit.

Atunci spune-mi atâta cât e.

E puțin... a ezitat ea o clipă, neputând să se hotărască dacă era sau nu în stare să-i dezvăluie secretele prieteniei lor. Ar trebui să știi că primul lucru pe care îl face un copil roșcat e să caute în jur alți copii asemănători lui.

Pentru a se împrieteni cu ei? O, nu, dimpotrivă! Am ghicit?

Ea a zâmbit admirativ în întuneric. Era mai inteligent decât crezuse.

Exact, a zis. Nici măcar nu stau unii lângă alții.

Așa cum îi caut eu pe... pe pricăjiți.

De ce?

Pur și simplu.

Ești... ești micuț de statură?

Sunt dispus să pariez că nu-ți ajung nici până la glezne.

Ha-ha!

Serios, nici n-ai idee ce oferte primesc de la circuri.

Ia spune-mi!

Ce anume?

Dar fii sincer.

Te rog.

De ce ai venit la mine ieri și astăzi?

Nu știu. Pur și simplu.

Și totuși...

El și-a dres vocea, apoi a spus:

„Am vrut să te trezesc înainte de a începe să cânti iar în somn, a mințit Avram.“

Ce ai spus?

„Am vrut să te trezesc înainte de a începe să cânti iar în somn, a mințit vicleanul Avram.“

Of, ești...

Da.

Îmi spui și ceea ce...

Exact.

Tăcere. Un zâmbet reținut. Rostogoliri plăcute de valuri la ambele capete.

Și numele tău e Avram?

Ce pot să fac? A fost cel mai ieftin nume pe care și l-au putut permite părinții mei.

E ca și cum eu aș spune, de exemplu: „Vorbește cu mine ca și cum ar fi un actor de teatru, își zise Ora“?

„Te-ai prins, i-a spus Avram Orei, după care și-a zis în sinea lui: Dragul meu suflet, cred că am descoperit...“

„Acum taci o clipă, a spus geniul Ora, afundându-se în gânduri mai adânci decât oceanul însuși.“

„Mă întreb ce fel de gânduri sunt acelea mai adânci decât oceanul însuși, se întrebă neliniștit Avram.“

„Își spuse că tare și-ar mai dori să-l vadă, măcar pentru o clipă... Apoi Ora, vicleană precum o vulpe, îi dezvălui că, în afară de scaunul acela, mai pregătise pentru ziua aceea și *asta*.“

Un scrâșnet, apoi încă un scrâșnet, o licărire și un strop de lumină strălucește în întuneric. Se zărește un braț lung, alb și mlădios, ce ține un chibrit aprins. Lumina unduiește pe pereți asemenea unei mase lichide. O încăpere mare, cu multe paturi goale, fără așternut, cu umbre tremurătoare, un zid, cadrul unei uși, iar în inima cercului de lumină stă Avram, ce se retrage ușor din fața flăcării strălucitoare.

Ea mai aprinde un băț și-l ține mai jos, parcă nedorind să-l pună într-o situație jenantă. Lumina dezvăluie o pereche de picioare groase, viguroase, înveșmântate într-o pijama albastră, pe ai căror genunchi se odihnesc, încleștate una în cealaltă, două mâini surprinzător de micuțe, apoi lumina urcă spre un trup solid și scurt, decupând din întuneric o față rotundă, o față care, în ciuda suferinței, trădează o dragoste de viață aproape stânjenitoare, cu o expresie curioasă și intensă, un nas borcănat și pleoape umflate, toate încununate de o claie deasă de păr negru, crescut în dezordine.

Dar ceea ce o surprinde cel mai mult este felul în care își oferă chipul spre a fi privit și judecat, cu ochii strâns închiși, fapt care îi zbârcește toate trăsăturile. Preț de o clipă i-a făcut impresia unui om care tocmai a aruncat în aer un obiect fragil și acum așteaptă să se facă țândări.

Ora stinge chibritul și-și linge degetul ars. După o clipă de ezitare, aprinde un alt băț și îl ține cu severitate exact în dreptul propriei frunți. Închide ochii și trece repede flacăra, de sus în jos, prin dreptul chipului ei. Genele îi flutură slab, iar buzele îi sunt ușor țuguiate. Umbra îi fracturează oasele lungi ale pomeților înalți, ascunzându-i linia sfidătoare a bărbiei și gurii. În trăsăturile acestei fețe frumoase sălășluiește ceva întunecat și somnolent, ceva pierdut și ireversibil, dar poate că doar boala o face să pară astfel. Părul ei scurt strălucește precum alama topită, iar scânteierea lui luminează ochii lui Avram chiar și după ce flacăra chibritului se stinge, iar figura ei se cufundă din

nou în întuneric.

Spune-mi...

Ce anume? Ce?!

Avram?

Ce e?

Ai adormit?

Eu? Am crezut că tu ai adormit.

Chiar crezi că ne vom face bine?

Sigur că da.

Cred că erau vreo sută de oameni în carantină când am ajuns eu aici. Dacă avem vreo boală al cărei leac nu-l cunosc?

Te referi la... amândoi?

La toți cei care au rămas aici.

Suntem doar noi doi și tipul ăla din clasa mea.

Dar de ce tocmai noi?

Din cauza complicațiilor hepatitei.

Și totuși de ce noi?

Nu știu.

Adorm din nou...

Eu rămân.

De ce adorm mereu?

Ai trupul slăbit.

Nu dormi. Păzește-mă!

Atunci vorbește-mi.

Despre ce?

Despre tine.

Ce-ar fi de spus despre mine?

Erau ca două surori. Li se spunea „siamezele“, deși nu semănau deloc una cu cealaltă. Vreme de opt ani, de la șase până la paisprezece ani, din clasa întâi până la sfârșitul primului trimestru al clasei a opta, au stau mereu în aceeași bancă. Nu se despărțeau nici măcar după ore, erau tot timpul împreună, când acasă la una, când la cealaltă, în mișcarea de tineret Mahanot Haolim, în drumeții...
Asculți ce-ți povestesc?

Cum...? Sigur. Dar nu înțeleg un lucru: de ce nu mai sunteți prietene?

De ce?

Da.

Ea nu mai...

Nu mai ce?

Nu mai trăiește.

Ada?!

L-a auzit chircindu-se, ca și cum ar fi fost lovit. Ea și-a ridicat genunchii până în dreptul bărbiei, apoi și-a trecut brațele în jurul lor, legănându-se înainte și înapoi. Ada e moartă, Ada e moartă de doi ani, și-a spus ea încet, e în ordine, e în ordine, toată lumea știe că a murit. Ne-am obișnuit cu gândul: e moartă. Viața merge înainte. Dar avea impresia că tocmai îi dezvăluise lui Avram un lucru secret și cât se poate de intim, ceva ce numai ea și Ada știuseră.

Apoi, din cine știe ce motiv, s-a relaxat. A încetat să se mai legene. A început să respire din nou, timid, cu grijă, ca și cum ar fi avut spini în plămâni – conștientă totodată că trupul ei ar putea să-i înlăture, unul câte unul.

Dar de ce a murit?

Accident de mașină. Să știi că...

Accident?

Aveți simțul umorului la fel de bine dezvoltat.

Cine?

Tu și ea, dar exact la fel.

Înseamnă că de-aia...

De-aia ce?

De-aia nu râzi la glumele mele?

Avram...

Da.

Dă-mi mâna.

Ce?

Dă-mi mâna repede.

Dar avem voie?

Nu fi prost, dă-mi mâna!

Nu, nu ai înțeles. Din cauza carantinei.

Oricum suntem bolnavi.

Dar poate că...

Dă-mi odată mâna aia!

Uite cum transpirăm amândoi.

Ce noroc!

Noroc?

Imaginează-ți cum ar fi fost dacă numai unul dintre noi ar fi transpirat.

Sau dacă numai unul dintre noi ar fi tremurat.

Sau s-ar fi scărpinat.

Sau dacă numai unul dintre noi ar fi avut...

Ce anume?

Știi tu.

Ești vulgar.

Dar ăsta-i adevărul, nu?

Atunci spune-o.

Bine... rahatul...

De culoarea înălbitorului...

Și cu sânge, mult sânge.

Ea a spus în șoaptă:

Nici nu știam că am atât de mult sânge în trup.

Ce are învelișul galben, tremură ca naiba și are rahatul plin de sânge? Uite că râzi... începusem să mă îngrijorez...

Ascultă, înainte de a mă îmbolnăvi, credeam că nu am nici un strop de...

De ce?

De sânge în trup.

Cum ar fi posibil așa ceva?

În fine, nu contează.

Chiar ai crezut asta?

Ține-mă strâns de mână, nu-mi da drumul.

În afară de culoarea părului, care era aceeași, erau foarte diferite, având caractere aproape opuse: una era înaltă și athletică, cealaltă micuță și îndesată, una avea figura luminoasă și strălucitoare a unui mânz lipsit de griji, iar cealaltă avea trăsături înghesuite, apăsate parcă de gânduri, o grămadă de pistrui, nasul și bărbia ascuțite și o pereche de ochelari mari – asemenea unei eleve eminente de la țară, cum spusese odată tatăl Orei. Chiar și părul lor era cât se poate de diferit: părul Adei era des, aspru, sălbatic, de abia dacă reușeai să treci un pieptene prin el. I-l prindeam într-o coadă, a spus Ora, o coadă cam așa de groasă, pe care apoi i-o petreceam în jurul capului ca pe un colăcel de sabat. Așa îi plăcea ei. Numai eu îi aranjam părul.

Capul Adei era cu adevărat roșcat, mult mai roșcat decât al Orei. Ora s-a ghemuit în pat și a

văzut-o: Ada, roșie precum capătul unui chibrit cuprins de flacăra. O privi pieziș, apoi închise ochii, incapabilă să înfrunte figura Adei în toată plenitudinea ei. Nu am mai văzut-o de multă vreme astfel, plină de culoare, se gândi ea.

Mergea întotdeauna alături de mine pe partea asta, i-a spus Ora lui Avram, ținându-i mâna în ambele palme, pentru că Ada nu auzea aproape deloc cu urechea dreaptă, avea ceva de la naștere, și vorbeam tot timpul, despre orice, vorbeam tot timpul despre orice.

S-a oprit deodată și și-a smuls mâna din strânsoarea lui. Nu am voie să fac asta, își zise, ce mi-a venit să-i vorbesc despre ea, tace, așteaptă să-i spun, nici măcar nu întreabă nimic.

A tras adânc aer în piept, căutând un mod în care să-și continue povestea, dar cuvintele nu-i ieșeau, îi pulsau înăuntrul inimii, însă nu reușeau să se elibereze. Ce să-i mai spună? Ce ar putea pricepe el? Eu vreau, și-a zis, cu gândul la el. Să nu crezi că nu vreau, înțelege, dar încă nu pot. Degetele i s-au cuibărit în căușul celeilalte palme, așa își amintea de ele două, își amintea împreunarea – apoi a zâmbit.

Tocmai mi-am amintit ceva: cu numai o săptămână înainte să... înainte să i se întâmple ce i s-a întâmplat, făceam un comentariu literar la *Micul iepuraș*.

Avram s-a scuturat puțin și a zâmbit ușor, cum, povestește-mi. Ora a râs, am scris, de fapt Ada a scris mai mult, ea a fost mereu cea mai talentată dintre noi, a scris un întreg eseu despre cât de îngrozitoare a fost gripa comună, care s-a răspândit în întreg regnul animal, afectând până și cele mai nevinovate creaturi...

Avram a spus în șoaptă, ca pentru sine, „până și cele mai nevinovate creaturi“, iar ea a simțit cum el savurează cuvintele, trecându-și limba pe suprafața lor, și și-a dus inconștient mâna spre grumaz.

Ea și Ada. Totul revine, cum este posibil, după atât de multă vreme. Cu o claritate surprinzătoare: discuții interminabile despre băieții care au sau nu „personalitate artistică“ și aprecieri intime despre părinții lor – de fapt încă de la început și-au fost mai fidele una alteia decât au fost vreodată față de secretele din familiile lor – și a mai fost și episodul cu esperanto, când s-au apucat să învețe limba împreună, dar nu au mai apucat. În timpul excursiei lor anuale la lacul Kinneret, în autobuz, pe Ada o durea burta și i-a spus Orei că e pe moarte, astfel că Ora a rămas așezată lângă ea și a început să plângă. Nu știu de ce, dar nu am plâns nici măcar o singură dată de când a murit.

Doar o stradă micuță și o alee separau casele lor din cartierul Neve Sha'an. Mergeau împreună la școală și tot împreună se și întorceau, ținându-se de mână, făceau exact la fel de când aveau șase ani, nu-și schimbaseră obiceiul nici la paisprezece, iar Ora își amintea cum o dată – pe când aveau nouă ani – se certaseră din cine știe ce motiv într-o zi, așa că nu o mai ținuse pe Ada de mână când traversaseră strada, iar un camion al municipalității o lovise pe Ada, aruncând-o sus de tot în aer...

Revăzu scena: paltonul ei roșu plutind ca o parașută. Ora era la numai doi pași în spatele ei, dar

s-a întors numaidecât și a luat-o la fugă, ascunzându-se îndărătul unor tufișuri, chircindu-se la pământ, cu palmele strâns lipite peste urechi și scoțând sunete indefinite, pentru a nu mai auzi și a nu mai vedea nimic din ce se întâmpla în jur.

Nu știam că era doar o repetiție.

Nu sunt în stare să salvez alți oameni, a adăugat ea puțin mai târziu – poate pentru sine, poate pentru a-l preveni.

Apoi a urmat vacanța de Hanuka, a spus ea, iar vocea i-a devenit șoptită. Eu, împreună cu părinții și cu fratele meu, am plecat în vacanță în Nahariya, mergeam acolo în fiecare an, la o pensiune. În prima dimineață de după vacanță am așteptat-o în fața chioșcului unde ne întâlneam în fiecare zi, dar nu a venit și deja se făcuse târziu, așa că am plecat singură, însă am constatat că nu era nici în clasă, am căutat-o prin curte, lângă copacul nostru, în toate locurile noastre, dar ea nu era nicăieri. A sunat clopoțelul, dar ea nu a venit și eu m-am gândit, poate că s-a îmbolnăvit, apoi m-am gândit din nou, poate că a întârziat, iar acum e pe drum. Apoi a intrat dirigintele nostru și am văzut că era răvășit, stătea puțin aplecat într-o parte și ne-a spus, Ada noastră... Și a izbucnit în lacrimi, iar noi nu înțelegeam ce se întâmplă, unii copii chiar au început să râdă, fiindcă dirigintele emitea un fel de sforăit...

Vorbea repede și șoptit. Avram i-a strâns mâna cu putere între palmele lui, strivindu-i-o, dar ea nu și-a retras-o.

Apoi ne-a spus că fusese ucisă cu o seară înainte într-un accident, în Ramat Gan. Avea o verișoară acolo, mergea pe stradă, a venit un autobuz și asta a fost tot.

Respirația ei se simțea întretăiată și fierbinte pe dosul palmelor lui.

Și ce-ai făcut?

Absolut nimic.

Nimic?

Am rămas în bancă. Nu-mi amintesc.

Avram respira greu.

Aveam în ghiozdan două cărți de-ale ei, două volume ale *Enciclopediei pentru copii*, pe care urma să i le dau înapoi după vacanță, și nu puteam să mă gândesc decât: Ce-o să fac acum cu ele?

Așa ai aflat vestea? În clasă?

Da.

Nu se poate.

Uite că se poate.

Și ce s-a întâmplat după aceea?

Nu-mi aduc aminte.

Și părinții ei?

Cum?

Ce s-a întâmplat cu ei?

Nu știu.

Cred că dacă mi s-ar întâmpla ceva asemănător, un accident, mama ar înnebuni. Așa ceva ar omorî-o.

Ora și-a îndreptat spatele, și-a retras mâna și s-a sprijinit de perete.

Nu știu... Nu au zis nimic.

Cum așa?

Eu nu...

Nu te aud. Vino mai aproape.

Nu am stat de vorbă cu ei.

Deloc?

De atunci.

Stai puțin, au fost uciși și ei atunci?

Ei...? Nu... Locuiesc în aceeași casă și în ziua de azi.

Dar ai spus... Ai spus că tu și ea erați ca două surori...

Nu am mai mers niciodată acolo...

Trupul ei a început să devină rigid. Nu, nu, a izbucnit ea într-un hohot glacial, străin, eu nu mă duc acolo, nu, nu... chiar și mama mi-a spus că ar fi mai bine să nu mă duc, să nu le provoc o durere și mai mare. Ochii ei au început să strălucească: E mai bine așa, crede-mă, e cel mai bine așa, nu trebuie să discuți chiar despre orice.

Avram tace. Adulmecă.

Dar am scris un eseu despre ea în clasă, fiecare copil a scris câte ceva și am scris și eu, iar profesorul de compunere le-a adunat într-un caiet și a spus că le va trimite părinților ei.

Ora și-a apăsât brusc gura cu pumnul: De ce îți povestesc eu ție toate astea?

Spune-mi, a întrebat el, măcar mai avea frați sau surori?

Nu.

Era singură la părinți?

Da.

Doar ea și cu tine...

Nu înțelegi, nu-i adevărat ceea ce... Aveau dreptate!

Cine? Despre cine vorbești?

Despre părinții mei. Nu tata, mama. Ea știe mai bine ca oricine lucrurile astea. Ea a trecut prin Shoah³. Cu siguranță nici părinții Adei nu ar fi vrut să mă duc acolo, de aceea nu m-au invitat niciodată. Ar fi putut să mă invite, nu-i așa?

Dar ai putea să te duci acum.

Nu, nu. Nu am vorbit niciodată cu ei de atunci încoace, iar ea...

Capul i se legăna dintr-o parte în alta și întreg trupul îi tremura: Nici în clasă nu se vorbește niciodată despre ea, niciodată... de doi ani... A început să-și izbească țeasta de perete, o lovitură, o silabă, o lovitură, o silabă: Ca-și-când-nu-ar-fi-e-xis-tat.

Termină, a spus Avram, iar ea s-a oprit imediat. Privea fix înaintea, în întuneric. Acum auzeau amândoi: undeva, într-unul dintre saloanele îndepărtate, asistenta plângea – un bocet stins și lung.

Spune-mi, a întrebat el după o vreme, ce s-a întâmplat cu scaunul pe care ședea ea în clasă?

Scaunul ei?

Da.

Cum adică? A rămas la locul lui.

Gol?

Da, sigur că gol. Cine să se așeze în el?

Ea tăcu și rămase atentă. De ceva timp începuse să se îndoiască de el și de figura lui de ursuleț simpatic – de altfel, destul de ridicolă. Și mai înainte îi pusese o întrebare aparent nevinovată, dar care îi făcuse o rană adâncă, remarcată de ea abia câteva clipe mai târziu.

Și ai continuat să stai lângă scaunul ei?

Da... Nu... M-au mutat mai în spate. După aceea m-au mai mutat câteva rânduri... cred... nu-mi amintesc exact.

Unde?

Unde ce?

Arată-mi exact unde te-au mutat, i-a cerut el nerăbdător.

Un nou soi de sfârșeală începu să pună stăpânire pe trupul ei: slăbiciunea nefamiliară a supunerii totale.

Dacă banca noastră se afla undeva aici, murmură ea, desenând cu degetul în palmă, înseamnă că m-au mutat pe undeva pe aici.

Înseamnă că îl aveai tot timpul în fața ochilor.

Da.

Dar de ce nu te-au mutat altundeva, mai în față, să nu fii permanent nevoită să...?

Gata, ajunge! Încetează cu asta! Chiar nu poți să-ți ții gura?

Ora...

Ce mai e acum? Ce vrei?

Mă gândeam că poate, într-o zi, nu știi...

Ce?

Mă gândeam doar că am putea să mergem într-o zi să-i vizităm pe părinții ei.

Eu și cu tine?

De ce nu?

Dar nici măcar nu-i cunoști. Cum ar fi posibil așa ceva?

Dacă ajung vreodată în Haifa... nu știu, aş putea veni cu tine dacă vrei.

Un pui de pasăre a început să-și agite aripile furios undeva adânc înăuntrul gâtului Orei.

Părinții ei au... au un magazinaș pe strada noastră, iar noi am încetat...

Ce? Spune-mi...

Să ne facem cumpărăturile acolo.

Cum adică ați încetat?

Părinții mei... mama a spus că ar fi mai bine să nu ne oprim acolo.

Și tu ai fost de acord?

Așa că ocolim...

Dar cum...?

Avram, ține-mă!

Respins de ea, atras de frica ei, își căută drumul cu mâinile, căzut în genunchi, apoi simți un cot subțire și slăbuț, o curbă delicată, pielea ei fierbinte și uscată, umezeala unei guri. Când i-a atins umărul, ea s-a agățat de el cu tot trupul, tremurând, iar el a strâns-o în brațe, simțindu-se pe dată inundat de tristețea ei.

Și au rămas așa, agățându-se nebunește unul de celălalt. Ora plângea cu gura larg deschisă, cu sughițuri, asemenea unei fetițe care s-a pierdut de familia ei. Avram simțea mirosul respirației ei, miros de boală. Gata, gata, spunea el, mângâindu-i iar și iar capul umed, părul transpirat, fața scaldată în sudoare.

Stăteau ghemuiți în patul ei, iar Avram se gândi că nu i-ar displăcea deloc dacă ar fi uitați așa de toată lumea. Nu-i păsa dacă lucrurile aveau să se deruleze exact la fel câteva zile la rând. Din când în când mâna lui aluneca spre gâtul ei fierbinte sau atingea din greșeală brațele ei lungi, frumos modelate. Încerca din toate puterile să rămână bun și blând, însă cu cât se străduia mai mult, trudea – împotriva voinței lui – să adune cât mai multe provizii pentru călătoriile lui masturbatorii. Capul Orei era puțin aplecat într-o parte, cuibărit în palma lui. Un asemenea moment, socotea Avram cu mintea încețoșată, ar trebui să-i ajungă câteva săptămâni bune. Nu, las-o în pace, s-a muștrat el. Nu ea.

Mai târziu, mult mai târziu, Ora și-a suflat nasul în mâneca pijamalei.

Ești foarte drăguț, știi? Nu ești ca ceilalți băieți.

Începem cu insultele?

E bine așa, nu te opri.

Și așa?

Și așa.

În noaptea următoare – deja pierduse șirul zilelor și al nopților – Avram a adus în salonul ei un scaun cu rotile. Ora s-a trezit într-o baltă de transpirație rece. Avusese din nou coșmarul acela ciudat, în care o voce metalică se târa în jurul ei, anunțând lucruri înfiorătoare. Uneori era convinsă că vocea se aude dintr-un difuzor montat undeva în spital, la capătul coridorului, într-unul din saloanele goale, ba chiar identificase postul de radio ca fiind Vocea Tunetului din Cairo, care emitea în ebraică – copiii din clasă imitau foarte bine tonalitatea siropoasă a crainicului, cu ebraica lui plină de greșeli elementare –, în timp ce alteori era convinsă că vocea își are obârșia înăuntrul ei, fiind menită să o anunțe doar pe ea că entitatea sionistă a fost cucerită aproape în întregime de victorioasele armate arabe, care „lăsaseră inamicul în fundul gol“. Valuri-valuri de războinici arabi curajoși inundă chiar în aceste clipe Beer Sheva, Ashkelon ori Tel Aviv, clama vocea, iar Ora stătea întinsă acolo, scaldată în sudoare și cu inima bătându-i nebunește. Și când te gândești că Ada nu știa nimic din toate astea, nici măcar n-avea habar de ce i se întâmpla Orei aici, fiindcă acestea nu mai erau vremurile Adei. Cum adică nu mai erau vremurile ei? Cum este posibil ca la un moment dat să trăiască amândouă în același timp, iar apoi timpul Adei să se sfârșească, să nu mai existe deloc în timp, cum este posibil așa ceva?

Apoi Ora a văzut conturându-se în întuneric un trup mare, a auzit sunetul roților și zgomotul unei respirații întrerupte, gâfâite. Avram, a murmurat, ce bine că ai venit, ascultă ce am pățit... Și atunci și-a dat seama că se auzeau doi oameni respirând, așa că s-a ridicat în șezut, înfășurată în așternuturile lipicioase, și a început să se holbeze în întuneric.

Uite ce ți-am adus, a zis el în șoaptă.

Așteptase toată ziua ca el să se întoarcă, să stea cu ea, să îi vorbească, să o asculte ca și cum fiecare cuvânt al ei ar fi fost important pentru el; îi era dor de felul în care îi mângâiasse capul și ceafa cu degetele acelea hipnotice. Fine precum degetele unei fete, se gândi ea, sau ale unui copil. În scurtele momente de luciditate dintre crize și coșmaruri încercase să reconstituie nopțile pe care le petrecuse alături de el, însă și-a dat seama că uitase aproape totul, cu excepția băiatului însuși. Nici măcar pe el nu și-l putea aminti prea bine – nu așa cum îți amintești o persoană pe care ai mai văzut-o și o cunoști.

Stătea culcată ore întregi, trează ori adormită, și își imagina mâinile lui mângâindu-i fără încetare fața și gâtul. Nu mai fusese atinsă niciodată în felul acesta, aproape că nici nu fusese atinsă vreodată, dar cum de știa el atât de bine cum se face dacă nu fusese niciodată cu o fată? Iar acum, exact în mijlocul acestui val de afecțiune pe care îl simțea față de el, după ce îl așteptase o zi întreagă să stea întins alături de ea și să vorbească vrute și nevrute, el a trebuit să facă această greșeală cumplită, această greșeală atât de copilărească, precum tipii ăia de la cinema care scot sunete obscene când pe ecran se derulează o scenă de amor, cum a putut să-l aducă tocmai acum în salonul ei pe tipul ăla...?

Care mai și dormea în scaunul cu rotile, sforăia ușor, părând că nici măcar nu știe unde se află. Avram l-a împins în cameră, l-a izbit de un dulap și de un pat, după care a izbucnit într-un ropot de scuze și explicații: nu-i prea plăcut pentru el să rămână singur în salon toată noaptea, mai ales că Ilan are coșmaruri, are febră, patruzeci de grade, poate chiar mai mult, are halucinații, îi e frică de moarte, iar când pleacă din salon ca să vină la tine, Ilan aude voci care spun că arabii vor învinge, lucruri îngrozitoare.

A întors scaunul lui Ilan către perete, după care și-a croit drum prin întuneric spre ea. Simțise de departe că e pusă pe hartă, așa încât, cu o înțelepciune care a luat-o prin surprindere, nu s-a așezat pe pat, alături de ea, ci pe scaun, supus, în așteptare.

Ea și-a adunat picioarele, și-a încrucișat brațele pe piept și s-a cufundat într-o așteptare plină de furie, jurându-și să nu mai spună niciodată nimic, dar imediat a început:

Vreau să plec acasă, m-am săturat de locul ăsta!

Dar nu se poate, ești încă bolnavă!

Nu mă interesează!

Știi, a zis Avram pe un ton dulce, s-a născut în Tel Aviv.

Cine?

El, Ilan. S-a mutat la Ierusalim în urmă cu un an.

Da, ce chestie...

Tatăl lui a fost numit un fel de comandant al bazei militare de aici. Colonel sau ceva de genul ăsta. Și vrei să auzi ceva amuzant...?

Nu.

Avram a aruncat o privire spre celălalt capăt al salonului, s-a aplecat în față și a spus în șoaptă:

Și vorbește fără să știe.

Cum adică?

În somn, din cauza febrei. Bombăne întruna.

Și ea s-a aplecat puțin în față și a spus încet:

Păi, asta nu... nu e prea plăcut, nu?

Vrei să mai auzi ceva?

Ascult...

Noi doi nu vorbim.

De ce?

Nu doar eu. Nimeni din clasă nu vorbește cu el.

L-ați exclus din grup?

Nu, dimpotrivă: el ne-a exclus pe noi toți.

Cum adică, un copil îi exclude pe toți ceilalți?

Asta se întâmplă deja de un an de zile.

Și?

Acum, de când cu febra, nu-i mai tace gura... Cum?

Nu știu. Nu ți se pare puțin cam...?

Mă mai plictisesc, așa că uneori... îl provoc, iar el îmi răspunde.

În somn?

Nu tocmai, pare pe jumătate treaz.

Dar e...

Cum?

Nu știu, e ca și cum ai citi scrisorile cuiva, nu?

Ce pot să fac, să-mi astup urechile cu palmele? Și adevărul e că...

Ce?

Nu știu. Când e treaz, simt că-l urăsc, exact ca la școală, dar când doarme...

Ce se întâmplă atunci?

E total diferit. Să zicem că vorbește despre părinții lui. Despre tatăl lui, despre armată și tot soiul de lucruri din astea.

Da.

Așa că îi spun și eu despre tata și despre mama, despre cum ne-a părăsit tata și ce amintiri am cu el... chestii din astea.

Aha.

Îi spun adevărul gol-goluț. Ca să fim chit.

Ora s-a așezat mai bine și s-a acoperit cu o pătură. În ultimele secunde în vocea lui tremurase umbra unei aluzii, iar tâmpilele îi fuseseră cuprinse de tensiune.

Ieri, de exemplu, a zis Avram, dimineața devreme, când m-am întors de la tine, vorbea plin de fervoare despre o fată pe care a văzut-o pe stradă, dar de care nu a îndrăznit să se apropie, de teamă că va fi respins...

Avram a chicotit:

Așa că i-am spus și eu...

Ce i-ai spus și tu?

Nu-ți face griji, oricum nu înțelege nimic.

Stai puțin, ce anume i-ai spus?

Ce a fost.

Unde?

Cu noi doi... mă rog, ce mi-ai povestit. Despre Ada...

Cum?

Păi, dormea...

Dar eu ți-am povestit *ție!* Sunt lucruri intime, sunt secretele mele!

Da, numai că el nu...

Ai înnebunit? Spune-mi, nu poți păstra nimic secret? Nici măcar două secunde?

Nu.

Nu?!

Ora a sărit din pat, uitând de boală, și a făcut un tur al salonului, depărtându-se dezgustată de el și de celălalt băiat, care dormea buștean, cu capul în piept, expirând aer fierbinte.

Ora, nu... Ascultă-mă o clipă! Când am plecat de la tine, eram atât de...

Atât de *cum*? a urlat ea, simțind că-i explodează tâmpilele.

Nu aveam... loc în trupul meu, atât eram de...

Dar un secret! Un secret! E cel mai elementar lucru, nu-i așa?

Ora s-a apropiat de el, agitând în aer un deget muștrător, iar el s-a retras puțin.

Ești exact așa cum am crezut tot timpul. Totul se leagă!

Ce, ce anume se leagă?

Faptul că nu faci parte din nici o mișcare de tineret, nu practici nici un sport și toată filosofia aia... și nu ai nici un grup de prieteni. Am dreptate, nu-i așa?

Dar ce legătură au toate astea?

Știam eu! Și faptul că ești așa... atât de... atât de... *ierusalemit*!

Nu înțeleg.

Ea a sărit înapoi în pat, și-a acoperit fața cu pătura și a continuat să clocotească acolo, în adâncuri. Și-a jurat că nu-i va mai spune niciodată nici un cuvânt despre ea. Crezuse că poate avea încredere în el. Așa crezuse. Cum de se lăsase atrasă în capcană de un ticălos ca el?

Pleacă de aici, m-ai auzit? Cară-te. Vreau să dorm.

Cum, asta-i tot?

Și să nu te mai întorci! Niciodată!

Bine, a bâiguit el, păi... noapte bună.

Ce noapte bună?! Pe el mi-l lași cadou?

Cum? A, scuză-mă, am uitat.

S-a ridicat și a început să-și croiască drum pe pipăite, încet, gârbovit.

Stai o clipă!

Ce mai e?

Mai întâi spune-mi ce i-ai povestit.

Să-ți spun acum?

Dar când? Pe lumea cealaltă?

Nu pot așa, pe nepusă masă. Eu nu... Ascultă, trebuie să stau undeva jos ca să fac asta.

De ce să stai jos?

Fiindcă nu am destulă putere...

Ea a cântărit repede lucrurile.

Bine, dar stai numai o clipă.

L-a auzit cum se răsuțește cu dificultate, lovindu-se de colțul patului ei, cum înjură și bâjbâie cu mâinile prin întuneric, apoi cum găsește scaunul și se prăbușește în el. L-a auzit pe Ilan respirând sacadat și gemând în somn. A încercat să-și dea seama după gemete cum sună vocea lui și să ghicească după silueta întunecată cum îi arată trupul. Încerca să intuiască ce știa el deja despre ea.

Undeva afară se tânguia sirena unei ambulante. Se auzea ecoul unor explozii îndepărtate. Ora respira cu buzele strânse. Era la un pas de un atac cerebral. Era deja conștientă că accesul acela de furie fusese exagerat, că fusese o ieșire bine pusă în scenă, menită mai degrabă să înăbușe sentimentele acelea de afecțiune trădătoare pe care le simțea crescând înăuntrul ei. Constata cu teamă că, de când era în spital, se îndepărtase teribil de mult de toți cei dragi și aproape că nici nu se mai gândise la Avner Feinblatt, îl scosese din mintea ei, la fel ca și pe părinții și prietenii ei de la școală. Ca și cum în lumea ei existau de-acum numai boală și febră, dureri de burtă și mâncărimi. Și Avram, pe care nu-l cunoscuse decât cu trei sau patru zile în urmă. Cum se întâmplase una ca asta? Cum de îi uitase pe toți? Unde fusese în tot acest timp și ce anume visase?

Un nou val de frisoane îi făcu trupul să tremure. Avram dormea în fața ei, gemând ușor, în timp ce în celălalt capăt al salonului Ilan se cufundase într-un somn liniștit. Se simțea ca și cum cei doi ar fi lăsat-o în pace, ca să priceapă în sfârșit că aici se petrecea un lucru foarte important. Ședea pe pat, cu spatele drept și cu brațele în jurul genunchilor, simțindu-se ca și cum ar fi fost decupată, încetul cu încetul, din tabloul propriei sale vieți, iar o gaură neagră acoperea locul în care stătuse înainte Ora.

Cufundată în gânduri, în starea aceea de toropeală care o copleșise, i se păru că aude o voce aspră, groasă, iar la început nu a recunoscut-o ca fiind a lui Avram și s-a gândit că, poate, celălalt, prietenul lui dus cu pluta, începuse să vorbească singur, așa că s-a alarmat. Din clipa în care te-am văzut la lumina flăcării chibritului, am crezut că îți pot spune orice e în mintea mea, dar te vei plictisi, sunt sigur, ești roșcată ca o flacără, iute la mânie și aprigă, am văzut deja asta. Știi ceva, dacă te plictisești de mine, dă-mi un șut în fund. Dar nu-mi dă nici un șut, poate că astăzi nu-i zi de șutuieli, poate că s-a înscris într-o organizație care interzice șutuirea nătărăilor. Uite-o că zâmbește, îi pot vedea gura chiar și în întuneric. Are o gură care te scoate din minți...

El aștepta. Ora și-a înghițit saliva. Broboane de transpirație au început să-i acopere deodată întreg trupul. Și-a tras pătura peste față, lăsând doar ochii să-i strălucească în beznă. Nu m-a lovit nici de data asta, a observat Avram, ceea ce înseamnă că s-ar putea să mă lase să-i spun, de exemplu, de exemplu... avu o clipă de ezitare, era deodată atât de aproape, să te vedem acum, fricosule, nătărăule... de exemplu, aș putea să-i spun că e atât de frumoasă, cea mai frumoasă fată pe care am văzut-o vreodată, chiar și aici, în spital, cu toată febra și cu toată boala. Din momentul în care am zărit-o chiar și pe întuneric, am simțit tot timpul că ea e lumină, ceva strălucitor și pur... Și când

mi-a arătat chipul ei luminat de flacăra chibritului, când a închis ochii, iar pleoapele i se zbăteau încet... pe măsură ce continua să vorbească, Avram devenea din ce în ce mai înflăcărat, excitat de propria-i franchețe, iar Ora tremura, ca și cum și ea ar fi fost înăuntrul lui, și inima îi bătea nebunește, de simțea că leșină. Dacă vreunul dintre prietenii ei, fie băiat, fie fată, ar fi văzut-o stând acolo și ascultând liniștită vorbăria asta, nu și-ar fi putut crede ochilor: să fie aceasta Ora cea cinică pe care o știm noi? Să fie aceasta Ora cea încăpățânată pe care o știm?

Să nu mă creadă cumva cine știe ce mare erou, a adăugat Avram pe un ton răgușit, nu i-am mai vorbit niciodată în felul acesta nici unei fete, poate doar în imaginație, deși toată viața mi-am dorit s-o fac.

Ținea pumnii strânși în dreptul obrazilor, concentrându-se asupra tăciunilor încinși pe care îi simțea pârjolindu-i ventrele.

Nu am avut niciodată ocazia să fiu atât de aproape de o fată atât de frumoasă și spun asta deoarece ea în mod sigur crede că nu sunt decât unul dintre tipii ăia arătoși, cărora le cad toate fetele la picioare.

Ora și-a ridicat bărbia și și-a țuguat buzele, dar o gropiță zglobie din obraz îi trăda zâmbetul. Ce om ciudat, se gândea ea, nu știi niciodată dacă vorbește serios sau glumește, dacă este foarte inteligent sau îngrămădit de prost, trece mereu de la o atitudine la alta. Și-a șters fruntea cu pătura, gândindu-se că cel mai enervant lucru la el, un lucru cu adevărat insuportabil, care-i putea înfuria pe cei din jur, era faptul că părea mereu lipit de tine, că nu puteai scăpa de el nici măcar o secundă, fiindcă din clipa în care venise și se așezase alături de ea în urmă cu două zile – sau oricând se va fi întâmplat asta –, știuse cu precizie când era entuziasmat, când era fericit sau trist, dar mai ales știuse cu exactitate când o dorise. Avea atât de mult tupeu, era ca un spion, ca un țipar mititel care-și croise cumva drum înăuntrul ei, ca o limbă mică, agilă și alunecoasă, care nu era în nici un caz a ei, de unde venise... apoi Ora a sărit din pat speriată:

Vino încoace! Stai aici o clipă!

Ce... Ce s-a întâmplat?

Ridică-te!

Ce ți-am mai făcut?

Taci. Întoarce-te!

Și-au croit drum prin întuneric până când spinările lor s-au atins și amândoi tremurau din pricina febrei și a altor dorințe, în vreme ce trupurile lor cuprinse de spasme dansau unul spre celălalt. Ilan a gemut, iar Avram se gândea, ce moment prost, nu te trezi tocmai acum, îi simțea coapsele musculoase lipite de ale lui, fesele bombate atingându-le pe ale lui. Apoi lucrurile au cam deraiat: umerii lui se odihneau undeva pe spinarea ei, capul lui se sprijinea pe ceafa ei. Ești mai înaltă decât mine cu un cap, a spus încet, uluit el însuși de faptul că lucrul de care se temuse cel mai tare tocmai devenise realitate. Dar suntem încă la vârsta aceea, a spus ea blând și s-a întors cu fața spre el. În

ciuda întunericului, îi putea vedea chipul și ochii aceia imenși, exagerat de mari, care o inundau cu priviri triste, pline de jind, așa că mintea i-a zburat către Ada, în căutarea unei remarci ironice de care să se agațe, pentru a spulbera chipul acesta al lui, pentru a-i spulbera întreaga ființă, întreg locul ăsta, împreună cu băiatul ăla care-i găurea țeasta din celălalt capăt al salonului, însă inima ei se făcuse mică, mică de tot, ca atunci când aștepti să primești o veste rea.

Ia spune-mi, a întrebat ea în șoaptă, mă poți vedea?

Da, a murmurat el.

Cum se face că acum putem vedea? s-a întrebat ea mirată, temându-se ca nu cumva să aibă din nou halucinații.

El a izbucnit în râs. Ea îl privi cu suspiciune. Ce ți se pare atât de amuzant? Faptul că nu mă lași să spun lucruri rele despre mine. Când a început să râdă, fața lui s-a transformat. Avea dinți frumoși, strălucitori și drepti și buze... ei bine, toată gura părea a aparține unei alte persoane, își spuse Ora fără să-și dea seama. Dacă îl va săruta vreodată o fată, cu siguranță va închide ochii, se gândi ea, iar atunci va simți doar gura aceasta a lui. Dar poți să te mulțumești cu o gură? Ce gând stupid. Își simțea genunchii tremurându-i. Peste o clipă se va prăbuși. Boala asta o termina. O transforma într-o cârpă. S-a agățat de mâneca pijamalei lui și aproape că a căzut peste el. Fața lui era aproape lipită de fața ei și dacă el ar fi încercat să o sărute, nu ar fi avut suficientă forță pentru a se împotrivi.

Aș vrea să-i povestesc despre vocea ei, a spus Avram, așezat acum din nou la picioarele Orei, pe scaunul de la marginea patului. Fiindcă pentru mine vocea este întotdeauna cea mai importantă, mai importantă chiar decât felul în care arată. Iar ea are o voce cum nu am mai auzit niciodată, o voce portocalie, jur, nu râde, cu puțin galben limoniu pe margini, cu inflexiuni ușor ascuțite. Și dacă dorește, aș putea să-i descriu chiar aici, pe loc, ceva ce mi-ar plăcea să scriu pentru ea mai târziu, și e interesant că nu zice nu...

Da, a spus Ora în șoaptă.

Avram a înghițit în sec și s-a înfiorat.

Cred că va fi o piesă cu voci, numai cu voci, mă gândesc la asta de câteva zile, de când am început să vorbim, și va începe cu paisprezece note, paisprezece voci dispartate, voci de oameni, una urmând-o pe cealaltă. Voci de oameni. Mie vocile oamenilor îmi plac cel mai mult. Nu ți se pare că sunt cele mai frumoase sunete pe care le poți auzi în natură?

Da? Deci... deci compui... muzică?

Nu, nu chiar muzică, mai mult o combinație de... mă rog, nu contează. Vocile, asta mă interesează pe mine acum, în ultimii ani.

Aha, a zis Ora.

Dar de ce tocmai paisprezece voci? a întrebat el în șoaptă, discutând cu sine, ca și cum Ora nu s-ar fi aflat în încăperea. Serios, de ce tocmai paisprezece? Nu știu. Așa simt. Va începe cu o notă lungă, înțelegi? Cineva va scoate un singur sunet prelung, așa, „Aaa...“, timp de șase măsuri, și abia

după aceea altcineva va începe să cânte „Aa...” Precum vapoarele care navighează prin ceață, ale căror sirene mugesc una spre cealaltă, avertizându-se reciproc. Le-ai auzit vreodată?

Nu... Da, doar sunt din Haifa⁴.

Și va fi trist.

El a șuierat, trăgând aer în piept printre dinți, iar ea a simțit: totul, absolut totul, într-o singură clipire, cufundat în tristețe, lumea întreagă era clădită din tristețea aceasta și până și ea, în ciuda voinței ei, simțea o durere amară, apăsătoare.

Și a întrebat cu voce tare:

Poate din cauza Adei?

Ce să fie din cauza Adei?

Că avea, ți-am zis, paisprezece ani atunci când, știi tu...

Ce?

Vocile... mi-ai spus că vor fi paisprezece voci.

O, stai puțin... o voce pentru fiecare an?

Ar fi posibil.

Vrei să spui... un adio de la fiecare an al vieții ei?

Cam așa ceva.

Frumos... E chiar... Nu m-am gândit la asta. Una pentru fiecare an.

Dar tu ești compozitorul, a spus ea râzând. Mi se pare ciudat că ești atât de impresionat.

Însă tu, a zis Avram zâmbind, tu mi-ai arătat ce am compus.

Tu ești sursa mea de inspirație, avea obiceiul să spună Ada cu seriozitatea ei de copil. Și Ora râdea: Eu? Sursa ta de inspirație? Nu sunt decât un ursuleț cu creier mic! Și Ada – pe vremea aceea avea treisprezece ani, își aminti Ora, cu un an înainte de a muri, cât este de terifiant să-și dea seama că nu avusese nici o premoniție, că își văzuse de viața ei, că urmase aceeași rutină, că nu bănuise ce va urma, și cu toate acestea undeva în adâncul inimii ei simțea că se maturizase, că devenise mai profundă și mai sigură pe ea în anul acela –, Ada i-a luat mâna în mâna ei, legănându-i-o înainte și înapoi cu entuziasm și recunoștință, și i-a spus, tu, da, tu! Pari să stai liniștită în colțul tău, dar apoi scoți un singur cuvânt sau pui o întrebare scurtă, într-o doară, și poc!, totul în mintea mea se limpezește și știi exact ce am vrut să spun, of, Ora, ce m-aș face fără tine, cum aș putea trăi fără tine?

Își amintește: se uitau adânc una în ochii celeilalte. Un an, Dumnezeuule.

Treză și bine conturată, amintirea aceasta era acum aproape insuportabilă: Ada citindu-i din caietul ei povestirile și poeziile pe care le scrisese, interpretând și gesticulând, purtând uneori

costume cu pălării și fulare – cu hohote de plâns și de râs. Fața ei rozalie, acoperită de pistrui, ardea înfierbântată, ca și cum flăcări mici, întrevăzute doar prin globii oculari, dansau înăuntrul capului ei. Ora stătea în fața ei, cu picioarele încrucișate, și o privea cu ochi mari.

Iar când Ada termina de citit, era adesea epuizată, pierdută și răvășită, și Ora o aducea repede în simțiri. Acum era rândul ei: să o îmbrățișeze, să o învăluie, să o cocoloșească pe Ada, să nu o lase nici o clipă fără atingerea mâinii Orei.

Și mă întreb neconținut dacă are prieten, s-a auzit Avram spunând ca pentru sine undeva în depărtare, cu vocea aceea guturală de somnambul. Ea a zis că nu, dar cum ar fi posibil așa ceva, o fată ca ea nu rămâne singură nici măcar o secundă, băieții din Haifa nu sunt tocmai proști. A făcut o pauză, așteptând răspunsul ei. Ea tăcea. Cum, nu vrea să-mi povestească despre prietenul ei sau el chiar nu există? Nu există, a spus Ora încetișor. Cum se poate așa ceva? a șoptit Avram. Nu știe, a zis ea după un lung moment de tăcere, sedusă fără voie de modul lui de a vorbi și descoperind că îi este mult mai ușor să vorbească despre ea însăși în felul acesta, nici măcar nu și-a dorit un prieten foarte multă vreme, a zis, rostind cuvintele în ritmul lent și plin de tensiune al pulsațiilor care veneau dinspre capătul încăperii, după care pur și simplu nu a apărut nimeni, adică nimeni potrivit pentru mine.

Și nu a fost niciodată îndrăgostită de nimeni? a întrebat Avram, dar Ora nu a răspuns, iar el și-o închipuia cufundându-se și mai mult în sine, cu gâtul lung atârându-i frânt pe umăr, ca și cum și ea ar fi fost cucerită de un tiran precum acela ce pusese stăpânire pe trupul lui. Deci a iubit pe cineva, a zis Avram, dar Ora a clătinat din cap, nu, nu, doar a crezut că iubește pe cineva, însă acum știe că nu, nu a fost nimic, absolut nimic, a bâiguit ea disperată, o nimica toată.

Simțea că din prima clipă în care va începe să-i povestească despre Avner, adevărul va ieși la lumină ca un torent uriaș, de nestăvilit, adevărul despre cei doi ani în care nu se petrecuse nimic, din care nu mai putea îndrepta nimic, și era înfricoșată de propria ei dorință arzătoare de a-i dezvălui totul.

Așteaptă o secundă, a șoptit el deodată din cadrul ușii, mă întorc numaidecât. Ce? Unde ești? Ora era confuză: Cum poți să mă lași tocmai acum? Doar o secundă, a strigat el, mă întorc imediat! Nu, nu, s-a speriat Ora, nu mă lăsa singură acum, ce faci, unde pleci, Avram?

Cu ultimele rămășițe de forță, el s-a târât afară din cameră, sprijinindu-se de pereții coridorului, împingându-se tot înainte, tot mai departe de ea, oprindu-se la fiecare pas, scuturându-și capul și spunându-și, întoarce-te, întoarce-te, ce faci, de ce tocmai acum, de ce fugi mereu? S-a întins pe pat, și-a tras pătura până peste cap și și-a strâns genunchii la piept.

L-a strigat de câteva ori, la început tare, apoi încet, dar el nu a venit. A apărut asistenta în cadrul ușii și a întrebat-o de ce strigă. Avea vocea sugrumată de amărăciune. După ce a plecat, Ora a rămas întinsă, încercând să adoarmă, să se afunde dincolo de rațiune și de gânduri, însă boala îi juca feste

minții. Aerul era din nou inundat de voci metalice, tunătoare, și muzică militară. Visez, a bâiguit Ora, e doar un vis. Și-a acoperit urechile cu mâinile, iar în cap auzea ecoul acelei voci care vorbea într-o ebraică marcată de un puternic accent arab, pomenind despre glorioasa armată siriană, ale cărei tancuri cucereau pământul Galileei sioniste și kibbutzurile criminale sioniste, înaintau spre Haifa pentru a spăla rușinea expulzării din 1948, iar Ora știa că trebuie să scape, să se salveze, însă nu avea destulă putere. Și deodată era perfect trează și stătea în patul ei, ținând cutia de chibrituri ca pe un scut dinaintea chipului, deoarece avea impresia că cineva, în celălalt capăt al încăperii, se mișca și striga încetișor, Ora, Ora, vorbindu-i parcă în somn, cu o voce necunoscută de băiat.

După un timp, nu se știe cât de mult, Avram s-a întors, aducând cu el pătura lui și pe cea a lui Ilan. A intrat în salon, nu i-a spus nimic și l-a acoperit pe Ilan, înfășurându-l bine. S-a așezat, s-a acoperit și a așteptat ca Ora să vorbească.

Ea a spus:

Nu vreau să mai vorbesc niciodată cu tine. Ești dus. Pleacă din viața mea.

El tăcea. Ea era furioasă:

Tu! Știai că ești un nimeni?

Dar ce am făcut?

„Ce am făcut?“ Unde ai dispărut?

Am dat o fugă până în camera mea.

„Am dat o fugă până în camera mea!“ *Speedy Gonzales!* Mă lași singură aici și dispari cu orele...

Care ore? Poate doar în capul tău. Cel mult o jumătate de oră – și nici măcar nu ai rămas singură.

Taci, mai bine taci.

El a tăcut. Ea și-a atins buzele. Avea impresia că îi luaseră foc.

Spune-mi un singur lucru...

Ce?

Cum ai zis că-l cheamă?

Ilan. De ce?

Așa.

S-a întâmplat ceva cât am fost eu plecat?

Ce putea să se întâmple? Ai plecat și te-ai întors imediat...

Am plecat și m-am întors imediat? Prin urmare am plecat și m-am întors imediat?

Gata, lasă-mă-n pace!

A vorbit? A spus ceva în somn?

Ce facem aici, suntem la interogatoriu?

Te-ai dus să-l vezi? Ai aprins lumina?

Nu-i treaba ta.

Știam eu, știam eu!

Știi, ești un adevărat geniu! Dacă știi, de ce ai plecat exact când eu...

Și l-ai văzut.

Bine, l-am văzut, l-am văzut! Și ce dacă?

Nimic.

Avram?

Ce-i?

Chiar e foarte bolnav?

Da.

Cred că e mult mai bolnav decât noi doi.

Da.

Crezi că e... nu știu, în pericol?

De unde să știu eu?

Ah, a oftat Ora din adâncul inimii, aș vrea să pot adormi acum și să mă trezesc abia peste o lună

– sau mai bine peste un an.

Ora?

Ce e?

Nimic.

Spune-mi un lucru: e frumos, nu?

Nu știu, nu m-am uitat.

Recunoaște că e frumos.

Nu-i tocmai genul meu.

E frumos ca un înger.

Da, bine, am înțeles.

Fetele din școala noastră sunt înnebunite după el.

Nu mă interesează subiectul.

Ai vorbit cu el?

A dormit tot timpul, ți-am mai zis! Nu aude nimic.

Voiam să spun... i-ai vorbit? I-ai povestit ceva?

Lasă-mă-n pace! Lasă-mă!

Deci ai vorbit cu el.

Nu te privește ce am făcut. Lasă-mă!

Ora?

Ce e?

A deschis ochii? Te-a văzut și el?

Nici măcar nu te aud. Nu aud nimic. Tra-la-la-la-la...

Dar ți-a spus ceva? Ți-a vorbit?

„Uite-un vițel, legat cu o sfoară, trăgând o căruță...”

Spune-mi doar dacă a vorbit.

„Mai sus, tot mai sus, către cer se înalță...”

Stai puțin, nu cumva ăsta e cântecul?

Ce cântec?

Pe care îl cântai...

Când m-ai trezit?

Ăsta era cântecul, jur...

Ești sigur?

Doar că atunci urlai din toți rărunchii, nici nu-mi puteam da seama ce spui...

Ăsta-i cântecul...

Cântecelul acela despre un vițel, da, da, *Dona Dona*. Dar... dar urlai, ca și când te-ai fi certat cu cineva...

Ora se simțea luată pe sus, desprinsă de propriul ei trup, plutind spre un loc îndepărtat, care nu era tocmai un loc anume, undeva unde ea și Ada pășeau împreună, cântând melodia preferată a Adei și a mamei Adei, pe care uneori, când spăla vasele, o cânta de una singură, în idiș. Era un cântec despre un vițeluș dus la abator și o rândunică ce zboară spre ceruri, făcând haz de el și apoi părăsindu-l, veselă și cu inima ușoară.

Avram, a spus deodată Ora, cuprinsă de panică, pleacă, pleacă!

Ce am mai făcut de data asta?

Du-te! Și ia-l și pe el cu tine. Vreau să...

Să ce?

Trebuie s-o visez...

Mai târziu, cu puțin timp înainte de răsăritul soarelui, și-a făcut apariția pe nepusă masă în pragul ușii salonului cu numărul trei și l-a strigat pe Avram în șoaptă, iar el s-a trezit, sărind aproape în picioare: Ce faci aici? Și ea a zis cu tristețe, nu am mai cunoscut pe nimeni ca tine, apoi s-a corectat, nici un băiat ca tine. El stătea cocoșat, secat de puteri, apoi a murmurat, deci ai visat-o? Și Ora a bâiguit, nu, nu am putut să adorm. Cu cât îmi doream mai mult să adorm, cu atât somnul se îndepărta mai mult de mine. Și el a întrebat, dar de ce îți doreai atât de mult, ce era atât de...? Și ea a zis, trebuie să-i spun ceva important.

Spune-mi, Ora, a întrebat Avram, extenuat și fără pic de plăcere, vrei să-l mai vezi o dată? Iar ea, spune-mi, ție-ți lipsește o doagă? Eu vorbesc cu tine și tu nu faci altceva decât să mi-l arăți pe *el*, îl împingi tot timpul între noi, de ce ești atât de...? Și el a zis, adevărul e că, nu știu, așa sunt eu. Și ea a spus disperată, deja nu mai înțeleg nimic, nu mai înțeleg absolut nimic.

Stăteau gârboviți în întuneric, simțindu-se deodată foarte bolnavi. Fiecare clipă care trecea făcea tot mai greu de suportat povara acelei vești proaste: ce eroare teribilă, ce greșeală îngrozitoare făcuse în clipa în care o lăsase pe Ora singură cu Ilan.

Mai e un singur lucru pe care vreau să ți-l spun, a zis el pe un ton lipsit de orice speranță, dar cred că deja nu te mai interesează, nu-i așa? Iar ea a întrebat cu precauție, ce anume? Dar chiar înainte ca el să rostească vorbele, ea știa ce urma să spună, știa exact ce cuvinte va folosi, și trupul ei s-a închis dinaintea lui. E un secret, a spus, nimeni nu știe asta, dar eu, adevărul e că eu... scriu.

Ea și-a înghițit saliva și a întrebat, dar ce scrii? Vocea îi suna ciudat de ascuțit până și în propriile urechi. Eseuri? Versuri? Povestiri? Ce?

Scriu tot felul de lucruri, a spus Avram pe un ton ușor arogant. Înainte, când eram mai mic, scriam tot timpul povești, dar acum scriu chestii total diferite. Nu înțeleg, a șuiert ea printre buzele țuguiate, te așezi într-un loc și scrii lucruri pentru tine? O nouă stare de spirit a pus deodată stăpânire pe el. Voia ca ea să plece. Să se întoarcă în salonul ei. Să fie din nou cea care fusese la început. Legătura care se crease între ei pe parcursul ultimelor nopți, misterul acela delicat ce plutea între ei, toate se risipiseră în numai câteva secunde. Și poate că nici măcar nu existaseră vreodată, poate că totul se petrecuse doar în mintea lui.

Explică-mi un lucru, l-a îmboldit ea, ce vrei să spui cu asta, „acum scriu chestii total diferite“?

Și a rostit cuvintele pe un ton arțăgos, ca și cum ar fi fost gata-gata să se ia la hartă.

Dar Avram se cufundase în sine, uimit de trădarea ei. Ora o ținea cu încăpățănare pe-a ei, și poezioarele cu rimă sunt drăguțe! Ascultă la mine, sunt cele mai tari! Și-a amintit cum spusese el mai devreme că în ultimii ani era interesat de voci... „în ultimii ani“! Și de aici ea ar fi trebuit să tragă concluzia că în primii ani fusese interesat de alte lucruri, snobul, așa cum știa deja că „în următorii ani“ va avea alte preocupări... ha-ha! Ce deștept! Dar ea, ea, ea unde fusese „în ultimii ani“? Pe ce se irosise? Nu făcuse altceva decât să înșele pe toată lumea și să doarmă cu ochii larg deschiși. Asta era cea mai mare realizare a ei. Expertă în înșelăciune, campioană mondială la somnambulism. Dormea în timp ce alerga, când făcea sărituri sau când juca volei, dar mai ales când înota, fiindcă era mult mai puțin dureros în apă decât pe uscat, dormea și în timp ce se deplasa sâmbăta cu echipa spre stadionul din Ein Iron, uneori chiar și când mergeau la Maccabi Tel Aviv, aruncându-le bezele trecătorilor de pe bancheta din spate a autocarului.

Dormea în timpul drumețiilor, când cânta atât de tare, de părea că-și scuipă plămâni, în timpul excursiei nocturne la plaja Atlit, la întrunirile organizației Mahanot Haolim, când au sărit pe rând într-o bucată de pânză pe care o țineau fetele din echipă, când a făcut traseul din poligon la școala de

șoferi, când a construit podul acela din frânghii... În timp ce făcea toate astea, nu se gândea la nimic, mâinile i se mișcau, picioarele i se mișcau, gura ei flecărea întruna, era mereu zgomotoasă, însă mintea îi era goală, iar trupul secăt.

Și, împreună cu Miri S., cu Orna și Shifi, noile prietene pe care și le făcuse după Ada, clocotea din nou de cântece vesele, roluri la serbări și excursii și totul era exact ca înainte. Viața își continua cursul și aproape că nici nu îți dădeai seama cum se întâmpla. Trupul ei continua să facă aceleași mișcări – mânca, bea și mergea, stătea în picioare, ședea și dormea, ba chiar și râdea –, atâta doar că în primul an nu își simțea deloc degetele de la picioare, uneori ore în șir, iar alteori nu își simțea pielea de pe dosul palmei stângi. Până și pe coapse sau pe spate avea locuri unde, chiar dacă se scărpină, nu simțea nimic. Odată a ținut un chibrit aprins în dreptul coapsei până când și-a văzut pielea albă înroșindu-se și a simțit mirosul de ars, dar nici un pic de durere. Nu vorbise cu nimeni despre asta. Cui ar fi putut să-i spună așa ceva?

E o gaură, se gândește ea și se simte înfrigurată și înfiorată. Dar nu a apărut acum, e acolo de mult, cum de nu a văzut-o înainte? De când cu Ada, a apărut o gaură în formă de Ora în locul în care înainte era Ora.

A tușit și s-a trezit la realitate. Din câte se părea, adormise în timp ce se certa cu Avram. Dar de ce se certau? De ce se ceartă tot timpul? Ce o fi având el de o atrage atât de mult? Oare se împăcaseră deja? Ghicea prin întuneric silueta rășchirată a lui Avram la celălalt capăt al patului, sprijinită de perete și sforăind cumplit. Salonul acesta era al lui sau al ei? Și unde era Ilan?

Îi spusese că va muri. Știa că asta se va întâmpla, știa că asta trebuie să se întâmple. De când se născuse, știuse că nu va trăi mult, fiindcă nu avea destulă vitalitate. Asta spunea, iar ea încerca să-l liniștească, să-i înlăture vorbele ciudate, dar el nu o auzea, probabil că nici habar nu avea că se află acolo. Își jelea cu nerușinare viața, care-i fusese distrusă după divorțul părinților, iar tatăl lui îl luase să locuiască împreună într-o bază militară, printre toate brutele alea. De atunci totul se dăduse peste cap, se văita el, iar boala nu era decât o urmare firească a rahatului în care trăia. Trupul lui ardea, iar ea nu putea înțelege nici jumătate din lucrurile pe care le spunea. Doar frânturi de murmure și șoapte. Ea stătea foarte aproape de el, pârjolită de fierbințeala corpului lui, și îi mângâia ușor umărul. Din când în când îi mângâia și spinarea, iar uneori, cu inima bătându-i să-i sară din piept, își trecea cu repeziciune mâna prin părul lui des, iar în timp ce făcea asta, își dădea seama că nici măcar nu știe cum arată, probabil își imagina că seamănă destul de mult cu Avram, poate din cauză că intraseră amândoi în viața ei în același timp. Îi repeta lucrurile pe care Avram i le spusese ei când era înfricoșată sau tristă. Mulțumită lui Avram, idiotului ăluia, știa ce să spună acum. Deodată Ilan a luat-o de mână, a strâns-o tare, apoi i-a pipăit întreg brațul, de la un capăt la celălalt, și ea s-a înfiorat, dar nu și-a retras mâna, iar el și-a așezat obrazul pe ea, apoi fruntea, ținându-i palma lipită pe pieptul ei, după care, pe neașteptate, a sărutat-o, i-a acoperit brațul cu săruturi uscate și fierbinți,

pe degete, în palmă, cu capul îngropat în trupul ei, și Ora rămăsese fără cuvinte, privea fix în întuneric, pe deasupra capului lui, gândindu-se uimită: Mă sărută, nici măcar nu știu cum arată, nici măcar nu știe că mă sărută. Ilan a izbucnit deodată într-un hohot de râs, râdea și tremura și spunea că uneori, noaptea, se strecura afară din casă și scria pe zidurile bazei militare „Fiul comandantului e un poponar“, iar tatăl lui își ieșea din minți când vedea asta și umbla cu o găleată plină de vopsea după el, gata-gata să o arunce asupra făptașului, dar te avertizez, să nu spui nimănui asta, frate, chicotea și tremura Ilan, îți povestesc doar ție, apoi vorbea pe un ton aspru despre grășana căreia tatăl său i-o trăgea în biroul lui și cum toată lumea din baza militară putea să-i audă, însă tot era mai bine decât atunci când părinții mei erau împreună, cel puțin acum coșmarurile au luat sfârșit, eu nu mă voi căsători niciodată, a mârâit el, cu fruntea dureros de fierbinte lipită de pieptul ei, iar ea l-a îmbrățișat cu putere, gândindu-se că părea într-adevăr un om care nu mai vorbise cu nimeni de un an întreg. A dat drumul unui hohot de râs și și-a îngropat fața în brațul Orei, inhalându-i parfumul. Sunt înnebunit după mirosul dinăuntru magazinului de instrumente muzicale de pe Allenby, a râs el din nou, un miros dulce, de lipici, îl folosesc ca să lipesc bucățelele de plastic ce capitonează orificiile saxofoanelor, după care i-a povestit că în urmă cu un an a găsit acolo un Selmer Paris⁵ în stare foarte bună. În Tel Aviv aveam o formație, a spus el. Vinerea stăteam treji toată noaptea și ascultam discuri, învățam cine sunt John Coltrane și Charlie Parker și inventam jazzul Tel Aviv-ului.

Fierbințeala trupului lui se prelingea înăuntru ei. Era copleșită de un respect ce o paralizase complet față de băiatul acesta clocotind de febră, care se agăța de brațul ei, și nu ar fi deranjat-o deloc dacă ar mai fi stat așa o vreme, poate până în zori, poate o zi întreagă. Vreau să-l ajut, vreau, vreau. Trupul ei se înfiorase de dorință, până și tălpile îi ardeau, de multă vreme nu se mai simțise astfel, iar Ilan a bâjbâit prin întuneric după cealaltă mână a ei, i-a așezat ambele palme pe ochii lui închiși și i-a spus că știe întotdeauna cum să fie fericit.

Fericit? a tresărit Ora, retrăgându-și mâna preț de o clipă. Cum?

Am eu o metodă, a spus el, pur și simplu mă divid în foarte multe bucățele și dacă o părticică a sufletului meu simte durere, atunci mă mut pe dată în alta.

Respirația lui umedă îi lingea încheieturile mâinilor, iar genele lui îi gâdilau interiorul palmelor.

În felul acesta elimin orice risc, a zis Ilan, dându-și capul pe spate și eliberând un hohot de râs chinuit și sec. Nimeni nu mă poate răni, scap, eu...

Capul i s-a prăbușit în mijlocul propoziției și a fost înghițit de un somn adânc, devorator. Strânsoarea degetelor lui a slăbit, mâinile i-au alunecat în poală, iar capul îi atârna, cu bărbia înfiptă în piept. Ora a mai rămas nemișcată o vreme, apoi a aprins un băț de chibrit și a luminat pentru întâia oară fața lui Ilan. Cu ochii închiși, încadrată în cercul acela de lumină, fața lui părea un strop de frumusețe. A aprins încă un chibrit. El continua să bâiguie ceva, se certa cu cineva în vis, apoi și-a scuturat capul și pe figura lui a apărut o expresie mâniaoasă, poate din pricina luminii orbitoare, poate din cauza a ceea ce vedea cu ochii minții. Ora stătea în picioare în fața lui, uitând de sine, în

timp ce-i lumina fruntea senină, sprâncenele negre și stufoase, ochii, buzele superbe, fierbinți și puțin crăpate, pe care încă le simțea arzându-le pe ale ei.

Își jurase că o să tacă. Fiindcă orice ar fi zis putea fi o greșeală și nu va face decât să-i dea lui Avram încă o dovadă a propriei ei prostii și superficialități. Dacă ar avea puterea să se ridice din patul lui, să se întoarcă în salonul ei și să-l uite pentru totdeauna, ca și pe *celălalt*...

Te-am supărat, a zis ea.

Nu-i nimic.

Dar tu... *tu*... De ce ai plecat exact în momentul în care eu...?

Nu știu, ți-am mai spus. Nu știu. Deodată am...

Avram?

Ce e?

Ce-ar fi să ne întoarcem în salonul meu?

De ce?

Ne simțim mai bine acolo.

Și pe el îl lăsăm aici?

Da, vino, vino...

Dar el...

Vino odată.

Ține-mă.

Ai grijă, altfel cădem amândoi.

Mergi încet, simt că mi se învârte capul.

Sprijină-te de mine.

E bine așa.

Dă-mi mâna.

O auzi?

E în stare s-o țină așa ore întregi.

Am visat-o mai devreme.

Ce?

Un adevărat coșmar, îmi era frică de ea.

Ce vaiete...

Ascultă: parcă și-ar cânta un cântec.

Bocește.

Spune-mi, a zis ea mai târziu, în timp ce stăteau amândoi în patul ei.

Ce anume?

Când îți scrii...

Poeziile? Povestioarele?

Ha-ha. *Poveștile*. Crezi că vei scrie și despre spitalul ăsta?

Poate, nu știu. Sincer, chiar mi-a trecut ceva prin minte, dar deja...

Ce? Spune-mi...

Avram s-a ridicat cu greu în șezut, sprijinindu-se de perete. Deja renunțase la ideea de a mai încerca s-o înțeleagă, cu toate trecerile ei de la o stare la alta, însă, asemenea unui piscoi cu un ghem de ață, nu putea rezista în fața celui „Spune-mi...”

Este vorba despre un băiat internat într-un spital, exact în toiuul unui război, care se urcă pe acoperiș cu o cutie de chibrituri...

Ca mine...

Da, dar nu tocmai. Pentru că el transmite cu chibriturile semnale pentru avioanele inamice.

De ce, e nebun?

Nu. Își dorește ca ei să vină și să-l bombardeze pe el, numai pe el.

Dar de ce?

Deocamdată nu știu. Nu m-am gândit mai departe.

Dar se simte chiar atât de rău?

Da.

Ora se gândi că lui Avram îi venise ideea după ce ascultase cuvintele lui Ilan. Dar nu îndrăznea să-l întrebe. În schimb spuse:

E puțin cam înfricoșător!

Serios? Mai spune-mi.

Ce? Ce-ar mai fi de spus?

Se gândea. Simțea cum roțițele ruginite ale creierului încep să i se învârtă înăuntru capului. Părea că și Avram le simte. O aștepta.

Ea a spus:

Mă gândesc la el. Stă pe acoperiș. Aprinde chibrit după chibrit, nu?

Da, a zis el, întinzându-se.

Și privește spre cer în toate direcțiile, așteaptă să vină avioanele. Și nu știe din ce parte vor veni. Nu?

Așa e, așa e.

Poate că acestea sunt ultimele clipe din viața lui. Pare înfricoșat, dar trebuie să stea acolo și să le aștepte. Așa e el, încăpățânat și curajos, nu?

Da?

Da, iar în clipa aceea îmi pare a fi cel mai singur om din lume.

Nu mă gândisem la asta, a chicotit Avram pe un ton ciudat. Chiar nu mă gândisem la singurătatea lui.

Dacă ar fi avut măcar un prieten, nu ar mai fi făcut asta, nu-i așa?

Da, așa e...

N-ar trebui să-i faci și lui un prieten?

De ce?

Să aibă și el pe cineva... nu știu, un prieten, pe cineva care să fie alături de el.

Tăceau amândoi. Ea îl putea auzi gândind. Foșnetul ideilor. Și îi plăcea sunetul acesta.

Avram?

Da?

Te gândești să scrii și despre mine la un moment dat?

Nu știu.

Îmi e teamă să vorbesc, îmi e teamă ca nu cumva să scrii toate tâmpeniile pe care le spun.

Ce tâmpenii?

Nu uita că dacă vorbesc numai prostii, e din cauza febrei, bine?

Dar eu nu scriu despre lucruri exact așa cum s-au întâmplat.

Desigur, mai și inventezi, normal. Asta-i toată distracția, nu? Asta-i...

Stai o secundă. Și tu scrii?

Eu? Da' de unde! Râzi de mine.

Nici pe departe.

Nu-i așa că te-ai gândit să mă numești Ada în poveste?

De unde știi?

Știam, a zis ea, cuprinzându-și pieptul cu brațele. Sunt de acord, numește-mă Ada.

Nu.

Nu ce?

O să te numesc Ora.

Serios?

Ora, a zis Avram, savurându-i numele, a cărui dulceață i se răspândi în întreg trupul. O-ra.

Ea se simți inundată de o senzație primitivă, de o cunoaștere străveche: e un artist, asta-i adevărul, e un artist, iar ea îi recunoștea imediat. Avea experiență cu artiștii. Nu-și mai folosisese de multă vreme intuiția, dar acum simțea cum o umple din nou. Se va însănătoși, va învinge boala, deodată totul devenise clar: avea ceea ce se numește intuiție feminină.

A închis ochii, iar un val de plăcere a izbit-o ușor: cum, sub impulsul unui instinct, se aplecase deasupra unui străin și îl sărutase îndelung pe buze. L-a sărutat și l-a sărutat și iar l-a sărutat. Iar acum, când a îndrăznit în cele din urmă să-și amintească fără opreliști, simțea parcă sărutul, primul ei sărut, strecurându-se înăuntrul ei, trezind-o la viață, alertându-i fiecare celulă a corpului,

clocotindu-i în vene. Ce se va întâmpla acum? Cu care dintre cei doi voi...? Și inima îi era incredibil de ușoară.

Adevărul este că și eu scriu puțin, a mărturisit, surprinsă până și ea de propria-i confesiune.

Tu?

Numai într-o doară, nu ca tine... În fine, nu contează, am zis și eu așa, încercă ea să oprească șirul cuvintelor, dar nu reuși. Nu cântece adevărate... oricum, n-are importanță... Cântece pentru drumeții, știi tu, prostioare, poezioare cu rimă.

A, da.

El a zâmbit cu o tristețe ciudată, retrăgându-se într-o atitudine politicoasă, care pe ea a durut-o.

Atunci poate îmi cânti ceva?

Ea a scuturat din cap cu putere:

Nici vorbă. Ai înnebunit? În nici un caz!

Fiindcă, deși îl cunoștea atât de puțin, știa deja exact cum se va simți în clipa în care versurile ei vor rezona în mintea aceea a lui cu toate ideile alea ciudate, pline de snobism. Dar tocmai acest gând o făcea să vrea și mai mult să-i cânte. De ce i-ar fi rușine de el? Chiar așa, de ce se teme în permanență de impresia pe care și-ar putea-o face el despre ea?

Ești pregătit să descoperi semnificația profundă a cuvintelor? i-a zâmbit ea cu subînțeleles. Am scris asta în urmă cu foarte mult timp. L-am scris împreună, Ada și cu mine, pentru serbarea de la finalul taberei din Mahanaim. O vânătoare de comori, toată lumea s-a rătăcit, nu întreba nimic.

Nu întreb, a zis el, zâmbind.

Atunci întreabă.

Ce i-ai povestit lui Ilan?

Nu vei ști niciodată, a răspuns ea.

Și l-ai sărutat?

Poftim? Sărutat? Cum adică?

Ai auzit foarte bine.

Poate că el m-a sărutat *pe mine*? și-a înălțat ea sprâncenele într-o atitudine obraznică, o Ursula Andress în toată regula, plină de nerușinare. Acum taci și ascultă. E din *Tadarisa Bum*, știi?

Sigur că știu, a spus Avram, suspicios și în același timp încântat, foindu-se de plăcere și nerăbdare.

Ora cânta, lovindu-și coapsa cu palma în ritmul tobei:

*Am plecat la vânătoare, Tadarisa Bum,
Cu o călăuză bună, Tadarisa Bum,
Care drumul să ne-arate, Tadarisa Bum,
Dar ne-am rătăcit cu toții...*

Tadarisa Bum, a fredonat Avram încet, iar Ora i-a aruncat o privire, apoi un zâmbet sincer și prietenos, care i-a arcuit buzele și i-a luminat fața, și el se gândi că e o ființă curată și inocentă, incapabilă de prefăcătorie, spre deosebire de el.

„Cele mai nevinovate creaturi“, își aminti el. Sunt fericit, se gândi uimit, o vreau, o vreau pentru mine, o vreau pentru totdeauna. Iar gândurile lui de vizionar zburară, ca de obicei, spre cel mai îndepărtat capăt al probabilității: Va fi soția mea, iubirea vieții mele...

Strofa a doua, a anunțat ea. *Noi comoara am găsit...*

Tadarisa Bum, cântă Avram cu vocea lui groasă, lovindu-se și el ușor peste coapsă, iar din când în când, fără să-și dea seama, lovind și coapsa ei.

Însă nici că ne-a păsat...

Tadarisa Bum.

Tare bine ne-am distrat...

Tadarisa Bum! Stai, a oprit-o Avram, punându-i o mână pe braț. Vine cineva.

Nu aud.

E el.

La noi? Vine la noi din salonul lui?

Nu pricep. E pe jumătate mort.

Ce facem, Avram?

Se târăște. Ascultă, se târâie pe brațe.

Du-l de aici, du-l înapoi!

Nu se întâmplă nimic, Ora, dacă stă puțin cu noi.

Nu, nu vreau, nu acum!

Așteaptă o clipă. Hei, Ilan? Ilan, aici, vino, încă puțin.

Jur că plec.

Ilan, sunt eu, Avram, colegul tău de clasă, sunt aici cu Ora. Hai, spune-i...

Ce să-i spun?

Spune-i ceva...

Ilan?... Sunt eu, Ora.

Ora?

Da.

Cum, tu chiar exiști?

Sigur că da, Ilan, sunt eu, vino aici, hai cu noi, vom sta puțin împreună.

1. Joc de cuvinte. Numele Liora provine din rădăcina *or*, care în ebraică înseamnă „lumină“.

2. Institutul Tehnologic Israel din Haifa.

[3.](#) Holocaust.

[4.](#) Haifa este oraș-port.

[5.](#) Renumită firmă franceză, producătoare de saxofoane, clarinete și alte instrumente de suflat.

Drumeția, 2000

Un convoi șerpuitor de mașini civile, mașini de teren, ambulanțe militare, tancuri și buldozere uriașe cocoțate pe trailere înaintează greoi. Șoferul taxiului în care se află ea e tăcut și trist. Mâna lui se odihnește pe maneta schimbătorului de viteze a Mercedesului, iar ceafa îi pare împietrită. Au trecut deja minute bune de când nu le-a mai aruncat nici o privire nici ei, nici lui Ofer.

Ofer, din clipa în care se urcase în taxi, pufnise furios și arborase o expresie care spunea, nu ai avut chiar cea mai inteligentă idee, mamă, să-l luăm tocmai pe el cu noi într-o asemenea călătorie, și abia atunci înțelesese ce făcuse. La șapte dimineața îl sunase pe Sami și îl rugase să vină s-o ducă până în Ghilboa. Acum își dădea seama că, din cine știe ce motiv, nu îi dăduse nici un detaliu, nu îi oferise nici o explicație legată de scopul călătoriei, așa cum făcea de fiecare dată. Sami a întrebat-o când are nevoie de el, iar ea a ezitat și a spus, vino pe la trei, și el a zis, Ora, poate că ar fi bine să plecăm mai devreme, fiindcă va fi nebunie pe autostradă. Deși a avertizat-o, ea nu a priceput și i-a spus că nu are cum să plece înainte de ora trei. Voia să petreacă aceste ore alături de Ofer, iar Ofer fusese de acord. Vedea câte eforturi făcuse Ofer pentru această concesie. Șapte sau opt ore, doar atât mai rămăsese din excursia de șapte zile pe care plănuiseră s-o facă împreună, iar acum își dădea seama că uitase să-l anunțe pe Sami că și Ofer urma să călătorească împreună cu ei, poate că dacă i-ar fi spus, el ar fi rugat-o să îi lase ziua liberă ori ar fi trimis un șofer evreu, angajat de-al lui, „sectorul meu evreiesc“, așa îi numea, dar în momentul în care îl sunase, era atât de exuberantă, încât pur și simplu uitase, nici nu-i trecuse prin minte – fiecare clipă care trece îi sporește neliniștea ce i se cuibărise în piept –, deoarece pentru o asemenea călătorie, într-o zi ca asta, era mai bine să nu iei cu tine un șofer arab.

Chiar dacă e un arab de aici, de-al nostru, auzea vocea lui Ilan în timp ce încerca să-și justifice gestul. Chiar dacă e vorba de Sami, care aproape că face parte din familie și care îi duce pe toți cu mașina – pe colaboratorii lui Ilan, soțul ei cel înstrăinat, și pe toți membrii familiei – de mai bine de douăzeci de ani. Ei sunt principalii lui clienți, ei reprezintă venitul lui lunar, iar în schimb el are obligația de a le sta la dispoziție douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Merg în vizită la casa lui din Abu Gosh la fiecare sărbătoare de familie, o cunosc pe soția lui, Inaam, l-au ajutat destul de mult, cu relații și cu bani, când cei doi fii mai mari ai săi au vrut să emigreze în Argentina, iar ei doi aveau în spate sute de ore petrecute împreună în mașină, mergând dintr-o parte în alta, însă nu-și aducea aminte să fi existat între ei un asemenea moment de tăcere precum cel de acum. Cu el fiecare călătorie e un spectacol de comedie. E inteligent și viclean, un vulpoi politic, aruncă în toate direcțiile aluzii și cuvinte cu subînțeles... nici nu ar putea concepe să cheme un alt șofer, să conducă ea însăși nici nu încapă discuție, cel puțin încă un an de acum înainte, a făcut trei accidente și a avut șase abateri de la normele de circulație, o colecție impresionantă chiar și pentru ea, iar judecătorul

care îi suspendase permisul de conducere și pierduse printre dinți că îi făcea o favoare și că ea îi datora viața... ar fi fost atât de simplu dacă l-ar fi putut duce ea pe Ofer, măcar ar mai fi avut la dispoziție o oră și jumătate alături de el, doar ei doi, poate chiar l-ar fi îmbiat să se oprească undeva pe drum, în Wadi Ara sunt câteva restaurante foarte bune, încă o oră, cel puțin o oră, de ce atâta grabă, spune-mi, ce anume te așteaptă acolo?

Nu vor avea parte prea curând de o călătorie în care să plece doar ei doi, nu există nici măcar perspectiva unei călătorii în care să plece ea singură, va trebui să se obișnuiască cu gândul, să renunțe, să înceteze să-și jelească zi de zi independența pierdută. Ar trebui să fie mulțumită că-l are măcar pe Sami, care a rămas la dispoziția ei și după despărțirea de Ilan... Ilan era încăpățânat, pusese punctul pe i, pentru că ea nu fusese în stare să se gândească la asemenea detalii în momentele acelea, Sami constituise o clauză în documentele care pecetluiseră divorțul, el însuși spune că se simte ca o minge aruncată de la unul la altul, ca o bucată de mobilă, ca un covor sau un obiect de veselă supuse partajului. „Noi, arabii“, râde el, etalând o gură plină de dinți uriași, „suntem obișnuiți să fim despărțiți de când cu planul vostru de divizare“, iar amintirea glumei lui o face să se simtă și mai rușinată de ceea ce s-a întâmplat astăzi, de faptul că, într-un fel sau altul, în nebunia aceea generală, scosese complet din ecuație partea aceea a ființei lui, faptul că era arab.

Încă de dimineață, din clipa în care îl văzuse pe Ofer cu telefonul în mână și cu expresia aceea de vinovăție în priviri, cineva parcă venise și preluase, cu o mișcare blândă, dar fermă, controlul asupra propriilor fapte. Fusese concediată, redusă la statutul de observator, de martor. Gândurile ei nu erau decât scânteieri dispartate de emoții. Trecea dintr-o cameră în alta cu mișcări frânte, nefirești. Mai târziu au mers la magazin, ca să cumpere haine, dulciuri și CD-uri – apăruse o nouă antologie Johnny Cash –, și pășise toată dimineața alături de el, chicotind ca o fetișcană și amuzându-se de tot ce îi spunea. Îl devora cu priviri avide, căscate precum hăurile, nerușinate, făcându-și provizii pentru nesfârșiții ani de foamete ce vor veni – și vor veni sigur. A știut-o, fără urmă de îndoială, din clipa în care el îi spusese că va pleca. Nevoită să folosească toaletele publice, se scuzase de trei ori în dimineața aceea, avea diaree. Ofer râdea.

— Ce e cu tine? Ce ai mâncat?

Ea l-a privit fix și i-a zâmbit timid, incrustându-și în memorie sunetul vocii lui rătătoare, imaginea capului său ușor aplecat.

Vânzătoarea tânără de la magazinul de haine a roșit în clipa în care l-a văzut probând o cămașă, iar Ora s-a gândit mândră: „E fiul meu“. Fata de la magazinul de muzică era cu un an mai mică decât el, iar când a auzit unde urmează să plece peste trei ore, a venit și l-a îmbrățișat cu tot trupul ei lung și mare, insistând s-o sune imediat după ce se întoarce. Ora vedea că fiul ei era orb la toate aceste dovezi de afecțiune și se gândea că, probabil, inima lui îi aparținea tot Taliei. Trecuse deja un an de când ea îl părăsise, dar el încă nu o vedea decât pe ea. Se gândi cu tristețe că era un ins credincios, asemenea ei, mult mai înclinat spre monogamie decât ea, și cine știe câți ani vor mai

trece până când o va uita pe Talia, dacă va mai avea parte de atâția ani, dar imediat și-a șters gândul acesta din minte, frecându-l ca pe o pată de pe creierul ei, cu ambele mâini, și totuși o imagine reuși să scape, Talia venind în vizită ca să-și exprime condoleanțele, căutând, poate, iertarea tardivă a Orei, și își simți fața schimonosită de furie, cum ai putut să-l rănești astfel?, se gândi și probabil că a mormăit ceva, pentru că Ofer s-a aplecat și a întrebat încetișor „Ce este, mamă?“, iar pentru o secundă ea nu i-a mai zărit chipul în fața ochilor, nimic, doar vid, „Nimic, mă gândeam la Talia, ai reușit să vorbești cu ea în ultimul timp?“ Ofer a făcut un gest cu mâna, un gest de refuz, „Las-o baltă, s-a terminat“.

Cronometra cu atenție scurgerea timpului. Privea spre ceasul ei, spre ceasul lui, spre ceasurile din magazin, spre ecranele televizoarelor expuse în vitrine. Până și timpul avea un comportament ciudat, uneori părea că zboară, alteori abia se târa, iar alteori părea că a încremenit de-a dreptul. I se părea posibil, chiar fără prea mare efort, să deruleze timpul înapoi, nu mult, numai treizeci de minute sau o oră ar fi de ajuns pentru ea; marile noțiuni – timpul, destinul, Dumnezeu – puteau fi uneori erodate de târguieli mărunte, foarte mărunte. Au plecat în oraș, ca să ia masa la un restaurant din piață, au comandat o mulțime de feluri de mâncare, deși nici unuia nu-i era foame, el încerca s-o amuze, îi spunea povești despre punctul de control de lângă Tapuah, unde fusese soldat timp de șapte luni, și abia în clipa aceea Ora și-a dat seama că verificase miile de palestinieni care treceau prin punctul de control cu o simplă unealtă primitivă, asemenea detectoarelor de metale cu care te verificați când intrai în magazine. „Numai atât aveai la dispoziție?“ a întrebat ea în șoaptă, iar el a izbucnit în râs, „Dar ce credeai că am la dispoziție?“, și ea a zis „Nu m-am gândit până acum la asta“, iar el a întrebat, cu o dezamăgire copilărească în voce, „Nu te-ai gândit niciodată cum se fac lucrurile acolo?“ Atunci ea a zis: „Dar nici tu nu mi-ai povestit vreodată“. El a întors către ea un profil care spunea, știi exact de ce nu am făcut-o, dar înainte ca ea să spună ceva, și-a întins o mână mare, bronzată și aspră, cu care a acoperit mâna ei, iar atingerea aceasta simplă, dar atât de rară, a țintuit-o, reducând-o la tăcere, în vreme ce Ofer părea că vrea să umple acum, în ultimele clipe, golul pe care îl lăsa în urmă și îi povestea grăbit despre cutia de medicamente în care trăise timp de patru luni, orientată spre cartierul de nord al orașului Jenin, cum în fiecare dimineață, la ora nouă, deschidea poarta din gardul care înconjura chichineața aceea în care locuia, asigurându-se că palestinienii nu o blocaseră cumva în timpul nopții. Și ea a întrebat: „Mergeai acolo așa, de unul singur?“ Iar el a zis „În general o a doua persoană, care rămânea în chichineață, îmi acoperea spatele, asta în cazul în care se trezea la ora aia“. Ea ar fi vrut să întrebe mai multe, dar gâtul i se uscuse, iar Ofer a ridicat din umeri și a rostit cu vocea unui palestinian bătrân „*Kulo min Allah*“, și ea a spus în șoaptă „Nu știam“, iar el a izbucnit într-un hohot de râs fără pic de amărăciune, ca și cum ar fi înțeles că nu trebuie să se aștepte ca ea să știe asemenea lucruri, după care i-a povestit despre *kasbah-ul*¹ din Nablus, despre care el spunea că este cel mai interesant dintre toate, cel mai

vechi, încă mai sunt acolo case din perioada ocupației romane, locuințe construite asemenea unor poduri pe deasupra străduțelor, iar subteranele întregului oraș sunt străbătute de un apeduct care traversează fortăreața de la est la vest, cu canale și tuneluri ce pornesc în toate direcțiile, și acolo se refugiază fugarii, fiindcă știu că nu vom îndrăzni niciodată să coborâm după ei. Vorbea cu înflăcărare, ca și cum i-ar fi povestit despre un nou joc video, în vreme ce ea își înfrâna cu greu dorința de a-i cuprinde capul în palme și de a-l privi în ochi, până în adâncul sufletului aceluia care nu i se mai dezvăluise de ani de zile – cu un zâmbet, cu căldură, făcându-i cu ochiul, ca și cum ar fi jucat un joculeț merit să-i amuze –, dar nu a avut curajul s-o facă, așa cum nici nu a putut să-l întrebe cu franchețe, simplu, pe un ton lipsit de acuze și reproșuri, „Spune-mi, Ofer, de ce nu mai putem fi prieteni, ca altădată, ce dacă sunt mama ta?”

La trei va veni Sami să-i ia pe Ofer și pe ea și să-i ducă la punctul de întâlnire. Ora trei era limita cea mai îndepărtată în mintea ei, nu avea puterea de a-și imagina ce se va întâmpla după aceea, iată încă o dovadă în favoarea a ceea ce susținuse dintotdeauna, că este complet lipsită de imaginație, însă lucrul acesta nu era nicidecum adevărat. Chiar și asta se schimbase, în ultima vreme era invadată de tot felul de imagini – o imaginație otrăvită. Sami va face călătoria mai ușoară, mai ales la întoarcere, când drumul va fi, fără îndoială, mult mai greu de suportat. Între ea și Sami se crease un fel de rutină casnică pe parcursul lungilor călătorii făcute împreună. Îi plăcea să-l asculte povestindu-i despre familia lui, despre legăturile complicate dintre clanurile din Abu Gosh, despre certurile din consiliul local, dar și despre femeia de care fusese îndrăgostit pe vremea când avea cincisprezece ani și pe care, poate, continuase s-o iubească și după ce se căsătorise cu Inaam, verișoara lui. Cel puțin o dată pe săptămână, cu totul și cu totul întâmplător, susținea el, o vedea prin sat. Fusese profesoară, ani de zile le-a predat fiicelor lui, apoi a devenit supraveghetore. Povestile lui o descriu ca pe o femeie puternică, cu o personalitate bine conturată, iar conversația era întotdeauna condusă de el în așa fel încât Ora să întrebe despre ea, după care el îi prezenta noutățile cu un aer reverențios: încă un copil, primul nepot, un premiu din partea Ministerului Educației, moartea soțului ei într-un accident de muncă. Reda în cele mai mici detalii conversațiile mărunte pe care le purtau când se întâlneau întâmplător la magazin sau la brutărie ori, deși foarte rar, când o ducea cu taxiul, iar Ora își dădea seama că ea era singura persoană căreia el își permitea să-i vorbească despre femeia aceasta, poate fiindcă avea încredere în ea și știa că nu-i va pune niciodată întrebarea aceea al cărei răspuns era evident.

Sami era un om cu sare și piper, cum s-ar spune, un om foarte perspicace, iar ca dovadă a inteligenței lui stătea și faptul că se pricepea destul de bine la afaceri, lucru care-i adusese, printre altele, și o echipă măricică de taximetre. La doisprezece ani primise o capră. În fiecare an capra făta doi iezi. „Și un ied de un an, sănătos“, i-a explicat el odată Orei, „poate fi vândut și cu o mie de shekeli². Când iedul ajungea să valoreze o mie de shekeli, îl vindeam și puneam banii deoparte. Am pus deoparte, am tot pus deoparte, până când am adunat opt mii de shekeli, iar la șaptesprezece ani

mi-am luat carnetul de conducere și mi-am cumpărat un Fiat 127 vechi, dar funcțional, de la profesorul meu l-am cumpărat, așa că am fost singurul băiat din sat care venea la școală cu mașina; după-amiezile lucram ca taximetrist, făceam comisioane, du-te-ncolo, vino-ncoace, și uite-așa, încet-încet...”

Anul trecut, în toiul convulsiilor care puseseră stăpânire pe viața Orei, o prietenă îi găsisese o slujbă temporară, cu jumătate de normă, la un muzeu în construcție din Nevada, care, din cine știe ce motive, se arăta interesat să achiziționeze materiale legate de cultura israeliană. Ora a fost încântată de oferta aceea neobișnuită, venită din senin și menită să-i mai distragă atenția de la propria persoană, așa încât a preferat să nu caute motivațiile care au stat la baza deciziei de a construi o machetă a Israelului într-un muzeu amplasat tocmai în deșertul Nevada. Ea fusese repartizată în echipa care aduna materiale legate de anii 1950 și știa că mai existau „colectori” asemenea ei și în celelalte echipe. Nu a întâlnit niciodată vreunul. O dată la fiecare două sau trei săptămâni pleca împreună cu Sami în călătorii minunate de-a lungul și de-a latul țării, dar, dintr-un motiv aproape indefinit, evita să discute cu el despre muzeu și despre scopurile acestuia, iar Sami nu întreba nimic și ea se întreba ce anume și-o fi imaginând el și ce i-o fi povestind lui Inaam despre călătoriile lor. Zile întregi străbăteau împreună țara, cumpăraseră o colecție întreagă de ligheane și străchini din inox de la un kibbutz din Valea Iordanului, o mașinărie foarte veche de muls lapte dintr-o așezare de undeva din nord, un frigider bine întreținut dintr-un cartier al Ierusalimului și, desigur, tot felul de mărunțișuri, a căror descoperire îi stârnea o plăcere aproape fizică, al optulea săpun dintr-un set Tasbin, un tub de cremă Velveta, un pachet de comprese, degetare din cauciuc, pe care le foloseau pe vremuri șoferii care lucrau pe autobuzele Egged, o colecție de flori de câmp presate între paginile unui caiet, o mulțime de reviste și broșuri – una dintre misiunile ei era aceea de a reconstitui biblioteca unui kibbutz așa cum arăta ea în anii 1950 –, și de fiecare dată privea cum stilul cald și prietenos al lui Sami Giubran îi cucerea pe toți cei din jur. Cei mai bătrâni dintre membrii kibbutzurilor se bucurau să afle că și el făcuse parte la un moment dat dintr-o asemenea organizație – „Este adevărat”, îi șoptea el la ureche, râzând, „jumătate dintre pământurile din Kiryat Anavim aparțin familiei mele” –, iar în Ierusalim, într-un club de *shesh besh*³, un grup de bărbați s-a năpustit asupra lui, toți fiind convinși că crescuseră împreună în Nahalaot, ba chiar susțineau că și-l aduc aminte cum se cățara în pini și privea meciurile echipei Hapoel din tribunele stadionului. O văduvă fistichie din Tel Aviv, cu pielea bronzată și brațări tremurătoare, a ajuns la concluzia că era, fără doar și poate, din Kerem. Deși era puținel cam gras pentru un yemenit, se vede că are rădăcini acolo, a spus ea când a sunat-o a doua zi pe Ora, fără vreun motiv anume, și e foarte șarmant, a adăugat ea, e genul de bărbat care a luptat în Etzel⁴, crezi că mă poate ajuta să mut câteva lucruri? Ora vedea cum, de dragul lui Sami, oamenii se învoiau să se despartă de obiectele pe care le îndrăgeau, deoarece știau că toate aceste bunuri, de care copiii lor se vor descotorosi în mod cert imediat ce bătrânii vor trece la cele veșnice, odată ajunse în mâinile lui, vor rămâne, într-un fel sau

altul, în familie. În timpul fiecărei călătorii, chiar dacă nu dura decât zece minute, ajungeau întotdeauna la subiecte politice, dezbătând cu pasiune cele mai recente știri, și, în ciuda faptului că Ora, în urma dezastrului cu Avram, se detașase complet de „situație“ – eu mi-am plătit prețul, spunea ea cu un zâmbet pierdut, aproape imperceptibil –, se lăsa atrasă mereu de Sami în discuții interminabile. Nu argumentele sau raționamentele lui o făceau să intre în dialog, fiindcă le mai auzise, atât de la el, cât și de la alții, și era convinsă că toată lumea își folosea toate atuurile în lupta aceasta, „Cine ar mai putea veni cu un argument nou, decisiv, care să nu fi fost rostit încă?“ le răspundea ea, oftând, tuturor celor care încercau s-o atragă de partea lor, dar când discuta cu Sami, când se contraziceau, lovindu-se ușor cu coatele și zâmbind prudent, când era cu el, aluneca spre dreapta chiar mai mult decât intenționa, spunând mai multe decât ceea ce credea cu adevărat, în vreme ce în fața lui Ilan și a băieților se plasa, cum spuneau ei, la stânga dezamăgitoare, dar nici măcar ea însăși nu putea spune exact ce și unde este, în fine, spunea ea, scuturându-și umerii cu grație, abia după ce se va termina totul, toată povestea, vom ști cine a avut dreptate și cine a greșit, nu-i așa? Cu toate acestea, când Sami rostea cuvintele în ebraica aceea cu accent arab, ca pentru a submina pretențiile interminabile și lacome, care te umpleau de indignare, venite atât din partea evreilor, cât și a arabilor, când îi lua peste picior pe conducătorii ambelor tabere cu câte o zicere arăbească tăioasă, în mintea ei urca, de undeva din adâncurile memoriei, idișul pe care-l vorbea tatăl ei și, în timp ce vorbea cu el, avea senzația indefinită că sfârșitul, sfârșitul acestei povești trebuie să fie unul bun – și va fi unul bun, fie și numai datorită faptului că acest bărbat șleampăt, cu fața rotundă, care șade alături de ea, a reușit să-și păstreze nealterată ironia lui fină și face eforturi să rămână el însuși în toată nebunia *asta*. Alteori avea impresia că învăța de la el lucruri care îi vor folosi mai târziu, dacă – sau când – în Israel situația se va inversa, Doamne ferește, iar ea se va afla în poziția lui, iar el în poziția ei. Orice era posibil și probabil că, își dădea seama ea, și el se gândea la același lucru, oare nu îl învăța și ea ceva prin faptul că rămăsese neschimbată în toată nebunia *asta*?

Iată de ce era foarte important pentru Ora să-l țină cât mai mult timp sub observație, să învețe cum reușise el în toți acești ani să nu se lase pradă amărăciunii, mai ales că, din câte își dădea ea seama, nici nu își suprima vreun sentiment latent de ură criminală din adâncul sufletului, cum crezuse dintotdeauna Ilan, și era uluită să vadă – ba chiar ar fi vrut să poată învăța de la el – cum reușea să nu pună toate umilințele acelea zilnice, mai mari sau mai mici, pe seama cine știe cărui defect personal, așa cum ar face în mod sigur ea, ba chiar ar face-o cu toată sârguința dacă, Doamne ferește, ar fi în locul lui – cum, de altfel, și făcuse, dacă e să spunem lucrurilor pe nume, pe întreg parcursul ultimului an. Într-un fel sau altul, el rămăsese un om liber, în ciuda haosului și nebuniei din jur, ceea ce ea reușea foarte rar.

Acum totul crește și se umflă și e la un pas să explodeze, prostia ei, faptul că eșuase în această chestiune complexă, de principiu, că nu reușise să fie un om sensibil în locul acesta, în vremurile

acestea. Nu ești doar sensibilă sau blajină – auzea ea unele cuvinte rostite de vocea mamei sale –, ești incapabilă să fii orice și oricum de la natură, în afară de voit și sfidător de sensibilă, atât de sensibilă, încât intri cu capul în gard. Sami era un om cu adevărat sensibil, deși nu ai fi spus asta despre el, poate și din pricina înălțimii, a greutateii și a trăsăturilor sale necizelate. Până și Ilan era de acord, deși nu o spunea decât mormăit, cu o umbră de îndoială în voce: „Sensibil, sensibil, dar stai să-i vină rândul. Și atunci să vezi tu sensibilitate *à la Allah*“.

Dar în toți acești ani de când îl cunoștea, de când îl urmărea – și o făcea fără încetare –, nu reușise să scape de curiozitatea infantilă stârnită de un handicap congenital pe care îl bănuia în ființa lui, în condiția lui, în ruptura dinăuntrul lui, în existența lui dublă. Era absolut sigură că nu dăduse niciodată greș. Nu dăduse nici măcar o dată greș cu blândețea și sensibilitatea lui.

I-a dus odată pe ea și pe copii la aeroport, ca să-l aștepte pe Ilan, care se întorcea dintr-o călătorie. Polițiștii din punctul de control de la intrarea în aeroport l-au luat cu ei și l-au ținut mai bine de o jumătate de ceas. Ora și copiii așteptau în taxi. Băieții erau mici, Adam avea șase ani, iar Ofer în jur de trei, iar aceea a fost clipa când au aflat că Sami al lor era arab. Când s-a întors, palid și transpirat, a refuzat să le spună ce se întâmplase. A zis doar: „M-au numit arab de căcat, iar eu le-am răspuns că se pot căca pe mine cât vor și tot nu voi deveni un arab de căcat“.

Ora nu a uitat niciodată fraza asta, iar mai târziu a repetat-o pentru sine pe un ton mult mai apăsător, ca pe un medicament care să-i întărească inima de fiecare dată când s-au căcat toți pe ea, ca ăia doi directori servili – pupincuriști, cum îi numea pe vremuri Avram – de la clinica unde lucrase până de curând și puștii ei prieteni, care îi întorseseră – mai mult sau mai puțin – spatele după divorț și îl aleseseră pe Ilan, măcar că și eu aș fi făcut la fel dacă aș fi putut, își zise ea, și eu l-aș fi ales pe Ilan, nu aș fi rămas cu mine, iar la lista asta îl putea adăuga și pe tâmpitul ăla de judecător, care-i furase libertatea de mișcare, și putea la fel de bine să-i amintească și pe copiii ei, mai ales pe Adam, nu și pe Ofer, pe el nu, nu mai era sigură, și pe Ilan, desigur, care trona în fruntea tuturor aceluia care se căcaseră pe ea și care, cu treizeci de ani în urmă, jurase că scopul lui în viață va fi acela de a se asigura că, de-a pururi și în vecii vecilor, colțurile gurii ei se vor curba mereu a zâmbet, ha, și Ora își atinge pe negândite unul din colțurile gurii, pe cel puțin căzut, pe cel gol, până și gura ei li s-a alăturat în cele din urmă celor care s-au căcat pe ea. De-a lungul tuturor acestor călătorii alături de Sami, cu toate situațiile neprevăzute, privirile pline de suspiciune pe care i le aruncau uneori oamenii și comentariile înfricoșător de nepoliticoase venite din partea celor mai afectuoase și educate persoane pe care le întâlneau, pe parcursul tuturor testelor cu întrebări identice pe care li le oferea zi după zi viața, între ei se zămislise o încredere tacită, reciprocă, precum aceea pe care o simți față de partenerul tău când ai de prezentat un număr complicat de dans ori o acrobație periculoasă, știi că nu te va dezamăgi, știi că mâna lui nu va tremura, iar el știe că tu nu-i vei cere niciodată un lucru pe care îți este interzis să i-l ceri.

Dar astăzi a greșit și l-a obligat și pe el să greșască, iar în clipa când și-a dat seama, când el s-a

grăbit să deschidă portiera pentru ea, așa cum făcea mereu, era deja prea târziu, l-a văzut pe Ofer coborând scările îmbrăcat în uniformă militară și cu pușca la el – Ofer, pe care Sami îl cunoștea de când se născuse, el îi adusese în ziua aceea de la spital pe Ora și Ilan, împreună cu Ofer, lui Ilan îi era teamă să conducă, spunea că-i tremură mâinile, iar în drumul spre casă Sami le mărturisise cum a simțit că începe să trăiască abia în clipa în care s-a născut Yusra, cel mai mare dintre copiii lui, pe vremea aceea nu o avea decât pe ea, mai târziu au urmat încă două fete și doi băieți, am cinci probleme demografice, răspundea el vesel oricui îl întreba, și Ora a observat că în timpul acelei călătorii condusesse foarte atent, ocolind gropile și dâmburile, pentru a nu-l deranja pe Ofer, care dormea în brațele ei. Mai târziu, când băieții au început să meargă la școală, Sami conducea mașina pregătită de ea pentru cinci copii din Tzur Hadassah și Ein Kerem, iar când Ilan era plecat din țară, îi stătea mereu la dispoziție în calitate de șofer și au fost ani de zile în care el a făcut parte din viața zilnică a familiei. După aceea, când Adam crescuse destul de mare, dar încă nu avea carnet, îl aducea acasă de la petrecerile nocturne de vineri seara și, după ce a început să i se alăture și Ofer, băieții îl sunau din oraș, iar Sami venea negreșit, la orice oră, din Abu Gosh, negând că l-ar fi trezit din somn chiar și la trei dimineața, îi aștepta pe Adam, pe Ofer și pe prietenii lor în fața barului până când își aminteau într-un târziu să iasă și le ascultase cu siguranță conversațiile, poveștile despre război – cine știe ce o fi auzit, se gândește ea deodată, oripilată, ce or fi zis în timp ce se prosteau și spuneau glume deocheate, printre aburi de alcool, despre experiențele trăite în punctele de control –, apoi îi ducea pe băieți, rând pe rând, la casele lor, în cartiere diferite. Acum îl duce pe Ofer la o operațiune militară în Jenin sau Nablus, se gândi ea, și uitase să-i spună acest mic detaliu în clipa în care îi telefonase, dar Sami s-a prins repede... Inima ei s-a făcut cât un purice în clipa în care i-a văzut chipul întunecat de un amestec fatal de furie și înfrângere, căci a înțeles totul într-o fracțiune de secundă, l-a văzut pe Ofer coborând scările, îmbrăcat în uniformă și înarmat, și a înțeles că Ora îi cerea să-și aducă umila contribuție la efortul de război al statului Israel.

Pielea măslinie a feței i-a pălit deodată, lovită parcă de o pală de praf, ca și cum cineva ar fi scuturat un sac cu cenușă înăuntrul lui. Stătea nemișcat, asemenea unui om care tocmai a primit o palmă. De parcă ea însăși s-ar fi oprit în fața lui, zâmbindu-i larg, plină de căldură și veselie, pentru ca apoi să-l lovească peste obraz cu toată puterea. În momentul acela erau cu toții prinși în capcană, osândiți: Ofer în capătul scărilor, cu arma atârându-i la brâu și o revistă prinsă cu elastic, ea cu o poșetă de mână din piele întoarsă roșie, mult prea elegantă, aproape grotescă, dacă ne gândim la călătoria în care tocmai pleca, și Sami, care nu a scos nici măcar un sunet, dar se făcea din ce în ce mai mic, în cele din urmă evaporându-se cu totul.

Privindu-l, ea se gândi cât de mult îmbătrânise în ultimii ani. Când îl văzuse prima oară, arăta aproape ca un puști. De atunci au trecut douăzeci și unu de ani, iar el era cu doi sau trei ani mai mic decât ea, însă arăta mai în vârstă. Oamenii îmbătrânesc repede aici, chiar și ei, ce gând ciudat, chiar și ei.

Ba mai mult, a înrăutățit situația în clipa în care s-a așezat pe bancheta din spate, nu pe locul din dreapta șoferului, unde Sami îi ținea ușa deschisă – întotdeauna șezuse alături de el, nu era posibil să se întâmple altfel –, Ofer a coborât și s-a așezat alături de ea, tot pe bancheta din spate, și Sami a rămas afară, cu mâinile atârându-i pe lângă corp și capul puțin aplecat într-o parte, stătea în fața portierei deschise asemenea unui om care încearcă să-și amintească ceva sau care murmură pentru sine o propoziție venită din te miri ce loc uitat de lume, poate o rugăciune sau o zicală antică, un adio sau altceva, ceva ce nu vom putea reconstitui niciodată, sau, poate, ca un om care își permite un moment de intimitate deplină, în care inspiră aerul proaspăt al primăverii, parfumat de buchete aurii de verigel și salcâm. Abia după aceea a intrat în taxi, s-a așezat, cu spatele drept și nemișcat, și a așteptat să i se spună încotro s-o pornească.

Ora a spus „Vom avea de făcut un drum lung azi, Sami, ți-am spus oare la telefon?” El nici nu a negat, nici nu a încuviințat și nici nu a privit-o în oglinda retrovizoare, nu a făcut decât să-și plece puțin gâtul gros cu un gest răbdător. Iar ea a zis „Trebuie să-l conducem pe Ofer, știi tu, compania aia, probabil că ai auzit la radio, până la punctul de întâlnire, lângă Ghilboa, dar mai bine să plecăm, îți spunem mai multe pe drum“. Vorbea repede, pe un ton lipsit de orice inflexiune. „Campania aia“, a spus ea, ca și cum s-ar fi referit la o campanie publicitară, când de fapt aproape că spusese „campania aia cretină“ sau „campania guvernului vostru“, dar se abținuse cu mare dificultate, poate din pricină că știa că asta îl va întrista pe Ofer, și chiar și așa, cum putea face față unor asemenea alianțe subversive într-o zi ca asta? În plus, poate că Ofer avusese dreptate ceva mai devreme, în timp ce luau masa la restaurant, când încerca s-o convingă că trebuiau să intre peste ei odată pentru totdeauna, deși, în mod evident, nu-i vor putea elimina complet și nici nu le vor extirpa dorința de a ne face rău, ba din contră, insistase el, dar poate că asta îi va descuraja un pic. Ora și-a mușcat limba și și-a ridicat genunchiul stâng, lipindu-și-l de stomac, apoi și-a trecut brațul în jurul lui, chinuită de lipsa de politețe cu care îl tratase pe Sami, iar pentru a domoli furtuna dinăuntrul ei, a încercat să închege o conversație cu Ofer sau cu Sami, dar s-a lovit mereu de tăcerea lor, numai că și-a jurat că nu va renunța, prin urmare s-a trezit spunându-i lui Sami o poveste veche despre tatăl ei, care își pierduse aproape complet vederea la vârsta de patruzeci și opt de ani, imaginează-ți, mai întâi i-a fost afectat ochiul drept, glaucom, probabil că asta voi păți și eu într-o bună zi, a zis ea, iar cu timpul ochiul stâng i s-a îmbolnăvit de cataractă, toate astea i-au redus câmpul vizual la dimensiunile unui vârf de ac, și dacă moștenirea genetică își face treaba, este aproape sigur că și mie mi se va întâmpla același lucru, a râs ea zgomotos și i-a anunțat pe un ton exagerat de vesel că tatăl ei se temuse ani în șir să-și opereze de cataractă ochiul cu care abia dacă mai vedea ceva, dar Sami nu a spus nimic, iar Ofer privea pe fereastră, pufăind și clătinând din cap, ca și cum ar fi refuzat să creadă că mama lui e în stare să se umilească într-atât numai pentru a intra în grațiile lui Sami, că era dispusă să-i destăinuie un lucru atât de intim numai pentru a se revanșa pentru greșeala făcută.

Iar ea vedea, dar nu se putea opri, povestea îi scăpa de sub control, în cele din urmă Ofer, el singur, cu răbdare, perseverență și conversații interminabile, reușise să-l convingă pe bunicul lui să se opereze și, mulțumită lui Ofer, câștigase încă vreo câțiva ani buni de viață. În timp ce vorbea, își dădea seama că Ofer înmagazinase în memorie toate întâmplările hazlii și amintirile din copilăria ei, poveștile despre școală și prieteni, despre părinții și vecinii de cartier din copilăria ei în Haifa. Ofer trăise acele povestioare cu o plăcere total neașteptată pentru un copil de vârsta lui, știuse întotdeauna cum să le scoată la lumină la momentul potrivit, iar ea avea senzația că el e depozitarul copilăriei și tinereții ei și că, probabil, de aceea îi spusese toate acele povești de-a lungul anilor. Încetul cu încetul, aproape pe nesimțite, renunțase să le mai povestească lui Ilan și lui Adam. A oftat și și-a dat imediat seama că era un oftat diferit, unul nou, venit dintr-un loc îndepărtat al ființei ei, cu marginile reci ca gheața – îi era frică, iar pentru o clipă fu din nou fetiță și se certa cu Ada, care insista să-i dea drumul, ca să sară de pe stâncă, nu mai fusese alături de ea ani întregi, cum se face că se întorsese pe neașteptate, ca să o țină de mână doar pentru a-i da imediat drumul. Continua să arunce cuvinte spre tăcerea lui Sami și Ofer și faptul că acești doi bărbați, în ciuda tuturor obstacolelor dintre ei, reușiseră să se alieze împotriva ei i se părea cu atât mai deprimant – și Ora înțelese în cele din urmă că era o alianță, o uniune care o va face să sufere și care se dovedea mult mai profundă și mai eficientă decât tot ceea ce-i despărțise până atunci.

Un zgomot de nas suflat a întrerupt-o atât de brusc, încât i s-a tăiat firul gândirii. Ofer era răcit. Sau avea o alergie. În ultimii ani alergiile îl chinuiau până aproape de sfârșitul lunii mai. Și-a suflat nasul într-un șervețel scos din cutia frumos decorată, din lemn de măslin, pe care Sami o pusese în spate anume pentru pasagerii lui. Sufla tare și le mototolea, șervețel după șervețel, înghesuindu-le într-o scrumieră. Pușca lui de asalt Glilon era așezată între ei, țeava stătuse lipită o vreme de pieptul ei, însă ea nu mai putea îndura, așa că l-a rugat s-o mute. Dar în clipa în care el a ridicat-o, cu un gest rapid și enervat, și și-a fixat-o între genunchi, a atins tapițeria care căptușea plafonul mașinii, scoțându-i un fir, și Ora a zis imediat, îmi pare rău, Sami, am stricat ceva aici, iar Sami a aruncat o privire scurtă către firul deșirat și a spus pe un ton aspru, nu-i nimic, iar Ora a răspuns, nu, nu, nici nu vreau să aud, vom plăti reparația, dar Sami a tras adânc aer în piept și a spus, las-o baltă, nu-i mare lucru, și Ora i-a șoptit lui Ofer să plieze măcar patul puștii, la care acesta i-a răspuns printre dinți că nu-i permite procedura, n-are voie să plieze patul puștii decât dacă se află înăuntrul unui tanc, iar Ora s-a aplecat în față și l-a întrebat pe Sami dacă nu are o foarfecă, ca să taie firul acela care atârână, nu, nu avea, așa că a prins cu mâna firul care dansa și se rotea în fața ochilor ei, iar pentru o clipă a părut asemenea unui intestin scos din locul lui, și a zis că ar putea fi cusut la loc, dacă ai un ac și ață, aș putea să-l cos eu chiar acum, dar Sami a spus că o va face soția lui, apoi a adăugat pe un ton lipsit de orice urmă de expresivitate, dar fiți atenți la armă – se referea, evident, la amândoi –, să nu-mi mai stricați tapițeria, am schimbat-o acum o săptămână. Și Ora a spus cu un zâmbet strâmb, bine, Sami, gata cu stricăciunile, și l-a văzut coborându-și pleoapele peste o privire

pe care nu o recunoștea.

Săptămâna trecută, în timpul unei călătorii obișnuite, Ora descoperise noua tapițerie: piele sintetică de leopard. Sami îi urmărise îndeaproape reacția: „Nu-ți place, Ora. Nu ți se pare frumoasă, nu-i așa?” Ea a zis că, în general, nu se prea dădea în vânt după tapițeria din piele de animale, nici măcar după imitații ale acestora, iar el a izbucnit în râs, „Nu, probabil îți spui că e doar o chestie din aia arăbească, așa-i?” Ora a simțit amărăciunea neobișnuită din tonul vocii lui și i-a răspuns că, din câte își amintea ea, nici el nu mai alesese astfel de lucruri până atunci. El a spus că lui chiar i se pare frumoasă, iar oamenii nu-și pot schimba gusturile. Ora nu i-a replicat nimic. Se gândea că poate avusese o zi grea, poate îl jignise vreun pasager, poate că se căcaseră din nou pe el la cine știe ce punct de control. Au reușit atunci, într-un fel sau altul, să scape din ghearele tristeții care se așternuse pentru o clipă între ei, dar o senzație apăsătoare de disconfort a urmărit-o toată ziua și abia seara, în timp ce se uita la televizor, și-a dat seama că noile lui gusturi în privința tapițeriei ar putea avea legătură cu grupul acela de coloniști care plănuiseră să arunce în aer o mașină lângă o școală din Ierusalimul de Est. Fuseseră prinși în urmă cu câteva zile, iar unul dintre ei a povestit la televizor cum „decoraseră” mașina atât pe dinăuntru, cât și pe dinafară, astfel încât să corespundă „gusturilor arăbești”, după cum s-a exprimat insul.

Tăcerea care se lăsase acum în mașină era tot mai adâncă, iar Ora se simțea din nou îmboldită s-o umple cu flecăreala ei, să vorbească despre tatăl ei, de care îi era atât de dor, despre mama ei, care nu mai deosebea stânga de dreapta, despre Ilan și Adam, care se distrau bine-mersi în America de Sud. Pe chipul lui Sami nu se citea nici o expresie, doar ochii i se roteau de jur împrejur, urmărind cu atenție convoiul în care se târa de mai bine de-o oră. Odată, în timpul uneia din primele lor călătorii împreună, îi mărturisise că, încă de pe vremea când era copil, avea obiceiul de a număra toate camioanele pe care le vedea pe drumurile din Israel, fie ele militare sau civile. Și pentru că ea îi aruncase o privire întrebătoare, i-a răspuns că în 1948 veneau cu camioanele ca să-i ia pe el și familia lui și să-i ducă peste graniță. „Nu asta promiteau *transferiștii* voștri?” a întrebat el râzând. „Promisiunile trebuie ținute, nu? Și ascultă-mă pe mine”, a adăugat imediat, „proștii de arabi s-ar oferi chiar să conducă mașinile dacă le-ar ieși și lor ceva din afacere”.

Ofer își șterge neconținut nasul și și-l suflă cu zgomote de trompetă, cum ea nu-l mai auzise niciodată, total nepotrivite cu felul lui blând de a fi, apoi mototolește șervețelele, le îndeasă în scrumieră și ia imediat un altul, iar șervețelele se împrăștie pe podea și el nu le adună, iar ea a încetat de mult să se tot aplece, să le ia și să le pună în geantă. O mașină de teren trece prin dreptul lor, claxonând insistent, apoi își croiește drum prin fața lor. În spatele lor un Hummer face adevărate acrobații, aproape atingându-i, iar Sami își trece iar și iar mâna lui mare peste chelia rotundă din vârful capului, presându-și spinarea masivă de spătarul cu pernuță ortopedică și smucindu-se puțin în față de fiecare dată când simte picioarele lungi ale lui Ofer împingând scaunul șoferului. Mirosul

lui masculin și puțin înecăcios, aseasonat mereu cu o loțiune de după ras scumpă, al cărei miros îi plăcuse întotdeauna Orei, fusese înlocuit în ultimele minute de un miros pătrunzător și dulceag de transpirație, din ce în ce mai greu de suportat, mai puternic decât aerul condiționat, iar Ora își duce o mână la gură, dar nu îndrăznește să deschidă geamul, așa că se lasă pe spate și respiră pe gură. Broboane mari de sudoare apar pe țeasta cheală a lui Sami și i se rostogolesc pe față și pe obraji umflați. Ar vrea să-i dea un șervețel, dar nu îndrăznește și se gândește la mișcările scurte cu care își cufundă după masă degetele în bolul cu apă de trandafiri la restaurantul lui preferat din Majd El-Krum.

Privirea îi fuge încontinuu de la mașina din fața lui la cea din spate. Întinde o mână și își lărgeste cu două degete gulerul în jurul gâtului. Este singurul arab din tot convoiul ăsta, se gândește Ora, simțind și ea cum începe să transpire. E speriat, e mort de frică, cum am putut să-i fac una ca asta? O picătură de sudoare uriașă îi atârnă în bărbie, refuzând să cadă. O picătură grea, ca o lacrimă. Cum de nu cade, de ce nu și-o șterge, o lasă acolo intenționat? Fața Orei e înfierbântată și roșie, iar respirația îi e greoaie, Ofer deschide o fereastră și mormăie, e cald, iar Sami spune, aerul condiționat nu face față.

Ea se lasă pe spate și își scoate ochelarii. În fața ochilor ei se rostogolesc valuri de inflorescențe galbene. Muștar sălbatic, din câte se pare, pe care ochii ei miopi îl fărâmițează, reducându-l la simple pete strălucitoare. Închide ochii și simte deodată pulsul convoiului accelerându-se cu un hârâit amenințător, încordat, ca și cum ar fi fost parte din trupul ei. Deschide ochii, hărmălaia întunecată se destramă, iar valurile de lumină inundă din nou lumea. Își acoperă iar ochii, iar zgomotul revine, ca o bătaie asurzitoare de tobe, un sunet persistent, înfundat, un amestec de motoare și pistoane, și dedesubtul lor, bătăi de inimi și artere pulsând și murmure bâlbâite de frică. Se întoarce să privească șarpele acela de mașini, iar imaginea e aproape festivă, încântătoare, o paradă supradimensionată, plină de culoare și de viață: părinți, frați, iubite, ba chiar și bunici și bunicuțe conducându-i pe cei dragi la operațiune, la evenimentul stagiunii, iar în fiecare mașină stă câte un tânăr în floarea vârstei, un carnaval al primăverii care se va încheia cu sacrificii umane, și tu?, se întreabă ea pe un ton aspru, uită-te la tine cu cât calm îți aduci aici fiul, aproape singurul fiu, băiatul pe care-l iubești nebunește, cu Ishmael pe post de șofer particular.

Când au ajuns la locul de întâlnire, Sami a oprit mașina în primul loc de parcare liber, a tras frâna de mână, și-a încrucișat brațele pe piept și a spus că o așteaptă pe Ora exact acolo, apoi i-a zis să se grăbească – lucru pe care nu-l mai făcuse niciodată. Ofer a coborât din mașină, dar Sami nu s-a mișcat. A spus ceva printre dinți, dar Ora nu a auzit ce anume, poate că și-a luat rămas-bun, cine știe, sau cel puțin asta spera ea. Pășea în spatele lui Ofer, clipind des din pricina luminilor orbitoare. Țevi de puști, ochelari de soare, oglinzi de mașini. Nu știe încotro o duce Ofer și se teme că va fi înghițit de mulțimea aceea alcătuită din sute de tineri și nu-l va mai vedea niciodată. Adică – se

corectează ea imediat, fidelă atitudinii pe care și-o impusese întreaga zi – nu-l va mai vedea decât după ce se va întoarce acasă. Soarele începu să coboare, iar mulțimea i se păru un amestec de puncte colorate. Se concentra asupra spinării lui Ofer, asupra rucsacului mare de pe umerii lui. Mersul lui era țeapăn și puțin arogant. Îl vedea îndreptându-și umerii și pășind cu picioarele ușor depărtate unul de celălalt și își amintea cum, pe vremea când avea doisprezece ani, își făcuse obiceiul de a răspunde la telefon cu un „Alo“ pe care îl dorea profund, bărbătesc, dar imediat ce se afunda în conversație, uita și revenea la chițăitul lui obișnuit. Aerul din jurul ei era îmbibat de strigăte și fluierături, de anunțuri prin megafon și hohote de râs. „Draga mea, răspunde-mi, sunt eu, draga mea, răspunde-mi, sunt eu“, repeta soneria unui telefon mobil, care părea s-o urmărească oriunde s-ar fi dus. În toată nebunia de acolo, din punctul de întâlnire, Ora aude preț de o clipă glasul îndepărtat al unui copil, apoi vocea mamei răspunzându-i pe un ton dulce, iar ea se oprește o secundă, îi caută cu privirea, dar nu-i găsește, apoi și-o imaginează pe mamă schimbându-i scutecul, poate pe capota vreunei mașini, aplecându-se și gâdilându-i burtica, și Ora se apleacă puțin înainte, ținându-și poșeta de piele întoarsă strâns lipită la piept, și ascultă sunetul acela abia auzit până când dispare complet.

O greșală mare, iremediabilă. Are impresia că, pe măsură ce momentul despărțirii se apropie, atât soldații, cât și familiile lor se lasă cuprinși de o veselie stearpă, ca și cum ar fi inhalat cu toții un drog menit să le întunece rațiunea. Aerul freamătă ca de zumzetul pregătirilor pentru o excursie cu școala sau pentru o călătorie împreună cu toată familia. Bărbații de vârsta ei, deja rezerviști, își reîntâlnesc aici prietenii, pe tații acestor soldați tineri, își spun glume și se bat prietenește pe umeri. „Noi ne-am făcut datoria“, își ziceau doi bărbați masivi unul altuia, „acum e rândul lor“. Camerele de televiziune se apropie de familiile care-și iau rămas-bun de la cei dragi. Orei îi e sete, are gâtul pârjolit. Merge în spatele lui Ofer, aproape alergând. De fiecare dată când privirea îi alunecă spre un soldat, spre figura lui, întoarce capul aproape fără să vrea, de teamă ca nu cumva chipul lui să-i rămână în memorie: Ofer îi povestise odată că uneori, când soldații se fotografiau înainte de a pleca într-o operațiune, erau cu toții atenți să-și țină capetele la o anumită distanță unul de celălalt, asigurându-se că va fi suficient loc în eventualitatea în care vor fi nevoiți să traseze în jurul lui un cerc roșu mai târziu, în pozele din ziare. Voci ascuțite, amplificate de portavoci, îi ghidează pe soldați spre punctele de întâlnire ale batalioanelor din care fac parte – „tâlnirea“, cum o numesc ei, iar ea se gândește imediat, cu vocea mamei ei, niște barbari, siluitori de limbă. Ofer se oprește brusc, iar ea aproape că se izbește de el. El se întoarce spre ea și o repede. „Ce-i cu tine?“ o întrebă el în șoaptă, cu fața aproape lipită de a ei. „Ce se va întâmpla dacă-l găsesc aici și cred că e un arab care a venit să se arunce în aer? Nu te-ai gândit cum se simte, bietul de el, pentru că a fost nevoit să mă aducă aici? Îți dai seama ce înseamnă asta pentru el?“

Nu avea destulă energie pentru a se certa cu el sau pentru a-i explica. Avea dreptate, dar chiar nu era capabilă să se gândească la nimic, cum de nu o înțelege, pur și simplu nu se gândise, o ceață albă îi învăluisese mintea din secunda în care-i spusese că, în loc să plece împreună în excursia în Galileea,

trebuia s-o pornească spre cine știe ce orășel arab. Asta se întâmplase la șase dimineața, se trezise după ce-l auzise vorbind în șoaptă la telefonul mobil în cealaltă cameră și dăduse buzna înăuntru, îi văzuse privirea aceea vinovată pe chip, apoi a întrebat, te-au sunat?, iar el a răspuns, mi-au zis că trebuie să mă duc, ea a zis, dar când?, și el, cât mai curând posibil. Dar ea a insistat și a întrebat dacă nu mai putea amâna puțin, cât să petreacă măcar două-trei zile împreună, deoarece înțelesese imediat că o săptămână alături de el era un lucru la care nu putea decât să viseze, și a adăugat cu un zâmbet strâmb, n-am spus noi că vom avea parte de puțin timp în sânul familiei?, dar el a râs și a zis, mamă, ăsta nu-i un joc, suntem în război, și, din pricina tonului lui arogant – ca și al tatălui și al fratelui lui –, i-a retezat vorba, spunându-i că încă nu era convinsă dacă rațiunea masculină putea face diferența între război și joc, iar preț de câteva clipe și-a permis să se simtă satisfăcută de abilitățile ei de a discuta în contradictoriu chiar și înainte de a fi apucat să-și bea cafeaua de dimineață, însă Ofer a ridicat din umeri și s-a dus în camera lui să-și facă bagajul, iar faptul că nu i-a răspuns cu o replică sarcastică, cum îi era obiceiul, a pus-o pe gânduri, așa că s-a dus după el și l-a întrebat, au sunat ei să te informeze?, pentru că nu-și amintea să fi auzit telefonul sunând, dar Ofer își scotea din dulap cămășile de la uniformă militară și câteva perechi de șosete gri, îndesându-le în rucsac, mormăind din spatele ușii, ce mai contează cine pe cine a sunat?, e o operațiune în desfășurare și avem o situație de urgență, jumătate din țară e chemată la datorie, numai că Ora nu a renunțat – eu să renunț, se gândi ea mai târziu, să mă las dusă de nas –, așa că s-a sprijinit ușor de cadrul ușii, și-a încrucișat brațele pe piept și i-a cerut să-i spună exact cum se petrecuseră lucrurile la telefon, nu va renunța până când nu va recunoaște că el îi sunase *pe ei* în dimineața aceea, telefonase la batalion cu mult înainte de ora șase și îi implorase să-l ia și pe el, în ciuda faptului că astăzi, la ora nouă fix, ar fi trebuit să se prezinte la comisariatul armatei, pentru lăsarea la vatră, de unde urma să plece direct spre Galileea, împreună cu ea. Din ceea ce bombănea el în timp ce-și pleca privirea, ea și-a dat seama, oripilată, că superiorilor săi nici măcar nu le trecuse prin cap să-l cheme înapoi, din punctul lor de vedere era considerat deja civil – el fusese acela care nu putuse renunța, a recunoscut Ofer pe un ton sfidător, cu fruntea roșie ca focul, păi, cum, după trei ani în care le-am înghițit rahatul, trei ani de pregătire pentru o misiune exact ca asta, trei ani în puncte de control și în patrule, cu copii palestinieni din sate și colonii care aruncau cu pietre în el, unde mai pui că de aproape o jumătate de an nu mai simțise nici măcar mirosul unui tanc, iar acum, în sfârșit, cu norocul lui de doi bani, la o operațiune serioasă, cu trei unități laolaltă... și avea lacrimi în ochi, pentru o clipă ai fi putut jura că încearcă s-o înduplece, să-i dea voie să stea mai mult la petrecerea de Purim... cum ar putea el să stea acasă ori să plece în drumeție prin Galileea când toți prietenii lui erau acolo? Pe scurt, Ora și-a dat seama că el, din proprie inițiativă, îi convinsese să-l înscrie pe lista voluntarilor pentru încă douăzeci și opt de zile.

Aha, a zis ea în clipa în care el a terminat de vorbit, un „aha“ gol, surd. „Și mi-am târât cadavrul spre bucătărie“, își zise ea. Aceasta era una din „vorbele“ lui Ilan, fostul ei soț, omul cu care își

împărțise viața și care, în anii lor buni, i-o îmbogățise. „Plenitudinea vieții“, spunea pe vremuri vechiul Ilan, roșind plin de recunoștință și de un entuziasm rezervat și ciudat, care o atrăgea pe Ora către el, împinsă de un val de iubire – a avut mereu convingerea că era uluit de faptul că-i fusese dăruită o asemenea plenitudine a vieții –, și ea își aduce aminte de vremurile când copiii erau mici, iar ei locuiau în Tzur Hadassah, în casa pe care o cumpăraseră de la Avram, și cum le plăcea să întindă împreună rufele la uscat seara, o ultimă fărâmă de viață casnică la sfârșitul unei zile lungi și obositoare. Le plăcea să scoată ligheanul cel mare afară, în grădina ce dădea spre câmpiile întunecate, spre vale și spre sătucul arab Husan. Smochinul cel mare și arbustul de *grevillea* schimbau între ei șoapte pline de mister, în timp ce sforile se umpleau cu zeci de hăinuțe, asemenea unor hieroglife miniaturale, șosetuțe, maiouri, botoșei, pantalonași cu bretele și salopetuțe OshKosh viu colorate. Cum ar fi dacă cineva din Husan s-ar strecura acum prin întuneric și i-ar urmări? Dacă ar îndrepta o pușcă spre ei? se întreba Ora din când în când, simțind fiori reci pe șira spinării. Sau oamenii care întind rufe beneficiază de o imunitate specială, mai ales când întind astfel de rufe?

Gândul ei a zburat la ziua în care Ofer le-a prezentat ei și lui Ilan noua lui uniformă de tanchist. La acea vreme vânduseră deja casa din Tzur Hadassah și se mutaseră în nord, în Ein Kerem, la periferia orașului. Ofer venise din camera lui înfășurat în uniformă largă, ignifugă, se apropiase de ei, sărind și țopăind, legănându-se într-o parte și în alta, cu mânuțele ridicate în lateral și râzând cu glăsciorul lui dulce: „Mami! Tati! *Teletubbies!*“, iar Ilan, acum douăzeci de ani, în noaptea aceea, în grădină, în timp ce întindeau la uscat hăinuțele băieților, se strecurase printre sforile pline, o îmbrățișase, se legănaseră împreună printre rufele umede, râzând încetișor, iubindu-se, și Ilan îi șoptise în ureche: „Nu-i așa, Orinka? Nu-i asta oare plenitudinea vieții?“ Ea l-a îmbrățișat cu putere, simțind o fericire sărată pulsându-i în gâtleej, și pentru o clipă a avut senzația că a reușit să pătrundă secretul acelor ani fructuoși, al mișcării lor unduitoare, al binecuvântării dinăuntrul trupurilor lor, dinăuntrul celor doi prunci ai lor, al casei pe care o construiseră pentru ei și care le alimentase dragostea aceea care, după ani de întrebări și ezitări și după tragedia cu Avram, părea să fi rămas acum pe propriile picioare.

Ofer terminase de împachetat în camera lui, iar ea rămăsese nemișcată în bucătărie, gândindu-se că Ilan câștigase încă o dată, fără pic de efort: nu va pleca în excursie cu Ofer, nu va putea petrece nici măcar o săptămână cu el. Probabil că Ofer și-a dat seama ce simte, ca întotdeauna, deși uneori nega asta, pentru că s-a oprit în spatele ei și a spus „Hai, mamă, va fi bine“ pe un ton atât de blând, cum numai el știa s-o facă. Dar ea s-a încăpățânat și nu s-a întors spre el. Plănuiseră de o lună să plece în Galileea, era cadoul oferit lui, ca să sărbătorească încheierea stagiului militar, și era, desigur, și un cadou pentru ea însăși, după ce suferise atâta cât timp el fusese în armată. Merseseră împreună să cumpere două corturi micuțe, care se pliau în niște pătrate mici, și două rucsacuri, și saci de dormit, și bocanci pentru drumeție – dar numai pentru ea, Ofer nu voia să renunțe la perechea lui jerpelită –, iar ea, în timpul ei liber, cumpărase lenjerie intimă calduroasă, căciuli,

pansamente și benzi de leucoplast, bidoane și chibrituri rezistente la apă, o sobiță de campanie, fructe uscate, biscuiți și conserve. Ofer ridica din când în când ranițele din ce în ce mai umflate din dormitorul ei, le estima uimit greutatea și spunea „Cresc tare frumos“, apoi zicea, râzând, că ar trebui să găsească un șerpaș galileean care să care toate proviziile pe care le pregătise. Ea râdea din toată inima, ca răspuns, parcă, la starea lui de spirit, la scânteia care lumina chipul lui. Pe parcursul ultimelor săptămâni – pe măsură ce data lăsării lui la vatră se apropia – simțea cum gusturile și mirosurile se întorc încetul cu încetul din exil. Până și sunetele erau mai ascuțite, așa cum se întâmplă când urechile îți sunt inundate. O așteptau tot felul de surprize mici, tot felul de senzații încrucișate, deschidea plicul în care se afla factura la apă și avea impresia că a deschis o punguță de pătrunjel proaspăt. Alteori își spunea cu voce tare, ca și cum nu i-ar fi venit să creadă: „O săptămână singuri, doar eu și el, în Galileea“. Dar cel mai des se întorcea pe călcâie, ca pentru a-i spune cuiva, acolo unde nu era decât aerul: „Ofer își încheie stagiul militar, Ofer o termină cu armata. Ofer scapă întreg din toată povestea asta“.

Pe parcursul ultimei săptămâni a rostit cuvintele acestea către pereții casei, iar și iar, din ce în ce mai apăsător. „Coșmarul se încheie“, spunea ea, „gata cu pastilele de dormit“, șoptea ea plină de încredere, știind că sfidează destinul, dar Ofer primise deja de două săptămâni ordinul de lăsare la vatră, așa încât nu mai exista nici o amenințare iminentă, dar conflictul principal, cel aproape interminabil, de care ea se detașase în urmă cu foarte mulți ani, continua să-și traseze cercurile întunecate, ici un atentat terorist, colo un asasinat comandat, obstacole peste care sufletul sărea cu o față lipsită de orice expresie și fără să privească vreodată înapoi, și probabil că îndrăzneala să spere, fiindcă i se părea că și Ofer avea convingerea că s-a sfârșit, totul s-a sfârșit. Cu câteva zile în urmă, când a încetat să mai doarmă câte optsprezece ore în șir în fiecare zi, a observat o schimbare în comportamentul lui, statutul de civil începea să-și pună accentul pe felul în care vorbea, expresiile lui își pierdeau duritatea de la o zi la alta, ba chiar și pe felul în care se mișca prin casă, părând că își îngăduie lui însuși să revină la ceea ce rămăsese neatins înăuntrul ființei lui de-a lungul celor trei ani de stagiul militar nenorocit. „Copilul meu se întoarce acasă“, îi mărturisea ea pe un ton confidențial frigiderului sau mașinii de spălat vase, *mouse*-ului sau buchetului de flori pe care îl aranjase cu multă pricepere în vază, deși știa foarte bine, din experiența cu Adam, că, după încheierea celor trei ani, ei nu se mai întorc cu adevărat acasă, cel puțin nu așa cum erau înainte, și că îl pierduse pentru totdeauna pe băiatul care fusese înainte de înrolare – cum pierdut era și pentru el însuși, dar cine spune că ceea ce s-a întâmplat cu Adam se va întâmpla și cu Ofer, își zicea Ora, sunt atât de diferiți unul de celălalt, iar ceea ce conta acum era că Ofer se întorcea din armată, o părăsea de tot, se gândea ea, prostuța, acestea fuseseră picăturile de dulceață pe care și le turnase singură în ureche cu o noapte în urmă, când luase telecomanda din mâna lui, îl acoperise cu o pătură subțire și rămăsese lângă el, ca să-l privească dormind. Buzele lui pline, generoase, erau întredeschise într-un fel de zâmbet ironic, ca și cum ar fi știut că ea îl privește. Fruntea lui bombată

îi dădea, chiar și în somn, o expresie dură, iar fața lui bărbierită, frumos bronzată, cu trăsături bine conturate, părea, mai mult decât oricând, puternică și pregătită să ia viața-n piept. Un bărbat, se gândea ea uluită, un bărbat în toată puterea cuvântului. Când îl priveai, totul părea posibil și deschis și plin de avânt, viitorul însuși îi lumina chipul dinăuntru și, deopotrivă, din afară. Iar acum apare din senin operațiunea asta, și ce bine ar fi fost fără ea, ofta Ora a doua zi dimineața, în timp ce stătea în picioare în bucătărie, pregătindu-și o ceașcă de cafea îngrozitor de otrăvită, ce bine ar fi fost dacă ar fi putut să se întoarcă în pat și să doarmă până când totul se va termina, câte zile putea să dureze o astfel de campanie? O săptămână? Două? O viață? Dar nu avea puterea să se întoarcă în pat, nu era capabilă să facă nici măcar un singur pas, totul fusese decis de la o clipă la alta, inevitabil, iar corpul ei o știa și o știa și stomacul ei, și intestinele, care i se topeau.

La șapte și jumătate seara gătește în bucătărie, îmbrăcată în blugi, un tricou și, pentru mai mult efect, un șorț înflorat, de casnică silitoare: o bucătăreasă. Cratițe și tigăi sfârâitoare dansează pe aragaz, aburul unduiește spre tavan, aglomerându-se în norișori aromați, iar Ora știe deodată că totul se va termina cu bine.

Pentru a face față adversarului pe care-l înfruntă, scoate la bătaie rețeta câștigătoare: rețeta chinezească a Arielei, felii de carne de pui cu legume, și rețeta persană a soacrei Arielei, orez cu stafide și sâmburi de pin, propria ei variantă a vinetelor cu usturoi și roșii, cea a mamei ei, ciuperci și plăcinte cu ceapă, dacă ar fi avut un cuptor bun în casa asta, ar mai fi pregătit cel puțin o plăcintă, dar Ofer se va linge pe degete oricum. Se mișcă de la cuptor la aragaz cu o veselie neobișnuită și, pentru prima dată de când a plecat Ilan, de când au încuiat casa din Ein Kerem și și-au închiriat fiecare câte o locuință, simte o oarecare apropiere, are o anumită senzație de apartenență la spațiul acestei bucătării, la ideea de bucătărie în general, chiar și la această bucătărie demodată, neprietenoasă, greu abordabilă, care se freacă de ea cu un râț uimed de tacâmuri și polonice. Pe masa din spatele ei stau stivuite caserole cu salată de vinete, salată de varză și una colorată, cu salată de legume, în care a strecurat câteva felii de măr și de mango – Ofer s-ar putea nici măcar să nu le observe, asta dacă va apuca să guste din ea –, iar în alta e propria ei versiune a salatei *tabbouleh*⁵, pentru care Ofer spune că merită să-ți dai și viața, cu alte cuvinte, se corectează ea imediat, care-i place foarte, foarte mult.

A sosit momentul în care toate felurile de mâncare trebuie puse la locul lor, unele la fiert, altele la copt, altele la prăjit, nu mai aveau nevoie de ea, însă ea avea încă nevoie să gătească, fiindcă Ofer se va întoarce cu siguranță acasă la un moment dat și va dori mâncare proaspătă, iar degetele ei despica ușor aerul din jur. Unde rămăsesem? Ia un cuțit și câteva legume care supraviețuiseră furiei ei concentrate pe pregătitul salatelor și începe să taie, fredonând repede, „Tanchiștii se pun în mișcare cu scârțâit de lanțuri,/ Cu trupurile vopsite-n culoarea pământului“... Gura ei tace, de unde Dumnezeu scosese cântecul ăsta vechi? Poate că ar trebui să gătească o friptură așa cum îi place lui,

frăgețită în vin roșu, în caz că se întoarce acasă diseară... Dar cei care vin să te anunțe, se întreba ea, se adună și ei acum în cine știe ce birou din sediul local al armatei și fac cursuri recapitulative? Și ce or avea de recapitulat? Au oare vreodată timp să uite? Oare a existat vreodată o perioadă în care nici măcar o singură familie să nu fi primit vestea? E ciudat să te gândești că și cei care anunță familiile au fost mobilizați în același timp cu soldații care iau parte la operațiune, toți laolaltă, chicotește ea cu un chițait foarte ascuțit, și deodată Ada era din nou acolo, cu ochii ei mari, ca și cum ar fi urmărit-o încontinuu pe Ora, ca să o vadă cum reacționează, iar Ora își dă seama că, preț de mai multe minute, se holbase la partea de jos, semitransparentă, a ușii de la intrare, e o problemă acolo, una care are nevoie de rezolvare, dar nu știe s-o identifice, așa că se întoarce degrabă la oalele de pe aragaz, mestecă și condimentează din abundență, lui îi place mâncarea condimentată, apoi se apleacă asupra oalelor aburinde și inspiră adânc, dar nu gustă mâncarea, în seara asta nu are poftă de mâncare, dacă va pune o firimitură în gură, sigur va vomita. Își privește mâna, ce i se mișcă nebunește deasupra unei cratițe în timp ce presară boia înăuntru. Există anumite mișcări care fac întotdeauna telefonul să sune. A observat lucrul acesta cu foarte mult timp în urmă: când condimentează mâncarea, de exemplu, sau când șterge o oală sau o tigaie după ce a spălat-o, telefonul începe să sune aproape întotdeauna. E în aceste mișcări circulare ceva care îl aduce la viață, ca și – ce interesant! – atunci când pune apă la florile din vază. Dar numai în vaza aceea! Aruncă un zâmbet plin de căldură spre telefonul acela capricios, golește cratița de orez cu stafide și semințe de pin în coșul de gunoi, după care o spală și o șterge încet, cu gesturi seducătoare, dar nimic. Telefonul e mort (adică nu sună). Probabil că Ofer e îngrozitor de ocupat. Vor trece ore întregi până când se va întâmpla ceva semnificativ, poate că vor pleca abia mâine sau chiar poimâine. „Și când tancul lui a fost lovit de două rachete“, fredonează ea, „flăcările l-au cuprins...“ Se oprește imediat. Trebuie să-și găsească ceva de făcut mâine. Dar mâine este tocmai una din zilele acelea în care nu are mare lucru de făcut. Mâine ar fi trebuit să colinde înălțimile din Galileea alături de fiul ei cel mic, însă a intervenit o mică modificare în program. Poate că va suna la noua clinică din Rehavia și se va oferi să înceapă imediat lucrul, fie și ca voluntar, va face până și muncă voluntară dacă va fi nevoie. Ar putea s-o numească perioadă de acomodare. Însă i-au explicat deja de două ori că nu au nevoie de serviciile ei până la jumătatea lunii mai, când fizioterapeuții lor urmează să nască. Un om nou va veni pe lume, se gândește Ora, înghițindu-și saliva amară. Ce prostie din partea ei să nu-și facă nici un plan până la jumătatea lunii mai. Fusesse atât de ocupată cu pregătirea excursiei pe care urma s-o facă împreună cu Ofer, încât nu se mai gândise la nimic altceva, dar, cu toate acestea, avusese senzația că acolo, în Galileea, va atinge un punct de cotitură. Va fi începutul adevăratei recuperări a relației dintre ea și Ofer. Ea și senzațiile ei...

Răstoarnă vinetele în coșul de gunoi, curăță tigaia, o șterge cu mișcări pline de devotament și aruncă priviri spre telefonul ăla trădător. Ce se întâmplă? Unde rămăsesem? Ușa. Partea inferioară a ușii. Patru bare scurte și o bucată de sticlă groasă, grunjoasă. Ia trei coli de hârtie A4 și acoperă

geamul cu ele. În felul acesta nu le va vedea bocancii de armată. Și acum? Frigiderul e aproape gol. În cămară găsește câțiva cartofi și câteva cepe. Poate o supă rapidă? Mâine dimineață va merge la cumpărături, va umple din nou casa. Ar putea veni în mijlocul oricărei acțiuni, se gândește ea, de exemplu când despachetează cumpărăturile și așază mâncarea în frigider. Sau în timp ce se uită la televizor, sau în timp ce doarme, sau în timp ce se spală, sau în timp ce taie legumele pentru ciorbă.

Își ține pentru o clipă respirația și pornește repede aparatul de radio, ca și cum ar deschide fereastra. Găsește Vocea Muzicii și ascultă preț de câteva minute ceva medieval. Nu, are nevoie de vorbărie, de o voce umană. La unul din posturile locale un reporter tânăr stă de vorbă prin telefon cu o femeie mai în vârstă, cu un accent profund, specific Ierusalimului de Est, și Ora se oprește din maltratarea legumelor, se apleacă deasupra tejghelei de marmură crăpate, își șterge sudoarea de pe frunte cu dosul palmei și o ascultă pe femeie vorbind despre fiul ei, care luptase în Gaza în timpul acelei săptămâni. „Șapte soldați au murit“, spune ea, „cu toții erau prietenii lui, din același batalion“. Și ieri i-au dat voie să vină acasă pentru câteva ore, însă de dimineață era din nou pe front.

— Și, cât a stat acasă, l-ați alăptat? Întreabă reporterul, spre uimirea Orei.

— Dacă l-am alăptat? repetă femeia, uluită la rândul ei, iar reporterul izbucnește în râs:

— Nu, am întrebat dacă l-ați îndopat.

— Desigur, răspunde femeia, râzând încetișor, am crezut că ați întrebat... sigur că am gătit tot ce e mai bun pentru el... sigur că l-am răsfățat.

— Povestiți-ne cum l-ați răsfățat, o îmboldește reporterul.

Iar mama, cu o mărinimie care o învăluie pe Ora într-un val de căldură, spune:

— L-am răsfățat așa cum se cuvine, cu mâncărurile mele, cu o baie bună, cu cel mai moale prosop, cu șamponul care-i place lui și pe care l-am cumpărat special pentru el. Dar vreau să vă spun că – iar tonul vocii ei devine grav – mai am doi băieți, gemeni, care au urmat și ei calea fiului cel mare și fac parte din același batalion, Tzabar, îi am pe toți trei în același batalion și aș avea o rugămintă către armată, dacă se poate.

— Sigur că se poate – iar Ora percepe zeflemeaua subtilă din tonul vocii reporterului. Ce ați dori să transmiteți armatei?

— Ce să vă spun, oftează mama, iar sufletul Orei îi iese în întâmpinare, băieții mei, cei doi, când făceau pregătirea, au semnat un acord prin care le era permis să lupte împreună, iar asta era bine atâta vreme cât erau doar în pregătire, nici o problemă, dar acum se duc pe graniță și toată lumea știe că granița Ghivati înseamnă, practic, Gaza, nu trebuie să vă spun eu toate astea, și aș vrea foarte mult să rog armata să se mai gândească puțin, să se gândească puțin și la mine, îmi pare rău că...

Dacă vor veni în mijlocul cartofului? se gândește Ora și privește fix cartoful pe jumătate curățat din palma ei. Sau în mijlocul cepei? Încetul cu încetul, în minte îi este inoculată ideea că fiecare dintre gesturile ei ar putea fi ultimul înaintea ciocănitului în ușă. Își aduce din nou aminte că Ofer se află, cel mai probabil, încă în apropiere de Ghilboa și că deocamdată nu are motive să intre în

panică, însă gândurile se cațără și i se înfășoară în jurul mâinilor, care țin în continuare cuțitul, și pentru o clipă ciocănitul în ușă devine inevitabil, o provocare greu de suportat a acelei capacități de a crea dezastre, adânc înrădăcinată în natura umană, astfel că mintea ei confunda cauza cu efectul, iar mișcărilor încetinite ale mâinilor ei în jurul cartofului i se par preludiul bătăilor în ușă.

În clipa aceea nesfârșită ea însăși și Ofer cel de departe, dar și tot ceea ce se petrecea în spațiul vast care se întindea între ei, totul a fost decodat într-o fracțiune de secundă, așa cum se deșiră o țesătură, astfel încât până și faptul că stătea lângă masa din bucătărie, curățând cu o încăpățănare prostească un cartof – degetele încleștate pe cuțit i se albesc deodată –, toate aceste mișcări banale și casnice și fiecare dintre fragmentele acelea de realitate aparent lipsite de importanță din jurul ei devin simpli pași ai unui dans misterios, lin și solemn, în care partenerii sunt Ofer și prietenii lui, care acum se pregătesc să plece la război, și ofițerii care privesc hărțile, stabilind strategia de luptă, și toate șirurile acelea de tancuri care se îndreptau spre punctul de întâlnire, și toți oamenii din satele și orașele de acolo, și cei care vor privi printre zăbrelele obloanelor trase cum soldații și tancurile le invadează străzile, și băiatul iute ca fulgerul care l-ar putea nimeri pe Ofer mâine sau în ziua următoare sau poate chiar în noaptea asta cu o piatră, cu un glonț sau cu o rachetă – în mod absolut ciudat, agilitatea băiatului este singura care străpunge și complică mișcărilor încete și greoaie ale acestui dans –, și cei care aduc veștile și care probabil că recapitulează chiar acum procedurile în birourile armatei din Ierusalim, și Sami, care la ora asta ar trebui să fie în satul lui, în casa lui, povestindu-i lui Inaam ce i s-a întâmplat peste zi. Toată lumea, toată lumea este parte a acestui proces uriaș, atotcuprinzător, și oamenii care au fost uciși în urma celui mai recent atentat terorist fac parte din el, inconștienți de rolul pe care îl joacă, ei sunt victimele a căror moarte va fi răzbunată de soldații ce se află acum pe punctul de a porni într-o nouă campanie, până și cartoful pe care-l ține în palmă și care a devenit deodată greu ca o bucată de fier, iar ea nu mai e capabilă să-l taie în bucăți, până și el ar putea fi o piesă, o piesă de legătură micuță, dar de neînlocuit, în tot acest proces întunecat, bine stabilit, formalizat, parte a unui sistem mult mai mare, care cuprinde mii de oameni, soldați și civili, mașini și arme și bucătării de campanie și rații de mâncare și depozite de muniții și lăzi de echipament și ochelari cu infraroșu și rachete de semnalizare și țărghi și elicoptere și bidoane de apă și computere și antene și telefoane și saci din plastic mari, negri, cu fermoar etanș. Și toate acestea, se gândește deodată Ora, împreună cu toate tentaculele vizibile și invizibile care le leagă între ele, se mișcă în jurul ei, pe deasupra ei, asemenea unei plase de pescuit imense, aruncată undeva sus, sus de tot, cu o mișcare amplă, ce se întinde încet de tot, cuprinzând întreg cerul nopții, iar Ora scapă cartoful din mână, lăsându-l să se rostogolească de pe tejghea pe podea, undeva între frigider și perete, cu o strălucire palidă, în timp ce ea se sprijină cu ambele mâini de masă și-l privește fix.

La ora nouă seara se urcă deja pe pereți și, spre surprinderea ei, are impresia că se vede pe ea și

pe Ofer la televizor, îmbrățișându-se înainte de despărțire, în punctul de întâlnire al batalionului lui, apoi își amintește îngrozită că erau filmați de camere video: se întâmplase imediat după ce el urlase la ea pentru că-l luase cu ei pe Sami, dar se oprise imediat când îi văzuse fața roșie ca focul și, în ciuda faptului că era furios, o îmbrățișase strâns la pieptul lui lat și îi spusese „Mamă, mamă, ce mai astronaut ești și tu...” Iar ea sare de la locul ei, izbindu-se de un scaun, lipindu-și fața de ecranul televizorului, de Ofer...

Care o ține în brațe cu o autoritate puțin arogantă și o întoarce spre cameră – mișcarea lui a luat-o prin surprindere și aproape că s-a împiedicat, dar s-a agățat de el, rânzând nervos, și totul a revenit, chiar și poșeta aceea roșie, stupidă –, pentru a o arăta pe mama lui cea îngrijorată. Iar acum, când reevaluează lucrurile, vede o adevărată trădare în felul în care a răsucit-o pe neașteptate și a expus-o camerelor de luat vederi: mâna ei se ridicase spre păr, ca să se asigure că nu-i era prea ciufulit, iar gura i se schimonosise într-un zâmbet de sfântă în timp ce molfaia un „Cine? Eu?“, dar trădarea se cuibărise între ei încă de noaptea trecută, când el hotărâse să se înroleze voluntar, dar îi ascunsese lucrul acesta. Când el renunțase, fără să stea prea mult pe gânduri, la excursia lor împreună. Însă o trădare mult mai mare, o insuportabilă înstrăinare venea din faptul că părea capabil să intre atât de tare în rolul de soldat care pleacă la război, să fie atât de dedicat rolului său, atât de nerușinat, de vesel și de însetat de luptă, impunându-i, în consecință, să-și asume rolul de mamă veștejită și tristă, dar strălucind de mândrie – *mamă de soldat*: o proastă cum nu s-a mai văzut. Iată-l zâmbind spre cameră, iar gura ei – și pe ecran, și acasă – îi copiază tâmp rânjetul strălucitor, iată și cele trei riduri magice din jurul ochilor lui, iar ea își alungă un gând, când vor mai difuza filmul ăsta cu el, apoi vede clar, chiar pe ecran, urma unui cerc roșu trasat în jurul capului lui, după care cineva interpune un microfon negru între ei. „Ce-i poate spune un fiu mamei sale într-un moment ca acesta?” întrebă amuzat reporterul. „Să-mi țină berea la rece până mă întorc“, râde băiatul și de pretutindeni se aud aclamații pline de veselie. „Stai o clipă!“ spune Ofer, punând capăt gălăgiei, ridică un deget și atrage fără efort atenția reporterului, a cameramanului și a tuturor celor din jur – un gest *à la* Ilan, gestul cuiva care știe că, în clipa în care va ridica degetul în felul acela, toată lumea îl va asculta –, „Mai am ceva să-i spun“, zice fiul ei la televizor, cu un zâmbet complice, și își lipește buzele de urechea ei, privește spre cameră și face cu ochiul ștrengărește, plin de viață, iar ea își amintește atingerea lui și respirația lui caldă pe obrazul ei și vede cum camera încearcă să pătrundă în spațiul acela mic dintre gură și ureche, și expresia foarte atentă de pe chipul ei jalnic și rugător, expus privirilor tuturor, expus privirilor lui Ilan – asta dacă prind Canal 2 în Galápagos –, și ce intimitate firească, plină de candoare, era între ea și Ofer! În cele din urmă cameramanul renunță, iar reporterul glumește acum cu un alt soldat, cu iubita acestuia, care-l îmbrățișează, și cu mama lui, ambele cu buricele dezgolite, iar Ora simte două înțepături. Se prăbușește într-un fotoliu, își prinde cu mâna pielea de pe gât și strânge cu putere, bine că nu arătaseră cum fața i se schimonosise și se retrăsese în clipa în care a auzit ce-i șoptea el la ureche, dar memoria îi dă o palmă, de ce a trebuit să-mi

spună asta, de când a pregătit replica aia, de unde i-a venit ideea?

Se ridică repede. Nu trebuie să stea jos. Nu trebuie să fie o țintă statică pentru rafala de gloanțe care i se pregătește, fiindcă uriașa plasă de pescuit a început să coboare încet. Își lipește urechea de ușă. Nimic. De la fereastră vede o bucată din drum și din trotuar. O privește cu atenție, dar nu observă nici o mașină necunoscută, nici un vehicul militar, nu aude nici lătratul agitat al vreunui dintre câinii vecinilor, e încă prea devreme. Nu și pentru ei, își zice imediat. Oamenii ăștia vin chiar și la cinci dimineața, exact atunci vin, te iau direct din pat, somnoros, confuz, neajutorat, prea slăbit ca să-i poți arunca pe scări în jos înainte să apuce să te lovească în plin. Dar acum este într-adevăr prea devreme, iar ea crede sincer că nu s-a întâmplat nimic rău în cele câteva ore care s-au scurs de când se despărțise de el, își masează ceafa, liniștește-te, e încă împreună cu prietenii lui în Ghilboa, mai sunt proceduri de urmat, hârtii de întocmit, tot felul de lucruri complicate, iar înainte de toate va trebui să le amestece mirosurile, să aprindă scânteile din ochii lor și să pună în mișcare bătăile pulsânde din venele gâturilor lor. Aproape că simțea cum Ofer devine acolo alt om alături de prietenii lui, cum lasă cu toții violența să crească înăuntrul lor, însetați de luptă, de război, ascunzându-și frica, cum primește și transmite mai departe toate aceste lucruri importante printr-o îmbrățișare scurtă, două jumătăți de piept presate una de alta, două bătăi pe umăr, lovituri ușoare peste obraz, plăcuțe de identificare, bilete ștanțate. Ora merge fără să-și dea seama în camera lui, unde de acum înainte totul va încremeni așa, și vede că încăperea i-o luase înainte, fiindcă deja căpătase aura unui loc pustiu, iar obiectele dinăuntru păreau părăsite, sandalele cu curelele lăbărțate, scaunul din fața computerului, cărțile de istorie de lângă pat, fiindcă îi plăcea istoria, îi place, desigur, asta a vrut să spună, și îi va plăcea în continuare, și cărțile de Paul Auster de pe raft, și cărțile D&D care-i plăceau pe vremea când era copil, și posterele cu jucătorii de la Maccabi Haifa, pe care-i idolatriza când avea doisprezece ani, poster pe care refuza să-l dea jos de pe perete chiar și la douăzeci și unu de ani, douăzeci și unu, când avea douăzeci și unu de ani.

Poate că nu ar trebui să se plimbe prin camera lui, să nu rupă firele subțiri ale mișcărilor lui, care atârnau încă în încăperea, să nu amuțească ecoul slab al aburilor copilăriei lui, care se ridicau din când în când din cine știe ce pernă, din vreo minge galbenă și cheală de tenis ori din vreun soldat de jucărie echipat cu toate accesoriile militare necesare, redat în miniatură, pe care Ilan le aducea pentru el și Adam din călătoriile lor peste hotare, le cumpăra din magazinele de jucării unde nu mai intraseră după ce băieții începuseră să crească și unde sperau să revină peste câțiva ani, pentru nepoți. Visele lor fuseseră modeste și simple, dar deveniseră extrem de complicate și aproape imposibil de realizat. Ilan a plecat, s-a dus să respire aer de burlac. Adam a plecat cu el. Ofer e acum departe. Iese din cameră mergând într-o parte, de teamă să nu întoarcă spatele lucrurilor lui, și le privește cu expresia plină de jind a exilatului: un tricou șifonat al echipei Manchester United, o șosetă de la uniformă militară, aruncată într-un colț, o scrisoare mijind dinăuntru unui plic, un ziar vechi, o revistă de fotbal, o fotografie cu el și Talia, făcută lângă cine știe ce cascadă din nord, o

halteră micuță de cinci kilograme pe covor, o carte deschisă, întoarsă cu copertele în sus, care o fi fost ultima propoziție pe care o fi citit-o, care o fi fost ultima imagine pe care a avut-o în fața ochilor, un drum îngust, o piatră plutind prin aer, figura mascată a unui tânăr cu ochii arzându-i de furie și ură, apoi – cât de repede zboară mintea ei – unul din birourile armatei, unde un soldat pășește printre rânduri întregi de dosare personale, dar așa se făcea pe vremea ei, în vremuri preistorice, astăzi au computere, un clic, o pagină deschisă pe ecran, numele soldatului, datele de contact ale persoanei care urmează să fie înștiințată în cazul unei tragedii, oare el îi anunțase că părinții lui se despărțiseră și aveau adrese diferite?

Telefonul sună, spărgând liniștea. El e. Întreabă încântat:

— Ne-ai văzut la televizor?

Îl sunaseră prietenii, ca să-i povestească.

— Spune-mi, zice ea în șoaptă, nu ai plecat încă, nu-i așa?

— Ce să plecăm, unde să plecăm? Rămânem aici și mâine-noapte.

Ea aude cu greutate ce-i spune. E atentă doar la tonul străin al vocii lui, la ecoul noii lui trădări, trădarea singurului bărbat care îi fusese întotdeauna credincios; de ieri, probabil de când simțise gustul trădării, al trădării *ei*, părea că-și dorește s-o savureze iar și iar, asemenea unui cățeluș care mănâncă pentru prima dată carne.

— Stai o clipă, mamă, stai o secundă.

Râde și vorbește cu cineva de lângă el, ce faceți atâta caz de asta, intrăm, le arătăm un pic armele și plecăm.

— Spune-mi, zice el, întorcându-se la ea repede, în delir, luând-o prin surprindere și plăcându-i că se întâmplă așa, crezi că ai putea să-mi înregistrezi și mie mâine *Clanul Soprano*? Am o casetă goală pe televizor, știi cum să folosești videoul, nu?

În timp ce vorbesc, ea cotrobăie printre videocasete, căutând bucățica de hârtie pe care își notase instrucțiunile de folosire dictate de el la un moment dat – „apeși butonul cel mai din stânga, apoi pe acela care are desenat pe el un măr...”

— Și ce faci acolo între timp? întreabă ea, jelind aceste ore prețioase, pe care le-ar fi putut petrece acasă, alături de ea, dar, pe de altă parte, ce i-ar fi putut oferi ea, cu figura aia de înmormântare? Oricum, se gândește Ora, în curând probabil că va dori să-și închirieze o cameră undeva, poate chiar să se mute cu Ilan, așa cum a făcut Adam, de ce nu, cu Ilan e distractiv, cei trei adolescenți ar putea petrece încontinuu, fără vreun părinte prin preajmă care să le stea în cale.

Ofer îi povestește ceva, dar ea nu îi distinge cuvintele. Închide ochii, va găsi ea o scuză pentru a-i da un telefon Taliei mai târziu, Talia trebuie să-i vorbească lui Ofer înainte de a pleca acolo... el încearcă să potolească haosul din jur, gata, băieți, e mama la telefon! Imediat se aud strigăte de veselie și admirație, apoi hăulituri precum cele ale șacalilor în călduri, care transmit cele mai

călduroase salutări minunatei lui mame, spune-i să ne trimită repede *rugelach*⁶, iar Ofer se retrage într-un loc mai liniștit.

— Niște animale, îi explică el, așa-s cei mai mulți dintre ei.

Îi aude respirația în timp ce pășește, și acasă se plimbă în timp ce vorbește la telefon, la fel face și Adam, și pe asta au luat-o tot de la Ilan – genele mele sunt moi ca margarina, se gândește ea –, uneori băieții și Ilan vorbeau la telefon în același timp, fiecare la mobilul lui, călcând toți cu pași vioi prin salonul mare și intersectându-se în diagonale lungi, fără a se lovi însă niciodată unul de celălalt.

Deodată s-a făcut liniște, poate că a găsit adăpost în spatele vreunui tanc, dar tăcerea aceasta îi provoacă agitație, iar, din câte se pare, și lui, fiindcă a rămas brusc singur în fața ei, fără întreaga armată israeliană care să-l apere, așa că-i spune cum 110% din forțele militare s-au prezentat la posturi, gata de atac, pregătiți să intre peste ei, limbajul i se militarizează pe măsură ce vorbește cu Ora, „comandantul spune că nu-și amintește să mai fi existat vreodată o asemenea mobilizare“ – în cazul ăsta s-ar putea descurca și fără tine, se gândește Ora, dar reușește să se abțină – „și problema e că nu au veste antiglonț pentru toată lumea, nici mașini care să-i transporte, fiindcă sunt blocate în trafic, la Afula“. Cel care a turnat tot acest pietriș în gura lui este, probabil, aceeași persoană care o face pe ea să întrebe când crede că se va termina totul. Ofer lasă ecoul întrebării să plutească în aer până când prostia și lipsa ei de sens se sting complet. Și aceasta era una dintre metodele pe care Ilan le folosea împotriva ei, se gândește Ora, copiii împrumută astfel de lucruri și le folosesc fără să înțeleagă că pun în funcțiune o armă folosită de multe generații înaintea lor. Cel puțin Ofer se întoarce repede la ea, dar se întrebă deja când se va termina și cu asta, când va veni momentul în care o va înțepa cu unul dintre acele lungi ale lui Ilan, fără a se mai întoarce să-i îngrijească rănilor.

— Nu, te rog, mamă, și vocea lui e caldă și tămăduitoare, precum îi e și îmbrățișarea, nu ne vom opri până nu eliminăm infrastructura teroriștilor – iată-l că zâmbeste, imitând tonul arogant din vocea prim-ministrului –, până ce nu vom înfrânge organizațiile militare, vom reteza capul șarpelui și îi vom arde cuibul...

Ora se grăbește să se strecoare printre crăpăturile râsetelor lui.

— Oferiko, spune ea, cred că totuși s-ar putea să plec pentru câteva zile în nord.

— Stai o clipă, aici semnalul e destul de slab. O clipă, ce-ai spus?

— Mă gândesc să plec în nord.

— Cum, în Galileea?

— Da.

— Singură?

— Da, singură.

— Dar de ce singură, nu ai pe nimeni cu care...?

Însă își dă seama imediat de formularea lui nefericită:

— Ai putea să te duci cu o prietenă, ceva...

Dar ea pune capăt încercărilor lui lipsite de tact:

— Nu am pe nimeni și nici nu vreau să merg cu vreo prietenă, dar nici nu pot sta acum acasă.

Vocea lui devine crispată:

— Stai puțin, mamă, nu pricep, chiar ai de gând să pleci singură?

Și ea exclamă dezlănțuită, ca și cum i-ar fi fost ridicat un capac de pe gură:

— Cu cine aș putea pleca, după părerea ta? Partenerul meu m-a lăsat baltă în ultima clipă, s-a înrolat voluntar în armata evreiască.

El o întrerupe nerăbdător:

— Cum așa, te duci să vizitezi locurile noastre, locurile în care am plănuisit să mergem împreună?

Ea trece cu multă abilitate peste acest „noi“ înțepător.

— Nu știu, acum mi-a venit ideea.

— Măcar ai rucsacul pregătit, glumește el forțat, dar ea se încapățânează:

— Am chiar două.

Atunci el zice:

— Dar, mamă, pur și simplu nu pricep.

— Ce-i de priceput? Nu pot rămâne acum aici. Mă sufoc.

Un motor uriaș se pornește undeva în apropierea lui. Cineva îi strigă să se grăbească. Ea îi aude gândurile. Acum vrea s-o știe acasă, asta-i problema, și are dreptate, așa că aproape că se înduplecă, dar își dă seama imediat că de data asta nu are de ales.

O tăcere vâscoasă. Ora luptă cu ea însăși, încercând să-i întoarcă spatele, în timp ce înăuntrul ei se deschide harta memoriei, marcată cu nenumărate puncte mici de vinovăție. La vârsta de trei ani a suferit o operație complicată la dinți. În clipa în care anestezistul i-a pus masca pe nas și guriță, ea a fost rugată să părăsească încăperea. Ochii lui îngroziți aruncau priviri rugătoare, dar Ora i-a întors spatele și a ieșit. Când avea patru ani, l-a lăsat strigând-o, agățat cu toate cele zece degete de la mâini de gardul grădiniței, iar urletele lui au urmărit-o până la sfârșitul zilei. Erau multe altele asemenea, mici abandonuri, evadări, ochi închiși, fețe ascunse, dar cea de azi este, fără îndoială, cea mai gravă dintre ele, însă pentru ea fiecare clipă pe care o petrece în casă reprezintă o amenințare, știe bine asta, e o amenințare și pentru el, dar Ofer nu înțelege și nu are nici un sens să speră că o va face vreodată. Este prea tânăr. Dorințele lui sunt simple și crude: are nevoie de ea, vrea ca ea să-l aștepte acasă, fără să schimbe nimic din ceea ce știe el în legătură cu casa și cu ea însăși, preferabil ar fi să nu schițeze nici măcar un gest pe parcursul tuturor acestor zile – își amintește cum fugise de lângă ea, plin de furie, când avea cinci ani, iar ea își îndreptase părul la coafor! –, iar dacă va veni în permisie, s-o poată dezgheța cu o îmbrățișare, s-o poată folosi, s-o impresioneze cu fărâme de orori pe care le va arunca peste tot prin casă cu o indiferență afectată, dezvăluindu-i secrete care nu ar trebui spuse niciodată. Ora își aude respirația. Respiră odată cu el. Amândoi simt un scrâșnet

insuportabil de tendoane, scrâșnetul tendoanelor ei în timp ce-i întoarce spatele.

— Și pentru cât timp te-ai gândit să pleci? o întreabă el cu un amestec de mânie și slăbiciune și cu o umbră de înfrângere.

Ea îi răspunde:

— Ofer, nu vorbi așa. Știi cât de mult mi-am dorit să plecăm în excursia asta împreună, știi cât de mult am așteptat-o.

— Mamă, nu e vina mea că avem o situație de urgență...

Ea face mari eforturi ca să nu-i aducă aminte că s-a dus acolo de bunăvoie.

— Nu te învinovățesc pentru nimic și, o să vezi, vom pleca în excursie după ce te întorci, îți promit, nu renunț la planurile noastre. Dar acum trebuie să plec din locul ăsta. Nu pot rămâne aici singură.

— Sigur, nu, sigur, nu spun că, dar – ezită – nu o să dormi de una singură în mijlocul sălbăticiiei, nu?

Ea râde:

— Nu, ai înnebunit? Nu voi dormi de una singură „în mijlocul sălbăticiiei“.

— Îți iei telefonul cu tine, nu?

— Nu știu. Nu m-am gândit încă la asta.

— Dar spune-mi, mamă, uite ce voiam să te întreb: tata știe că tu...?

Ea reacționează imediat:

— Ce-i cu tata? Ce legătură are tata cu toate astea? Ce, el îmi spune mie pe unde se fâțâie acum?

Ofer dă înapoi:

— Bine, bine, mamă, nu am spus nimic.

Un oftat scurt îi alunecă, împotriva voinței lui, printre buze, oftatul unui băiețel ai cărui părinți și-au pierdut mințile pe neașteptate și s-au hotărât să divorțeze, iar Ora îl aude și simte cum spiritul lui războinic se destramă, apoi se gândește speriată, ce fac eu aici, cum îl trimit la luptă confuz și respins? Își simte gâtul invadat de un gust acru, de unde îmi vin propozițiile de soiul ăsta, „îl trimit la luptă“, ce legătură are ea cu ele? Ea nu este una dintre acele mame care își trimit fiii la luptă, nu face parte din acele dinastii militare ca Um Juni sau Beit Alfa, Negba, Beit Hashita sau Kfar Ghiladi, și cu toate astea descoperă cu surprindere că exact asta este: l-a condus la punctul de întâlnire al batalionului și a stat alături de el, îmbrățișându-l cu moderație, pentru a nu-l pune într-o situație jenantă în fața prietenilor lui, apoi și-a scuturat capul și umerii, asemenea tuturor celorlalți, privind cu o grimasă de neajutorare către părinții care făceau același lucru, unde am învățat cu toții coregrafia asta și cum de mă supun întregii situații?, mă supun lor, celor care îl trimit acolo. Pe deasupra, se lăsase otrăvită de cuvintele pe care Ofer i le murmurase mai devreme în ureche în timp ce camera de filmat era ațintită asupra lor, ultima lui rugămintă, iar gura ei se căscase de durere, nu doar din cauza a ceea ce îi spunea, dar și din cauza felului în care i-o spunea, parcă într-o doară, pe

un ton pe deplin lucid, ca și cum ar fi repetat dinaintea fiecăre cuvânt, și imediat după ce i-a spus-o, a îmbrățișat-o din nou, însă de data asta pentru a o ascunde de ochiul camerei. Ea îl mai făcuse de răs o dată, la ceremonia care marca încheierea stagiului militar, când șezuse în perimetrul destinat rudelor, în Latrun, și plânsese în timp ce parada trecea prin dreptul zidului lung pe care erau înscrise numele soldaților căzuți la datorie, plângea zgomotos, părinții, comandanții și soldații o priveau, iar ofițerul comandant s-a aplecat către comandantul diviziei și i-a șoptit ceva la ureche, așa că de data asta Ofer, prevăzător, s-a aruncat asupra ei așa cum arunci o pătură peste o flacăra, aproape strangulând-o cu brațul și aruncând, probabil, priviri în toate direcțiile, pe deasupra capului ei, oprește-te, mamă, nu face o scenă, te rog.

— Bine, oftează el acum. Sigur asta-i tot, mamă?

Pare înfrânt și se vede și doare și ea spune, asta-i tot, asta-i tot, iar el zice, ca să fiu sincer, mi se pare ciudat să te aud așa, și ea răspunde, ce-i ciudat? *Ce-i ciudat?* Să pleci într-o excursie în Galileea e ciudat, în vreme ce să pleci în Nablus e ceva normal? Apoi el întreabă, dar când mă întorc, vei fi acasă? Și ea răspunde, încă nu știu, iar el, cum adică nu știi?, și râde forțat, doar nu ai de gând să dispari sau ceva de genul ăsta, iar acum tonul vocii lui e din nou familiar, plin de îngrijorare, aproape părintesc, țintit direct spre setea ei cea mai profundă, și ea îi zice, nu-ți face griji, Oferke, nu voi face nici o prostie, pur și simplu nu voi fi aici câteva zile, nu pot să stau și să aștept, iar el întreabă, să aștepti ce? Sigur că ea nu îi poate spune ce așteaptă, dar în cele din urmă el înțelege și între ei se lasă o tăcere lungă, iar Ora decide pe loc, cu o simplitate debordantă: exact douăzeci și opt de zile, până la terminarea perioadei de concentrare.

— Ce se va întâmpla dacă totul se termină în doar câteva zile și mă întorc acasă? întreabă el din nou, iritat. Ori dacă sunt rănit sau ceva, unde te-ar putea găsi?

Ea tace. Nu m-ar putea găsi, se gândește ea, tocmai asta e ideea, iar mintea ei mai face o conexiune: dacă nu o vor găsi, dacă nu o vor putea găsi, nici el nu va păți nimic. Nici măcar ea nu înțelege. Încearcă. Știe că nu are nici o logică, dar ce anume are logică?

— Și dacă va fi o înmormântare? întreabă el pe un ton prietenos, schimbând tactica și imitându-l fără să-și dea seama pe Ilan, care se folosește adesea de moarte și acoliții ei pentru a-și accentua propozițiile.

Nu fusese niciodată imună la remarcile de felul acesta, cu atât mai puțin acum, iar gluma lui, dacă poate fi numită astfel, îi șochează pe amândoi, fiindcă îl aude înghițindu-și saliva.

Cum de accept să fiu părtașă la toate astea? îi revine gândul hoinar care o bântuise toată după-amiaza. În loc să-i fiu credincioasă...

— Mamă, nu glumesc, revine vocea lui. Poate ar fi bine să iei cu tine un telefon, ca să poți fi contactată.

— Nu, nu! tresare ea.

Cu fiecare clipă care trece, totul îi devine din ce în ce mai clar: orice, numai asta nu.

— De ce nu? Îl poți ține închis, îl deschizi doar pentru a-ți verifica mesajele.

Dar ea, care de fapt în ultimul timp devenise chiar expertă în expedierea de SMS-uri, mulțumită noului ei prieten, posibil iubit, memorat sub numele „Cineva“ în agenda telefonică, fiindcă era singura modalitate de a comunica cu el, rămâne pe gânduri o clipă, după care scutură din cap, nu, nici măcar. Apoi se lasă purtată de un gând răzleț, spune-mi, Ofer, știi ce înseamnă SMS? Iar Ofer se holbează la ea prin telefon, cum, ce m-ai întrebat? Și ea răspunde, ar putea fi o prescurtare pentru *Save My Soul*? Ofer oftează, jur că n-am nici cea mai vagă idee, mamă, iar ea revine imediat cu picioarele pe pământ, nu, nu-mi iau telefonul cu mine, nu vreau să fiu găsită. Nici măcar de mine? Întreabă el cu o voce devenită deodată subțire, sfâșiată, și Ora răspunde cu tristețe, nici măcar de tine, de nimeni, iar o idee, până acum vagă, începe să devină din ce în ce mai clară: atâta timp cât el se va afla acolo, ea va fi de negăsit, asta-i ideea, asta-i legământul, totul sau nimic, ca jurământul unui copil, un pariu nebun cu viața însăși.

— Dar dacă mi se întâmplă ceva? strigă el împotriva acestei devieri șocante, imposibil de înțeles, de la comportamentul obișnuit al mamei sale.

— Nu, nu ți se va întâmpla nimic, îți spun eu, știu eu, dar trebuie să plec o vreme, înțelege, și știi ceva, nici nu mă aștept să înțelegi, gândește-te că am plecat din țară într-o călătorie în străinătate...

Ca tata, de exemplu – dar, din fericire, aceste ultime cuvinte reușește să și le înghită.

— Acum? Acum pleci în străinătate? În vremuri precum astea? Când e război?

El aproape că o imploră, ea oftează, iar trupul și sufletul ei sunt ațintite asupra unui singur punct, gura lui căutându-i sânul.

Cu mare efort își întoarce privirea de la gura aceea. E spre binele lui, faptul că-l părăsește e spre binele lui. Dar el nu va înțelege.

— Trebuie să plec, repetă ea cuvintele ca pe un legământ, cu fruntea brăzdată de cute, cu fața schimonosită.

Îl reneagă, o face pentru binele lui, nici măcar ea nu înțelege foarte bine, dar are o intuiție puternică...

Și cum se face că le sunt loială *lor*, aceluia care l-au trimis acolo – reușește ea în cele din urmă să identifice o idee prin ceața groasă din creierul ei –, mai mult decât instinctelor mele materne?

— Ascultă, Ofer, ascultă-mă! Nu țipa la mine, ascultă! îl întrerupe ea, iar ceva din tonul ei îl sperie, poate răceala nefamiliară și autoritară a vocii ei. Nu te contrazice cu mine acum. Trebuie să plec de aici o vreme. Îți voi explica, dar nu acum. O fac pentru tine.

— Pentru mine? Cum adică pentru mine?

— Pentru tine, da.

Și abia se abține să nu spună „Vei înțelege când vei mai crește“, dar de fapt știe că lucrurile stau chiar pe dos: vei înțelege când vei fi mic, când vei fi din nou doar un băiețel, când vei face din nou glume cu umbre înfricoșătoare și coșmaruri, atunci poate că vei înțelege.

Acum totul este decis. Trebuie să-și urmeze pornirea asta care-i spune să se ridice și să plece din casă imediat, fără să mai întârzie nici măcar un minut, îi este interzis să mai rămână aici și, într-un mod ciudat și confuz, pornirea aceasta pare a fi însuși instinctul ei matern, pe care îl credea pierdut și care fusese pus de atât de multe ori la îndoială.

— Promite-mi că vei avea grijă de tine, îi spune ea cu blândețe, încercând să-și ascundă hotărârea fermă din priviri. Să nu faci nici o prostie, mă auzi? Să fii atent, Ofer, să nu rănești pe nimeni și să nu te lași rănit, și să știi că fac asta pentru tine.

— Ce faci pentru mine?

Este deja sătul de capriciile ei, nu o mai văzuse comportându-se astfel, de când are toane? Dar imediat are o mică revelație:

— Ce faci, un fel de legământ?

Ora e fericită că a înțeles, s-a apropiat foarte mult, de altfel cine ar putea s-o înțeleagă dacă nu el, da, ai putea spune că e un legământ, da, și ține minte că ne întâlnim când chestia aia a ta, operațiunea, se sfârșește. El oftează, fie, cum spui tu, iar ea simte cum el se întoarce și dă un pas înapoi, îndepărtându-se de locul în care tocmai se întâlniseră o clipă mai devreme – încă mai sunt, ici și colo, momente răzlețe în care sufletul lui rămâne dezgolit dinaintea ochilor ei și, cine știe, se gândește ea, poate acesta e motivul pentru care preferă orașele și satele arăbești unei săptămâni petrecute alături de ea în Galileea –, și are impresia că ceea ce-l sperie nu este legământul în sine, ci faptul că ea – ea – a început deodată să scoată din mânecă tot soiul de gânduri vrăjitoarești. Ofer începe deja să se replieze și mai face un pas micuț, tot mai departe de ea.

— OK, mamă, trage el concluzia, el fiind acum persoana matură care ridică din umeri în fața capriciilor ei adolescente, dacă de asta ai nevoie acum, e în regulă, nici o problemă, sunt alături de tine, pa, trebuie să plec.

— La revedere, Oferiko, te iubesc.

— Numai să nu faci vreo prostie acolo, mamă, promite-mi.

— Știi că n-o să fac...

— Nu, promite-mi, zâmbește el.

Vocea îi e din nou caldă, topind-o cu totul, promit, nu-ți face griji, voi fi bine, și eu, promite-mi, promit, te iubesc, excelent, ai grijă de tine acolo, și tu, și nu-ți face griji, totul va fi bine, pa.

— Pa, Ofer, dragul meu...

Rămâne cu telefonul în mână, stins și udat de transpirație, se gândește, perfect lucidă, s-ar putea ca aceasta să fi fost ultima dată când i-am auzit vocea, și îi e teamă că ar putea s-o uite, apoi îi vine un alt gând, cine știe de câte ori voi rememora convorbirea asta plină de replici lipsite de sens, i-am spus să aibă grijă de el, iar el mi-a răspuns să nu-mi fac griji, totul va fi bine. Poate că operațiunea se va încheia peste două sau trei zile, iar conversația aceasta se va alătura altor sute de conversații, se va așeza la locul ei și va fi uitată, dar nu a mai avut niciodată până acum o senzație atât de clară,

toată ziua simțise sfredelituri reci ce-i găureau abdomenul, făcând ca fiecare dintre mișcărilor ei să fie incredibil de dureroasă. Acum suga din receptor rămășițele vocii lui și își aduce aminte cum, pe vremea când era copil, făcuseră din sărutările de despărțire un ritual lung și complicat – stai o clipă, să fi fost cu el sau cu Adam? –, un ritual care începea cu îmbrățișări fierbinți și sărutări zgomotoase, pentru ca apoi să devină mai blânde, și se încheia cu un sărut de fluturaș pe obrazul lui, apoi pe al ei, pe fruntea lui, pe fruntea ei, pe buzele lui, pe buzele ei, pe vârful nasului lui, pe vârful nasului ei, transformându-se în cele din urmă în ecoul fragil al unei atingeri, în adierea abia simțită, ireală, a cărnii lui de copil.

Telefonul sună din nou, o voce gravă, ezitantă, întreabă dacă e Ora, iar ea se așază, simțind că nu mai are aer și ascultându-i respirația greoaie, întretăiată. El spune, sunt eu, iar ea zice, știu că ești tu. Se aud șuierături ascuțite în timp ce respiră, iar ea are impresia că îi aude inima bătând. Se gândește că probabil l-a văzut pe Ofer la televizor, iar ceva se zguduie înăuntrul ei: Acum știe cum arată Ofer.

— Spune-mi, zice el, s-a terminat, nu-i așa?

Ea bâiguie, ce s-a terminat?, speriată de umbra acestui cuvânt, iar el zice în șoaptă, stagiul lui militar, când am vorbit, înainte de a se înrola, spuneai că se va termina astăzi, nu?

Iată că, în nebunia asta generală, nu se gândise nici la asta, nu se gândise la el. Reușise să-și șteargă complet din minte partea care îl privea pe el în toată povestea asta încâlcită – pe el, cel care avea astăzi chiar mai multă nevoie de protecție decât ea.

— Ascultă, începe ea, iarăși cu acel „ascultă“ rostit din vârful buzelor, pe un ton de profesoară, iar tensiunea din trupul lui o atinge precum o undă de curent electric și trebuie să se concentreze foarte tare pentru a-și alege cuvintele, nu are voie să facă nici o greșeală. Ofer ar fi trebuit într-adevăr să termine astăzi – rostește cuvintele rar și cu multă precauție, însă aude frica din sufletul lui și aproape că-l vede ținându-și capul în mâini, asemenea unui copil bătut –, dar știi, desigur, că a apărut o situație de urgență, sunt sigură că ai auzit la știri, e o campanie, așa că l-au luat și pe Ofer, acum câteva secunde l-au arătat la televizor.

Numai că în timp ce vorbește, își aduce aminte că el nu are televizor și abia atunci își dă seama cât de șocantă e vestea aceasta pentru el, ce discrepanță există între ceea ce se aștepta să audă și ceea ce aude de fapt.

— Avram, spune ea, îți voi explica totul și vei vedea că nu e chiar atât de rău, nu e sfârșitul lumii.

O ia de la capăt și îi spune din nou că Ofer a fost chemat pentru operațiune, dar el poate că o ascultă sau poate că nu, iar în clipa în care termină, spune cu o voce din care s-a scurs toată viața:

— Dar nu e bine deloc.

Iar ea oftează:

— Ai dreptate, nu e bine deloc.

— Nu, chiar vorbesc serios, nu e bine, nu e un moment bun.

Ora stă cu telefonul în mână, cu brațul tremurându-i, făcând un mare efort să-l țină, ca și cum toată greutatea acestui bărbat ar fi fost transferată în receptorul din palma ei.

— Dar ce e cu tine? șoptește ea. Nu am mai vorbit de foarte multă vreme.

Iar el spune:

— Dar ai zis că termină astăzi, așa ai spus!

Strigă la ea:

— Dar ai spus că astăzi e ziua! Așa ai spus!

Dinspre receptor pare să vină către ea o flacăra fierbinte și depărtează puțin telefonul de obraz. Ar vrea să strige împreună cu el, ai dreptate, astăzi ar fi trebuit să fie ziua lăsării lui la vatră!

Tac amândoi. Pentru o secundă pare că s-a mai liniștit, iar ea întreabă în șoaptă:

— Ce mai faci? Ai dispărut vreme de trei ani.

Dar el nu o aude, continuă să repete pentru sine, nu e bine, iar faptul că l-au reținut în ultimul moment este și mai rău. Ora, care își făcuse provizii de legăminte și talismane pentru exact trei ani, numărate până la ultima secundă, rămăsese acum fără nici unul și simțea că îndărătul cuvintelor lui Avram stă o semnificație chiar mai profundă decât propria-i intuiție.

— Cât timp va rămâne acolo? întreabă Avram, iar ea îi spune că nimeni nu poate ști.

— Promise deja documentele doveditoare că fusese lăsat la vatră, după care l-au sunat de la armată, îi explică ea, ocolind adevărul, și l-au rechemat.

— Dar pentru cât timp? întreabă el.

— E o situație de urgență, spune ea, ar putea dura și câteva săptămâni.

— *Săptămâni*? izbucnește el din nou și Ora îi spune repede:

— Cam douăzeci și opt de zile, însă există șanse mari ca totul să se termine mult mai repede.

Amândoi sunt epuizați. Ea se prăbușește din fotoliu pe covor, cu picioarele lungi adunate sub propria-i greutate, cu capul plecat, cu părul răvășit și căzut peste obraz, cu întreg trupul reconstituind poziția aceea din adolescență. Așa stătea în timp ce vorbea cu el la telefon pe vremea când aveau șaptesprezece ani, apoi nouăsprezece, apoi douăzeci și doi, ore întregi în care își vărsau sufletele unul înăuntrul celuilalt. Asta era pe vremea când încă mai avea suflet, se aude de departe comentariul lui Ilan.

Pe fir se aude un hârâit înfundat, interferențe de timp și amintiri. Degetul ei urmează linia curbă din țesătura covorului. Cineva ar trebui să cerceteze la un moment dat lucrul ăsta, se gândește ea cu amărăciune: de ce trasarea cu degetul a unei linii imaginare pe un covor din lână face ca amintirile și dorințele să iasă la suprafață. Verigheta nu și-a scos-o încă de pe inelar, poate că nu va putea s-o scoată niciodată: metalul se agață de carnea ei, refuzând să se despartă de ea. „Dar dacă ar ieși cu ușurință, ai scoate-o?” Gura îi e căzută. Unde e el acum, în Ecuador? În Peru? Poate că se plimbă cu Adam printre țestoase, în Galápagos, fără a avea habar că aici suntem la un pas de război? Că astăzi

ea a trebuit să-l conducă singură pe Ofer?

— Ora, revine el cu multă greutate, ca și cum s-ar fi târât afară dintr-o fântână, nu pot sta singur acum.

Cu o mișcare rapidă, ea se ridică în picioare.

— Vrei să... stai puțin, ce vrei?

— Nu știu.

Capul ei se învârte și se reazemă de perete.

— Nu ai pe nimeni care ar putea să vină să stea cu tine?

S-au scurs câteva secunde lungi.

— Nu. Nu acum.

— Nu ai nici un prieten? Pe cineva de la serviciu?

Sau vreo prietenă, se gândește ea. Prietena aceea pe care o avea pe vremuri, tinerica aceea, ce s-a întâmplat cu ea?

— Nu mai lucrez de două luni.

— Ce s-a întâmplat?

— Restaurantul e în renovare. Ne-au dat tuturor liber.

— Restaurant? Lucrezi într-un restaurant? Ce s-a întâmplat cu *pub*-ul?

— Care *pub*?

— În care lucrei...

— Aa, ăla! Nu mai lucrez acolo de doi ani. M-au concediat.

Nici eu nu i-am zis nimic despre faptul că am fost dată afară atât din viața de familie, cât și din cea profesională, se gândește ea.

— Nu am putere, îți spun. Puterile m-au ținut numai până astăzi.

— Ascultă, zice ea încet, pe un ton măsurat, aveam de gând să plec mâine în nord, așa că aș putea trece pe la tine câteva minute...

Respirația lui se accelerează din nou, devine șuierătoare. E ciudat că nu refuză imediat. Ea stă în picioare lângă fereastră. Fruntea îi e sprijinită de sticlă. Strada arată exact ca de obicei. Nici o mașină necunoscută. Câinii vecinilor nu latră.

— Ora, nu am înțeles ce ai spus.

— Nimic important. O idee prostească.

Pleacă de lângă fereastră.

— Vrei să vii?

— Da? bâiguie ea.

— Asta ai spus, nu?

— Cred că da.

— Dar când?

— Când spui tu. Măine. Acum. Preferabil acum. Ca să fiu sinceră, îmi e puțin cam frică să rămân aici singură.

— Și te-ai gândit să vii?

— Numai câteva minute. În drum spre...

— Dar să nu te aștepti la nimic. E o văgăună.

Ea înghite în sec și inima ei o ia la galop.

— Nu mi-e frică.

— Locuiesc într-o văgăună.

— Nu-mi pasă.

— Sau am putea să ieșim puțin, să ne plimbăm pe străzi. Ce spui?

— Cum zici tu.

— Te aștept jos și facem o plimbare, bine?

— Mă aștepti în stradă?

— E un *pub* în apropiere.

— Eu vin și apoi hotărâm.

— Știi adresa?

— Da.

— Dar nu am nimic să-ți dau. Casa e goală.

— Nu am nevoie de nimic.

— Sunt singur de aproape o lună.

— Da?

— Și cred că magazinul e închis.

— Nu am nevoie de mâncare.

În timp ce vorbește, aleargă prin încăpere de la un perete la altul. Trebuie să se organizeze, să termine de împachetat, să lase scrisori. Va pleca. Va dispărea. Și-l va lua și pe el cu ea.

— Am putea... e aici un chioșculeț...

— Avram, nu pot înghiți nici măcar o firimitură. Nu vreau decât să te văd.

— Pe mine?

— Da.

— După care te întorci acasă?

— Da. Nu. Poate că voi pleca spre Galileea.

— Spre Galileea?

— Nu are importanță acum.

— Cât timp îți trebuie?

— Să vin sau să plec?

El tace. Poate că nu i-a înțeles gluma.

— Îmi va lua aproximativ o oră să închid totul aici și să ajung în Tel Aviv.

Taxi, își aduce ea aminte, iar inima i se chircește, iar am nevoie de un taxi. Cum altfel mă gândeam că aș putea ajunge în Galileea? Închide ochii, strângând pleoapele cu putere. O durere difuză de cap îi aruncă semnale, testează terenul. Ilan avea dreptate. La ea planurile făcute de-a lungul unor ani întregi se năruiesc în numai câteva minute.

— Aici e o văgăună, ascultă-mă ce-ți spun.

— Vin.

Închide telefonul înainte să se răzgândească. Cuprinsă de frenezie, scrie o scrisoare pentru Ofer, la început șezând pe scaun, dar apoi se ridică imediat și stă aplecată, îi explică iarăși ceea ce nici măcar ea nu înțelege pe deplin, îl roagă să o ierte, îi promite din nou că vor merge împreună în excursie când totul se va termina și îl imploră să nu plece în căutarea ei, căci se va întoarce peste o lună – promisiune solemnă, de mamă. Pune scrisoarea pe masă, într-un plic pe care îl lipește, și lasă o foaie plină de instrucțiuni pentru Bronya, menajera, scrisă într-o ebraică simplă, cu litere mari, în care îi spune că a plecat într-o vacanță neprevăzută și o roagă să aducă în casă corespondența și să aibă grijă de Ofer în cazul în care vine acasă în permisie, să spele rufe, să calce, să gătească, după care îi lasă un cec pentru luna următoare, pe care scrie o sumă mult mai mare decât în mod obișnuit. Apoi trimite câteva *e-mail*-uri scurte și dă câteva telefoane, cele mai multe prietenelor ei, cărora le explică în mare situația, fără a le minți, dar și fără a le spune întreg adevărul – mai ales fără a le spune că Ofer s-a întors astăzi, din proprie inițiativă, la batalionul lui –, și retează aproape cu brutalitate orice întrebare uimită: toate știau că plănuia să plece într-o călătorie împreună cu Ofer și așteptaseră cu nerăbdare, alături de ea, ca acest lucru să se întâmple. Își dau seama că ceva nu a funcționat conform planului și că o altă ispită, cel puțin la fel de îndrăzneță și tulburătoare, în fața căreia era imposibil să rezisti, apăruse în ultima clipă, dând totul peste cap. Li se pare ciudată, confuză, ca și cum ar fi băut sau înghițit ceva. Își cere iar și iar scuze pentru că e atât de discretă, „E secret“, spune ea cu un zâmbet și lasă în urmă un șir întreg de prietene îngrijorate, care imediat își telefonează una alteia pentru a dezbate situația și pentru a încerca să-și dea seama ce se întâmplă cu Ora, unele fac presupuneri pitorești, apar bănuieli legate de un amor deocheat, poate pe undeva prin străinătate, și se simt și accente de invidie față de prietena asta a lor care tocmai și-a redescoperit libertatea.

După aceea îl sună pe „Cineva“, îl sună acasă, în ciuda orei nepotrivite și a interdicțiilor impuse de el, nu-l întreabă dacă poate vorbi, îi ignoră pufnetele furioase și îngrijorate, îl anunță că va fi plecată timp de o lună și că vor vedea ce se mai întâmplă după ce se întoarce, după care închide telefonul, plină de satisfacție la auzul vocii lui ce șoptește ceva în barbă. Apoi înregistrează un mesaj pe telefon, „Bună ziua, aici e Ora, voi fi plecată de acasă cel mai probabil până la sfârșitul lunii aprilie, nu-mi lăsați mesaje, fiindcă nu le voi putea asculta. Mulțumesc și la revedere“. Vocea ei pare încordată și prea serioasă, nu e vocea cuiva care pleacă într-o vacanță lungă și misterioasă,

așa că înregistrează un alt mesaj, de data aceasta pe un ton vesel, și speră că Ilan îl va auzi când va afla despre situația din Israel și va vrea să afle ce se întâmplă cu Ofer, că va fi cuprins de gelozie și uimire, gândindu-se cât de bine se distrează ea, dar apoi își dă seama că Ofer ar putea suna și el acasă, iar tonul acesta al vocii ei l-ar sfâșia, așa că înregistrează un al treilea mesaj, pe cel mai formal ton cu putință, deși e întotdeauna trădată și expusă de vocea aceea fermecătoare, se înfurie pe ea însăși fiindcă pierde vremea cu asemenea lucruri și formează, fără să-și dea seama, numărul lui Sami.

După ce l-a lăsat pe Ofer la punctul de întâlnire, s-a așezat alături de Sami în taxi și și-a cerut scuze pentru greșeala înfiorătoare pe care o făcuse în clipa când îl chemase. I-a explicat cu onestitate în ce stare fusese în toată dimineața aceea, de fapt în toată ziua aceea. Sami conducea în timp ce ea vorbea și iar vorbea, până când și-a descărcat sufletul. El tăcea și nu a întors capul spre ea. Ora a fost puțin surprinsă de tăcerea lui și a spus „Ce mult aș vrea acum să urlu, să strig că eu și cu tine am ajuns într-o situație ca asta“. Iar el, fără nici o expresie pe chip, a deschis fereastra de lângă locul din dreapta și a zis „Dă-i bătaie, strigă“. Preț de o clipă s-a simțit stânjenită, dar după aceea a scos capul pe fereastră și a urlat până a amețit, apoi și-a sprijinit capul de tetieră și a izbucnit într-un hohot de ușurare. Pe urmă l-a privit cu ochii injectați din cauza vântului și cu gâtul îmbujorat. „Tu nu vrei să țipi?“ a întrebat ea și el i-a spus: „Crede-mă, ar fi mai bine ca eu să nu urlu“.

Pe tot drumul de întoarcere el a stat aplecat în față, tăcut și concentrat asupra volanului, ea a decis să nu-l chinuie și mai mult și era atât de obosită, încât a adormit și a tot dormit până când au ajuns acasă, iar de atunci ea a rememorat neconținut conversația lor, dacă asta putea fi numită conversație, căci el aproape că nu spusese nimic, și a ajuns la concluzia că făcuse ceea ce trebuia, fiindcă, în ciuda faptului că el nu rostise nici un cuvânt, ea vorbise și în numele lui, ținându-i partea cu loialitate în tot acest incident și fără să se menajeze pe sine, iar când Sami a oprit în cele din urmă în fața clădirii în care locuia ea, Ora a spus, fără să se uite la el, că acum, după cele întâmplate astăzi, îi rămâne îndatorată profund, pentru totdeauna, iar în inima ei și-a spus: îndatorată pe viață. El a ascultat-o cu seriozitate, cu buzele puțin întredeschise și mișcându-i-se ușor, ca și cum i-ar fi memorat cuvintele, iar în timp ce mașina lui se îndepărta, iar ea urca încetișor treptele, a avut senzația că, în ciuda tuturor lucrurilor care li se întâmplaseră, în ciuda tăcerii lui din timpul drumului spre casă, prietenia lor devenise cumva și mai profundă, fiind călită într-un foc mult mai puternic, focul realității.

1. Oraș sau fortăreață arabă.

2. Numele monedei israeliene.

3. Table, joc cu zaruri răspândit în întreg Orientul și în Europa de Est.

4. Organizație militară a cărei denumire completă este Irgun Tzvai-Leumi și care a activat între anii 1931-1948, perioadă în care teritoriul actualului stat Israel se afla sub mandat britanic.

[5.](#) Fel de mâncare specific bucătăriei arăbești.

[6.](#) Fel de mâncare evreiesc, un fel de cornuri din aluat umplute în mod tradițional cu brânză.

Dar când l-a sunat, chiar înainte de a-i spune că trebuie să ajungă urgent la Tel Aviv, Sami i-a răspuns cu o răceală zdrobitoare că nu se simte bine, a început să-l doară spatele imediat după ce s-a întors din călătoria anterioară și trebuia să stea câteva ore întins în pat. Ora a simțit minciuna din vocea lui, inima i s-a strâns, iar lucrul acela pe care și-l tot alungase cu încăpățănare din minte din clipa în care se despărțiseră, care o chinase neîncetat cu junghiuri de batjocură și îndoială, căpăta acum o consistență solidă și o lovea în plin, arătându-i cât de naivă și de proastă era. Voia să-i spună că înțelege și că va chema un alt taxi, dar cu toate acestea se aude cum îl roagă să vină.

— Doamnă Ora, acum trebuie să mă odihnesc, am avut o zi grea, nu pot face două drumuri lungi într-o singură zi.

Ea e rănită până în adâncul sufletului de acest „doamnă Ora“ – „do'mnă“, cum spusese el de fapt – și aproape că închide telefonul, dar nu o face, deoarece simte că nu va avea liniște până nu va lămurii ce se întâmplase între ei în ziua respectivă. Îi explică răbdătoare că și pentru ea a fost o zi dificilă, dar... și Sami o întrerupe brusc, oferindu-se să-i trimită un alt șofer. În acel moment ea se adună, își amintește că are și ea mândria ei, poate că puțină, dar ceva-ceva tot i-a mai rămas, și îi spune cu superioritate că nu este nevoie, mulțumesc, se va descurca singură, la care el, probabil surprins de răceala din tonul ei, o roagă să nu o ia personal, după care tace o clipă, ezitând, iar ea, percepând consimțământul din vocea lui, nu se poate abține și spune „Ce pot să fac, Sami, eu te iau întotdeauna personal“. El oftează. Ea tace și așteaptă. Aude pe cineva, un bărbat, vorbind tare și plin de înflăcărare în casa lui Sami. Sami s-a întors spre el, epuizat, și i-a spus să tacă. Poate din cauza sfârșelii din vocea lui sau poate din cauza umbrei de disperare care o însoțea, Ora simte deodată nevoia urgentă de a-l vedea din nou, cât mai curând. Simte că dacă va putea petrece puțin timp cu el, fie și numai câteva minute, va reuși să repare tot ce mersese prost. Ceea ce am făcut mai devreme nu a îndreptat prea multe, se gândește ea, dar de data asta voi vorbi cu el despre cu totul alte lucruri, lucruri despre care nu am mai discutat niciodată, despre rădăcinile greșelii mele de astăzi, despre temerile și ura pe care le-am supt împreună cu laptele mamei. Poate că nici măcar nu am început să vorbim încă, iar prin minte îi trece un gând ciudat, poate că pe parcursul tuturor acelor ore petrecute împreună în mașină, când vorbeam atât de mult, când ne contraziceam și ne înghionteam unul pe altul, râzând, de fapt nu am început niciodată să vorbim cu adevărat.

Strigătele care se aud în casa lui Sami sunt din ce în ce mai puternice. Acolo părea să se desfășoare o discuție aprinsă între trei sau patru persoane, iar o femeie țipă – poate Inaam, soția lui Sami, Ora nu recunoștea vocea –, apoi Ora începe să se întrebe dacă nu cumva totul era legat de ea și de ceea ce se întâmplase între ei în ziua aceea, dacă nu cumva era posibil – un gând prostesc, dar într-o zi ca asta, într-o țară ca asta, orice era posibil – să-l fi pârât cineva pe Sami că a dus cu mașina

un soldat israelian care va participa la operațiune.

— Scuză-mă o clipă, zice Sami și i se adresează într-o arabă repezită și tăioasă celui mai tânăr bărbat din grup.

A strigat la el pe un ton violent, de care Ora nici măcar nu-l crezuse capabil, dar în loc să se liniștească, bărbatul i-a răspuns pe un ton acuzator și plin de dispreț, grohăind cuvintele în așa fel încât Orei îi sună ca un spray cu otravă. Ea aude plânsetul unui copil mic, mult mai mic decât cel mai tânăr dintre copiii lui Sami, apoi o bubuitură – poate că a izbit cineva o masă sau a aruncat un scaun. Pe măsură ce clipele se scurg una după alta, Ora are tot mai mult senzația că incidentul era legat de drumul ei de mai devreme și își dorește să încheie convorbirea și să dispară din viața lui înainte de a-i provoca și mai multe necazuri. Sami a trântit receptorul pe masă, iar ea i-a auzit pașii îndepărtându-se și aproape că a închis telefonul, dar a continuat totuși să asculte, țintuită locului – țesătura care le protejase până atunci intimitatea fusese sfâșiată în fața ochilor ei, oferindu-i ocazia unică de a privi înăuntru, iar ea e curioasă, iată deci, își zice ea, așa se poartă ei când sunt singuri, în lipsa noastră, dacă trăiesc vreodată în lipsa noastră. Apoi aude un strigăt amar, sălbatic, și nu știe dacă venise dinspre Sami sau dinspre celălalt bărbat, după aceea două lovituri puternice, ca de palme care plesnesc un obraz, iar apoi s-a lăsat tăcerea, spartă doar de jelană înfundată și disperată a copilului.

Sleită, Ora se sprijină de masa din bucătărie. De ce a trebuit să-l sun din nou, se gândește ea, ce prostie din partea mea, ce-oi fi gândit eu cu capul meu, că, după ce m-a dus până în Ghilboa și înapoi, va fi în stare să mă ducă la Tel Aviv? Fac greșală după greșală, își zice, oriunde pun mâna, apare o greșală.

Vocea lui i-a revenit în ureche, înspăimântată și spartă. Acum vorbește repede, aproape în șoaptă. Vrea să știe unde anume trebuie să ajungă în Tel Aviv. Dacă nu o deranjează, va face o oprire pe drum, în partea de sud a orașului, are ceva de rezolvat. Ea e confuză: era deja pe cale să-i spună că s-a răzgândit, gata, Sami, ziua asta a fost foarte obositoare pentru amândoi, ar fi mai bine să nu ne mai vedem o vreme. Numai că simțea că el are mare nevoie de ea, iar nevoia asta putea fi o cale de rezolvare a problemelor dintre ei, dar își jură că nu va merge cu el decât până la Tel Aviv, după care va lua un alt taximetru spre Galileea, indiferent cât de mult ar costa. El întreabă repede:

— E bine, Ora? Pot să vin? Ești pregătită de plecare?

În fundal se aude din nou gălăgie, dar de data aceasta nu mai e o ceartă: celălalt bărbat striga, dar părea să strige la el însuși, iar o femeie se jeluia ca într-un fel de rugă – Ora crede că acum, probabil, e Inaam –, cu un plânset lung, înfundat, iar pentru o clipă Ora își aduce aminte de un alt plânset asemănător, pe care îl auzise cu foarte mult timp în urmă, trecuseră zeci de ani de când nu se mai gândise la suspinele asistentei arăboace de la secția aflată în carantină din spitalul acela mic din Ierusalim, unde fusese internată împreună cu Avram și Ilan.

Ora îl întreabă pe Sami dacă vor rămâne mult în partea de sud a Tel Aviv-ului. Sami îi spune:

— Cinci minute.

În clipa în care simte ezitarea din tonul vocii ei, o imploră fățiș, contrar obiceiului lui:

— Te rog să-mi faci favoarea asta.

Orei îi vine în minte promisiunea pe care i-o făcuse în minte cu doar câteva ore mai devreme.

— Bine, spune ea.

După aceea își duce rucsacul jos, pe trotuarul din fața clădirii în care locuiește, iar dintr-un impuls de moment, se întoarce și ia și rucsacul lui Ofer, pregătit deja de drumeție, pecetluindu-și urechile în fața țârâitului neîntrerupt al telefonului, sigură că era Avram, speriat de propria-i franchețe, care acum o suna ca s-o implore să nu vină la el, deși la fel de bine putea fi și Sami, care era posibil să se fi răzgândit. Repede, asemenea unui fugar, coboară treptele, aceleași trepte pe care le vor urca, peste o zi, peste o săptămână sau poate niciodată – deși ea știe că le vor urca, nu are nici cea mai mică îndoială –, pe care le vor urca cei ce vor veni să-i dea vestea, de obicei trei la număr, așa se spune, vor urca treptele acelea în tăcere, este imposibil să-ți imaginezi că un asemenea lucru s-ar putea întâmpla, dar ei vor veni, vor urca treptele, pe asta și pe următoarea și pe aia, puțin spartă, și vor repeta pe drum vestea pe care trebuie să i-o dea, și câte nopți petrecuse ea așteptându-i, încă de când se înrolase Adam, cu toate incursiunile în Teritorii, apoi în cei trei ani de serviciu militar ai lui Ofer, de câte ori nu se ridicase și mersese la ușă când suna soneria, spunându-și, gata, până aici a fost, dar ușa aceea va rămâne închisă și în ziua următoare, și peste două zile, și peste o săptămână, iar vestea nu va fi transmisă niciodată nimănui, fiindcă veștile au întotdeauna nevoie de două părți, se gândi Ora, una care să o dea și una care să o primească, dar aici nu va fi nimeni care să o primească, așa că va rămâne suspendată, iar revelația aceasta crește înăuntrul ei, din ce în ce mai strălucitoare cu fiecare clipă care trece, cu scânteieri de veselie furioasă, în timp ce casa e închisă și încuiată în urma ei, iar telefonul sună fără oprire și ea pășește pe trotuar, așteptându-l pe Sami.

Cu cât se gândește mai mult la acest lucru, cu atât devine mai entuziasmată de ideea aceea ciudată, care i s-a revelat pe neașteptate, dar într-o asemenea vâlvătaie de inspirație – lucru atât de puțin specific mie, râde ea surprinsă, asemenea ideii îl caracterizează mai degrabă pe Avram, poate și pe Ilan, dar nu pe mine –, fiindcă nu avea nici cea mai mică îndoială că ceea ce făcea era bine, că era modul corect de a se opune, de a protesta, și îi plăcea să rostogolească pe limbă și să muște cu dinții cuvântul acela, protest, protestul meu, îi plăcea felul în care gura ei apuca prada aceea micuță și proaspătă ce se zvârcolea, protestul ei, iar tensiunea musculară proaspătă pe care o simțea inundându-i trupul obosit îi făcea bine. Era un protest sărman și neînsemnat, știa asta, iar după o oră sau două va dispărea fără să lase nimic în urmă, dar ce putea face? Să stea și să-i aștepte, să-i lase să-și îngroape vestea înăuntrul ei? „Nu voi rămâne aici“, se încapățânează ea, încercând să-și insufle curaj, „nu voi primi vestea de la ei“, și izbucnește într-un hohot de râs sec, uimit, gata, a decis, va refuza, va fi primul refuznic. Își întinde brațele deasupra capului și trage adânc în piept aerul tare, răcoros, al serii. Acum nu poate spera la mai mult – doar la o suspendare, la o mică amânare, pentru

ea, dar mai ales pentru Ofer. Mai mult nu poate face. Un mic protest pentru o amânare. Valuri de căldură îi invadează creierul, iar ea înconjoară cu pași repezi cele două rucsacuri. Fără îndoială, în planul ei există o scăpare fundamentală, ceva illogic și evident, care va fi descoperit în curând și totul se va năruși, îi va râde în nas și o va trimite imediat acasă, cu bagaje cu tot, dar până atunci se simte eliberată de ea însăși, de lașitatea care a urmărit-o pe parcursul acestui ultim an, apoi își repetă încetișor ce are de gând să facă și ajunge din nou la concluzia aceea ciudată că, dacă va fugi de acasă, atunci totul – așa privește ea lucrurile acum –, totul se va amâna o vreme, chiar dacă pentru foarte puțin timp, va amâna ceea ce armata și războiul și statul încearcă, poate, să-i impună foarte curând, poate chiar în această noapte, pactul acela arbitrar și tacit prin care ea, Ora, este de acord să primească vestea morții fiului ei, ajutându-i în felul acesta să-și ducă la bun sfârșit misiunea complexă și împovărătoare de a informa familia celui căzut, confirmând cumva definitiv moartea lui, lucru care ar transforma-o și pe ea, deși într-o foarte mică măsură, într-un părtaș la crimă.

Odată cu aceste gânduri, simte cum o părăsesc puterile și se prăbușește pe trotuar, între cele două rucsacuri, care par să se înghesuie acum peste ea, protejând-o asemenea unor părinți. Două rucsacuri ticsite și umflate, pe care le îmbrățișează, le trage spre ea și își spune încetișor că s-ar putea să o fi luat puțin razna, dar în lupta dintre ea și cei care vor veni să-i aducă vestea, trebuie să meargă până la capăt, umăr la umăr, pentru Ofer, pentru a nu simți mai târziu că a renunțat prea ușor, astfel încât când ei vor sosi, ea nu va fi aici, plicul se va întoarce la destinatar, roata se va opri pentru o clipă, poate chiar va trebui să dea puțin înapoi, un centimetru sau doi, nu mai mult. Sigur că vestea va fi imediat retransmisă, nu-și face nici o iluzie în această privință, nu vor renunța, nu au voie să piardă această bătălie, deoarece o eventuală predare, chiar și în fața unei femei, ar însemna prăbușirea întregului sistem, căci unde am ajunge dacă și alte familii ar îmbrățișa ideea asta și ar refuza să primească vestea morții celor dragi? Nu are nici o șansă în fața lor și o știe bine, nici o șansă, dar va lupta măcar câteva zile, nu mult, doar douăzeci și opt de zile, mai puțin de o lună, e posibil, îi stă în puteri să facă asta, de fapt e singurul lucru pe care poate să-l facă, singurul lucru care-i stă în puteri.

Șade din nou în taxiul lui Sami, pe bancheta din spate, iar lângă ea stă un copil de șase sau șapte ani, nici măcar Sami nu știe exact. Un copil arab slăbuț, cuprins de febră.

— Fiul unuia de la noi, zice Sami secretos. Al cuiva, răspunde el în clipa în care ea îl întreabă mai multe.

Sami a fost rugat să-l ducă pe copil la Tel Aviv, într-un loc din sudul orașului, la familia lui. La familia lui Sami sau la familia copilului? Dar nici asta nu e prea clar, iar Ora se hotărăște să nu-l mai sâcâie cu nici o întrebare. Sami pare rătăcit și speriat, iar unul dintre obraji îi este inflammat, ca și cum ar avea o măsea umflată. Nici măcar nu a întrebat-o de ce are nevoie de două bagaje atât de

mari la ora asta din noapte. Fără scânteia aceea de curiozitate din ochi, pare lipsit de viață, pare aproape alt om, și Ora își dă seama că nu are rost să aducă iar în discuție subiectul călătoriei la Ghilboa. Deși în taxi e întuneric, reușește să vadă că băiețelul poartă niște haine pe care le știe foarte bine: o pereche de blugi care fuseseră pe vremuri ai lui Adam al ei, cu un petic cu Bugs Bunny la genunchi, și un tricou vechi de-al lui Ofer, pe care era scris un slogan de campanie electorală în favoarea lui Shimon Peres. Hainele erau prea mari pentru el, iar Ora bănuiește că le purta pentru prima dată. S-a aplecat în față și a întrebat ce a pățit. Sami i-a răspuns că băiatul e bolnav. Ea a întrebat cum îl cheamă, iar Sami a spus repede:

— Rami. Spune-i Rami.

— Raami sau Rami? a întrebat ea.

— Rami, Rami, i-a răspuns el.

Dacă nu ar fi avut nevoie de mine pentru călătoria asta, nu ar fi venit, se gândi ea. Se răzbună pe mine din cauza celor întâmplate în casa lui. Se consolează o clipă la gândul că, imediat ce va avea ocazia, îi va spune lui Ilan cum a tratat-o Sami, să vedem noi dacă mai face pe durul și în fața lui Ilan, căci ea știa că, de dragul ei, Ilan îl va mânca de viu, poate chiar îl va concedia, pentru a-i demonstra cât de loial îi este încă și cât de mult dorește s-o protejeze, iar Ora își îndreaptă puțin spinarea și își trage ușor umerii în spate, de unde și până unde îl cheamă ea pe Ilan în ajutor? Asta era ceva între ea și Sami, iar în ce privește genul acela de protecție din partea lui Ilan, care se purta asemenea unui cavaler ce o avea în stăpânire, se descurca ea foarte bine și fără, mulțumesc frumos.

Trupul i se gârbovește din nou, iar fața îi tremură incontrollabil, fiindcă se simte sfâșiată de lipsa lui, nu de singurătate sau de ofensă, ci de amputarea însăși, de durerea fantomatică pe care o simte în locul acela rămas gol lângă trupul ei după plecarea lui Ilan, își vede în întuneric chipul reflectat în sticla ferestrei și simte, cu o acuitate atipică, durerea ascuțită din pielea ei, care de multă vreme nu a mai fost iubită cu adevărat, și cea a feței ei, care de mult nu a mai fost privită cu dragostea aceea care crește an după an. Acel Cineva, Eran, cel care îi oferise slujba de la muzeul din Nevada, un ins cu șaptesprezece ani mai tânăr decât ea, era un geniu meteoric al computerelor, cu capul plin de planuri, pe care nici măcar nu știe cum să-l numească. Prieten? Iubit? Amant? Și ce reprezintă ea pentru el? „Dragoste“ e, fără îndoială, un cuvânt mult prea generos pentru a descrie legătura dintre ei, în sufletul ei râde de el, dar cel puțin are dovada că și acum, după Ilan, trupul ei încă mai poate emana acele particule care îl atrag pe celălalt, pe un alt bărbat. Se cufundă din ce în ce mai adânc în gânduri, iar mașina înaintează încet, într-o tăcere nefirească, într-o coloană lungă de autovehicule, prin valea Sha'ar Hagai, căci traficul se îngreunează în apropierea aeroportului.

— Astăzi sunt puncte de control peste tot, aruncă Sami pe neașteptate.

Ceva din vocea lui sună asemenea unui semnal, ca și cum ar gândi mai multe decât spune. Ora așteaptă să mai spună ceva, dar el tace.

Copilul adormise. Fruntea lui lucea din cauza broboanelor de sudoare, iar capul i se legăna

ciudat de ușor pe gâtul subțire. Ora a observat că Sami întinsese sub trupul lui o pătură subțire și veche, probabil pentru a nu-i murdări cu transpirația tapițeria cea nouă. Mânuța lui dreaptă, subțire și delicată, s-a ridicat deodată, plutindu-i în dreptul feței, apoi deasupra capului, iar Ora s-a întins și a luat băiatul în brațe. El a împietrit și a deschis ochii, care ei i-au părut întunecați și aproape orbi, și a privit-o fix, uitându-se prin ea. Ora nu a făcut nici o mișcare, de teamă ca el să nu o respingă. Avea respirația întretăiată, pieptul lui costeliv urca și cobora neconținut, iar apoi, ca și cum și-ar fi pierdut orice putere de a pricepe și de a rezista, a închis ochii, s-a prăbușit moale în brațele ei, iar căldura corpului lui a început să urce spre ea prin haine. După câteva clipe Ora a îndrăznit să-și treacă brațul pe după el, simțind cum umerii lui mititei s-au crispat la atingerea ei, apoi a mai așteptat puțin, i-a sprijinit ușor capul de umărul ei și abia atunci a început să respire din nou.

Sami și-a îndreptat spinarea și i-a privit în oglinda retrovizoare. Ochii lui erau lipsiți de orice expresie, iar în mintea Orei a încolțit o idee bizară: că el compara ceea ce vedea cu o altă scenă, pe care și-o imaginase. Nu se simțea în largul ei văzându-l cum se holbează la ea și aproape că s-a dezlipit de copil, deși nu voia totuși să-l trezească, îi plăcea foarte mult îmbrățișarea aceasta, în ciuda fierbințelii trupului lui, a sudorii care se scurgea între fața lui și umărul ei, a firișorului de salivă care șerpuia pe brațul ei, și poate că tocmai din cauza asta îi plăcea, tocmai din cauza căldurii și a transpirației, era ceva ca un tablou din copilărie, care acum revenise, pentru a se imprima pentru totdeauna în mintea ei. Îl privi cu coada ochiului: era tuns foarte scurt, iar printre țepii de păr Ora văzu o cicatrice mare, în formă de seceră, încă nevindecată. Fața lui micuță, cuibărită în umărul ei, avea o expresie încăpățânată. Părea asemenea unui bătrân micuț, iar ea descoperi cu plăcere că are degete lungi, subțiri și foarte, foarte frumoase. Și le odihnea, fără să-și dea seama, în palma ei, iar după câteva clipe și-a întors mânuța în somn, lăsând să se vadă o palmă delicată, ca de prunc.

Ofer, se strânse inima Orei. A trecut o oră de când nu m-am mai gândit la el.

Astăzi nu are parte de mâinile lui Ofer, de palmele lui mari și late, cu vene proeminente și depuneri negre de vaselină de la arme sub unghiile roase, care, chiar și la trei luni după ce își va fi încheiat stagiul militar – știe asta din experiența cu Adam –, nu se vor fi șters complet, așa cum nu se vor mai duce nici bătăturile de la toate nodurile și încheieturile sau cicatricile rănilor vindecate, cele de la straturile de piele jupuită, arsă, zgâriată, tăiată, sfâșiată, cusută, făcută crustă și căzută, unsă și bandajată până când începea să semene cu un strai maroniu și puțin lipicios. Mâna aceea de soldat, capabilă încă de mișcări pline de expresivitate, cu atingeri atât de generoase, cu degetele îmbrățișându-se unele pe celelalte, cu obiceiul copilăresc de a-și trece încetișor degetul mare pe deasupra celorlalte, parcă numărându-le iar și iar, și de a-și roade, fără să-și dea seama, pielița din jurul unghiilor micuțe... „Greșești, mamă“, îi spune în timp ce roade, dar ea nu-și mai aduce aminte ce discutau, doar imaginea lui cu fruntea încruntată și mușcându-și pielița din jurul degetelor, „chiar nu ai deloc dreptate în privința asta, mamă“.

Acum, în taxiul lui Sami, cu copilul care se sprijină de ea cu o încredere uluitoare, țesând

Înăuntrul ei un sentiment de mândrie difuz, dar de neprețuit, pare că i se reconfirmă ceva ce ea însăși începuse să pună la îndoială – „Ești o mamă nenaturală“, îi explicase Adam nu cu mult timp în urmă, înainte să plece de acasă. Așa, pur și simplu, pe un ton aproape egal, o zdrobise și o alungase cu o afirmație ce părea științifică, obiectivă – lasoul unei amintiri îndepărtate plutește pe deasupra capului ei, apoi i se strânge încetișor în jurul gâtului, iar ea vede pumnișorul umflat al lui Ofer imediat după ce s-a născut: îl așezaseră pe pieptul ei, cineva îi făcea ceva acolo jos, săpa, cosea, vorbea cu ea, glumea, „Terminăm imediat“, zicea el, „timpul zboară când te distrezi, nu-i așa?“ Ea era prea obosită ca să-l roage să aibă milă de ea și să tacă din gură, așa că încerca să ia putere din ochii aceia albaștri, imenși, care o priveau cu un calm neobișnuit. Din clipa în care s-a născut, a căutat mereu ochii, din clipa în care s-a născut, ea a acumulat mereu puteri dinăuntrul lui, iar acum îi vedea pumnul micuț – pumnulețul, ar fi spus Avram dacă ar fi fost cu ea în sala de nașteri; chiar și acum îi venea greu să creadă că nu fusese acolo, alături de ea și de Ofer, cum de nu fusese acolo, cu ei? –, cu pielea încrețită din jurul încheieturilor și roșul intens al mânuței, care până cu puțin timp în urmă fusese doar un organ intern și arătase ca atare, și pumnișorul s-a deschis apoi încetișor, dezvelindu-i Orei pentru prima dată palma aceea ca o scoică, misterioasă – Ce mi-ai adus, fiule, din adâncul întunecat al universului? –, brăzdată de o puzderie de riduri mici, acoperită cu un strat albicios și gras de vernix, cu unghiuțele translucide, cât boabele de rodie, și degețele care s-au deschis doar pentru a se strânge în jurul degetului ei: Îmi ești dăruită dimpreună cu înțelepciunea miilor de ani și a vremilor demult apuse.

Copilul murmură ceva, trecându-și limba peste buze. Ora îl întreabă pe Sami dacă nu are puțină apă. În compartimentul portierei stătea sticla pe care o folosise ea pe parcursul călătoriei anterioare. O ține în dreptul buzelor băiatului, iar el bea puțin și bolborosește ceva. Poate că nu-i plăcea gustul. Ora își toarnă câțiva stropi în palmă și îi atinge ușor fruntea, obrații și buzele uscate. Sami se uită din nou la ea cu privirea aceea stăruitoare și încordată. Privirea unui regizor care studiază o scenă aranjată de el însuși, se gândește Ora. Băiețelul începe iar să tremure, cuibărindu-se și mai tare în trupul ei. Deschide pe neașteptate ochii și o privește fără s-o vadă, iar buzele i se desfac într-un zâmbet ciudat, de somnambul, ezitant și, deopotrivă, copilăresc, iar ea se apleacă în față și îl întreabă din nou pe Sami, în șoaptă, dar cu fermitate, care este numele lui adevărat. Sami inspiră adânc.

— De ce, Ora?

— Spune-mi cum îl cheamă, repetă ea, cu buzele albite de furie.

— Îl cheamă Yazdi, spune el, Yazdi îl cheamă.

Copilul își aude numele și tremură în somn, rostind frânturi de cuvinte în arabă. Picioarele îi sunt cuprinse deodată de spasme, ca și cum ar visa că aleargă, că se face, poate, nevăzut. Ora zice:

— Are nevoie de un medic. Urgent.

— Oamenii ăia de lângă Tel Aviv, familia aia, au cel mai bun medic specialist pentru boala lui.

Ora întreabă ce boală are, iar Sami răspunde că e ceva la stomac, s-a născut cu ceva în neregulă la stomac, digestia sau ceva de genul ăsta. Nu sunt decât vreo trei sau patru chestii pe care le mănâncă, pe celelalte le dă afară. Apoi, ca și când cineva l-ar fi obligat să facă o mărturisire, adaugă:

— Nu stă prea bine nici aici.

— Unde? întreabă Ora, simțind cum partea aceea din trup care se atinge de carnea lui se încordează.

— La cap, spune Sami. E retardat. De acum vreo trei ani. Așa, deodată, retardat.

— Așa, din senin? întreabă Ora. Asemenea lucruri nu se întâmplă peste noapte.

— Cu el așa s-a întâmplat, zice Sami, strângând din buze.

Ea întoarce capul spre fereastră. Își vede imaginea reflectată în geam, cu băiatul sprijinindu-se de ea. Înaintează foarte încet. Un panou îi avertizează că la trei sute de metri în față drumul e blocat. Sami își mișcă buzele cu repeziciune, ca și când s-ar certa cu cineva. Ridică vocea o clipă, „Ce-mi trebuia mie asta, toți sunt pe mine, *yechrabethom*, își imaginează că sunt vreun...“, apoi glasul i se pierde în niște mormăituri incompreensibile. Ora s-a aplecat în față.

— Care-i treaba? întreabă ea încetișor.

— Nu-i nici o treabă, zice Sami.

— Care-i treaba cu copilul ăsta? îl interoghează ea.

— Nu-i nici o treabă! strigă el, lovind pe neașteptate volanul cu mâna, iar copilul se agață de ea și își ține respirația. Nu e obligatoriu ca totul să aibă o poveste în spate, Ora!

Ea simte disprețul din vocea lui în clipa în care Sami îi rostește numele. Are impresia că, pe măsură ce vorbele îi ies din gură, accentul lui israelian sobru se retrage tot mai mult într-un con de umbră, făcând loc unui sunet diferit, aspru și străin.

— Voi, șuieră el printre dinți, privind-o în oglinda retrovizoare, voi întotdeauna căutați povestea din spatele lucrurilor! Să aveți cu ce vă umple programele la *televizor*, să găsiți subiecte pentru filmele voastre din *bestivaluri*, nu? Ha? Nu?

Ora se cutremură, ca și cum ar fi fost pălmuită. I se adresase cu „voi“ și spusese „bestivaluri“, arborând accentul palestinienilor din Teritorii, pe care îi luase întotdeauna în derâdere. O înfrunța, scoțându-și la lumină identitatea lui arabă.

— Și ăsta, copilul, continuă el, nu-i decât un băiat bolnav, atâta tot, un bolnav, un *ri-tardat*, nu poți face nici un film pe tema asta! N-are nici o poveste! Îl ducem, îl lăsăm la o casă acolo, cu un doctor, mergem unde trebuie să ajungi, te las acolo și toată lumea-i mulțumită, *khalas*¹!

Buzele Orei sunt încordate, iar obrații i se îmbujorează deodată: tocmai acel „voi“ în care el o îngrămădisise cu de-a sila îi dă o putere neobișnuită, ca și cum în clipa aceea nu ar fi fost singură în fața lui sau, mai bine zis, în fața *lor*.

— Vreau să știi al cui este acest copil, spune ea încet, accentuând fiecare literă în parte. Vreau

să știu acum, izbucnește ea, înainte să ajungem la punctul de control.

El tace. Ea își dă seama că vocea ei, autoritatea din vocea ei, i-a băgat mințile în cap și l-a făcut să-și amintească un lucru sau două, lucruri pe care înainte nu dorise sau nu fusese nevoită să i le amintească. Între ei se lasă o tăcere lungă. Ea are senzația că voința ei și voința lui își arcuiesc spinările una spre cealaltă. Apoi Sami oftează îndelung și spune:

— E fiul unui tip pe care-l cunosc, unul de treabă. Nu are dosar la ei, la, știi tu, la securitate, nu-ți face griji. Nu ai motive de îngrijorare.

Umerii i-au căzut, gârboviți. Și-a trecut o mână peste țeasta cheală, și-a șters fruntea și a clătinat descumpănit din cap.

— Ora, suspină el, nu știu ce se întâmplă cu mine. Sunt obosit, sfâșiat. M-ați înnebunit cu toții astăzi. Am nevoie de liniște. Liniște, *ya rab*.

Ora își sprijină capul de tetieră. Toți își pierd mințile, își zice ea. Are și el acest drept. Cu ochii pe jumătate închiși, îl vede aruncând priviri încordate către pasagerii din mașinile care trec pe lângă ei. Cele trei benzi se topesc în două, apoi într-una singură. Undeva sus se văd girofaruri albastre. O mașină de teren a poliției e parcată în diagonală pe mijlocul străzii. Fără să-și miște buzele, Ora spune:

— Dacă mă întreabă ceva, ce zic?

— Dacă te întreabă, zice repede Sami, le spui că e copilul tău, dar nu vor întreba.

Privea fix înainte, încercând să nu-i întâlnească privirea în oglinda retrovizoare. Ora a încuviințat printr-o mișcare ușoară a capului, ca pentru sine. Deci asta e rolul meu, se gândește ea, de aceea poartă hainele astea, blugii și tricoul cu Shimon Peres. Îl strânge pe copil mai tare în brațe, iar capul lui cade pe pieptul ei. Îi șoptește încet numele în ureche, iar el deschide ochii și o privește. Ora îi zâmbește, dar pleoapele lui se închid din nou, însă o clipă mai târziu îi zâmbește și el, ca prin vis.

— Pornește căldura, îi zice ea lui Sami. Tremură.

Sami dă drumul la căldură. Ea se coace, dar copilul nu mai tremură atât de tare. Îi șterge sudoarea cu un șervețel și își trece mâna prin părul lui. Febra îi vorbea pielii ei. În urmă cu un an un bătrân excentric din satul Dura a fost închis într-o cameră frigorifică din Hebron. A petrecut acolo aproape patruzeci și opt de ore. Nu a murit și se pare că și-a revenit complet. Dar, începând din ziua aceea, viața ei începuse să se destrame. Girofarurile aruncau peste tot lumina lor albastră. Sunt șase sau șapte mașini de poliție. Jandarmi, polițiști și ofițeri de armată străjuiesc drumul, iar Ora transpiră abundant. Degetele ei scot de sub bluză un lanț subțire de argint, cu o amuletă *shiviti* pe care scrie „L-am pus întotdeauna pe Dumnezeu mai presus de mine“, și, încet, cu mișcări aproape hoțeste, pune amuleta pe fruntea băiatului și o ține acolo preț de o clipă. Ariela, prietena ei, i-o dăruise cu câțiva ani în urmă, toată lumea are nevoie de o mică biserigogă, îi spusese ea în clipa în care Ora izbucnise în râs, încercând să refuze cadoul, dar în cele din urmă începuse să o poarte ori de

câte ori Ilan pleca în străinătate, dar și când tatăl ei fusese internat și în orice altă situație în care considera că un asemenea ajutor nu strică – o credință superstițioasă în Dumnezeu, îi explica ea oricui întreba –, și a continuat s-o poarte pe întreg parcursul stagiului militar al lui Adam, apoi al lui Ofer, iar acum, pentru a fi sigură că face ceea ce trebuie, nedorind să convertească un arab mititel fără consimțământul lui, și-a spus în șoaptă: „L-am pus întotdeauna pe Allah mai presus de mine“.

Mașinile de poliție le-au blocat drumul, iar șoseaua era împânzită de zigzaguri din sârmă ghimpată. Polițiștii erau nervoși. Îndreptau lanterne puternice spre pasagerii din mașini, examinându-i îndelung și strigând încontinuu unii la alții. Câțiva ofițeri stăteau pe marginea drumului, vorbind la telefon. E mai rău decât de obicei, se gândi Ora, sunt mai agitați decât în mod obișnuit. Nu mai era decât o singură mașină în fața lor, iar Ora s-a aplecat și a zis:

— Sami, vreau să știu acum al cui e copilul ăsta?

Sami privea drept înainte și a oftat.

— Un copil oarecare, a spus el. Jur că-i adevărat. E fiul unuia care lucrează pentru mine, lucrează în construcții și e din Teritorii, jur pe viața mea. Imigrant ilegal. Și de ieri-noapte e așa. A fost bolnav toată noaptea, și de dimineață, vomită încontinuu și are sânge în... în baie, *ya'ani*.

— I-ați dat vreun medicament? întrebă Ora.

— Sigur că da, am adus o asistentă din satul nostru, *ya'ani*, și ne-a zis că pentru boala asta trebuie dus de urgență la spital, dar cum să-l ducem la spital dacă e imigrant ilegal?

Vocea lui Sami s-a stins, mormăia și bolborosea ceva pentru sine, probabil reconstituind în minte cine știe ce conversație, după care a lovit volanul cu palma.

— Liniștește-te, i-a spus Ora scurt în timp ce-și trecea o mână peste fața răvășită, liniștește-te acum, totul va fi bine. Și zâmbește!

Un polițist tânăr, aproape un copil, s-a apropiat de ei, dispărând din raza vizuală a Orei în momentul în care femeia a fost izbită de strălucirea puternică a unei lanterne. Clipea de durere, o asemenea lumină era o adevărată tortură pentru ochii ei sensibili. A trimis un zâmbet larg, banal, către lumină. Ofițerul trasa cercuri imaginare cu mâna liberă, după care Sami a deschis fereastra.

— Totul în regulă? a întrebat polițistul cu un puternic accent rusesc și și-a îndesat capul înăuntrul mașinii, pentru a le vedea mai bine fețele.

Sami, cu o voce plăcută, generoasă și autoritară, a spus:

— Bună seara, totul este perfect, slavă Domnului.

Polițistul a întrebat:

— De unde veniți?

— Din Beit Zayit, a răspuns Ora, zâmbind.

— Unde e Beit Zayit? a întrebat polițistul.

— Lângă Ierusalim, a zis Ora și, chiar fără a-l privi pe Sami, a simțit cum între ei scânteiază un licăr de uimire în clipa în care și-au dat seama cât de puține lucruri știa omul legii.

— Lângă Ierusalim, a repetat acesta din urmă, poate încercând să tragă de timp, pentru a-i putea studia mai bine. Și încotro vă îndreptați acum? a întrebat el.

— Spre Tel Aviv, a răspuns Ora cu un zâmbet plăcut. Să ne vizităm familia, a adăugat fără să fie întrebată.

— Portbagajul, a spus polițistul, plecând din dreptul ferestrei.

S-a apropiat de portbagaj, iar ei l-au auzit cotrobăind și scuturând cele două rucsacuri. Ora a văzut umerii lui Sami încordându-se, iar prin minte i-a trecut un gând: „Cine știe ce mai transportă el acolo, în spate?” I se derulau în minte o multitudine de posibilități, asemenea imaginilor dintr-un film psihedelic. Ochii ei studiau repede trupul lui Sami, adunând informații, sortând, cântărind, dând verdicte. Înăuntrul ei fusese activat un mecanism complet impersonal, o serie complicată alcătuită din reflexe dobândite. Aproape că nici nu are timp să înțeleagă ce face. O fracțiune de secundă, atâta tot. Face un tur dus-întors al lumii întregi și pe fața ei nu se clintește nici un mușchi.

Poate că Sami înțelegea prin ce trecea ea – sau poate că nu. Era imposibil de spus după expresia de pe fața lui. Și el are destul de multă experiență, se gândi ea. Ședea nemișcat ca o buturugă, bătând tactul repede cu un deget în schimbătorul de viteze. Fața polițistului, ascuțită ca a unei vulpi, cu urechile plasate mai în spate, fața unui băiat pe care viața l-a călit mult prea repede, a apărut din nou, de data aceasta în dreptul ferestrei ei.

— Ale cui sunt aceste două rucsacuri, doamnă?

— Ale mele, a zis ea, plec mâine în Galileea, într-o excursie.

I-a zâmbit din nou cu gura până la urechi. Polițistul i-a privit îndelung pe ea și pe copil, după care s-a întors cu spatele, așteptând, din câte se părea, să se consulte cu cineva. Unul dintre degetele lui atârna prin fereastra deschisă în dreptul ei. Ora l-a privit. E incredibil cum un deget subțirel poate opri, proteja sau decide soarta cuiva, și-a zis ea. Cât de subțiri pot fi uneori degetele destinului! Polițistul l-a chemat pe unul dintre ofițeri, dar acela era ocupat, vorbea la telefon. Undeva în adâncul sufletului ei Ora știa că ea era cea care stârnea suspiciuni. Avea ea ceva care îi spunea polițistului că e vinovată. El și-a întors fața spre ea. Ora se gândi că dacă o va mai privi în felul acela încă un minut, se va prăbuși.

Copilul s-a trezit și a clipit confuz, din pricina luminii puternice a lanternei. Ora a schițat un rânjet și l-a apucat cu putere de umeri. Copilul și-a ridicat încet brațele în fața razei de lumină, iar pentru o clipă a părut asemenea unui făt înotând în lichidul amniotic. Abia atunci a observat fața și uniforma celui care stătea îndărătul luminii, ochii i s-au holbat, iar Ora a simțit cum întreg trupul i s-a cutremurat, așa că l-a ținut și mai strâns. Polițistul s-a aplecat și l-a studiat pe copil. Un fir de amărăciune și abandon uni fața polițistului cu aceea a băiețelului. Raza de lumină a alunecat spre trupul copilului, spre cuvintele „Shimon Peres, speranța mea pentru pace”. Polițistul și-a schimonosit gura într-un rânjet. Ora simțea oboseala lăsându-se grea asupra ei, ca și cum ar fi renunțat să mai încerce să înțeleagă ce se petrece. Numai bătăile sălbatice ale inimii lui Yazdi îi

dădeau forța de a-și ține spatele drept. Se întreba cum de știa că trebuie să tacă în acele momente. Asemenea unui pui de potârniche, care încremenește și se camuflează în clipa în care aude ciripitul de avertisment al mamei.

De unde să știu eu cum să fiu o mamă-potârniche, se gândi ea, o mamă-potârniche naturală?

În spatele lor a claxonat o mașină, apoi alta. Polițistul a pufnit. Ceva îl deranja. Ceva nu era în regulă. Tocmai se pregătea să mai pună o întrebare, când Sami, cu o agilitate de acrobat, i-a luat-o înainte, a izbucnit într-un hohot de râs însuflețit, și-a dat capul pe spate către Ora și i-a spus polițistului:

— Nu-ți face griji, frate, e de-a noastră.

Polițistul s-a strâmbat, cu o expresie puțin dezgustată, a îndepărtat lumina lanternei și le-a făcut semn cu mâna să înainteze. Interogatoriul nu durase decât câteva momente. Ora era scăldată în sudoarea proprie și în cea a copilului.

— Un imigrant ilegal? a întrebat ea mai târziu, după ce și-a recăpătat vocea, iar Sami a accelerat spre autostrada Ayalon. Angajezi muncitori din Teritorii?

— Toată lumea are muncitori din Teritorii, a ridicat el din umeri. *Dafauim* lucrează cel mai ieftin. Crezi că îmi permit un zugrav din Abu Gosh?

S-au așezat cu toții mai confortabil, inclusiv copilul. Ora șterse sudoarea de pe el și de pe ea, deopotrivă. Privea tot timpul într-o parte: avea impresia că degetul polițistului se odihnește încă pe fereastra din dreptul ei, arătând-o acuzator. Se gândea că nu ar mai fi în stare să treacă vreodată printr-un asemenea punct de control.

— Și ce i-ai spus despre mine? Cum adică sunt „de-a noastră“? a întrebat mai apoi.

Sami a zâmbit și și-a lins buza de jos. Ora știa bine acest gest: savurează o replică bună chiar și înainte de a o auzi rostită de gura ei. A zâmbit pentru sine, și-a masat gâtul și și-a întins degetele de la picioare. Pentru o clipă s-a simțit precum cineva care face ordine în casă după o ieșire violentă.

— „De-a noastră“, a spus Sami, înseamnă „chiar dacă arăți ca o stângistă“.

Copilul s-a liniștit puțin, iar somnul nu îi mai era agitat. Ora i-a așezat capul în poala ei. S-a lăsat pe spate, respirând încet. Probabil că acesta era primul moment liniștit al zilei.

De vreme ce Sami reprezentase întotdeauna pentru ea un fel de extensie a lui Ilan, iar între ei doi se stabilise o legătură separată abia de curând, înăuntrul ei a început să se trezească dorul de casă – dar nu de casa pe care o închiriasse în Beit Zayit după divorț și nici de casa din Tzur Hadassah, pe care ea și Ilan o cumpăraseră de la Avram. Îi este dureros de dor de ultima casă în care ea și Ilan au locuit împreună, casa din Ein Kerem, o clădire masivă și veche, cu două etaje și cu ziduri groase, răcoroase, străjuite de chiparoși. Cu arcade la ferestre, cu cornișe ample și cu podele placate cu gresie sărită ici și colo. Ora o văzuse prima dată pe vremea când era studentă, stătea acolo, pustie și încuiată, și fusese dragoste la prima vedere, iar la îndemnul lui Avram, îi scrisese o scrisoare de

dragoste. „Draga mea casă, trista și singuratică mea casă“, începuse ea, pentru ca apoi să-i povestească despre ea însăși, să-i spună cât de bine se potriveau și să-i promită că o s-o facă fericită. Adăugase și o fotografie cu ea îmbrăcată într-un trening portocaliu, cu părul arămiu, lung și buclat, râzând cu gura până la urechi în timp ce se sprijinea de o bicicletă, le pusese într-un plic și îl trimisese proprietarilor, spunându-le că dacă se vor hotărî vreodată s-o vândă... și o făcuseră.

Ei și lui Ilan le mersese bine, ba chiar se îmbogățiseră de-a lungul timpului. Afacerile lui Ilan erau înfloritoare. Faptul că renunțase la slujbă cu douăzeci de ani în urmă, pentru a se concentra asupra domeniului aproape ezoteric al drepturilor de proprietate intelectuală, se dovedise a fi un pariu extrem de profitabil. De la mijlocul anilor 1980 lumea forfotea de idei, prototipuri și invenții care aveau nevoie de protecție, cereau multe cunoștințe și acțiuni rapide în diferite țări, acolo unde fisurile legislative o impuneau – noi aplicații pentru computere, invenții în comunicații și știința codificării, în genetică și inginerie, tot felul de tratate, pacte și acorduri între organizații internaționale –, iar Ilan era acolo cu un minut înaintea tuturor. Și, măcar că și-ar fi permis să renoveze, să înfrumusețeze și să construiască orice le-ar fi trecut prin cap la casa aceea, Ilan a lăsat-o pe Ora s-o cizeleze și s-o împlânzească după pofta inimii, iar Ora a lăsat-o să fie ea însăși, să crească în propriul ei ritm, într-un amalgam de stiluri diferite. Timp de câțiva ani în bucătărie tronase un frigider cu uși de sticlă, un adevărat ghimpe în ochi, pe care Ora îl cumpăraseră cu ocazia unei lichidări de stocuri de la cineva care vindea astfel de dotări pentru supermarketuri. Scaunele din sufragerie le cumpăraseră din Ierusalim, de la cafeneaua Tmol Shilshom, pentru că Adam pomenise odată, în timpul unei conversații, că erau foarte confortabile. Salonul întunecat era un bârlog plin de covoare groase, perne uriașe și mobilă de bambus de culoare deschisă, cu rafturi pentru cărți ce acopereau trei pereți. Masa, mândria amfitrioanei, era uriașă și la ea puteau șede cincisprezece invitați fără să-și atingă coatele, iar Ofer o gravase pentru ea la împlinirea vârstei de patruzeci și opt de ani și îi rotunjise și marginile – în felul acesta nimeni nu va mai trebui să stea pe colț, îi explicase el. Întreaga casă era într-o armonie perfectă cu Ora și stările ei, își răspânda cu grijă, ezitant, melancolia străveche, își întindea mădularele și își pocnea încheieturile înțepenite, iar când simțea că Ora îi permite o tușă răzleață de abandon seducător sau de neglijență controlată, înăuntrul ei creștea o dezordine confortabilă, care uneori, străpunsă de o anumită rază de lumină, părea chiar atinsă de fericire. Ora simțea că și lui Ilan îi plăcea casa, cu harababura academică pe care o crease în ea, și că gustul ei – adică amestecul de gusturi – nu-l deranja; chiar și după ce relația dintre ei s-a stricat brusc, iar viața lor împreună s-a golit cu o viteză uluitoare, tot mai credea că afecțiunea pe care el o simțea față de casa construită de Ora pentru ei doi încă mai pulsa înăuntrul lui și că, dincolo de toate mantiile cu care se blindase în ultimul timp – lipsa de răbdare, bombăneala continuă, criticile nesfârșite pe care i le aducea, indiferent ce ar fi făcut sau spus –, dincolo de spatele lui întors, dincolo de grija politicoasă și de masca de decență pe care o adoptase în fața ei, dincolo de micile și marile negări cu care el încerca s-o alunge pe ea, cu tot cu dragostea lor, cu

prietenia lor, și în ciuda a ceea ce spusese el, că, din punctul lui de vedere, era o relație încheiată, dincolo de toate acestea, el își amintește și știe că nu a avut nicicând o soție mai bună, o prietenă mai bună, o iubită mai bună, și chiar și acum, când amândoi se apropie de cincizeci de ani, iar el a fugit de ea în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii, știe, în adâncul sufletului lui, că numai împreună pot continua să îndure ceea ce li s-a întâmplat pe vremea când erau foarte tineri, aproape niște copii.

Își amintește cum s-a luminat fața lui Ilan – erau în armată, în Sinai, aveau nouăsprezece ani și jumătate, iar Ilan încă mai visa să facă filme și muzică, iar Avram era încă Avram – când i-a povestit cât era de emoționat de fiecare dată când citea, în *Cartea Regilor*, cum marea femeie din Shunam îi spunea soțului ei că ar trebui să pregătească un adăpost pentru profetul Elisei: „Să-i facem dar un foișor sus și să-i punem acolo un pat, o masă, un scaun și un sfeșnic și, când va veni pe la noi, să se ducă acolo²“, îi citea el din Vechiul Testament, într-o ediție specială, în format mic, pentru soldați.

Stăteau amândoi pe un pat îngust de campanie, în unitatea lui. Probabil că Avram era plecat acasă, în permisie. Patul lui gol era așezat în fața lor, iar pe zidul din dreptul lui era scris cu litere de mână, cu cărbunele: *Nu e bine ca omul să fie...* Capul ei se odihnea în adâncitura umărului lui Ilan. El a continuat să-i citească până la sfârșitul capitoului, trecându-și încet degetele lungi, de muzician, prin părul ei.

Apoi s-a dovedit că nu se îndreptau spre sudul Tel Aviv-ului, ci spre Jaffa, și nu către un spital, ci către o școală primară pe care Sami a reușit s-o găsească abia după ce a dat câteva ture lungi cu mașina. Yazdi, care își mai revenise puțin, stătea cu fața spre fereastră și privea cu aviditate străzile și peisajul. Din când în când își întorcea chipul spre Ora, ca și cum i-ar fi fost imposibil să creadă că asemenea lucruri se întâmplă cu adevărat. Pe la spatele lui Sami, între ei doi se țesea un joc: el o privește pe ea, ea zâmbește, el se întoarce spre fereastră, iar după numai o clipă o privește din nou peste umăr. În timp ce înaintează în paralel cu Promenada³, Sami i-a spus băiatului „*Shuf el bahr*“, iar copilul și-a dezlipit capul și umerii de la fereastra din dreptul lui, dar marea, sub lumina felinarelor, părea mai degrabă o masă întunecată, plină de cocoloașe înspumate. Șoptește „*Bahr, bahr*“, arătând cu degetele spre geam. Ora întreabă:

— Nu ai mai văzut niciodată marea?

El nu răspunde. În mod sigur nu a înțeles, iar Sami râde:

— De unde să vadă asta marea? De pe promenada din lagărul de refugiați?

Briza purta spre ei mirosul sărat al mării, iar nările lui Yazdi s-au deschis larg, inspirând, savurând. Pe fața lui se așternuse o expresie ciudată, aproape chinută, ca și când trăsăturile lui nu puteau îndura atâta fericire.

Apoi copilul e doborât din nou de boală. Zace întins, cu mâinile și capul zgâlțâindu-i-se,

asemenea unui om în care se aruncă obiecte și care încearcă să se ferească de ele. Ora îi șterge neobosită sudoarea cu șervețele, iar după ce acestea se termină, folosește o cârpă găsită sub scaunul din fața ei. Tot acolo mai găsește și o pungă de plastic cu niște chiloței, o pereche de șosete, un tricou cu Țestoasele Ninja, care a fost pe vremuri al lui Ofer și a fost dat mai departe, la copiii lui Sami, o șurubelniță cu mai multe capete și un glob de sticlă cu un dinozaur micuț înăuntru. Lui Yazdi îi e sete. Limba i se mișcă fără încetare în gură. Apa din sticlă s-a terminat, dar lui Sami îi e teamă să oprească la un chioșc, ca să cumpere alta.

— Într-o zi ca asta, un arab la chioșc... nu-i o idee prea bună, i-a explicat el pe un ton sec.

Puțin mai târziu, poate din cauza felului agitat de a conduce al lui Sami, care se învărtea în cerc prin labirintul de străduțe din Jaffa, Yazdi a început să vomite.

Ora a simțit trupul copilului chircindu-se, coastele ridicându-i-se și coborând, cuprinse de spasme, și i-a spus lui Sami să oprească mașina, dar Sami a mârâit că nu poate opri acolo. Pe trotuarul opus era parcată o mașină a poliției. Dar în clipa în care a auzit o nouă horcăitură înăbușită venind de pe bancheta din spate, a izbucnit, ca și cum și-ar fi pierdut mințile, a aprins luminile de avarie, a început să caute un cotlon întunecat sau un loc gol de parcare și i-a strigat în arabă să se abțină. Îl amenința pe copil, îl blestema pe el și pe tatăl lui și pe tatăl tatălui lui. Un jet de vomă a țâșnit din gura băiatului. Sami strigă la Ora să îndrepte capul lui Yazdi spre podea, cât mai departe de tapițerie, însă țeasta copilului se bălăngăne în toate direcțiile, asemenea unui balon nu foarte bine umflat, iar Ora este împroșcată peste tot: pe picioare, pe pantaloni, pe pantofi, pe păr.

Mâna dreaptă a lui Sami se întinde în spate cu repeziciunea fulgerului, căutând ceva pe pipăite, atinge un obiect, apoi se retrage scârbită.

— Dă-mi mâna lui, scrâșnește el cu un glas ascutit, de femeie. Pune-mi mâna lui aici!

Ea i-a urmat îndemnul fără să gândească – în sufletul ei spera că el știe vreun panaceu miraculos, vreun leac șamanic-palestinian, așa că ține mâna moale a lui Yazdi în spațiul acela capitonat cu imitație de lemn dintre cele două locuri din față, iar Sami, fără măcar să se uite, i-o lovește cu putere, cu pumnul devenit ciocan. Ora urlă ca și cum ea ar fi cea lovită și se întinde după mâna copilului, dar Sami, care nu vede ce se întâmplă în spate, mai aplică o lovitură, de data aceasta în mâna ei.

După câteva minute au ajuns la școală. S-au oprit în fața porții încuiate, unde un tânăr cu barbă, care îi aștepta la adăpostul întunericului din curte, a ieșit din umbră, a privit în toate direcțiile, apoi i-a făcut semn lui Sami să-l urmeze de-a lungul gardului. Au mers așa, cu gardul între ei. Într-un colț mai întunecos tânărul a ridicat o bucată ruptă din gardul de sârmă și a ieșit, îndreptându-se către Sami. Schimbau între ei șoapte repezite, aruncând priviri peste tot în jur. Ora a ieșit din taxi și a tras în piept aerul umed al nopții. Avea impresia că mâna stângă îi luase foc și știa că durerea va deveni din ce în ce mai supărătoare. La lumina felinarului, a văzut că era plină de pete de vomă și a încercat să se curețe. Bărbosul îl ținea pe Sami de braț și se îndreptau împreună spre mașină. L-au privit pe

Yazdi zăcând înăuntru, iar Sami își examina cu ochi triști tapițeria. Amândoi o ignorau pe Ora. Tânărul a dat un fel de semnal cu telefonul mobil și trei băieți au apărut în goană dinăuntru școlii scaldate în întuneric. Nu au rostit nici măcar un cuvânt. L-au scos pe Yazdi din taxi și l-au dus repede înăuntru prin spărtura din gard. Unul dintre ei îl ținea de umeri, ceilalți doi de picioare. Ora se uită la ei și se gândi: „Nu e prima dată când cară pe cineva așa“. Capul și brațele lui Yazdi atârnav, iar pleoapele îi erau închise, și ea știa că, într-un fel sau altul, nici el nu este pentru prima dată aici.

În clipa în care începe să pășească în urma lor, tânărul cu barbă se întoarce spre ea și îl privește imediat pe Sami. Sami îi spune:

— Poate că ar fi mai bine să rămâi aici.

Ora îi aruncă o privire pătrunzătoare. El se înduplecă, se duse din nou lângă tânărul cu barbă și îi spuse ceva în șoaptă. Ora presupuse că-i zisese să nu se teamă, poate chiar că „e de-a noastră“.

Înăuntru școlii tronau o liniște și o beznă totale, străpunse doar de razele lunii și de lumina felinarelor de afară. Sami și bărbosul au dispărut, înghițiți de una din încăperi. Ora a rămas pe loc, în așteptare. După ce ochii i s-au obișnuit cu întunericul, și-a dat seama că se afla într-un amfiteatru mare, din care porneau mai multe coridoare. Cutii de sticlă goale erau așezate ici și colo, iar pe pereți erau atârnate strâmb niște afișe care îndemnav la liniște, ordine și curățenie. Simțea mirosul transpirației de copil și izul vag al unor vestiare îndepărtate, dar mai ales mirosul înțepător de vomă pe care îl emanau hainele ei. Se întreba cum ar putea să-i găsească pe Sami și pe Yazdi, însă îi era teamă să-i strige. A înaintat atentă prin întuneric, cu pași mici și cu brațele întinse în față, până când a ajuns la o coloană rotundă, așezată în mijlocul amfiteatrului. Privirea ei mătura pereții. Vedea fotografii, dar nu-și putea da seama cine era în ele – poate Hertzl, poate Ben Gurion, poate primul ministru sau poate șeful statului. Un monument comemorativ micuț, format dintr-o grămăjoară de pietre, fusese plasat în colțul opus locului în care stătea ea, iar deasupra acestuia se vedeau o fotografie ce părea a fi a lui Rabin⁴ și câteva litere mari, negre, din metal, lipite pe zidul de deasupra moviliței de pietre. Ora a înconjurat încetișor coloana, ținându-se cu o mână de ea. Mișcarea aceea de rotație i-a dat o senzație dulce, de amețală, ca în copilărie, și a simțit că vârfurile degetelor îi luaseră foc.

Ca și cum ar fi adunat imagini în timp ce se învârtea, a început să vadă siluetele înghițite de umbră ale unor bărbați, femei și copii îmbrăcați în zdrențe. Stăteau de-a lungul zidurilor, nemișcați, tăcuți, supuși, acoperiți de praful exilului. Ora a încremenit, speriată. Se întorc, se gândi ea. Preț de o clipă foarte scurtă a fost sigură că mișcarea ei transformase în realitate coșmarul acela, care până atunci doar licărise în depărtare. O femeie tânără a venit spre Ora și i-a șoptit într-o ebraică stricată că Sami a zis că-și poate spăla hainele la baie.

Ora a urmat-o. Coridoarele foșneau de umbre și zgomot de pași repezi. Siluete întunecate treceau prin fața ei. Nu se auzea aproape nici un cuvânt. Femeia a arătat cu degetul spre toaleta fetelor, fără

a scoate vreun sunet. Ora a intrat. Înțelesese că nu avea voie să aprindă lumina. Totul trebuia să rămână scaldat în întuneric. A intrat într-una din cabinele fără ușă și a urinat într-un vas micuț de toaletă. Apoi și-a spălat fața și părul în chiuvetă și și-a șters voma de pe haine cât de bine a putut, după care a lăsat apa rece să-i curgă pe brațul stâng, care încă o mai durea. Când a terminat, s-a îndreptat de spate, s-a sprijinit cu ambele palme de marginea din inox, a închis ochii și s-a lăsat pradă unei oboseli înrobitoare, dar odată cu extenuarea a venit din nou și valul acela de teamă, ca și cum și-ar fi părăsit postul.

Ce am făcut.

L-am dus pe Ofer la război.

Eu însămi l-am condus la război.

Și dacă i se va întâmpla ceva.

Dacă asta a fost ultima dată când l-am atins.

Cum, la sfârșit, când l-am sărutat, i-am atins obrazul în locul acela delicat în care nu-i crește barba.

Eu l-am dus acolo.

Nu l-am oprit. Nici măcar n-am încercat.

Am chemat un taxi și am plecat la drum.

Două ore și jumătate am petrecut pe drum, dar nu am încercat.

L-am lăsat acolo.

L-am lăsat în mâinile lor.

Eu, cu mâinile mele.

Și-a ținut deodată respirația. Îi era frică să se miște. Era ca paralizată. O senzație pusese stăpânire pe ea: simțea că știe, că înțelege ceva cu adevărat, în profunzime.

Fii atent și privește în spate, se gândi ea la el, fără să-și miște buzele.

Apoi trupul ei a început să se miște independent de voința ei, cu o unduire foarte delicată, aproape imperceptibilă. Umerii, șoldurile, coapsele. Nu își mai controla propriile mădulare. Intuia doar că trupul ei îi comunica lui Ofer cum să se miște pentru a ieși dintr-o situație periculoasă, dintr-o capcană. Mișcarea aceea ciudată și involuntară a continuat câteva minute lungi, după care trupul i s-a liniștit și s-a întors la ea, iar Ora a tras adânc aer în piept și a știut că nu se întâmplase nimic rău, cel puțin deocamdată. Ah, a oftat ea, privindu-și abdomenul micuț reflectat în oglinda joasă.

Uneori am impresia că-mi aduc aminte aproape fiecare moment petrecut împreună cu el, din clipa în care s-a născut, i-a spus ea abdomenului din oglindă, fără să rostească nici un cuvânt cu voce tare. Iar alteori observ că am pierdut totul.

— Prietena mea, Ariela, a născut prematur, în al doilea trimestru, i-a spus Ora femeii masive și vârstnice care intrase în baie și stătea tăcută alături de ea, înfășurată într-o eșarfă înflorată, și care o

privea cu ochi blânzi, așteptând parcă să-i treacă amărăciunea care o luase în stăpânire. I-au dat o injecție, a zis Ora încetișor, o injecție care ar fi trebuit să omoare fătul din pântecul ei. Nu era sănătos, avea sindromul Down, iar ea și soțul ei au hotărât că nu puteau crește un asemenea copil. Dar copilul s-a născut viu, înțelegeți? Înțelegeți ce spun?

Femeia a încuviințat printr-o mișcare a capului și Ora a continuat:

— Se pare că au greșit cantitatea de substanță pe care i-au injectat-o, iar prietena mea i-a rugat s-o lase să țină copilul în brațe atâta timp cât mai e în viață. S-a așezat pe pat, soțul ei a ieșit, nu a putut face față – Ora a privit-o pe femeie și a văzut în ochii ei o scânteie de înțelegere și empatie –, și copilul a trăit un sfert de oră în brațele ei, iar ea i-a vorbit tot timpul, l-a îmbrățișat și l-a sărutat peste tot, era băiat, i-a sărutat fiecare degetel și fiecare unghiuță, și ea spune mereu că arăta ca un copil perfect sănătos, numai că era micuț și transparent, că se mișca încetișor și fețișoara lui avea expresiile unui copil normal, își mișca mânuțele și gurița, dar nu scotea nici un sunet, îi povesti Ora femeii care o asculta cu mâinile încrucișate pe piept. Și, încet-încet, s-a stins pur și simplu, spuse ea, exact ca o lumânare, într-o liniște totală, fără a face caz de asta. S-a încovoiat puțin și gata. Iar prietena mea își amintește clipele acelea mult mai bine decât celelalte trei nașteri, de dinainte și de după acest episod, și spune mereu că în puținul timp petrecut alături de el, a încercat să-i dea cât de multă viață a putut și toată dragostea ei, în ciuda faptului că ea fusese cea care îl ucisese sau cel puțin fusese părtașă la uciderea lui, murmură Ora, trecându-și mâinile prin cap, peste tâmpile, și zdrobindu-și obrajii între palme, în timp ce gura i se deschidea într-un țipăt mut.

Femeia și-a plecat ușor capul și a rămas tăcută. În clipa aceea Ora a observat că era foarte bătrână, că avea fața brăzdată de riduri adânci și acoperită de tatuaje.

— Și ce motive am eu să mă plâng? a continuat Ora cu o voce spartă. Eu mi-am ținut copilul în brațe timp de douăzeci și unu de ani, *wahad wa-ashrin sana*, a încercat ea în puțina arabă pe care și-o mai amintea din liceu, numai că au trecut atât de repede, nu am apucat să fac mai nimic împreună cu el, iar acum, că a terminat armata, puteam începe cu adevărat...

În acest punct vocea ei s-a frânt, dar Ora și-a adunat puterile.

— Haideți, doamnă, duceți-mă la Sami.

Nu era ușor să-l găsească. Bătrâna nu-l cunoștea pe Sami și se părea că nu înțelege ce vrea Ora. Cu toate acestea o duse de la o încăpere la alta, arătă cu degetul înăuntru, iar Ora privi în clasele întunecoase și în unele dintre ele văzu oameni, nu mulți, trei acolo, cinci dincolo, copii și adulți stând în jurul câtorva bănci și vorbind în șoaptă, șezând pe podea și încălzind mâncare la câte un aragaz mic sau dormind îmbrăcați pe mese ori pe câte două scaune puse unul lângă altul. Într-o încăpere a văzut pe cineva întins pe o bancă lungă, în jurul căruia forfoteau în tăcere mai multe persoane. În alta un bărbat stătea în genunchi și bandaja piciorul altuia, care ședea pe un scaun. O femeie tânără curăța rana unui bărbat cu pieptul gol și cu o expresie chinuită pe chip. Dintr-o altă încăpere se auzeau vaiete înăbușite, de durere, și șoapte liniștitoare. Peste tot în aer se simțea un

miros puternic de iod.

— Și ce se va întâmpla mâine-dimineată? a întrebat Ora în timp ce ieșea pe coridor.

— Dimineată, a repetat bătrâna în ebraică și a zâmbit larg, apoi a zis: Dimineată *kulhum mafish* – toți plecați!

Și a fluturat din degete, ca și când ar fi imitat o pasăre în zbor.

Într-una dintre camere i-a găsit pe Sami și pe Yazdi. Nici acolo nu era lumină, doar o liniște mormântală. Stătea în cadrul ușii și privea scăunelele întoarse și ridicate pe bănci. O bucată uriașă de carton era atârnată pe perete, iar pe ea scria „Re-conciliere“. Sunt o mulțime de părți aflate în conflict care au nevoie de reconciliere: aşkenazii⁵ cu sefarzii⁶, cei de dreapta cu cei de stânga, religioșii cu laicii. Sami și tânărul cu barbă stăteau puțin mai departe, lângă tabla din clasă, și vorbeau în șoaptă cu un bărbat mai în vârstă, scund, îndesat și cu părul grizonant. Sami i-a făcut un semn ușor din cap, cu fața lipsită de orice expresie. Ea îl privea: ceva în postura lui, în mișcările mâinilor lui, care despicau aerul, îi era necunoscut și foarte străin. Trei copii mici, de doi sau trei ani, au descoperit-o pe Ora și au început să alerge în jurul ei, trăgând-o fără rușine de pantaloni, luând-o de mână, îndemnând-o să-i urmeze. Spre surprinderea Orei, nici ei nu scoteau aproape nici un sunet – și ei erau niște pui de potârniche foarte bine instruiți. S-a dus după ei până în colțul clasei, aproape de fereastră. Câteva femei formaseră un cerc micuț, strâns, în jurul cuiva. Ora privi printre capetele lor. O femeie masivă ședea pe podea, cu picioarele goale, întinse, și spinarea sprijinită de perete, și îl alăpta pe Yazdi. Gura lui era lipită de sfârscul ei, iar picioarele îi atârnavă în poala femeii. Era îmbrăcat în alte haine: o cămașă în carouri albe și maronii și pantaloni negri. Pentru prima dată de când îl întâlnește, fața lui părea senină. Femeia care îl alăpta îl privea cu o concentrare profundă. Avea o figură cu trăsături puternice, sălbaticе, obraji osoși, masculini, și sâni mari, albi. Femeile erau hipnotizate, părând toate legate printr-un fir invizibil. Ora stătea pe vârfurile picioarelor, atrasă de puterea cercului, la urma urmei avea și ea propria contribuție la ceea ce se întâmpla cu Yazdi, poate că nu voia decât să-i mai atingă mâna o dată, ultima dată, ca să-și ia rămas-bun de la el. Dar când a vrut să străpungă cercul, femeile s-au înghesuit una în cealaltă, tăindu-i calea, iar ea s-a retras și a rămas în spatele lor.

O mână i-a atins umărul. Sami. Palid și extenuat.

— Hai. Am terminat aici.

— Și el? și-a îndreptat Ora privirea spre Yazdi.

— Va fi bine. Unchiul lui va sosi să-l ia curând.

— Și ea cine este? a întrebat Ora, arătând spre femeia care-l alăpta.

— O femeie. Doctorul a spus să-i dăm lapte. Organismul lui nu respinge laptele.

— E un doctor aici?

Sami a ridicat din sprâncene, arătând către bărbatul scund, cu păr cărunt.

— Ce caută un doctor aici? Ce-i locul ăsta?

Sami a avut un moment de ezitare.

— Țștia, oamenii țștia, a spus el cu jumătate de gură, vin aici noaptea din toate colțurile orașului.

— De ce?

— Pe timpul nopții aici e spitalul imigranților ilegali.

— Spital?

— Pentru toți cei care au accidente de muncă sau sunt bătui, a spus el.

Iar Ora se gândi: Ca și cum ar exista o cotă de bătăi care trebuie permanent îndeplinită.

— Hai să plecăm, a zis el.

— Dar de ce aici? a întreat ea.

Însă el ieșise deja din încăpere și o lăsase singură, cu ecoul întrebării ei. L-a urmat pe coridor, fiindu-i greu să părăsească locul acela, și nu doar din cauza lui Yazdi, ci și a șoptelor pline de taine și de bunătate care-l populau. Dar și din cauza lui Yazdi, de ce să n-o recunoască, sau din cauza a ceea ce stârnise înăuntrul ei în clipa în care stătuse lipit de ea, când îi ștersese voma, când se jucaseră, privind-se și zâmbindu-și unul altuia, când îl strânsese în brațe, alinându-i durerea, după ce Sami îi lovise pe amândoi. Simțea că aceste mici detalii treziseră înăuntrul ei niște însușiri prețioase, străvechi, pe care ea însăși le crezuse de multă vreme pierdute.

Pentru o clipă aproape că s-a răsucit pe călcâie și s-a întors s-o mai privească o dată pe femeia aceea mare care îl alăpta, să mai vadă o dată expresia aceea de concentrare totală de pe chipul ei, tremurul abia perceptibil al frunții ei. Cu câtă delicatețe îi transmisese că nu trebuie să muște, se gândi Ora. Atâta naturalețe maternă – și nici măcar nu e copilul ei.

În amfiteatru erau acum femei și copii care spălau podeaua, iar ea și-a amintit ce-i spusese Sami la un moment dat, cu ani în urmă, cum că nu înțelesese niciodată logica evreiască: „În timpul zilei ne controlați și ne urmăriți, ne căutați și-n gaura fundului, iar noaptea ne dați pur și simplu pe mână cheile de la restaurantele voastre, de la benzinăriile, de la brutăriile și de la magazinele voastre“.

— Stai o secundă, a strigat ea, alergând după Sami. Dar vecinii nu observă nimic?

El a ridicat din umeri.

— După o săptămână, două, sigur că observă.

— Și ce se întâmplă atunci?

— Ce se întâmplă? Se mută în alt loc. Mereu fac așa.

Stăteau amândoi afară, iar Ora privea în urmă, întrebându-se dacă nu ar putea cere azil politic împreună cu acești refugiați, fiindcă ar fi vrut atât de mult să rămână alături de ei o lună întreaă. Să fie imigranta ilegală a acelor imigranți ilegali. Măcar în felul acesta va ajuta pe cineva.

Ofer, Ofer, se gândi ea, unde ești? Ce se întâmplă cu tine acum?

Cine poate ști dacă nu cumva îl întâlnește exact în clipa aceasta pe fratele mai mic al acelei femei sau pe fiul acelu bărbat.

Când au ajuns la taxi, dinăuntru lui au țâșnit trei fetițe vesele, care țineau în mâini cârpe, o găletușă și mai multe perii. S-au dat la o parte, chicotind și privind-o pe sub gene pe Ora. Sami a examinat bancheta din spate și a oftat adânc. Ora s-a așezat pe locul din față, lângă el.

Sami nu a pornit mașina. Se juca agitat cu mănunchiul lui greu de chei. Ora aștepta. El s-a întors către ea, luptându-se cu burta proeminentă.

— Chiar dacă tu mă vei ierta pentru chestia de mai devreme, pentru lovitură, eu nu mă voi ierta, a spus el. Mi-aș tăia mâna pentru ce ți-am făcut.

— Hai să mergem, a spus ea, cuprinsă de oboseală. Mă așteaptă cineva.

— O clipă, a zis Sami. Am o foarte-foarte mare rugămintă la tine.

— Ce dorești?

Ochii lui fugeau unul spre altul, precum doi câini legați la două capete diferite ale unui gard. O față prietenoasă, aproape iubitoare, părea deodată complet străină. Genul de față pe care nici măcar nu vrei să faci efortul de a o înțelege, de a o face a ta, se gândi ea.

Sami privea într-un punct fix și înghițea în sec.

— Numai ca domnul Ilan să nu afle nimic despre asta.

În aerul din mașină se simțea un miros abia perceptibil și totuși înțepător de vomă, iar Ora se gândea că totul se potrivește. Și cuvântul „domnul“, pe care el îl alipise deodată numelui lui Ilan. *Domnul Ilan și do'na Ora*. Nu zise nimic. Dacă era să fie sinceră, se așteptase la o asemenea cerere și se gândise deja și la prețul pe care avea să-l plătească Sami. Ilan ar fi fost mândru de mine, se gândi ea cu amărăciune.

— Condu, spuse ea.

— Dar cum... Ce spui despre...?

— Condu, zise ea pe un ton autoritar, surprinsă de senzația aceea gădilătoare stârnită de un lucru pe care nu-l mai experimentase niciodată în fața lui – dulceața puterii, urma micuță și apăsată a autorității ei. Întâi condu, apoi mai vedem.

1. Ajunge, basta (arabă).

2. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, „Regi IV“, 4.10, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, p. 398.

3. Drum destinat doar pietonilor, care leagă orașul Tel Aviv de vechiul port Jaffa, construit de-a lungul malului mării.

4. Itzak Rabin (1922-1995), unul dintre cei mai cunoscuți oameni politici israelieni. De-a lungul carierei sale a ocupat mai multe funcții publice, printre care aceea de comandant al Statului-Major al armatei israeliene, ambasador al Israelului în Statele Unite ale Americii, ministru al Apărării și al Muncii și prim-ministru al Israelului. În 1995, în timpul celui de-al doilea mandat de prim-ministru, a fost asasinat la Tel Aviv de un extremist evreu. Itzak Rabin a fost un militant devotat al păcii cu palestinienii.

5. Denumire dată evreilor din Europa Centrală și de Est, care vorbeau idiș.

6. Denumire dată evreilor proveniți din Italia, Spania și Portugalia, care vorbeau un alt dialect, sefard. Este un derivat al cuvântului „Sfarad“, numele ebraic al Spaniei.

În timp ce ei stau culcați la marginea unei câmpii, începe să se ivească lumina zilei, un verde strălucitor și crud se rostogolește până departe, până unde ochii lor îl pot urmări cu privirea, ei se trezesc dintr-un somn scurt, înveliți încă în pătura viselor, și pe lume nu sunt decât ei doi, în afară de ei nu mai e nici măcar un singur om, iar parfumul începutului se ridică dinspre pământ, aerul freamătă de zumzetul insectelor și mantia răsăritului atârnă încă deasupra lor, strălucitoare și plină de rouă, în timp ce ochii lor zâmbesc timid, încă fără teamă, încă fără să se recunoască.

Apoi ochii lui Avram s-au deschis. A zărit-o pe Ora șezând cu fața spre el și cu spatele sprijinit de un rucsac uriaș, îndărătul căruia se văd o câmpie, o dumbravă și un munte. Cu o agilitate surprinzătoare, a sărit direct în picioare.

— Ce-i asta?

— Natură, a spus Ora, ridicând din umeri. Undeva în Galileea. Nu mă întreba pe mine.

— Galileea?

Fața lui s-a rotunjit de tot, într-o expresie de infinită uimire.

— Unde mă aflu? a întrebat el în șoaptă, iar Ora i-a spus:

— Unde ne-a aruncat el astă-noapte.

Avram și-a trecut o mână peste față, frecându-și, scărpinându-și, lovindu-și și legănându-și capul lui mare înainte și înapoi.

— Cine ne-a aruncat, taximetristul? Arabul?

— Da, arabul.

A întins o mână spre el, ca s-o ajute să se ridice, dar el nu părea să-i înțeleagă gestul.

— Urlați amândoi, își aminti el. Eu am adormit, în ciuda țipetelor voastre, nu-i așa?

— Las-o baltă, acum nu mai are nici o importanță.

Ora s-a ridicat cu un scâncet, înfruntându-și încheieturile înțepenite. Pe bună dreptate, se gândi ea, trecând în revistă fiecare păcat de pe lista ei – îl cărase pe Avram în spinarea ei bolnavă patru etaje, apoi veniseră călătoria de coșmar din noaptea trecută și rătăcirea fără țintă pe câmpii, când ea căzuse de câteva ori, după care se prăbușiseră amândoi la marginea acestei câmpii și petrecuseră o noapte de nesomn pe pământ.

Nu mai am vârsta potrivită pentru așa ceva, se gândi ea.

— Pastilele alea mă fac praf, a bâiguit Avram. Prodomol. Nu sunt obișnuit cu ele. Nu am putut face nimic.

Ai făcut destule, și-a zis Ora, oftând din adâncul sufletului.

— Ce zi am avut cu el! zise ea. Nici nu întreba.

— Dar de ce ne-a adus tocmai aici? a întrebat din nou Avram, ca și când abia acum înțelegea ce i

se întâmplase. Și ce facem acum? Ce facem, Ora?

De la o clipă la alta, teama i se cuibărește tot mai adânc înăuntru, iar în curând nu va mai avea nici un pic de loc în trupul lui.

Ora își piaptână părul, scuturând pământul și frunzele uscate agățate în el. Un strop de cafea ar fi bun, se gândește ea și murmură, cafea, cafea, pentru a înăbuși întrebările care încep să dea năvală înăuntrul ei cu sălbăticie, ce mă fac acum cu el, ce naiba o fi fost în capul meu când l-am târât aici?

— Acum plecăm, spuse ea fără a îndrăzni să-l privească.

— Cum adică plecăm? Unde? Ora! Cum adică plecăm?

— Eu propun, zise ea, nevenindu-i să creadă că acele cuvinte ies din gura ei, să ne luăm rucsacurile și să plecăm în drumeție. Ne plimbăm puțin. Să vedem unde suntem.

Avram o privi uluit.

— Acum ar trebui să fiu acasă, spuse el încet, asemenea unui om care îi explică un lucru foarte simplu unei persoane întârziate mintal.

Ora și-a pus rucsacul în spate, s-a clătinat sub greutatea lui și a rămas în picioare, așteptându-l. Avram nu s-a mișcat. Numai manșetele mânecilor îi tremurau.

— Țsta e al tău, a spus Ora, arătând spre al doilea rucsac, cel albastru.

— Cum să fie al meu?

S-a împiedicat și s-a tras înapoi, ca și cum rucsacul ar fi fost un animal gata-gata să se năpustească asupra lui.

— Nu este al meu, a bâiguit, nu mi-e cunoscut.

— E al tău, a spus ea din nou, și hai s-o luăm la picior, vorbim pe drum.

— Nu, s-a încăpățânat Avram și țepii din barba lui au început parcă să răsară brusc, nu mă mișc din locul ăsta până nu-mi explici ce...

— Pe drum, l-a întrerupt ea și a început să meargă înainte, cu umerii aplecați, semănând cu o păpușă mânuită de un păpușar nu foarte priceput. Țți voi explica totul pe drum, dar nu mai putem rămâne aici.

— De ce nu? a insistat Avram.

— Nu am voie, a răspuns ea simplu, iar în timp ce rostea cuvintele, știa că așa este, că aceasta este legea pe care trebuie să o respecte acum: nu are voie să zăbovească prea mult într-un singur loc, ca să nu devină o țintă statică – nici pentru oameni, nici pentru gânduri.

El o privea înspăimântat cum o ia către o cărare. Se va întoarce imediat, deja se întoarce. Nu mă va lăsa așa. Nu va îndrăzni. Dar Ora nu se oprea și nu privea înapoi. Buzele lui tremurau de furie și mândrie rănită. Deodată a bătut din picior și a scos un țipăt scurt și amar, poate numele ei, poate fir-ai a naibii de târfă și cine te crezi, poate nebuna nebunelor și mami, așteaptă-mă, toate dintr-o singură suflare. Ora s-a gârbovit un pic și a continuat să meargă. Total lipsit de puteri, Avram a ridicat rucsacul, și l-a agățat de umărul stâng și a plecat pe urmele ei, târându-și picioarele pe

pământ.

Cărarea șerpuia printre câmpii și pâlcuri de copaci. Plopi alburii și tufișuri de muștar sălbatic străjuiau drumeagul de o parte și de alta, în mănunchiuri galbene, parfumate. E frumos aici, se gândea ea. Mergea tot înainte. Nu avea nici cea mai vagă idee unde se află și încotro se îndreaptă. Auzea zgomotul pașilor lui venind din urmă, mersul lui împiedicat. A aruncat o privire în spate: rătăcit și înfricoșat, Avram își croia drum prin spațiul acela deschis, iar ea se gândea că el umblă pe lumină așa cum bâjbâie ea pe întuneric, apoi și-a amintit cum îl găsisse noaptea trecută: o umbră gârbovită și greoaie în străfundurile unui apartament cufundat în beznă.

Se pare că nu aprinde niciodată lumina înăuntru, se gândise ea în timp ce el îi deschidea ușa, după ce bătuse în ea îndelung cu pumnii și picioarele. Soneria fusese scoasă de la locul ei. Nici pe casa scărilor nu era nici un bec. Urcase patru etaje pe bâjbâite, pipăind zidurile grunjoase și balustrada din piatră unsuroasă, iar în aer pluteau tot felul de duhori. Când el a deschis în cele din urmă ușa – Ora și-a dat imediat jos ochelarii, căci el nu știa că-i poartă –, a văzut o movilă. În întuneric părea urieșească, atât de mare încât în prima clipă a crezut că nu e el și i-a rostit numele șovăitoare, iar el tăcea, și-atunci ea a spus, am ajuns, căutând și alte cuvinte cu care să-și liniștească vintrele cuprinse de vrajbă. O speriau întunericul în care era cufundat apartamentul din spatele lui și senzația că el îi ieșea în întâmpinare asemenea unui urs scos din bârlog. A prins curaj, a întins o mână înăuntru apartamentului, a pipăit peretele și a descoperit un întrerupător. Amândoi au fost inundați de o lumină murdară, gălbuie, iar ochii lor au schimbat într-o fracțiune de secundă priviri pline de informații necruțătoare.

Ea, ca să fim sinceri, se ținea mai bine ca el. Părul ei scurt, roșcat și cârlionțat devenise aproape complet argintiu, dar expresia de pe fața ei era încă deschisă și inocentă, venea în întâmpinarea lui – Avram putea simți asta chiar și în starea deplorabilă în care se afla –, iar ochii ei căprui și mari încă mai aruncau priviri serioase și în același timp întrebătoare. Avram observă că totuși ceva din ființa ei părea puțin ofilit și șters și mai erau și câteva linii fine în jurul gurii ei, amprentele unei păsări pe nisip, însă se schimbase ceva în postura ei, îndrăzneala și curajul care o caracterizaseră pe vremuri și care o făceau să stea mândră precum un mânz. Chiar și gura ei plină, zâmbitoare, gura aceea minunată a Orei îi părea acum flască, sceptică.

El chelise aproape complet în ultimii trei ani, observă Ora, iar fața îi era buhăită și schimonosită. O barbă de o săptămână îi acoperea obrazii și bărbia. Ochii lui albaștri, care pe vremuri făceau să i se usuce gâtul, deveniseră mai întunecați, mai mici și afundați în orbite. Nu făcea nici o mișcare, ci bloca intrarea cu trupul lui masiv și cu brațele lui groase, de pinguin, lăsate inert pe lângă corp. Stătea în picioare, îmbrăcat într-un tricou decolorat, mult prea strâmt, și bombănea ceva, sugându-și buzele cu atâta nervozitate, încât ea a fost nevoită să întrebe:

— Nu mă lași să intru?

El s-a retras înăuntru, târându-și picioarele goale, mormăind și bombănind ceva pentru sine. Ea a

închis ușa și l-a urmat într-o cameră în care plutea un miros ce părea o entitate în sine, ca și cum ți-ai fi băgat capul sub o plapumă veche. Era un miros pe care-l simți înăuntrul valizelor și al dulapurilor închise, al așternuturilor și șosetelor murdare, mototolite și aruncate sub pat, al rotocoalelor de praf răspândite pretutindeni.

Și iată-le: bufetul masiv, cu lacul scorojit, covorul mare și deșirat, îngrozitoarele fotolii roșii, a căror tapițerie era deja roasă acum treizeci și cinci de ani. Mobilierul mamei sale, singurele lui bunuri, pe care le ducea cu sine peste tot ori de câte ori se muta dintr-un apartament în altul.

— Unde ai fost? a mârâit el. Ai spus că ajungi aici într-o oră.

Ea l-a izbit imediat cu oferta ei, rostind cuvintele tare, pe un ton agitat, într-un mod sfidător și bizar, asemenea cuiva care înțelege că ceea ce spune este cât se poate de nepotrivit, dar, într-un fel sau altul, trebuie să-și controleze propriile fantezii și să vadă ce o să se întâmple. El părea să nu audă nimic. Nici măcar nu o privea. Stătea cu bărbia în piept, iar capul i se mișca încetișor, spasmodic, de la stânga la dreapta.

— Așteaptă, a zis ea, nu te grăbi să refuzi. Gândește-te puțin.

El a ridicat capul spre ea și toate mișcărilor îi erau foarte, foarte încetinite. În lumina difuză a becului, ea observă din nou ce făcuseră cu el acei ultimi ani.

— Regret profund, a spus el cu dificultate. Nu pot face asta acum. Poate cu altă ocazie.

Dacă totul nu ar fi fost atât de trist, Ora ar fi izbucnit în hohote de râs. „Regret profund“, zisese el, asemenea unui cerșetor înghițit de gunoaie care ridică în aer degetul mic în timp ce-și soarbe ceaiul dintr-o cutie de conserve.

— Avram, eu...

— Ora, nu.

Până și această conversație monosilabică îi depășea puterile. Sau poate că savura gustul numelui ei rostit de gura lui. Apoi ochii lui au devenit roșii și a părut că se adâncește și mai mult în propria carne.

— Ascultă-mă, l-a țintuit ea cu un ton agresiv, care o condusesse, de altfel, și la conflictul cu Sami. Nu te pot obliga să faci nimic, dar ascultă ce am de spus, după care poți lua o decizie. Am fugit de acasă. Înțelegi? Nu sunt în stare să stau acolo și să-i aștept să vină.

— Pe cine?

— Pe ei, a zis ea, privindu-l adânc în ochi și văzând apoi că înțelege.

— Dar nu poți dormi aici, a bolborosit el furios. Nu mai am alt pat.

— Nu vreau să dorm aici, vreau să plec. Am venit să te iau cu mine.

El a clătinat îndelung din cap, ba chiar a zâmbit ușor, cu politețea unui turist care se află într-o țară ale cărei obiceiuri nu le cunoaște. Ea vedea: Avram nu reușea să-i asimileze cuvintele.

— Unde-i Ilan? a întrebat el.

— Plec în nord pentru câteva zile. Vino cu mine.

— Nu o cunosc. Ce s-a întâmplat cu ea? Ce vrea...

Spre uimirea ei, gândea cu voce tare. Pe vremuri, în urmă cu foarte mulți ani, aceasta era una dintre ghidușiile lui. „Ora nu mă mai vrea, se gândi sărmanul Avram, dorindu-și să moară“, îi spunea el, negând apoi, cu zâmbetul pe buze, că ar fi zis așa ceva, ba chiar acuzând-o că-i invadează intimitatea. Dar acum era altceva, era o conversație supărătoare, interioară, lăuntrică, ce ieșea din el împotriva voinței sale. A căutat din priviri fotoliul, s-a apropiat de el și s-a prăbușit în el cu capul pe spate, lăsând să se vadă un gât gros, roșu, noduros.

— Unde-i Ilan? a întrebat el din nou, aproape rugător.

— Afară mă așteaptă un taxi și vreau să vii cu mine, a zis Ora.

— Încotro?

— Nu știu, mergem spre nord. Important e să nu rămânem aici.

Unul din degetele lui Avram se mișca încet, ca și cum ar fi dirijat o simfonie din mintea lui.

— Și ce vei face acolo?

— Nu știu. Nu mă întreba. Am un cort și un rucsac și mâncare pentru câteva zile. Am pregătit unul și pentru tine, totul e deja împachetat, inclusiv un sac de dormit. Vino cu mine.

— Pentru mine? a reapărut capul lui de dincolo de spătarul fotoliului, roșu și rotund precum luna. E nebună, a murmurat el, și-a pierdut mințile de tot.

Ora, oripilată de felul în care cele mai intime gânduri ale lui erau expuse auzului ei, și-a făcut curaj:

— Nu mă întorc acasă până nu se termină chestia aia. Vino cu mine.

El a oftat.

— Oare ce crede ea, că pot pur și simplu...

A ridicat o mână și a fluturat-o în direcția lucrurilor din jur și a lui însuși. Îi prezenta realitatea evidentă ce-l înconjură.

— Ajută-mă, a spus încet Ora.

El a rămas tăcut. Nu a spus că, de exemplu, ei nu vor veni să-l caute pe el, de ce l-ar căuta, ce legătură aveau ei cu el. Nu a spus nici că era problema ei. Iar tăcerea aceea, cu urma de decență pe care Ora o intuia și o percepea în ea, era o scânteiere de speranță.

— Dar poate că nu vor veni, a încercat el șovăielnic.

— Avram, a zis ea, aproape amenințătoare.

El a tras adânc aer în piept:

— Poate că nu va păți nimic.

Ea s-a aplecat exact deasupra lui, l-a privit fix în ochi și între ei s-a ițit cea mai întunecată beznă, legământul acela amar al cunoașterii, cea mai rea dintre lumile posibile.

— Oferă-mi două zile, a zis ea. Sau știi ceva? Oferă-mi o singură zi, nu mai mult, o zi întreagă, promit! Iar mâine-seară te aduc înapoi.

Credea în ce spunea, avea convingerea că, odată trecută de prima zi și de prima noapte, cine știe, poate că totul se va sfârși, iar ea și Avram își vor putea vedea în continuare de viețile lor sau, poate, după o zi și o noapte ea se va trezi din vis, își va recăpăta echilibrul, va pleca acasă și va face ceea ce face toată lumea: va sta și îi va aștepta.

— Ei bine, ce zici?

El nu i-a răspuns, așa că ea a spus pe un ton tânguitor:

— Ajută-mă, Avram, ajută-mă să trec cu bine de aceste prime ore!

Capul lui se clătina cu putere. Era încruntat, iar fața îi devenise imobilă, serioasă. Se gândea la ceea ce făcuse Ora pentru el, la ceea ce reprezentase ea pentru el. „Ce om de căcat sunt“, își zicea el, „nu-i pot dărui nici măcar o singură zi“. Ea îl auzea. „Trebuie să cumpăr timp“, se gândea el, pierzând firul logic, „în doar câteva minute nu voi mai...“ Ora a îngenuncheat în fața lui, punând câte o mână pe fiecare dintre brațele fotoliului. Devenise de nesuportat. El a întors capul. „E isterică“, își spunea el morocănos, „și e ceva în neregulă cu gura ei“. Ora a încuviințat cu o mișcare a capului, iar ochii i s-au umplut de lacrimi. „Aș vrea să plece odată“, se gândea Avram cu voce tare, foindu-se în fotoliu, „pleacă odată, lasă-mă în pace! Ce naiba caută aici?“

Ceva a scânteiat la periferia creierului ei. L-a întrebat la ce se referise când spusese că peste câteva minute nu va mai putea... El a zâmbit strâmb, cu pleoapele lui umflate pe jumătate închise peste doi globi oculari roșii:

— Am luat o pastilă. Peste un minut voi adormi buștean. Până mâine-dimineață nu...

— Dar știai că vin!

— Dacă ai fi venit mai devreme...

Vocea lui devenea tot mai guturală.

— De ce nu ai venit mai devreme? De ce?

Ea a fugit spre baia micuță. Și becul de deasupra oglinzii era ars. Ora își mișcă degetele pe deasupra chiuvetei, ca și cum ar fi încercat să tragă fire de lumină dinspre sufragerie. Era rugină pe robinete și pe orificiul de scurgere și în jurul șuruburilor care susțineau rafturile pe plăcile de faianță roz. Spre surprinderea ei, pe raft nu era nici un fel de medicament. Era confuză. Încercă să-și amintească locurile în care își ascundea pe vremuri medicamentele, locuri pe care îi plăcea să i le enumere în timpul rarelor lor întâlniri, înainte ca Ofer să se înroleze: „Numbon, Zodorm, Bondormin, Hypnodorm“, bolborosea el, „ăștia le dau nume care au sonoritatea notelor unui xilofon de jucărie“. Acum nu a găsit decât câteva cutii de antihistaminice, probabil pentru a-i ține sub control rinita alergică, plus câteva pilule de Assival și Stilnox împrăștiate ici și colo, marea majoritate făcute din plante. E bine, se gândi ea, se pare că în sfârșit s-a lecuit, uite un lucru bun. A pus toate medicamentele într-o pungă de plastic pe care a găsit-o în dulăpiorul cu haine murdare și a ieșit din baie, dar s-a întors imediat: pe un raft separat stăteau un cercel mare din argint în formă de pinten, un tub de deodorant cu parfum de vanilie și o perie de păr plină de fire scurte, roșcate.

După aceea s-a uitat în cămară, unde a văzut o mulțime de lăzi pline cu sticle de bere goale. A presupus că își câștiga o parte din venituri ducând sticle la reciclare. Când s-a întors la el, l-a găsit cufundat într-un somn adânc. Cu mâinile și picioarele moi, cu gura deschisă. Își odihnea palmele pe coapse. Și acum? Abia atunci a observat desenele mari, în cărbune, de pe pereții din jurul ei: figuri de zei sau profeți, o femeie alăptând un cocor ai cărui ochi mari, umani, aveau gene lungi și niște copii care arătau asemenea unor capre zburătoare, cu părul fin înconjurându-le capetele asemeni unor halouri. Unul dintre profeți avea trăsăturile lui Avram. Femeia care alăpta era o tânără cu liniile feței dulci și delicate și o tunsoare scurtă, periută. De-a lungul unui întreg perete fusese improvizat un birou – o ușă din lemn ce servea acum drept masă –, iar pe el erau stivuite tot felul de obiecte mari și mici, unelte, tuburi de adezivi, cuie, șurubelnițe, cutii ruginite, robinete uzate, ceasuri aflate în diferite stadii de dezmembrare, chei vechi și teancuri de cărți roase. Ora a deschis un album de fotografii vechi, ros la colțuri, și a izbit-o dintr-odată un miros de gunoi. Albumul era gol. Nu mai erau înăuntru decât niște etichete lipite în dreptul chenarelor în care ar fi trebuit să fie fotografiile, iar pe etichete un scris de mână necunoscut: *Tata și cu mine, Odessa, iarna lui '36, Bunica și mama și Abigail (în burtă), 1949. Ghici cine-i regina Esther anul acesta?*

Avram a mormăit, a deschis ochii și a văzut-o stând în fața lui.

— Ești aici, a murmurat, simțind cum unghiile ei i se adâncesc în antebrațe și încercând să-și dea seama care era legătura între toate aceste întâmplări.

A scuturat din cap.

— Măine, vino mâine, totul va fi bine.

Fața ei s-a apropiat din nou foarte mult de chipul lui. El a început să transpire. Ea i-a strigat în ureche:

— Nu mă părăsi tocmai acum!

Vocea Orei se rostogolea înăuntrul lui în silabe și sunete goale. Ea îi văzu limba unduindu-i-se în gură și se aplecă din nou deasupra lui:

— Vino adormit, vino inconștient, numai vino, nu mă lăsa să-i țin piept singură.

El bolborosea ceva cu gura deschisă, dar ce-i cu Ilan, se gândea, de ce nu a plecat Ilan cu ea...

Mai târziu, nu știa dacă după doar un minut sau după o oră, s-a străduit să deschidă din nou ochii, dar ea dispăruse. Preț de o clipă a crezut că plecase, că renunțase, și îi părea rău că nu o rugase să-l ajute să ajungă până la pat. Măine îl va dura spatele. Dar imediat a auzit-o, înspăimântat, cum se plimbă prin dormitorul lui. A încercat să se ridice, să o scoată de acolo, dar mâinile și picioarele îi erau precum apa. O auzea pipăind pereții în căutarea întrerupătorului, însă acolo nu avea bec, „Am uitat să-l schimb“, a murmurat el, „pun altul mâine“. A auzit din nou zgomot de pași. A ieșit din cameră, se gândi el ușurat. Apoi pașii s-au oprit și a urmat un lung moment de tăcere, iar el a înghețat în fotoliu. Știa la ce se uita ea.

— Pleacă de acolo, a mârâit încet.

Ea și-a dres vocea de câteva ori, a aprins o lumină pe hol și s-a întors în dormitor, probabil pentru a vedea mai bine ce era acolo. Dacă ar fi putut, el s-ar fi ridicat și ar fi ieșit din casă.

— Avram, Avram, Avram, s-a auzit din nou vocea ei și el i-a simțit respirația caldă pe față. Nu poți rămâne aici singur, a spus ea în șoaptă, iar în vocea ei era ceva nou, chiar și el putea să-și dea seama: nu frica de mai devreme, ci o înțelegere a lucrurilor care l-a îngrijorat chiar și mai mult. Trebuie să fugim împreună, nu ai de ales, sunt atât de proastă, nu ai de ales...

Iar el știa că ea are dreptate, însă fire călduțe i se încolăceau în jurul gleznelor, le simțea cățărându-se, înfășurându-i-se în jurul genunchilor și al coapselor cu un devotament aproape matern, învelindu-l într-un cocon în care își putea petrece noaptea. Nu mai luase Prodomol de câțiva ani, Neta îi interzisese, iar efectul era uluitor: picioarele i se topeau. În curând avea să-și piardă și cea din urmă scânteie de luciditate, iar apoi va uita de sine preț de cinci sau șase ore.

— Ești încălțat cu șosete și pantofi, a spus Ora, îndreptându-se de spate. Hai, dă-mi o mână și încearcă să te ridici.

El respira încet, greoi, cu ochii închiși și fața încordată. Dacă ar fi putut să se concentreze, dacă ea ar fi tăcut măcar o clipă... Aproape că era acolo, era la distanță de o secundă și se părea că și ea intuise acest lucru, fiindcă nu renunța, îl hăitua fără încetare, cum ar putea pătrunde acolo, îi strigă iar și iar numele, îl scutură, îi zgâlțâie umerii, era atât de puternică, întotdeauna fusese puternică, slăbuță și puternică, pe vremuri îl învingea în lupta corp la corp, dar nu trebuia să se gândească, nu trebuia să-și aducă aminte, fiindcă, dincolo de strigătele ei, simțea în sfârșit amețeala aceea cețoasă și o liniște totală care îl aștepta și care se reflecta deja în poziția trupului lui, moale ca podul unei palme, iar un nor va acoperi totul.

Ora stătea în fața bărbatului adormit în fotoliu. Nu l-am mai văzut de trei ani, se gândea ea, și nici măcar nu l-am îmbrățișat. Cum stătea așa, cu toate membrele răsfirate și bărbia îngropată în piept, miriștea bărboasă din jurul gurii lui îi dădea un aer de căpcăun beat și era greu de spus dacă acea creatură era foarte blândă sau îngrozitor de crudă. „Iată un lucru ciudat“, îi spusese el odată, stând gol în fața ei, pe vremea când aveau douăzeci și unu de ani, „tocmai am observat că am un ochi bun și unul rău“. Hai, îi spunea ea acum muntelui inert de carne în care se transformase, trebuie să vii. Nu doar de dragul meu, Avram, ci și de dragul tău, nu-i așa că am dreptate? El a sforăit încet, iar fața i s-a relaxat. Când intrase în dormitorul lui, în urmă cu câteva minute, văzuse tot felul de mângălituri negre, înșirate pe tot peretele de deasupra patului. În primul moment crezuse că este doar o schiță nevinovată de cale ferată sau un gard foarte lung, alcătuit din linii trasate înainte și înapoi de-a lungul peretelui, coborând în șiruri din tavan, descriind zigzaguri până la pat. Stinghiile gardului erau legate una de cealaltă prin șipci scurte și strâmbe. Și-a aplecat capul și le-a examinat cu atenție: liniile arătau asemenea dinților lungi ai unui pieptene, ai unei greble sau ai unui animal preistoric. După aceea a descoperit cifre mici împrăștiate ici și colo și și-a dat seama că erau date. Ultima, chiar lângă pernă, era ziua care tocmai se sfârșea și avea în dreptul ei un semn de exclamare.

Ora stătea pe loc și privea înainte și înapoi, trecând în revistă toate liniile, și nu s-a oprit până când nu a verificat fiecare dungă verticală în parte, asigurându-se că erau toate tăiate de o linie orizontală.

Un șuvoi de apă rece i-a biciuit fața, făcându-l să deschidă o pereche de ochi uluiți.

— Trezește-te, a spus ea, punând cana jos.

Tâmplesle lui începeau să zvâcnească. Și-a lins apa de pe buze și a ridicat cu mare efort o mână, încercând să-și ascundă fața de privirea ei insistentă. Îi era teamă să se lase privit în felul acela de ochii ei. Căutătura ei fixă îl transforma într-un obiect, un bulgăre pe care îl măsura și-l cântărea, gândindu-se cum ar putea să-l mute din fotoliul lui într-un loc pe care nici măcar nu putea să și-l imagineze. Ora și-a proptit vârful pantofilor în cele ale încălțărilor lui, i-a pus mâinile flasce pe umerii ei, și-a îndoit genunchii și l-a tras către ea, scoțând un gemăt de durere și uimire în clipa în care spinarea ei a preluat întreaga greutate a trupului lui. „Mi-am făcut praf spatele“, își spuse ea. A pus un picior în spate, de teamă să nu se prăbușească cu tot cu el.

— Hai să mergem, a zis ea pe un ton ascuțit.

El sforăia încet în ceafa ei. Unul dintre brațe îi atârna pe spinarea ei încovoiată.

— Nu adormi, a croncănit ea cu voce frântă, rămâi treaz!

Încerca să-și croiască drum afară din apartament fără să vadă nimic și legănându-se sub greutatea lui ca în dansul unor bețivi. Apoi l-a scos din casă ca pe un dop uriaș, după care a trântit ușa în urma lor. Ajunsă în bezna de pe casa scărilor, căută cu călcâiul marginea treptelor. El bolborosea din nou să-l lase în pace și spunea ceva despre sănătatea ei mintală. Apoi a început din nou să sforăie și un firicel de salivă a lunecat pe brațul ei. În gură Ora ținea punga de plastic în care pusese pilulele lui de dormit și o periuță de dinți, pe care o luase din vârful maldărului de obiecte de pe birou, și deja se gândea cu părere de rău că nu-i luase nici o haină de schimb. Cu punga în gură, cu dinții încleștați, șuiera către el fără încetare, încercând să-l trezească, trăgându-l afară din gura aceea întunecată care se pregătea să-l înghită, inspira și expira ca un câine, iar picioarele îi tremurau. Încerca să facă totul ca la carte, își repeta în minte fiecare pas, ca într-un proces extrem de complicat: cvadricepșii se întind, mușchiul fesier se contractă, mușchii gambei și călcâiul lui Ahile se întind, exact așa cum faci și tu, ai situația sub control – dar nimic nu mergea așa cum trebuia, el era prea greu, o zdrobea, și ea nu mai putea îndura. În cele din urmă a renunțat, încercând să-l susțină cât mai mult posibil, în așa fel încât să nu se rostogolească amândoi, iar în timp ce făcea asta – și nici asupra acestui lucru nu avea vreun control –, a început să înșire fragmente de amintiri care de mulți ani de zile nu-i mai poposiseră pe buze, îi amintea lucruri de multă vreme uitate despre ea și Ilan, prezentându-i întreaga lor viață ca dintr-o suflare scurtă, dar exhaustivă, de-a lungul celor șaiszeci și patru de trepte, până la ușa de la intrare. De acolo l-a târât pe o potecuță pavată cu plăci din piatră sparte, gunoaie și sticle goale, aruncate la întâmplare, până la taxiul în care Sami o aștepta, urmărind-o cu o privire pasivă, fără să facă nici o mișcare pentru a o ajuta.

Acum s-a oprit să-l aștepte, iar el a ajuns-o din urmă, păstrând o distanță de doi pași între ei. Ora a fluturat o mână spre câmpia aceea largă, de un verde strălucitor, acoperită de boabe scânteietoare de rouă, și spre lanțul violet de munți care se vedea în depărtare. Avea impresia că aerul din jurul ei fremăta, dar nu doar de zumzetul insectelor: aerul însuși tremura, ținându-și cu greu în frâu vitalitatea.

— Muntele Hermon, a spus ea, arătând spre înălțimile albe care se zăreau înspre nord. Și privește aici, ai văzut izvorul ăsta?

Avram a izbucnit:

— Fă-mi un bine!

Apoi a pornit-o din loc, cu capul în pământ.

Dar e un izvor aici, își spunea Ora, mergem de-a lungul unui izvor. Și chicotește încetișor în spatele lui, în timp ce el i-o ia înainte:

— Tu și cu mine pe malul unui izvor. Ți-ai fi putut imagina așa ceva?

Ani întregi încercase să-l scoată din casă, să-l ducă în locuri care i-ar fi limpezit sufletul, să îl scalde în frumusețe, dar nu reușise decât să-l târască de două ori pe an în cafenele întunecoase, alese de el, trebuia să le aleagă întotdeauna el, iar ea nu se împotriva, deși erau întotdeauna localuri gălăgioase, aglomerate, destinate maselor – cum ar fi spus vechiul Avram –, ca și cum lui i-ar fi făcut plăcere s-o vadă nemulțumită, ca și cum, plasând-o în aceste baruri, o înfrunța, se îndepărta de ea și de cel care fusese el însuși cu mult timp în urmă; iar acum, într-un mod total neașteptat, iată-i pe amândoi singuri, cu un râu și copaci și lumina zilei.

Pe umerii lui rucsacul pare micșorat, asemenea unui copil care se agață de gâtul tatălui său. Ea s-a oprit locului, privindu-l îndelung cum pășea cu rucsacul lui Ofer. Ochiul ei s-au deschis largi, strălucitori. Simțea primele raze ale soarelui mângâindu-i aripile rănite.

Pe măsură ce aerul se încălzea, aburii începeau să se ridice din pământul parfumat și din discurile zemoase de excremente lăsate în urma lor de vacile ce trecuseră pe acolo mai devreme. Ochiuri alungite de apă, rămase după ploile din ultima vreme, le răspundeau zorilor, transmițând semnale palide, în vreme ce broaștele săreau în apă când le simțeau pașii apropiindu-se – și nu se vedea nici picior de om.

O clipă mai târziu au întâlnit un gard din sârmă ghimpată, care traversa poteca, iar Avram s-a oprit s-o aștepte și a spus:

— Să înțeleg că asta a fost tot, nu?

Ora simți ușurarea din tonul lui la gândul că drumeția se încheiase relativ repede și fără peripeții. Pentru o clipă a simțit cum buna dispoziție îi dispărea. Ce căuta un gard în mijlocul cărării? Cine ar pune un gard într-un asemenea loc? Moirele se adunaseră deja pentru a-i pecetlui destinul, o încercuiseră într-o oră a batjocurii și derâderii, *inutilă, dislexică în utilizarea aparatelor, analfabetă în mișcări*, dar în bălăceala aceea a reușit să-și adune gândurile și a observat câțiva

cilindri metalici împrăștiți pe pământ, așa că și-a scos ochelarii, și i-a pus pe nas, neluând în seamă privirea mirată a lui Avram, și și-a dat seama că bucata aceea de gard era de fapt o poartă îngustă, așa că a început să caute ivărul și a descoperit o bucată de sârmă strâmbă, ruginită.

Avram stătea lângă ea fără să miște un deget, fie pentru că spera ca ea să nu reușească s-o deschidă, fie pentru că era din nou mult prea slăbit pentru a înțelege ce se întâmpla, dar când Ora i-a cerut ajutorul, s-a pus imediat pe treabă și, după ce ea i-a explicat ce trebuie să facă – adică să caute două pietre mari, cu care să lovească sârma până cedează și se rupe –, a studiat îndelung ivărul, l-a ridicat și l-a blocat într-o poziție fixă, după care sârma ghimpată a căzut la picioarele lor, iar ei au trecut mai departe.

— Ar trebui să-l închidem la loc, a zis ea, iar el a încuviințat. Poți s-o faci tu? a întrebat Ora, iar Avram a încuiat poarta, în timp ce ea observa că bărbatul avea mereu nevoie să fie împins de la spate, să fie în permanență pus în mișcare – ca și cum ar fi renunțat la propria-i voință, încredințându-i-se ei.

Nu, se gândește ea cu vocea mamei sale, un orb conduce un alt orb. După ce au parcurs o scurtă bucată de drum, i-a mai trecut ceva prin minte și l-a întrebat dacă are idee ce căuta gardul acela în mijlocul potecii, dar el a clătinat din cap, iar ea i-a explicat cum e cu vacile și pășunile în care au voie să pască, iar din cauză că știa foarte puține despre acest lucru, vorbea foarte mult, neputând să-și dea seama cât înțelegea el din toată vorbăria aceea și de ce o asculta cu o expresie atât de concentrată pe chip, oare auzea ceva din ce i se spunea sau îi percepea vocea ca pe o suită de sunete dănuitoare?

La câteva minute după ce gardul s-a închis în urma lor, a observat că el se posomorâse din nou, arunca priviri nervoase peste umăr și tresărea ori de câte ori mugea vreo vacă. Nu l-a pierdut din ochi decât un moment, iar când s-a întors, l-a văzut stând pe loc la mare distanță de ea și privind fix în pământ. A pornit-o către el și a văzut cadavrul în putrefacție al unei păsări mici, pe care ea nu o putu identifica, cu pene negre, cu burta albă și ochi căprui, sticloși. Furnici, viermi albi și muște roiau în jurul ei. L-a strigat de două ori pe nume înainte ca el să se desprindă din locul acela și s-o urmeze. Cât îl voi putea târî înainte să izbucnească sau să se facă țândări? se întreba ea. Ce-i fac? Ce i-am făcut lui Sami? Ce se întâmplă cu mine? Nu aduc decât neazuri.

Potecuța cotește brusc direct în râu. Ora se opri pe malul apei și urmări drumeagul ce răsărea pe celălalt mal în zigzaguri încântătoare, perfecte. Atunci când plănuise drumeția aceea cu Ofer, citise că uneori, primăvara, „trebuie să-ți mai și uzi din când în când picioarele în râulețe“, dar acesta era un adevărat șuvoi, prin care nu se putea zări cărarea. Să se întoarcă de unde venise nu putea – aceasta era una din noile legi după care se ghida, un truc pe care îl folosea împotriva urmăritorilor ei, îi era interzis să se întoarcă pe același drum –, iar Avram stătea lângă ea, cu brațele groase atârându-i pe lângă corp și holbându-se la apa verzuie, scânteietoare, ca și cum acolo ar fi fost un mare mister, unul plin de indicii. Neajutorarea lui a înfuriat-o, dar era supărată și pe ea, fiindcă

Înainte de a pleca de acasă nu se interesase ce ar trebui să facă într-o asemenea situație, numai că atunci îl avea pe Ofer, Ofer ar fi trebuit să fie călăuză și căpitan, ar fi construit poduri pe deasupra apei pentru ea, însă acum nu este decât ea singură, cu Avram. Singură.

S-a apropiat și mai mult de torent, atentă să nu alunece. Un copac mare, fără frunze, țâșnea din mijlocul apei, iar ea s-a aplecat cât de mult a putut și a încercat să rupă o creangă. Avram nu a făcut nici o mișcare. Privea ca hipnotizat curgerea aceea iute și ochii i s-au umplut de groază în clipa în care creanga a pârâit, iar Ora aproape a căzut în apă. Furioasă, a împlântat bățul în apă, după care l-a scos repede, încercând să măsoare cât era de adâncă. Apa îi ajungea până la talie.

— Stai jos și scoate-ți pantofii și șosetele, i-a zis ea lui Avram.

Apoi s-a așezat și ea în mijlocul cărării, și-a scos încălțărilor, și-a pus șosetele într-un buzunar lateral al rucsacului, și-a înnodat șireturile bocancilor, trecându-le printr-un cârlig de la capătul de sus al aceluiași rucsac, și și-a suflecat pantalonii până la genunchi. Când a privit spre Avram, l-a văzut holbându-se la picioarele ei, așa cum se holbase mai devreme la apă.

— Hei, a spus ea pe un ton blând, luată puțin prin surprindere, și și-a mișcat degetele rozalii ale picioarelor spre el. Iu-huu!

El și-a venit imediat în fire, s-a așezat repede, și-a scos pantofii și șosetele și și-a suflecat pantalonii până la genunchi, scoțând la iveală o pereche de picioare groase, palide și puțin strâmbe, dar surprinzător de puternice. Ea își amintea foarte bine picioarele acelea, picioare de călăreț, dar și, cum spusese el odată, picioarele unui pitic întins la maximum.

— Hei, a mormăit el încet, iu-huu.

Ora a întors capul și a izbucnit într-un hohot de râs. Era încântată să vadă o scânteie din vechiul Avram mijind dinăuntrul aceluiași personaj obtuz și, poate, în același timp îi făcea plăcere să redescopere brusc goliciunea cărnii lui.

Ședeau amândoi și priveau apa. O libelulă de un violet translucid a zburat prin fața ochilor lor asemenea unei iluzii optice. A existat o vreme, se gândi Ora, când mă simțeam acasă în trupul lui. Apoi au fost ani întregi când eu am fost stăpâna trupului lui, l-am spălat, l-am curățat, l-am șters, l-am tuns și l-am bărbierit, l-am bandajat, l-am hrănit, l-am secăt și am făcut tot ce se putea face cu el.

I-a arătat cum să-și lege pantofii alături de bocancii lui Ofer și l-a sfătuit să-și golească buzunarele, astfel încât banii sau actele să nu i se ude, dar el a ridicat din umeri, care acte, care bani?

— Nu ai nici măcar un act de identitate? a întrebat Ora, iar Avram a mârâit:

— La ce-mi trebuie?

A intrat ea prima în apă, cu bățul în mână, scoțând un strigăt în clipa în care a atins apa rece. Apoi s-a întrebat ce se va întâmpla dacă Avram va fi luat de curenți, s-a gândit că, poate, cel mai bine ar fi nici să nu intre în apă, având în vedere starea în care era, dar imediat a hotărât de una singură, în unanimitate, că totul va fi bine, fiindcă pur și simplu nu aveau de ales. Pășea încet,

punând un picior în fața celui alt și luptându-se cu șuvoiul care acum îi ajungea până la stomac și care curgea atât de repede, încât îi era teamă să-și desprindă talpa de pe fundul apei. Dar Avram va fi bine, a decis ea din nou, înfricoșată, va intra în apă și nu va păți nimic. Ești sigură? Da. De ce? Așa. Pentru că pe parcursul ultimei ore – de fapt pe parcursul ultimei zile și al ultimei nopți – a luat încontinuu hotărâri disperate, dar de neclintit, s-a folosit de acest lucru de nenumărate ori pentru a forța oamenii și întâmplările să urmeze calea dorită de ea, fiindcă așa trebuiau să se petreacă lucrurile, fiindcă ea nu se mulțumea cu jumătăți de măsură și compromisuri, fiindcă ea cerea supunere oarbă față de acele reguli noi, legiferate fără încetare de către mintea ei, pravilele acestei noi situații de urgență, care căzuse ca din senin asupra ei, iar una din reguli, poate cea mai importantă dintre toate, era aceea că trebuia să rămână mereu în mișcare, iar acum era obligată să se miște, deoarece apa rece îi îngheța jumătatea inferioară a corpului.

Tălpile ei își croiau drum prin pietriș și mâl și ierburi alunecoase și se încolăceau în jurul gleznelor. Degetele ei prindeau mereu câte o piatră micuță, pe care o studiau, asupra căreia își dădeau cu părerea și trăgeau concluzii, iar o senzație primitivă, băloasă ca un pește, îi urca pe șira spinării. O crenguță lungă și subțire, care plutea aproape de suprafață, s-a răsucit deodată, înghițită de apă. Picături de apă i-au stropit ochelarii, dar ea nu s-a sinchisit să-i șteargă. Din când în când își cufunda în șuvoi mâna stângă, umflată, bucurându-se că apa rece îi alina durerea. A intrat și Avram în urma ei și i-a auzit gâfâitul de durere și surpriză în clipa în care răceala apei i-a învăluit trupul. Ea continuă să înainteze, parcurgând aproape jumătate din distanță. Torenții de apă se rostogoleau în jurul corpului ei, biciuindu-i coapsele și mijlocul. Soarele îi încălzea fața, în timp ce raze albastre și verzi dansau pe dinaintea ochilor ei, reflectate în picăturile de apă de pe lentilele ochelarilor, și îi plăcea să stea astfel în miezul clipei încremenite.

A ajuns la celălalt mal, călcând printr-un mâl adânc și lipicios, care-i îngropa picioarele, sugându-i-le cu buzele lui tremurătoare, și din locul în care tălpile ei lăsau urme în mâl se ridicau roiuri întregi de țânțari. Încă un pas sau doi și a ajuns pe teren uscat, unde s-a prăbușit pe un bolovan cu tot cu rucsac, cu o senzație nouă, de imponderabilitate, pentru că mai devreme, în apă, cu toți acei curenți sfâșietori, se simțise ca și cum asupra ei s-ar fi prăvălit o stâncă. Apoi și-a amintit: Avram. Înțepenit în mijlocul șuvoiului, cu ochii pe jumătate închiși și fața schimonosită de groază.

Ea s-a întors în noroiul acela negru, dens, pășind pe urmele lăsate de tălpile ei mai devreme, și a întins spre el creanga pe care o rupsese mai devreme. El și-a afundat capul între umeri, refuzând să se miște. Încercând să acopere șuierul torentului, Ora i-a strigat că nu mai poate rămâne pe loc, cine știe ce Dumnezeu putea înota prin apele alea, iar el s-a supus pe dată tonului ei autoritar, s-a urnit înainte și a prins capătul crengii. Se mișca încet, iar ea a făcut câțiva pași micuți înapoi, după care s-a așezat pe un bolovan, și-a proptit picioarele unul în spatele celui alt și l-a tras cu toată forța de care era capabilă.

— Hai aici, așază-te și usucă-te, i-a zis ea râzând.

Dar el stătea în picioare, nemișcat, încremenit în noroi, pierdut, căci corpul lui punea iar în scenă zilele petrecute în spitalul Tel Hashomer, cu privirea goală și trupul paralizat. Numai de nu ar cădea înapoi în apă, s-a gândit Ora îngrozită și s-a repezit spre el. Îi e permanent teamă că tot ceea ce-i face ea acum ar putea să-l destabilizeze din nou. Dar, din câte se părea, acum îi era mult mai bine, o urmăse timp de o jumătate de oră fără să cedeze, poate că de-a lungul anilor reușise să acumuleze o anumită putere, un strop de consistență existențială – asta era una din expresiile lui, ale vechiului Avram –, iar ea nu mai era nevoită să-i pună în mișcare fiecare încheietură în parte, glezne, genunchi, coapse, așa cum făcuse pe vremuri, precum sculptorul unei singure opere, când luase parte la ședințele lui de psihoterapie, la exercițiile fizice de la aparate sau din piscină, la vizionările și exercițiile lui de memorare, luându-și notițe despre ceea ce observa, când îl silise să lucreze împreună cu ea, în secret, în afara programului stabilit de medici, și petrecuseră împreună o mulțime de nopți fără somn – trecuseră nouă luni până când trupul lui învățase să imite pozițiile în care îl punea ea. Coregrafa mea, o prezentase el la un moment dat unui medic, iar gluma lui o lăsase să înțeleagă că sub carapacea aceea se mai ascundea încă un pic din vechiul Avram.

El și-a golit plămâni de aer într-o suflare prelungă și a început să-și dezghețe mădularele, își întindea brațele, spinarea, umerii, coatele, încheieturile – toate funcționează, își spunea Ora, privindu-l pe furiș: mișcări ample, cu diagonale mari, grupuri masive de mușchi –, privea râul ca și cum nu i-ar fi venit să creadă că-l traversase cu adevărat și îi zâmbea Orei într-un mod ciudat, care îi amintea de șarmul lui demult pierdut, iar în timp ce-l privea, inima Orei o luase la galop, of, bătrânul meu iubit, suspendat în neant, așa că i-a răspuns printr-un zâmbet reținut, atentă să nu-l copleșească, aceasta era încă una din învățăturile pe care le dobândise de-a lungul lungii sale existențe în mijlocul tribului bărbaților: deprinderea înțeleaptă de a nu-i copleși.

I-a arătat unde să se așeze și cum să-și pună picioarele pe bolovan, astfel încât să se usuce mai repede, iar dintr-un buzunar lateral al rucsacului a scos câțiva biscuiți, niște brânză topită și două mere și i le-a întins, iar el a început să mestece cu putere, metodic, aruncând în jur priviri pline de suspiciune și curiozitate, dar s-a oprit din nou asupra labeli piciorului ei, lungă și îngustă, care devenise foarte roz din cauza apei reci, însă a întors imediat privirea în altă direcție. După aceea și-a îndreptat încet gâtul cuibărit între umeri, și-a întins din nou mâinile cu o mișcare precaută, asemenea unui pui de dinozaur uriaș care eclozează, și a privit contemplativ spre celălalt mal al râului, iar Ora a înțeles că acum, după ce traversase șuvoiul de apă, în el prindea contur sentimentul că lăsase în urmă ceea ce fusese până atunci, iar ce va urma de acum înainte avea să fie ceva total diferit, complet nou.

Și, înainte să intre în panică, ea a început să-i vorbească, să-i distragă atenția. I-a arătat cum să-și curețe noroiul uscat de pe picioare și s-a lovit ușor peste propriile picioare, pentru a-și pune sângele în mișcare. După aceea și-a pus șosetele și și-a încălțat bocancii, și-a legat șireturile așa cum o învățase Ofer – îi plăcea să simtă că, până și de departe, o încătușa în îmbrățișarea lui – și s-a

Întrebat dacă să încerce sau nu să-i povestească lui Avram cum Ofer, în clipa în care îi arătase nodul dublu, îi spusese că era sigur că nici o altă invenție viitoare nu va putea înlocui vreodată ingeniozitatea umană în materie de legat șireturi. Indiferent ce ar inventa, spusese el, vom avea întotdeauna asta și ne vom aminti în fiecare dimineață că suntem oameni. Inima ei se umpluse atunci de mândrie, poate fiindcă rostise cuvântul „oameni“ cu atâta naturalitate, într-un mod atât de uman, iar ea îl citase pe Nahum Gutman¹, care scrisese în cartea lui intitulată *Aleea cojilor de portocală* că în fiecare dimineață, când își încălța pantofii, fluiera vesel, „fiindcă mă bucură începutul unei noi zile“, și amândoi își aduseseră aminte de bunicul Moshe, tatăl ei, care purtase aceeași pereche de încălțări timp de șaptesprezece ani, explicația lui fiind aceea că pur și simplu „mergea mai ușor“. Ora nu rezistase tentației de a-i povesti lui Ofer – se gândea că auzise deja istorioara, dar și-a asumat riscul – că, atunci când avea în jur de optsprezece luni, ea îi pusese în picioare prima lui pereche de pantofi, dar, din greșeală, îi pusese pantoful stâng în piciorul drept și viceversa, „gândește-te că ai umblat aproape o jumătate de zi cu papuceii inversați numai fiindcă eu am hotărât că așa e bine, e îngrozitor cum pot schimba părinții... o secundă, ți-am mai spus povestea asta?“ „Ia să vedem“, a zis Ofer râzând și începând să facă un calcul pe telefonul mobil. Aveau nesfârșite conversații de felul acesta, presărate cu râsete și împunsături. O căldură stânjenitoare plutea între ei și schimbau mereu priviri pătrunzătoare, care le ajungeau până în cele mai adânci cotloane ale sufletului. În ultimii ani momentele de felul acesta deveniseră din ce în ce mai rare, totul se schimbase între ei, de parcă, de când începuseră să se maturizeze, el și Adam trecuseră pe teritoriul lui Ilan, iar uneori se gândea că fuseseră atrași de un alt câmp magnetic, cu propriile lui legi și sensibilități, dar mai ales cu propriul sistem de apărare, prin a cărui încrengătură de fire ea nu putea să răzbată, unul care îi puneă piedici și o făcea să pară, cu fiecare încercare, tot mai ridicolă. Dar ele încă mai existau, ceea ce avuseseră ei încă exista undeva, doar că acum era ascuns, mai ales de când el începuse armata, însă totul va reveni la normal după ce se va întoarce, poate chiar va fi mai bogat, mai plin de substanță. Ora a oftat din adâncul sufletului, întrebându-se cum se întâmplase că preocuparea ei principală din ultimii ani fusese aceea de a căuta semne de viață înăuntrul oamenilor.

Avram urmărea serios mâinile Orei în timp ce își încheia șireturile, dar când i-a venit rândul, nu a putut repeta mișcările pe care i le arătase, așa încât ea s-a așezat chiar lângă el pentru a-i mai face o demonstrație, iar atunci a simțit că apa spălase mirosul de urină din hainele lui și acum putea sta lângă el fără să-i vină să vomite. Pe neașteptate, Avram a întrebat:

— Am făcut pe mine ieri, nu?

Ea a zis:

— Nu întreba nimic.

— Unde s-a întâmplat?

— Termină.

— Nu-mi aduc aminte nimic.

— E mai bine așa, a zis ea.

Iar el a privit-o fățiș și a hotărât că era mai bine să lase lucrurile așa cum erau, în timp ce ea se întreba dacă îi va povesti vreodată ce se întâmplase noaptea trecută cu Sami.

Abia după ce ea ajunsese, cu Avram pe umeri, până la taxi, Sami catadicsise să iasă din mașină, iritat și ostil, și au reușit să-l împingă pe Avram cel adormit pe bancheta din spate, iar în clipa aceea Ora și-a dat seama că Sami habar nu avusese că urmau să mai ia cu ei un bărbat. De câteva luni o urmărea în felul acela subtil și politicos al lui, sperând să-și dea seama dacă avea sau nu pe cineva nou. Dar Avram nu era tocmai nou, se gândi ea, ba chiar dimpotrivă, era foarte vechi. Era Avram de mâna a doua, poate chiar de mâna a treia. Stătea în picioare lângă taxi, încercând să-și tragă sufletul, cu bluza șifonată și udă de transpirație și cu picioarele tremurându-i.

— Condu, a spus Ora după ce s-a așezat lângă Sami.

— Încotro?

Ea s-a gândit o clipă. Nu a întors capul spre el.

— Unde se termină țara, a zis.

Iar el a șuierat printre dinți:

— Pentru mine s-a terminat demult.

Au pornit-o la drum, iar ea îl simțea aruncându-i din când în când priviri întrebătoare, ostile și întru câtva înfricoșate, dar nu a întors capul spre el, nu știa ce anume vede el când se uită la ea, deși avea sentimentul că ceva se schimbase deja în figura ei. Au trecut pe lângă Ramat HaSharon, Herzliya, Netania și Hadera, au cotit spre Wadi Ara, au trecut pe lângă kibbutzurile din Gan Shmuel și Ein Shemer, apoi pe lângă satele arabe Kara și Ar'ara, pe lângă orașul Um al'Fahm, au traversat intersecția cu drumul spre Megiddo și pe aceea cu șoseaua spre HaSarghel, după care au ales ieșirea greșită de pe autostradă și s-au rătăcit în Afula, care copiase modelul de instalare a semnelor de circulație din marile orașe, așa că au țopăit de la un sens giratoriu la altul, dar în cele din urmă au reușit să scape din Afula și s-au îndreptat spre satele Tavor și Shibli, către nord, pe autostrada 65, până la intersecția cu drumul spre Golani, apoi tot înainte, trecând pe lângă Bu'eine și Eilabun, până la ieșirea spre Kadarim, numită și Râul Amud, iar Ora se gândea, au trecut ani întregi de când nu am mai fost într-o drumeție prin locurile astea, dacă aș fi fost cu Ofer, l-aș fi convins să rămânem aici, dar ce-aș putea face cu Avram? Au intrat apoi pe autostrada 85 și au mers tot înainte, până la intersecția cu șoseaua care ducea spre Ami'ad, și Ora, a cărei furie împotriva lui Sami se risipise aproape complet, așa era ea, se aprindea repede, dar se și calma imediat, uneori chiar uita că era supărată pe cineva, i-a spus că pe undeva prin apropiere era un restaurant micuț, „un loc drăguț, în care să bei o cafea“, iar într-o zi senină poți chiar să vezi Kinneret-ul și în fiecare zi poți s-o vezi pe femeia frumoasă care este proprietara restaurantului, și Ora i-a zâmbit cald, însă el nu i-a răspuns și

a refuzat mărul și pătrățelele de ciocolată pe care i le-a oferit, ea s-a întins, și-a masat membrele ici și colo și și-a amintit că nici măcar nu terminase povestea pe care începuse să i-o spună – în după-amiaza aceea? să nu fi trecut oare decât câteva ore de atunci? –, despre glaucomul tatălui ei și despre operația la care fusese supus pentru a-și salva singurul ochi cu care mai vedea ceva. Dar, pe neașteptate, a început s-o enerveze faptul că povestea îi fusese trunchiată și își dădu seama, din poziția trupurilor lor, că probabil nu mai exista nici o cale de revenire la acel ton care să-i permită să și-o ducă la bun sfârșit, dar era bine că-și adusese aminte de poveste, își spunea ea în timp ce se sprijinea confortabil cu spinarea de spătarul scaunului și închidea ochii, fiindcă prin intermediul ei putea fi alături de Ofer, cel care-l împinsese de la spate pe bunicul lui să se opereze, Ofer, care se încăpățânase să rămână în spital cu tatăl ei în prima noapte de după operație și care, împreună cu ea, îl dusesse apoi acasă, conducând cu atât de multă grijă, încât sufletul ei se umpluse de bucurie, își amintea cum îl dusesse pe bătrân de la mașină până în casă, susținându-i greutatea de-a lungul aleii din curtea blocului, iar tatăl ei privise uimit spre gazon și spre plantele din grădină, după cincisprezece ani în care fusese aproape orb, mintea lui pierduse noțiunea de culoare și umbrele deveniseră palpabile pentru el. Ofer și-a dat imediat seama ce se întâmpla, așa că a început să-i traducă ce vedea, tușele diferite de lumină, amintindu-i cu multă delicatețe, albastru, galben, verde, mov, și tatăl ei arăta culoare după culoare și repeta după Ofer, iar Ora mergea în spatele lor, îl asculta pe Ofer și se gândea, va fi un tată minunat. L-a condus pe tatăl ei pe scări până la apartament, ținându-i un braț în jurul umerilor și înlăturând orice obstacol din calea sa, iar când au ajuns în casă, mama ei se ascunsese în debara, iar Ofer a înțeles și a mers tot înainte cu tatăl ei, ținându-l de mână, lăsându-l să vadă pentru prima dată fotografia nepoților lui, apoi l-a plimbat prin camere și i-a arătat fiecare obiect de mobilier cumpărat în cei cincisprezece ani în care fusese aproape orb, și mama ei tot nu se arăta, iar lui Ofer i-a venit o idee, l-a dus pe tatăl ei în bucătărie, au început să se uite împreună la lucrurile din frigider și tatăl ei era uimit: cât de colorate sunt fructele și legumele! Pe vremea mea nu erau așa! Și, pe măsură ce descoperea lucruri noi, împărtășea bucuria cu Ofer, ca și cum ar fi dorit să-i ofere și lui darul acela al vederii primordiale, și în tot acest timp mama ei se foise prin celelalte camere, iar tatăl ei nu întrebase nimic de ea și nici Ofer nu pomenise o vorbă, până când în cele din urmă, prin fereastra micuță care unea debaraua de baie, și-a dezvăluit chipul ochilor lui, iar Ofer era acolo cu tatăl ei, mângâindu-l cu blândețe pe umeri și făcându-i semn bunicii sale să zâmbească.

Sami a pornit radioul. Galei Tzahal, postul de radio al armatei, avea un buletin de știri special, iar acum vorbea prim-ministrul: „Guvernul statului Israel este hotărât să pună capăt practicilor de celebrare a morții ale dușmanilor săi, iar în momente precum acestea trebuie să ne aducem aminte că în lupta împotriva inamicului, care nici nu are constrângeri morale, nici nu dă dovadă de respect, suntem îndreptățiți, pentru a ne putea proteja copiii...”

Sami a trecut repede pe un post arab, unde a ascultat un manifest citit cu înflăcărare, în timp ce

în fundal se auzea o muzică militară. Ora a înghițit în sec. Nu i-a spus nimic. Avea tot dreptul să asculte ce dorea. Trebuia să-i acorde astăzi măcar acest privilegiu. Avram zăcea prăvălit pe bancheta din spate, sforăind cu gura deschisă. Ora a închis ochii, impunându-și să fie calmă și înțelegătoare și încercând să-și inunde retina cu cercuri colorate, care s-au preschimbat însă foarte curând în șiruri negre de bărbați înarmați, ce fredonau un cântec însetat de sânge, care pulsa în toate spațiile goale dinăuntrul ființei ei. Cum de nu înțelege prin ce trec, se gândea ea, cum de este incapabil să-și dea seama prin ce trec acum, când îl știu pe Ofer acolo? Stătea nemișcată, alimentându-și furia în timp ce asculta muzica aceea provocatoare, iar pe măsură ce rememora evenimentele acelei zile, nu-și putea explica în ce fel se pricopsise cu omul ăsta enervant și agasant, care-i atârname de gât ca un bolovan toată după-amiaza, pentru ca apoi, cu un tupeu incredibil, să o facă părtașă la toată povestea aceea cu Yazdi și cu imigranții ilegali, făcând-o să se simtă vinovată și nelalocul ei, când de fapt tot ce-și dorise era să-și ducă la bun sfârșit planul ei într-un totu inocent, să beneficieze de serviciile lui în cel mai simplu și decent mod, dar se părea că în cele din urmă Sami preluase controlul asupra acțiunilor ei și dăduse totul peste cap!

— Te rog să închizi radioul, i-a spus ea încet, pe un ton reținut.

El nu i-a dat atenție. Orei nu-i venea să creadă că se întâmplă una ca asta. Îi ignora o rugămintă foarte clară. Bărbații de la radio strigau cu voci tunătoare și respirația gâfâită, iar ea simțea cum o venă din gât începe să-i pulseze atât de tare, încât îi provoacă durere.

— Te-am rugat să-l oprești.

El conducea înainte, imperturbabil, cu mâinile groase întinse peste volan, și numai un mușchi micuț de la colțul gurii îi tremura ușor. Ea se abținea cu mare efort. Încercă să se calmeze, să-și gândească mișcarea următoare...

Dar undeva la periferia creierului știa, își amintea că dacă i-ar fi vorbit pe un ton blând, dacă i-ar fi adus aminte cu o vorbă, cu un zâmbet, de ei doi, de cultura aceea mică și intimă pe care o construiseră de-a lungul anilor printre strigăte și bătăi ritmice de tobe...

— Închide-l odată! a strigat ea din adâncul răunchilor, lovindu-și coapsele cu toată puterea.

El a tresărit, luat prin surprindere, și a înghițit în sec, dar nu a oprit radioul. Ea vedea că degetele îi tremurau, iar pentru o clipă aproape că a vrut să renunțe, slăbiciunea lui a uimit-o, i-a înmuiat inima și a aprins din nou în ea un sentiment difuz de vinovăție. Avea senzația că delicatețea lui răsăriteană nu va rezista, ba chiar s-ar putea topi în fața hotărârii, a nechibzuinței ei, ambele atât de apusene și trezite brusc la viață înăuntrul ființei ei. Pe lângă asta mai erau și teama lui permanentă de Ilan, dependența lui de Ilan. Și-a lins buzele înfierbântate. Gâtul îi pulsa, pârjolit și uscat, iar gândul că în cele din urmă va câștiga, că îl va supune, era la fel de dureros ca și dorința de a-l subjuga și își dorea să se poată opri în clipa aceea, să ștergă cu buretele tot ce se întâmplase, o iei razna, se gândea, ce naiba ți-a făcut de-l chinui așa, ce ți-a făcut, spune-mi, singura lui vină e că există.

E adevărat, își răspundea singură Ora, dar o înnebunea să vadă că nu îi făcea nici o concesie, nici măcar din pură curtoazie! Acest lucru nu face parte din cultura lor, se gândi ea, cu onoarea lor de doi bani, cu insultele fără sfârșit, cu răzbunarea lor, cu răstălmăcirea fiecărui cuvânt pe care li l-a spus cineva de la începuturile lumii și până acum, și toți le suntem mereu datori cu câte ceva și suntem întotdeauna vinovați în ochii lor...

Muzica devenise din ce în ce mai zgomotoasă, valuri-valuri spumegau și urcau pe gâtul Orei, bărbații cu voci tunătoare loveau adânc înăuntrul ei, și în clipa aceea ceva s-a rupt: esența diferitelor forme de tristețe și angoasă, poate și jignirea pe care le-o adusese prietenia lor, cea care-i dezamăgise și, concomitent, fusese dezamăgită și care le explodase în față. Ora a devenit dintr-odată roșie ca focul, un șal înflăcărat i se încolăcise în jurul gâtului și simțea că ar fi putut să-l omoare cu mâinile ei. Brațul i s-a smucit înainte, a lovit butonul radioului și l-a închis.

Se priveau unul pe altul cu coada ochiului, tremurând.

— Sami, a oftat Ora, uită-te și tu unde am ajuns.

Înaintau în tăcere, fiecare speriat de el însuși. Pe stânga era Rosh Pina, cufundat în beznă, apoi au trecut pe lângă Hatzor HaGlilit și Ayelet HaShachar, pe lângă rezervația Hula, Yesud HaMa'ala și Kiryat Shmonah, semnalizat cu lumini oranj intermitente, apoi au cotit pe autostrada 99, au trecut prin HaGoshrim, Dafna și She'ar Yashuv. Din când în când, în clipa în care ajungeau la câte o ieșire de pe autostradă, el încetinea și întorcea obrazul spre ea, întrebând mut, până unde vrei? Iar ea împingea bărbia în față drept răspuns, încă, până unde se termină țara.

Când se aflau deja departe, undeva după kibbutzul Dan, au auzit un horcăit venind de pe bancheta din spate. Avram se trezise și șuiera. Ora s-a întors către el. Stătea rășchirat pe banchetă. A deschis o pereche de ochi hoinari și a privit-o cu un zâmbet binevoitor, de somnambul.

— Trebuie să urinez, a spus el rar și apăsător.

— Ăăă... a zis ea. O să oprim imediat.

— Trebuie să urinez acum, a spus el.

— Oprește, i-a zis Ora, speriată, lui Sami, oprește cât mai repede!

El a încetinit și a pornit-o pe câmpul de la marginea drumului. Ora ședea în scaunul ei, uitându-se fix înainte. Sami o privea. Ea nu se mișca.

— Ora? a întrebat Avram pe un ton rugător, iar ea era îngrozită la gândul că peste câteva secunde va sta lângă mașină, sprijinit de ea, și, judecând după privirea lui pierdută, în mod sigur va fi nevoită să-i descheie pantalonii și să i-o țină.

I-a aruncat lui Sami o privire prin care îl implora, aproape cerșea s-o ajute, dar în momentul în care i-a întâlnit ochii, a fost prinsă în ei ca într-o capcană pentru câteva clipe lungi și amare, transformate repede într-un labirint de frustrări, de la Iosef Trumpeldor² și la revoltele din 1929 și 1936 până la scula lui Avram. A ieșit din mașină și s-a dus la portiera din spate. Avram s-a ridicat încet, cu un efort imens.

— E din cauza medicamentului, s-a scuzat el.

— Dă-mi mâna, a zis ea, înfigându-și călcâiele în pământ și pregătindu-și spinarea pentru ceea ce avea să urmeze.

Mâna ei pipăia interiorul mașinii, dar nimic nu-i ieșea în întâmpinare. El clătina din cap, cu ochii închiși. Fața i s-a schimonosit puțin și a zâmbit ușurat, iar ea a văzut cum o pată mare și întunecată se întindea încet pe pantalonii lui, îmbibându-se în noua tapițerie cu model de blană de leopard.

Câteva clipe mai târziu erau amândoi afară, cu rucsacurile aruncate nu prea departe, în timp ce Sami gonea nebunește, strigând și urlând cu inima amară spre ceața nopții, trasând zigzaguri pe deasupra liniei albe dintre benzile șoselei, blestemându-i pe evrei și pe arabi deopotrivă, dar mai ales blestemându-se pe sine și soarta care-i fusese menită, și se lovea cu pumnii în cap și în piept și izbea cu putere volanul Mercedesului.

[1.](#) Nahum Gutman (1898-1980), scriitor, sculptor și pictor israelian născut în Basarabia, la Telenești.

[2.](#) Iosef Trumpeldor (1880-1920), născut la Piatigorsk, în Rusia, a fost unul dintre cei mai cunoscuți activiști sioniști. După moartea sa pe câmpul de luptă, în 1920, în timp ce apăra așezarea Tel Hai, a fost proclamat erou național. Ultimele sale cuvinte, rostite chiar înainte de a muri, au rămas celebre: „Nu-i nimic, e bine să mori pentru țara noastră“.

Mâncau amândoi prune uscate, iar Ora îngropa sâmburii în noroi, sperând că acolo vor crește într-o bună zi doi pomi cu trunchiurile îmbrățișate. Apoi și-au luat rămas-bun de la locul acela minunat, și-au pus rucsacurile în spinare, al lui albastru, al ei oranj, și tot ce făcea Avram dura foarte mult, de parcă fiecare mișcare a lui era resimțită până și de cea mai neînsemnată încheietură a trupului său. Însă când s-a ridicat în cele din urmă în picioare și a privit către râu, o strălucire pală, dar autentică, i-a luminat fruntea, ca și cum o monedă rătăcită și-ar fi reflectat o rază aurită pe chipul lui, iar în mintea Orei a licărit un gând: „Dacă ar fi fost și Ofer aici, cu noi“. Însă n-avea nici un sens, nu-i dăduse despre Ofer decât frânturi de informații, ca și cum i-ar fi fost interzis să-i vorbească despre el în toți acești ani, ba chiar și să-i pronunțe numele, și iată că acum, pentru o fracțiune de secundă, îi vedea pe amândoi aici, Ofer cu Avram, ajutându-se unul pe celălalt să traverseze râul, iar ochii ei au strălucit când l-a privit.

— Hai să mergem.

Dar după o sută de pași, nu mai mult, cărarea îi conduse din nou spre râu.

Avram stătea pe loc, înfrânt: deja era prea mult pentru el. Chiar și pentru mine, se gândi Ora, așezându-se furioasă. Și-a scos bocancii și șosetele, i-a legat de rucsac, și-a suflecat pantalonii până la genunchi și a intrat cu îndrăzneală în apa rece ca gheața, neputându-și reține un strigăt ascuțit la contactul cu lichidul. Avram era țintuit locului, contrariat de forțele care-l împingeau și-l rețineau deopotrivă, și, oricât ar fi fost de disperat, știa că malul spre care se îndrepta în clipa aceea Ora era malul de pe care își începuseră drumeția și care cel puțin părea că le oferă o oarecare stabilitate, poate și din cauză că era malul dinspre casă. El s-a așezat, și-a dezlegat, scos și rulat ciorapii și și-a legat pantofii aproape fără să vadă perechea lui Ofer, după care s-a avântat în apa rece cu buzele atât de țuguiate, încât aproape că îi atingeau nasul, iar de data aceasta înainta cu pași mari, deși la un moment dat a fost zguduit de curenți, apoi s-a așezat pe mal, lângă Ora, și-a uscat picioarele, și-a pus șosetele și pantofii la loc și ea îl simțea liniștit, nu doar pentru că revenise pe malul care-i era mai familiar, ci și fiindcă văzuse că putea traversa râul înainte și înapoi, ba chiar au mai făcut-o de trei sau patru ori – nici nu-și mai aduceau aminte exact – în timpul acelei prime dimineți a călătoriei lor în nordul Galileei, pe care ea continua s-o numească drumeție, asta dacă o numea cumva, pentru că nu schimbaseră decât câteva vorbe toată ziua, haide, dă-mi mâna, ai grijă, ale naibii vaci. Cărarea și râul șerpuiau și se intersectau, iar după cea de-a treia traversare nici măcar nu și-au mai scos încălțările, ci au intrat prin noroi și apă, apoi au ieșit, țopăind până li s-a scurs toată apa din bocanci, în cele din urmă cărarea s-a depărtat de râul Hatzbani, devenind mai puțin sinuoasă și mai pământescă, presărată cu bulgări mari de noroi și ciclame sălbatice și palide ce o străjuiau de o parte și de alta, și Avram se oprea și privea în urmă la intervale de numai câteva minute, dar nu a

Întrebat-o pe Ora dacă știe drumul de întoarcere spre casă, părea să fi înțeles că Ora nu avea nicidecum de gând să se întoarcă și că acum era ostaticul ei, ci a devenit mai tăcut, resemnându-se cu ideea că fusese redus la condiția de plantă, de lichen, de spor. Probabil că în felul ăsta doare mai puțin, se gândea Ora, dar de ce îl chinui astfel?, se întreba în timp ce îl privea mergând, slăbit și abuzat, supus unei condamnări pe care nu o înțelegea deloc. Nu mai face parte din mine sau din viața mea, și nu de acum, ci de ani de zile, iar gândul acesta nu o întrista, mai degrabă o zăpăcea, cum este posibil ca omul pe care l-am crezut carnea și sângele meu, rădăcina sufletului meu, să nu se revolte când mă port în felul ăsta cu el? Ce mă fac cu el acum, de unde Dumnezeu mi-o fi venit ideea asta tocmai acum, când am de salvat un copil, să-mi mai iau povara unuia pe cap?

— Ofer, a bâiguit ea. Uit să mă gândesc la el.

Avram s-a răsucit brusc pe călcâie și a început să meargă înapoi pe cărare, pășind legănat și îndreptându-se direct spre ea:

— Spune-mi ce vrei, nu am putere să joc asemenea jocuri.

— Ți-am spus.

— Nu înțeleg.

— Fug.

— De cine?

Ea l-a privit fix în ochi și nu a spus nimic.

El a înghițit în sec.

— Unde-i Ilan?

— Eu și Ilan ne-am despărțit în urmă cu un an. Mai puțin de un an. Acum nouă luni.

El s-a clătinat ușor pe picioare, ca și cum ar fi fost lovit de ceva.

— Gata, a zis ea.

— Cum adică v-ați despărțit? De cine?

— Cum adică de cine? Unul de altul. S-a terminat.

— De ce?

— Oamenii se despart. Se mai întâmplă. Hai să mergem.

El stătea nemișcat și a ridicat o mână în aer, ca un elev mucalit. Ora îi vedea expresia chinuită de sub firele de păr din barbă. Pe vremuri ea și Ilan glumeau că, dacă se vor despărți vreodată, vor fi nevoiți să se prefacă, de dragul lui, că sunt încă împreună.

— Din ce motiv v-ați despărțit? a mormăit el. Spune-mi ce ați pățit. Mergeți umăr la umăr timp de atâția ani, după care, pe nepusă masă, hotărâți că v-ați săturat?

Mă ceartă, își spuse Ora, surprinsă. Și se plânge.

— Cine a vrut asta? a întrebat Avram, îndreptându-și capul, plin deodată de forțe noi. El, nu-i așa? A avut pe cineva?

Ora l-a oprit:

— Liniștește-te. Am luat hotărârea împreună. Poate că e mai bine așa.

Dar apoi a izbucnit imediat:

— Ce te bagi tu în viața noastră? Ce știi tu despre noi? Unde ai fost timp de treizeci de ani?

— Îmi pare rău, a bătut el speriat în retragere, eu... unde am fost?

Și-a încrețit fruntea, ca și cum ar fi încercat să-și aducă aminte.

— În orice caz, asta-i situația, a adăugat Ora imediat, pe un ton mai blând, revanșându-se pentru izbucnirea de mai devreme.

— Și tu?

— Ce-i cu mine?

— Ești singură?

— Eu... eu sunt fără el, da. Dar nu sunt singură.

L-a privit adânc în ochi:

— Chiar nu mă simt singură.

A încercat să zâmbească, dar nu a reușit. Avram își frângea mâinile agitat. Îi simțea trupul recompunându-se și înglobând vestea. Ora și Ilan s-au despărțit. Ilan e singur. Ora e singură. Ora fără Ilan.

— Dar de ce? De ce?! i-a urlat el în față, pierzându-și din nou cumpătul – nu mai lipsea decât să bată din picioare.

— Țipi. Nu țipa la mine.

— Dar cum...? Voi ați fost mereu...

A lăsat rucsacul să-i alunece de pe umeri și a privit-o cu ochi de animal trist:

— Nu, povestește-mi totul, de la început. Ce s-a întâmplat?

— Ce s-a întâmplat?

Și-a pus și ea rucsacul jos.

— S-au întâmplat multe lucruri de când s-a înrolat Ofer. De când te-ai hotărât că trebuie... nu știu, să te ascunzi de mine.

Mâinile lui se frângeau una pe cealaltă. Ochii îi fugeau în toate direcțiile.

— Viața noastră s-a schimbat, a zis Ora cu blândețe. Și eu m-am schimbat. Și Ilan. Și familia noastră. Nu știu de unde să încep să-ți povestesc.

— Și el unde-i acum?

— A plecat într-o călătorie în America de Sud. Și-a luat concediu de la birou și de la tot. Nu știu pentru câtă vreme. În ultimul timp nu prea mai ținem legătura.

Ea a avut o clipă de ezitare. Nu i-a spus că și Adam plecase cu el. Că de fapt se despărțise și de fiul ei cel mare. Și poate că de el, de Adam, chiar divorțase.

— Lasă-mi puțin timp, Avram, acum viața mea e o nebunie și nu mi-e ușor să vorbesc despre toate astea.

— Bine, bine, nu trebuie neapărat să vorbim.

Stătea în picioare, speriat și rănit, asemenea unui mușuroi de furnici lovit de un picior nemilos. Pe vremuri, se gândea Ora, astfel de întorsături, permutări și schimbări dramatice îl entuziasmau, îi stimulau mintea și trupul, îl făceau să *fermenteze* – cuvântul lui. Of, a oftat Ora în adâncul ei, posibilitățile sunt fără de sfârșit, îți amintești? Îți amintești? Tu ai inventat asta, tu ai stabilit regulile astea pentru noi, jocul „de-a vaca oarbă” în sudul Manhattanului, ca apoi să deschizi ochii în Harlem, și tu spuneai că leul ar trebui să stea alături de miel, să vedem ce se întâmplă, poate că, pentru prima dată în istorie, vom avea parte de o surpriză. Poate că de data asta acel leu și acel miel se vor tolera unul pe altul și vor descoperi calea spre... nu-și mai aducea aminte cuvântul exact pe care îl folosise... înălțare? Salvare? Cuvintele lui, un dicționar întreg, lexicon și dicționar frazeologic și glosar, la șaisprezece ani și la nouăsprezece și la douăzeci și doi, dar de atunci – tăcere, întuneric.

Au început din nou să meargă. Încet, umăr la umăr, încovoiați sub rucsacuri și sub greutatea propriilor trupuri. Ora aproape că putea simți cum vestea se răspândea înăuntrul lui, ca o substanță care se amestecă încetșor cu alta, căreia îi schimbă compoziția inițială. Își dădea seama că, pentru prima dată după treizeci și cinci de ani, era cu adevărat singur cu ea, fără Ilan, fără umbra lui Ilan măcar.

Orei îi era greu să-și dea seama dacă lucrurile stăteau sau nu cu adevărat așa. Erau luni întregi de când încerca să se hotărască: acum credea una, iar în clipa următoare alta.

— Și copiii? a izbucnit Avram, iar Ora a încetinit pasul – nu era pregătit nici măcar să le rostească numele.

— *Copiii*, l-a informat ea, sunt deja mari, sunt independenți. Vor decide singuri cu cine și unde.

El i-a aruncat o privire fugară cu coada ochiului, apoi, ca și cum de pe chipul lui ar fi căzut o cortină, ochii lui Avram s-au afundat în ochii Orei și au săpat până în adâncurile durerii ei. Apoi cortina s-a ridicat din nou. În ciuda tristeții și a mâhnirii, Ora a simțit un fior: încă mai trăiește cineva înăuntrul lui.

Au continuat astfel până la lăsarea serii, mergând câte puțin, apoi oprindu-se să se odihnească, ocolind șoselele și oamenii, hrănindu-se cu mâncarea din rucsacul Orei, culegând grepfruturi și portocale din pomi, adunând nuci pecan și alune de pădure de pe jos și umplându-și și reumplându-și sticlele cu apă din pâraie și izvoare – Avram bea încontinuu, Ora aproape deloc. Mergeau fără țintă, când încolo, când înapoi, iar ea se întreba dacă el înțelesese că se dezorientau singuri, în așa fel încât să nu mai poată găsi drumul spre casă.

Și nu-și vorbeau mai deloc. Ea încercase de câteva ori să spună ceva despre despărțire, despre Ilan, despre ea însăși, dar el ridicase în aer o mână rugătoare, aproape imploratoare, nu are putere pentru asta, poate mai târziu. La noapte sau mâine. Cel mai bine mâine.

El era din ce în ce mai slăbit, dar nici ea nu era obișnuită cu un asemenea efort. Avram făcuse bătături la călcâie și avea mâncărimi. Ea i-a oferit plasturi și pudră de talc, dar el a refuzat. După-amiaza au tras un pui de somn sub coroana bogată a unui roșcov, apoi au mai rătăcit o vreme și s-au oprit să moțâie din nou. Ea nu mai gândea limpede. Poate era din cauza lui: dacă pe vremuri reușea s-o trezească la viață, s-o facă să vibreze, prezența lui era acum mai degrabă obositoare, inhibantă. În amurg, în timp ce stăteau întinși la marginea unei dumbrăvi de nuci pecan, pe un covor de frunze uscate și coji, ea a ridicat ochii spre cer – nu se vedea nimic, cu excepția a două elicoptere zgomotoase, care survolau zona de ore întregi, supraveghind, probabil, granița –, gândindu-se că nu i-ar displăcea deloc să cutreiere așa încă douăzeci și opt de zile, poate chiar o lună întreagă, pentru a-și demonstra că poate, dar cum rămânea cu Avram?

Poate că nici pe el nu l-ar deranja. Poate că și lui îi place să hoinărească în asemenea momente, de unde să știi eu prin ce trece, cum e viața lui și cu cine este? În ce mă privește, nu-mi displace deloc, e mai puțin dureros așa – și a observat cu surprindere că până și Ofer se mai domolise înăuntrul ei pe parcursul ultimelor ore, poate că Avram avea dreptate, nu trebuia să discute chiar despre tot, despre orice. Și ce ar mai fi de spus? În orice caz, dacă va veni momentul potrivit, îi va povesti câte ceva despre Ofer, dar cu precauție, de teamă că Avram nu va putea face față. Numai câteva chestii ușurele, amuzante. Să-și facă o idee generală despre Ofer, să-i contureze figura în linii mari, să-l cunoască, să-i stabilească locul în lume.

Și-au instalat corturile într-o pădurice, printre trunchiuri de stejar și terebint. Ofer o pisase la cap cu montarea cortului și, spre surprinderea ei, nu avusese aproape nici o problemă în a-i pune în aplicare instrucțiunile. Mai întâi și-a montat cortul ei, apoi l-a ajutat pe Avram, și corturile nu o atacaseră pe la spate, nu o înfășuraseră mișelește și nici nu o înghițiseră ca niște plante carnivore, după cum prezisese Ofer, iar după ce a terminat, în urma ei se vedeau două mogâldețe rotunde, a ei portocalie, a lui albastră, așezate la o distanță de patru metri una de cealaltă, doi bulgări ce păreau asemenea unor navete spațiale, rezistenți la apă și unul în fața celuilalt, și amândouă corturile aveau câte o fereastră micuță, acoperită cu o bucată lungă de nailon.

Avram încă evita să deschidă rucsacul lui Ofer, chiar și buzunarele laterale. Nu avea nevoie să-și schimbe hainele, așa zicea, își spălase hainele de pe el de mai multe ori în ziua aceea, în timp ce traversaseră râul înainte și înapoi, așa că se putea întinde îmbrăcat pe pământ, de fapt nu avea nevoie de nimic, fiindcă oricum nu va dormi prea mult, deoarece Ora nu-i adusese somniferele pe care le folosea de obicei și pe care le păstra într-un sertar de lângă pat, cele pe care i le luase ea, cele homeopate, pe care le găsisese în baie, nu erau ale lui.

— Atunci ale cui? a întrebat Ora fără să-și miște buzele.

— Ăăă, cum? a bâiguit Avram, ocolind întrebarea. Asupra mea nu au nici un efect.

Și Ora s-a gândit la femeia care folosea deodorantul acela cu parfum de vanilie, femeia cu părul roșu care de o lună – parcă așa îi spusese la telefon – nu mai locuia cu el.

La șase seara, când deja nu mai puteau îndura tăcerea, s-a dus fiecare în cortul lui și au stat trei ore întregi, ațipind doar din când în când. Avram a rămas fără puteri după toate eforturile depuse în ziua aceea și aproape că a reușit să adoarmă cu ajutorul medicamentelor acelora caraghioase, dar în cele din urmă a fost mai tare ca ele.

Se foiau, oftau și tușeau. Prea multă realitate viermuia înăuntru lor: faptul că se aflau afară, în câmp deschis, întinși pe pământ – sol incomod, presărat cu pietre și bulgări, îngrozitor de nou pentru ei –, apoi freamătul nevăzut, dar încordat, al unui animal mare și o agitație stârnită înăuntru lor de stelele licăritoare, și vântul, la început cald, apoi rece, apoi umed, care sufla din toate direcțiile, precum respirația unei guri invizibile. Și țipetele păsărilor de noapte, și freamătul din aer, și bâzâitul țânțarilor – părea că în fiecare clipă ceva li se târâște pe obraji sau pe picioare și se auzea un zgomot de pași ușori venind dinspre tufișurile din apropiere –, și hăulitul șacalilor, și scheunatul unei creaturi miciute, hăituite. Dar, cu toate acestea, se pare că Ora a adormit, fiindcă a fost trezită dimineața, foarte devreme, de trei bărbați îmbrăcați în uniforme militare, care se înghesuiau în spațiul strâmt din fața ușii casei sale, lipiți de perete și făcându-i loc celui mai în vârstă dintre ei să treacă înaintea și să bată la ușă, în timp ce doctorul căuta în geantă un calmant, iar ofițerul cel mai tânăr își pregătea brațele, gata s-o prindă în cazul în care ar fi leșinat.

Ora îi vedea pe toți trei îndreptându-și ținuta și dregându-și vocile, cel mai bătrân dintre ei a ridicat o mână în aer, ezitând o clipă, și ea s-a uitat la pumnul lui ca hipnotizată, gândindu-se că acela era un moment care va dura o viață, dar imediat după aceea el a bătut în ușă, a bătut cu putere de trei ori, și-a privit vârful pantofilor, iar în timp ce aștepta ca ușa să se deschidă, repeta în gând vestea pe care venise s-o aducă: „La ora cutare, în locul cutare, fiul dumneavoastră, Ofer, care se afla în timpul unei misiuni de luptă...”

Pe partea cealaltă a drumului mai multe ferestre s-au închis cu zgomot și s-au tras draperiile, lăsându-se doar un colț prin care cineva să poată privi pe furiș. Ora a reușit în cele din urmă să-și miște picioarele și a încercat să se ridice în șezut, cu tot cu sacul de dormit. Era scaldată în sudoare. Avea ochii închiși și mâinile înțepenite, i se părea că nu și le poate mișca, cel mai în vârstă dintre ofițeri a bătut din nou în ușă de trei ori și, pentru că nu îi plăcea deloc ceea ce făcea, a bătut prea tare, iar pentru o clipă a dat impresia că ar fi vrut să spargă ușa și să dea buzna înăuntru, cu veste cu tot, dar ușa era închisă și nu ieșea nimeni care să primească înștiințarea, iar el privea încurcat spre documentul din mâinile sale, în care scria negru pe alb că la ora cutare, în locul cutare, fiul dumneavoastră, Ofer, care se afla în timpul unei misiuni de luptă. Ofițereasa care-i însoțea s-a dus să mai verifice o dată numărul casei, asta era, și doctorul a încercat să se uite înăuntru printr-o fereastră, să vadă dacă nu cumva era vreo lumină aprinsă, dar acolo nu ardea nici o lumină. Încă două bătăi în ușă, acum mai slabe, însă ușa a rămas închisă, ofițerul cel vârstnic s-a sprijinit de ea cu toată greutatea, ca și când s-ar fi gândit serios s-o spargă și să lase cu orice preț înștiințarea aceea acolo, apoi le-a aruncat colegilor lui o privire încurcată, fiindcă le devenise tuturor cât se poate de

clar că aici ceva dăduse peste cap regulile ritualului pe care îl aveau de îndeplinit, că dorința lor profesională, pragmatică, logică, de a transmite vestea, pentru a scăpa de ea, pentru a o vomita, dar mai ales pentru a se asigura că este asimilată de cel căruia i-a fost menită de lege și destin, în cazul de față aceea că la ora cutare, în locul cutare, fiul dumneavoastră, Ofer, care se afla într-o misiune de luptă, dorința aceasta a lor dădea acum piept cu o forță pe cât de neașteptată, pe atât de puternică, care era totală lipsă de dorință a Orei de a primi vestea și de a o asimila, ba chiar și de a recunoaște că ei îi fusese destinată.

Acum și ceilalți doi însoțitori puseseră umărul la efortul de a doborî ușa, izbindu-se în ea iar și iar, cu mișcări ritmice, gâfâind și îmboldindu-se unul pe celălalt fără a rosti nici un cuvânt, doar repezindu-se ca niște berbeci spre ea, în timp ce Ora zăcea undeva la periferia visului său. Capul i se clătina dintr-o parte în alta și ar fi vrut să urle, dar din gură nu-i ieșea nici un sunet, știa că ei nu ar fi recurs la un gest extrem precum acela dacă nu ar fi simțit rezistența care li se opunea de partea cealaltă a ușii și tocmai acest lucru le alimenta furia, sărmana ușă se zguduia și gemea, prinsă la mijloc între voință și lipsa de voință, între raționamentul lor matur, milităresc, și încăpățânarea ei copilărească, iar Ora se agita și se încurca tot mai mult între pliurile sacului de dormit, până când, brusc, a încremenit, a deschis ochii și a privit pe fereastra micuță a cortului, a văzut că afară începea să se lumineze, apoi și-a trecut o mână prin păr, care îi era atât de ud, de parcă l-ar fi spălat în sudoare, și s-a întins din nou, spunându-și că bătăile inimii i se vor liniști în curând, însă trebuia să iasă de acolo.

Dar oricât de mult ar fi vrut, nu reușea să se ridice în picioare, sacul de dormit se răsucise și se înfășurase în jurul trupului ei precum un bandaj uriaș, strâns și umed, iar trupul îi era atât de slăbit, încât nu se putea desprinde din îmbrățișarea strânsă a aceluia giulgiu, poate că va mai sta puțin întinsă, se va liniști și își va aduna puterile, va închide ochii și va încerca să se gândească la ceva mai vesel, doar că imediat i-a auzit pe cei trei ofițeri șuşotind, fiindcă le era limpede că vor fi nevoiți să înmâneze înștiințarea, dacă nu acum, atunci peste o oră sau două, peste o zi sau două, și vor avea de străbătut întreg drumul până aici, pregătindu-se iar și iar pentru momentul dificil prin care aveau să treacă, nimeni nu se gândește la cei care aduc aceste vești și la povara emoțională pe care o au de îndurat, toată lumea îi compătimentează doar pe cei care primesc vestea. Și poate că tocmai din cauza asta sunt furioși, deoarece, oricât ar fi de triști și de empatici, au început să simtă o oarecare tensiune, ca să nu spunem chiar surescitare, și chiar să dea lucrurilor un iz ceremonios, în așteptarea momentului înștiințării, care, în ciuda faptului că au transmis-o de zeci de ori, nu devine niciodată rutină, așa cum nu există nici o rutină a uciderii.

Cu un țipăt înăbușit, Ora s-a smuls din sacul de dormit și s-a repezit afară, fugind cât mai departe de cort, cu o expresie îngrozită în ochii înnebuniți. Abia după câteva clipe l-a observat pe Avram, care ședea pe pământ, nu departe de ea, cu spatele sprijinit de trunchiul unui copac, și o privea.

Au făcut o cafea și au băut în tăcere, el înfășurat în sacul lui de dormit, ea într-o haină subțire.

— Strigai, a zis el, iar ea a spus:

— Am avut un coșmar.

El nu a întrebat ce coșmar. Ea a continuat:

— Ai auzit ce strigam?

El s-a ridicat și a început să-i vorbească brusc despre stele.

— Uite, acolo este Venus, acolo sunt Carul Mic și Carul Mare și, uite, în capătul oiștei Carului Mare stă Steaua Polară.

Ea îl asculta, simțindu-se puțin rănită, dar și puțin uimită de proaspătul lui entuziasm și de vocea aceea descătușată.

— Vezi? Îi arăta el cu degetul. Acolo e Saturn și, uneori, vara, îl pot vedea din patul meu. Iar acela e Sirius, cea mai strălucitoare...

El vorbea și iar vorbea, iar Ora și-a amintit un vers care le plăcea foarte mult ei și Adei, din *Convoiul nopții* al lui S. Yizhar¹, „Nu poți să-i arăți cuiva o stea fără să-i pui cealaltă mână pe umăr“, dar, din câte se părea, puteai.

Și-au adunat puținul lor echipament de tabără și au pornit-o la drum. Ea era fericită să lase în urmă locul în care avusese coșmarul, iar soarele care mijea pe bolta cerului – lumina iradia ca dinăuntru căușului a două palme lipite una de alta, care se deschid încetișor – o mai înviora puțin. Am petrecut deja o zi și o noapte pe drum, se gândea ea, și suntem încă împreună. Dar curând a început să-și simtă picioarele grele și o durere difuză i-a străbătut tot corpul.

Și-a zis că de vină era oboseala, aproape că nu pusese geană pe geană în ultimele două zile, sau poate că făcuse o insolație ușoară – ieri nu purtase pălărie, nici nu băuse destulă apă – și spera că nu era vreo răceală de sezon cu care să se fi pricopsit exact acum. Dar nu părea să fie nici răceală, nici insolație, era ceva diferit, o durere necunoscută, încăpățânată, persistentă și chinuitoare. Uneori avea impresia că era un parazit care-i rodea carnea.

S-au așezat să se odihnească lângă o ruină, din care o parte era încă în picioare, în vreme ce restul se transformase într-un maldăr de pietre colțuroase, iar Ora a închis ochii și a încercat să se liniștească, trăgând adânc aer în piept și masându-și tâmplele, pieptul și burta, dar în zadar. Durerea și neliniștea i se acutizau, bătăile inimii îi pulsau în tot corpul, iar atunci și-a dat seama că durerea ei era Ofer.

Îl simțea în stomac, sub inimă: un punct întunecos, zbuciumat, amprenta emoțiilor lui Ofer. Se mișca neîncetat înăuntru ei, se sucea, se rotea, și ea gemea, uimită și speriată de violența, de disperarea lui, apoi și-a amintit de atacul de claustrofobie pe care l-a avut el pe la vreo șapte ani, în lift, în clădirea de birouri în care lucra Ilan: liftul s-a blocat între etaje, erau numai ei doi înăuntru, iar când Ofer și-a dat seama că erau prinși ca într-o capcană, a început să urle din toți rărunchii că el

trebuie să iasă, că nu vrea să moară. Ea încercase să-l liniștească, să-l ia în brațe, dar el fugise, se izbise de pereții și de ușa liftului, lovind și țipând până când a rămas fără voce, după care a început să o izbească și pe ea cu pumnii și picioarele. Ora își amintea mereu cum se transformase fața lui în clipele acelea, dar și cum se cutremurase ea, dezamăgită – nu pentru prima dată –, când constatase cât de subțire și fragil era învelișul acela plin de veselie și vioiciune al acestui copil, cel mai luminos și senin dintre cei doi fii ai ei – asta crezuse mereu despre el, că e cel mai luminos și senin dintre cei doi copii ai ei –, și își aducea aminte cum spusese Ilan atunci, mai mult în glumă, că măcar aveau certitudinea că Ofer nu va fi niciodată înrolat la tanchiști, fiindcă nu se va lăsa închis niciodată într-un tanc, dar și profetia asta s-a dovedit greșită, la fel ca multe altele, Ofer s-a înrolat la tanchiști, s-a lăsat închis într-un tanc, nu a fost nici o problemă cu asta, cel puțin nu pentru el, ea în schimb simțise că se sufocă, simțise că mai are puțin și leșină în clipa în care urcase, la rugămintea lui Ofer, într-un tanc, după ceremonia și parada militară pe care batalionul lui le organizaseră în cinstea părinților la Nebi Musa. Dar acum îl simțea, îl simțea pe Ofer așa cum îl simțise în ziua aceea, în lift, îngrozit, înnebunit de frică, ceva se închidea peste el, făcându-l prizonier, și nu avea destul aer, iar Ora a sărit direct în picioare și a mers către Avram, haide, a zis ea, hai să mergem, dar Avram nu înțelegea, tocmai se așezaseră, însă nu a întrebat nimic, mai bine că nu a făcut-o, mult mai bine, ce-ar fi putut ea să-i răspundă?

Ora mergea repede, nu simțea greutatea rucsacului din spinare și uita mereu de Avram, care era nevoit s-o strige și s-o roage să meargă mai încet, să-l aștepte, dar ei îi venea greu, era insuportabil să pășească în ritmul lui. Nu s-a oprit nici măcar o dată toată dimineața, iar când el se revolta și se așeza în mijlocul cărării ori la umbra vreunui copac, ea continua să-i dea târcoale, torturându-se din ce în ce mai tare, refuzând să se odihnească, expunându-se excesiv la soare și însetându-se în mod intenționat, dar Ofer nu ceda, se îndârjea înăuntrul ei, cu mișcări spasmodice, ritmice și schingiuitoare, iar către amiază a început să-l și audă, nu erau tocmai cuvinte, doar muzica vocii lui răzbătând peste toate sunetele văii, peste zumzete și ciripituri și bâzâituri și cântece de greieri, peste sunetele propriei respirații și peste mormăiala lui Avram, care mergea în spatele ei, peste șuieratul aspersoarelor uriașe montate pe câmp, peste mârâitul motoarelor de tractor și cel al avioanelor de mici dimensiuni, care treceau din când în când pe deasupra lor. Vocea lui venea spre ea cu o claritate ciudată, ca și când ar fi fost foarte aproape, vorbindu-i fără cuvinte, nu avea cuvinte, numai voce, îi cânta cu vocea lui și din când în când se auzea „ș“-ul acela împleticit și atât de drăgălaș al lui, de când se emoționa, ș... ș... Iar ea nu știe ce să facă, dacă să-i răspundă, dacă să înceapă pur și simplu să-i vorbească sau dacă să-l ignore din toate puterile, fiindcă din clipa în care închisese în urma ei ușa casei din Beit Zayit, fusese chinuită de o frică îngrozitoare, pe care o cunoștea foarte bine, frica de ceea ce ar putea vedea sau de ce și-ar putea imagina în momentul în care se va gândi la el sau de ce ar putea aluneca din mintea ei și s-ar putea încolăci în jurul mâinilor și ochilor lui Ofer exact atunci când va avea nevoie de toată atenția și de toată puterea.

Imediat după aceea a simțit că el își schimbă tactica, a început să-i spună simplu, mamă, o dată și încă o dată, de o sută de ori, mamă, mamă, pe tonuri diferite, la vârste diferite, cicălind-o, zâmbindu-i, împărtășindu-i secrete, trăgând-o de rochie, mamă, mamă, supărându-se pe ea, mios, seducător, mirat, lipit de ea, pălăvrăgind cu ea, râzând cu ea, deschizându-și ochii spre ea într-o nesfârșită dimineată a copilăriei: Mamă?

Sau întins în brațele ei, pruncul care fusese, vioi și mititel, cu talia îngustă înfășurată în scutecel, uitându-se la ea cu privirea aceea pe care o avea încă de atunci, îngrozitor de liniștită și de matură, cu o permanentă tușă ironică aproape de la naștere, poate din pricina formei ochilor lui, care erau ușor aplecați – sunt încă ușor aplecați – unul spre celălalt, într-un unghi ascuțit, ce-i dădea un aer sceptic.

Ea se târa înainte, cu brațele întinse în față într-un gest de apărare, ca și cum și-ar fi croit drum printr-un roi invizibil de viespi. Era ceva amenințător în forța cu care plonjase pe neașteptate înăuntrul ființei ei, frământându-se nebunește, iar Ora se întreba cu ardoare, de ce îmi face asta, de ce se hrănește și sugere din mine în felul ăsta? Dar întreg trupul ei pulsa de numele lui, îl inhala ca un burduf, și ăsta nu era dor, nu era nici o picătură de nostalgie. O sfâșia din interior, izbindu-și pumnii de pereții trupului ei. O revendica fără drept de apel, îi cerea să renunțe la sine și să i se dedice în totalitate lui, să se gândească neîncetat la el și să vorbească numai despre persoana lui, să le povestească tuturor celor pe care îi întâlnea despre fiul ei, chiar și copacilor, pietrelor și ciulinilor, să-i pronunțe numele mereu, cu voce tare și în gând, iar și iar și iar, să nu uite de el nici măcar un minut, nici măcar o secundă, să nu îl abandoneze, pentru că acum avea nevoie de ea ca să trăiască, a înțeles deodată Ora, asta înseamnă mușcăturile lui, cum de nu își dăduse seama mai devreme?, acum avea nevoie de ea ca să nu moară. Stătea în picioare, cu o mână înfiptă în talia sfâșiată de durere, și și-a eliberat uimită tot aerul din plămâni: cum adică? Era exact ca în urmă cu foarte mult timp, când avusese nevoie de ea pentru a se naște.

— Ce e cu tine? a întrebat-o Avram cu răsuflarea tăiată când a prins-o din urmă. Ce te-a apucat?

Ea și-a plecat capul și a zis încet:

— Avram, nu mai pot continua astfel.

— Cum astfel? a întrebat el.

— Cu tine, care nici măcar nu vrei... nu pot nici să-i rostesc numele în fața ta.

Iar atunci înăuntrul ei s-a desfăcut o legătură.

— Ascultă, a zis, liniștea asta mă omoară, îl omoară și pe el, așa că hotărăște-te.

— Ce să hotărâsc? a întrebat el.

— Dacă ești cu adevărat aici, cu mine.

El și-a întors imediat privirea. Ora aștepta în tăcere. De când se născuse Ofer, aproape că nu vorbise niciodată cu Avram despre el. El ridica întotdeauna mâna într-un gest rapid de refuz, îndepărtând parcă o muscă invizibilă, ori de câte ori, în timpul întâlnirilor lor, Ora nu rezista

tentației de a-i vorbi despre Ofer sau măcar de a-i rosti numele. Ea trebuia să-l protejeze mereu de Ofer, aceasta fusese condiția lui, numai așa accepta întâlnirile acelea amărâte ale lor, să se prefacă mereu că Ofer nu există, că nu a existat niciodată. Ora acceptase scrâșnind din dinți și își spusese că a depășit, mai mult sau mai puțin, jignirea și furia și îi putea tolera refuzul, că, odată cu trecerea anilor, se mai obișnuise cu linia aceea de demarcație clară, arbitrară și de nedepășit pe care el o trasese între ei – iar într-un fel această separare totală a autorităților, această graniță de nestrămutat, îi oferea și un oarecare confort, ea și Avram de o parte, iar tot restul de partea cealaltă. În ultimii ani descoperise, puțin rușinată, că gândul la posibilitatea ca această stare de lucruri să se schimbe o îngrijora mai mult decât acela ca situația să continue exact așa cum era acum. Cu toate acestea fiecare lovitură mitocănească a lui o jignea până în adâncul sufletului, aducându-i aminte iar și iar că echilibrul precar al lui Avram avea la bază un sistem de autoapărare foarte bine pus la punct, unul fără cusur, îndreptat împotriva lui Ofer, împotriva ideii de Ofer, care, fără îndoială, reprezentase greșeala vieții lui, iar acest lucru stârnise mereu un val de furie înăuntrul ei – gândul că Ofer putea reprezenta pentru cineva cea mai mare greșeală a vieții, ba mai mult, că Ofer era cea mai mare greșeală a vieții lui Avram. Pe de altă parte – iar asta o uimise și o înnebunise deopotrivă pe parcursul acestor ultime două zile – erau însă liniile acelea trasate pe peretele de deasupra patului lui, calendarul care număra, în ordine descrescătoare, zilele de stagiu militar ale lui Ofer, trei ani, mai mult de o mie de linii, câte una pentru fiecare zi, și, din câte se pare, în fiecare seară el o tăia pe următoarea cu câte o bară orizontală. Cum putea face ea legătura între cele două imagini, se gândi Ora, între greșeala vieții și numărătoarea aceea inversă, și în care dintre cele două trebuia să creadă?

— Ascultă, m-am gândit...

— Ora, nu acum.

— Dar când? Când?

El s-a întors cu spatele la ea dintr-o singură mișcare și a început să meargă repede, iar ea îl ura și-l disprețuia și îi era milă de el și își spunea că probabil își pierduse mințile când crezuse că el ar fi capabil s-o ajute, să fie alături de ea atunci când avea cea mai multă nevoie, întregul plan fusese greșit, aproape sadic, și-a zis Ora – să-i dea ea o asemenea lovitură, să creadă că deodată, pe nepusă masă, după douăzeci și unu de ani de separare totală, va dori s-o audă vorbindu-i despre Ofer... Și-a jurat că îl va urca în primul autobuz spre Tel Aviv a doua zi, dimineața, iar de acum înainte nu va mai rosti nici un cuvânt despre Ofer.

Spre seară durerea Orei a devenit atât de răscolitoare, încât s-a închis în cortul ei și a început să plângă încet, cu suspine, în taină, înăbușindu-și hohotele, de teamă să nu o audă Avram. Contractiile – așa le simțea, ca pe contractiile travaliului – erau dese și dureroase, torturând-o, orbind-o, și se gândi că dacă lucrurile vor continua așa, va trebui să meargă la spital, la camera de gardă, dar ce să le spună? O vor îndemna să se întoarcă imediat acasă, să îi aștepte.

Avram o auzea din cortul lui și s-a hotărât să nu înghită nici un somnifer în noaptea aceea, nici

măcar din cele ale Netei, prietena lui, care nu-i ofereau decât un somn de câteva minute, fiindcă era posibil ca Ora să aibă nevoie de el în timpul nopții. Dar cum ar putea-o ajuta? Stătea întins, complet treaz și nemișcat, cu brațele încrucișate pe piept și palmele îngropate în căușul subsuorilor. Putea sta așa ore întregi, aproape fără să se miște. O auzea suspinând și jeluindu-se îndelung. În Egipt, în închisoarea Abbasiya, era un rezervist micuț și slab din Bat Yam, care se trăgea dintr-o familie de evrei cochini² și care plângea așa în fiecare noapte, ore în șir, chiar dacă nu fusese torturat în ziua aceea. Ceilalți deținuți aproape că-și ieșeau din minți din pricina lui, nici măcar paznicii egipteni nu-l mai suportau, dar el tot nu se oprea. Odată, în timp ce el și Avram stăteau pe coridor unul lângă celălalt, așteptând să fie duși la interogatoriu, Avram a reușit să comunice cu el prin sacii în care le erau înfășurate capetele, iar cochinul i-a mărturisit că plângea din gelozie, deoarece simțea că iubita îi era necredincioasă, că întotdeauna îl iubise mai mult pe fratele lui mai mare și că lucrurile pe care și le imagina în legătură cu ea îl devorau de viu. În clipa aceea Avram a fost pătruns de un profund respect față de bărbatul acela pirpiriu, care, în iadul prizonieratului, era capabil să se dedice întru totul unei dureri atât de intime, care nu avea nici un fel de legătură cu egiptenii și torturile lor.

Bărbatul s-a ridicat și a ieșit încet din cort, îndepărtându-se destul de mult încât să nu o mai audă, apoi s-a așezat sub coroana unui terebint, încercând să se concentreze. Pe parcursul acelei zile, cu Ora alături de el, nu reușise să gândească nimic. Acum își făcea rechizitoriul comportamentului său mișelesc, plin de lașitate. Și-a înfipt toate cele zece degete în față, în frunte, în obraji, și a mârâit încetișor, ajut-o, om de nimic ce ești, trădătorule, deși știa că nu o va face, și gura i s-a schimonosit, împotrivindu-se.

Așa cum se întâmpla ori de câte ori se gândea la el cu onestitate, îi era pur și simplu foarte greu să înțeleagă cum de mai era încă în viață, cu alte cuvinte, ce determina viața să se agațe de el, să aibă grijă de el, ce mai era atât de prețios înăuntrul lui încât să merite un asemenea efort din partea vieții, o asemenea încăpățănare... sau, poate, doar răzbunare?

A închis ochii și a încercat să-și imagineze chipul unui tânăr. Al oricărui tânăr. În ultima vreme, pe măsură ce se apropia data încheierii stagiului militar al lui Ofer, dobândise obiceiul de a alege, în mod cu totul aleatoriu, câte un băiat de vârstă potrivită, fie în restaurantul în care lucra, fie pe stradă, și de a-l studia pe furiș, ba chiar îl urmărea câteva sute de metri și încerca să-și imagineze în ce fel vede el lucrurile. Își permitea din ce în ce mai des asemenea exerciții halucinatorii, de ghicire a lui Ofer, asemenea jocuri de umbre.

O liniște nocturnă profundă s-a pogorât și l-a învăluit. Pale ușoare de vânt adiau pe deasupra capului lui, brăzdând întreg universul. Din când în când se auzea strigătul unei păsări mari, aflată undeva în apropiere. Până și Ora, în cortul ei, simțea ceva. Tăcea și asculta nemișcată, ca și cum ceva i-ar fi înfiorat pielea. Mii de aripi fremătau pe cerul nopții, îndreptându-se către nord, și nici una nu vedea și nu știa. O oră întreagă a durat foșnetul acela invizibil, ce aducea cu gemetele valurilor rostogolite pe o plajă plină de scoici. Avram s-a sprijinit de copac cu ochii închiși și a

văzut umbra lui Ofer topindu-se în aceea a lui Ilan în tinerețe: Ilan îi apăruse în față, făcuse o jumătate de pas înaintea lui, îi arătase drumul printre aleile acelei baze militare pe care o disprețuia și unde venise să locuiască împreună cu tatăl lui și îi făcea cu ochiul când treceau prin dreptul graffiti-urilor mângălite pe pereții căsuțelor din piatră. Apoi Avram a încercat să-și imagineze o versiune masculină a Orei în tinerețe, însă nu putea să o vadă decât pe Ora, înaltă și frumoasă, cu bucle arămii care-i dansau pe umeri, și se întrebă dacă și Ofer era roșcat, cum era ea pe vremuri, acum nu-i mai rămăsese nici măcar o picătură de roșeață, și își dădu seama cu surprindere că era pentru prima dată când lua în considerare posibilitatea, cât se poate de îndreptățită, ca el să fi fost roșcat, dar a fost și mai surprins de faptul că îndrăzneala să se lase ademenit de asemenea fantezii într-o măsură mai mare decât până atunci. Apoi, într-o fracțiune de secundă, l-a văzut pe Ofer semănând cu el, cu Avram la douăzeci și unu de ani, la șaptesprezece ani, la paisprezece ani, s-a vizualizat într-o clipită la vârste diferite – pentru ea, se gândi cu ardoare, cu un devotament aproape religios, numai pentru ea – și a văzut sclipirea unei fețe rotunde, cu obraji îmbujorați, mereu încordată și nerăbdătoare, a simțit dintr-odată o frământare domoală, arzătoare, cum nu mai simțise de ani de zile, o flacără mistuitoare înălțându-se din capul încâlcit într-o coamă de păr des și o lucire de zâmbet lasciv, după care a fost alungat, măturat din imagine, din propria lui ființă, făcut praf de o lovitură nemiloasă. S-a așezat gâfâind, scaldat în sudoare, și preț de câteva clipe inima i-a bătut nebunește, iar el s-a simțit la fel de excitat ca un adolescent, ca un puști care se scaldă în fantasme interzise.

Asculta: era o liniște adâncă. Poate că în cele din urmă Ora adormise, poate că zbaterile ei încetaseră. Încerca să își dea seama ce anume se întâmplase între ea și Ilan. Nu îi zisesese clar că se despărțiseră din cauza lui Ilan, ba chiar negase asta. Poate că ea se îndrăgostise de altcineva? Oare avea un alt iubit? Dacă era așa, de ce era aici singură, de ce îl luase tocmai pe el cu ea?

Mai spusese și că băieții erau deja mari și vor decide singuri cu cine vor să rămână, însă Avram îi observase tremurul gurii și știa că minte, dar nu înțelegea de ce. „Famiile sunt pentru mine precum calculele“, îi spunea el uneori Netei, „prea multe variabile, prea multe paranteze, prea multe ridicări la putere, toate complicațiile alea“, bombănea el ori de câte ori Neta aducea în discuție acest subiect, „și obligația permanentă de a fi în *legătură* cu fiecare dintre membrii familiei, tot timpul, zi și noapte, chiar și în somn“. Când ea se posomora și se îndepărta, el zicea, încercând să o împace, „Este ca și cum ai fi conectat fără încetare la un aparat cu electroșocuri, e ca și cum ai trăi tot timpul sub amenințarea unui fulger. Asta îți dorești?“

Erau deja treisprezece ani de când îi spunea fără încetare Netei că nu are sens să-și irosească tinerețea, viitorul și frumusețea alături de el, pentru că el nu făcea altceva decât s-o tragă înapoi, să-i blocheze perspectivele, să-i distrugă viața. Între ei era o diferență de șaptesprezece ani. Fata mea cea tânără, o numea el, uneori plin de afecțiune, alteori cu tristețe. „Când tu aveai nouă ani“, îi spunea el cu o veselie ciudată, „eu eram deja mort de cinci ani“. Și ea zicea: „Hai să readucem mortul la viață,

hai să ne răsculăm împotriva timpului“.

„Vreau să-mi petrec toată viața cu tine“, se încăpățâna ea, iar el apela mereu la vechea scuză a diferenței de vârstă. „Ești mult mai matură decât mine“, zicea el. Ea își dorea copii, iar el râdea îngrozit: „Unul nu îți este de ajuns? Ai nevoie de mai mulți?“ Ochii ei înguști, diavolești, străluceau: „Unul, bine, așa cum Ibsen și Ionesco și Jean Cocteau au fost același *copil*“.

În ultima vreme se pare că începuse să-i dea ascultare, căci nu mai trecuse pe la el de câteva săptămâni și nici măcar nu mai telefonase. Unde o fi? s-a întrebat el cu jumătate de gură, ridicându-se în picioare.

Uneori, când strângea destui bani de pe urma slujbelor ei dubioase, se ridica pur și simplu și pleca. Avram simțea acele momente apropiindu-se cu mult înaintea ei: irisul ochilor începea să-i fie învăluit de o foame întunecată, de o negociere tenebroasă în care părea să se piardă, care o obliga s-o pornească la drum. Alegea întotdeauna țări înspăimântătoare, de până și numele lor îi stârneau frica, Georgia, Mongolia, Tadjikistan, îi telefona din Marrakesh sau din Monrovia, la el era noaptea târziu, la ea încă ziuă – „Iar acum“, îi spunea Avram, „ești cu încă trei ore mai tânără decât mine“ –, și îi povestea, cu o voce ciudată și liniștită, somnambulă, întâmplări care lui îi făceau părul măciucă.

A început să se plimbe în jurul copacului. Încerca să gândească, să își aducă aminte când primise ultima dată vești de la ea, și și-a dat seama că trecuseră cel puțin trei săptămâni. Sau, poate, mai mult? Oare nu a trecut decât o lună de când a dispărut? Dacă și-a făcut vreun rău? Gândul acesta l-a împietrit, apoi și-a amintit-o dansând cu scara pe terasa blocului în care locuia, în Jaffa, și știa că teama aceasta nu-i dădea pace de câteva zile și că ea existase în permanență, conviețuind cu încrederea pe care o avea în ea. Își dădu seama în cele din urmă cât de chinuitoare fusese așteptarea încheierii stagiului militar al lui Ofer, care îl dăduse cu totul peste cap, făcându-l să uite complet de ea.

A început să traseze cercuri din ce în ce mai rapide în jurul copacului și s-a gândit din nou: restaurantul era în renovare de o lună. Cam de atunci nu a mai venit nici ea. De atunci nu am mai văzut-o, nu am mai primit nici o veste de la ea și nici nu am mai căutat-o. Ce-am făcut în tot acest timp? Își aducea aminte de plimbările lungi pe malul mării. Băncile de pe marginea drumurilor. Cerșetorii. Pescarii. Valurile de dor pe care și le înăbușise violent, izbindu-se cu capul de pereți. Alcool în cantități cu care nu era obișnuit. Plimbări îngrozitoare. Doze duble de somnifere, începând de la ora opt seara. Dureri de cap a doua zi dimineța. Zile în care asculta câte un singur album, Miles Davis, Mantovani, Django Reinhardt. Ore întregi de săpat în groapa de gunoi din Jaffa, în căutare de unelte, motoare ruginite, chei vechi. Au fost și câteva zile de lucru, care îi asiguraseră un venit frumușel: două zile pe săptămână aranja cărțile pe rafturile bibliotecii unui liceu din Rishon LeZion, iar din când în când se oferea drept cobai companiilor farmaceutice sau cosmetice și, în prezența unor oameni de știință și a unor laboranți politicoși și prietenoși, care îl măsurau, îl cântăreau și notau fiecare amănunt, înmânându-i o mulțime de formulare pe care trebuia să le

semneze, înghițea tot felul de pilule colorate și strălucitoare și se ungea cu tot felul de creme, care aveau sau nu aveau să fie folosite vreodată, pentru ca în cele din urmă să i se ofere un *voucher* pentru o cafea sau un corn. În rapoartele pe care le întocmea după aceea inventa efecte secundare fizice și psihice pe care cercetătorii nu și le-ar fi imaginat niciodată.

În timpul ultimei săptămâni, pe măsură ce data lăsării la vatră a lui Ofer se apropia, nu mai ieșise deloc din casă. Nu mai vorbea cu nimeni. Nu mai răspundea la telefon. Nu mai mânca. Simțea că trebuie să-și reducă spațiul vital cât mai mult posibil. Aproape că nici nu se mai mișca din fotoliu. Ședea, aștepta și se făcea cât mai mic. Când se ridica și mergea prin casă, avea grijă să nu facă mișcări prea rapide. Să nu rupă, să nu deranjeze firul acela de păr de care atârna acum Ofer. Iar pe parcursul ultimei zile, când credea că Ofer terminase deja, a stat nemișcat lângă telefon, așteptând ca Ora să-l sune și să-l anunțe că totul luase sfârșit. Dar ea nu a sunat, iar el a înghețat, a știut că se întâmplase ceva rău. Orele treceau și se făcuse deja seară, iar el se gândea că dacă ea nu sună acum, imediat, el nu va mai putea să se miște vreodată. A format cu ultimele puteri numărul ei de telefon, a ascultat ce se întâmplase și a simțit cum se transformă în stană de piatră.

— Dar unde am fost timp de o lună? a gemut el, speriat de sunetul propriei voci.

S-a întors și s-a îndreptat spre Ora în grabă, aproape alergând, exact în clipa în care ea l-a strigat.

Ședea înfășurată în haină.

— Când te-ai trezit?

— Nu știu, de mult timp.

— Și unde ai fost?

— Nicăieri, m-am învățit puțin pe aici.

— Te-am deranjat când am plâns?

— Nu, e în regulă. Plângi, plângi.

Ochiul înserării se deschidea încet. Tăceau amândoi. Priveau cum bezna nopții își revărsa întunecimea.

— Ascultă-mă, a zis ea. Și lasă-mă să-ți spun totul până la capăt. Nu pot continua în felul ăsta.

— Cum?

— Cu tine tăcând.

— De fapt vorbesc cam mult, a râs el forțat.

— Pur și simplu nu mai pot suporta faptul că nu îmi dai voie să vorbesc despre el.

Avram a schițat un gest care spunea, nu asta, nu din nou, dar ea a tras încet aer în piept, după care a spus:

— Știu că îți e greu cu mine, dar și eu înnnebunesc așa. Este mai dificil decât dacă aș fi fost singură. Pentru că dacă eram singură, aș fi putut cel puțin să-mi povestesc cu voce tare despre el, iar acum, din cauza ta, nu fac nici măcar asta. Și m-am gândit, ce m-am gândit – a făcut o pauză, și-a

privit vârfurile degetelor: da, nu avea de ales –, că peste puțin timp, când ajungem la șosea, o să facem autostopul până în Kiryat Shmonah, o să te instalăm în primul autobuz spre Tel Aviv, iar eu o să rămân aici și o să-mi continui drumul. Ce zici? Te poți întoarce singur acasă?

— Pot orice. Nu mă transforma într-un invalid.

— Nu am spus asta.

— Nu sunt invalid.

— Știu.

— Nu există lucru pe care să nu-l pot face, a spus el furios. Doar lucruri pe care nu vreau să le fac.

Să mă ajuți pe mine cu Ofer, se gândi ea.

— Și cum te vei descurca tu aici?

— Nu-ți face griji, mă descurc. Voi merge. Nici măcar nu va trebui să merg prea mult. Îmi este de ajuns să străbat o singură câmpie, înainte și înapoi, cum ai văzut că am făcut și ieri, și alaltăieri. Nu e important locul în care mă aflu, ci locul în care nu mă aflu, înțelegi?

El a pufnit:

— Dacă înțeleg?

— Așa va fi cel mai bine pentru amândoi, a spus ea cu îndoială, pe un ton trist.

El nu a răspuns, iar ea a continuat:

— Poate crezi că aș putea pune punct acestei discuții, că aș putea pur și simplu să nu vorbesc despre el, dar nu pot. Acum nu sunt capabilă să mă abțin. Trebuie să-i dau putere, are nevoie de mine, simt lucrul acesta, și nu îți fac nici un reproș.

Avram și-a plecat mult capul. Nu te mișca, se gândea el, las-o să spună tot, până la sfârșit, nu o întrerupe acum.

— Și asta nu e doar din pricina memoriei tale, a zis ea, iar el a privit-o încurcat. Știi, tu îți amintești totul, în vreme ce creierul meu a devenit în ultimul timp o sită. Nu pentru asta am vrut să vii cu mine.

Bărbia lui era deja adânc înfiptă în piept. Tot trupul îi era aplecat în față.

— Am vrut să vii tocmai ca să vorbesc despre el cu tine, a spus ea, să-ți povestesc pur și simplu despre el, pentru că dacă i se va întâmpla ceva...

Avram și-a încrucișat brațele, afundându-și palmele în cuiburile subsuorilor. Nu te mișca. Nu fugi. Las-o să vorbească.

— Te rog să mă crezi că nu am planificat toate astea dinainte, a continuat ea, ridicându-și nasul în vânt. Doar mă cunoști, nu am avut nici o intenție, nu m-am gândit la tine până în clipa în care m-ai sunat și, ca să fiu sinceră, cu toată nebunia prin care trecusem, îmi fugise din minte faptul că tocmai aceea era ziua, dar când ai sunat, când te-am auzit... nu știu, am simțit deodată că trebuie să fiu alături de tine, înțelegi? Cu tine și cu nimeni altcineva.

Pe măsură ce vorbele îi ieșeau din gură, spinarea i se îndrepta tot mai mult, iar ochii îi deveneau din ce în ce mai pătrunzători, ca și cum ar fi reușit în cele din urmă să descifreze un cod misterios.

— Am simțit că trebuie, amândoi, împreună... cum să-ți spun, Avram...

Încerca din toate puterile să-și păstreze vocea limpede și cristalină, fără urmă de tremur. Își amintea de alergia lui Ilan și a băieților la emotivitatea ei.

— Pentru că suntem tatăl și mama lui, a spus ea pe un ton blând, iar dacă noi, vrem să spun împreună, dacă noi nu vom face ceea ce părinții...

Și s-a oprit. El își ridicase mâinile, întinzându-le mult în față, cât mai departe de corpul cuprins de spasme, ca și cum mii de furnici i-ar fi devorat carnea. Ora îl privi fix și clătină puternic din cap de câteva ori.

— Bine, a încuviințat ea, încercând să se ridice, ce aș mai putea...? Sunt o proastă. Cum am putut crede că tu...?

— Nu, a zis el imediat, punându-i o mână pe braț, dar retrăgându-și-o imediat. Chiar m-am gândit... ce zici, poate să mai rămânem o zi... o singură zi, ce avem de pierdut? Și după aceea mai vedem.

— Ce mai vedem?

— Nu știu. Vezi tu... crezi că eu nu... cum să zic, nu sufăr? Nu e așa cum spui tu, își înghiți el cu greutate saliva. Numai că mă prezezi atât de tare cu asta – cu el.

— Cu Ofer. Măcar rostește-i numele.

El tăcu.

— Nici măcar atât nu poți face?

Mâinile lui atârnavă pe lângă corp.

Căzută parcă pe gânduri, Ora și-a scos ochelarii, i-a pliat și i-a pus într-unul din buzunarele rucsacului. După aceea și-a trecut cu un gest hotărât ambele mâini peste tâmpile, rămânând nemișcată preț de o clipă și ascultând un sunet venit din depărtare. Apoi s-a lungit pe pământ și a început să sape cu degetele, scoțând bulgări de țărână și pietre, scoțând plante din rădăcini. Avram a sărit direct în picioare cu o repeziciune uimitoare și a privit-o atent. Ea părea să fi uitat de prezența lui. S-a ridicat și a început să lovească pământul cu călcâiul. Bulgării săreau în toate direcțiile, unii din ei lovindu-l și pe el. Dar el nu s-a mișcat. Avea buzele strânse și privirea încordată, serioasă. Ora a îngenuncheat, a scos o piatră mare și a început să lovească pământul cu ea. Îl izbea cu mișcări rapide, mușcându-și buza de jos. Fața ei fină a devenit deodată roșie ca focul. Avram s-a aplecat și a îngenuncheat în fața ei, neluându-și nici o clipă ochii de la ea. Își pusese una dintre mâini pe pământ, cu degetele răsfirate, asemenea unui alergător pregătit de cursă.

Groapa era tot mai adâncă și mai largă. Brațul acela alb, care ținea piatra, urca și cobora fără încetare. Avram își aplecase puțin capul într-o parte, uimit, semănând acum cu un câine. Ora s-a oprit. S-a aplecat pe brațe și a privit la pământul acela ciobit, sfâșiat, ca și cum nu i-ar fi venit să-și

creadă ochilor, după care s-a năpustit din nou asupra lui. Gâfâia din pricina efortului și a furiei, ceafa îi era scaldată în sudoare, iar cămașa subțire i se lipise de carne.

— Ora, a șoptit Avram cu multă prudență, ce faci?

Ea s-a oprit din săpat și a căutat o piatră mai mare. Și-a înlăturat de pe frunte o șuviță scurtă de păr, ștergându-și transpirația. Groapa pe care o săpase era mică, în formă de ou. Stătea în genunchi. Apoi a ridicat piatra cu ambele mâini și a înfipt-o adânc în locul acela. Capul i se mișca spasmodic înainte la fiecare lovitură, iar gura ei elibera atunci câte un geamăt. Pielea mâinilor începuse să i se scrijelească. Avram privea îngrozit, incapabil să-și ia ochii de la degetele ei însângerate. Ora nu părea să obosească. Dimpotrivă: își trăgea sufletul, zvâcnea și gemea, pentru ca apoi să arunce piatra și să sape cu mâinile goale. Dădea peste pietre mici și mari, pe care le arunca, iar bulgării de pământ jilav îi alunecau pe picioare și prin păr. Fața lui era întinsă și alungită, iar ochii aproape că îi ieșiseră din orbite. Ea nu-l vedea. Era ca și cum ar fi uitat că e acolo. Noroiul îi murdărise fruntea și obraji. Sprâncenele ei frumoase erau acoperite de arce lutoase, în timp ce șiroaie lipicioase își făceau cărare în jurul gurii sale. A măsurat cu mâna întinsă micul crater din fața ei. L-a curățat și i-a netezit pereții cu o mișcare blândă, ca atunci când frământa drojdia în aluat. „Ora, nu“, a șoptit Avram în căușul palmei și, în ciuda faptului că a înțeles deodată ce avea de gând să facă, s-a dat înapoi, cutremurat: din trei mișcări rapide, Ora s-a întins și și-a îngropat fața în pământul acela căscat dinaintea ei.

Vorbea. El nu-i înțelegea cuvintele. Ora își ținea palmele lipite de cap, precum picioarele unei lăcuste. Părul ei tuns scurt, încărcat de praf și noroi, îi tremura pe ceafă. Îi ascultă vocea, asemenea unei jelanii înfundate, zdrobite, a cuiva care imploră un judecător, dar acela era un judecător crud și lipsit de inimă, se gândi Avram, un judecător laș, asemenea mie. Din când în când își ridica țeasta din groapă și inspira adânc, cu gura larg deschisă, fără să se uite la el, fără să vadă nimic, după care își îngropa din nou capul. Insectele dimineții se lipeau de trupul ei transpirat. Picioarele ei, îmbrăcate într-o pereche de pantaloni murdari, zvâcneau din când în când, întreg corpul i se încorda, arcuindu-se, iar Avram, rămas la suprafața pământului, a început să alerge înainte și înapoi.

Valea Hula devenea aurie la picioarele lor: răsărea soarele. Bazinele păstrăvăriilor scânteiau în bătaia razelor, iar livezile de piersici îmbrăcaseră inflorescențe rozalii. Ora stătea întinsă, cu fața îngropată, spunând o poveste vintrelor pământului, gustându-i bulgării și știind că ei nu vor deveni nicicând mai dulci, ci vor rămâne mereu la fel de insipizi și grunjoși. Noroiul îi scrâșnea între dinți, i se lipea de limbă și de cerul gurii, transformându-se în mâl. Din nas îi curgeau muci, iar ochii îi erau umezi. Continua să muște și să molfăie pământul, lovindu-l neîncetat cu amândouă palmele, puse de o parte și de alta a capului, și un gând îi perfora mintea asemenea unui cui, din ce în ce mai adânc: trebuie să știe cum este. Și atunci când el era copil, ea gusta mereu prima din hrana pe care i-o pregătea, pentru a se asigura că nu e nici prea caldă, nici prea sărată – iar Avram, ce stătea deasupra ei și respira șuierat, tresărind și mușcându-și inconștient încheieturile pumnilor încleștați,

ar fi vrut să o ia în brațe, să o ridice de acolo, însă nu avea curaj să o atingă, știa gustul pământului care-ți intră în ochi, senzația de sufocare din momentul în care îți acoperă nasul și durerea provocată de bulgării lutoși aruncați peste tine: unul dintre ei, bărbatul acela negricios, cu barbă, avea o lopată, dar celălalt își folosisese mâinile pentru a rostogoli înăuntru grămezi din pământul scos pentru a face loc gropii. Avram însuși o săpase, cu mâinile acoperite de bătăături. Le ceruse voie să-și tragă șosetele pe mâini. Ei râseseră și refuzaseră. Săpase mai mult de o oră, nevenindu-i nici o clipă să creadă că aveau de gând să meargă cu adevărat până la capăt. Îl mai obligaseră de trei ori până atunci să-și sape singur groapa, dar în ultimul moment izbucniseră în hohote de râs și îl trimiseseră înapoi în celulă. De data aceasta nu-i venea să creadă, nici măcar după ce i-au legat mâinile la spate, i-au pus cătușe în jurul picioarelor și l-au împins înăuntru, ordonându-i să stea nemișcat, poate din cauză că cei doi nu erau decât niște bieți soldați, *fellahim*, acel *dhabet*, ofițerul, nici măcar nu era de față, iar Avram spera că nu vor face de capul lor un gest extrem precum acela. Nu putea crede ce i se întâmpla nici în clipa în care au început să arunce cu pământ peste el. Întâi i-au acoperit picioarele, foarte încet, cu o grijă ieșită din comun, apoi coapsele, burta și pieptul, iar Avram se ferea și-și lăsa capul pe spate, căutându-l cu privirea pe *dhabet*, în speranța că el îi va opri, și abia în clipa când primul pumn de pământ i-a lovit fața, fruntea și pleoapele – își aduce aminte și în ziua de astăzi cât de șocante au fost palma aceea cleioasă, primită în plină figură, și înțepăturile din ochi, firele de țărână rostogolindu-i-se îndărătul urechilor – și-a dat seama că de data asta nu mai era un spectacol, o punere în scenă, o altă etapă a torturii, de data asta chiar o făceau, îl îngropau de viu, iar un inel rece de frică i se încolăcise în jurul inimii, injectându-i venin paralizant, și-a expirat timpul, ești terminat, peste un minut nu vei mai fi, nu vei mai exista, îi țâșnea sânge prin ochi și prin nas, iar trupul i se mișca spasmodic sub straturile de pământ greu, pământ greu, cine ar fi crezut că e atât de greu, că apăsa atât de tare pieptul, gura i s-a închis, ferindu-se de țărână, apoi buzele i s-au desfăcut ca să tragă aer printre bulgării de pământ, și gâtul îi e țărână, și plămâni îi sunt țărână, și degetele de la picioare i se întind, încercând să respire, iar ochii îi ies holbați din orbite, și apoi, deodată, în miezul acestui incalificabil act de cruzime, un vierme transparent se târăște încet, viermele trist și micuț al gândului că niște oameni străini, într-o țară străină, îi aruncă pământ în față, îngropându-l de viu, azvârlindu-i țărână în ochi și în gură, ucigându-l, iar acest lucru e total greșit, ar vrea el să strige, faceți o greșeală, nici măcar nu mă cunoașteți, geme și se luptă să deschidă ochii, pentru a mai devora o ultimă imagine, lumina, cerul, zidul din beton, chiar și fețele acelea rele, batjocoritoare, dar totuși fețe de oameni – apoi exact deasupra capului său, puțin într-o parte, cineva face o fotografie, un bărbat ține în mână un aparat de fotografiat, este chiar ofițerul, un egiptean scund și slab, cu un aparat de fotografiat mare și negru, ce surprinde cu meticulozitate ultimele clipe ale vieții lui Avram, ca pe un suvenir, probabil, ca să le arate acasă nevestei și copiilor, iar în clipa aceea Avram renunță la viață, este momentul precis în care renunță la viață. Nu renunțase la ea atunci când fusese lăsat singur în fortăreață timp de trei zile și trei nopți, nici când soldatul acela

egiptean l-a târât afară din ascunzătoarea lui, nici când soldații l-au urcat într-un camion și l-au bătut cu pumnii și cu picioarele și cu paturile puștilor, lăsându-l mai mult mort decât viu, nici când ceilalți *fellahim* se năpustiseră asupra camionului, vrând să-l atace, nici în timpul zilelor și nopților de interogatorii și tortură, când l-au înfometat și l-au însetat, când nu îi dădeau voie să doarmă, îl obligau să stea ore întregi în soare și îl țineau închis zile și nopți într-o celulă minusculă, în care abia reușeai să stai în picioare, nici când i-au smuls, una câte una, unghiile de la mâini și de la picioare, nici când l-au agățat cu mâinile legate de tavan și i-au lovit tălpile cu bastoane de cauciuc, nici când i-au legat fire cu electroșocuri de testicule, de sfârcuri și de limbă, nici când l-au violat, trecuse prin toate astea agățându-se mereu de câte ceva, de o jumătate de cartof pe care un paznic milostiv i-a strecurat-o în ciorbă, de ciripitul unei păsări, pe care îl auzea sau își imagina că-l aude în fiecare dimineață, în zori, de vocile cristaline ale celor doi copilași, probabil copiii comandantului închisorii, care veniseră odată să-și viziteze tatăl și se jucaseră și pălăvrăgiseră toată dimineața în curtea închisorii, dar, mai presus de orice, avea schița pe care o scrisese în timpul pregătirii din Sinai, înainte de începerea războiului, cu o acțiune complexă și o mulțime de personaje, iar acum revenea iar și iar la un subiect secundar, care nu-l preocupase înainte de a fi luat ostatic, iar asta îl salvase din nou și din nou, o poveste despre doi copii neglijați, care găsesc un bebeluș abandonat, și, spre surprinderea lui, Avram a descoperit că personajele nu se estompaseră în mintea lui, așa cum se întâmplase cu oamenii, chiar și cu Ora și Ilan, poate pentru că gândul la oamenii în carne și oase era de nesuportat, zdrobindu-i pur și simplu până și ultimele resturi ale voinței de a trăi, în vreme ce gândul la povestea sa reușea aproape întotdeauna să mai pompeze puțin sânge în venele lui secătuite. Dar acolo, în curtea aceea urâtă, lângă zidul de beton al închisorii, împrejmuț cu sârmă ghimpată, cu ofițerul ăla sfrijit apropiindu-se și aplecându-se deasupra lui pentru a surprinde exact ultima picătură de viață a lui Avram, înainte ca pământul să-l acopere și să-l înghită, nu a mai vrut să trăiască într-o lume în care se putea întâmpla așa ceva, în care un om fotografia felul în care un alt om era îngropat de viu, așa încât Avram a renunțat la viață și a murit.

Se plimba înainte și înapoi pe lângă trupul Orei, scrâșnind și strigând și zgâriindu-și pielea de pe față și smulgându-și barba cu ambele mâini, în timp ce o voce subțirică șoptea înăuntrul lui, privește-o, privește, e în stare să meargă până la capăt, nu-i este frică.

De fapt Ora se mai liniștise puțin, de parcă ar fi învățat cum să respire în pânțelece pământului: capul nu mai izbea, mâinile nu mai loveau. Stătea nemișcată și îi povestea potolită pământului tot ce-i trecea prin minte, lucruri neînsemnate, mărunțișuri de felul acelora pe care le spui unei prietene sau unei vecine cu care te înțelegi bine: „Chiar și atunci când era foarte mic, poate nu avea încă nici un an, mă străduiam ca tot ceea ce-i dădeam să mănânce, fiecare fel de mâncare pe care i-l pregăteam, să arate bine, să fie amuzant, fiindcă voiam ca totul să fie plăcut în jurul lui, nu mă gândeam doar la savoarea mâncării, ci și la culorile ei, la felul în care le puteam combina, ca să fie cât mai plăcute în ochii lui“. Apoi s-a oprit. Ce fac eu aici, se gândi ea, îi povestesc pământului

despre el, de ce îi povestesc pământului despre el, și s-a îngrozit, poate că îl pregătesc pentru venirea lui, ca să știe cum să aibă grijă de el. O toropeală epuizantă i-a invadat trupul, era la un pas de leșin, a gemut în pânțele pământului, iar pentru o clipă s-a simțit micuță și tristă, asemenea unui cățeluș cuibărit într-o poală mare și caldă. I se păru că pământul devenise mai blând cu ea, că mirosul lui era mai dulce, că trimitea spre ea aerul expirat din adâncurile lui. Ora s-a strecurat înăuntrul lui și i-a povestit cum, când era copil, lui Ofer îi plăcea să facă figurine din piureul de cartofi și din șnițel, omuleți sau animăluțe pe care apoi, desigur, refuza să le mănânce, pentru că nu era posibil, zicea el pe un ton dulce, să mănânci un cățeluș sau o capră. Sau un om.

Două mâini au prins-o deodată cu putere, i-au cuprins talia, au smucit-o și au ridicat-o din groapă. Avram, era în brațele lui, știa că e bine că a venit, peste câteva clipe ar fi fost înghițită cu totul de pământ, ceva fără nume o trăgea într-acolo, iar ea voia să se prăbușească în pământ, e bine că a venit, câtă putere are, o smulsese dintr-o singură mișcare din vintrele pământului și o ducea în spinare, îndepărtându-se de groapă.

Apoi s-a liniștit. Stătea în picioare, confuz, și a lăsat-o să-i alunece de pe umăr până când a rămas și ea în picioare, lângă el, drept în fața lui, dar imediat Ora s-a prăvălit jos, epuizată. Ședea cu picioarele încrucișate și cu fața mânjită de noroi. El i-a adus o sticlă cu apă și s-a așezat alături de ea, iar Ora își umplea gura, apoi scuipa ghemotoace cleioase de lut, tușea și ochii îi lăcrimau. Și-a umplut din nou gura cu apă și a scuipat.

— Nu știi ce e cu mine, a murmurat. M-a apucat așa, deodată.

Abia atunci și-a întors privirea spre el:

— Avram? Avram? Te-am speriat?

Și-a turnat apă în palmă și i-a șters fruntea, iar el nu s-a retras. Apoi și-a trecut mâna umedă peste propria frunte, pipăindu-și pielea crestată.

— Gata, gata, a bâiguit ea, suntem bine, totul va fi bine.

Din când în când îi privea ochii și vedea în ei umbra unui lucru alunecat de mult timp într-o beznă de nepătruns, dar nu înțelegea, nu avea cum să înțeleagă. El nu-i povestise niciodată nimic despre locul acela. Ea i-a mângâiat fruntea preț de câteva minute lungi, cu mișcări liniștitoare, tandre și pline de promisiuni frumoase, iar el a stat nemișcat, acceptând și absorbindu-i dezmierdarea, și numai degetele mari ale mâinilor i se mișcau înainte și înapoi pe deasupra vârfulor celorlalte degete.

— Gata, ajunge, a zis ea, nu te mai chinui. Imediat, a adăugat ea, imediat ajungem la șosea, te urcăm într-un autobuz și pleci acasă. Nu ar fi trebuit să te aduc aici, cu mine.

Dar tandrețea cu care rostise aceste cuvinte – Avram o simțea, iar inima i se golise de sânge –, blândețea și compasiunea din vocea ei îi transmiteau un lucru de care se temea de ani de zile: Ora ajunsese la capătul puterilor. Ora renunța la el. Ora accepta eșecul reprezentat de el. Avram a izbucnit într-un hohot de râs amar, toxic.

— Ce s-a întâmplat, Avram?

— Ora, a început el, întorcându-și fața dinspre ea și vorbind pe un ton aspru, gutural, ca și cum gura *lui* ar fi fost plină de țărână. Îți aduci aminte ce ți-am spus când m-am întors?

Ea a clătinat din cap cu putere:

— Nu spune asta. Nici măcar să n-o gândești.

I-a luat mâna și i-a presat-o între palmele ei însângerate. Era ea însăși surprinsă că îl atingea iar și iar, cu atât de multă ușurință, iar el nu opunea rezistență, ba chiar o apucase de mijloc, o trăsese afară din groapă și fugise cu ea în mijlocul câmpiei. Era surprinsă că trupurile lor acționau ca unul singur.

— Nu spune nimic, a zis ea, nu am putere pentru nimic acum.

Când se întorsese din prizonierat, ea reușise cumva să urce în ambulanța care-l transportase de la aeroport la spital. El stătea întins pe targă, plin de sânge, acoperit de răni deschise, pline cu puroi. Ochii i s-au deschis deodată, iar în clipa în care au întâlnit imaginea ei, privirea i-a devenit mai prezentă. O recunoscuse. I-a făcut semn din ochi să se aplece. Cu ultimele puteri i-a șoptit: „Păcat că nu m-au omorât acolo“.

Dindărătul uneia dintre cotiturile cărării se auzea un cântat. Un bărbat cânta din toate puterile, iar alte voci repetau după el, fără pic de melodicitate sau sincronizare.

— Poate ar fi bine să ne ascundem printre copaci până trec, a bombănit Avram.

Cu numai câteva clipe în urmă, după ce fuseseră răpuși de epuizare, se treziseră dintr-un somn adânc la marginea cărării, în lumina clară a zilei – însă plimbăreții apăruseră deja în câmpul lor vizual. Avram vru să se ridice, dar ea și-a pus o mână pe genunchiul lui:

— Nu fugi, sunt doar în trecere. Nu ne vom uita la ei, iar ei nu se vor uita la noi.

El s-a întors cu spatele la potecă, cu capul plecat, ascunzându-și fața.

În fruntea acelei procesiuni micuțe pășea un bărbat tânăr, înalt, slab și cu barbă, cu șuvițe de păr negru căzute pe față și o *kippa*³ mare, colorată, pe cap. Dansa și își flutura membrele în toate direcțiile, plin de entuziasm, în timp ce cânta și se bucura, iar în spatele lui, ținându-se de mână, pășeau vreo zece bărbați și femei, mergând în zigzag, visând cu ochii deschiși și murmurând după el cântecul acela sau vreo altă melodie, iar din când în când ridicau în aer câte un picior obosit, se împiedicau și se loveau unii de alții. Se holbară cu ochi mari la cuplul acela ciudat care ședea pe marginea potecii, dar bărbatul care se afla în frunte nu s-a oprit, ci i-a ocolit, închizându-i într-un fel de horă, cântând în continuare și ținându-și jurul lor, și în clipa în care a ridicat brațele în aer, mâinile tuturor s-au înălțat într-o mișcare spasmodică, surprinsă, și cercul s-a risipit, după care s-a închegat din nou, iar bărbatul cel tânăr a zâmbit și, în timp ce cânta și dansa, s-a aplecat deasupra Orei și a întrebat-o pe un ton calm, detașat, dacă totul era în regulă, iar ea a clătinat din cap, nimic nu era în regulă. El i-a studiat atent fața plină de julituri și murdară, s-a uitat spre Avram, o cută

Încruntată s-a adâncit între ochii lui, apoi a privit de jur împrejur, ca și cum ar fi căutat ceva – ca și cum ar fi știut exact ce anume caută, simți Ora –, a văzut groapa, iar Ora și-a strâns picioarele într-un gest reflex.

Bărbatul și-a reluat imediat mișcările pline de entuziasm.

— O mare durere s-a abătut asupra voastră, dragii mei, a spus el.

Ora i-a răspuns cu o voce stinsă:

— Ai putea spune și așa.

Bărbatul a continuat:

— Durerea vine de la om sau din ceruri?

Apoi a adăugat încet:

— Sau din pământ?

Și Ora a spus:

— Nu prea cred în ceruri.

Bărbatul a zâmbit:

— Dar în oameni crezi?

Ora, cucerită puțin de zâmbetul lui, a răspuns:

— Din ce în ce mai puțin pe zi ce trece.

Atunci bărbatul s-a îndreptat de spate și a dirijat procesiunea aceea stângace în jurul lor, în timp ce Ora își ferea ochii de razele soarelui, pentru a putea transforma umbrele acelea dănțuitoare din fața ei în oameni, iar atunci a observat că unul dintre ei avea picioarele foarte scurte, altul avea capul îndreptat spre cer într-o poziție ciudată, probabil că era orb, una din femei avea spinarea atât de gârbovită, încât aproape că atingea pământul, iar o alta avea gura larg deschisă și bolborosea încontinuu în timp ce ținea de mână un băiat pirpiriu și albinos, care chicotea fără încetare, cu ochi goi. Hora a făcut o rotire în jurul propriei axe, apoi tânărul acela plin de vioiciune s-a aplecat din nou deasupra lor, zâmbind:

— Oameni buni, de ce nu veniți voi cu mine o oră, două?

Ora l-a privit pe Avram, care stătea cu capul plecat și părea că nu aude și nu vede nimic, apoi i-a spus bărbatului:

— Nu, mulțumesc.

El i-a răspuns:

— Nu e mare lucru. O singură oră. Ce aveți de pierdut?

— Avram? a întrebat Ora.

El a ridicat din umeri, ca și cum ar fi spus, cum vrei tu, așa că ea s-a întors cu o mișcare rapidă spre tânăr:

— Dar să nu-mi spui nimic despre știrile de pe front, ai auzit? Nu vreau să aud nici măcar un cuvânt!

Tânărul fu surprins, păru că-și pierde pentru prima dată cumpătul și era pe punctul de a-i da o replică inteligentă, dar o privi în ochi și se răzgândi.

— Și fără prozelitism, a continuat Ora.

Bărbatul a râs:

— Voi încerca, dar să nu veniți la mine cu jalba-n băț dacă veți pleca de aici cu zâmbetul pe buze.

— Nu mă plâng eu de un zâmbet, a zis Ora.

El i-a întins o mână lui Avram, dar Avram nu i-a atins-o, ci s-a ridicat singur, iar tânărul, încă dansând în jurul Orei, a ajutat-o să-și pună rucsacul pe umeri și i-a anunțat că îl chema Akiva, ca pe rabin, apoi l-a așezat pe Avram undeva la mijlocul șirului, pe Ora la capătul din spate, și și-a reluat rolul de păstor al acelei turme rătăcite.

Avram o ținea cu o mână pe bătrâna aceea cocoșată, iar cu cealaltă pe băiatul albinos, în timp ce Ora ținea de mână o femeie cheală, cu vene mari, albastre și proeminente șerpuindu-i pe picioare. O întreba neîncetat pe Ora ce vor primi de mâncare la prânz și cerea să-i dea înapoi bolul cu *cholent*. Au urcat astfel coama unui deal, iar Avram întorcea mereu capul, ca să vadă ce făcea Ora, ea îl privea și ridica din umeri, mă depășește, nu am nici cea mai vagă idee, în timp ce Akiva le trimitea priviri pline de încurajare, cântând fals, dar din toți rărunchii, o melodie. Și au continuat să meargă astfel, să urce și să coboare, și atât Ora, cât și Avram se cufundaseră în sine, orbi la frumusețea din jurul lor, la întinderile galbene de laptele-cucului, de orhidee violete și terebint cu inflorescențe roșii, nu simțeau nici polenul înțepător cu care florile ciulinilor împrășcau aerul fierbinte pe care-l inspirau, dar Ora știa că pentru ea era un lucru benefic să se lase condusă așa, de mână, fără să se gândească unde să pună piciorul pentru pasul următor, iar Avram știa că nu l-ar fi deranjat să hoinărească așa toată ziua atâta timp cât nu era nevoit s-o vadă pe Ora suferind din cauza lui, și poate că mai târziu, după ce vor rămâne din nou singuri, îi va spune că își dorește s-o audă vorbindu-i puțin despre Ofer dacă simte nevoia, dar o va ruga să nu înceapă să-i povestească direct despre persoana lui, despre Ofer însuși, ci să-i dezvăluie lucrurile încetul cu încetul, pentru a se obișnui treptat cu tortura.

Ora a ridicat capul și o fericire ciudată a început să freamăte înăuntrul ei, datorată, poate, felului în care vorbise cu pământul, al cărui gust îl simțea încă pe limbă – sau poate că era senzația aceea pe care o avea mereu, chiar și acasă, după asemenea ieșiri, când ajungea la limita suportabilului, când bărbații ei depășeau orice limită, iar în întreg trupul ei se răspândea o dulceață aproape palpabilă. Ilan și băieții o priveau șocați, speriați, impresionați, nerăbdători să o liniștească, să-i facă pe plac, iar ea se scălda minute bune într-o baie de satisfacție și plăcere fără margini. Sau poate că fericirea li se datora oamenilor acelora alături de care mergea, care o molipsiseră cu liniștea lor somnambulică, în ciuda felului ciudat în care se purtau, a faptului că aveau mințile rătăcite și trupurile schiloade. *Din țărână suntem făcuți*, a simțit deodată asta în adâncul cărnii ei: pur și

simpliciu din noroi. Putea să audă sunetul acela, hârș-hârș, când scoseseră, palmă cu palmă, la începuturile vremurilor, pământul din care urma să fie modelată, păcat că se dovediseră atât de neîndemânatici cu sâni, făcuseră o treabă de mântuială, la fel și cu coapsele, mult prea groase, disproporționate, ca să nu mai vorbim despre fund, care, pe parcursul ultimului an, cu mâncatul ăla nervos, se făcuse cam durduliu. După ce a terminat cu criticile aduse trupului ei – care era, dimpotrivă, foarte atrăgător până și pentru Akiva, judecând după scânteierea din privirea lui, care Orei nu i-a scăpat defel –, ea a zâmbit, gândindu-se la felul în care fusese modelat Ilan, subțire, puternic și mereu drept, încordat precum un tendon. Îi era dor de el aici și acum, fără să se gândească, fără să-și amintească sau să pizmuiască – doar de carnea lui înfigându-se în carnea ei. Apoi a simțit o dorință puternică. Și cum îl modelaseră pe Adam, se gândi ea, venindu-și repede în fire, cu câtă delicatețe și grijă îi modelaseră trăsăturile feței, ochii aceia grei, gura expresivă, iar mâinile ei pline de dor mângâiau trupul lui slab, cu spinarea puțin aplecată într-un mod aproape sfidător, și umbrele întunecate din obrajii lui supti, și mărul lui Adam, atât de mare, încât avea mereu aerul unui elev silitor. Se gândi și la Ada, așa cum îi făcea întotdeauna loc în gândurile ei, imaginându-și cum ar fi arătat acum dacă ar mai fi trăit, vedea uneori pe stradă femei care îi semănau, a avut la un moment dat chiar și o pacientă care arăta ca ea, avea hernie de disc și o tratase timp de un an, făcând minuni în privința ei. Și abia atunci Ora a îndrăznit să se gândească la Ofer: puternic, solid și înalt, se ridicase din glod, nu imediat, nu în primii ani, când era mititel și slăbuț, doar o pereche de ochi, coaste proeminente și membre subțirele ca bețele de chibrit, dar mai târziu, după ce a crescut, cât de frumos se ridicase el din țărână, cu gâtul lui gros, umerii lați și gleznelor surprinzător de delicate, ca ale unei femei, un mod încântător de a trasa liniile finale ale membrelor lui puternice, masive! A zâmbit și i-a aruncat o privire fugară lui Avram, plimbându-și ochii pe trupul lui, examinând, comparând – seamănă, nu seamănă –, și se simți copleșită de bucurie până în adâncurile măruntaielor, apropo, se gândi ea surprinsă, Avram se integrase destul de bine în grup, ba chiar părea ușurat într-un fel sau altul, fiindcă pe buze îi apăruse un zâmbet nou, primul zâmbet, un zâmbet aproape exaltat. Dar în clipa aceea o undă de șoc a străbătut întreaga procesiune, mâinile s-au smucit înapoi și s-au desprins unele de altele și Ora privi îngrijorată cum gura lui Avram se deschidea, cum zâmbetul îi devine din ce în ce mai larg, apoi buzele i s-au căscat larg, ochii îi străluceau, mâinile i se agitau sălbatic, picioarele lui loveau aerul în toate direcțiile, sărea ca un cal și bolborosea ceva...

După câteva minute s-a oprit, și-a îngropat din nou capul între umeri și a continuat să meargă, târându-și picioarele și clătînându-se dintr-o parte în alta. Akiva a privit-o întrebător pe Ora, iar ea i-a făcut semn să meargă mai departe, forțându-se și ea să continue drumul, nedumerită de ceea ce văzuse în Avram. Îi fusese dezvăluită o fărâmă din misterul ferecat înăuntrul lui, ca și cum, preț de o clipă, și-ar fi permis să încerce și o altă cale, una mântuitoare. Era aproape desfigurat, frânt, asemenea unui băiețel care se joacă cu propriile membre.

După o oră au ajuns la o așezare micuță, ridicată dincolo de deal, în apropierea unor livezi. Două șiruri de case, cărora le fuseseră adăugate ulterior balcoane, mansarde și depozite șubrede, se învecinau cu cotețe de găini și silozuri, fiind despărțite unele de altele prin curți pline de lăzi, calorifere, frigidere vechi și tot felul de vechituri. Ochii lui Avram străluceau, inspectau, cântăreau posibilitățile. Adăposturi antiaeriene își scoteau din pământ râturile de beton, acoperite de litere scrise cu cretă ori vopsea, iar aici și colo se zărea câte un camion sau câte un tractor ruginit, fără roți, sprijinit pe o stivă de cărămizi. Printre casele acelea peticite se ridica strălucitoare o clădire nouă, cu turnuri din piatră, turele și frontoane cu vârful orientat în sus și cu panouri făcând reclamă unei pensiuni luxoase, într-o atmosferă galileeană fermecătoare, cu jacuzzi și masaj *shiatsu*. Din case au început să le iasă în întâmpinare copii și oameni în toată firea, strigând „A venit Akiva! A venit Akiva!“, iar fața lui Akiva s-a luminat. S-a oprit în fața uneia ori alteia dintre case, pentru a lăsa în grija unei femei sau a unui copil pe câte unul din participanții la procesiune, și în fiecare casă era rugat să intre măcar o clipă, numai să bea sau să guste ceva, peste numai câteva minute era gata masa de prânz, dar el refuza, „Ziua e scurtă, dar munca multă“, zicea el. Străbătu astfel de-a lungul strada principală, singura, de altfel, până ce și-a pus la adăpost toate oile, rămânând doar cu Ora și Avram, pe care nimeni nu venise să-i revendice, dar copiii și băieții tineri continuau să meargă alături de ei, întrebându-i cine erau și de unde veneau, dacă erau turiști străini sau evrei, apoi au căzut de acord că erau evrei, de fapt așkenazi, s-au mirat la vederea rucsacurilor, a sacilor de dormit și a feței julite a Orei, iar câinii lătrau, fugind furioși în urma lor. Cei doi așteptau cu nerăbdare să ajungă din nou la poteca aceea liniștită, la singurătatea lor, Ora abia se abținea să nu vorbească despre Ofer, dar Akiva nu voia să-i elibereze încă, în timp ce vorbea și țopăia, părea să caute un loc în care să-i poată ajuta și, între un salut cu mâna către un bătrân și o binecuvântare adresată unui copil, le spunea că pentru el toate astea erau atât prilej de sărbătoare, cât și un mod de a-și câștiga existența, consiliul local înființase un loc de muncă special pentru el, înveselitor al celor loviți de soartă, așa scria pe statul lui de plată și asta făcea în fiecare zi, șase zile pe săptămână, iar în urmă cu un an, când îi reduseseră salariul la jumătate, nu renunțase, ci, din contră, mai adăugase câte două ore la programul zilnic, „pentru că omul trebuie să-și sporească actele de sfințenie, nu să le împruțineze“. Își amintea că-l văzuse pe Avram în *pub*-ul de pe strada HaYarkon, dar pe vremea aceea nici unul dintre ei nu avea barbă, iar numele lui Akiva era Aviv și Avram avea obiceiul să cânte din toți rărunchii, ascuns în spatele barului, *Oci ciornîie* sau melodiile lui Paul Robeson și avea, dacă își aducea bine aminte, o teorie foarte interesantă despre memoria obiectelor vechi, prin urmare, dacă pui laolaltă mai multe gunoaie, există posibilitatea de a le face să-și verse amintirile, nu-i așa că țin minte corect?

— Așa e, a mârâit Avram, aruncându-i Orei o privire piezișă.

Ea a ciulit urechile, în timp ce Akiva pășea repede și le povestea că descoperise religia în urmă

cu cinci ani, că înainte de asta studiaseră filosofia la Ierusalim, la un moment dat fusese chiar doctorand, Schopenhauer era pe jumătate Dumnezeu lui, iubirea vieții lui, mai degrabă marea ură a vieții lui, și ochii lui au eliberat un hohot verde:

— Îl știți pe Schopenhauer? Ce mascare a chipului divinității! Ce beznă adâncă! Dar voi, care-i povestea voastră, dragii mei? Cum ați căzut în butoiul ăsta de tristețe?

— Las-o baltă, a spus Ora rîzînd, nu ne poți salva cu o binecuvîntare sau un dans. Suntem un caz cu adevărat complicat.

Akiva s-a oprit în mijlocul străzii, s-a întors cu fața spre ei, cu ochii lui plini de viață și pomeții aceia osoși, înalți, și Ora se gîndi: „Ce pierdere de vreme!“ Dar el i-a răspuns:

— Cu tot respectul cuvenit, și cele de aici sunt cazuri cu adevărat complicate. Ce-ți imaginezi? Sunt lucruri care ar putea sfărâma pînă și cea mai puternică dintre credințe. Vei auzi aici povești pe care doar mintea diabolică a celui mai mizantrop dintre scriitori le-ar fi putut zămisli – poate Bukowski într-o zi îngrozitor de proastă, poate Burroughs în timpul unei crize. Și dacă ești un om credincios, a continuat el, spune-mi pe ce poziție te plasează acest lucru?

Pe chipul lui nu se citea nimic jucăuș. Ea tăcu. Buzele lui au tremurat pentru o fracțiune de secundă, din cauza furiei sau poate pentru că îl durea inima s-o vadă atît de surprinsă.

— Demult, i-a zis pe un ton blînd, pe vremea cînd eram ca tine, poate chiar mai cinic decît tine și nebun după Schopenhauer, aș fi spus despre asemenea lucruri: Dumnezeu se sparge de rîs.

Ora a strîns din buze, dar nu a răspuns. Se gîndea: Taci și ascultă, nu-ți strică să te mai călești puțin, chiar și cu ajutorul lui, și se pare că ai atît de multe rezerve de putere încît să-ți permiți să faci risipă? A ezitat cîteva momente, pradă impulsului de a-și vîrî mîna sub bluză și de a scoate de acolo amuleta atârnată la gât, ca să-i arate că și ea avea un suflet evreiesc ales, of, sărmana de tine, s-a luat singură peste picior, cerșetoare, sau poate că băiatul ăsta, Akiva, reușea să o trezească puțin la viață, în ciuda șnururilor *tzizit*⁴ care atîrnau după el, a săriturilor și a trîncănelii despre religie.

Akiva și-a șters furia de pe față cu ambele mîini, i-a zîmbit și a spus:

— Dragii mei, să mergem acasă la Yaish și Yakut și să-i înveselim și poate că în felul ăsta ne vom înveseli și noi.

Chiar înainte de a ajunge acolo, o femeie micuță, rotofeie și veselă le-a ieșit în întîmpinare, ștergîndu-și mîinile de șorțul de pe ea și spunînd:

— Ooi, ooi, cît v-am așteptat, ne-au ieșit sufletele! Bună ziua, Akiva, bună ziua, domnule, bună ziua, doamnă, ce onoare, ce onoare, ce-ați pățit, doamnă, ați căzut, Doamne păzește?

Și i-a sărutat mîna lui Akiva, iar acesta și-a așezat palma pe creștetul ei și a binecuvîntat-o cu ochii închiși. Întreaga casă era cufundată în beznă, în ciuda faptului că afară strălucea lumina amiezii. Doi băieți târau prin încăpere o masă cu un scaun pe ea, încercînd să înlocuiască un bec ars cu unul nou, iar în clipa în care au intrat, tinerii au început să strige bucuroși: „Akiva a adus lumina, Akiva a adus lumina!“ Dar cînd membrii familiei au dat cu ochii de Ora și Avram, au tăcut pe dată,

privindu-i cu atenție și căutând o explicație pe chipul lui Akiva, care a ridicat ambele mâini în aer și a cântat „*Hineh ma tov!* Iată cât e de bine și de plăcut să ne înfrățim și-n pace să trăim cu toții laolaltă“. Apoi Avram a fost așezat repede și cu multă pompă într-un fotoliu, iar Ora a fost dusă de o femeie osoasă la baie, unde și-a spălat îndelung fața și părul, curățându-le de pământul care se lipise de ele. Femeia stătea în picioare lângă ea și o privea cu ochi blânzi, după care i-a întins un prosop și, cu un bulgăraș de vată înmuiat în iod, i-a tamponat cu multă delicatețe rănila și zgârieturile, spunându-i că era bine dacă simțea usturime, asta însemna că microbii mor, apoi a dus-o înapoi în sufragerie, spălată și bandajată.

Între timp din bucătăria cuprinsă de agitație a fost adus un platou de argint împodobit pe margini cu pești mici, tot din argint, pe care fuseseră aranjate semințe de floarea-soarelui, migdale, alune și fistic, urmat de o tavă rotundă din bronz, plină de pahare susținute de suporturi delicate din argint, iar stăpâna casei i-a îndemnat pe Ora și pe Avram să se servească, anunțându-i că prânzul va fi gata curând. Ora a observat cu groază un bărbat tânăr și musculos, cu ambele picioare amputate de la rădăcină, ce se plimba de colo până colo, dintr-o cameră în alta, cu o viteză incredibilă, sprijinindu-se în mâini, iar Akiva a explicat că aici, în familia aceasta, trei băieți s-au născut surdomuți, așa a vrut Dumnezeu, fetele au ieșit sănătoase, slavă Domnului, numai băieții sunt așa, e ceva ereditar, iar cel pe care îl vezi, Rahamim, cel mai mic dintre ei, a decis încă din copilărie că nu va lăsa acest handicap să-i stea în cale, a făcut liceul în Kiryat Shmonah, a absolvit cu brio și s-a angajat pe post de controlor la un combinat siderurgic, până când, într-o bună zi, s-a plictisit și s-a hotărât că vrea să vadă lumea cea mare. S-a întors către tânăr și a întrebat:

— Nu-i așa, Rahamim, că ai umblat ca un hoinar? Monaco?

Rahamim a zâmbit și și-a trecut palma peste locul unde ar fi trebuit să-i fie picioarele, făcând un gest împăcat și în același timp terifiant, ca și cum ar fi retezat un membru imaginar, iar Akiva le-a explicat că în urmă cu doi ani, la Buenos Aires, când tânărul lucra într-o carieră de piatră, un camion s-a răsturnat peste el, zdrobindu-l, însă nici măcar asta nu l-a oprit, a spus Akiva, aplecându-se și punând o mână pe umărul lui Rahamim.

— Așa este el. Săptămâna trecută s-a întors la lucru, acum e paznic de noapte la depozitul de ouă și, cu voia Domnului, la anul îl vom însura cu o tânără cușer.

Spuse toate acestea privind-o pe Ora cu o pereche de ochi ce negau zâmbetul de pe buzele lui.

Și aici au fost poftiți la masă, dar de data aceasta Akiva nu s-a mai grăbit să refuze. A avut o clipă de ezitare, a închis ochii, trasând mișcări ample cu mâinile lui mari, apoi a spus în șoaptă „Picioarul tău arareori să calce în casa semenilor tăi; așezat între ei, urât de către ei“. Dar ei s-au adunat cu toții în jurul lui și au țipat, nu, mănâncă la noi, mănâncă la noi, și ochii lui Akiva au scânteiat, a ridicat mâna dreaptă și i-a spus stăpânei casei pe un ton muzical „Pregătește degrabă alesele-ți bucate, frământă aluatul și coace prăjituri...“, iar mulțimea de femei a dat năvală spre bucătărie și Ora a înțeles din privirea lui că acceptase invitația, pentru că familia părea puțin mai

înstărită decât celelalte și își permitea această povară.

Akiva însuși s-a dus la bucătărie, ca să se asigure că femeile nu exagerau cu pregătirile, iar Avram și Ora au rămas singuri în cameră, în compania câtorva dintre membrii familiei, în cea mai mare parte fete tinere și copii, cufundați într-o liniște deplină, până când un băiețel și-a făcut curaj și i-a întrebat de unde erau. Ora i-a povestit că ea era din Ierusalim, iar Avram, din Tel Aviv, însă de fapt și el era tot din Ierusalim, în copilărie locuise în cartierul de lângă piață. Dar copiii nu păreau impresionați de Ierusalimul legendar pe care încerca să-l creioneze în fața ochilor lor, iar o fată slabă, foarte palidă și înfocolită din cap până-n picioare, a întrebat panicată:

— Cum, nu sunteți căsătoriți?

Ceilalți chicoteau și îi făceau copilei indiscrete semn să tacă, dar Ora a spus pe un ton blând:

— Suntem prieteni de mai bine de treizeci de ani.

Un alt băiat, care Orei i se părea că seamănă izbitor cu tânărul din fotografia agățată pe perete în apartamentul lui Avram, cu câteva șuvițe de păr fin date după ureche și o pereche de ochi negri, alungiți, ca ai unui ied, a sărit în picioare contrariat:

— Atunci de ce nu v-ați căsătorit?

— N-a fost să fie, a spus Ora, dar abia s-a abținut să nu spună „Se pare că nu am fost făcuți unul pentru altul“.

O altă fată a chicotit și a întrebat, ținându-și mâna la gură:

— Atunci te-ai măritat cu altcineva?

Ora a încuviințat printr-o mișcare a capului și încăperea s-a umplut deodată de șușoteli. Toți ochii s-au îndreptat ca la un semn spre bucătărie, căutând ajutorul lui Akiva, care sigur ar ști cum să se poarte într-o asemenea situație, și-atunci Ora a zis:

— Dar acum nu mai trăiesc împreună cu el.

— De ce, a divorțat de tine? a întrebat tânăra.

Ora a ignorat lovitura aceea dureroasă, deși o primise ca pe un pumn în stomac, și a răspuns:

— Da.

Apoi, fără să fie întrebată, a adăugat:

— Acum sunt singură, iar Avram, omul ăsta de aici, e prietenul meu și colindăm țara împreună.

Și un imbold ciudat, străin și fals, același care o făcuse să rostească „Ierusalim“ și „cartierul de lângă piață“, a determinat-o să adauge acum „frumoasa noastră țară“.

Fata cea slăbuță și palidă insistă cu încăpățănare, cu o expresie de seriozitate pe chip:

— Dar bărbatul acesta, el are o soție?

Ora l-a privit. Aștepta și ea un răspuns, dar Avram ședea ghemuit, privindu-și fix degetele mâinilor, iar Ora s-a gândit la cercelul acela în formă de pinten și la firele de păr roșcat rămase printre dinții periei din baie, întrebându-se ce se întâmplase oare cu fata aceea pe care o întâlnise de câteva ori, cu mult timp în urmă, o fată mult mai tânără decât el, dacă-și aducea bine aminte, apoi,

pentru că Avram continua să tacă, a răspuns ea în locul lui:

— Nu, acum și el e singur.

Iar Avram a încuviințat printr-o mișcare aproape imperceptibilă a capului și chipul i-a fost întunecat pentru câteva clipe de o umbră de îngrijorare.

În casă a mai intrat un grup de bărbați și femei, ce au aranjat masa și au adus scaune. Băiatul cel subțirel și cu ochi de ied a sărit și a întrebat:

— Dar ce s-a întâmplat cu el, de ce e așa? E bolnav?

Ora i-a răspuns:

— Nu, e trist.

Cu toții l-au privit pe Avram și au încuviințat printr-o mișcare a capului, în semn de înțelegere, ca și cum el s-ar fi deschis deodată ca o carte în fața ochilor lor.

— Poate după ce mănâncă, va deveni mai fericit, a spus un copil micuț, care tăcuse tot timpul până atunci, cuibărit în poala uneia dintre surorile sale.

Ora a zâmbit:

— Poate. Vom vedea îndată.

Apoi a adăugat:

— Fiul lui e în armată, ia parte la operațiunea aceea care se desfășoară acum.

Un murmur plin de înțelegere și simpatie s-a răspândit în toată încăperea, limbile lor lansară binecuvântări pentru soldatul acesta în special și pentru armată în general, apoi au urmat tot felul de declarații și blesteme la adresa arabilor, că le-am dat atât de mult și tot nu le ajunge, nu se gândesc decât cum să ne omoare, căci Esau îl urăște pe Iacov, și-atunci Ora, cu un zâmbet foarte larg, a sugerat că ar fi mai bine să nu aducă în discuție chestiuni politice într-o asemenea zi, dar tânăra aceea dificilă a ridicat surprinsă din sprâncene:

— Astea sunt chestiuni politice? Țsta-i adevărul! Așa spune Tora!

Atunci Ora a zis:

— *Bine, dar nu vrem să discutăm despre ce se spune astăzi la știri!*

O tăcere neplăcută s-a coagulat în aerul încăperii, dar, din fericire, exact în clipa aceea Akiva s-a întors din bucătărie și a anunțat că mâncarea va fi gata în curând și că între timp sunt liberi să se bucure, „fiindcă acela care mănâncă fără să laude numele Domnului parcă ar înghiți sacrificiul celor morți“.

Deja își întinsese mâinile și picioarele și începuse să cânte și să danseze, mișcându-se prin toată camera, bătând din palmele-i uriașe deasupra capului și ridicând pe rând copil după copil. A răpit un prunc de opt sau nouă luni din brațele unei fete și a început să-l legene în aer, un bebeluș gol, negricios și dolofan, înfășurat într-o cârpă micuță, care nu s-a speriat deloc, ba din contră, a început să râdă zgomotos, și hohotele lui i-au molipsit pe toți ceilalți, până și Avram a zâmbit, iar ochiul lui Akiva a surprins acest moment și, cu mișcări pline de grație, a plutit până aproape de el și i-a așezat

pruncul în poală.

Prin toată zarva aceea încărcată de veselie, Ora a simțit cum o undă fină, înghețată, străbate trupul lui Avram, care a rămas ca încremenit. Mâinile lui protejau conturul copilului fără a-i atinge corpul. Din locul în care ședea, Ora îi vedea membrele retrăgându-se adânc în carapacea pielii, cât mai departe de atingerea copilului...

Care era complet absorbit de bucuria colectivă din jurul lui și de dansul sălbatic al lui Akiva și nu-i acorda nici cea mai mică atenție omului încordat în a cărui poală fusese aruncat. Trupușorul lui rotunjour se legăna vesel în ritmul muzicii și al bățăilor din palme, mânuțele i se mișcau neobosite în toate direcțiile, ca și cum el ar fi fost acela care dirija întregul spectacol, în timp ce gurița lui cărnosă, ca o inimioară perfectă, roșie, era deschisă într-un zâmbet larg, prin care se scurgea un val de infinită dulceață.

Ora nu a schițat nici o mișcare. Avram se holba la un punct fix din fața lui și părea că nu vede nimic în jur. Capul lui greu, cu barba țepoasă, a devenit deodată întunecat și străin îndărătul figurii luminoase a copilului. Imaginea aceasta era aproape imposibil de suportat. Ora se gândi că era pentru prima dată când ținea în brațe un copil după ce fusese eliberat din prizonierat, apoi își dădu seama că era posibil să fie prima dată în viața lui când ținea un copil în brațe. Dacă i l-aș fi dus pe Ofer măcar o singură dată pe vremea când era doar un prunc, își spuse ea, dacă aș fi bătut pe neașteptate la ușa lui și i l-aș fi pus pur și simplu în brațe, cu încredere, firesc, fără explicații, așa cum a făcut Akiva... Dar aproape în aceeași clipă, privind imaginea din fața ochilor ei, Ora și-a dat seama că nu și-l putea imagina pe Avram ținându-l în brațe pe Ofer și se întreba cum de reușise el, Avram, să ridice înăuntrul ei o barieră atât de înaltă, care să-l separe pe el însuși de propriul lui fiu.

Copilul părea plin de viață și de energie și, încurajat de mișcările ample ale lui Akiva, a întins o mână în lateral, prinzând cu un gest scurt mâna lui Avram, care se odihnea neînsuflețită lângă șoldul lui, și a încercat să o ridice până în dreptul capului său. Și, pentru că nu a reușit să o ridice, fiindcă era prea grea, și-a schimonosit fețișoara de furie și a întins și cea de-a doua mână, începând să tragă din toate puterile mâna lui Avram, ridicând-o și mișcând-o dintr-o parte în alta, ca și cum ar fi fost bagheta unui dirijor, iar Ora avu impresia că bebelușul nu se agață de mâna lui, ci îl ține de mână, ba mai mult decât atât, simte că stă în brațele unui om, în brațele unei ființe vii. S-a neliniștit puțin în clipa în care a văzut degetele mâinii și a început să le studieze, apoi să se joace cu ele, însă nu a privit nici o clipă înapoi, ca să vadă cui îi aparțineau și cine îl ținea în brațe, ci a continuat să le închidă și să le desfacă, să le treacă dintr-o mână în alta, ca și cum ar fi fost o jucărie sau o mânășă, și din când în când zâmbea spre Akiva, care dansa în fața lui, și spre fetele și femeile care intrau și ieșeau neconținut din bucătărie. După ce i-a examinat cu atenție fiecare deget în parte, unghiile și o zgârietură descoperită pe unul dintre ele – Ora își amintea cum se tortura Avram cu flexiuni fără număr, încercând să-și tonifice mușchii palmei –, copilul a întors palma lui Avram și i-a mângâiat căușul cu degetele.

Toți erau ocupați cu aranjatul mesei, cu adusul bolurilor de mâncare, și nimeni în afară de Ora nu-i privea. Copilul și-a lipit buzele de palma lui Avram și a scos un sunet înfundat, sacadat, „Ba-ba-ba-ba“, bucurându-se de sunetul propriei voci și de senzația plăcută a atingerii. Și Ora a simțit un zumzet tremurător în gât și în gură, în timp ce o voce dinăuntru ei murmură „Ba-ba“.

Copilul ținea cu amândouă mânuțele mâna lui Avram și se juca cu ea, ducând-o spre gurița lui roșie, își îngropa obrăjorii și bărbia în ea, lăsându-se mângâiat de atingerea ei plăcută – Ora își amintea, își amintea atât de bine pielea incredibil de subțire a lui Avram, uimitor de fină pe întreg trupul – și privind într-un punct fix, uluit de ecoul vocii sale în cochilia pe care și-o construise din palma lui Avram. În gălăgia care îl înconjura, nu era atent decât la felul în care vocea lui părea să răsună dinăuntru și din afară în același timp, ca și cum își spunea lui însuși, pentru prima dată, o poveste, iar Ora nu-și putea lua ochii de la ei, gândindu-se că, într-un fel sau altul, copilul simțise că Avram era bun pentru spus povești. Numai că acesta din urmă nu făcea nici o mișcare, aproape că nu respira, de teamă să nu deranjeze pruncul, dar după o vreme s-a răsucit puțin și s-a așezat mai bine în fotoliu, tensiunea din trupul său s-a risipit treptat și Ora i-a observat umerii eliberându-se din ghearele încordării și buza de jos tremurându-i puțin, însă numai ea putea vedea mișcarea aceasta, fiindcă numai ea știa să o anticipeze. Cât de mult iubise pe vremuri aceste reflexii ale trăirilor lui intense, modul în care fiecare dintre ele își lăsa amprenta asupra feței lui și cum roșea el ca o școlăriță! Se întreba dacă nu ar fi bine să se ridice și să-l salveze, să ia copilul din brațele lui, dar nu se putea mișca. Văzu cu coada ochiului că și Akiva observase ce se petrecea, nu își luase o clipă privirea de la ei în timpul dansului, dar nu părea îngrijorat pentru situația în care se afla bebelușul, iar ceva îi spunea Orei să aibă încredere în liniștea și calmul lui.

Și-a lipit spina de speteaza scaunului și s-a lăsat moale, cufundându-se în Avram, care s-a întors în sfârșit către ea și i-a aruncat o privire încercată, îndelungă, privirea unui om viu, iar Ora a simțit în palmă respirația copilului, a simțit cum, fără s-o atingă măcar, buzele lui îi imprimau o vitalitate umedă și caldă și și-a închis palma peste secretul acela mistuitor, sărutul unei ființe interioare, al unui omuleț în scutece. Și Avram, ca și cum ar fi înțeles ce se petrece cu ea, a încuviințat printr-o mișcare ușoară a capului, iar ea i-a răspuns printr-un gest similar și, pentru prima dată de când plecase de acasă, în totală contradicție cu disperarea ce o cuprinsese cu doar câteva ore în urmă, când își îngropase capul în pământ, se gândi că, poate, totul se va sfârși cu bine, că, poate, ea și Avram făceau până la urmă ceea ce trebuia. Dar exact în clipa aceea copilul începu să plângă din senin, își agită mânuțele pe lângă corp și urlă cât îl țineau puterile, cu fața roșie din pricina efortului, iar Ora s-a repezit spre Avram, care i-a întins pruncul, și, în timp ce lua copilul, l-a auzit spunând ceva, însă nu a reușit să-i înțeleagă vorbele din pricina plânsetelor sau a șocului care i-a cutremurat întreg trupul în clipa când a atins locul acela din care tocmai fusese ridicat copilul – și ceea ce i s-a părut că aude a fost: „Dar să începi de departe“.

I-a zâmbit încurcată. Nu înțelegea la ce se referă. Ce să încep? De ce de departe? Mama copilului

a venit în grabă de la bucătărie, cu fața îmbujorată de la căldura sobei, și și-a cerut scuze pentru faptul că lăsase pruncul atât de mult cu Avram:

— Te-am transformat într-un birou pentru obiecte pierdute. Încă puțin și începe să-ți spună „tată“.

Apoi a râs, amuzată de felul în care micuțul trecea de la unul la altul, ținându-i pe toți din treburile lor.

— Nu-ți dă pace o clipă, se plânse ea pe un ton plin de afecțiune. Ne e foame, tati? a întrebat femeia.

Avram a dat ușor din cap, însă imediat și-a venit în fire și a întors capul dinspre mama care vârase cu multă dexteritate capul copilașului sub bluza ei.

Ora se gândea la Ofer, iar gândul ce o măcina ieri acum nu îi mai provoca durere. Durerea aceea teribilă dispăruse. Akiva a intrat în cameră aducând o oală mare, cântând și privind-o ca și cum ar fi înțeles în sfârșit de ce îi târâse după el până aici. Ochii ei erau atrași spre copil, ai cărui pumnișori se închideau și se deschideau în timp ce sugea flămând, și știu că Ofer era în siguranță, oriunde s-ar fi aflat în clipa aceea, în minte i se rostogoleau iar și iar cuvintele pe care i le șoptise Avram și în cele din urmă a înțeles.

— Să încep de departe?

El a încuviințat printr-o singură mișcare a capului și a privit în lături.

Ea s-a așezat, frângându-și mâinile, cuprinsă dintr-odată de neliniște și teamă. El ședea în fața ei. Camera fremăta în jurul lor, iar pentru câteva clipe amândoi au rămas nemișcați, privind fix ceva, suspendați într-un timp care nu aparținea nici unui timp.

— Rămânem la masă? l-a întrebat Ora pe Avram fără să scoată nici un sunet, mișcându-și doar buzele.

— Cum vrei tu, a șoptit el, salivând la vederea felurilor de mâncare aduse din bucătărie.

— Nu știu, am căzut pe capul lor din senin...

— Sigur că rămâneți la masă, a spus râzând stăpâna casei, care era expertă în cititul pe buze. Dar ce credeți, că vă lăsăm să plecați așa? Suntem onorați să vă avem la masa noastră. Toți prietenii lui Akiva sunt invitați să mănânce la noi.

„Dar să începi de departe“, îi ceruse, o avertizase el, însă ea nu știe cât de departe trebuie să meargă și dacă distanța trebuie să fie spațială sau temporală și ce înțelege el prin departe, în ce punct se află acum? Merge în spatele lui, îi privește călcâiele scâlciate ale tenișilor Converse, atât de nepotriviți pentru această călătorie, și abia se abține să nu-l întrebe când are de gând să-i schimbe cu bocancii lui Ofer, care se bălângăne pe spinarea lui, legați de buzunarul rucsacului. Dar probabil că îi sunt prea mari, se gândește ea, probabil că tocmai din cauza asta se teme să-i probeze. A avut – și are încă – palme și tălpi mici, „tălpițe“, cum le numea el, „pălmuțele și tălpițele mele“, cu care se

rușina mereu și care îl determinaseră să se autointituleze Caligula, „bocanc mic“, și își amintea cât de uluit era de felul în care sânii ei se cuibăreau în palmele lui făcute căuș, parcă ar fi fost create pe măsura lor, deși probabil că lucrul ăsta nu s-ar mai întâmpla și astăzi, după ce au fost supti de doi copii și de gurile multor bărbați, de fapt nu chiar atât de mulți, hai să vedem, dar ce e de văzut oare?, știi foarte bine câți, numai că o creatură micuță și răutăcioasă dinăuntrul ei începe să-i numere pe degete în timp ce merge: Ilan, unu, Avram, doi, Eran ăsta de acum, „Cineva“, trei, stai puțin, patru cu Motti, individul ăla pe care-l adusese în casa din Tzur Hadassah într-o noapte, în urmă cu foarte mulți ani, ăla care cânta în baie cât îl țineau plămâni... Patru bărbați. Mai puțin de unul pe deceniu. Nu era cine știe ce realizare, având în vedere faptul că erau fete care la doar șaisprezece ani... dar să lăsăm asta acum!

Aerul freamătă și zumzăie. Muște, albine, țânțari, cosași, fluturi și gândăcei zboară, sar și se târăsc peste tot printre frunze. E atât de multă viață în fiecare părticică a lumii ăsteia, se gândește Ora, dar belșugul acesta i se pare deodată amenințător, pentru că de ce i-ar păsa unei lumi atât de îndestulate și risipitoare dacă viața unei muște, a unei frunze sau a unui om s-ar sfârși chiar în clipa asta? Tristețea o determină să înceapă să vorbească.

Cu o voce șoptită și caldă, îi povestește că până de curând Ofer a avut o prietenă, prima lui prietenă, dar ea l-a părăsit, iar el nu a reușit încă să depășească momentul.

— Și mie îmi plăcea foarte mult de ea, continuă Ora, aș putea spune chiar că îmi devenise, într-o oarecare măsură, fiică, iar eu îi devenisem mamă, eram foarte apropiate, dar asta se pare că a fost marea mea greșală, fiindcă nu e bine să te atașezi atât de mult de iubitele fiilor tăi – ei bine, cred că astea sunt informații folositoare pentru el, se gândește Ora –, toată lumea m-a avertizat, dar de Talia, că așa o chema, pur și simplu m-am îndrăgostit la prima vedere. Apropos, nu era o frumusețe, deși mie îmi părea foarte frumoasă, avea... are încă, nu trebuie să mai vorbesc despre ea la timpul trecut, doar e încă printre noi, încă trăiește, nu-i așa? Atunci de ce...

Timp de câteva clipe nu s-au auzit decât foșnetul pașilor lor, scâncetul potecii sub tălpile încălțărilor și zumzetul insectelor. Îi vorbesc lui, se gândea Ora uluită, lui îi spun toate aceste lucruri, nici măcar nu știu dacă în felul acesta încep de departe, dar asta e distanța cea mai mare pe care o pot pune acum între mine și Ofer, iar Avram nu fuge mâncând pământul.

— Și Talia avea un chip... cum aș putea să ți-l descriu? („Descrierile au fost întotdeauna specialitatea ta“, se gândește Ora.) ...O față cu trăsături puternice, plină de caracter. Cu liniile nasului bine conturate, dându-i personalitate, cu buzele pline, cărnoase, care îmi plăceau atât de mult, cu sâni mari, plini de feminitate, și niște degete minunate.

Ora chicotește și își flutură propriile mâini prin fața ochilor, și ele au fost frumoase pe vremuri, dar de câțiva timp încheieturile au început să se îngroașe și să se deformeze.

În portmoneu, în spatele unei fotografii micuțe cu Ofer și Adam îmbrățișați – făcută în dimineața în care Adam fusese recrutat, când amândoi aveau încă părul lung, al lui Adam negru și

drept, al lui Ofer încă blond și cârlionțat la vârfuri –, păstrează în secret o fotografie a Taliei. Nu este încă pregătită să o scoată de acolo, deși mereu se teme că Ofer ar putea să o găsească și să se înfurie. Uneori o scoate din ascunzătoare și o privește. Încearcă să-și imagineze cum ar fi arătat copiii lor, combinând trăsăturile ei și ale lui Ofer. Din când în când pune fotografia în buzunarul din plastic transparent de lângă poza băieților, rămas gol după ce a scos din el, cu șase luni în urmă, portretul lui Ilan, și se uită când la imaginea băieților, când la cea a Taliei, imaginându-și că e fiica ei – și totul pare atât de firesc și de normal!

— E o fată foarte profundă și înțeleaptă. Are și ceva din amărăciunea oamenilor bătrâni. Ți-ar fi plăcut foarte mult de ea, zâmbește Ora spre spinarea lui, dar să nu crezi că era, cum să spun... nu era tocmai cel mai maleabil om din lume. Bun, la ce te-ai aștepta, ca Ofer să aleagă o persoană maleabilă?

Are impresia că ceafa lui Avram se afundă și mai mult între umeri.

Coboară pe malul unui râu, de-a lungul unei pante stâncoase foarte periculoase, pe care băieții ar numi-o, probabil, *ultra-extremă*. În clipa în care o porniseră la vale și îl văzuse pe Avram alunecând și ținându-se de un bolovan, a spus în șoaptă că speră ca aceasta să nu fie decât o mică deviere de la cărare și imediat a tresărit la auzul ecoului vorbelor ei în mintea lui, întrebându-se dacă nu cumva cineva dinăuntrul lui îi va răspunde cu o voce amuzantă, nazală, și cu un zâmbet de trol pe buze, „Lui Avram chiar îi plac foarte mult devierile micuțe“, dar nu a auzit nici un cuvânt, nu a văzut umbra nici unui zâmbet, ochii lui nu au scânteiat și probabil că, într-adevăr, nu era nimic acolo, înăuntrul lui, nu era nimeni, se gândi Ora, iar tu va trebui să te obișnuiești cu ideea asta și să o accepți.

Acum coboară un povârniș acoperit cu bolovani alunecoși, care îi trimite tot mai jos, către inima văii, și acesta este unul dintre cuvintele care pe vremuri l-ar fi făcut să spună ceva de felul *văi, vui, vioi*, bucurându-se de modul în care sunetele i se rostogolesc pe limbă, gândilându-i cerul gurii. Ajunge, își spune în sinea ei, lasă-l în pace, omul acela nu mai sălășluiește înăuntrul lui, însă pe de altă parte e sigură că ascultase cu mare atenție ceea ce-i povestise despre Ofer cu câteva minute mai devreme, nu o mai întrerupsese, așa cum făcea de obicei, poate că într-adevăr îi deschide o portiță, îi permite să tragă cu ochiul printr-o spărtură, lucru care ei îi devenise atât de familiar în ultima vreme. După ce trăise sub același acoperiș cu doi fii adolescenți îmbrăcați din cap până-n picioare în armuri rezistente și după ce-l cunoscuse pe Eran, care nu-i oferea mai mult de nouăzeci de minute pe săptămână, ceea ce i se întâmpla acum era ușor de suportat.

— La scurt timp după aceea am început să o privim ca pe un al cincilea membru al familiei noastre, continuă Ora în timp ce cobora panta, înăbușindu-și un oftat, pentru că ceva se schimbase din clipa în care apăruse Talia, când începuse să ia masa împreună cu ei, să-și petreacă vacanțele în străinătate alături de ei.

Brusc aveam cu cine să merg la toaletă, își amintește ea, dar cum să-i explice, cum să-i descrie unui bărbat ca el – cu apartamentul acela al lui, întunericul și singurătatea din el – mișcarea aproape imperceptibilă a balanței între bărbați și femei, sentimentul ei că feminitatea fusese așezată – poate pentru prima dată – acolo unde îi era locul în cadrul familiei lor? Cum i-ar putea povesti un lucru precum acesta și mai ales ce ar înțelege el din toate astea, având în vedere starea în care se află? De ce l-ar interesa așa ceva? Și, ca să fie sinceră, nu este pregătită să recunoască în fața lui – aproape un străin pentru ea – cât de uimită fusese și cât de jignită se simțise să constate cum tânăra reușea, fără nici cel mai mic efort, să obțină ceea ce ea nici măcar nu îndrăznise să pretindă vreodată de la cei trei bărbați ai săi, recunoașterea deplină a faptului că este femeie, o autodefinire tainică a statutului ei de femeie în casa a trei bărbați, excluzând ideea că a fi femeie nu este decât una dintre multele ei capricii enervante sau cine știe ce strategie jalnică de a înfrunta realitatea, cum o făceau adesea să se simtă cei trei. Ora grăbește pasul, buzele ei se mișcă fără a scoate nici un sunet, iar capul începe să o doară, așa cum i se întâmpla în anii de liceu, când se afla în fața unei foi pline de ecuații. O, ce stârnise Talia, numai Dumnezeu știe cum, cu mișcările line ale făpturii ei! Ora chicotește în sinea ei, fiindcă până și Nicotină, câinele familiei, lăudat fie numele lui în vecii vecilor, experimenta o ușoară, dar stânjenitoare schimbare când Talia se afla prin preajmă.

— M-a durut îngrozitor când a plecat, continuă Ora, deși am simțit dinainte că așa se va întâmpla, am simțit-o înaintea tuturor, pentru că nu mai venea la noi de fiecare dată când avea o clipă liberă, mă evita, dintr-odată nu mai avea timp să-și bea cafeaua cu mine dimineața, nici măcar să stăm puțin de vorbă pe terasă. Apoi a venit cu ideea că poate ar fi mai bine să nu se înroleze, ci să plece un an la Londra, să vândă ochelari de soare și să strângă niște bani, să studieze artele plastice și să își facă puțină experiență. În clipa în care a rostit cuvintele „să îmi fac puțină experiență“, i-am spus lui Ilan că ceva nu era în regulă cu ea, dar el a zis, ce te-a apucat, visează și ea puțin cu ochii deschiși, îl iubește, e o fată cu capul pe umeri, spune-mi, unde mai găsește ea un băiat așa de bun? Dar eu nu eram liniștită, aveam senzația că planurile ei nu-l mai includeau pe Ofer, că se cam săturase de el sau, în orice caz, ceva asemănător – o terminase, o terminase cu Ofer, iar el a fost luat ca din oală atunci când s-a întâmplat, a fost în stare de șoc și nici în ziua de azi nu sunt convinsă că a reușit să depășească momentul.

Ora își țuguie buzele. Dar tu ai văzut totul, cu ochiul tău de vultur, își înfige ea cuțitul adânc în piept și îl răsucește, numai că ai scăpat din vedere toate semnalele pe care ți le dădea Ilan. Și adaugă cu un geamăt: *A terminat-o cu tine.*

Cât de veselă era pe vremuri, se gândește Avram și își plimbă privirea pe chipul ei. Cât de fericită era. Și își aduce aminte cum a vizitat-o la baza de antrenament Bahad 12. Pășea pe marginea platoului de defilare, simțind brusc că îi este din ce în ce mai greu să-și țină spatele drept în fața a sute de fete – fanteziile lui creionau o citadelă legendară a femeilor, al cărei fundal era încărcat de gemete, tânguieri umede și priviri galeșe, în timp ce aici era un vuiet de chicoteli și hohote de râs, ca

într-un cuib de viespi dinspre care Cleopatra își întoarce privirea –, când deodată, de departe, un soldat înalt, boțit, încotoșmănat într-o uniformă largă ca un sac, cu bucle roșii căzându-i în cascadă de dedesubtul unei bonete așezate neglijent și cu buzele roșii ca două cireșe, a început să alerge către el cu brațele deschise, aruncându-și picioarele în lateral, râzând plin de veselie și strigând cât îl ținea gura din celălalt capăt al platoului: „Atât de mult, atât de mult, Avram!”

— Pentru că am fost atât de jignită de modul în care a procedat, continuă Ora propoziția al cărei început Avram nu îl auzise – alergase spre el atât de fericită, își amintește el, și nu-i fusese rușine să se afișeze cu el în fața tuturor acelor fete –, nu mi-a dat nici măcar un telefon ca să-mi explice, să-și ia rămas-bun... nimic. A dispărut din viața noastră peste noapte. Adevărul este că, pe lângă jignire, cel mai mult m-au frământat gândurile: de ce s-au despărțit, de ce l-a părăsit? Pentru că în perioada pe care și-a petrecut-o alături de noi am învățat să mă bazez pe judecata ei, pe instinctele și intuiția ei, iar acum încerc să-mi dau seama dacă nu cumva a determinat-o să plece ceva dinăuntrul lui Ofer, ceva ce eu nu pot vedea. Poate că totul s-a întâmplat din pricina introvertirii lui, șoptește ea, gândindu-se la ușoarele răbufniri de furie ale lui Ofer din ultima vreme, când tratase cu superficialitate și cu dispreț tot și pe toți cei ce nu aveau legătură cu armata. Dar și înainte de a se înrola fusese destul de închis în sine, ba chiar *foarte* închis, Talia îl făcuse să se mai deschidă, ca și pe noi, iar Ofer înflorise alături de ea.

Eu vorbesc și el nu mă oprește, se minunează Ora. Cum este oare posibil așa ceva?

Există un om, o persoană, care este Ofer, se gândește Avram, făcând eforturi supraomenești, ca și cum s-ar lupta să lipească, folosind ambele mâini, o etichetă pe care scrie „Ofer“ în dreptul unei imagini întunecate și neclare ce-i răscolește sufletul în timp ce Ora vorbește. Ea îmi spune acum o poveste despre el. Și eu o ascult. Trebuie doar să ascult. Nu trebuie să fac nimic altceva. Ea îmi va spune povestea, apoi totul se va termina. O poveste nu poate continua la nesfârșit. Între timp eu mă pot gândi la tot felul de lucruri. Ea va vorbi. Nu e decât o poveste. Un cuvânt și încă un cuvânt, apoi încă unul...

Ora e încordată, încearcă să aleagă un nou subiect. Ce să-i mai povestească despre Ofer? De ce Dumnezeu l-o fi lovit tocmai cu povestea despre Talia, de ce o fi început cu istorioara asta și de ce l-a creionat pe Ofer într-unul din momentele lui de slăbiciune? Trebuie să-l ducă imediat spre locuri ceva mai înălțătoare. Poate ar fi bine să-i povestească despre naștere, nu există om pe lume căruia să nu-i placă să audă întâmplări legate de naștere, asta e sigur, dar pe de altă parte – îi aruncă o privire cu coada ochiului – de ce l-ar interesa așa ceva? Un asemenea subiect l-ar îngrozi, l-ar face să se îndepărteze și mai mult și, ca să fim sinceri, este mult prea devreme chiar și pentru ea să se dezvăluie, goală și vulnerabilă, în fața ochilor lui, dar cu siguranță nu-i va povesti despre ceea ce s-a întâmplat înainte de naștere, despre dimineața aceea când tocmai se crăpa de ziuă, dimineața pe care a șters-o din cartea de amintiri a vieții ei. De câte ori se gândește la acel episod, nu-i vine să creadă că ea și Ilan s-au putut lăsa pradă unui moment de nebunie și, vreme de ani de zile, amintirea aceea

i-a stârnit un amestec de frică și vinovăție amară: cum de s-a lăsat ispitiță, cum de nu l-a protejat pe Ofer înăuntrul pântecelui ei, cum de nu a avut instinctul acela care există – ar trebui să existe – în orice mamă normală, sănătoasă la cap? Fiindcă, din câte știe ea, acel lucru i-ar fi putut face mult rău lui Ofer. Oare astmul pe care îl făcuse în copilărie își avea originea în episodul acela? Oare atacul de panică și de claustrofobie din lift avea aceeași cauză? Mintea ei întoarce spatele amintirii, dar imaginile ies la suprafață: focul acela ciudat din ochii lui Ilan, strânsoarea care-i încleștase unul în celălalt, gemetele lor și burta ei, burta-pământ care tremura și se zdruncina în timp ce două bestii cu pieile jupuite se luptau și se împerecheau deasupra ei.

— Hai să ne așezăm o clipă, spune ea. Am amețit puțin.

Își lasă capul pe spate, lipindu-l de un bolovan, înghite guri mici de apă, apoi îi întinde bidonul lui Avram, ce să-i mai povestesc, ce să-i mai azvârlu în față, cum să-l momesc, cum să-l mituiesc, trebuie să găsesc ceva lejer și amuzant, dar repede, ceva care să-l facă să râdă și să-l umple de afecțiune și căldură față de Ofer, și iată, a găsit, nu trebuie decât să-și mai adune puțin puterile: cum se încăpățânase Ofer, pe la vreo trei ani, să meargă la grădiniță îmbrăcat în costumul lui de cowboy, alcătuit din douăzeci și unu de articole vestimentare și accesorii, la un moment dat le număraseră, și nu aveau voie să lase pe dinafară nici măcar unul singur, iar asta se întâmplase zi de zi, vreme de un an întreg. Ochii i se luminează, iar nebunia din creierul ei se mai liniștește puțin și, iată, exact acesta este genul de lucruri pe care trebuie să i le povestească, episoade scurte și dulci, întâmplări banale din viața lui Ofer, nimic greu și complicat: să-i descrie pe îndelete cum ea și Ilan se agitau în jurul lui în fiecare dimineață a acelui an, cu arme și cu muniții, și cum Ilan se târa pe sub pat, în căutarea unei steluțe de șerif sau a unei bandane. Construirea cu meticulozitate, zi după zi, a unui luptător neînfricat, ridicat pe soclul fragil al micuțului Ofer.

Dar nici asta nu îi va stârni prea mult interesul, își spune ea imediat, toate detaliile acestea mărunte, miile de clipe și de gesturi din care modelezi un copil, transformându-l într-un om în toată firea, nu va avea el răbdare pentru așa ceva și, la urma urmei, sunt o adunătură de lucruri plictisitoare și insipide, mai ales pentru bărbați. Ora știe asta, dar și pentru oricine nu cunoaște personal copilul, deși există unele povești care, cum să spun, ar fi îndeajuns de neobișnuite și interesante încât să-l atragă pe Avram către Ofer...

Dar, pentru numele lui Dumnezeu, de ce trebuie să-l atragă pe Avram către Ofer? se întreabă ea furioasă, în timp ce durerea de cap care o tatonase până atunci face o fandare și își înfige ghearele în locul acela bine-cunoscut din dosul urechii stângi. Ce, trebuie să i-l vând pe Ofer frumos împachetat? Ca pe o marfă atrăgătoare? Cum aș putea? oftează Ora în inima ei. Apoi se ridică brusc și începe să meargă cu pași iuți, aproape alergând. Cum aș putea să povestesc o viață întregă, când nu mi-ar ajunge pentru asta toată viața mea? De unde să încep, mai ales eu, care nu sunt în stare să spun o poveste de la cap la coadă fără să mă pierd în detalii și fără să-i stric tot farmecul? De unde să știu cum să spun povestea lui Ofer așa cum se cuvine? Și ce se întâmplă dacă descopăr că nu am

prea multe de povestit?

Adică sunt multe lucruri, o infinitate de lucruri pe care le-ar putea povesti și cu toate astea intră în panică la gândul că ar putea vorbi despre el timp de o oră sau două sau cinci sau zece, după care nu ar mai avea nimic important de adăugat despre persoana lui, despre viața lui, iar atunci l-ar epuiza, l-ar *consuma*. Dar cum poate crede așa ceva, când cu numai câteva clipe mai devreme se gândea că nu-i va ajunge o viață pentru a spune totul despre Ofer? Poate că aceasta e teama care-i apasă creierul, neliniștea care o macină de la o vreme încoace: nu îl cunoaște pe fiul ei, nu îl cunoaște cu adevărat pe Ofer.

Venele de pe gât îi pulsează dureros. Cât de repede s-a risipit micuța ei veselie! Chiar așa, despre ce ar putea să îi povestească? Despre cum era când mergea la școală? Despre grădiniță? Despre armată? La ce-i vor folosi povestioarele și banalitățile astea și cum ar putea ea să descrie și să aducă la viață un om întreg, în carne și oase, folosindu-se doar de cuvinte, Dumnezeu mare, *doar de cuvinte*?

Scormonește înăuntrul ei, simțind că dacă va mai tăcea încă un minut, doar un singur minut, Avram va crede că într-adevăr nu are nimic de spus. Dar tot ceea ce descoperă, săpând cu fervoare, îi pare banal și lipsit de importanță – ca, de exemplu, felul în care Ofer reușise, aproape de unul singur, să readucă la viață un puț mititel și secat undeva în apropiere de Har Adar, recondiționase apeductul, alimentase din nou izvorul și plantase o livadă în apropiere. Sau, poate, să-i spună despre patul pe care îl făcuse cu mâinile lui pentru ea și Ilan? Bun, și ce dacă îi va povesti despre toate astea, despre puț și pat, istorioare care ar putea fi spuse la fel de bine despre sute de băieți ca el, nu mai puțin deștepți, drăgălași și dulci? Prin minte îi trece un gând: deși, fără îndoială, există o mulțime de lucruri bune și speciale care pot fi legate de persoana lui Ofer, poate că nu are nimic ieșit din comun, nimic unic, nimic ce l-ar putea scoate în evidență și l-ar face să se deosebească radical de ceilalți. Ora se opune din toate puterile acestui gând potrivit ce se agață de ea, acestui gând care îi este atât de străin, de ce ar fi lucrul ăsta atât de important, cum de i-a trecut prin cap o asemenea idee? Dar stai, uite, de exemplu, filmul pe care l-a făcut în clasa a zecea pentru ora de artă cinematografică, era ceva aici, lui Avram sigur îi va plăcea să audă despre asta. Îi aruncă o privire, îi vede capul îngropat adânc între umerii lăsați și se gândește „Sau poate că nu“.

Era ceva ciudat la filmul acela, care și în ziua de azi, după cinci ani, îi dădea bătăi de cap. Unsprezece minute de film realizate cu camera video a părinților lui. Descrierea unei zile obișnuite din viața unui băiat oarecare, familie, școală, prieteni, iubită, baschet, petreceri – dar în el nu se vede nici măcar o figură umană în carne și oase, ci numai umbre, umbre care merg, singure, în perechi sau în grupuri, umbre care stau în bănci în timpul orelor, umbre care servesc prânzul, care se sărută, care se împacă, bat în tobe sau beau bere. Când îl întrebase pe Ofer care era ideea din spatele filmului sau ce intenționase să exprime cu ajutorul lui (așa cum îl întrebase și despre mulajele goale din ghips ale propriului chip, pe care le expusese la expoziția anuală, sau despre seria aceea de

autoportrete înspăimântătoare, pe care mângălise cu cărbune în dreptul gurii un cioc alungit de vultur), el ridicase din umeri și spusese: „Nu știu, mă gândeam doar că ar fi drăguț să fac asta“. Sau „Voiam doar să fotografiez pe cineva și nu eram decât eu în cameră“. Și dacă ea insista – „Iar l-ai copleșit“, îi spusese Ilan după aceea – îi reteza nerăbdător orice încercare: „De când trebuie să aibă totul o explicație? Nu e posibil oare ca unele lucruri să se întâmple pur și simplu? Chiar trebuie să analizăm fiecare lucrușor până în pânzele albe?“

Ora îl însoțise timp de trei săptămâni la filmări, fiindu-i șofer, responsabil cu mâncarea și apa și, nu de puține ori, câine ciobănesc pentru actorii dezordonați și cu capul în nori, care ratau constant repetițiile sau filmările și care, când binevoiau să-și facă apariția, se certau cu Ofer pe un ton plin de aroganță și obrăznicie, care pe Ora o făcea să-și piardă cumpătul. Pe vremea aceea era încă mai mititel și mai firav decât marea majoritate a colegilor lui de clasă, era ezitant și, într-o oarecare măsură, era exclus de ei, iar pe ea o durea sufletul să-i vadă capul plecat, privirea coborâtă în pământ și tremurul buzei de jos. Cu toate acestea – și ea observa foarte bine acest lucru – rămânea ferm pe poziții: cu umerii întinși, ridicați aproape până la urechi, cu o expresie îndurerată și jignită pe chip, dar fără să cedeze nici un milimetru.

Și ea jucase în film. O profesoară enervantă și gălăgioasă: iată rolul ce îi fusese atribuit. Chiar și Ilan trecuse la un moment dat prin decor pe o motocicletă, făcând cu mâna și dispărând imediat după aceea – iar la final Ofer adăugase o frază drăguță: „Le mulțumesc tatălui meu și mamei mele, care au contribuit cu umbrele lor“. Acum se întrebă dacă Avram va considera că filmul a avut ceva unic, original, o scânteie, acestea erau cuvintele lui și le auzea din nou în minte melodia, ca atunci când ea, el și Ilan ieșeau împreună de la un film sau de la un spectacol de teatru care îi emoționase, iar Avram mângâia cu limba cuvântul care îl înfiora cel mai mult, „măreție“, spus cu o șoptă răgușită, pasională și plină de respect, „Mărețieeee!“, timp în care întindea brațul cu un gest amplu, măreț, demn de un rege. Să fi avut atunci în jur de douăzeci de ani? Poate douăzeci și unu? Vârsta pe care o are Ofer acum. Greu de crezut. Și mai greu de crezut este cât de arogant și de prețios era, de abia reușea să-l mai suporte cu bărbuța aia de țap a lui...

Căzuse deja în capcana unui dialog otrăvitor cu ea însăși, fiindcă înțelesese deodată cât de important era pentru ea ca Avram să îl iubească pe Ofer, să se îndrăgostească de el aici și acum, fără rezerve și critici, împotriva propriei lui voințe, așa cum se îndrăgostise pe vremuri de ea, când înăuntrul ei nu mai rămăsese nici măcar o picătură de măreție, căci era doar o ruină bolnavă și murdară, amețită de medicamente și sângerând încontinuu zi și noapte, cum, de altfel, era și el. Circumstanțele perfecte ca să se îndrăgostească de mine, se gândește ea, începând să meargă puțin mai încet, și poate că este adevărat ceea ce a spus el în glumă în urmă cu mulți ani, că ăsta e singurul mod în care o *yiddeneh* putea întâlni un *yid*. Se simte vlăguită, geme de durere și își apasă degetele pe rădăcina nasului, între ochi. Toate gândurile astea, de unde au venit toate gândurile astea și cine mai are nevoie de ele acum?

Avram o vede că se clatină și se repede s-o prindă cu o secundă înainte să cadă. Cât e de puternic, își spune ea din nou, surprinsă, în timp ce genunchii i se înmoaie, iar el o așază cu delicatețe pe pământ, îi dă jos rucsacul de pe umeri și i-l potrivește sub cap, apoi dă la o parte o piatră ascuțită de sub spinarea ei, îi scoate ochelarii, își toarnă puțină apă în palmele făcute căuș și îi mângâie ușor fața. Ea stă întinsă cu ochii închiși, scăldată într-o baltă de sudoare rece, în timp ce cutia toracică îi coboară și i se ridică într-un ritm nebunesc.

— Uite cum lucrează creierul, șoptește ea.

— Nu vorbi acum, spune el, iar ea îl ascultă.

Grija lui îi face plăcere, ca și atingerea mâinii lui pe față și tonul blând-autoritar din vocea sa.

— Mi-am amintit, spune ea mai târziu, cu palma odihnindu-i-se grea pe încheietura mâinii lui, că mi-ai povestit odată, demult, ceva despre o piesă de teatru radiofonic sau o proză scurtă în care era vorba de o femeie părăsită de iubitul ei și nu o auzim decât pe ea vorbind la telefon. Ceea ce-i spune bărbatul de la celălalt capăt al firului rămâne un mister.

— Cocteau, zice imediat Avram, zâmbind. Se numește *Vocea umană*.

— Da, Cocteau, șoptește ea, cum de îți amintești...?

Ora simțea apa uscându-se încet-încet pe fața ei. Vedea coasta unui munte acoperită de tufișuri verzi și o felie foarte albastră de cer. Un miros înțepător de pelin îi inunda nările. Mâna lui e la fel de fină ca atunci, se gândi ea, cum e posibil ca toată delicatețea și candoarea aceea să fi rămas încă acolo? Apoi închise ochii, întrebându-se dacă îl putea reconstrui pornind de la atât de puțin.

— Pe atunci erai în perioada ta franceză, spune ea, zâmbind, în perioada în care scriai piese de teatru. Îți aduci aminte? Aveai o întreagă teorie despre vocea umană. Erăi convins că radioul va învinge în cele din urmă televiziunea. Ți-ai amenajat un mini-studio de înregistrări la tine acasă.

Avram zâmbește:

— Nu acasă. În șopron, în curte. Era un studio în toată regula. Zi și noapte stăteam acolo, înregistrând, tăind, montând și făcând mixaje.

— Și m-am gândit, spune Ora în șoptă, după ce Ilan m-a părăsit, prima dată când m-a părăsit, după nașterea lui Adam... vorbeam cu el din când în când la telefon și probabil că eram exact ca ea, ca femeia din piesa aceea a ta de Cocteau, demnă de milă, iertătoare și înțelegătoare, aplecându-mi urechea la problemele lui, la problemele lui *cu mine*, ticălosul...

Mâna lui Avram s-a îndepărtat de fruntea ei. Ora a deschis ochii și i-a văzut chipul pierdut, opac.

— M-a părăsit imediat după nașterea lui Adam, a spus ea. Nu știai?

— Nu mi-ai spus nimic.

— Tu chiar nu știi nimic, a zis ea, suspinând. Ești total pe dinafară când vine vorba de viața mea.

Avram s-a ridicat și a rămas în picioare, privind în depărtare.

— Ce fac eu cu tine aici?

Ora a izbucnit într-un hohot de râs amar.

— Dacă nu mi-ar fi atât de frică să mă întorc acum acasă, m-aș ridica și aș lua-o din loc în clipa asta.

Poate din pricina faptului că stătea deasupra ei, ea și-a amintit: Ofer avea un an. Ea stătea culcată pe pat, cu picioarele și mâinile ridicate, și îl legăna dintr-o parte în alta, prefăcându-se că zboară cu avionul. El râdea în hohote, încât tot trupușorul i se scutura, iar haloul de păr fin îi unduia în jurul capului în timp ce plutea prin aer. Lumina soarelui, care pătrundea prin fereastră, îi colora urechiușele translucide într-o nuanță caldă, oranj. Erau foarte depărtate de cap, așa cum au rămas până în ziua de astăzi. L-a mișcat în direcția luminii și a văzut o plasă de vene delicate, curbe line și noduri. A tăcut, concentrată, ca și cum cineva i-ar fi șoptit la ureche dezlegarea unui mare mister. Probabil că expresia feței ei se schimbase, fiindcă Ofer s-a oprit din râs și a început să o privească atent, cu buzele țuguiate și alungite ca într-un zâmbet, asemenea unui bătrânel înțelept și chiar puțin ironic. Ora era fascinată de perfecțiunea fiecăruia dintre membrele lui. Simțea cum o senzație dulce îi inundă întreg trupul. L-a învârtit încetișor pe tălpile picioarelor, când într-o direcție, când în alta, până ce a prins toată lumina acelei raze într-o singură urechiușă.

Rana era atât de adâncă, încât îți puteai vârî în ea întreg pumnul, iar dinăuntrul ei se prelingea fără oprire un fir de puroi gros. Era foarte aproape de șira spinării, iar doctorii nu au reușit să o vindece timp de câteva luni. Scurgerea aceea nesfârșită avea ceva înspăimântător și, deopotrivă, hipnotizant, ca și cum trupul însuși și-ar fi răs acum de Avram, care fusese dintotdeauna o sursă neseacă. Vreme de mai multe luni, aproape un an, rana aceea reprezentase cea mai mare grijă pentru Ora și Ilan, ca și pentru o serie întreagă de medici, și atât de des foloseau cuvântul „rană“, încât uneori părea că Avram se evaporă, lăsând în urmă doar plaga aceea, în timp ce trupul lui devenea o simplă carcasă, de care avea nevoie pentru a continua să existe și să-și producă fluidele fetide.

Pentru a suta oară în ziua aceea, Ilan a cufundat o compresă în balta de puroi, a răsucit-o cu grijă în craterul din carnea lui Avram, făcând-o să absoarbă lichidul, apoi a aruncat-o la coșul de gunoi. Ora, prăbușită într-un scaun de lângă patul lui Avram, privea mișcările precise ale mâinii lui Ilan, întrebându-se cum de reușea să-i curețe rana în profunzime fără a-i provoca nici un pic de durere. Mai târziu, după ce Avram adormise, a propus să iasă la o plimbare scurtă, să ia o gură de aer proaspăt. S-au învârtit pe aleile dintre clădirile mici și au discutat, ca de obicei, despre starea lui Avram, despre operația care urma să aibă loc în curând și despre complicațiile de natură financiară care apăruseră cu Ministerul Apărării. Ședeau amândoi pe o băncuță din apropierea cabinetului de radiologie, la distanță unul de celălalt, iar Ora vorbea despre problemele pe care le avea Avram în menținerea echilibrului și căroră medicii nu reușiseră să le determine cauza, când Ilan a spus în șoaptă „Trebuie să ne uităm puțin și la unghia aceea incarnată, deși asta îl va enerva teribil, iar după părerea mea, Novalginul îi provoacă diaree“, iar ea își spusese, gata, de ajuns cu asta acum, apoi se

întorsese cu fața spre el și, sărind peste spațiul gol dintre ei, îl sărutase pe gură. Trecuse atât de mult timp de când nu se mai atinseseră unul pe altul, încât Ilan încremenise. Apoi, cu gesturi ezitante, o cuprinsese în brațe. Se mișcau încet unul către celălalt, ca și cum ar fi fost acoperiți cu un strat de sticlă subțire, năuciți de forța cu care trupurile lor se înflăcăraseră, și se părea că până în clipa aceea nu ar fi făcut altceva decât să aștepte să vină cineva și să le ceară alinare. În noaptea aceea s-au întors în casa lui Avram din Tzur Hadassah, unde locuiau de când acesta din urmă fusese eliberat din prizonierat și unde înființaseră un fel de cartier general pentru toate problemele legate de tratamentul său. Acolo, în camera copilăriei lui, pe a cărei ușă erau încă lipite cuvintele *Accesul permis doar nebunilor*, pe o saltea de paie întinsă pe jos, îl concepuseră pe Adam.

Nu știe ce își amintește Avram din perioada în care a stat internat în spital, operat, reanimat, tratat și interogat în permanență de agenți ai serviciilor de informații interne, de persoane din interiorul forțelor de securitate și al serviciilor de informații militare, care îl chinuiau neîncetat cu suspiciunile lor legate de ceea ce ar fi putut sau nu să le divulge celor care îl ținuseră în captivitate. Era indiferent la tot ce se întâmpla în jurul lui, era golit de voință, dar cu toate acestea, din abisul lipsei lui de prezență, îi sleia pe ea și pe Ilan de puteri asemenea unui copil și asta nu doar din pricina complicațiilor de natură medicală și birocratică ce decurgeau din situația în care se afla și de care doar ei se puteau ocupa – întreaga lui ființă, goală, făcută țandări, îi devora fără încetare, așa încât Ora simțea uneori că sughe viața din ei, asemenea unui vampir. Aproape fără să schițeze vreo mișcare, îi transforma în cochilii goale, asemenea lui însuși.

— Nașterea lui Adam, spune ea.

Stăteau unul lângă altul într-o ascunzătoare stâncoasă de deasupra văii, înconjurată de o mare galbenă de salcâmi și gura-leului, ale căror inflorescențe fac albinele să zboare înnebunite de colo până colo. Stâncile acoperite de mușchi și licheni scânteiau în lumina soarelui în nuanțe de roșu și violet aprins, iar ea știe că poate vorbi cu mult mai multă deschidere despre Adam, ar putea să-i povestească chiar și despre nașterea lui, iar în felul acesta va începe de departe...

— Cu el am avut un travaliu greu, dureros și lung. Trei zile am stat la Hadassah, la Muntele Scopus. Femeile veneau, nășteau și plecau, numai eu stăteam acolo ca o piatră. Ilan și cu mine glumeam deja pe tema asta, spunând că până și femeile sterpe concepuseră și născuseră deja copii de când eram internată acolo, în așteptare, și fiecare medic și rezident în parte mă consultaseră, mă analizaseră și îmi făcuseră măsurători, organizând dezbateri la capul patului meu, consultându-se între ei și întrebându-se dacă ar trebui sau nu să-mi provoace nașterea sau cum aș reacționa la una sau alta din procedurile la care ar fi putut recurge. M-au sfătuit să mă mișc, să mă plimb, spunându-mi că efortul îmi va declanșa travaliul, așa că eu și Ilan făceam plimbări împreună de câte două sau trei ori pe zi, eu îmbrăcată în halatul de spital, cu o burtă cât o balenă, ținându-l de mână și fără a rosti aproape nici un cuvânt. Era plăcut. Era ceva plăcut între noi. Cel puțin așa credeam eu.

Să încep de departe, zâmbește ea pentru sine și își amintește de noaptea în care ea și Avram s-au

cunoscut, în adolescență: el se mișca trasând cercuri mari, invizibile, prin salonul în care ea zăcea în beznă, în carantină, apropiindu-se și depărtându-se, ca și cum și-ar fi construit rute care să îl poarte când mai aproape, când mai departe de ea.

— După ce am născut, Ilan ne-a luat de la spital și ne-a dus acasă cu Mini Minor – îți aduci aminte de ea: mașina pe care părinții mei mi-au cumpărat-o când am intrat la facultate. Când nu erai încă restabilit complet, te urcam în mașină și te plimbam prin Tel Aviv.

Îl privește cu coada ochiului și așteaptă, dar și dacă el își amintește ceva, nu dă nici un semn că ar face-o, ca și cum nu ar fi existat niciodată călătoriile acelea nesfârșite, somnambulice, călătoriile despre care spunea atunci laconic că are nevoie pentru „a crede“, ore de condus în cerc, pentru a privi străzile, aleile, piațetele și oamenii, oamenii. Și mai erau îndoiala și suspiciunea din privirea lui și sprâncenele mereu încruntate. Și orașul, care părea că încearcă din toate puterile să-l convingă pe Avram de realitatea existenței lui.

— L-am așezat pe Adam într-un scaun de mașină bine căptușit de jur împrejur, iar Ilan a condus până acasă ca și cum ar fi mers pe coji de ouă. Și a tăcut tot drumul. Eu vorbeam încontinuu, eram în al nouălea cer, îmi aduc aminte cât eram de fericită, de mândră și de optimistă, îmi imaginam că din acel moment toate lucrurile or să se așeze la locul lor, iar el tăcea. La început am crezut că e foarte concentrat asupra condusului. Nu știu dacă înțelegi, dar simțeam că lumea întreagă se schimbese odată cu nașterea lui Adam. Poate că totul arăta la fel, dar eu știam că lucrurile erau acum altfel, că tuturor oamenilor și lucrurilor din univers le fusese dăruită o nouă dimensiune... nu râde!

Nu am râs, se gândește Avram, lăsându-și capul pe spate. Se străduiește din toate puterile să și-i imagineze în mașina aceea micuță. Încearcă să-și amintească unde era el în tot acest timp, când Orei și lui Ilan li se năștea Adam. „Nu râde“, spusese ea. Numai de râs nu-i ardea lui acum.

— Îmi aduc aminte că priveam străzile și îmi spuneam, hei, oameni proști și orbi, nici nu vă imaginați cât de diferit va fi totul de acum înainte. Dar nu îi puteam spune asta și lui Ilan, deoarece începusem deja să îi simt tăcerea, după care am început să simt că ar fi mai bine să tac și eu. Deodată nu am mai putut scoate din gură nici măcar un cuvânt. În ciuda faptului că aș fi vrut să vorbesc. Simțeam că mă sufoc. Era ca și cum cineva m-ar fi strâns de gât – și tu erai acel cineva.

Avram o privește cu sprâncenele ridicate.

— Erai cu noi în mașină, te simțeam șezând în spatele nostru, lângă scaunul lui Adam, iar lucrul acesta era de neîndurat, spune ea, strângându-și genunchii la piept. Era imposibil de suportat în spațiul strâmt al mașinii și fericirea mi s-a spart în față ca un balon. Îmi aduc aminte că Ilan a oftat zgomotos, iar eu am întrebat „Ce e?“ , dar el nu mi-a răspuns nimic, absolut nimic, pentru ca în cele din urmă să spună că nu se aștepta ca totul să fie atât de greu. Și eu mă gândeam că nu așa urma să se desfășoare călătoria pe care mi-o imaginam când visam la clipa când îmi voi duce acasă întâiul născut. Iată, spune ea surprinsă după câteva momente, nu m-am mai gândit la asta de ani de zile.

Avram tace.

— Să continui?

Voi interpreta această ușoară înclinare a capului drept un răspuns pozitiv, își spune Ora.

Cu cât se apropiau mai mult de casă, de Tzur Hadassah, cu atât mai nervos și tensionat devenea Ilan. Deodată, privită dintr-un anumit unghi, bărbia lui începuse să pară slabă, lipsită de contur. Ora vedea cum degetele lui lăsau urme umede pe volan. Ilan, care nu transpira aproape niciodată! A parcat mașina în fața porții ruginite, l-a scos pe Adam și i l-a întins Orei fără să-i arunce măcar o privire. Ea l-a întrebat dacă nu vrea să-l ducă el însuși înăuntru, fiind pentru prima dată când pruncul trecea pragul acelei case, dar el i-a spus doar „Tu, tu“ și i-a îndesat copilul în brațe.

Își amintește drumul acela scurt prin grădină, pașii pe dalele de piatră, casa micuță și dărăpănată, cu zidurile ei grunjoase și pătate din loc în loc de insule de ciment, o casă primită de la Sohnut⁵, pe care mama lui Avram o moștenise de la un unchi ce nu avusese copii și în care locuiseră de pe vremea când Avram avea zece ani. Își aduce aminte de grădina căzută în paragină, care fusese năpădită de ierburi și buruieni înalte în toți acei ani în care Ora și Ilan nu mai făceau altceva decât să-l îngrijească pe Avram. Își amintește până și cum se gândea că, după ce va depăși perioada de lehuzie, va ieși în grădină și îi va arăta lui Adam smochinii și arbuștii de *grevillea*, care îi plăceau atât de mult. Își amintește senzația pe care i-o dădeau propriii pași frânți, mersul acela dureros, ca de rață, în jurul copcilor cusăturii. Avram ascultă. Ea vede că o ascultă, dar, din nu se știe ce motiv, are impresia că acum vorbește mai mult pentru sine.

Ilan i-a luat-o înainte, a urcat repede cele trei trepte inegale, a deschis ușa și s-a dat la o parte, făcându-le loc să intre ei și lui Adam. Era ceva înfiorător și dureros în politețea cu care o trata. Ora s-a gândit că ar fi bine să pășească în casă cu piciorul drept, a spus cu voce tare „Bine ai venit, Adam“ și a simțit, așa cum simțea de fiecare dată când îi pronunța numele sau când doar se gândea la el, mângâierea secretă a Adei înăuntrul ei, după care l-a dus în camera lui, unde pătuțul fusese deja instalat. Deși dormea, l-a purtat prin toată încăperea, prezentându-le pleoapelor lui translucide biroul, dulapul, masa pentru înfășat, cutia de jucării și rafturile.

Apoi a descoperit o bucată de hârtie lipită de ușă. *Salutare, bebiță*, scria pe ea. *Bun venit. Ai aici câteva instrucțiuni din partea administrației hotelului.*

Ora a așezat copilul în pat. Părea mititel și pierdut. L-a acoperit cu o plăpumioară subțire și a rămas cu privirile ațintite spre el. Deodată a simțit în spinare o înțepătură ce i-a provocat durere. Foaia de hârtie lipită pe ușă i se părea plină de cuvinte, de mult prea multe cuvinte. S-a aplecat și a mângâiat căpșorul cald al lui Adam, a oftat, s-a ridicat și s-a dus să citească ce scria pe ea.

Administrația hotelului te roagă să respecti liniștea și intimitatea celorlalți locatari.

Nu uita: Proprietăreasa îi aparține în exclusivitate proprietarului acestui hotel și nu îți este permisă decât folosirea jumătății ei superioare!

Administrația hotelului se așteaptă ca oaspeții să plece în momentul când vor fi împlinit vârsta

de 18 ani!

Și așa mai departe.

Și-a încrucișat brațele pe piept. Brusc, nu mai avea putere pentru neroziile lui Ilan. A întins o mână, a rupt foaia de hârtie și a mototolit-o cu putere.

— Te-a enervat? a sărit Ilan morocănos. Mă gândeam doar... dar n-are importanță. Vrei să bei ceva?

— Vreau să dorm.

— Și el?

— Adam? Ce e cu el?

— Îl lăsăm aici și plecăm?

— Nu știu... Să-l luăm în camera noastră?

— Nu știu. Dacă îl lăsăm și se trezește aici, singur...

Se uitau încurcați unul la altul.

Ea încerca să-și asculte instinctele, dar nu auzea absolut nimic. Nu avea nici un fel de dorință, nici un fel de cunoștință sau opinie. Era confuză: undeva în adâncul sufletului ei sperase că în momentul în care se va naște copilul, va ști imediat tot ceea ce ar fi trebuit să știe. Că pruncul îi va transmite o cunoaștere primară, naturală, mai presus de orice îndoială. Acum își dădea seama cât de mult așteptase ca acest lucru să se întâmple, aproape la fel de mult ca pe copilul însuși – să dobândească acea pricepere de a ști exact ce trebuie făcut, pe care o pierduse pe parcursul ultimilor ani, de la tragedia lui Avram.

— Hai să-l lăsăm aici, îi spuse ea lui Ilan.

Simțea din nou durerea aceea nedeslușită care se cuibărea înăuntrul ei de fiecare dată când trebuia să se despartă de Adam în zilele pe care le petrecuse în spital.

— Da, a spus ea din nou, nu trebuie să doarmă cu noi.

— Și dacă plânge? a întrebat Ilan pe un ton ezitant.

— Dacă plânge, i-a răspuns ea, îl vom auzi, nu-ți face griji. Eu îl voi auzi cu siguranță.

Au plecat în camera lor și au dormit două ore întregi, iar Ora s-a trezit cu doar un minut sau două înainte ca Adam să scâncească, simțind imediat abundența sânilor ei, așa încât l-a trezit și pe Ilan și l-a trimis să aducă copilul. A aranjat pernele și s-a lăsat grea pe spate, în timp ce Ilan îl aducea pe Adam în brațe, cu fața strălucindu-i.

L-a alăptat, mirându-se din nou cât de micuț părea capul lui lângă sânul ei. Sugea cu putere, cu poftă, aproape fără s-o privească, iar ea simțea lamele ascuțite ale unei plăceri necunoscute până atunci, ale unei dureri care-i rostogoleau trupul și sufletul. În tot acest timp Ilan a stat și i-a privit hipnotizat, transfigurat. A întrebat-o de câteva ori dacă stă bine, dacă îi e sete, dacă simte laptele ieșind. Ea a mutat copilul de la un sân la celălalt, ștergându-și sfârcul cu o cârpă, în timp ce Ilan privea fix sânul acela pe care Ora îl vedea uriaș, ca o lună plină, străbătut de vinișoare albastrii, iar

În ochii lui se citea o expresie nouă, un amestec de teamă și respect, care îl făcea să semene cu un băiețel. Apoi ea a întrebat:

— Nu vrei să-i facem niște poze?

El a clipit, ca și cum tocmai s-ar fi trezit dintr-un vis.

— Nu, nu vreau să-i facem poze acum. Lumina de aici nu-i cea mai bună.

— La ce te gândești? a întrebat ea.

— La nimic, la nimeni.

Ora vedea cum ceva ca un păianjen negru se instalează pe trăsăturile feței lui.

— Poate îi faci câteva poze mai târziu, a spus ea în șoaptă.

— Da, sigur, mai târziu.

Dar nu a făcut prea multe poze nici mai târziu. Uneori aducea aparatul de fotografiat, lua capacul de pe obiectiv, regla obiectivul – dar în cele din urmă ba nu-i plăcea lumina, ba nu credea că a ales unghiul potrivit, ba, zicea el, poate mai târziu, când Adam va fi mai vioi...

Avram își drege glasul, ca și cum ar vrea să-i aducă aminte că e și el acolo. Ea îi zâmbește surprinsă:

— M-am lăsat dusă de val. Mi-am amintit brusc tot felul de... Vrei să mai mergem puțin?

— Nu, e bine aici, spune el, lăsându-se pe spate, sprijinit în coate, deși tot corpul îi fierbe de dorința de a părăsi cât mai curând locul acela.

Stau și privesc amândoi spre prăpastia ce se deschide la picioarele lor. În spatele lui Avram, acolo unde cade umbra corpului său, se simte o agitație mută. Pe întreaga lungime a unei tulpinițe uscate de chimen dulce un șir întreg de furnici se mișcă în dezordine, rozând suprafața lemnoasă, în căutarea resturilor de miere lăsate de albine înainte de venirea iernii. Sceptrul mititel al unei orhidee se ridică drept, purpuriu și delicat precum aripile unui fluture, împlântat în doi bulbi-rădăcină îngropați în pământ, unul secând încetișor și altul umplându-se de sevă. Puțin mai departe, acolo unde cade umbra umărului lui drept, o urzică moartă, albă și micuță, cufundată adânc în sine, trimite către insectele care zboară fără încetare de la ea spre alte plante semnale olfactive că tocmai îi cresc sepale fertile, pe care le-ar putea folosi pentru autopolenizare în caz că insectele vor da greș.

— Într-o noapte, povestește Ora, când Adam avea aproximativ o lună, s-a trezit înfometat, iar Ilan s-a ridicat din pat ca să mi-l aducă, însă nu a mai rămas în cameră cu noi în timp ce îl alăptam. Mi s-a părut ciudat. L-am strigat, pentru că stătea în sufragerie, și mi-a răspuns că vine imediat. Nu înțelegeam ce face acolo, pe întuneric. Nu auzeam nici un zgomot, nici o mișcare. Aveam senzația că stă la fereastră și privește afară, așa încât m-am neliniștit.

Scene și imagini la care nu se mai gândise de ani de zile îi revin acum cu claritate în fața ochilor. Sunt cât se poate de vii și de tăioase, mai limpezi ca niciodată. Deodată îi trece prin minte că, probabil, ei îi este la fel de teamă să povestească toate aceste lucruri pe cât îi este lui să le audă.

— După ce am terminat cu alăptatul, l-am așezat pe Adam înapoi în pătuțul lui, apoi l-am

descoperit pe Ilan stând în picioare în mijlocul sufrageriei. Stătea pur și simplu acolo, ca și cum ar fi uitat încotro voia să se îndrepte. Îl vedeam din spate și mi-am dat imediat seama că ceva nu era în ordine. Fața lui avea o expresie îngrozitoare. Mă privea de parcă s-ar fi temut de mine sau de parcă ar fi vrut să mă lovească. Sau, poate, amândouă. Mi-a spus că nu mai poate, că nu mai rezistă. Că tu...

Ea înghite în sec:

— Spune-mi, ești sigur că vrei să auzi asta?

Avram mormăie ceva, se ridică în șezut și își sprijină capul în mâini. Ea așteaptă. Spinarea lui se îndreaptă. Nu se ridică în picioare, nu dă semne că ar vrea să plece.

— Ilan mi-a spus că gândurile legate de tine îl omorau. Că se simțea ca un criminal – „L-am ucis și l-am deposedat“, zicea el – și că nu îl putea privi pe Adam fără să te vadă pe tine și fără să se gândească la tine în fortăreață, în captivitate ori în spital.

Ora vede ceafa lui Avram tensionându-se.

Îl întrebase: „Ce vrei să facem?“ Dar Ilan nu îi dăduse nici un răspuns. Deși în casă era cald, i se făcuse dintr-odată frig. Stătea acolo cu picioarele goale, în capot, tremurând ca varga și cu laptele curgându-i din sâni. L-a întrebat din nou ce propune să facă, dar Ilan i-a răspuns că nu știe, însă nici nu mai putea continua astfel. Începuse să-i fie frică de el însuși.

— Mai devreme, când ți l-am adus... a spus și s-a oprit.

— Dar nu este vina noastră, i-a șoptit ea, acesta fiind laitmotivul acelor ani. Nu noi am vrut să se întâmple astfel, nu noi am asmuțit nenorocirea asupra noastră. Pur și simplu s-a întâmplat, Ilan, este un lucru îngrozitor care ni s-a întâmplat.

— Știu.

— Și dacă nu ar fi fost el acolo, în fortăreață, ai fi fost tu.

El a răbufnit:

— Asta-i tot, nu?

— Ori tu, ori el, nu exista nici o altă variantă, a spus Ora și s-a apropiat de el, dând să-l îmbrățișeze.

— Încetează, Ora! a zis Ilan și a ridicat o mână, pentru a o ține la distanță. Am mai auzit asta, am mai spus-o, am mai discutat despre toate astea. Eu nu sunt vinovat, tu nu ești vinovată, iar Avram cu siguranță, cu siguranță nu este vinovat. Nu am vrut ca nenorocirea asta să se întâmple, dar cu toate astea s-a întâmplat și dacă nu aș fi atât de nemernic, mi-aș lua viața chiar acum, în clipa asta.

Ea tăcea. Fiecare cuvânt pe care îl rostea el fusese gândit de nenumărate ori de mintea Orei, cu vocea ei, cu vocea lui. Și nu-și putea aduna puterile pentru a-l ruga să nu mai spună asemenea prostii.

Acum, când îi povestește toate astea lui Avram, simte cum o cuprinde frigul, deși soarele arde

din ce în ce mai tare, iar vocea îi tremură puțin din pricina încordării. Nu-i vede chipul. Avram își ține fața îngropată în mâini și brațele înfășurate în jurul genunchilor. Ora are impresia că o ascultă din adâncul cărnii lui, asemenea unui animal cuibărit în vizuină.

— Și faptul că locuim aici, a spus Ilan.

— Doar până se întoarce el, a bâiguit ea. Avem grijă de casă până atunci.

— Același lucru îl spun și eu de fiecare dată când sunt cu el, a șoptit Ilan, dar nu știu sigur dacă își dă seama că noi chiar locuim aici.

— Însă în clipa în care se va întoarce, plecăm.

Ilan și-a schimonosit buzele într-un rânjet:

— Și acum copilul nostru va crește aici.

Ora se gândea că dacă Ilan nu se va apropia de ea și nu o va lua în brațe, trupul ei se va prăbuși pe podea și se va dezintegra.

— Nu văd nici o ieșire din situația asta, a zis el, nici o șansă ca lucrurile să meargă între noi – iar acum ridicase deja vocea, aproape că țipa –, gândește-te și tu! Ne vom trăi viețile aici și poate că vom mai avea un copil, și-apoi încă unul, pe vremuri vorbeam de patru, inclusiv unul pe care l-am adopta, nu? Să răsplătim umanitatea, nu așa spuneam? Și de fiecare dată când ne vom uita unul în ochii celuilalt, îl vom vedea pe *el*, iar asta se va întâmpla mereu, atâta timp cât vom trăi și noi, și el, douăzeci, treizeci, cincizeci de ani el va sta mereu acolo, în beznă, înțelegi?

Ilan își cuprinsese capul în mâini și vocea lui izbea ca un ciocan, iar Orei i s-a făcut dintr-odată frică de el.

— Aici va crește un copil și va fi o lume întreagă! a zbierat Ilan. Aici va trăi un cadavru viu, iar pruncul ăsta ar fi putut fi al lui, chiar și tu ai fi putut fi a lui dacă nu...

— Iar atunci tu ai fi fost un cadavru viu și-ai fi zăcut cine știe pe unde, a spus ea.

— Știi ceva?

Ea știa.

— Îți e greu? îl întreabă Ora pe Avram pe un ton blând.

— Ascult, răspunde el.

Maxilarele lui sparg cuvintele în silabe.

— Pentru că dacă îți este prea greu...

— Ora, spune el, ridicând capul și întorcând spre ea o față zdrobită parcă de o mână puternică, în sfârșit aud din afară ceea ce am auzit vreme de ani de zile doar în creierul meu.

Ea ar vrea să-i atingă mâna, să absoarbă ceva din potopul care-l inundă. Nu îndrăznește. Spune:

— Știi, e ciudat, dar și pentru mine e la fel.

Deja nu mai avea nici un strop de putere. S-a lăsat să cadă pe canapea. Ilan s-a oprit în fața ei și i-a spus că trebuie să plece.

— Unde?

— Nu știi, dar nu mai pot rămâne aici.

— Acum?

Deodată devenise foarte înalt, îi povestește ea lui Avram, ca și cum trupul lui se alungea fără oprire și părea înțepenit. Doar ochii îi scânteiau. Ea a întrebat:

— Așadar, pleci și mă lași singură cu el?

— Nu mă simt bine aici, a răspuns el. Otrăvesc aerul. Mă urăsc pe mine însumi în locul ăsta. Te urăsc până și pe tine. Când te văd așa, atât de plină, nu mai pot să te suport. Și nu îl pot iubi pe Adam, a adăugat el după aceea, nu reușesc să-l iubesc. Între noi stă un perete din sticlă. Nu-l simt, nu-l miros. Lasă-mă să plec.

Ea tăcea.

— Poate că dacă mă voi putea gândi puțin în liniște, măcar câteva zile, voi reuși să mă întorc. Acum trebuie să fiu singur, Ora. Lasă-mă singur o săptămână.

— Și cum crezi că mă voi descurca eu aici?

— Te voi ajuta. Nu trebuie să-ți faci griji pentru nimic. Vom vorbi la telefon în fiecare zi, voi găsi pe cineva care să te ajute, o bună, o dădacă, astfel încât să fii complet liberă, îți vei putea continua studiile, poate chiar îți vei găsi ceva de lucru. Poți face tot ce dorești, numai lasă-mă să plec acum, nu-mi face bine să mai rămân nici măcar zece minute.

— Dar când te-ai gândit la toate astea? a bâiguit ea pe un ton stins. Doar am fost mereu împreună.

Ilan vorbea repede, descriindu-i într-o fracțiune de secundă cât de luminos va fi viitorul ei.

— Aproape că puteam vedea, îi povestește ea lui Avram, cum într-o singură clipă se pusese în mișcare întreg mecanismul acela al lui... știi despre ce vorbesc? Roțile dințate din ochii lui?

Îl privea pe Ilan fix și se gândea că, deși era un om foarte inteligent, nu înțelegea absolut nimic, își spunea că se înșelase amarnic în privința lui și încerca să-și imagineze ce vor spune părinții ei despre toate astea și cât de dezamăgiți vor fi.

— Mă gândeam, îi zice ea lui Avram, cum mă avertizau mereu în legătură cu tine și cât de mult îl admirau *pe el* – mai ales mama, care, după părerea mea, s-a întrebat toată viața ce a găsit un tip ca el la mine.

Avram zâmbește cu fața ascunsă în mâini. *Hochstapler*, așa îl poreclise mama ei, iar Ora îi spusese că aceasta era denumirea unui om cu buzunarele găurite de sărac ce e, dar care se crede Rothschild.

— M-am întins pe canapea, încercând să-mi dau seama cum mă voi descurca singură cu Adam.

Imaginează-ți, eram încă aproape incapabilă să mă mișc, să ies din casă ori să-mi țin ochii deschiși. Mă gândeam că nu poate fi adevărat ce mi se întâmplă, că era doar un coșmar din care mă voi trezi dintr-o clipă în alta. Pe de altă parte aveam sentimentul că îl înțeleg foarte bine, că aș fi făcut exact la fel dacă aș fi fost în locul lui, că aș fi fugit de mine însămi, de Adam, de tine, de tot, de situația fără ieșire în care ne aflam. Îmi părea rău pentru Adam, care dormea liniștit, fără să știe că întreaga lui viață era dată peste cap. Stăteam întinsă acolo, spune Ora, cu capotul desfăcut, goală, și nu îmi păsa de nimic. Îl auzeam pe Ilan mișcându-se cu pași repezi prin dormitor, știi cum merge el când e hotărât – își zâmbesc unul altuia, o scânteie se aprinde între ei, un fir subțirel se țese –, și auzeam dulapurile, sertarele, ușile deschizându-se. Împacheta, iar eu zăceam acolo, gândindu-mă că vom plăti toată viața pentru o singură clipă, pentru o simplă coincidență, pentru nimic.

Amândoi – și ea, și Avram – și-au întors privirile.

„Ia o pălărie“, îi spusese veselii Ilan și Avram de la celălalt capăt al firului când îi telefonaseră de la baza lor militară din Sinai, „și pune înăuntru două bucățele de hârtie, dar ai grijă să fie exact la fel, identice. Nu, nu“, spuneau amândoi, râzând, „nu e nevoie să știi pentru ce tragi la sorti“, iar hohotele lor de râs îi răsună încă în urechi, de atunci nu au mai râs niciodată așa, aveau douăzeci și doi de ani, era ultima lor lună de serviciu militar obligatoriu, ea se afla deja la Ierusalim, studentă în primul an la Sociologie, ceea ce îi deschidea teribil de multe perspective, era foarte tânără și se gândea cât fusese de norocoasă să-și descopere vocația la o vârstă atât de fragedă... „Nu, nu“, a repetat Ilan în receptorul telefonului, „e mai bine să nu știi ce se poate câștiga, în felul acesta vei fi mai obiectivă. OK“, se înduplecaseră la insistențele ei, „poți încerca să ghicești, dar nu cu voce tare, și repede, Ora, toată lumea stă după noi, mașina ne așteaptă afară“. (În clipa aceea înțelesese. O mașină? Unul dintre ei venea acasă? Dar care? A fugit să caute o pălărie, a înșfăcat în grabă una din vechile ei bonete militare, a luat o bucată de hârtie și a rupt-o în două jumătăți perfect egale, în timp ce înăuntrul ei se frământa întrebarea: Pe care dintre ei doi și-ar dori să-l vadă acasă?) „Două bilețele identice“, repetase nerăbdător Ilan, „unul cu numele meu, unul cu numele burtosului“. „Aaa“, strigase Avram peste umărul lui, „scrie pe unul «Ilan», iar pe celălalt «Dumnezeu», stai o clipă, mai bine scrie «Armata»“. „OK“, l-a întrerupt Ilan, „gata cu vorbăria, acum extrage unul dintre bilețele. Pe care l-ai ales? Ești sigură?“

Ora ține în palmă o pietricică, încercând parcă s-o cântărească și curățând noroiul de pe ea cu mișcări leneșe, meticuloase. Avram șade ghemuit în fața ei, cu degetele mâinilor încleștate unele în altele, cu încheieturile aproape albe.

— Să continui?

— Cum? Da, sigur.

— Apoi a venit și s-a oprit în fața mea. Nu eram în stare nici măcar să mă ridic. Mă cuprinsese un fel de sfârșeală. Mă simțeam ca și cum asupra mea s-ar fi năpustit o avalanșă. Nu aveam putere nici măcar să mă acopăr. El nu mă privea. Știam că făptura mea îl dezgustă. Mă dezgusta până și pe

mine.

Vocea Orei e joasă, încordată, de parcă ar fi forțată să raporteze totul, în cele mai mici detalii:

— Mi-a spus că în noaptea aceea avea de gând să colinde străzile, să piardă timpul într-o cafenea, pe atunci era una pe strada Regina Elena, iar a doua zi dimineața îmi va telefona. L-am întrebat dacă nu dorește să-și ia rămas-bun de la Adam. Mi-a răspuns că ar fi mai bine să nu o facă. Mă gândeam că ar trebui să mă ridic și să lupt cu el, dacă nu pentru mine, cel puțin pentru Adam, fiindcă dacă nu făceam ceva imediat, nu voi mai putea schimba nimic niciodată, deoarece stările lui Ilan se pot modifica de la o secundă la alta, îl cunoști prea bine, zâmbește Ora, poate trece într-o clipă dintr-o extremă în alta... Și iată cât de mult m-am înșelat, murmură ea, luată parcă prin surprindere, imaginându-și-i pentru câteva momente pe Ilan și Adam împreună, într-o bărcuță din lemn, vâslind cu mișcări perfect sincronizate în josul unui râuleț verzui, înconjurați de o vegetație luxuriantă. Iată cum în cele din urmă lucrurile au ieșit exact pe dos. Exact pe dos.

— Dimineața mi-a dat telefon, închiriasse o cameră la nu știu ce hotel, dar avea de gând să-și ia un apartament micuț undeva. „Nu departe de voi“, mi-a spus. Înțelegi? „De voi“! Nu trecuseră decât câteva ore și deja se delimitase complet de noi. Chiar și de mine. Și-a închiriat o garsonieră în Talpiot, cât mai departe posibil, în celălalt capăt al orașului. Telefona de două ori pe zi, dimineața și seara, politicos, responsabil – doar îl cunoști. Mă omora cu blândețe. Îl rugam, plângând, să se întoarcă, proasta de mine, mă umileam în fața lui, făcându-l în mod sigur să mă urască și mai mult, dar nu mai aveam energia necesară pentru a face pe eroina. Eram o epavă – la trup și la suflet. Nu știu nici de unde îmi veneau laptele și forța de a-l îngriji pe Adam. Mama a venit imediat la mine, debordând de bune intenții, însă după două-trei zile mi-am dat seama ce se întâmpla și ce îmi făcea, cum îl compara încontinuu pe Adam cu alți copii, el fiind mereu în dezavantaj, așa că l-am chemat pe tata să o ia acasă fără a-i da nici o explicație, iar partea cea mai proastă a fost că el a înțeles imediat de ce. Și prietenele mele, care au venit de îndată, o reuniune de urgență, ajutau, găteau, făceau curățenie – totul, desigur, cu multă delicatețe și tact –, și iată-mă din nou ca la paisprezece ani, înconjurată de o gloată de fete care știau perfect ce e mai bine pentru mine și de ce anume am nevoie, amintindu-mi în fiecare clipă de ce întotdeauna, dar întotdeauna, exceptând-o pe Ada, preferasem compania băieților. Nu puteam suporta veninul pe care-l împrășcau asupra lui Ilan, fiindcă – ție îți pot spune –, în ciuda tuturor celor întâmplate, îl înțelegeam și știam că numai eu puteam înțelege ce se petrecea cu adevărat, eu și cu tine, asta dacă atunci ai fi avut mintea limpede.

Avram încuviințează ca pentru sine, printr-o mișcare ușoară a capului.

— Of, spune ea în timp ce se întinde și își masează ceafa înțepenită, nu-mi e ușor cu toate astea!

— Da, răspunde Avram, masându-și și el gâtul fără să-și dea seama.

Ora face o verificare, asigurându-se că nu e nici un pericol dacă îl abandonează pe Ofer încă o vreme. Dinăuntrul ei răzbate o rază de lumină, caută, atinge ușor: pânțece, inimă, sfârcuri, punctul

acela sensibil de deasupra buricului, adâncitura de la baza gâtului, buza superioară, ochiul stâng, ochiul drept. Îl simte pe Ofer prinzând contur, ca într-unul din jocurile acelea în care trebuie să unești punctele – și știe că totul e bine, că, într-un fel sau altul, Ofer devine mai puternic în timp ce ea vorbește, iar Avram ascultă.

— Adam stătea în brațele mele cea mai mare parte a timpului, spune ea în clipa în care se ridică și o pornesc din nou la drum pe o potecuță de la poalele muntelui. Din momentul în care Ilan a plecat, a refuzat pur și simplu să mai rămână singur, s-a lipit de mine ca o maimuțică, zi și noapte, iar eu nu aveam puterea să-i rezist, îl luam să doarmă în patul nostru, adică în patul meu. Adică al nostru – al meu și al lui Adam. Am dormit cu el aproape doi ani și știu că e împotriva tuturor regulilor, dar, îți spun, nu aveam puterea să-i rezist când urla și nici să-l așez din nou în pătuțul lui după ce-l alăptam, iar adevărul este că îmi plăcea cum adormea lângă mine după ce mânca, cum ne topeam amândoi, lipiți unul de celălalt, și îmi făcea bine să simt un trup viu, un trup cald alături.

Zâmbește.

— Era ca și cum, după o scurtă despărțire, ne-am fi întors la condiția inițială: un singur trup, un singur organism, care, într-o măsură mai mare sau mai mică, e capabil să-și satisfacă propriile nevoi, neavând nevoie de nici un fel de favor de la nimeni.

Eu și mama am fost așa, se gândește Avram. La început, în primii ani, după ce el ne-a părăsit.

Tu și mama ta ați fost așa, îi spun ochii ei. Îmi aminteam mereu ce-mi povestiseși. Mă gândeam foarte mult la voi doi în perioada aceea.

— Ilan a continuat să telefoneze în fiecare zi, cu o precizie de ceasornic, iar eu îi vorbeam... de fapt mai mult ascultam. Uneori – ți-am spus, ca femeia aia fără minte a lui Cocteau, numai că în ebraică – îi dădeam sfaturi, de exemplu cum să scoată de pe haine o pată de cerneală sau care cămăși se pot călca și care nu. Îi aminteam să se spele pe dinți și îi ascultam bombănelile despre cât îi era de greu fără mine. Dacă ne-ar fi auzit cineva, ar fi crezut că aude o conversație banală între o soțioară iubitoare și soțul ei plecat într-o scurtă călătorie de afaceri. Alteori rămâneam cu urechile ciulite, în timp ce el îmi povestea ce făcea, cum se descurca la facultate, cum profesorul de Drept Penal pusese deja ochii pe el și profesoara de Drept Judiciar îi spusese că notele pe care le avea îi puteau asigura un loc la Curtea Supremă. Iar eu îl ascultam și mă gândeam că singurele mele preocupări erau scaunele lui Adam, schimbatul scutecelor, ragadele sfârcurilor, în timp ce el plutea pe un cer senin precum cristalul...

— Dar a renunțat la cinematografie, spune încetișor Avram.

— Imediat după război, răspunde ea.

— Da?

— Știi, după ce te-ai întors tu... de acolo.

— Dar își dorea atât de mult să facă asta.

— Tocmai de aceea.

— Am fost mereu convins că va fi...

— Nu, spune Ora, i-a pus capăt, așa cum știe el să pună capăt lucrurilor.

Și taie aerul cu mâna, simțind cum se prăbușește de cealaltă parte a lamei cuțitului.

— Din cauza mea? întrebă Avram. Din cauza a ceea ce mi s-a întâmplat mie?

— Ei, nu doar din cauza asta. Au mai fost câteva motive, spune ea, oprindu-se din mers și aruncându-i o privire plină de disperare. Spune-mi, Avram, cum vom avea timp pentru toate?

Muntele se ridică deasupra lor ca o întindere păduroasă, iar Avram îi vede ochii căprui colorați în nuanțe de verde și încă scânteietori, încă, încă...

— Și nu uita, continuă ea imediat, că în primele luni după nașterea lui Adam tot el s-a ocupat, singur, și de tine. Venea să te viziteze în fiecare zi la Tel Hashomer sau în centrele de recuperare în care erai trimis, dându-mi rapoarte detaliate zilnice despre starea ta de sănătate. Dezbăteam îndelung, seară de seară, chestiuni legate de tratamentele pe care le primeai, de medicamentele care îți erau administrate și efectele lor secundare, despre interogatoriile la care erai supus... Nu uita toate acestea.

— Aha, spune Avram și privește în depărtare.

— Iar tu, tu nu l-ai întregat nici măcar o singură dată despre mine. Ce s-a întâmplat cu mine? Unde am dispărut așa, deodată?

El trage adânc aer în piept, își îndreaptă spinarea, iar pașii îi devin mai hotărâți. Ora trebuie să facă eforturi pentru a ține ritmul cu el.

— Nici măcar nu știai că îl născusem pe Adam. Cel puțin așa credeam atunci.

— Ora?

— Ce?

— Spune-mi...

— Ce anume?

— De Adam întreba?

— De Adam? zice ea, izbucnind într-un hohot de râs.

— Eram doar curios.

— Bun, spune ea, întinzându-se și pregătindu-se să maseze o veche jignire. La început sigur că întreba de el. Adică se simțea obligat s-o facă. După aceea a început să întrebe din ce în ce mai rar și îmi dădeam seama că îi era foarte greu până și să-i pronunțe numele. Prin urmare într-o bună zi a început să-i spună simplu „copilul“. Cum a dormit copilul azi-noapte, a avut colici și alte lucruri de felul ăsta – iar în clipa aceea am clacat. Cred că până și o toantă ca mine are niște limite peste care nu poate trece. Cred că atunci, în clipa în care a început să-l numească sec „copilul“, am început eu să-mi vin în fire. I-am spus să nu mă mai sune. Să iasă din viața mea. Iată că în cele din urmă reușeam să îi spun ce ar fi trebuit să-i urlu în față în urmă cu câteva luni. Sunt o proastă, știi foarte bine, n-are sens să insist pe subiect. Pentru că situația asta a trenat mai bine de trei luni. Doar

imaginează-ți. Când mă gândesc astăzi la lucrul ăsta...

Se opresc într-un petic de umbră, de unde puteau vedea întreaga vale Hula. Îi dureau toți mușchii, și nu doar din pricina mersului. Avram cade pe pământ, nemaiavând putere nici măcar să-și dea jos rucsacul din spinare. Ora observă că de fiecare dată când se oprește din mers, mișcările lui devin mai greoaie, mai neîndemânatică, mai împietrite. În secret, cu ochii ei de adolescentă, îl urmărește: vede că evită să privească direct în jos, spre valea aceea largă ce se întinde la poalele muntelui, ori în sus, spre piscul care atinge cupola cerului. Își amintește că Ilan spusese odată despre Avram „S-a deconectat, iar acum stă acolo, înăuntrul lui însuși, cu toate luminile stinse“, pentru că și aici, pe cărare, deși pielea lui albă se înroșește repede, trupul îi pare impermeabil în fața luminii soarelui.

Și a frumuseții, se gândește ea. Și a lui Ofer.

Își șterge ochelarii cu mișcări repezite, apoi suflă peste lentile și îi șterge din nou. Se liniștește.

— Dar imediat după ce i-am închis telefonul în nas, m-a sunat din nou. Înțelegea perfect de ce voiam să dispară din viața mea. O merita cu vârf și îndesat. Dar nu-l puteam opri să împartă cu mine responsabilitatea față de cel de-al doilea copil al nostru.

— Cum? Aaaa...

— Ei bine, da.

Prin urmare asta eram eu pentru ei, își spune Avram și se gândește că foarte curând, peste un minut sau două, o va ruga să se oprească din povestit. Deja înăuntrul lui nu mai e nici un pic de loc pentru toate astea.

— Apoi am continuat să vorbim despre altele, spune ea. A fost una dintre cele mai ciudate conversații pe care le-am avut vreodată. Încercam să ne imaginăm cum vom avea grijă de tine și cum vom ascunde de tine problemele noastre, deoarece, în mod evident, un moment de criză în relația noastră, a părinților, cum ar veni, era ultimul lucru de care aveai nevoie în momentul acela, râde ea fără chef.

Avram își aduce aminte, din cine știe ce motiv, cum pe vremea când avea vreo treisprezece ani, mult timp după ce tatăl său se trezise într-o dimineață și dispăruse fără urmă, încerca din toate puterile să se convingă că adevăratul său tată, tatăl lui secret, era poetul Alexander Penn⁶ și noapte de noapte, vreme de aproape o săptămână, citea în șoaptă înainte de culcare poezia lui Penn *Fiul nimănui*.

— Vorbeam ca doi străini, Ilan și cu mine, continuă ea. Nu: ca avocații a doi străini. Cu o indiferență de care nu mă credeam capabilă – nici față de el, nici față de altcineva. Și am stabilit cu exactitate, cu calendarul în față, cât timp va continua Ilan să aibă singur grijă de tine, când vom începe iar să facem cu rândul, căzând de acord asupra faptului că era mai bine să ne prefacem, cel puțin până te mai înzdrăveneai puțin. Știam că nu va fi greu, deoarece ție oricum nu-ți păsa de nimic, abia dacă înțelegeai ce se petrecea în jurul tău – sau asta voiai să creadă ceilalți și să te lase

în pace? Da? Să renunțe la tine?

Ochii i se mișcă sub pleoapele pe jumătate închise.

— În cele din urmă ai obținut exact ce ți-ai dorit, adaugă ea sec.

Apoi, la jumătatea respirației, se oprește, încremenind pentru o fracțiune de secundă, fiindcă nu-și poate aminti chipul lui Ofer. Se ridică imediat și începe să meargă, iar Avram o urmează mormăind, însă Ora privește fix înaintea, fără să vadă nimic în jurul ei. Ochii îi ard precum hornurile în lumina zilei, dar nu-l poate vedea pe Ofer. Merge și înăuntrul capului ei fața lui Ofer se sparge într-un vârtej de expresii și trăsături fărâmițate. Din când în când se umflă și crapă, ca și cum cineva și-ar vârî pumnul pe sub pielea lui și l-ar lovi din interior. Înțelege imediat că e pedepsită pentru ceva, dar nu își dă seama pentru ce. Poate pentru faptul că își continuă călătoria în loc să se întoarcă imediat acasă, unde să primească vestea cea rea. Sau poate pentru că nu acceptase să facă nici un compromis. (O rană micuță? Neînsemnată? Un picior? De la genunchi în jos? De la gleznă? O mână? Un ochi? Amândoi ochii? Penisul?) Aproape în fiecare clipă a acelei zile, dincolo de toate lucrurile și cuvintele și gesturile, aceste propoziții îi răsunaseră în urechi, venite de undeva de departe: Se poate trăi destul de bine și cu un singur rinichi, ba chiar și cu un singur plămân, gândește-te, nu te grăbi să spui nu, nu primești în fiecare zi asemenea oferte, iar la un moment dat vei regreta că nu le-ai acceptat, alte familii au fost imediat de acord, iar acum sunt bine-mersi, mă rog, oarecum. Mai gândește-te, cântărește bine. În caz de arsură, de exemplu, se poate face transplant de piele. Astăzi îți pot vindeca până și creierul. Chiar și dacă va fi o legumă, cel puțin va rămâne în viață, iar tu vei putea avea grijă de el, vei pune în practică toate acele cunoștințe dobândite după ce Avram a fost rănit, așa că te rog, mai gândește-te. Va fi viu, va avea emoții, sentimente. Nu este cea mai proastă înțelegere pe care o poți încheia, având în vedere situația în care te afli.

De zile și nopți se lupta să alunge aceste șoapte sâcâitoare, chiar și acum își ridică fruntea și pășește printre ele, având grijă să evite privirea lui Avram, nedorind să-i arate expresia monstruoasă pe care simțea că o căpătase fața ei: nu va face nici un compromis și nu va accepta nici o veste proastă, de nici un fel, *de nici un fel*. Mergi, continuă să mergi. Vorbește, povestește-i despre fiul lui.

— Și din clipa aceea am început o viață nouă, spune ea. Nu mai aveam nici un strop de putere pentru toate astea, dar aveam un prunc ce mă forța să rămân vie pentru el, un prunc ce intrase în existența mea cu hotărârea cuiva... ei bine, cu hotărârea unui copil convins că totul a fost creat numai și numai pentru el – și cu precădere eu. Eram tot timpul împreună, aproape douăzeci și patru de ore pe zi. În primul an nu am avut dădacă, nici prea mult ajutor, doar câteva prietene care veneau cu rândul, de două ori pe săptămână, după ce am început să te vizitez din nou în Tel Aviv. Dar tot

restul timpului, zi și noapte, eram doar eu și el, singuri.

Ochii ei rătăcesc în depărtare. Sunt unele lucruri pe care n-are nici un rost să încerce să i le explice acum: conversațiile șoptite dintre ea și Adam în timp ce el sugea, înainte de culcare, pe jumătate adormit, în inima nopții, când întreaga lume dormea și numai ei doi stăteau treji, privindu-se ochi în ochi și învățându-se unul pe altul. Și hohotele de râs în care izbucneau amândoi când pe el îl apuca sughițul. Și privirile lor, care se agățau una de cealaltă în momentul în care afară se însera, iar în camera lor umbrele se alungeau. Și expresia uimită, dar calmă, a feței lui când o vedea că plânge, și buzele lui, care se arcuiască și tremurau în jurul întrebărilor pe care nu știa să le pună.

Avram pășește alături de ea, clatinând din cap, încovoiat ca un semn de întrebare.

— Dar a fost și o perioadă minunată, spune ea, epoca descoperirilor: a mea și a lui Adam.

Și, în timp ce rostește aceste cuvinte, se gândește: Cei mai fericiți ani pe care i-am trăit.

— Încetul cu încetul, am ajuns să-l cunosc, zice ea, zâmbind și amintindu-și expresia morocănoasă a fețișoarei lui în clipa în care îl muta de la un sân la celălalt. Uneori urla cât îl țineau puterile, cu o privire furioasă, înroșindu-se tot. Și ochii lui neastâmpărați, și felul în care ne jucam împreună... Nu știam că un copil atât de mic poate avea un simț al umorului atât de bine dezvoltat. Nimeni nu-mi spusese asta niciodată.

Avram clatină încă din cap ca pentru sine. Ca și cum ar recapitula o lecție importantă. Exersăm împreună, își dă seama deodată Ora, eu și Avram exersăm împreună pe Adam înainte să trecem la Ofer. Ne exersăm vocabularul, limitele, rezistența.

— În ceea ce mă privește, continuă ea, simțeam înăuntrul meu un tumult care nu-mi dădea pace nici o secundă. Era ca și cum întreg mecanismul, trupesc și sufletesc, mi-ar fi fost dat peste cap. Eram îngrozitor de bolnavă, aveam infecții și hemoragii nesfârșite, care mă făceau să mă simt foarte slăbită, însă aveam, în același timp, și o incredibilă senzație de putere, o forță teribilă, nu mă întreba de unde. Aveam crize de plâns și accese de bucurie, de disperare și de euforie, toate în numai trei minute. Mă întrebam cum voi supraviețui încă unei ore când el ardea de febră și-mi urla în brațe și era două dimineața, iar doctorul nu răspundea la telefon, dar în același timp... puteam face totul! Să-l duc în dinți dintr-un capăt în celălalt al lumii. Amenințătoare precum o armată întreagă.

Și iată-l pe Avram luminându-se pentru o clipă și zâmbind ca pentru sine, părând că savurează cuvintele ei și rostogolindu-le pe limbă: amenințătoare precum o armată întreagă. Umerii ei se relaxează, deschizându-se către el ca o felie de colac proaspăt tăiată: pe vremuri avea obiceiul să o numească astfel, dar o mai numea și „vin de malț“ sau „lână de gabardină“. Expresiile acestea nu aveau nici un fel de însemnătate, era modul lui plin de afecțiune în care o învăluia în cuvinte, în sunetele lor dulci, exotice, ca și cum i-ar fi acoperit umerii cu un șal atât de fin, încât numai el și ea îl puteau vedea, fiindcă așa îi plăcea lui să-și pipereze discursul, uneori în mod necesar, alteori nu, cu lemn de mahon sau pietre de jasp, cu noduri și firimituri și pedunculi și ovule. „Asta-i de-al lui Avram“, își spunea ea și Ilan unul altuia în anii de după Avram atunci când într-o conversație, la

radio sau într-o carte apărea câte un cuvânt născut parcă special pentru el, un cuvânt ce-i purta pecetea.

— Iar într-o zi, continuă Ora, sună și mă informează că și-a schimbat adresa și numărul de telefon, de parcă aș fi fost locțiitorul lui. Apartamentul din Talpiot e prea răcoros, spune el, de aceea închiriază un altul, pe bulevardul Herzl, în BeitHakerem. „Să fii sănătos“, îi spun eu, tăind vechiul număr de telefon, notat pe o bucată de hârtie lipită de frigider. Două luni mai târziu, în timpul unei conversații obișnuite despre tine, despre starea ta de sănătate, îmi mai dă un număr nou. „Ce s-a întâmplat? Ți-ai luat un alt telefon?“ Nu, doar că pe strada lui se fac de o lună întreagă tot felul de lucrări, se sapă, se pavează încontinuu, zi și noapte, e un haos îngrozitor și știi cât îl înnebunesc pe el zgomotele puternice. Și unde locuiește acest nou număr de telefon? În Evan Sapir, lângă spitalul Hadassah. A găsit un apartament micuț și cochet într-o curticică. „Și acolo ai liniște?“ întreb eu. „Ca în mormânt“, mă asigură el, iar eu schimb din nou numărul de pe frigider. După alte câteva săptămâni, un nou telefon. Fiul proprietarului și-a cumpărat un set de tobe. Scoate receptorul pe fereastră, să mă pot bucura și eu de concert. Părea să-și fi luat niște tobe cu adevărat mari. Un tum-tum infernal. „Nu se poate trăi așa“, iar eu îi dau dreptate și mă îndrept spre frigider, cu creionul în mână. „Deja am găsit ceva micuț în Bar Ghiora“, spune el cu o voce nazală. „Bar Ghiora?“ E destul de aproape, îmi spun eu, de cealaltă parte a văii, și simt cum mi se strânge stomacul, nu știu dacă de bucurie sau de teamă, la gândul că vom fi deodată atât de aproape. Dar trece o săptămână, apoi încă una, și văd că în relația noastră nu intervine nici o schimbare. El e acolo, noi suntem aici. După o vreme telefonează din nou: „Ascultă, m-am ciondănit puțin cu proprietarul, are doi câini, rottweileri, criminali. Mă mut iar și m-am gândit că poate vrei să știi. E foarte aproape de tine“. Chicotește, „Vreau să spun chiar în Tzur Hadassah, dacă nu te deranjează“. „Alo, Ilan“, spun eu, „ai de gând să te joci cu mine cold-rece?“

Ilan răsese. Ora îl cunoaște bine, la fel și felurile în care râde, iar în hohotul acela era o urmă de slăbiciune, era ceva demn de milă, iar atunci ea simte din nou cât este de puternică.

— Îți jur, îi spune ea lui Avram, nu știusem până în clipa aceea că sunt capabilă să stau cu picioarele atât de bine înfipte în pământ. Dar sunt și o cârpă, știi bine, un preș, pentru că îmi era mereu dor de el, totul îmi aducea aminte de el. Când Adam sugea la sânul meu, tânjeam după el, după Ilan, își amintește Ora și râde în inima ei. Simțeam în somn mirosul lui emanând din trupușorul lui Adam și mă trezeam. Am trăit în permanență cu senzația că se află la numai câțiva metri depărtare.

Și în momentul în care rostește aceste cuvinte, în cap îi răsună deodată tonul muzical cu care Ilan îi articula numele în timp ce vorbeau la telefon în toți anii pe care și-i petrecuseră împreună, o tonalitate acută și tăioasă: „Ora!“ Uneori, când îi spunea numele în felul acesta, avea un vag sentiment de vinovăție – asemenea unui soldat surprins de superiorul lui dormind în post –, dar aproape întotdeauna era ceva îndrăzneț în felul în care i se adresa, ceva tentant, incitant și ispititor:

„Ora!“ Ea zâmbește pentru sine: „Ora!“ Ca și cum ar fi tranșat o chestiune decisivă, de care ea însăși se îndoia adesea.

— Atunci fac pe curajoasa și îl întreb încetișor: „Ce se întâmplă, Ilan? Joci cu mine un fel de Monopoly, închiriezi și vinzi locuințe pe toate străzile din oraș? Sau prietenul meu cel educat simte un oarecare dor de casă?“ Și el îmi spune fără să clipească că da, ce a trăit el de când a plecat de acasă nu a fost viață și simte cum înnebunește. În clipa aceea mă aud spunând „Atunci întoarce-te“, dar imediat mă gândesc: Nu! Nu avem nevoie de el și nu îl vrem aici, n-am nevoie de un bărbat de care să mă împiedic toată ziua prin casă.

Ora zâmbește larg când Avram își ridică pleoapele, lăsând să se vadă o luminiță antică ce scapără timid în ochii lui.

— Iată-te, zice ea.

„Uneori, noaptea“, i-a mărturisit Ilan în continuare, „vin la tine. E un fel de forță care mă atrage... Mă apucă așa, deodată, mă ridică din pat, mă trezește din somn la unu dimineața, la două, și mă scol ca un *zombie*, mă urc pe motocicletă și vin la tine și știu că peste numai o clipă voi fi în patul tău, te voi implora să mă ierți, să uiți, să-ți ștergi din minte nebunia mea. Dar în clipa aceea, când ajung la douăzeci de metri de casa ta, între noi, exact în același punct, se insinuează o contra-forță, ca și cum polii s-ar inversa deodată. Simt ceva asemănător unei forțe fizice, care mă împinge și-mi spune, îndepărtează-te, pleacă de aici, nu e bine să te întorci în locul ăsta...“ „Oare chiar se întâmplă toate astea?“ l-a întrebat ea. „Înnebunesc, Ora! Am un copil și nu îl pot vedea? Am luat-o razna? Te am pe tine și sunt sută la sută sigur că ești singurul om cu care sunt capabil și vreau să trăiesc, singurul om din lume care mă poate suporta... și eu ce fac? Ce fac? Mă gândeam că poate ar trebui să plec pur și simplu de aici, din țara asta, să mă duc în Anglia, să studiez acolo, să schimb aerul, dar nu pot face nici asta! Nu pot pleca de aici din pricina lui Avram! Nu știu ce să fac! Spune-mi, ce să fac!?“

— Și atunci, îi zice Ora lui Avram, în timp ce el îmi spunea toate astea, mi-am dat seama pentru prima dată că tu erai în mod sigur motivul pentru care fugise de noi, dar, deopotrivă, și scuza lui.

— Scuză pentru ce?

— Pentru ce? lasă ea să-i scape un chicotit slab, neplăcut. De exemplu, pentru teama de a locui cu noi, cu mine și cu Adam. Sau pur și simplu pentru teama de a trăi.

— Nu înțeleg.

— Of! mormăie ea, clătinând din cap cu putere de câteva ori. Voi, voi amândoi!

— Și-a închiriat o casă lângă parcul de joacă pentru copii, îl știi, acela construit de părinți, la o sută de metri de casa noastră, povestește Ora, și nu a dat nici un telefon timp de trei săptămâni. Eu mă transformasem din nou într-un pachet de nervi, iar Adam și-a dat imediat seama de asta. Îl plimbam cu căruciorul ore întregi prin tot cartierul și în împrejurimi, numai în felul acesta se mai

liniștea cât de cât, și indiferent în ce direcție aș fi pornit-o, ajungeam mereu în fața casei lui Ilan.

Avram merge alături de ea cu capul plecat, fără să o privească sau să se uite la peisajul din jurul lui. Vede o femeie tânără plimbându-se singură și neliniștită și împingând un cărucior de copil. O conduce de-a lungul cărărilor satului în care a crescut, în susul străzii șerpuite și pe străduța lăturalnică pe marginea căreia stau înșirate casele și curțile pe care le cunoaște atât de bine.

— Odată am dat nas în nas. El tocmai ieșea din casă și ne-am ciocnit în fața porții. Ne-am spus un „Salut“ precaut și am rămas pe loc. Mă privea ca și cum ar fi fost în stare să mă încalece chiar acolo, în mijlocul trotuarului. Îi cunoșteam atât de bine foamea asta! Dar voiam să se uite și la Adam. Tocmai în ziua aceea Adam era într-o stare foarte proastă, răcise și era irascibil, cu ochi somnoroși și lipicioși, dar Ilan abia dacă i-a aruncat o privire și mă gândeam că nici n-a apucat să-l vadă cum se cuvine. Dar, ca de obicei, mă înșelam. A spus „E el“, s-a urcat pe motocicletă, a apăsat pedala de accelerație și s-a făcut nevăzut, trezindu-l pe Adam. Abia după ce a dispărut, mi-am dat seama că voise să spună cu totul altceva, așa că am dat la o parte păturile care-l acopereau pe Adam, pentru a-i vedea mai bine fețișoara, și pentru prima dată am observat că semăna *cu tine*.

Avram ridică ochii spre ea și o privește surprins.

— Era ceva în ochii lui, în ființa lui, îi spune Ora. Nu mă întreba cum e posibil așa ceva. Poate că m-am gândit puțin la tine când l-am făcut, nu știu, chicotește ea. Și, ca să fiu sinceră, chiar și în ziua de astăzi văd o oarecare asemănare între el și tine.

— Cum așa? râde încurcat Avram, împiedicându-se în propriile picioare.

— Există în natură asemenea lucruri, momente de inspirație... nu crezi?

— Poate doar în câmpurile electrice, răspunde el repede, fenomenul în care un magnet creează un curent electric.

— Hei, Avram, spune ea încet.

— Ce?

— Nimic... Nu ți-e foame?

— Nu, încă nu.

— Vrei o cafea?

— Ce-ar fi să mai mergem puțin? E o cărare bună.

— Da, răspunde ea, e o cărare bună.

Merge în fața lui, își întinde brațele și inspiră adânc aerul curat.

— După o săptămână, povestește ea, Ilan a sunat la unsprezece și jumătate noaptea, când dormeam deja, și, fără nici o introducere, m-a întrebat dacă poate veni să locuiască în coliba din curte.

— În colibă? bolborosește Avram.

— În șopron, știi tu, unde erau depozitate vechiturile. Unde îți amenajaseși tu studioul.

— Da, dar cum...?

— Iar eu nu am stat nici o clipă pe gânduri. I-am spus să vină imediat. Îmi aduc aminte că am pus receptorul în furcă, m-am ridicat în șezut și m-am gândit la jocul acela pe care îl jucam de doi ani fără întrerupere, la forța aceea care ba îl împingea, ba îl atrăgea pe Ilan și la forța gravitațională a lui Adam.

— Și a ta, spune Avram fără să o privească.

— Crezi? Nu știu...

Acum nu se mai aude decât sunetul pașilor lor călcând prin noroi. Ora savurează cuvintele: forța mea gravitațională. Râde. E frumos să-ți aduci aminte. Nu o simțise niciodată atât de intens ca în perioada aceea, în care îl făcuse pe Ilan să se învârtă, pe o traiectorie nebună, prin tot orașul.

— Bun, oftează ea (acum l-a trimis până în Bolivia și Chile, vesel și nepăsător, călător fără bagaje, burlac). A doua zi dimineața m-am dus în șopron și am început să-l golesc. Am aruncat grămezi întregi de vechituri. Din câte se părea, acolo fusese lada de gunoi a tuturor celor care locuiseră în casa ta de-a lungul timpului, de la începutul secolului. Am găsit cutii pline de caiete cu schițele tale, cu texte și înregistrări făcute pe casete. Pe acelea le-am păstrat. Am păstrat toate lucrurile tale, le am acasă. Dacă vei dori vreodată...

— Poți să le arunci.

— Nu, nu, nu le arunc. Dacă vrei, ți le arunci singur.

— Ce e în ele?

— Mii și mii de pagini acoperite cu scrisul tău. Poate zece lăzi pline. Incredibil, râde ea. Ca și cum întreaga ta viață, din clipa în care te-ai născut, nu ai făcut altceva decât să scrii.

Mai târziu, după o tăcere mare cât un deal și largă cât jumătate de vale, Avram spune:

— Deci ai curățat șopronul...

— Am muncit acolo câteva ore bune, cu Adam lângă mine, pe iarbă, dezbrăcat și fericit nevoie mare. Probabil simțea că se întâmplă ceva, deși nu îi spusese nimic, fiindcă nici măcar mie nu știam ce să îmi spun. Și când mormanul de gunoi crescuse deja pe alee, am rămas în picioare, privindu-l cu satisfacția și mândria unei matroane, dar imediat am simțit o înțepătură în inimă... Cum o chema pe femeia din piesa lui Cocteau?

— Nu cred că avea vreun nume, spune Avram.

— Așa-i trebuie!

Avram râde din toată inima, iar pe Ora o înfioară pe dinăuntru ceva ca un gâdilat.

— Și am început să pun totul la loc. Adam credea, probabil, că-mi pierdusem mințile. Am îngrămădit toate lucrurile în șopron, încât abia am reușit să închid ușa, împingând-o cu umărul, apoi am încuiat-o și am simțit că tocmai mă salvasem din fața unei umilințe glorioase. Câteva zile mai târziu, de Sukkot², în timp ce eram cu Adam în vizită la părinții mei, în Haifa, Ilan s-a întors și a curățat șopronul, și-a adus lucrurile, a chemat pe cineva care să-i amenajeze o bucătărie și o baie, apoi s-a legat la instalațiile de apă și energie electrică din casă, iar când m-am întors, era deja noapte

și Adam dormea în brațele mele, dar am observat de la depărtare un morman de vechituri împrăștiate lângă tomberon. Am străbătut curtea și am văzut că înăuntru era un bec aprins, însă nu am privit nici în stânga, nici în dreapta. Ce să-ți spun, Avram... După aceea au venit zile... nici nu știu cum să-ți povestesc despre ele. Atât de chinuitoare... Eu stăteam aici, el acolo. Nu ne despărțeau decât douăzeci de metri. Lumina se aprinde la el, iar eu sar imediat din pat, mă duc la fereastră și îl pândesc dindărătul perdelei, doar-doar îl văd, fie și numai o fracțiune de secundă. În șopron sună telefonul, iar eu, îți jur, devin întruparea expresiei „a fi numai urechi“. Uneori, dimineața, îl vedeam plecând înainte de răsăritul soarelui, ca nu cumva, Doamne ferește, să dea ochii cu mine sau cu Adam. De obicei se întorcea foarte târziu, cu servieta studentească sub braț, în mare grabă, aproape alergând pe alee, de parcă îi era viața în joc. Nu știam ce făcea toată ziua, dacă are vreo iubită ori pe unde pierde timpul după cursuri, numai ca să nu fie cu mine și cu Adam. Știam doar că de trei sau patru ori pe săptămână venea să te viziteze. Era singurul lucru sigur: că avea grijă de tine în zilele în care nu o puteam face eu. Cu siguranță nu-ți amintești, dar făceam tot ce-mi stătea în putință ca să te determin să-mi vorbești despre el, sperând să storc de la tine informații prețioase. Îți amintești?

Avram încuviințează printr-o mișcare a capului.

— Serios?

— Continuă. După aceea eu o să...

— I-am spus lui Adam că în șopron locuiește un bărbat. M-a întrebat dacă ne e prieten, iar eu i-am răspuns că încă nu știm sigur. M-a întrebat dacă e un om bun. I-am spus că da, în ciuda faptului că avea un mod ciudat de a arăta acest lucru. Adam, desigur, ar fi vrut să mergem la el, să-l vizităm, însă i-am explicat că era un bărbat foarte ocupat și nu îl puteam vizita, pentru că nu stătea niciodată acasă. De fiecare dată când plecam sau ne întorceam de undeva, mă trăgea înspre șopron. Făcea desene pe care voia să i le dăruiască omului care locuia acolo. Trimitea mereu mingea în direcția șopronului. Mângâia cu amândouă mânuțele motocicleta lui Ilan și lanțul cu care o legase de gard. Uneori mă jucam cu el în grădină, îi făceam baie afară, într-o cadă mare, ori luam masa pe o pătură întinsă pe iarba, iar el, o dată la câteva minute, spunea: „Omul acela ne vede? N-ar fi frumos să-l invităm și pe el? Cum îl cheamă?“ Când în cele din urmă am cedat și i-am spus numele, a început să-l strige. „Ilan, Ilan...“ țipă ea cu mâna ca o portavoce în fața gurii, pentru a-i arăta.

Avram o privește.

— Vezi tu, până la vârsta aceea instinctul îl învățase să nu-și însușească nici măcar cuvântul „tată“, iar acum începea să rostească „Ilan“ cu atâta însuflețire! Deschidea ochii dimineața și întreba dacă Ilan e încă acolo. Când se întorcea de la grădiniță, verificam împreună dacă Ilan venise sau nu de la serviciu. După-amiezile stătea pe verandă, cu fața spre grădină, ținându-se cu toată puterea de balustradă și urlând din toți rărunchii „Ilan!“ de o sută de ori, de o mie de ori, fără să se dea bătut, până când îl duceam în casă, iar uneori eram chiar nevoită să-l târăsc de acolo cu forța.

Iată că tocmai acum, în timp ce îți povestesc toate astea, îmi dau seama ce i-am făcut.

Nu mă gândeam la nimic atunci, înțelegi?

Eu și Ilan eram...

Trebuie să înțelegi.

Eram prinși înăuntrul unui cerc de nebunie.

Și toate instinctele mele păreau că...

Ascultă, nu știu unde eram atunci.

Era ca și cum nici nu aș fi existat.

— Și nu era vorba doar despre atracția lui față de bărbați în general, continuă ea după o pauză lungă, în care își suflă nasul, își șterge ochii și înghite gândul acela otrăvitor care-i spune că poate și acesta este unul dintre motivele pentru care Adam o pedepsește acum, nu atracția aceea naturală față de orice bărbat care le trecea întâmplător pragul casei, față de poștașul care le aducea un pachet și pe care încerca să-l seducă, rugându-l să mai stea puțin, ba chiar agățându-se de piciorul lui. Cu Ilan era altceva... știi tu, prezența lui absentă, faptul că reușea să îl ignore complet când toată lumea din jur făcea mare caz de drăgălășenia lui... era ceva ce îl scotea din minți. Lucrurile au rămas neschimbate până în ziua de astăzi, oftează ea și îl vede pe Adam cântând pe o scenă, cu ochii dați peste cap, într-un moment de plăcere dintre cele mai intime, un amestec de durere și rugămintă.

— Cum adică au rămas neschimbate?

— Adică mereu își dorește ca Ilan să-l vadă, să-l observe. Și de cel puțin două ori pe zi, în fiecare zi, luam hotărârea că Ilan trebuie să plece, să părăsească șopronul, să nu-l mai chinuie pe Adam. Dar pe de altă parte nu eram pregătită să renunț la fărâma aceea de șansă ca el să se întoarcă acasă. Tot timpul încercam să-mi imaginez prin ce stări trecea Ilan când îl auzea pe Adam tânguindu-se pe verandă. Cum de nu o lua razna? Spune-mi, ce fel de om e acela care poate suporta așa ceva?

— Da, spune sec Avram.

— Mă mai gândeam și că, poate, tocmai asta căuta.

— Ce anume? mârâie Avram.

— O astfel de tortură.

— Și anume? Nu înțeleg.

— Aceea de a fi la o aruncătură de băț, spune ea, apăsând pe fiecare cuvânt. Să poți privi, dar să nu te poți apropia. Ceva de genul ăsta. Te rog să mă crezi că la o astfel de tortură eu nu...

Fața lui Avram se încordează, iar ochii i se mișcă în toate direcțiile. Tot trupul lui pare să fi intrat într-o stare de alertă. Ora se oprește. Îi pune o mână pe braț.

— Îmi pare rău, Avram, eu nu... Nu pleca acum, rămâi cu mine.

— Sunt cu tine, îi spune el după o clipă.

Vocea îi e răgușită și reținută. Își șterge sudoarea de pe buza superioară.

— Sunt aici.

— Am nevoie de tine.

— Sunt aici, Ora.

Merg în tăcere. Undeva, nu departe de ei, se vede o șosea și se aude cum trec mașini. Avram le simte asemenea unui om cufundat în vise, care începe să devină conștient de zgomotele din casa trezită la viață cu mult timp înaintea lui.

— Îl priveam cu superioritate și uneori îmi era milă de el, așa cum ți-e milă de o persoană handicapată. Și îl uram și îmi era dor de el și știam că trebuia să fac ceva pentru a alunga blestemul acela pe care-l aruncase asupra lui însuși și asupra noastră. Dar nu aveam puterea să fac nimic. Nici măcar un pas. Și în tot acest timp – asta ca să înțelegi – eu și Ilan vorbeam la telefon cel puțin de două ori pe săptămână, pentru că te aveam și pe tine, cam o dată pe lună erai supus unei noi operații, chestii reparatorii, chirurgie estetică, interminabile întâlniri cu cei de la Ministerul Apărării, apoi a trebuit să-ți căutăm un apartament în Tel Aviv, iar de două ori pe săptămână veneam să te vizitez, să fiu cu

tine, și în restul zilelor venea Ilan. Și tu nu știai nimic despre noi ori cel puțin așa credeam atunci: nici că avem un copil, nici că ne despărțiserăm, nici despre cursele lui Ilan prin tot Ierusalimul. Spune-mi...

— Ce anume?

— Îți aduci aminte de ceva din perioada aceea?

— Dacă îmi aduc aminte? Da.

— Serios? Întreabă ea uluită și se oprește ca împietrită.

— Aproape totul.

— Dar ce, mai exact?

Ora aleargă în spatele lui:

— Tratamentele, operațiile, interogatoriile?

— Ora, îmi amintesc tot ce s-a întâmplat atunci. Aproape fiecare zi în parte.

— Stăteam cu tine, continuă ea imediat – creierul ei e neîncăpător, nu poate cuprinde toate aceste informații noi, înspăimântătoare, nu poate asimila totul acum, mai târziu, mai târziu –, și îți spuneam povești despre mine și Ilan, ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat între noi. Ca și cum am fi rămas niște copii de douăzeci și doi de ani, ca în ziua în care ai plecat, ca și cum am fi rămas în același loc, așteptând să te întorci.

Merg amândoi cu pași repezi, aproape alergând.

— Nu manifestai prea mult interes, îi spune ea din nou. Stăteai în camera ta sau în grădină și nu scoteai aproape nici un cuvânt. Nu stabileai nici un fel de contact cu ceilalți soldați răniți sau cu asistentele. Nu întrebai nimic. Nu am știut niciodată cât de mult înțelegeai din vorbăria mea. Îți

povesteam despre studiile mele la universitate, despre activitatea sociologică pe care o întrerusesem imediat după întoarcerea ta, fiindcă cine mai avea chef de așa ceva atunci, îți turuiam despre viața minunată din campus, îți prezentam în detaliu proiectul meu privind copiii defavorizați, pe care, desigur, îl abandonasem după ce te-ai întors, dar îți repetam iar și iar cum luasem totul de la capăt, cine mă ajuta și cine nu, îți descriam negocierile cu kibbutzurile, ca și cum ele ar fi avut loc exact atunci, Ma'agan Michael fusese de acord să-i găzduiască pe copii, dar cu condiția să nu se atingă de piscina lor, iar la Beit Hashita îi băgaseră în clădiri cu pereții stricați, și n-o să-ți vină să crezi ce s-a întâmplat ieri, toate kibbutzurile mi-au cerut să-i iau înapoi imediat pe copii, fiindcă sunt plini de păduchi. Stăteam lângă tine și îmi continuam viața din punctul în care o lăsasem. Era un fel de terapie și pentru mine. Ce e rău în asta?

Își aduce aminte: într-o zi, în timp ce sporovăia așa, el s-a întors pe neașteptate către ea și a întrebat:

— Ce-ți face băiatul?

Și pentru că Ora se bâlbâia, el a insistat:

— Câți ani are? Cum îl cheamă?

Ora a rămas ca paralizată preț de o clipă. După aceea și-a scos portmoneul din geantă și a extras din el o fotografie.

Fața lui tremura. Buzele i se schimonoseau incontrollabil. Exact când era pe punctul de a pune fotografia la loc, a întins mâna și a apucat-o de încheietură, apăsând-o mult în jos și tremurând în timp ce privea chipul din poză.

— Seamănă cu voi amândoi, a spus în cele din urmă, cu ochii aproape ieșiți din orbite.

— Avram, îmi pare atât de rău! a spus ea, încercând din răspuț să nu izbucnească în plâns. Nu credeam că știi.

— Când mă uit la el, văd cât de mult semănați.

— Eu și el? Serios? s-a bucurat un moment Ora.

Ea nu vedea nici o asemănare între ea și Adam.

— Tu și Ilan.

— Ooo! a zis ea, eliberându-și mâna din strânsoarea lui. De cât timp știi?

El a ridicat din umeri și a tăcut. Ora calcula repede: încetase să-l viziteze din clipa în care sarcina devenise vizibilă, iar Ilan avusese grijă singur de el. Deodată s-a înfuriat:

— Spune-mi doar un lucru: când ți-a povestit?

— Ilan? Nu mi-a spus nimic.

— Atunci cum?

Avram se holbă la ea cu ochi goliți de orice expresie:

— Am știut. Am știut de la bun început.

În mintea Orei răsări un gând nebunesc: „A aflat în clipa în care am aflat și eu“.

— Dar Ilan nu... nu știe că tu știi?

O scânteie conspirativă i-a luminat fața preț de o secundă. Vechea lui șiretenie, dragostea pentru comploturi.

Merg de câteva minute pe o șosea lăturalnică îngustă, dar traficul surprinzător de intens îi face să devină neliniștiți: deja au trecut două zile de când nu mai călcașeră pe o șosea și li se pare că zgomotele mașinilor sunt mult prea puternice. Își văd propriile imagini reflectate în privirile șoferilor: doi refugiați. Pentru câteva ore uitaseră ce erau cu adevărat: doi fugari, doi persecutați. Avram își târăște din nou picioarele și mormăie fără încetare. Pe Ora o macină suspiciunea lipsită de temei, neclară, dar foarte acută, că drumul acesta uitat de lume se leagă în cele din urmă, prin străduțe nesfârșite și intersecții, de rudele sale îndepărtate din Beit Zayit și că veștile rele care vin dintr-acolo ar putea circula prin capilarele de asfalt ale acestui organism. Amândoi se liniștesc deodată când zăresc un indicator oranj, albastru și alb, în care învățaseră să aibă încredere încă din prima zi și care îi direcționează spre stânga, după un pod micuț din beton, îndepărtându-i de șosea către o câmpie îmbietoare, iar ei se simt bine, chiar și Avram, simt din nou sub tălpile picioarelor pământul viu, ierburile care se strivesc atât de ușor, dar care răspund atât de prompt pașilor lor, adăugându-le parcă un plus de avânt, și pietricelele care sar ca scânteile în urma lor, din pricina efortului pe care îl depun în timpul mersului.

Spinările li se îndreaptă din nou, simțurile li se ascut. Ora simte cum trupul i se trezește imediat la viață, precum trupul unui animal. Deși merg pe o pantă foarte înclinată – un fel de potecă îngustă pentru capre, pe coasta unui munte stâncos –, nu au pic de teamă. Stejari uriași țâșnesc din crăpăturile stâncilor, crengile lor mătură povârnișul, iar Avram și Ora merg în tăcere, concentrându-se la coborâșul acela dificil și ajutându-se unul pe celălalt, atenți să nu cadă pe bolovanii udați de apa unui izvor de munte.

Mai târziu, după o vreme – nici unul nu are ceas, de câteva zile nu mai măsoară scurgerea timpului în minute și ore, ci doar în funcție de creșterea și descreșterea intensității luminii pe cadranul zilei –, Avram își sprijină spinarea și rucsacul de trunchiul unui copac și alunecă încet jos, cu picioarele întinse înainte. Capul îi cade în față, iar pentru o secundă pare că a adormit. Ora își reazemă capul de un bolovan rece și ascultă susurul unui pârâu din apropiere. Fără să deschidă ochii, Avram spune:

— Am mers mult zilele astea.

— Abia îmi mai mișc picioarele, spune și ea.

— Cred că nu am mai mers atâta de treizeci de ani, reia Avram.

Vocea lui, se gândește Ora. Îmi vorbește. Și când deschide ochii din nou, îl surprinde privind-o. Uitându-se direct și clar înăuntrul ei.

— Ce e?

— Nimic.

— La ce te holbezi așa?

— La tine.

— Și ce vezi?

El nu-i răspunde. Își întoarce privirea în altă direcție. Ora e sigură că fața ei nu i se mai pare atrăgătoare. Crede că percepe chipul ei ca pe încă o promisiune încălcată.

— Spune-mi, Ora.

— Ce?

— Mă gândeam astăzi, în timp ce mergeam... Cum... cum arată... el.

— Cum arată?

— Da.

— Cum arată Ofer?

Avram se bosumflă îngrijorat:

— Ce, nu-i o întrebare bună?

— Ba e o întrebare foarte bună. Minunată.

Ea mișcă din cap într-o parte și în alta, pentru a-și usca lacrimile din ochi.

— Am în portmoneu o fotografie mică, cu el și cu Adam. Dacă vrei...

— Nu, nu! se sperie el. Povestește-mi.

— Doar prin cuvinte? zâmbește Ora.

— Da.

Un ciripit îndrăzneț și vesel umple deodată valea. O pasăre invizibilă cântă undeva prin desișul din jurul lor, iar Ora și Avram își pleacă ușor capetele, pentru a absorbi puțin din micuța ei bucurie, din sufletul ei plin de viață și povești. Spune o întreagă istorioară, derulând, poate, evenimentele zilei, mulțumind pentru hrană, relatând povestea minunată și încâlcită a felului în care a fost salvată din ghearele vreunui animal de pradă, în timp ce în jurul ei se aude un cor de întrebări și răspunsuri, iar cineva parcă ține mereu un scor între ea și un adversar nemilos.

— Când te privesc mergând, spune Ora după ce cântecul păsării se mai liniștește, lăsând locul ciripiturilor, chiar și astăzi, în urmă cu doar câteva minute, mă gândesc la cât de mult s-a schimbat mersul lui Ofer de-a lungul anilor.

Avram se apleacă puțin înainte, atent.

— Fiindcă până pe la vârsta de patru ani mergea ca tine, dar exact ca tine, cu... știi tu, legănat, cu mânuțele pe lângă corp, ca un pinguin. Cum mergi tu.

— Ce, întreabă rănit Avram, așa merg eu?

— Nu știi?

— Chiar și acum merg așa?

— Spune-mi, de ce nu probezi bocancii ăia? Te rog! Ce ai de pierdut?

— Nu, nu, mă simt bine cu ai mei!

— Și ai de gând să-i cari după tine degeaba tot drumul?

— Deci spuneai că merge ca mine?

— Asta când era mic. Pe la patru-cinci ani. După aceea a trecut prin tot felul de perioade. Știi că toți copiii au tendința de a copia ce văd în jurul lor.

— Da? întrebă el, cu gândul la alura suplă, gata de atac, a lui Ilan.

— În adolescență... ești sigur că vrei să auzi toate astea?

— Ascult, șoptește Avram.

— Până atunci a fost îngrozitor de slab și de mititel. Dacă l-ai vedea acum, nu ai zice că e aceeași persoană. Dar a făcut un salt uriaș pe la vreo șaisprezece ani și jumătate, s-a înălțat, iar trupul lui a început să capete contururi masculine. Dar până atunci – Ora desenează o siluetă în aer, ceva ca o trestie pitică sau o mlădiță firavă – avea piciorușele ca două bețe de chibrit, de ți se rupea sufletul când te uitai la ele. Și avea obiceiul să se încalțe – uitasem lucrul ăsta – cu bocanci mari și grei, cam ca ăia agățați de rucsacul tău. De dimineața până seara nu-i dădea jos din picioare.

— De ce?

— De ce? Chiar nu îți dai seama de ce?

Sigur că își dă seama, se gândește Ora. Nu pricepi? Vrea să audă totul de la tine, cuvânt cu cuvânt.

— Pentru că îl făceau să pară puțin mai înalt, zice ea. Poate că îi dădeau și senzația că e mai puternic, mai solid, mai masculin.

— Da, șoptește Avram.

— Îți spun, era cu adevărat mic.

— Cât? pufnește Avram, nevenindu-i să creadă. Cât de mic?

Ea îi spune din priviri: foarte mic. Minuscul. Avram încuviințează printr-o mișcare a capului, percepându-l pentru prima dată cu ochii lui pe Ofer așa cum se reflecta el în privirile Orei.

— Un copil foarte, foarte mic, murmură ea. Ca Tom Degețel.

Și se întrebă ce fel de copil își imaginase el în toți acești ani.

— Nu credeai că...

— Nu credeam nimic, i-o retează el, iar trăsăturile îi devin deodată opace.

— Nu ai încercat niciodată să-ți imaginezi cum...?

— Nu! Iatră el spre Ora.

Tac amândoi. Între timp amuțise și pasărea. Un copil foarte mic, se gândește Avram, iar ceva înăuntrul lui tresare. Un băiat slăbuț, cu fața străbătută de o umbră. N-aș fi suportat una ca asta, tristețea unui asemenea copil. Invidia lui față de ceilalți copii. Privește din nou în ochii ei... Cum poate supraviețui un copil ca ăsta, se întrebă, cum poate supraviețui la școală, pe stradă? Cum poate traversa bulevardele singur? În mod sigur nu aș fi putut suporta așa ceva.

Iubește-l, îi spune Ora cu inima.

— Jur că nu m-am gândit niciodată, murmură el, nu mi-am imaginat niciodată nimic.

Cum e posibil așa ceva? îl întreabă ea din priviri.

Nu mă întreba, îi răspunde el în tăcere, plecându-și ochii. Își trece degetul mare pe deasupra buricelor celorlalte degete. Mușchii încordați ai bărbiei lui spun, nu-mi pune astfel de întrebări.

— Dar ți-am spus, continuă ea pe un ton consolator, mai târziu a făcut un salt neașteptat, crescând spectaculos în greutate și înălțime. Astăzi este un adevărat...

Dar atunci, se gândește Avram, refuzând parcă să se despartă deocamdată de durerea aceea nouă, ciudată, ca o înțepătură în inimă, care se încheie cu o mângâiere blândă.

Avram însuși, își amintește Ora, a fost mereu scund, însă musculos și bine legat. „Acum arăt ca un pitic“, le explicase el într-o zi, cu ochii împăienjeniți, băieților și fetelor din clasa lui, „așa s-a întâmplat cu toți bărbații din familia noastră, dar la nouăsprezece ani începem deodată să creștem, și creștem, și creștem, și nu ne mai puteți opri“, râdea el, „iar atunci suntem răzbunați“. La un moment dat, într-o pauză, în timp ce se aflau la vestiarele de lângă sala de sport, l-a oprit pe Meirke Blutreich și a anunțat în fața întregii clase că din momentul acela Meirke nu mai era grăsanul grupei, ci el, Avram, va purta de-acum titlul oficial, pe care nu avea de gând să-l împartă cu nici un alt grăsan, cu nici un alt impostor a cărui burtă ori ale cărui membre nu erau suficient de durdulii sau de flasce.

— Spune-mi, șoptește Avram, mă gândeam... nu știi dacă el...

— Ce anume? Întrebă-mă.

— Și el e... roșcat?

— S-a născut cu părul roșcat, râde ea ușurată, iar eu m-am bucurat foarte mult, ca și Ilan, dar s-a schimbat repede în blond, mai ales la soare. Acum are părul puțin mai închis la culoare. Cam ca barba ta.

— A mea? întreabă entuziasmat Avram, mângâindu-și vârfurile aspre ale bărbii.

— Are un păr minunat, des, plin de volum, cu firul puternic și buclat la vârfuli, păcat că în ultima vreme se tunde periută, spune că așa îi e mai ușor în armată, dar poate că după ce se întoarce, îl va lăsa din nou să crească...

Ora tace.

Adam e luat prin surprindere de atacul violent al aparatului de fotografiat și de lumina blițului, dar cooperează cu suspiciune și, deopotrivă, cu entuziasm. Îl fotografiază jucându-se, desenând, uitându-se la televizor, în timp ce stă întins pe pat, acoperit cu pătura lui. Ora se teme că ar putea fi intoxicat cu celuloid. A doua zi, în timpul unei ședințe foto, ridică spre ea o privire aparent inocentă și întreabă:

— Nu-i așa că astea sunt pentru bărbatul din șopron?

Ora bolborosește că nu, ce legătură are, sunt pentru prietenul acela al meu care e bolnav, care e internat într-un spital din Tel Aviv.

— Aaa, zice dezamăgit Adam, acela pe care îl vizitezi mereu?

— Da, acela pe care îl vizitez mereu. Își dorește foarte mult să știe cum arăți.

Despre prietenul acela Adam nu întreabă niciodată.

Avram se recuperează după o nouă operație. Ora îi aduce un album micuț cu fotografii. Imaginile au fost selectate în prealabil, astfel încât să nu conțină nici un element care i-ar putea provoca durere – casa copilăriei lui în fundal, camerele, grădina. Dă paginile repede, una după alta, fără a zăbovi asupra nici uneia. Nu zâmbește. Nu are nici o expresie pe chip. După câteva pagini, îl închide.

— Vrei să ți-l las?

— Nu.

— Mai bine să-l las aici. Cu ce te deranjează?

— Un copil frumos, spune Avram, iar ea simte cât de grea îi e limba în gură.

— E minunat. O să-l cunoști.

— Nu, nu.

— Nu acum. La un moment dat. Când vei dori.

— Nu, nu, spune el, începând să clatine din cap violent, nu, nu, nu!

Tot trupul îi tremură, scaunul cu roțile se leagănă, iar Ora îl ține cu amândouă mâinile și strigă „Liniștește-te, liniștește-te!“ Între timp în salon intră o asistentă medicală, apoi încă una, o scot din salon, dar ea îl vede luptând, recăpătându-și deodată puterile, părând să înțeleagă în cele din urmă ce i s-a întâmplat cu adevărat. Vede cum îi înfig în piele un ac de seringă, apoi moliciunea trupului lui și expresia năucă a feței.

Îi telefonează lui Ilan și îi povestește. El se înfurie când aude că i-a dus fotografii cu copilul. Că nu s-a gândit ce efect ar putea avea ele asupra lui Avram.

— E ca și cum ai tortura un om mort! urlă el. Mergi la cimitir, stai în fața mormântului și îți expui întreaga viață.

Dar a doua zi, când îl vizitează Ilan, Avram îi cere să-i aducă albumul cu fotografiile micuțului. Ora îl lasă în timpul nopții la intrarea în șopron, bate la ușă, după care pleacă încetișor spre casă. Peste câteva minute vede de la fereastră cum Ilan iese, privește în stânga și în dreapta, ridică albumul și îl duce înăuntru. Din locul ei de lângă fereastră răsfoiește paginile împreună cu Ilan. Prin draperiile trase de la fereastra lui Ora îl vede pășind încolo și înapoi prin încăpere.

Perioada de recuperare a lui Avram se încheie, dar el refuză să se întoarcă în casa din Tzur Hadassah. Ilan îi închiriază un apartament drăguț în Tel Aviv, pe care el și Ora îl curăță cu rândul și îl pregătesc pentru sosirea lui. Într-o zi ploioasă de la începutul iernii Ilan îl mută în apartament, iar Avram începe o viață nouă. În primele săptămâni are dreptul la serviciile unui îngrijitor plătit de

Ministerul Apărării, dar refuză. Centrul de recuperare încearcă să-i ofere mai multe slujbe, dar toate îl epuizează și nu e capabil să le păstreze prea mult timp. Ora vorbește iar și iar cu directorul centrului, se târguiește, se ceartă, încearcă să-i găsească un loc de muncă potrivit cu personalitatea și pregătirea lui. Directorul susține că Avram pur și simplu nu vrea să muncească, nu-l interesează absolut nimic. Ora simte o umbră de neîncredere. Cu toții sunt de părere că așteptările ei sunt total rupte de realitate.

Avram începe să iasă singur din casă. Uneori îl sună timp de mai multe ore, dar el nu răspunde, așa că intră în panică și îi telefonează lui Ilan, care spune:

— Lasă-l să respire.

— Și dacă își face vreun rău?

— În cazul ăsta ai putea să-i găsești vreo vină?

Avram se plimbă pe malul mării. Merge la cinematograful. Stă în parcuri și se împrietenește cu străini. Își face anumite tabieturi și capătă un fel de atitudine prietenoasă instantanee, care e în același timp caldă și rece. Ilan e uimit de ritmul rapid în care se recuperează. Ora simte că aproape tot ce face e doar de fațadă. Când vine să îl viziteze, de două ori pe săptămână, e proaspăt spălat și bărbierit: „bine întreținut“, îi raportează ea lui Ilan. Zâmbește mult, chiar și atunci când nu ar trebui, și vorbește încontinuu. Vocabularul lui se îmbogățește din nou și ori de câte ori rostește cuvinte *à la* Avram, Ora se îmbujorează de fericire. Dar descoperă curând că subiectele de conversație sunt clar definite și foarte bine delimitate: le este interzis să vorbească despre trecutul îndepărtat, despre trecutul apropiat și, în mod cert, strict interzis să sufle vreo vorbă despre viitor. Există numai prezentul. Secunda pe care o trăiește.

Cam în aceeași perioadă Ora și Ilan stau de vorbă cu psihologul Ministerului Apărării, care îl tratase pe Avram de la întoarcerea din captivitate. Le explică, spre surprinderea lor, că Avram nu este într-o stare de șoc cauzată de experiențele trăite în prizonierat. Nici măcar medicii nu pot stabili cu exactitate diagnosticul și nu pot oferi un pronostic asupra gradului de recuperare, însă un lucru pot spune sigur: că nu prezintă simptomele celor aflați în șoc posttraumatic.

— Atunci ce are? întrebă uluit Ilan, cu fruntea împinsă înainte, parcă pregătindu-se să se ia la hartă.

— Este greu de spus, oftează psihologul. Caracteristicile lui sunt undeva la limită. Desigur, e foarte posibil să-și revină în câteva săptămâni sau luni, dar, pe de altă parte, ar putea dura și mai mult. Pronosticul nostru – mai bine zis bănuiala noastră – este că, într-un fel sau altul, acum deține controlul asupra propriului ritm de recuperare – inconștient, desigur...

— Nu înțeleg! izbucnește Ilan. Vrei să spui că ne trage pe sfoară? Că se preface?

— Doamne ferește, spune psihologul, ridicând mâinile în aer. Eu... noi – adică sistemul – credem că preferă să se întoarcă la viață cu pași mici. Foarte, foarte mici. Eu aș sugera să aveți încredere în faptul că el știe mai bine decât noi toți de ce anume are nevoie.

— Spuneți-mi, zice Ora, punând o mână pe brațul lui Ilan și încercând în felul acesta să-l tempereze, este oare posibil ca nașterea copilului nostru, al meu și al lui Ilan, să aibă legătură cu... of, cum să spun...

— Cu faptul că și-a pierdut pofta de a trăi? șuieră Ilan.

— Aceasta este o întrebare la care numai el cunoaște răspunsul, spune psihologul fără să-i privească.

Ilan locuiește în continuare în șopron, iar prezența – ca și absența – lui se estompează odată cu trecerea timpului. Ora nu mai crede că va fi vreodată capabil să traverseze oceanul dintre șopron și casă. El îi mărturisește într-o noapte, la telefon, că aceasta pare a fi distanța perfectă între el însuși și Adam. Deja ea nu mai întreabă ce vrea să spună cu aceste cuvinte. Pare că în adâncul inimii a renunțat la el. El întreabă din nou, așa cum face din când în când, dacă Ora dorește să-l vadă plecat. Nu trebuie decât să spună – și mâine a dispărut. Iar ea îi răspunde, pleacă, rămâi, ce mai contează.

Pentru o perioadă scurtă de timp are un iubit nou, un tip pe nume Motti, un acordeonist și animator, un tip divorțat, pe care i l-a prezentat prietena ei, Ariela. Se întâlnește cu el cât mai departe de casă, din pricina lui Adam, dar mai ales a lui Ilan. Când părinții ei îl iau pe Adam în Haifa pentru două-trei zile, îl invită pe Motti să doarmă la ea. Știe că Ilan vede sau măcar aude din șopronul lui. Ea nu încearcă să se ascundă. Motti o tăvălește fără pic de grație. Își face imediat loc înăuntrul ei și o întreabă neîncetat dacă „a ajuns acolo“. Ora nu vrea să fie acel „acolo“ al lui. Își aduce aminte de vremea când era cu totul *aici*. După aceea Motti cântă sub duș *Unde ești, draga mea?* cu o voce vibrantă, de tenor, în timp ce Ora vede umbra lui Ilan mișcându-se înainte și înapoi în șopron. Nu-l mai invită niciodată pe Motti.

Într-o seară, în apartamentul lui din Tel Aviv, Avram și Ora pregătesc o salată, iar ea îl urmărește cu coada ochiului, asigurându-se că mânuiește cuțitul cum trebuie și nu aruncă jumătate de castravete pe apa sâmbetei în timp ce-l curăță de coajă. El îi povestește că o asistentă de la Tel Hashomer îl invitase de două ori în oraș, dar el refuzase.

— De ce ai refuzat?

— Pentru că.

— Pentru că ce?

— Pentru că... știi tu.

— Nu știi, ce ar trebui să știi?

Dar deja o luase cu friguri.

— Pentru că după film m-a invitat la ea acasă.

— Și ce e rău în asta?

— Nu înțelegi?

— Nu, nu înțeleg, spune ea, aproape țipând.

El tace și taie în continuare legumele.

— E drăguță? întrebă ea degajată în timp ce sfărâmă un cartof.

— E OK, răspunde el, tăind o roșie în felii. E foarte OK.

— E frumoasă? se interesează Ora, mimând un dezinteres total.

— Destul de frumoasă. Are un trup atrăgător. Abia dacă a împlinit nouăsprezece ani.

— Aha, zice ea, și ce e rău în a te duce la ea acasă?

— Nu pot, răspunde el, accentuând cuvântul „pot“, iar Ora se întoarce repede spre ceapă, având astfel o scuză pentru lacrimile care îi vor curge din ochi. De când m-am întors, sunt așa – sunt incapabil.

Apoi Avram scoate un chicotit ca un nechezat:

— Un fluier stricat.

Ora simte o răceală și un gol în stomac. Era ca și cum exact în clipa aceasta, cu o întârziere de mulți ani, l-ar fi lovit în cele din urmă îngrozitoarea undă de șoc a tragediei prin care trecuse.

— Dar ai încercat? întrebă ea în șoaptă.

Și se gândește, cum de nu am știut nimic despre asta, cum de nu mi-a dat prin cap să mă interesez de lucrul ăsta? I-am îngrijit fiecare părticică a trupului și am uitat tocmai de asta? Cum de am ignorat tocmai latura asta?

— Am încercat de patru ori, spune el. Cred că e destul, nu?

— Cu cine? întrebă ea uimită. Cu cine ai încercat?

Avram nu pare jenat:

— O dată cu verișoara soldatului rănit care stătea în același salon cu mine, în patul alăturat, iar altă dată cu o voluntară olandeză care lucrează acolo. Apoi cu o fată, soldat și ea, inclusă în programul de recuperare, la fel ca mine, iar a patra oară cu o femeie pe care am cunoscut-o de curând pe plajă.

El observă expresia de pe fața ei:

— De ce te uiți așa la mine? Nu eu am început! Ele au... Ascultă, zâmbește apoi înfrânt, se pare că prizonierul rămâne captiv în imaginație chiar și după eliberare. Altfel nu pot să-mi explic.

— Te-ai gândit vreo clipă că, poate, ele te plac cu adevărat? răbufnește deodată Ora, deranjată de gelozia care mușcă din ea. Că, poate, farmecul tău a rămas intact? Că, poate, nici măcar egiptenii nu au reușit să...

— Nu pot, Ora. Nu merge. În clipa în care am ajuns în pat cu ele, cu fiecare dintre ele... Nu o duc deloc rău la capitolul masturbare, adaugă el imediat, dar cât timp mai pot rămâne blocat cu mine însumi? Numai că, o informează el, deși Ora ar fi preferat să nu o facă, în ultimul timp nu mă mai descurc atât de bine nici în privința asta. Când iau Largactyl, nu mai reușesc să ejaculez.

— Dar le-ai dorit cu adevărat? întrebă Ora, iar ceva din vocea ei pare să se risipească în toate direcțiile. Poate că nu le-ai dorit.

— Ba da, ba da, mormăie el furios, am vrut să mă fut, ce mare scofală, nu vorbim aici de dragoste nemuritoare, voiam un futai, Ora, de ce ești atât de...?

— Poate că ele nu erau ceea ce îți trebuie ție, șoptește ea și se gândește cu durere că Avram are nevoie de femeia potrivită, de o femeie care să-i cunoască toate subtilitățile.

— Erau OK, nu-mi căuta scuze, erau perfecte pentru ceea ce...

— Dar cu mine, întreabă ea cu ochi strălucitori, cu mine te-ai culca?

Între ei se lasă tăcerea.

— Cu tine?

Ea înghite în sec.

— Da, cu mine.

— Nu știi, murmură el. Stai, tu vorbești serios?

— Nu glumesc cu asemenea lucruri, spune ea cu o voce tremurătoare.

— Dar cum...?

— Ne era atât de bine împreună.

— Nu știi, am impresia că niciodată nu... cu tine...

— De ce nu? sare ea direct la rana aceea dureroasă. Din cauza trecutului nostru?

— Nu, nu...

— Din cauza lui Ilan?

— Nu.

Ea mai ia o roșie și o taie în bucăți mici.

— Atunci de ce nu?

— Nu. Cu tine nu mai pot s-o fac.

— Ești atât de sigur!

Stau amândoi lângă chiuvetă, fără să se atingă unul pe altul, și privesc fix spre perete. Tâmpelile lor pulsează la unison.

— Și Adam?

— Ce-i cu el?

Avram ezită. Ca să fim sinceri, nu știe precis ce a vrut să întrebe.

— Adam? Despre Adam vrei să vorbim acum?

— Da. Nici asta nu e bine?

— E foarte bine, râde ea. Întreabă-mă ce vrei. De aceea suntem aici.

— Nu, vreau doar să știu dacă și el a fost ca... înțelegi tu. Povestește-mi ce vrei tu.

Păzea că începem, își spune ea, întinzându-și mădularele.

Merg printr-un desiș de sorbestrea cu ghimpi și pelin. Ramurile stejarilor ating tufișurile. Șopârlele fug speriate din calea pașilor lor. Merg unul lângă celălalt, atenți la cărarea înghițită de

vegetația bogată, iar Ora aruncă o privire spre umbrele lor alungite, proiectate deasupra arbuștilor. Când Avram își mișcă brațele prin aer în timp ce merge, pare că își pune mâna pe umărul ei, iar dacă ea își unduiește puțin trupul în lumina soarelui, face ca umbra mâinii lui să strângă talia umbrei ei.

— Adam, spune ea, a fost și el un copil slăbuț, exact ca Ofer, dar el a rămas slab, ca o păstaie.

— Ooo, spune el și privește în jur, parcă dezinteresat, indiferent, însă, din câte se pare, Ora îl cunoaște încă foarte bine.

— În copilărie a fost mereu mai înalt decât Ofer – nu uita că e cu trei ani mai mare. Dar după ce Ofer a început să crească, lucrurile s-au inversat.

— Și acum...

— Da.

— Ce?

— Ofer e mai înalt. Mult mai înalt.

— Cum, se miră Avram, e mult mai înalt?

— Ți-am spus, a avut un puseu spectaculos de creștere. L-a întrecut cu aproape un cap.

— Ce spui acolo...?

— Da.

— Înseamnă că, spune repede Avram, sugându-și obrazii, e mai înalt și decât Ilan?

— Da, mult mai înalt decât Ilan.

Tăcere. Se simte aproape stânjenită că trebuie să asiste la asta.

— Dar Ilan e înalt. Cât are, un metru optzeci?

— Chiar mai mult.

— Ce spui tu acolo...?

Luminița unui șiretlic strălucește în ochii lui.

— Nu credeam, bolborosește el uimit, nu mă gândeam că va fi așa într-o bună zi.

— Dar cum te-ai gândit că o să fie?

— Nu m-am gândit la nimic, spune el din nou, de data aceasta atât de încet, încât Ora abia îi aude cuvintele. Nu m-am gândit la el aproape deloc, Ora. Ori de câte ori încercam...

Avram întinde ambele mâini într-un gest care ar putea indica dorință sau o rană care se deschide.

Ora abia se abține să nu-l întrebe: Atunci de ce te temeai atât de mult, dacă nu ți-ai imaginat nimic? Pe cine apărui atâta vreme cât nu știai nimic?

— Câți ani are acum Adam?

— Douăzeci și patru și câteva luni.

— Uau, e băiat mare!

— Aproape de vârsta mea, încearcă ea o glumă de-a lui Ilan.

Avram o privește, înțelege în cele din urmă că a fost o glumă și îi zâmbește politicos.

— Și cu ce se ocupă acum?

— Adam? Ți-am spus.

— Eu nu... nu am fost atent, din câte se pare.

— Adam e în clipa asta cu Ilan, într-o călătorie în jurul lumii. Momentan în America de Sud. Ilan și-a luat un an de vacanță. Se distrează pe cinste amândoi – sau cel puțin așa pare – și nu vor să se întoarcă.

— Dar Adam, testează Avram terenul, iar Ora își spune că limba lui se căznește să învețe muzica întrebărilor, cu ce se ocupă el în general? Adică lucrează? Studiază?

— Nu și-a găsit încă drumul. Știi tu, tinerii din ziua de astăzi își caută calea îndelung. Are și o formație, ți-am mai spus asta?

— Nu-mi aduc aminte. Poate, ridică el din umeri neajutorat. Nu știu unde am fost, Ora. Mai povestește-mi o dată, de la început.

— E artist, zice Ora, iar fața i se luminează în timp ce vorbește. Adam e un artist adevărat.

Tăcerea se adâncește, iar o întrebare nerostită plutește în aer. Ora simte că dacă ar putea să-i spună lui Avram că și Ofer e un artist, un artist în adâncul sufletului, poate că lucrurile ar deveni puțin mai ușoare.

— O formație? Ce fel de formație? Întreabă el.

— Ceva hip-hop, nu mă întreba mai multe, zice ea, fluturând o mână. Sunt de multă vreme împreună, el și colegii lui de trupă. Lucrează acum la primul lor album, au găsit chiar și o companie dispusă să le înregistreze discul, un fel de operă hip-hop, dar eu chiar nu pricep nimic, e îngrozitor de lungă, trei ore și jumătate... Ceva despre exil, un fel de călătorie a exilaților, multe, multe exiluri.

— Aha.

— Da.

Ora și Avram continuă să meargă, iar încălțărilor lor se încâlcesc printre tufișurile dese.

E și o femeie implicată în toată povestea, Ora își amintește că l-a auzit la un moment dat, cu totul întâmplător, vorbind cu cineva la telefon despre o femeie:

— Ea merge cu un ghem în mână, pe care îl deșiră în urma ei pe măsură ce înaintează.

— Un ghem?

— Da, cu fir roșu. Îl deșiră în timp ce străbate întreaga țară.

— De ce?

— Nu știu.

— Ce idee! șoptește el, iar pielea din jurul ochilor i se înroșește.

— Ideile lui Adam, râde ea, dezgustată cumva de entuziasmul brusc al lui Avram.

— Adică, întreabă el, e ca și cum țara întreagă s-ar rupe? Ar fi sfâșiată?

— Poate.

— Iar femeia aceea îi dă pământului un fir...

Avram rămâne pe gânduri.

— Da, ceva simbolic.

— Un simbol puternic. Dar ce exil, de unde?

— Sunt niște tineri foarte serioși, îi spune Ora. Au făcut muncă de cercetare, au citit despre diverse locuri din Israel, despre mișcarea sionistă timpurie, au căutat prin arhivele kibbutzurilor, pe internet, și au întrebat oamenii ce ar lua cu ei dacă ar fi nevoiți să își părăsească imediat casele și să plece.

Asta e cam tot ce știe despre acest subiect, însă nu vrea ca Avram să-și dea seama, prin urmare continuă să sporovăiască:

— Din formație fac parte el și încă vreo câțiva băieți, fac totul împreună, scriu muzica și versurile și dau spectacole în locuri dintre cele mai ciudate. Apropo, spune ea, făcând un efort vizibil să zâmbească, și Ofer a cântat la un moment dat, la tobe bongo, dar a renunțat mult prea repede, iar la sfârșitul clasei a zecea proiectul lui pentru examenul de absolvire a fost – și asta e foarte interesant – un film făcut de el.

— Cine sunt exilații?

— Și Ofer a făcut parte dintr-o formație micuță când avea unsprezece ani.

— Exil de unde, Ora?

— De aici, spune ea, indicând cu o mână devenită dintr-odată foarte grea stâncile maronii care îi înconjoară, stejarul, roșcovul, măslinii, plantele agățătoare încâlcite la picioarele lor. De aici, repetă încet.

În urechi îi răsună cuvintele pe care i le șoptise Ofer în fața camerelor de luat vederi.

— Exil din Israel? se întristează Avram.

— Bun, zice Ora, trăgând aer în piept, îndreptându-și spinarea și afișând un zâmbet obosit, știi cum sunt la vârsta asta. Vor să uimească pe toată lumea cu orice preț, vor să șocheze.

— Tu ai auzit compoziția?

— Opera lor? Nu, nu e gata încă.

Avram îi aruncă o privire întrebătoare.

— Nu-mi dă să ascult nimic, îi mărturiseștea ea, renunțând, golindu-se. Uite, eu și Adam... las-o baltă, mie nu-mi spune niciodată absolut nimic.

„Trupa pofticioșilor“, se gândește Ora cu buzele strânse în timp ce merge tot înainte, depășindu-l pe Avram și curiozitatea lui neașteptată, enervantă. De ce îl interesează atât de mult Adam? Și Ofer a avut o formație cu trei colegi de clasă. Aveau patru seturi de tobe, nici o chitară, nici un pian. Compuneau cântece sălbatice, ale căror rime conțineau cuvinte precum „să și-o bage“, „și-o trage“, își amintește ea în timp ce își freacă mâinile, pentru a face sângele să circule mai repede prin ele. Odată au organizat un spectacol pentru membrii familiilor lor în beciul unei case. Ofer a fost

înghețat bocnă și rezervat pe parcursul întregului concert – pe vremea aceea se făcea mic de tot în prezența străinilor –, dar din când în când, mai ales după ce rosteau câte un cuvânt urât, îi arunca o privire sfidătoare, de pui tânăr, și inima ei tresălta.

Spre sfârșitul spectacolului s-a dezbărat de inhibiții și a început să lovească deodată tobele cu o veselie ciudată, încărcată de violență, ce părea că-i țâșnește prin toți porii pielii. La început prietenii lui au fost uimiți de ieșirea aceasta neașteptată, apoi, privindu-se unul pe celălalt, s-au grăbit să țină ritmul cu el și totul s-a transformat într-o nebunie zgomotoasă, o junglă de bătăi în tobe, strigăte și mugete, toți trei împotriva lui Ofer, iar Ilan începuse deja să se foiască în scaun, era pe punctul de a se ridica și de a pune capăt reprezentației, dar ea – care nu se pricepea să eticheteze situațiile la prima vedere, care era aproape dislexică dacă venea vorba de înțelegerea relațiilor interumane primare, oare nu asta spusese el, nu asta intenționase să-i transmită prin *am terminat-o?* – pusese o mână pe brațul lui și îl oprise, fiindcă simțise ceva, o schimbare foarte subtilă în ritmul lui Ofer, o nouă canalizare a violenței și competitivității care stăteau între el și ceilalți trei, iar ea percepușe (asta dacă nu se înșela din nou) că Ofer îi îmblânzea pe ceilalți fără ca ei să-și dea măcar seama. Făcea asta în fața tuturor, chiar și în fața lui Ilan: la început îi imitase, fiind o întruchipare perfectă a comportamentului lor de primare primitive, apoi devenise ecoul lor, sunetele tobelor lui erau mai blânde, ca o respirație peste umărul lor, iar ea crezuse că le permite să se audă pe ei înșiși într-o versiune mult mai caldă și ironică, în timp ce fața lui avea expresia aceea aparent perplexă, cu ochii săi migdalați și oblici holbați, cu privirea inocentă, semănând atât de mult cu Avram, iar în clipa aceea a știut că nu se înșelase, că el îi seducea cu o subtilitate și o viclenie de care nu îl crezuse capabil, cu un ritm șoptit, complet nou pentru ei, și ei îi răspundeau negreșit, neputincioși în fața tentației, șoptind și murmurând la rândul lor, angajați pe neașteptate într-o conversație încărcată de aluzii și secrete pe care numai niște băieți de unsprezece ani le puteau descifra.

O undă de bucurie a traversat beciul. Părinții se priveau unii pe alții. Ochii celor patru băieți străluceau, broboane de transpirație le scânteiau pe chipuri înainte de a fi șterse cu mâneca unei bluze sau cu limba trecută pe deasupra buzelor, în timp ce ei continuau să schimbe murmure în ritm de tobe, într-o șoaptă adâncă, așa cum Ora nu mai auzise niciodată, o șoaptă care se încleșta în jurul ei ca un inel, apropiindu-se și depărtându-se fără încetare.

A trecut un minut, apoi altul, până când nici unul dintre cei patru nu a mai putut îndura murmurul și au izbucnit deodată într-o furtună de fulgere și tunete, cântând iar melodia de la început, strigând din toți rărunchii, în timp ce publicul cânta alături de ei, cuprins de nebunie. Ofer își reluase poziția, își adunase toate puterile și închisese ușa în urma lor, și numai pe frunte i se vedea o cută, în care Ora putea descifra câte ceva din gândurile care-i răvășeau mintea. Obrajii îi ardeau de mândrie, iar în clipele acelea ea se gândea: Avram, ești atât de prezent printre noi! Ilan și-a pus o mână pe coapsa ei. Ilan, care aproape că nu o atingea în public. Simțea cum o inundă o fericire fără margini.

- Nu poți să te culci cu mine, a spus ea pe un ton obosit.
- Nu pot să mă culc cu tine, a repetat el cu o voce spartă.
- Nu ești în stare, a zis ea, lăsând jos cuțitul și rămânând nemișcată lângă chiuvetă.
- Nu sunt în stare, a răspuns el, întrebându-se ce semnificație are tonul acela ciudat al vocii ei. Ora și-a întins un braț fără să-l privească, i-a găsit mâna și i-a tras-o spre ea.
- Ora, a zis el ezitant, temător.

Ea i-a luat cuțitul din mână. El nu s-a împotrivit. Ea a așteptat câteva clipe cu capul plecat, ca și cum ar fi ascultat sfatul unei persoane invizibile. Poate sfatul lui Avram cel de altădată. Apoi l-a condus în dormitor. El a urmat-o supus, părând a nu avea voință proprie. Ca și cum întreaga forță vitală i s-ar fi scurs din trup. L-a întins pe spate și i-a așezat o pernă sub cap. Fața ei era foarte aproape de a lui. L-a sărutat ușor pe buze pentru prima dată de când se întorsese, apoi s-a așezat lângă el, pe marginea patului, așteptând să se înțeleagă pe sine.

- Nu poți să te culci cu mine, a repetat ea după câteva momente pe un ton puțin mai ferm.
- Nu pot să mă culc cu tine, a spus el din nou, uimit de intenția ei și ros de ezitare.
- Pur și simplu nu poți să te culci acum cu mine, a spus ea pe un ton hotărât, scoțându-și bluza.
- Pur și simplu nu pot, a repetat el precaut.
- Nici dacă îmi scot bluza, nu are nici o importanță pentru tine.
- Nici dacă o scoți, a zis el, privind cu ochi goi bluza care cădea pe podea.

— Nici chiar dacă îmi scot, de exemplu, asta, a adăugat ea cu naturalețe, sperând ca Avram să nu simtă cât era de jenată în timp ce își scotea sutienul – sugerase la un moment dat ca sutienele să fie numite „capcane“ –, tot n-ar conta pentru tine, a zis fără să-l privească în timp ce îi căuta mâna și i-o așeza pe sânul ei drept, cel mai mic și mai sensibil, cel pe care vechiul Avram îl dezmiarda primul, mângâindu-se cu palma lui.

— Absolut nimic, a șoptit el, privind cum mâna lui atinge sânul ei curat și pur, iar cuvintele acestea, „curat și pur“, l-au străpuns de la mare distanță, parcurgând o mare densă de întuneric.

- Nici chiar dacă...

Ea s-a ridicat și și-a scos încet pantalonii, cu buzele mișcându-i-se ușor, întrebându-se încă ce are de gând să facă și știind că va înțelege abia în clipa în care totul se va fi înfăptuit.

- Nimic, a spus el precaut, privindu-i picioarele lungi și albe.

— Nici măcar asta, a zis Ora în șoaptă, scoțându-și chiloții și rămânând goală, înaltă, subțire și apetisantă în fața lui. Scoate-ți hainele, a murmurat ea. Nu, mai bine lasă-mă pe mine s-o fac, nici nu ai idee de când aștept momentul ăsta.

I-a scos bluza și pantalonii. El rămase, trist, în chiloți.

— Nu poți să te culci cu mine, a spus ea ca pentru sine, plimbându-și o mână peste trupul lui de la piept până la tălpile picioarelor și oprindu-se la fiecare cicatrice, la fiecare urmă de operație sau

cusătură.

El tăcea.

— Spune după mine, a zis ea. Nu pot să mă culc cu tine. Spune, spune împreună cu mine.

— Nu pot să mă culc cu tine, a zis el, iar pieptul i s-a ridicat, lărgindu-se ușor.

— Pur și simplu nu ești capabil.

— Nu sunt capabil.

— Chiar dacă ți-o dorești îngrozitor de mult, nu poți să mi-o tragi, a spus ea.

— Chiar dacă eu... a spus Avram, înghițind în sec.

— Chiar dacă mori de dorință să-mi simți picioarele încolăcite în jurul tău, îmbrățișându-te și strângându-te lângă mine, a continuat ea, îngenunchind pe podea și scoțându-i chiloții, în timp ce mâna ei îi mângâia penisul, iar Avram a scos un geamăt moale. Nici chiar dacă limba mea alunecă și se răsucește pe el, a zis ea cu nonșalanță, aproape cu indiferență, simțind că a găsit în cele din urmă tonul potrivit și că numai mulțumită vechiului Avram putea face ce făcea acum.

I-a presărat penisul dintr-un capăt în celălalt cu puncte umede, apoi și-a strâns buzele în jurul lui.

— Nici chiar dacă limba ta... a șoptit Avram, apoi a tăcut, iar mâna i s-a ridicat parcă singură, așezându-i-se pe frunte.

— Și chiar dacă... Spune după mine, îi șoptea ea în timp ce lungea și sugea cu blândețe.

— Și chiar dacă, a suspinat el, ridicându-se în coate, pentru a-i vedea trupul aplecat în patru labe peste el, pentru a vedea cum se arcuia spinarea ei lungă, frumoasă și albă, pentru a vedea fesele și sânii aceia mici și obraznici pe care îi ascundea acum brațul ei.

— Și chiar dacă l-am trezit puțin, împotriva voinței sale, desigur, a adăugat Ora, trecându-și degetele umede pe deasupra testiculelor lui, strângând puțin mai tare și sugând cu mai multă delicatețe.

— Chiar dacă... a șoptit Avram și și-a umezit buzele uscate, în vreme ce mărul lui Adam îi tremura sălbatic înăuntrul grumazului.

— Chiar dacă îl sărut și îl ling și îl simt cald și pulsând în mâna mea.

— Chiar dacă îl simți cald, a spus Avram cu o voce răgușită, iar un fir roșu de dorință s-a aprins deodată în el.

— Chiar dacă, de exemplu, îl voi primi cu totul în gura mea, a zis Ora pe un ton calm, care a speriat-o până și pe ea, dar nu l-a luat în gură, iar Avram a gemut și și-a ridicat șoldurile spre ea, tânjind să fie primit înăuntru. Și chiar dacă va rămâne adormit și va continua să viseze înăuntrul gurii mele, a spus ea, învăluindu-l cu buzele ei și simțindu-i căldura.

— Chiar dacă... a murmurat Avram, lăsându-și capul pe spate, cu ochii închiși, și inspirând adânc abundența aceea de șoapte dintre coapsele lui.

Ora moțâie. Culcată pe spate, cu capul într-o parte, cu fața liniștită și frumoasă. Lângă urechea ei, pe tulpinița unei flori, trei buburuze se îngrămădesc una în alta, părând trei scuturi roșii, micuțe. În umbra proiectată de picioarele ei, ascunse printre franjurii petalelor frumos mirositoare, omizile gătite în galben și negru se înfoaie spre dușmanii lor, fie ei reali sau imaginari. Avram o privește. Ochii lui îi cercetează și îi mângâie fața.

— Mă gândeam, se aude dintr-odată vocea lui.

— Ce? se trezește imediat Ora.

— Te-am trezit...

— Nu-i nimic, ce spuneai?

— Când mi-ai povestit despre bocancii lui, aceia mari și grei, mă gândeam că îți amintești tot felul de lucruri.

— De exemplu?

— Știu și eu? râde el încurcat. Cum a început să meargă sau cum...

— Cum a început să meargă?

— Da, mă refer la primii pași...

— Ofer? Când era mic?

— Pentru că am vorbit despre mersul lui și mă gândeam...

Ora îi răspunde râzând. Dar e ceva neplăcut în hohotul ei, demonstrând că acceptase pe deplin faptul că el nu se gândise niciodată la Ofer ca la o ființă în carne și oase, care la un moment dat s-a ridicat în picioare și a început să pășească.

— Lucrul ăsta s-a întâmplat când încă locuiam în casa din Tzur Hadassah, îi spune ea repede, înainte ca el să se răzgândească. Avea un an și o lună. Îmi aduc aminte perfect.

Ora se ridică în șezut, se freacă la ochi și cască.

— Scuză-mă, spune ea, înăbușindu-și încă un căscat, acoperindu-și gura cu palma într-un gest stângaci și simțind cum o senzație plăcută îi străbate membrele – dormise bine, iar acum speră doar că va putea adormi și la noapte. Vrei să-ți povestesc?

El încuviințează printr-o mișcare a capului.

— Eu, Ilan și Adam eram în bucătărie. Îmi aduc aminte ce înghesuală era mereu acolo înainte să renovăm casa.

Ora îi aruncă o privire cu coada ochiului:

— Sigur vrei?

— Da, da, de ce...?

Ea își încrucișează picioarele sub fund. Fiecare propoziție pe care o rostește pare să conțină avalanșe de amintiri și informații noi, care l-ar putea răni. De exemplu, bucătărioara întunecoasă și plină de arome, petele de umezeală de pe tavan, cum făcuseră o dată, pe vremea când erau tineri, dragoste acolo, în picioare, ea rezemată cu spatele de ușa camării, iar acum îi pare rău că i-a

pomenit de renovare, era ca și cum ar fi șters de acolo orice urmă a existenței lui...

— Eram toți trei în bucătărie, noi doi și Adam, în timp ce Ofer se juca pe covorul din sufragerie. Vorbeam, chicoteam, era seară și, din câte îmi amintesc, găteam ceva, poate făceam o omletă, iar Ilan sigur pregătea spaghete... glumesc acum, râde ea, nu-mi aduc aminte exact. Iar Adam... cred că ședea deja pe scaunele obișnuite, desigur, avea patru ani și jumătate, nu? Scaunul pentru copii i-l dăduserăm deja lui Ofer.

Vorbește rar. Mâinile ei gesticulează, mobilând imaginea din mintea ei și așezând fiecare personaj și obiect la locul lui.

— Deodată mi-am dat seama că din sufragerie nu se mai auzea nici un zgomot. Știi tu, când ai un copil – Avram clipește imediat, pentru a-i aminti, pentru a o avertiza că nu știe, și Ora, fără să se gândească, clipește spre el de două ori, *acum știi* –, când ai un copil, ai o ureche mereu îndreptată spre el, mai ales atunci când nu e lângă tine. Într-un fel sau altul, primești mereu mici semnale o dată la câteva secunde: tușește puțin, fornăie ușurel, murmură ceva, iar atunci tu... eu stau liniștită pentru câteva secunde.

Ea îi privește fața.

— Să continui?

— Da.

— Deci te interesează?

El ridică din umeri:

— Nu știu.

— Nu știi?

— Nu.

Ea oftează:

— Unde rămăsesem?

— Era liniște în sufragerie.

— Da.

Ora trage aer în piept, hotărăște să nu răspundă în nici un fel insultei care i-a fost adusă și își zice: Cel puțin e sincer, spune exact ce simte.

— Mi-am dat imediat seama că nu mai primesc nici un semnal. Și Ilan și-a dat seama. Ilan avea instincte de... nu știu ce, de animal, când venea vorba de astfel de lucruri, spune ea.

Avram înțelege ce vrea să sugereze de fapt: „Ilan a avut mare grijă de copilul tău. Ilan a fost o alegere bună. Pentru noi amândoi“. Iar ea abia reușește să nu-i povestească ce își amintește acum, un șir întreg de scene: Ilan scoțând cu dinții o așchie micuță din tapla lui Ofer, Ilan îndepărtând cu limba un fir de praf din ochiul lui Ofer, Ofer în brațele lui Ilan, care stă întins pe scaunul din cabinetul medicului stomatolog, mângâindu-l și hipnotizându-l cu ritmul egal al respirației lui, precum torsul unei pisici. „Lui Ofer i s-a făcut injecția“, i-a povestit Ilan mai târziu, „iar mie mi-a

amorțit gura de tot“.

— M-am repezit în sufragerie și l-am văzut pe Ofer stând în picioare în mijlocul camerei, cu spatele la mine. Era clar că tocmai făcuse câțiva pași până acolo.

— Singur?

— Da. De la masa rotundă... îți amintești masa aceea din lemn pe care am găsit-o pe câmp când ne plimbam toți trei? Un fel de chestie rotundă în care se păstrau rolele de cablu?

— Ceva de la compania de electricitate...

— Aia pe care tu și Ilan ați rostogolit-o până acasă.

— Da, sigur, zâmbește el. Ce, încă mai există?

— Sigur că da. Când ne-am mutat în Ein Kerem, am luat-o cu noi.

Amândoi râd uimiți.

— Și, din câte se pare, continuă ea, trasând cu degetul o linie fină în noroi, Ofer mersese de la ea până la canapeaua aceea mare, maronie...

Mi-o aduc aminte, spune fața lui Avram.

— Iar de acolo, continuă Ora călătoria prin spațiul încăperii, a mers până la fotoliul înflorat...

— Al cărui frate trăiește și astăzi în casa mea, spune Avram în șoaptă.

— Da, am văzut, zice Ora, strâmbându-se. Și de acolo, din câte se pare, a luat-o spre bibliotecă, cea din cărămizi...

— Cărămizi roșii...

— Pe care tu și Ilan le adunați de peste tot...

— Ah, suspină Avram, biblioteca mea...

— Toate astea nu sunt decât presupunerile mele, spune Ora, ștergându-și pământul de pe mână. Înțelegi, nu știu exact pe unde a mers, de unde până unde. Pentru că atunci când am ajuns eu în sufragerie, făcuse deja câțiva pași dincolo de bibliotecă și nu mai avea de ce anume să se agațe, absolut nimic, așa că rămăsese pe propriile picioare.

Retrăiește măreția și uimirea pe care le-a simțit atunci, martoră la primii lui pași, martoră a curajului micuțului ei astronaut.

— Mi-am ținut respirația – la propriu. La fel și Ilan. Ne era teamă să nu-l speriem. Stătea cu spatele la noi...

Ora zâmbește, cu privirea pierdută undeva în camera aceea, iar Avram se uită la ea pe furiș, îndreptându-și fața în aceeași direcție. Și Ilan, își amintește ea, s-a apropiat de ea din spate și a îmbrățișat-o, lipindu-se de trupul ei, încrucișându-și brațele peste pântecul ei, și au rămas astfel, în tăcere, legănându-se pe ritmul unui gângurit neauzit.

Un fior abia simțit i se urcă pe șira spinării, cuprinzându-i gâtul și punând stăpânire pe rădăcinile firelor de păr. Tace. Îl lasă pe Avram să contemple tabloul. Camera pe care o cunoaște atât de bine, cu tot mobilierul ei jerpelit, și pe Ofer stând acolo: o fărâma de viață într-un tricou oranj cu

ursulețul Winnie. Și ea și Ilan în picioare, privindu-l.

— Nu m-am putut abține, desigur, și am izbucnit în râs, iar el s-a speriat și a încercat să se întoarcă, dar nu a reușit și a căzut.

Sunetul înfundat, plat, care a umplut aerul în momentul în care scutecelul lui s-a lovit de covor. Căpșorul lui greu se clătina înainte și înapoi, cu o expresie jignită, pentru că fusese surprins într-o asemenea ipostază, iar apoi – uimirea din clipa în care privise spre ea, doar spre ea, rugând-o parcă să-i explice ce era lucrul pe care tocmai îl făcuse.

— Și unde era Adam? întreabă Avram de undeva de departe.

— Adam? Cred că era încă în bucătărie, mânca, mai mult ca sigur...

Dar apoi se oprește: cum de și-a dat el seama atât de repede că Adam rămăsese singur, părăsit? Și cum s-a grăbit să îi țină partea!

— ...dar în clipa în care a auzit râsul meu și chicotelile lui Ilan, a sărit din scaun și a alergat la noi.

Vede totul limpede, ca și cum s-ar fi întâmplat ieri: Adam agățat cu pumnișorii de pantalonii lui Ilan. Privește cu capul puțin aplecat într-o parte realizarea frățiorului său. Buzele lui se schimonosesc într-un rânjete care, odată cu trecerea timpului și cu meticolosul proces de transpunere a tuturor trăsăturilor sufletești în cele trupești, avea să devină o caracteristică permanentă.

— Ascultă, totul nu a durat mai mult de trei sau patru secunde, nu-ți imagina cine știe ce saga. Am fugit imediat toți trei la Ofer și l-am îmbrățișat, iar el, cum era de așteptat, a vrut să se ridice din nou, pentru că din momentul în care a descoperit că poate sta în picioare, a fost imposibil să-l mai oprim.

Îi povestește cât de greu le-a fost să-l culce în perioada aceea: se ridica și stătea în picioare, ținându-se de gratiile pătuțului, până cădea epuizat, după care se ridica din nou. În toiul nopții, amețit, plângând, dorindu-și să doarmă, se ridica în picioare și rămânea așa. Când îi schimba scutecul sau când îl așeza în scaun înainte de masă ori îl lega cu centura de siguranță în scaunelul de mașină, se foia și încerca să se ridice, ca și cum ar fi fost împins de la spate de o forță imposibil de stăvilit.

— Spune-mi, oftează ea, chiar vrei să auzi toate poveștile astea sau o faci numai ca să mă simt eu bine?

El încuviințează, mișcându-și ușor capul în diagonală, iar ea nu știe cum să-i interpreteze răspunsul. Poate că vrea să spună două lucruri deodată? De ce nu? își zice ea. E și asta ceva. Să luăm ce ni se oferă.

— Unde rămăsesem?

— Când el a căzut.

— Ah! oftează ea cu o surprindere dureroasă și tot aerul din plămâni i se evaporă dintr-o singură suflare. Nu spune asta.

— Aaa, nu m-am gândit! Iartă-mă, Ora.

— Nu, e în regulă, zice ea. Ar trebui să știi că atâta timp cât vorbesc despre el cu tine, e sănătos, e protejat.

— Cum așa?

— Nu știi. Asta simt. Că e păzit.

— Da.

— Sună ciudat?

— Nu.

— Să-ți mai povestesc?

— Da.

— Spune cu gura ta.

— Mai povestește-mi. Despre el.

— Despre Ofer.

— Despre Ofer, povestește-mi despre Ofer.

— Așa că l-am ajutat să se ridice, spune ea – pleoapele îi flutură o clipă, ca și cum ochii ei ar fi zărit o imagine greu de surprins: a zis „Ofer“, Avram l-a atins pe Ofer –, l-am așezat din nou pe propriile lui picioare, ne-am îndepărtat și am început să-l strigăm cu brațele deschise, iar el venea încet, clătinându-se...

— La cine?

— Cum?

— La care dintre voi?

— Aaa, încearcă ea să își aducă aminte, surprinsă de acuratețea neașteptată a întrebării lui și de hotărârea aceea scânteietoare care îi luminează chipul.

Ca pe vremuri, se gândește ea, ca atunci când voia cu orice preț să înțeleagă un lucru nou, o idee, o situație, un om, când se învârtea la nesfârșit în cerc, într-un galop temperat, ușurel, cu strălucirea aceea de prădător în ochi.

— La Adam, își amintește ea cu surprindere. Da, sunt sigură că la el s-a dus.

Cum de uitase așa ceva? Ofer cel micuț, serios și concentrat, cu privirea ațintită drept înainte, cu gurița deschisă și mâinile întinse în față, cu trupușorul legănându-i-se înainte și înapoi, prinzându-și în cele din urmă încheietura unei mâini cu palma celeilalte, închizându-se, declarându-se o ființă independentă. Iar ea revede totul clar, ca și cum s-ar fi întâmplat ieri: ea, Ilan și Adam stau în fața lui, la o oarecare depărtare unul de altul, întind brațele spre el și îl strigă „Ofer, Ofer!“, râzând, ispitindu-l, „Vino la mine!“

În timp ce povestește, își aduce aminte un detaliu care îi scăpase din vedere în clipa în care se petrecuseră lucrurile: momentul în care Ofer a ales între ei și nervozitatea pe care i-au provocat-o obligându-l să facă asta. Ora închide ochii și încearcă să-i ghicească gândurile, pentru că atunci nu

avea încă vorbe, se gândește ea, numai impulsuri, iar ea și Ilan și Adam râdeau și dansau în jurul lui, în timp ce Ofer era sfâșiat așa cum numai un prunc poate fi sfâșiat, și Ora fuge de acolo, fuge de tensiunea dinăuntru lui, iar pe față îi strălucește deja veselia uimită din ochii lui Adam în clipa în care Ofer s-a întors în cele din urmă spre el, surpriza, mândria și bucuria au șters pentru câteva secunde grimasa de pe fața lui, transformând-o într-un zâmbet larg, căci nu-i venea să creadă că fusese ales, că îl dorea cineva, iar ea își aduce aminte – un șir de imagini, sunete și mirosuri se învolutează înăuntru ei și totul revine deodată atât de clar – cum l-a primit Adam pe Ofer când ea și Ilan l-au adus acasă de la spital, exact cu un an înainte de ziua aceea, trebuie să-i povestească asta lui Avram, dar poate nu chiar acum, nu încă, nu vrea să-l copleșească, cu toate acestea începe:

— Adam a început să sară în sus și-n jos, înnebunit, în ochi îi ardea o teamă electrică, își lovea tare obrazii cu amândouă mâinile și striga cât îl ținea gura „Sunt fericit! Sunt atât de fericit!“

Apoi Adam a început să scoată chițăitul acela ascuțit care năvălea din adâncurile ființei lui în primele luni de fiecare dată când se apropia de pătuțul lui Ofer, o serie de țipete scurte, incontroabile, un amestec aproape animalic de dragoste, gelozie și entuziasm infinit. Exact la fel a făcut și atunci, când Ofer s-a îndreptat, clătinându-se, către el, în clipa când a făcut prima alegere din viața lui.

— Sau poate că erau altfel de țipete, de unde să știu eu, îi spune ea lui Avram. Poate îl dirija și îl încuraja pe Ofer într-o limbă pe care numai ei doi o înțelegeau.

Și Ofer a făcut un pas, apoi încă unul, apoi încă unul. A înaintat fără să cadă, ceea ce s-ar putea să se fi datorat ciripiturilor fratelui său, de care își legase puterile, reușind în felul acesta să-și mențină echilibrul, și, ca un avion mititel surprins de furtună și agățându-se de luminița turnului de control, a continuat să meargă, prăbușindu-se în brațele lui Adam, apoi s-au rostogolit amândoi pe covor, îmbrățișați, jucăuși, râzând, și Ora simte deodată nevoia de a scrie undeva despre întâmplarea asta, astfel încât să nu o piardă iar, pentru încă douăzeci de ani: să descrie în numai câteva cuvinte seriozitatea de pe chipul lui Ofer în timp ce mergea, emoția gălăgioasă a lui Adam, ușurarea lui fără margini, dar mai ales imaginea în care se țineau în brațe unul pe altul ca doi pui de animal. Are impresia că acela a fost momentul în care au devenit cu adevărat frați, momentul în care Ofer l-a ales pe Adam și în care Adam, poate pentru prima dată în viața lui, a crezut cu toată ființa sa că a fost ales. Ora zâmbește, vrăjită de copiii ei rostogoliți pe covor și gândindu-se cât de inteligent fusese Ofer, fiindcă știuse cum să se dăruiască lui Adam și cum să evite capcanele înțesate de secrete și tăceri din brațele ei și ale lui Ilan.

— Așa a mers el prima oară, se grăbește ea să conchidă, epuizată, trimițându-i lui Avram un zâmbet forțat.

— A doua oară.

— De ce a doua oară?

— Tu ai spus-o.

— Ce?

— Că prima dată nu l-ai văzut. Primii lui pași nu i-ai văzut.

Ea ridică din umeri.

— Aaa, da, ai dreptate. Dar ce contează...?

— Nu, doar ziceam și eu așa.

Ea se întreabă dacă vorbele lui se doresc a fi o simplă corectură, de dragul acurateții istorice, sau sunt o aluzie la un fel de tocmeală cu ea și Ilan, adică „nici eu, dar nici voi“.

— Da, zice ea, ai perfectă dreptate.

În clipa în care se privesc unul pe celălalt, Ora înțelege: tocmeală. Poate chiar mai mult decât atât: ține scorul. Iar acest lucru o sperie, dar o și bucură. Este primul semn de rebeliune, de trezire la viață a cuiva care a fost prea multă vreme deprimat, mut și adormit. Și atunci s-a gândit că nici când Ofer se rostogolise pentru prima dată de pe burtă pe spate, nu fusese nimeni lângă el. Nu-i așa? Încearcă să-și aducă aminte, se consultă cu sine: așa e. Jur. Ilan s-a dus într-o după-amiază la pătuțul lui și l-a găsit întins pe spate și privindu-și foarte liniștit elefantul mobil albastru – își amintește în cel mai mic detaliu, cu o limpezime uimitoare, până și elefantul. E ca și cum cineva i-ar fi vindecat cataracta care-i acoperise ochii ani de zile. Tot singur a fost și când s-a ridicat prima oară în fund, se gândește ea, din ce în ce mai uimită. Și atunci când a făcut primii pași.

Preț de numai o clipă, nu mai mult, Ora ezită, după care îi povestește toate astea lui Avram, prezentându-i-le ca pe o dare de seamă, pentru că de acum erau și amintirile lui, deoarece în cele din urmă și le revendica. Ochii lui se îngustează și Ora aproape că vede cazna la care sunt supuse roțițele creierului lui.

— Din câte se pare, continuă ea, prima dată când a făcut toate astea – să se răsucescă, să stea în șezut, să se ridice în picioare, să pășească –, a fost singur.

— Și ce, întreabă în șoaptă Avram, privindu-și vârfurile degetelor de la mâini, e ceva chiar atât de neobișnuit?

— Adevărul e că până acum nu m-am gândit niciodată la asta, spune uimită Ora. Nu am făcut niciodată o listă cu lucrurile pe care le-a făcut și când le-a făcut pentru prima dată. Dar, de exemplu, când Adam s-a ridicat prima oară în șezut sau când a făcut primii pași, am fost lângă el. Bun, ți-am zis deja că în primii trei ani nu ne-am mișcat unul de lângă celălalt. Îmi aduc aminte cum radia de fericire ori de câte ori reușea să parcurgă o asemenea etapă. Iar Ofer, da, Ofer este...

— Singur, completează încetișor propoziția Avram, iar trăsăturile feței lui devin mai blânde.

Ora se ridică, merge repede spre rucsacul ei, cotrobăie grăbită în el și scoate de acolo un caiet gros, cu coperte de un albastru închis. Dintr-un buzunar lateral scoate un pix. Fără nici o introducere, stând încă în picioare și cu capul aplecat puțin într-o parte, scrie pe prima pagină: *Ofer mergea ciudat. Adică la început mersul lui era ciudat. Aproape din clipa în care a început să meargă, a ocolit obstacole pe care nimeni altcineva nu le putea vedea și era extrem de amuzant să-l privești.*

Să vezi cum evită lucruri inexistente sau cum se dă înapoi din fața unui monstru care-l pândește în mijlocul încăperii – și nu-l puteai convinge cu nici un chip să pășească pe bucata aceea de gresie! Seamănă puțin cu imaginea unui bețiv care se străduiește să meargă (un bețiv cu stil!). Eu și Ilan cădem de acord asupra faptului că are în cap o hartă secretă, cu ajutorul căreia se ghidează mereu.

Se întoarce cu pași mici la locul ei, pune caietul jos, pe pământ, și se așază lângă el, cu spatele foarte drept, după care îl privește încurcată pe Avram.

— Am scris despre el.

— Despre cine?

— Despre el.

— De ce?

— Nu știu. Pur și simplu așa mi-a venit deodată...

— Dar caietul...

— Ce-i cu el?

— De ce l-ai luat cu tine?

Ora se uită la rândurile pe care tocmai le-a scris. Cuvintele par că țopăie pe foaie, că își agită codițele, strigându-i să continue, să nu renunțe tocmai acum.

— Ce m-ai întrebat?

— De ce ai luat caietul cu tine?

Ea se întinde. Se simte dintr-odată obosită, ca și cum ar fi scris pagini întregi.

— Așa, într-o doară. M-am gândit că aș putea nota în el tot felul de lucruri din timpul excursiei noastre, a mea și a lui Ofer. Un fel de jurnal de călătorie. Când plecam cu copiii în vacanțe în străinătate, scriam mereu după aceea despre experiențele trăite împreună.

Ea era cea care scria. Seara, în camera de hotel, în timpul opririlor pe care le făceau pe traseu ori în lungile călătorii cu mașina. Ei refuzau s-o facă... Ora ezită, apoi hotărăște să nu îi povestească asta; trebuie să audă lucruri despre Ofer, numai despre el, nu despre felul în care o lua pe toți trei peste picior – cu afecțiune, desigur –, considerând obiceiul acesta al ei cât se poate de inutil și de copilăresc. Dar ea se încăpățâna: „Dacă nu scriem, uităm“. Și ei răspundeau: „Dar ce ar trebui să nu uităm? Că moșul ăla a vomitat pe piciorul tatei în timp ce ne plimbam cu vaporețul? Că i-au adus lui Adam țigar în loc de șnițel?“ Ora tăcea și se gândea, veți vedea cum într-o bună zi veți dori să vă amintiți cât de bine ne-am simțit, cât de mult am râs – cum eram o familie, își spune ea acum –, și se străduia ca descrierile ei din jurnalele acelea să fie cât mai amănunțite. De fiecare dată când nu avea chef de scris, când mâna îi era prea leneșă sau când pleoapele îi deveneau prea grele, își imagina cum, în anii care vor veni, va sta împreună cu Ilan, mai ales în serile lungi de iarnă, cu o cană de vin fiert în mână, și își vor citi unul altuia fragmente din caietele acestea de însemnări, împodobite cu ilustrate, meniuri de restaurante și bilete de intrare în incinta diverselor obiective turistice, teatre și muzee sau cu bilete de tren. Ilan ghicise totul, desigur, putând să vadă chiar și

pledul de pe genunchii lor. Pentru el fusese mereu ca o carte deschisă. „Promite-mi doar că mă împuști înainte să mi se întâmple așa ceva“, îi ceruse el, însă zisese asta în legătură cu atât de multe alte lucruri...

Cum a fost oare posibil ca, în timp ce eu m-am înmuiat odată cu trecerea timpului, ei să devină din ce în ce mai duri? se întrebă ea. Poate că Ilan are dreptate. Poate că eu sunt de vină pentru asta. S-au înăsprit pentru a-mi ține piept.

Cât de bine mi-ar prinde să pot plânge acum în voie, își spune ea.

Când deschide ochii din nou, Avram șade în fața ei, cu rucsacul sprijinit de un bolovan, și o cercetează.

Pe vremuri, când o privea în felul acesta, se deschidea imediat și complet în fața lui, permițându-i să vadă nestingherit până în adâncurile abisale ale ființei ei. Nimeni altcineva nu avea voie să o vadă astfel. Nici măcar Ilan. Cu Avram îi era ușor, dar ce cuvânt oribil este acesta, „ușor“! Cu Avram îi era atât de ușor – el o vedea întreagă, făcuse asta aproape din prima clipă în care se cunoscuseră, fiindcă avea o senzație, o convingere că înăuntrul ei era ceva, cineva, poate chiar o altă Ora, mai credincioasă propriei esențe, mai stăpână pe sine, mai puțin ezitantă, iar el părea să fi găsit calea de a ajunge la ea. Avram era singurul om care o cunoștea cu adevărat, care o poleniza cu privirea lui, cu viața lui, și fără el ea pur și simplu nu mai exista, nu mai trăia. Îi aparținea pe deplin.

Așa era pe vremea când avea șaisprezece, nouăsprezece, douăzeci și doi de ani, dar acum își întoarce privirea cu o mișcare bruscă, temându-se să nu fie rănită, să nu o pedepsească, să nu se răzbune tocmai acum pe ea. Sau poate că face asta de teamă ca el să nu descopere că nu mai e nimic acolo, înăuntru, că vechea lui Ora s-a ofilit și a murit împreună cu ceea ce s-a ofilit și a murit înăuntrul lui.

Tac amândoi. Digeră. Ora își adună genunchii la piept, gândindu-se că nu mai este atât de transparentă și accesibilă nici măcar pentru ea însăși și că nici ea nu are curajul să se apropie de locul acela dinăuntrul ei. Probabil din cauză că îmbătrânește, își spune ea, de la o vreme simte nevoia impetuoasă de a-și accepta vârsta, de a-și declara bătrânețea, așteptând cu nerăbdare ușurarea aceea care urmează după recunoașterea totală a falimentului: te desparți de tine însuși înainte de a începe să o faci cei din jurul tău, atenuând în felul acesta lovitura care în cele din urmă vine oricum.

Mai târziu, mult mai târziu, Avram se ridică, se întinde și adună o grămăjoară de lemne pentru foc, înconjurându-le cu un cerc de pietre. Orei i se pare că simte un impuls nou în mișcările lui, dar se cunoaște bine, așa încât rămâne precaută: poate încercă doar să se convingă că vede anumite lucruri, respectiv umbra lui Avram mișcându-se în locul lui.

Ea scoate un prosop colorat vechi și îl întinde pe pământ. Așază pe el tacâmurile și farfuriile din plastic, două roșii mult prea coapte și un castravete, pe care i le dă lui Avram să le curețe. Are și biscuiți, o cutie de porumb, o conservă de ton și o sticlă micuță cu ulei de măsline din acela care-i

place atât de mult lui Ofer, de la mănăstirea Dir Rafat, pe care îl luase cu ea ca să-i facă o surpriză. Pregătise și alte surprize menite să-l înveselească în timpul drumeției. Dar unde o fi Ofer acum? Nu știe dacă ar trebui să se gândească în acest moment la el sau, din contră, să-l lase în pace. De ce are nevoie de ea acum? Privirile îi sunt atrase de caietul deschis. Poate că răspunsul se află aici. Vrea să-l închidă, dar nu reușește. Totul e expus acolo, iar a-l închide înseamnă a-l înăbuși, a-l sufoca, ba chiar a șterge ce a fost scris. Ora se așază într-un genunchi, îndreaptă un colț al prosopului și pune o piatră peste el, după care întinde o mână după caiet și citește ce a scris mai devreme. Descoperă cu surprindere că, în numai câteva rânduri, a folosit atât timpul trecut, cât și prezentul: *Ofer mergea ciudat... seamănă puțin cu imaginea unui bețiv... eu și Ilan cădem de acord...*

Ilan ar fi avut cu siguranță ceva de spus despre asta.

Avram face focul. Aprinde o foaie ruptă dintr-un ziar și o strecoară sub grămăjoara de lemne. Ora privește fix bucata aceea de ziar, întrebându-se din ce zi o fi și întorcând capul în clipa când ochii ei zăresc titlurile ediției. Cine știe cum au evoluat lucrurile acolo, își spune ea, închizând repede caietul și așteptând ca pagina să ardă complet. Avram se așază în fața ei și mănâncă amândoi în tăcere. Mai bine zis Avram mănâncă. Fierbe apă pentru supă instant și o toarnă în două căni, pretinzând că este mare amator de mâncare la plic. Ea se interesează indiferentă de obiceiurile lui alimentare. *Își gătește singur? Îi gătește cineva?*

— Uneori. Depinde, răspunde el.

Ora privește uimită cu câtă poftă mănâncă. Ea nu poate pune nici măcar o firimitură în gură. *Își dă seama că, de când a plecat de acasă, stomacul pare să i se fi închis. Chiar și la festinul din casa femeii aceleia vesele, mama pruncului, abia dacă a fost în stare să înghită câte ceva. Poate că până la urmă va ieși și ceva bun din toată povestea asta.*

Și în clipa aceea se repede asemenea cuiva care se buzunărește singur, întinde o mână, ia caietul și îl deschide.

Îmi este frică să nu-l uit. Să nu-i uit copilăria, vreau să spun. Mi se întâmplă adesea să încurc întâmplări legate de anii copilăriei lor. Înainte de nașterea lor credeam că mamele își aduc aminte de fiecare copil separat. Ei bine, nu este chiar așa. Cel puțin în cazul meu cu siguranță nu este așa. Ca o proastă, nu am ținut un jurnal al fiecărui băiat în parte, în care să notez toate realizările lor, toate lucrurile inteligente pe care le-au făcut din momentul în care au văzut lumina zilei. Când s-a născut Adam, nu-mi stătea mintea la așa ceva, având în vedere nebunia în care trăiam atunci, după ce ne părăsise Ilan. Nu am făcut-o nici după ce s-a născut Ofer (din cauza altei nebunii, se pare că de fiecare dată când nasc, se întâmplă câte ceva). Și mă gândeam că poate acum, în timpul acestei drumeții, voi scrie aici lucrurile pe care mi le amintesc. Așa, ca să fie notate undeva.

Un izvor susură undeva în apropierea lor. Țânțarii bâzâie, iar greierii cântă, cuprinși de nebunie. O crenguță pârâie, mistuită de flăcări, aruncând lumini scânteietoare peste paginile caietului. Avram se ridică și mută rucsacul de lângă foc. Ea e surprinsă: mișcărilor lui chiar sunt mai pline de

Încredere, mai degajate.

— Cafea, Ofra?

— Cum mi-ai spus?

El râde, stânjenit peste măsură.

Râde și ea. Inima îi bate repede.

— Deci cafea?

— Așteaptă-mă numai o clipă. Nu durează decât foarte puțin.

El ridică din umeri, termină de mâncat și împătorește sacul de dormit al lui Ofer, improvizându-și o pernă. Se întinde, își încrucișează brațele sub cap și privește spre bolta de crengi, întrezărind ici și colo cerul întunecat. Se gândește la femeia cu firul stacojiu ce străbate țara în lung și-n lat. Vede un șir lung de exiluri. Oameni încolonați, cu capetele plecate, venind de peste tot, din toate orașele și din toate kibbutzurile, pentru a îngroșa rândurile exilaților, într-un râu mare și lung, care străbate, de la un capăt la altul, coloana vertebrală a țării. În timp ce stătea singur în carcera închisorii din Abbasiya, crezând că Israelul nu mai există, vedea imaginea aceasta în cele mai mici detalii: copii purtați pe umeri, valize grele, ochi stinși, goi. Dar femeia aceea cu firul ei stacojiu îi dă un sentiment de liniște. Ne-am putea imagina, de exemplu – se gândește el, sugând dintr-un pai –, că în fiecare oraș, în fiecare kibbutz există cineva care și-a legat pe furiș propriul fir de al ei și că în felul acesta s-a urzit deja în secret o pânză pe chipul întregii țări.

Ora își înfinge dinții în capătul neascuțit al creionului. Greșeala lui de mai devreme, când îl luase gura pe dinainte, îi dă o stare de confuzie, așa încât trebuie să facă un efort serios pentru a se întoarce la ceea ce făcea adineauri.

Cu Ofer a fost o naștere normală, ușoară și foarte rapidă. La aproximativ douăzeci de minute după ce m-a dus Ilan la spital, în Hadassah, la Muntele Scopus. Am ajuns acolo pe la șapte dimineața, după ce mi se rupsese apa în timpul somnului, pe la șase.

Mă rog, nu tocmai în timpul somnului, scrie ea, aruncând o privire furișă spre Avram, care contemplă încă cerul, pierdut în gânduri, plimbând paiul dintr-o parte în alta a gurii. Se petrecea ceva, iar apa mi s-a rupt în timp ce eram în pat. Când mi-am dat seama că asta se întâmplase, pentru că nu putea fi vorba despre altceva, ne-am organizat imediat. Ilan pregătise deja bagajul pentru spital, cu instrucțiuni, numere de telefon utile, numere de rezervă, tot tacâmul – Ilan e Ilan. Am sunat-o pe Ariela să vină să stea cu Adam și să-l ducă mai târziu la grădiniță. El a dormit toată noaptea, fără să aibă habar ce se petrece.

Ofer s-a născut la ora șapte și douăzeci și cinci de minute dimineața. O naștere ușoară și foarte rapidă. Am ajuns acolo și am născut. Abia dacă au avut timp să mă pregătească. Mi-au făcut o clismă și m-au trimis la baie. Simțeam o presiune puternică în burtă și imediat ce m-am așezat pe vasul de toaletă, l-am simțit venind! L-am strigat pe Ilan, el a dat buzna înăuntru și m-a scos de acolo, m-a întins pe un pat de pe coridor și a chemat o asistentă, după care m-au împins împreună,

alergând, spre sala de nașteri, care, apropo, era exact aceeași în care îl născusem pe Adam (exact aceeași!), și, după ce am mai împins de trei ori, a ieșit!

Fața ei strălucește și îi zâmbește larg lui Avram. El îi răspunde printr-un zâmbet întrebător.

Ofer a cântărit trei kilograme și șase sute. Destul de mult, având în vedere antecedentele. Adam a avut două kilograme (fără trei grame!). Au crescut amândoi foarte frumos de atunci.

Gata. Era exact ceea ce dorise să scrie. Trage adânc aer în piept. Pentru asta meritase să care caietul tot drumul până aici. Acum e pregătită să mănânce. Brusc i s-a făcut foame. Dar continuă să sugă capătul neascuțit al creionului, întrebându-se dacă nu cumva a mai rămas ceva nespus despre nașterea băieților. Își scutură încheietura amorțită a mâinii. Nu mai simțise durerea asta din liceu. Cât de des a mai scris de mână în ultimul timp?

Moașa se numea Fadwa, cred... sau Nadwa? În orice caz, era din Kfar Raami. Am mai întâlnit-o de câteva ori în cele două zile pe care le-am petrecut acolo și am stat puțin de vorbă. Voiam să știu cine era fata ale cărei mâini îl atinseseră pe Ofer în clipa în care a venit pe lumea aceasta. Nu era căsătorită. Puternică, o feministă foarte inteligentă și amuzantă, mă făcea mereu să râd.

Tălpile picioarelor lui Ofer aveau o nuanță ușor albăstruie. Când s-a născut, aproape că nu a plâns deloc, a scos un singur scâncet scurt și apoi a tăcut. Avea niște ochi imenși. Ochii lui Avram.

Aprinde o lanternă și citește cuvintele pe care le-a scris. Poate că ar trebui să intre mai mult în detalii? Citește din nou și descoperă că îi place stilul. Știe ce ar spune Ilan despre asta și cum i-ar șterge semnele de exclamație, dar probabil că Ilan nu va vedea niciodată rândurile acestea.

Însă poate că ar fi totuși loc pentru ceva mai multe detalii? Fapte, nu înflorituri. Ce s-a mai întâmplat acolo? Din cine știe ce motiv, se întoarce la momentul nașterii lui Adam, un travaliu lung și dificil, în timpul căruia se străduise din răputeri să le facă pe asistente și pe moașă să o placă, dorindu-și cu disperare ca ele s-o admire, să-i laude rezistența în timpul discuțiilor pe care le purtau între ele în cabinet, să o compare cu alte mame, care țipau de durere, se tânguiau sau chiar înjurau. Ce risipă de eforturi în cel mai important moment din viața ei de până atunci, se gândește cu tristețe Ora. Încep să-i amorțească picioarele. Încearcă să se așeze pe un bolovan, apoi pe încă unul, iar în cele din urmă se așază din nou pe pământ. Nu sunt cele mai bune condiții pentru o scriere autobiografică, își spune ea.

După câteva minute l-au așezat pe Ofer pe pieptul meu. Mă tulbura faptul că era înfășurat într-un scutec de spital. Aș fi vrut să fiu goală lângă el. Din punctul meu de vedere, toți ceilalți oameni din încăperea deveniseră inutili. Și Avram nu era acolo.

Îi aruncă o privire atentă. Poate că ar trebui să șteargă ultimele cuvinte. Poate că va dori ca într-o bună zi Ofer să citească toate astea. Poate că ea și Ilan vor...

Neliniștea începe să-i tulbure vintrele. Pentru cine scrie? De ce? Sunt aproape două pagini. Cum de a scris atât de mult? Avram stă culcat pe spate de cealaltă parte a focului, transformat într-o grămadă de jar incandescent. Fața îi e îndreptată spre cer. Barba îi e ciufulită. Trebuie aranjată puțin,

se gândește ea. Preț de o clipă, își plimbă privirea pe chipul lui: pe la douăzeci de ani a început să chelească de la frunte spre ceafă, primul dintre colegii lui de generație, dar până atunci avusese o coamă impresionantă de păr puternic, neîmblânzit, cu perciuni deși, care îi coborau până la jumătatea obrazilor și îl făceau să pară mai în vârstă decât era cu adevărat, dându-i, așa cum îi scrisese el la un moment dat într-o scrisoare, *aerul unui moșier zgârcit, care-și linge mereu buzele, din opera lui Dickens*. Ca de obicei, descrierea lui fusese una plină de acuratețe, astfel că nu avea nici un rost să-l contrazică. Imaginile lui erau întotdeauna expresive, extrem de crude și de captivante – mai ales când își descria propria înfățișare sau personalitate – și, grație acestor descrieri, își dă seama Ora abia acum, reușea să-i determine pe toți cei din jurul său să-l privească prin ochii lui, protejându-se în felul acesta de acele priviri autonome, care ar fi putut să-i provoace multă durere. Ora îi aruncă un zâmbet fugar, de apreciere amuzată, ca și cum ar fi descoperit, un pic prea târziu, că cineva i-a făcut o farsă cât se poate de inteligentă.

Poate și de priviri prea iubitoare, adaugă ea în caiet fără să se gândească, privind apoi surprinsă cuvintele de pe foaie și grăbindu-se să le taie cu o singură linie dreaptă.

Mai târziu, după ce toți medicii, moașele, asistentele și tipul care m-a cusut au plecat, l-am desfășat pe Ofer și l-am așezat pe pieptul meu.

Acest ultim cuvânt îi transmite trupului ei un fior cald. Ce anume îi amintește acest fior? Ce îi amintește în clipa asta? „Pe pieptul meu“, șoptește ea pe dinăuntru, iar trupul îi răspunde cu dulceață: Avram. El lungea firisoarele fine de păr de pe obrazii ei, de pe tâmple, murmurându-i „templul tâmplelor tale“ sau „cel mai delicat puf“, iar în timp ce o ținea în brațe și îi șoptea ca prin vis „unduirea șoldurilor tale“ sau „mătasea dindărătul genunchiului tău“, ea zâmbea și se gândea, uite cum își regulează inima cu vorbe, înțelegând repede că dacă reușea să-și învingă pudoarea și să-i repete la ureche „cel mai delicat puf“, „tu lipit de pieptul meu“ sau alte asemenea cuvinte, el devenea și mai vârtos înăuntru ei.

Iar atingerea lui Ofer de atunci, încă din prima clipă, imediat după ce s-a născut, a fost cea mai caldă, mai simplă și mai blândă atingere pe care am simțit-o vreodată. Ilan a spus odată că Ofer i-a semănat încă de la început cu un om împăcat cu propria-i condiție. Adaptat perfect la propria-i viață. Și avea atât de multă dreptate, cel puțin în ceea ce privește perioada copilăriei, poate nu neapărat și mai târziu. Am trecut cu el prin tot felul de perioade. Prin încercări foarte grele. Acum, în armată, am traversat o situație foarte dificilă cu el. Mai ales eu. Pentru că ei trei și-au revenit cu toții foarte repede.

Poate că nu ar trebui să scriu asta, dar din cauza liniștii pe care o degaja Ofer, cel puțin în perioada de început, am avut întotdeauna impresia, uneori chiar credința, că pot să-i ghicesc viitorul (până și Ilan îmi dădea dreptate, așa că nu putem pune totul pe seama naivității mele arhicunoscute). Credeam că pot să-mi dau seama, într-o măsură mai mare sau mai mică, ce fel de om va fi la maturitate, cum va reacționa în diferite situații și că putem fi siguri că nu vor apărea nici

un fel de surprize pe parcurs. (Și, dacă tot veni vorba de surprize, am uitat să menționez că acum sunt în Galileea, într-o vale, în timp ce tatăl lui, Avram (!), stă nu departe de mine (!!), moțând sau privind stelele.)

Inspiră adânc, ca și cum abia în clipa asta și-ar fi dat seama că se află într-adevăr aici, atât de departe de viața ei. Inima ei mulțumește pentru întunericul fremătând de zumzete și cântece de greieri, pentru noaptea însăși, care, pentru prima dată de când a plecat de acasă, o primește cu generozitate și blândețe în brațele ei, acceptând să o ascundă aici, în măruntaiele sălbăticiei, și dăruindu-i copacii și tufișurile ale căror arome dulci și puternice atrag fluturii de noapte.

Mă întorc puțin în urmă, după momentul nașterii: Ilan stătea lângă noi și ne privea. Avea o expresie ciudată. Și lacrimi în ochi. Îmi amintesc lucrul ăsta, pentru că atunci când s-a născut Adam, Ilan a fost foarte rece și pragmatic (iar eu nu-mi dădusem seama că acelea erau primele semne a ceea ce începea să freacă înăuntrul lui). Dar când s-a născut Ofer, a plâns. Eu credeam că e un semn bun, fiindcă pe parcursul celor nouă luni de sarcină trăisem cu teama că mă va părăsi din nou după ce voi naște, așa încât lacrimile lui mi-au mai luat puțin piatra de pe inimă.

Respiră repede. Are buzele întredeschise, iar nările i se dilată. Fără să stea pe gânduri, adaugă: *Cu Ilan lucrurile stau în felul următor: atunci când râde, pare trist, uneori chiar puțin crud (pentru că ochii lui rămân reci), iar atunci când plânge, pare că râde.*

Mi-am dat deodată seama că eu și Ilan rămăseserăm singuri cu copilul. Îmi aduc aminte că se făcuse dintr-odată liniște, iar eu mă temeam ca el să nu izbucnească în râs. Pentru că Ilan, atunci când e încordat, trebuie să facă o glumă, să râdă, iar în momentul acela era ultimul lucru de care aveam nevoie. Nu voiam să ne strice nimeni primele clipe împreună.

Dar Ilan a dat dovadă de inteligență și nu a spus nici un cuvânt.

S-a așezat alături de noi, neștiind ce să facă cu mâinile, iar eu am observat că nu-l atingea pe Ofer. Atunci a spus: „Are o privire scrutătoare“. Și eu m-am bucurat să aud acele prime cuvinte pe care le-a rostit despre el – primele cuvinte rostite despre el de un om. Nu le voi uita niciodată.

Am luat mâna lui Ilan și am așezat-o peste cea a lui Ofer. Am văzut cât îi era de greu și am simțit cum Ofer îi răspunde imediat. Întreg trupul i s-a încordat. Mi-am împletit degetele cu cele ale lui Ilan și l-am mângâiat împreună pe Ofer, atingându-i întreg trupul, din vârful capului până la tălpi. Deja hotărâsem că numele lui va fi Ofer. În timpul sarcinii mă gândisem și la alte variante, dar în clipa în care l-am văzut, am știut că nu i s-ar fi potrivit. Nici Ghil, nici Amir sau Aviv. Toate aveau prea mulți de „I“, în timp ce el părea mai degrabă un „O“, calm, chiar puțin grav (cu o tușă distantă, gânditor ca un „E“). I-am spus lui Ilan: „Ofer“. Și el a fost imediat de acord. Mi-am dat seama că aș fi putut la fel de bine să-i pun numele Melchisedec sau Kedorlaomer, iar Ilan ar fi încuviințat la fel de repede, și asta nu mi-a plăcut, fiindcă îl cunosc pe Ilan și știu că obediința nu e tocmai punctul lui forte, iar în afară de asta, eram și frământată de suspiciuni.

Atunci am zis: „Spune-i pe nume“. Și Ilan a șoptit „Ofer“ atât de încet, încât abia l-am auzit. I-

am spus lui Ofer: „Acesta e tatăl tău“. Și am simțit degetele lui Ilan înghețând în palma mea. Mă gândeam, iată, o luăm de la capăt. Dintr-o clipă în alta se va ridica și va pleca, e un fel de reflex al lui, să mă părăsească imediat după ce nasc. Ofer a clipit de câteva ori, îmboldindu-l parcă pe Ilan să vorbească! Iar acesta nu a avut încotro, așa că a zâmbit strâmb și a spus: „Ascultă, prietene, sunt tatăl tău și gata, fără alte comentarii“.

Ora își ridică fruntea spre Avram și zâmbește fără să-și dea seama, în ochii ei strălucește o fericire îndepărtată, apoi oftează.

— Ce e? întrebă Avram.

— E bine.

Avram se ridică puțin.

— Ce e bine?

— Să scrii.

— Așa am auzit și eu, zice el scurt, întorcându-și privirea de la ea.

El, care a scris toată viața, până în ultimul moment, până când au venit egiptenii și i-au smuls creionul din mână. A scris încontinuu de la șase până la douăzeci și doi de ani. Dar mai ales după ce l-a cunoscut pe Ilan, iar legătura dintre ei s-a sudat. Ea știe că abia atunci a fost pus cu adevărat în mișcare motorul lui, pentru că întâlnise în cele din urmă pe cineva care îl înțelegea cu adevărat, cu care putea intra în competiție și care îl stimula. Se gândește la tot ce a produs mintea lui în acei șase ani, din clipa în care l-a cunoscut pe Ilan în spital – bun, pe Ilan și pe ea –, piese de teatru, poezii, povestiri și schițe umoristice, dar mai ales piese de teatru radiofonic, pe care el și Ilan le scriau și le înregistrau pe bandă, folosindu-se de un aparat Akai ponosit, în șopronul casei din Tzur Hadassah. Își aduce aminte de un serial – avea cel puțin douăzeci de episoade, lui Avram îi plăceau poveștile grețos de lungi – despre o lume în care toți oamenii sunt copii dimineața, adulți la amiază și bătrâni seara, pentru a o lua iar de la capăt a doua zi. Apoi mai era un serial despre o lume în care oamenii comunicau sincer și deschis unii cu alții numai în somn, prin intermediul viselor, despre care nu-și mai aminteau nimic în momentul în care se trezeau. A mai existat un serial – cel mai reușit, după părerea ei – despre un fan al muzicii de jazz purtat de apele oceanului până la o insulă locuită de un trib ce nu știa ce este muzica, nici măcar fluieratul sau fredonatul, și apoi, încetul cu încetul, insul reușește să le arate ce pierduseră până atunci. Ilan și Avram reușeau să creeze o lume nouă în tot ce făceau. Ideile îi aparțineau de obicei lui Avram, iar Ilan încerca să le transpună cât mai bine în realitate, deși sigur că se implica și el în compunerea pieselor și asigura fondul sonor cântând la saxofon sau punându-și la dispoziție colecția de albume muzicale. Din Avram izvora un adevărat Sambation⁸ de idei și invenții, „epoca mea de aur“ a numit-o el la un moment dat, după ce se ofilise deja.

În ziua când a împlinit douăzeci de ani, ea i-a cumpărat prima agendă în care să-și noteze ideile. Se săturase să-l vadă întorcând casa cu susul în jos, cotrobăind prin buzunare – ale lui și ale ei

deopotrivă – și căutându-și disperat notițele făcute pe câte un petic de hârtie. Purta mereu la el, oriunde s-ar fi dus, o ghirlandă de hârtii și hârtiuțe. Pe prima pagină a mâzgălit o poezioară în versuri, *A fost odată ca niciodată/ Un flăcău ce scria/ Și nu ostenea, dragă fată,/ Nicicând imaginația sa./ Iar caietul acesta să-i fie/ De-a pururi și-n veci bucurie.* După numai două luni îl terminase și o rugase să-i mai cumpere unul. „Mă inspiri“, i-a spus, iar ea, ca de obicei, a izbucnit în râs: „*Moi? Un ursuleț cu creier mic ca mine?*“ Era sinceră când spunea că nu înțelege cum putea inspira pe cineva, iar el o privea cu căldură și zicea că acum știe cum trebuie să fi sunat râsul Sarei în clipa în care i se spusese, la vârsta de nouăsprezece ani, că va da naștere unui fiu pe nume Isaac. Și a adăugat că ea nu înțelege nimic despre el și inspirația lui. De atunci Ora a fost mereu cea care i-a cumpărat caietele. Trebuiau să fie îndeajuns de mici încât să-i încapă în buzunarul din spate al blugilor, pentru că le lua cu el oriunde s-ar fi dus, uneori chiar dormea cu ele, ținea cel puțin câte un creion în fiecare pat în care dormea și în felul acesta putea să-și noteze, pe jumătate adormit, ideile care-i veneau în timpul nopții. Toate caietele erau cât mai simple posibil, așa cum își dorea el, fără podoabe și brizbrizuri, deși îi plăcea faptul că Ora aducea de fiecare dată un carnețel diferit, de altă culoare, în alt stil – însă cel mai important lucru era că-l primea de la ea. Trebuiau să vină de la ea, subliniase el, privind-o cu atâta recunoștință, încât trupul ei se învâртеjise pe dinăuntru. Se simțea ca și cum ar fi celebrat o sărbătoare de fiecare dată când mergea să mai cumpere un caiet. Le căuta prin tot felul de magazine de rechizite și papetărie, la început din Haifa, apoi, după ce și-a încheiat stagiul militar, din Ierusalim, orașul ei de adopție, încercând să găsească unul potrivit pentru perioada aceea, pentru ideea pe care avea s-o elaboreze în paginile lui, pentru starea lui. Dar era și mai fericită în clipa în care i-l dădea: îi plăcea să-l vadă cum îl cântărește în palmă, cum îl miroase, cum îl răsfoiește repede și lacom, ca un jucător de cărți, curios să vadă câte pagini conține. Suspină fără să-și dea seama, cu picioarele lipite unul de celălalt și cu măruntaiele fremătându-i la gândul bucuriei fățișe cu care ținea caietul în mână, al plăcerii etalate nerușinat, pe care o afișa în momentele acelea. Odată îi spusese – iar ea n-a uitat – că de fiecare dată când imagina un personaj, trebuia să-i înțeleagă trupul, acela era punctul de început, să-i simtă gustul cărnii, al salivei, să-i atingă sămânța și laptele, să-i pipăie mușchii și tendoanele, să vadă dacă picioarele îi sunt lungi sau scurte, să știe din câți pași traversează o încăpere sau alta, cum aleargă după autobuz, cât de ferm a strâns din fund când s-a privit în oglindă, cum mănâncă, cum arată când defechează și cum dansează, dacă în momentul orgasmului țipă sau geme încetișor, pe scurt, tot ceea ce scria el trebuia să fie viu și tangibil precum... „Uite-așa!“ a strigat el, ridicând în aer o mână făcută cupă, cu toate degetele răsfirate, într-un gest care, venit din partea oricui altcuiva, ar fi fost nepolitic și vulgar, dar care în momentul acela, venind din partea lui, era întruparea unei efervescențe și a unei pasiuni creatoare nemărginite – părea că ține în palmă un sân mare, greu.

Îi părea rău că îl făcuse să sufere, așa încât se grăbește să-i explice că scria doar câteva rânduri despre nașterea lui Ofer, o scurtă prezentare a faptelor.

— Pentru posteritate, adaugă ea în glumă.

Dar Avram răspunde pe un ton ceva mai prietenos:

— Aaa, bine, e foarte bine.

— Chiar crezi asta?

El se ridică într-un cot și mișcă tăciunii aprinși cu o creangă, după care spune:

— E bine să fie totul scris undeva.

Ora întrebă cu foarte multă precauție:

— Spune-mi, ai mai scris ceva de atunci în toți anii ăștia?

Avram clatină ferm din cap:

— Am terminat-o cu vorbele.

— Nu i-am făcut lui Ofer un jurnal de bebeluș, spune ea. Pe vremea aceea nu aveam chef să mă așez la masă și să scriu și mă simțeam rău tot timpul din cauză că nu făceam nimic în privința asta...

Dar ceea ce tocmai i-a spus el i se împrăștie în tot corpul ca o otravă. Dacă a terminat-o cu vorbele, cum de ea mai are îndrăzneala să scrie ceva?

— Pentru că dacă nu scrii imediat, zice ea, uiți. Cel puțin așa pățesc eu. Iar în primele luni se întâmplă atât de multe lucruri. Copilul se schimbă de la o clipă la alta.

Ea vorbește doar ca să nu tacă și amândoi știu asta. Încearcă să risipească vorbele rostite de el mai devreme. Avram își ațintește privirile asupra jăriticului. Ea nu-i poate vedea decât un obraz și un ochi scânteietor. Se gândește: e exact aceeași cadență cu care rostise cuvintele în clipa în care îi spusese lui Ilan că nu vrea să facă nimic cu viața lui.

— De exemplu, spune ea mai târziu, după o lungă tăcere, îmi aduc aminte că nu renunța niciodată fără luptă. Ofer. Puteai să-l îmbrățișezi numai dacă îți dădea voie. Până în ziua de azi a rămas neschimbat, adaugă ea, amintindu-și cum o cuprindea cu totul în brațe, prudent, ținându-se la o oarecare distanță de sânii ei și aplecându-se de spinare într-un mod caraghios, ca și cum cine știe ce s-ar putea întâmpla!

Dar adevărul este că și ea, când era copilă și se întâmpla ca tatăl ei s-o îmbrățișeze – eveniment extrem de rar, de altfel –, își curba spinarea în așa fel încât să nu o atingă cu adevărat, și cât de mult tânjește acum după îmbrățișarea aceea simplă a tatălui ei, însă e mult prea târziu, poate va scrie și despre asta, doar câteva cuvinte, pentru a lăsa mărturie o amintire a mișcării fizice existente între ea și tatăl ei.

Mai bine nu, își spune ea și închide caietul, fiindcă aș putea s-o țin așa la nesfârșit.

— Când era copil, îi povestește ea lui Avram, Ofer, dacă nu voia să se lase îmbrățișat, își mișca deodată cu putere tot trupul – se oprește și sugerează capătul creionului –, ca și atunci când încercam să-l alăptez dacă era sătul. Își arcuia tot corpul și întorcea capul într-o parte.

Îl imită pe Ofer fără să-și dea seama, unindu-și mâinile ca într-o îmbrățișare, cât mai departe de

piept, în timp ce Avram rămâne cu ochii pierduți în spațiul acela gol din brațele ei.

— Mișcările lui erau extrem de agile, pline de personalitate și voință. Multă vreme pur și simplu l-am idolatrizat, pentru că știa exact ce anume avea nevoie să știe, zice ea râzând. A fost un copil perfect, în timp ce eu – ezită, buzele i se încrețesc –, eu am fost o mamă jalnică.

— *Tu?*

— Las-o baltă. Nu vreau să discutăm despre asta acum. Vorbeam despre Ofer. Vreau să-ți mai spun ceva (dar păstrează în inimă acel „*Tu?*“ ca un strigăt, ce ar trebui să înțeleagă din el?): a fost genul de copil cățărător. Ilan îl numea „alpinistul“.

Își amintește totul cu bucurie, lăsând trecutul să o inunde val după val, să o umple de viață, să îl umple de viață și pe Ofer, indiferent unde s-ar afla acum.

— În clipa asta era în brațele mele, povestește ea, pentru ca în următoarea să se și cațăre undeva. Îmi aluneca printre degete ca un peștișor. Nu stătea nici o secundă acolo unde îl așezam. Voia mereu să se cațăre, să urce cât mai sus, și îmi aduc aminte că lucrul acesta, mișcarea lui continuă, mă scotea uneori din sărite, căci era ca și cum s-ar fi folosit de mine pentru a ajunge la ceva sau la cineva mult mai interesant.

Râde:

— Cam ca tine când voiai ceva. Când aveai o idee nouă.

El tace.

— Felul în care îți ascuțeau simțurile în clipa în care îți povesteam că am cunoscut un om interesant sau am auzit o conversație ciudată în autobuz, cum începeau imediat să ți se învârtă roțile, căci încercai să-ți dai seama dacă era un subiect bun pentru o povestire sau pentru o schiță, în timp ce în minte învârteai personajele cărora le-ai fi putut atribui anumite replici, râsul meu sau sânii mei.

Dar de ce să-l chinui cu toată vorbăria asta? se întrebă ea și totuși nu se poate opri. O mână o forță mult mai puternică decât ea. Este ca și cum dorul față de el s-ar fi transformat într-un fel de agresiune ciudată, contagioasă.

— Ca atunci când m-ai rugat să-ți pozez goală, să mă trasezi în cuvinte, nu în linii, iar eu îmi aduc aminte cum stăteam – îți jur, nici măcar mie nu îmi vine să cred! – pe veranda orientată spre vale, fiindcă trebuia să fim afară, ai insistat asupra acestui lucru, îți amintești? Pentru că acolo era lumina bună. Și bineînțeles că eu am fost de acord, te-am lăsat să mă desenezi în cuvinte pe verandă și, Doamne păzește, bine că Ilan nu a aflat nimic. Astea erau jocurile pe care le jucam atunci, așa mă jucai tu atunci pe mine – și pe Ilan – în lumile tale paralele, așa că iată-mă cu fața spre vale, dezbrăcată, cu toți ciobanii din Hussan și Wadi Fukin care puteau apărea pe acolo, dar ție nu-ți păsa, nu-ți păsa de nimic atunci când trebuia să-ți duci la îndeplinire misiunea, când erai în focurile creației (Taci, încearcă ea să se oprească, de ce îl ataci? Ce te-a apucat așa, deodată? Există niște limite peste care nu poți trece...), iar eu tremuram toată în timp ce tu mă descompuneai în cuvinte.

Cât de mult mi-o doream... cred că ai simțit și tu asta... dar în aceeași măsură mă simțeam și exploatată, ca și cum mi-ai fi prădat pielea și carnea, și nu îndrăzneam să ți-o spun, pentru că era imposibil să comunic cu tine când erai în starea aceea (Ora clatină uluită din cap), ba chiar îmi era puțin frică de tine, în momentele acelea arătai ca un canibal, numai că îmi plăcea asta la tine, faptul că nu mai aveai control asupra propriei tale persoane, că nu aveai de ales... cât de mult îmi plăcea lucrul ăsta la tine!

— Aș fi vrut să te scriu în felul acela an după an, mormăie deodată Avram, iar Ora tace, cu respirația tăiată. Îmi imaginam că ar fi ceva pe care urma să-l fac împreună cu tine multă vreme după aceea, poate cincizeci de ani la rând.

Vocea lui e difuză și obosită, pare că străbate distanțe lungi înainte de a ajunge la urechile ei.

— Îmi doream... plănuiam ca o dată pe an să-ți descriu trupul și fața, fiecare părticică din tine, să-ți surprind fiecare schimbare, cuvânt cu cuvânt, pe întreg parcursul vieții noastre împreună, chiar și dacă nu am fi rămas împreună, chiar și dacă tu ai fi continuat să fii a lui. Să fii modelul meu în cuvinte.

Ea își încrucișează picioarele sub fund, neliniștită de acest monolog lung și surprinzător și încercând să-și alunge din minte întrebarea: cum ar fi dacă ar picta-o acum în cuvinte?

— Dar nu am apucat s-o fac decât de două ori, continuă el. Ora la douăzeci de ani și Ora la douăzeci și unu.

Ea nu își amintește nimic de acest plan al lui. Poate că nu a știut de el. Nu era întotdeauna capabil să discute despre ideile pe care le avea. Uneori nici măcar nu voia. De cele mai multe ori în asemenea clipe, când era în focul creației – expresia îi aparține –, nu putea emite decât frânturi de gânduri, fragmente de propoziții care, odată ieșite din spațiul creierului său, nu aveau mereu coerență. Dacă ea nu înțelegea, el începea să danseze în cerc în jurul ei, fie că se aflau în camera lui sau pe stradă, în pat, pe câmp sau în autobuz, fața i se schimonosea din pricina nerăbdării și a furiei și gesticula cu mișcări ample, semănând cu un om care se sufocă. Ea simțea cum propriii ochi încep să i se aprindă: „Mai explică-mi o dată, dar mai rar“. Disperarea îi întuneca privirea și apoi venea singurătatea – și exilul – în care îl aruncau îndoiala ei, precauția ei, aripile ei ciuntite. În acele momente îi era foarte ostil, poate din cauză că fusese condamnat să se îndrăgostească nebunește de o femeie incapabilă să-l înțeleagă imediat, „printr-o aluzie și un rid“, cum spunea, citându-l pe Brenner⁹, însă ea nu îl citise pe Brenner, „Toată chestia aia plină de jale și tristețe e mult prea deprimantă pentru mine“, și cu toate acestea o iubea, în ciuda lui Brenner, în ciuda lui Melville, a lui Camus, a lui Faulkner și a lui Hawthorne. O iubea, o dorea, tânjea după ea și se agăța de ea ca și cum întreaga lui viață ar fi depins de asta, iar acesta era încă unul din lucrurile despre care Ora voia să vorbească în timpul acestei călătorii, poate mâine sau poate poimâine, să-i mărturisească în sfârșit ce găsisse la ea, să-i aducă aminte ce se ascundea înăuntrul ei pe vremea aceea, poate așa va putea recupera pentru ea însăși puțin din ceea ce pierduse de-a lungul anilor.

Ora se înfurie. Frânturi de gânduri îi scânteiază în minte. Își deznoadă picioarele și se ridică:

— Există vreo toaletă pentru femei pe aici?

Cu o mișcare scurtă a capului, el arată spre întunericul din jur. Ea înșfacă o rolă de hârtie igienică și pleacă. Se ghemuiește lângă o tufă micuță și urinează. Câteva picături îi udă bocancii și pantalonii. Mâine-diminează trebuie să fac un duș și să-mi spăl hainele. Îndrăznește să privească preț de o clipă spre ceea ce a pierdut. Douăzeci și opt de ocazii în care să stea dezbrăcată în fața lui, să-i vadă privirea în timp ce o contemplă. Să vadă cum, an după an, cuvintele care o descriu se schimbă încetul cu încetul, cum umbre noi și diferite sunt proiectate asupra aceluiași peisaj bine-cunoscut. Poate că durerea ar fi fost atenuată dacă ar fi îmbătrânit în cuvintele lui? Dar știe că vorbele lui ar fi durut mult mai mult.

După ce termină, se sprijină de trunchiul subțirel al unui copac. Se îmbrățișează, simțindu-se dintr-odată singură. În fața ochilor i se derulează imagini ale propriei persoane la vârste diferite. Ora adolescentă, Ora în armată, Ora însărcinată, Ora cu Ilan, Ora cu Ilan și cu Adam și cu Ofer, Ora cu Ofer, Ora singură. Ora singură cu toți anii care vor veni. Cine știe ce mai vede el astăzi în ea? Cuvinte rele îi apar dinaintea ochilor: uscată, ridată, vene, alunițe, grăsime, buze, buza aia a ei, sâni, stângăcie, pete, încrețituri, carne, carne.

Îl vede din întuneric evaporându-se în strălucirea roșiatică a tăciunilor. Se ridică și scoate două câni din rucsacul ei. Le șterge cu bluza lui. Toarnă apă în ceșcuța fără mâner. Îi pregătește o cafea. Dă caietul la o parte, să nu se ude. Degetele lui plutesc pe deasupra copertei albastre, mângâindu-i textura. Ora are impresia că-l vede măsurându-i în secret grosimea cu buricul degetului mare.

În zilele și săptămânile care au urmat nopții lor de dragoste din apartamentul lui din Tel Aviv, starea lui Avram a început să se înrăutățească din nou. Se uita ore în șir pe fereastră sau rămânea cu privirile ațintite într-un punct fix de pe perete. Nu se mai spăla, nu se mai bărbiera, nu mai răspundea la telefon. Și o evita pe Ora. La început inventa scuze, după care i-a spus direct să nu mai vină. Dacă totuși venea, făcea tot posibilul ca să scape de ea cât mai repede. Nu voia să rămână singur cu ea. Iar ea era speriată. Gândurile ei se învârteau fără încetare în jurul lui și a ceea ce se întâmplase între ei. Săptămâni întregi nu reușise să facă aproape nimic altceva. Cu cât Avram se ascundea mai adânc, cu atât mai înverșunată devenea căutarea ei. Încercase de nenumărate ori să-l liniștească, să-i explice că nu dorise decât ca lucrurile să devină iar cum au fost. Dar el nu voia s-o asculte, se smucea din brațele ei. Refuza cu încăpățânare să vorbească despre seara aceea.

După un timp a descoperit că era însărcinată. După aproximativ o lună a reușit în cele din urmă să-l anunțe pe Avram. În prima clipă el a înghețat. Trăsăturile i s-au fosilizat, iar ultimele picături de viață din trupul lui s-au scurs în momentul acela. Apoi a întrebat-o dacă știa unde ar putea face un avort. Va plăti el totul, va lua un împrumut de la Ministerul Apărării, nimeni nu trebuie să știe nimic. Ea nici măcar n-a vrut să audă și a spus în șoaptă, jignită și cu inima frântă, „Oricum e prea

târziu“, iar el i-a răspuns că în cazul acesta nu dorește să mai aibă nimic de-a face cu ea. A încercat să discute cu el, să-i aducă aminte cât de mult au însemnat unul pentru celălalt. El stătea pietrificat în fața ei. Privea undeva deasupra capului Orei, atent ca ochii să nu-i cadă asupra abdomenului ei. Ora simțea că i se învâрте țeasta. Abia dacă mai putea sta în picioare. Avea impresia că dacă momentul acesta se va prelungi, trupul ei va scuipa afară embrionul. A încercat să-i ia mâna și să i-o așeze pe pântecul ei, dar Avram a scos un urlet înfiorător. Ochii lui erau înnebuniți de furie și ură. Apoi a deschis ușa și a dat-o pur și simplu afară din casă, lăsând-o acolo singură – cel puțin așa simțea ea – timp de treisprezece ani. Apoi, chiar înaintea ceremoniei de *bar mitzvah* a lui Ofer, aparent fără nici o legătură cu evenimentul, a sunat-o într-o seară, fără să-i dea nici o explicație și fără să-și ceară scuze, și i-a cerut cu tonul lui morocănos să se întâlnească în Tel Aviv.

În timpul întâlnirii a refuzat categoric s-o asculte vorbind despre Ofer, despre Adam sau despre Ilan. Albumul pe care ea îl pregătise pe parcursul mai multor săptămâni și care conținea fotografiile alese cu multă grijă, acoperind cei treisprezece ani care trecuseră din viața lui Ofer, a rămas în geanta ei. Avram i-a povestit îndelung despre pescarii și oamenii străzii pe care îi întâlnea pe plaja din Tel Aviv, despre barul în care începuse să lucreze, despre un film de acțiune pe care îl văzuse de patru ori și despre dependența lui de somnifere, de care încerca să scape. I-a ținut o predică despre ramificațiile sociale și mesajele catolice subliminale din jocurile pe computer. Ea ședea și îi privea buzele, care continuau să rostogolească fără încetare cuvinte ce pentru el își pierduseră de mult orice semnificație. Uneori avea impresia că făcea mari eforturi să-i demonstreze, să o convingă că nu mai avea la ce să se aștepte din partea lui. Au stat aproape două ore față în față la o masă dintr-o cafenea zgomotoasă și urâtă. Ora ieșea iar și iar și iar din propriul trup, dornică să se privească pe amândoi din afară, de la depărtare. Păreau asemenea lui Winston și Julia din *1984*, când s-au întâlnit după ce fuseseră lobotomizați și siliți să se trădeze unul pe celălalt. La un moment dat Avram s-a ridicat din senin, a rostit un „La revedere“ formal și a plecat. Ora s-a gândit că vor trece alți treisprezece ani înainte de a-l revedea, dar o dată la jumătate de an, cu aproximație, el îi mai oferea câte o întâlnire insipidă și deprimantă. Asta până în clipa când Ofer a fost recrutat. Atunci a informat-o că nu mai poate lua legătura cu ea până când Ofer nu va fi lăsat la vatră.

A doua zi după ce îi spusese că era însărcinată, după ce o dăduse afară din casa și din viața lui, Ora și-a pus o rochie albă și vaporosă de in și a ieșit pe veranda casei din Tzur Hadassah, arătându-se în deplinătatea gloriei sale, de care nimeni nu era conștient încă – nici măcar mama ei nu observase nimic. Nu știa dacă Ilan era în șopron, dar avea senzația că e urmărită dinăuntru.

Seara, pe la ora nouă, după ce l-a culcat pe Adam, a bătut în ușa șopronului, iar Ilan i-a deschis imediat. Era îmbrăcat în tricoul acela verde care ei îi plăcea atât de mult și într-o pereche de blugi decolorați, pe care ea îi cumpăraseră pentru el cu mult timp în urmă. Era desculț. Tălpile lui goale și vânjoase aprind scânteii în trupul ei. În spatele lui se vedea o cameră simplă, aproape monastică. Un pat cu saltea de paie, un birou, un scaun și o lampă. Rafturi de cărți de-a lungul pereților. A privit-o

în ochi, apoi ochii i-au coborât spre abdomenul încă plat, iar pielea scalpului i s-a încrețit.

— De la Avram, i-a spus ea.

Suna ca și cum i-ar fi înmânat un cadou și i-ar fi zis cine i-l trimisese. Apoi s-a gândit că poate chiar așa era. Stătea în fața ei, uimit, confuz, iar Ora, mânată de forța puterii proaspăt dobândite, l-a împins la o parte și a intrat în încăpere.

— Când s-a întâmplat? a întrebat el, lăsându-se să cadă pe pat.

— Așa trăiești tu? a răspuns Ora, plimbându-și degetul peste câteva cărți așezate pe un raft. *Prejudiciul – legislație și teorie, Drept juridic*, a rostit ea apăsător, aruncând o privire spre caietele legate cu spirală de pe biroul lui. Drepturi de proprietate, legislația privind drepturile familiei. Ilan studentul, a spus apoi, puțin îndurerată, deoarece visase mereu că vor face facultatea împreună, toți trei, și sperase că va petrece ore și zile alături de ei în campusul din Ghivat Ram, în amfiteatre, în biblioteci, pe peluza din curte, la cafenea.

Dar ea își întrerupsese studiile în clipa în care Avram se întorsese acasă și se întreba dacă și le va mai relua vreodată, iar dacă o va face, ce ar alege de data asta – sociologie nu mai voia, nu mai avea puterea necesară pentru a lupta luni și ani de zile cu autoritățile statului, nu mai putea tolera inflexibilitatea, indiferența și cruzimea, nu acum, nu după război, nu după tot ce i se întâmplase lui Avram, fiindcă știa deja, din experiența acumulată în anul acela de practică în timpul căruia derulase proiectul cu copiii abandonati, că toate acestea răzbat fără încetare în timpul tuturor întâlnirilor cu ei. Pe de altă parte, nu mai era deloc atrasă de chestiunile academice, abstracte. Voia să facă ceva cu mâinile ei sau cu trupul ei, ceva simplu și emoționant, lipsit de echivoc și fără prea multe cuvinte, mai ales fără cuvinte. Poate că își va relua cariera athletică din copilărie, se va face profesoară de educație fizică, sau poate că va vindeca oameni, le va alina durerea, da, de ce nu, așa cum făcuse cu Avram de-a lungul anilor în care fusese internat în spital, dar toate acestea se pare că vor trebui să mai aștepte puțin.

— Ca să-ți răspund la întrebare, i-a spus în cele din urmă lui Ilan, cu o veselie ciudată, în urmă cu aproximativ trei luni.

— Ești sigură că e de la el?

— Ilan!

Ilan și-a îngropat fața în mâini, cufundându-se în gânduri. Asimila vestea. Erau atât de multe de asimilat în legătură cu sarcina aceasta a ei! Ora se simți deodată importantă. Ba chiar se relaxă. Îl privea lung și aproape că îi venea să-i mulțumească pentru ceea ce-i dăruise prin faptul că o părăsise. Observa amuzată cum deciziile se conturau una după alta pe sub pielea fină a frunții lui. Așa e Ilan, își spuse ea, se gândește și se răzgândește mereu, aducând neconținut argumente pro și contra.

— Și el ce spune?

— Nu vrea să mă mai vadă.

Ora și-a tras singurul scaun din încăpere și s-a așezat pe el, cu mintea liniștită, cu trupul liniștit, cu picioarele știind deja singure cât să se depărteze unul de altul, precum picioarele oricărei femei în starea ei.

— Și vrea să-l avortez.

— Nu! a strigat Ilan, ridicându-se de pe pat și luându-i palma în ambele mâini.

— Hei, Ilan, i-a spus ea încetișor, privindu-l în ochi, speriată de ciclonul pe care îl descoperise vuind înăuntrul lor: nici urmă de rațiune, de analiză, numai o beznă goală, chinuitoare.

— Păstrează copilul acesta, i-a șoptit el repede. Te rog, Ora, nu-i face nici un rău, nu-l răni.

— Voi naște în aprilie, a zis ea, iar propoziția aceasta simplă i-a dat o forță de neimaginat: era pecetuirea unei înțelegeri secrete între trupul ei și prunc și timpul însuși.

Poate că va fi fetiță, își spune ea, gândindu-se la lucrul acesta pentru prima oară. Sigur că va fi fetiță, își dă seama cu surprindere. Are un moment de revelație, în care simte o fetiță minusculă plutind în pântecul ei.

— Ora, rostește Ilan spre tălpile propriilor picioare, ce ai spune dacă...?

— Ce?

— M-am gândit... nu te repezi, ascultă-mă până la sfârșit.

— Te ascult.

Ilan s-a oprit.

— Ce voiai să-mi spui?

— Vreau să mă întorc acasă.

— Să te întorci? Acum?

Ora e confuză.

— Vreau să fim din nou împreună, spune el, iar expresia dură a feței îi contrazice cuvintele.

— Dar acum?

— Știu că este...

— Cu copilul lui...?

— Ai vrea?

Și tot ceea ce reușise într-un fel sau altul să țină înăuntrul ei timp de atâția ani a țâșnit dintr-odată afară. Plângea și urla, iar Ilan o ținea cu brațele lui puternice, cu trupul lui suplu de animal de pradă, ea îl strângea aproape de corpul ei și au făcut dragoste pe salteaua aceea din paie – cu grijă, să nu rănească în vreun fel creatura micuță din pântecul ei. Ilan, cu parfumul lui dulce și cu palmele lui mari, cu trupul acela care știe mereu ce vrea și care mereu vrea și vrea și vrea, o vrea pe ea. Cât de dor îi fusese de dorința aceasta a lui! Iar ea îi răspundea în torenți cum nu credea că pot sălășlui într-o femeie însărcinată.

În zori au pornit-o spre casă ținându-se de mână, au pășit pe aleea din curte și Ora a văzut smochinul și tufa de *bougainvillea* aplecându-se în fața lor, apoi au urcat împreună treptele acelea

inegale de beton, iar Ilan a intrat. A dat drumul mâinii ei și a început să controleze repede, cu mișcări de felină, cameră după cameră. A aruncat o privire mult prea scurtă spre pătuțul lui Adam și Ora a înțeles că aveau un drum lung de străbătut. Au pregătit împreună micul dejun și s-au dus pe verandă, înfășurați într-o pătură, ca să privească răsăritul. Razele soarelui începeau să lumineze grădina, valea și umbrele și Ora se gândea că nimeni pe lumea asta nu ar putea înțelege ce se întâmplase cu ei, doar ei o puteau face, iar asta era dovada suficientă a faptului că aveau dreptate.

Dimineața Adam s-a trezit, l-a văzut pe Ilan în casă și a întrebat-o pe Ora:

— El e bărbatul din șopron?

Ilan a zis:

— Da, iar tu ești Adam.

Apoi i-a întins mâna. Adam s-a lipit de Ora, ascunzându-și fața în faldurile capotului ei, și a spus dindărătul piciorului ei:

— Sunt supărat pe tine.

— De ce? a întrebat Ilan.

— Fiindcă nu ai venit, a răspuns Adam.

— Am fost un mare fraier. Însă uite că acum am venit, a zis Ilan.

— Dar pleci iar? a întrebat Adam.

— Nu, voi rămâne aici pentru totdeauna, a răspuns Ilan.

Adam a rămas câteva clipe gânditor, după care a privit-o pe Ora, cerându-i parcă ajutorul, iar ea i-a zâmbit, încurajându-l. Apoi el a întrebat:

— Și înseamnă că vei fi tatăl meu?

Ilan a zis că da. Adam s-a mai gândit puțin, cu fețișoara îmbujorată din pricina efortului pe care îl depunea pentru a înțelege, iar în cele din urmă a scos un oftat care i-a sfâșiat inima Orei, un oftat de om bătrân căruia i s-au năruit toate speranțele, și a spus:

— Bine, atunci pregătește-mi o cacao cu lapte.

În după-amiaza aceea Ilan a plecat la Tel Aviv, ca să-l viziteze pe Avram, și s-a întors abia după un an – sau cel puțin așa i s-a părut Orei –, demoralizat și trist. A îmbrățișat-o cu tot trupul și i-a spus în șoaptă că e posibil ca totul să se termine cu bine, dar e la fel de posibil să nu se întâmple așa. Ea l-a întrebat ce făcuse acolo, iar el a spus:

— N-are rost. Am făcut totul, am analizat situația pe toate părțile, am enumerat toate posibilitățile. Pe scurt, nu ne vrea în viața lui nici pe tine, nici pe mine. Povestea noastră cu el s-a încheiat.

Ora a întrebat dacă există vreo șansă ca Avram să vrea la un moment dat s-o vadă, chiar și numai pentru câteva minute, cel puțin cât să-și ia rămas-bun așa cum se cuvine.

— Nici o șansă, a spus Ilan pe un ton nerăbdător și deranjant. Nu vrea să mai aibă nici o legătură cu viața. Așa mi-a spus.

— Ce? a murmurat Ora. Se gândește la sinucidere?

— Nu cred asta, a zis Ilan. Doar că nu mai vrea să aibă nici o legătură cu viața.

— Dar cum este posibil așa ceva? a strigat ea. Cum poate să ne întoarcă spatele în felul ăsta și să șteargă totul cu buretele?

— Chiar nu-l înțelegi? a spus Ilan. Pentru că eu îl înțeleg foarte bine, a mârâit el spre Ora, ca și cum ea ar fi fost vinovată sau ca și cum l-ar fi invidiat pe Avram fiindcă nu avea nevoie de nici un fel de scuză de netăgăduit pentru a rupe toate legăturile cu umanitatea.

Ea s-a smucit și a zis pe un ton ferm:

— Atunci de ce te-ai întors? De ce ai vrut să vii înapoi?

El a ridicat din umeri și i-a privit burta, iar ea a explodat pe dinăuntru, dar nu a spus nimic. Ce ar mai fi putut să spună?

Seara s-au dus la culcare, el la locul lui, ea la locul ei, de parcă nu ar fi trecut ani întregi de când nu mai îndepliniseră rutina aceasta, toate gesturile acelea familiare: dușul, spălatul pe dinți împreună, sunetele lui în baie, felul în care stătea pe pat cu spatele la ea, dezbrăcat și impunător, îmbrăcându-și repede pantalonii, sau felul în care se culca pe spate și își întindea trupul, gest care ei i se părea fermecător. Ora a așteptat să se liniștească și l-a întrebat pe cel mai calm ton posibil dacă se întorcea la ea din cauza lui Avram – a arătat printr-o ridicare a bărbiei spre pânțele – sau pentru că o iubește. El i-a răspuns:

— N-am renunțat la iubirea mea pentru tine nici măcar o singură zi. Cum ar putea să nu te iubească cineva?

— Iată că, din câte se pare, e posibil, a zis ea. Avram nu mă mai iubește și nici măcar eu nu mă mai prea iubesc.

Ilan ar fi vrut să întrebe dacă-l iubește pe el, ce simte față de el, dar a tăcut, însă ea a înțeles și i-a răspuns că nu știe. Nu știa ce simte. Ilan a încuviințat pentru sine, ca și cum i-ar fi făcut plăcere să se lase chinuit de vorbele ei. Ora a văzut culoarea scurgându-se din tâmpilele lui bronzate și din obrazul întors către ea și a constatat încă o dată, cu uimire, cât era de importantă pentru el și cu câtă grijă încerca el să-i ascundă asta.

Apoi Ilan a zis:

— Viața asta e o muncă al naibii de grea!

Iar ea, îngropată parcă într-o mină întunecoasă, a spus:

— Așa mă simt eu de ani de zile – de la război înapoi, de când cu Avram. Simt că mă târăsc prin întuneric și sap. Dar spune-mi, povestește-mi, ce s-a întâmplat cu el? Despre ce ați discutat?

— Ascultă-mă, i-a răspuns el, m-a implorat pur și simplu să-l lăsăm în pace. Să uităm că trăiește.

Ora a izbucnit în râs:

— Sigur, să-l uităm pe Avram. Dar despre *asta* ați discutat? a spus, arătând spre propriul

abdomen.

— Aproape că m-a lovit în clipa în care am deschis subiectul. Își iese din minți la propriu, îl înnebunește gândul că va avea un copil pe lumea asta.

Și Ora s-a gândit: Fiindcă va avea ceva care să-l țină în viață.

Ilan a spus în șoaptă:

— E ca și când tocmai se pregătea să plece undeva, iar mâneca i s-a agățat într-un cui din tocul ușii.

În clipa aceea Ora a simțit că are într-adevăr un cui în pânțece.

A stins becul și au rămas așa, întinși, în tăcere, simțind cum vraja fericirii neîmblânzite pe care o simțiseră cu o noapte înainte începe să se destrame. În gură simțeau gustul metalic al aceluia fapt care devenise și urma să rămână pe veci astfel: ireversibil.

— Mă gândeam că asta va face lucrurile mai ușor de suportat pentru el, a spus Ora. Mă gândeam că așa voi reuși să-l salvez... știi tu, să-i refac legătura cu viața.

— Nu vrea să audă nimic din toate astea, a zis Ilan, citând cuvintele și răceala vocii lui Avram. Nu vrea să audă, să vadă sau să știe nimic despre copilul lui. Nimic.

— Dar *tu* ce vrei? a întrebat ea.

— Pe tine.

Ora avea încă multe alte întrebări, dar nu îndrăznea să le formuleze. Nu știa dacă Ilan era conștient în ce se băga, dacă nu cumva o să regrete totul a doua zi. Dar în hotărârea lui era ceva necunoscut ei, ca un filament topit care începe deodată să strălucească, iar în clipa aceea i-a trecut prin minte că, poate, în felul acesta lui Ilan îi era mai ușor să suporte întreaga situație. Poate că numai astfel reușea să o suporte.

— Și i-am promis, a spus el, aproape că m-a implorat...

— Ce anume?

Ora s-a ridicat într-un cot, privindu-i fața pe întuneric.

— Că nu voi spune niciodată nimic.

— Cui?

— Nimănui.

— Cum, nici...

— Nimănui.

Un secret? O apăsa povara creșterii unui copil cu un asemenea secret.

S-a întins pe spate, simțindu-se ca și cum cineva ar fi încercat să ridice un panou despărțitor transparent și rece între ea și creatura aceea micuță din pânțelele ei. Ar fi vrut să plângă, dar nu avea lacrimi. Prin fața ochilor i se derulau imagini cu chipurile tuturor oamenilor care o cunoșteau și față de care va trebui să ascundă acest secret, oameni pe care va trebui să-i mintă tot restul vieții. Cu fiecare dintre ei experimenta un alt gust al durerii. Simțea că mina aceea întunecată a ei se ramifica

în grote și tuneluri infinite, iar ea se sufoca.

— Nu voi putea păstra un asemenea secret nici măcar o singură zi. Doar mă cunoști, a spus ea.

Ilan a închis ochii, strângându-și pleoapele, și l-a văzut pe Avram, a văzut implorarea de pe chipul lui, după care i-a zis Orei:

— Îi datorăm asta.

Dar Ora auzea: „*Ia o pălărie, pune înăuntru două bucățele de hârtie identice...*“

Ilan și-a trecut brațul în jurul umerilor ei, dar nu s-au apropiat unul de celălalt. Stăteau întinși pe spate, cu privirile ațintite asupra tavanului. Brațul lui zăcea lipsit de viață sub ceafa ei și amândoi știaau că ceea ce se petrecuse noaptea trecută în șopron nu se va mai întâmpla decât după nașterea copilului, poate nici măcar atunci. Adam rostea în camera lui, în somn, un monolog plin de vervă, iar ei ascultau. Ora simțea cât de multă răceală se acumulase îndărătul ochilor ei și își spunea că secretul, tănuirea, începea deja să o schimonosească.

Apoi Ilan a adormit, respirând repede și nelăsând nici o zgârietură în aerul din jur. Ora se simți ușurată. S-a ridicat din pat repede, tăcută, și s-a dus în camera lui Adam, unde s-a așezat pe podea, cu spatele sprijinit de dulapul din fața patului lui. Îi asculta somnul neliniștit. Se gândea la cei trei ani în care îl crescuse singură și la ce însemnaseră unul pentru altul în toată această perioadă. Și-a îmbrățișat propriul trup, simțind cum sângele începe să-i curgă din nou prin vene. Va avea destul timp să priceapă ce se întâmplă, se gândea ea. Nu trebuia să rezolve totul într-o singură noapte. S-a ridicat, l-a învelit pe Adam și i-a mângâiat fruntea până când s-a liniștit și somnul i-a devenit mai senin. După aceea s-a întors în pat și s-a întins, gândindu-se la creatura aceea micuță și la felul în care, prin simpla ei existență, le va schimba ea viața tuturor, poate chiar și viața lui Avram. O lua somnul. Ultimul ei gând înainte de a adormi a fost acela că acum Adam și Ilan vor trebui să învețe din nou cum să fie tată și fiu. În clipa în care se lăsa moale în brațele somnului, a zâmbit: degetele lui Ilan de la picioare ieșeau de sub pătură.

Se întoarce grăbită din tufișurile întunecate. De sub tălpile picioarelor ei sar pietricele. Avram o privește, iar ea se repede asupra caietului, dându-i de înțeles că și-a amintit ceva.

Scrie.

Cu câteva secunde înainte să iasă din mine, înainte să-i fie tăiat cordonul ombilical, am închis ochii și ți-am spus în inima mea că ai un fiu. Ți-am spus „Mazal tov, Avram, avem un fiu“.

De multe ori m-am întrebat: unde erai în acel moment? Ce făceai în clipa aceea? M-am întrebat dacă ai simțit ceva. Cum e posibil să nu simți nimic, să nu știi, cu un al șaptelea sau al optulea simț, că ți se întâmplă ASTA?

Ora strânge cu dinții capătul creionului. Ezită, apoi se năpustește deodată asupra paginii: *Vreau să știu dacă este posibil să nu simți nimic, să nu știi nimic în clipa în care fiul tău este, să zicem, rănit undeva, cine știe unde?*

Un val rece îi mătură vintrele.

Gata, gata, ce fac eu aici? Ce înseamnă toată nebunia asta cu scrisul? Mai bine să nu mă mai gândesc la astfel de lucruri.

Se numește scriere automată, cred. Precum focul automat. În toate direcțiile. Ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta.

Simt că nu ți-am spus destul despre ce s-a întâmplat după naștere.

Două ore mai târziu, când toată echipa de medici a plecat și ne-au lăsat în sfârșit cu toții singuri, când chiar și Ilan plecase să-i dea vestea lui Adam, am stat de vorbă cu Ofer. I-am spus totul. I-am povestit cine e Avram și ce reprezintă el pentru mine și pentru Ilan.

Creionul ei zboară pe deasupra paginii, ca și cum ar tăia legumele pentru o salată. Își mușcă buza de jos.

M-a surprins faptul că povestea mi s-a părut atât de simplă când i-am spus-o lui. A fost prima dată (probabil și ultima) când am putut să mă gândesc la noi în felul acela. Tot trecutul nostru încurcat, Avram, Ilan și cu mine, se materializase într-un copil în carne și oase, iar povestea devenise extrem de simplă.

Avram toarnă cafeaua, apoi îi întinde o cană. Ea se oprește din scris și îi zâmbeste, mulțumindu-i. El dă din cap: „Cu plăcere“. Pentru o clipă au aerul liniștit al oamenilor care formează un cuplu. Ora își ridică privirea, confuză, apoi se întoarce la caietul ei.

Eram singură cu el în salon și îi șopteam la ureche. Voiam ca nici un cuvânt să nu fie înghițit de aerul din jur. I-am făcut un fel de infuzie cu propria-i poveste. El tăcea și asculta. Ochii îi erau imenși. Mă asculta cu ochii larg deschiși, iar eu îi șopteam în ureche.

Simte pe buze căldura acelei atingeri virginale. Gura ei pe stridia aceea delicată.

Dacă ai fi fost acolo cu noi, dacă ne-ai fi văzut, lucrurile s-ar fi schimbat complet. Sunt sigură. Și în ceea ce te privește. Știu, e o prostie să gândesc așa, dar era ceva în camera aceea...

Nici nu știi cum să spun asta. Era un fel de SĂNĂTATE care plutea acolo. În toată povestea aceea încâlcită era sănătate și eram sigură că dacă ai fi venit să stai cu noi chiar și numai o clipă, să te așezi lângă noi, pe marginea patului, și să-l atingi pe Ofer măcar cu un deget, te-ai fi vindecat pe loc și te-ai fi putut întoarce în cele din urmă la noi.

Cuvintele curg și curg dinăuntru ei. Are o senzație acută, puternică, închegată: atâta vreme cât scrie, Ofer e în siguranță.

Dacă ai fi venit la spital și te-ai fi așezat pe marginea patului meu, i-ai fi putut spune tu lui Ofer ceea ce i-a zis Ilan: „Sunt tatăl tău și gata, fără alte comentarii“. Nu ar fi fost încurcat. Ar fi acceptat totul firesc, ca un copil care se naște într-un mediu unde se vorbesc simultan două limbi, iar el nici măcar nu este conștient de faptul că e supus unui proces de adaptare.

Gustă cafeaua: e călâie. S-a răcit deja. Îi trimite lui Avram un zâmbet încurajator, mulțumindu-i, dar el observă tremurul ușor al gurii ei, așa încât îi ia cana, o golește și îi toarnă alta, fierbinte. Ora

bea. E bună, acum e foarte bună. Ochii ei aleargă pe deasupra buzei cării peste rândurile scrise.

I-am spus toate lucrurile pe care era important să le știe, tot ce trebuia să audă o singură dată în viață, de la început până la sfârșit. Am continuat să-i vorbesc chiar și după ce a adormit. I-am povestit cum i-am cunoscut pe Ilan și pe Avram, cum am fost din acel moment, mai mult sau mai puțin, prietena amândurora, iubita lui Ilan și prietena lui Avram (deși uneori nici eu nu mai pot face clar aceste delimitări). I-am povestit cum mi-am încheiat stagiul militar și cum ei doi au mai rămas un an în armată și încă unul pe front, în timp ce eu locuiam deja la Ierusalim, pe strada Tiberias, în Nachlaot, studentă în anul întâi la Sociologie, și cât de mult îmi plăcea viața mea și tot ce făceam. A stat și m-a ascultat, cu ochii larg deschiși.

I-am povestit despre loteria aceea, când mă rugaseră, aproape mă siliseră să trag la sorți, și ce s-a întâmplat după război, cum s-a întors Avram de acolo. I-am spus despre tratamente, spitalizări și interogatorii, pentru că serviciile de informații, din cine știe ce motiv, aveau convingerea că le divulgase egiptenilor cele mai prețioase secrete de stat. Dintre toți oamenii, tocmai pe el îl găsiseră bun de hărțuit, și poate că aveau, într-o oarecare măsură, dreptate, nu poți ști niciodată sigur în ce ape te scalzi cu Avram, cu toate jocurile lui, cu dimensiunile lui paralele și întorsăturile de situație, cu nevoia lui de a fi iubit de toată lumea, de a le demonstra tuturor că e special, că e cel mai bun, așa că, cine știe, poate că bănuielile lor aveau un temei.

I-am povestit cum l-am îngrijit pe Avram, eram singurii oameni care o puteau face, fiindcă mama lui murise imediat după ce fusese recrutat și nu mai avea pe nimeni în lumea asta în afară de noi. I-am spus cum Ilan și cu mine îl concepuserăm pe Adam în timp ce Avram era încă în spital, îl concepuserăm aproape accidental, aproape inconștient, jur, eram atât de nu știu cum, încât ne-am agățat unul de altul și l-am creat, eram doar doi copii speriați, iar Ilan m-a părăsit imediat după ce am născut, spunea că din cauza lui Avram, dar eu cred că îi era teamă să fie cu mine și cu Adam, îi era pur și simplu teamă de ce i-am fi putut oferi, iar asta nu avea nici o legătură cu Avram.

I-am povestit câte ceva și despre Adam, fratele lui, ca să-l cunoască puțin dinainte, să știe cum să se poarte cu el, fiindcă pentru Adam aveai nevoie de un manual de instrucțiuni. Iar la sfârșit i-am spus că la doi ani și jumătate după ce l-am născut pe Adam, eu și Avram l-am conceput pe el, ba chiar i-am mărturisit că fusese rezultatul unui „non-futut“, cum îmi șoptise Avram la ureche în timp ce o făceam. Asta ca să cunoască încă de la început limba tatălui său.

S-a încălzit. Cine ar fi crezut că e atât de bine să scrii? Obositor, chiar mai epuizant decât mersul, dar atunci când scrie, nu trebuie să se miște încontinuu. Trupul ei știe asta: când scrie, când scrie despre Ofer, ea și Avram nu mai trebuie să fugă de absolut nimic.

După ce i-am spus totul, i-am atins ușor cu vârful degetului adâncitura aceea dintre buza superioară și nas, așa încât să uite tot și să o poată lua de la capăt proaspăt și inocent.

Apoi a început să plângă – pentru prima dată de când se născuse.

Ridică mâna de pe foaie, iar caietul îi alunecă între picioare, cade pe pământ cu cotorul în sus,

deschis, și arată ca un cort micuț. Ora are senzația că în curând cuvintele se vor scurge din pagină și vor fi absorbite de crăpăturile pământului. Îl întoarce. Nu-i vine să creadă că toate acele cuvinte au venit dinăuntrul ei. Aproape patru pagini! Și Ilan spune că ea are nevoie de ciornă chiar și când întocmește o listă de cumpărături.

— Avram?

— Hmm...

— Hai să dormim puțin.

— Acum? Nu e cam devreme?

— Sunt terminată.

— Bine. Cum vrei.

Se ridică amândoi și se pregătesc pentru noaptea ce stă să vină. Acoperă tăciunii cu bolovani și țărână. Avram spală vasele în apa râului. Ora adună resturile, le împachetează și le pune în rucsac. Mișcărilor ei sunt lente, contemplative. Are impresia că a detectat în vocea lui o adiere de mult uitată, dar când își derulează în minte ultimele replici, își dă seama că s-a înșelat. Aerul nopții e cald, așa încât nu are nici un rost să monteze corturile. Își întind sacii de dormit de o parte și de alta a focului stins. Ora este atât de obosită, încât adoarme imediat. Avram rămâne treaz multă vreme. Stă culcat pe o parte, cu ochii ațintiți asupra caietului pe care se odihnește mâna Orei. Mâna ei frumoasă, se gândește el, mâna ei cu degete lungi.

Puțin după miezul nopții se trezește, în timp ce frica pentru Ofer sare înăuntrul ei ca un diavol dintr-o cutie cu resort, o frică înnebunitoare, zgomotoasă, care își agită mădularele în toate direcțiile, arătând înspăimântător și urlând din toate puterile: Ofer va muri! Ofer a murit deja! Sare ca arsă și aruncă o privire sălbatică spre Avram, care sforăie tare de cealaltă parte a grămezii de cenușă.

Cum de el nu simte ce se întâmplă?

Așa cum nu a simțit nici când s-a născut Ofer.

Nu poate avea încredere în el. E singură.

Vede din nou imaginea mohorâtă a cuplului pe care îl formează, tristețea prezențelor lor singuratice în locul acesta, la capătul lumii. Ce a fost în capul ei când l-a târât după ea până aici? Ce e nebunia asta? Nu o caracterizau gesturile dramatice precum acesta. Ele erau mai degrabă apanajul vechiului Avram, nu al ei, ea nu e decât o impoartă, doar se preface dezlănțuită și îndrăzneată. Du-te acasă, coace-ți plăcintele, așteaptă vești despre fiul tău și obișnuiește-te să trăiești fără el.

Iese din sacul de dormit, ia caietul și scrie pe întuneric *Ofer, Ofer, Ofer*, rând după rând, de zeci de ori, cu litere mari și deformate, îi fredonează numele cu jumătate de voce, țintește și îl trimite prin beznă direct spre Avram, și ce dacă doarme, asta trebuie făcut acum, este cel mai bun antidot pe care îl are la îndemână împotriva otrăvurilor care l-ar putea devora pe Ofer chiar în clipa aceasta.

Închide ochii și începe să și-l imagineze, notă cu notă, învăluindu-l în straturi protectoare de lumină. Îl înfășoară în căldura iubirii ei și îl plantează iar și iar în conștiința aceea adormită de lângă ea. Apoi, pe întuneric, pe ghicite, fără să vadă liniile caietului, scrie:

Mă gândesc, de exemplu, la felul în care își descoperea piciorușele pe când era sugăr. Cât de mult îi plăcea să le molfăie și să-și sugă degețelele. Mă gândesc cum trebuie să se fi simțit: morfolea ceva ce exista pe lumea aceasta, ce putea vedea în fața ochilor lui, dar care, într-un fel sau altul, reușea să-i stârnească și anumite senzații. (Trebuie să înțeleg toate aceste lucruri. Să mă înflăcărez.)

Poate că atunci, în timp ce își suga degetele piciorușelor, a început să dobândească pentru prima dată noțiunea de „eu“ și să înțeleagă ce înseamnă „al meu“.

Iar senzația aceea curgea, poate, în jurul cercului pe care îl trasase între gura și picioarele lui?

Eu-al-meu-eu-al-meu-eu-al-meu-eu

E un moment atât de important și nu m-am gândit niciodată la el până în clipa aceasta. Cum de nu am făcut-o? Unde am fost? Încerc să-mi imaginez în care loc din trupul lui a simțit cel mai acut „eu“ în acele momente și cred că exact în mijloc, în cocoșel.

Pot să simt și eu acum, în timp ce scriu. Doar că la mine senzația este și îngrozitor de dureroasă. Atât de multe lucruri „ale mele“ nu mai reprezintă „eu“.

Dacă aș ști cum să scriu mai multe despre acel moment! Ar trebui scrisă o întreagă poveste pe tema asta, pornind de la imaginea lui Ofer sugându-și degetele de la picioare.

Odată, când avea vreo optsprezece luni, a făcut febră, probabil în urma unui vaccin. (Împotriva a ce îl vaccinaseră oare? Să fi fost cel triplu? Cine își mai aduce aminte... Îmi amintesc doar că asistenta nu reușea să găsească un loc suficient de cărnos pe fundulețul lui, iar Ilan a izbucnit în râs și a spus că Ofer are nevoie de un vaccin anti-triplu vaccin.) În orice caz, s-a trezit în toiul nopții, arzând tot, delirând și cântând cu o voce pițigăiată. Ilan și cu mine stăteam lângă el la ora două noaptea, morți de oboseală, și am început să râdem. Pentru că, dintr-odată, devenise de nerecunoscut. Era ca un bețiv, iar noi nu ne-am putut abține, fiindcă în momentele acelea îl vedeam de la o oarecare distanță și simțeam (amândoi, cred) că ne era încă puțin străin, așa cum sunt toți copiii care vin de acolo, din necunoscut.

Chiar ne era puțin străin. Era al lui Avram. Se afla într-un pericol mai mare de a deveni străin decât oricare alt copil.

Se oprește și încearcă să citească ce a scris. Abia dacă poate desluși literele.

Am fost atât de ușurată când Ilan l-a luat în brațe și a spus, nu-i frumos din partea noastră să râdem de tine, bolnăvior mititel, și mai ești și puțin amețit. Îi eram atât de recunoscătoare pentru că spusese „nu-i frumos din partea noastră să râdem de tine“ și nu „de el“. A spulberat într-o fracțiune de secundă toată senzația aceea de înstrăinare care începuse să ridice capul, insinuându-se între noi. Și Ilan a fost cel care a făcut asta, nu eu.

Și ți-o spun ca să știi – privește spre Avram cel adormit –, să nu ai nici un fel de îndoială: a fost un tată minunat pentru amândoi băieții. Cred că la asta s-a priceput cel mai bine toată viața lui: să fie tată.

Apoi întoarce fila și scrie pe toată lungimea ei, apăsând cu putere creionul, aproape sfâșiind hârtia:

Tată? Nu soț?

Privește cele trei cuvinte. Mai întoarce o pagină.

Dar Ofer nu s-a liniștit, ci, din contră, a început să cânte cât îl țineau puterile, scoțând adevărate triluri, iar noi am chicotit din nou, însă acum era cu totul altceva, aveam sentimentul că ne putem permite să facem asta, măcar puțin, poate pentru prima dată după momentul când rămăsesem însărcinată, pentru că atunci ne-am dat seama amândoi că Ilan avea să rămână. Începeam în cele din urmă să ne trăim viața. De acum înainte eram o familie ca oricare alta.

Trage adânc aer în piept, liniștindu-și sufletul.

Tu dormi, sforăi.

Ce ai face dacă aș veni și m-aș așeza lângă tine?

Am plecat de acasă de aproape o săptămână.

Cum de am făcut una ca asta? Cum de am fugit într-un asemenea moment? Sunt nebună de legat.

Poate că Adam are dreptate. N-am instincte.

Nu, știi ceva? Chiar nu cred asta.

Ascultă: am experimentat atât de multe sentimente și nuanțe în relația mea cu copiii! Nu știu cât am înțeles din ele la vremea aceea. Dacă aș fi avut măcar o clipă de răgaz, în care să mă opresc și să mă gândesc! Toți anii aceia par acum o mare furtună.

În noaptea aceea, cu febra și cântatul, i-am făcut lui Ofer o baie rece, ca să-i reducem temperatura corpului. Lui Ilan îi era prea milă s-o facă. L-am băgat eu în apă. O invenție diabolică, dar atât de eficientă! Nu trebuie decât să-ți învingi teama că-i vei opri inima în prima secundă. Eram convinsă că îl văd albăstrindu-se în fața ochilor mei. Buzele îi tremurau și urla, iar eu îi explicam că este pentru binele lui. Își cuprinsese pieptul micuț cu degețelele, iar inima îi bătea regulat, și tremura din pricina șocului și a trădării mele.

Când am mai făcut o dată asta, Adam era de față și a urlat la mine că îl torturez pe Ofer. „Bagă-te tu în apă!“ a strigat el. Iar eu i-am răspuns: „Știi ceva? Ai dreptate!“ Și am intrat în cadă împreună cu el, după care totul a devenit deodată un joc amuzant. Adam era cel mai înțelept dintre copii.

Își ține capul în mâini. Alină durerea provocată de roata aceea care nu mai poate fi întoarsă. Stă și se leagănă. În tufișurile din spatele ei se aude un fâșâit uniform și constant, iar după numai câteva clipe doi arici, probabil un cuplu, trec unul în spatele celui alt. Cel mai mic dintre ei miroase picioarele goale ale Orei, iar ea stă nemișcată. Aricii se îndepărtează și dispar, în timp ce Ora

șoptește, mulțumesc.

Uite, Avram, în legătură cu Ofer. Nu știu dacă am fost o mamă bună pentru el. Dar a crescut destul de frumos, cred. Este cu certitudine cel mai puternic și mai statornic dintre copiii mei.

Îmi lipsea încrederea când ei erau mici. Am făcut tot felul de greșeli. Ce știam eu pe atunci?

Mai devreme ai strigat la mine „Tu?” când ți-am spus că e posibil să nu fi fost tocmai cea mai bună mamă din lume. Când am îndrăznit să-ți distrug... ce? Iluzia unei familii ideale? A unei mame perfecte? Asta ți-ai imaginat despre noi?

Când vine vorba despre lucrurile cele mai importante, ești aproape analfabet.

Își ridică fruntea. Avram doarme liniștit. Ghemuit, poate zâmbind în somn.

Știi ceva? S-ar putea să ai dreptate. La urma urmelor, cred că am fost o familie destul de bună. În cea mai mare parte a timpului am fost chiar, scuză-mi expresia, fericiți împreună. Desigur, am avut problemele noastre, probleme obișnuite, imposibil de evitat. Dar în linii mari ai dreptate. (Ce mi-ai scris pe vremuri, când încă erai în armată: „Toate familiile fericite sunt triste într-un fel sau altul“. Cum de ai știut?) Cu toate astea, pot spune din toată inima că de la nașterea lui Ofer și până la povestea cu armata, la episodul petrecut în Hebron în urmă cu un an, am fost fericiți împreună.

Și, într-un fel total necaracteristic pentru noi, eu și Ilan am știut lucrul acesta tot timpul, nu doar acum, când privesc în urmă.

Aruncă o privire spre Avram. Frunzulița unei bucurii trecute și lipsite de însemnătate dansează în ochii ei.

Am avut douăzeci de ani buni. În țara noastră asta e o adevărată obrăznicie, nu-i așa? „Ceva pentru care Grecia antică ar fi fost pedepsită“ (nu-mi aduc aminte în ce context ai spus asta).

Iar pentru noi douăzeci de ani înseamnă mult timp. Și nu uita că pe parcursul a șase dintre acești ani băieții au făcut armata (am avut o pauză de numai cinci zile între lăsarea la vatră a lui Adam și recrutarea lui Ofer). Amândoi au fost trimiși în Teritorii, în cele mai nenorocite locuri. Am reușit cumva să ne strecurăm printre picături fără să ne udăm deloc, să ne ținem la distanță de războaie și atentate teroriste, de rachete, de grenade, de gloanțe, de dispozitive explozive, de atentatori sinucigași, de alice, de pietre, de cuțite, de cuie. Am dus o viață tihnită, liniștită.

Înțelegi? O viață micuță, lipsită de eroism, o viață care să aibă de-a face cât mai puțin cu toată situația asta nebună, pentru că, după cum bine știi, am plătit cu vârf și îndesat.

Uneori, o dată la câteva săptămâni...

Cam o dată pe săptămână mă trezesc din somn panicată și îi spun lui Ilan încet la ureche: „Uită-te la noi, nu ți se pare că suntem ca o mică celulă conspirativă în inima «situației»?”

Și exact asta am fost.

Vreme de douăzeci de ani.

Douăzeci de ani buni.

Până când am căzut în capcană.

1. Yizhar Smilansky (1916-2006), scriitor israelian.
2. Grup de evrei proveniți din localitatea Cochin, din sudul Indiei, care se revendică de la regele Solomon.
3. Acoperământ al capului purtat în special de bărbații din comunitățile ortodoxe, numit și *yarmulka*.
4. Șnururi împletite manual, care se leagă la cele patru colțuri ale *tallit*-ului, șalul de rugăciune.
5. Agenție care se ocupa cu primirea și asimilarea imigranților veniți din diaspora în Israel.
6. Alexander Penn (1906-1972), poet israelian originar din Rusia.
7. Sărbătoare biblică, numită și Sărbătoarea Corturilor, celebrată în a cincisprezecea zi a lunii Tishri (de la sfârșitul lunii septembrie până la sfârșitul lunii octombrie), ce amintește de locuințele improvizate în care au trăit evreii în timpul celor patruzeci de ani de rătăcire prin deșert, după exodul din Egipt.
8. Râu legendar, dincolo de care se crede că au fost exilate cele zece triburi pierdute ale lui Israel de către regele asirian Salmanasar al V-lea.
9. Yosef Haim Brenner (1881-1921) s-a născut în Rusia, dar a emigrat în Palestina în 1909, fiind un fervent promotor al mișcării sioniste. Este considerat unul dintre pionierii literaturii ebraice moderne.

Pe culmea muntelui Keren Naphtali, pe un pat de maci și ciclame, stau amândoi întinși, transpirați și cu răsuflarea tăiată din cauza urcușului anevoios. Amândoi sunt de acord că aceasta a fost panta cea mai abruptă pe care au escaladat-o până acum și înfulecă napolitane și biscuiți. Curând va trebui să facem rost de mâncare, își amintesc unul altuia, iar Avram se ridică în picioare pentru a-i arăta cât de mult slăbise în ultimele zile, uimit de faptul că noaptea trecută, pentru prima dată după mult timp, reușise să doarmă patru ore întregi fără pastile.

— Știi ce înseamnă asta?

— Că-ți face bine călătoria noastră, spune ea. Dieta și mersul în aer liber.

— Chiar că mă simt bine, încuviințează el, repetând propoziția, asemenea cuiva care râde, din ascunzătoarea lui, de un prădător somnoros.

În spatele lor se văd mormane de pietre, ruinele unui sat arăbesc sau ale vreunui templu antic. Avram – care citise de curând, cu totul întâmplător, un articol – crede că pietrele datează din epoca romană, iar Ora vine în întâmpinarea teoriei lui.

— Acum nu am puterea necesară să face față ruinelor unui sat arăbesc, zice ea.

Dar bolovanii rostogoliți creează în mintea ei imaginea unui tanc mugind pe o alee îngustă, însă chiar înainte de a apuca să lovească o mașină parcată sau să izbească peretele unei case, își ridică mâinile în dreptul ochilor și spune:

— Gata, ajunge, hard-diskul meu e deja supraîncărcat.

Arbori înalți și mari de terebint atlantic își întind crengile și se leagănă melancolic în bătaia vântului. Nu departe de ei se ivesc antenele unei unități militare îngrădite. Un soldat etiopian frumos stă nemișcat în vârful unui turn de observație, de unde privește întreaga vale Hula, care se întinde la picioarele lui, aruncând, probabil, din când în când câte o privire spre ei și încercând să adauge astfel puțină sare și piper misiunii lui insipide. Ora se întinde și lasă adierea vântului să-i răcorească pielea. Avram se așază în fața ei, sprijinit într-un cot, și cerne țărână printre degete.

— S-a întâmplat chiar înainte să împlinesc patru ani, îi spune Ora. Cu două sau trei luni înainte, în timp ce îi pregăteam mâncarea. Pe vremea aceea începusem deja să studiez fizioterapia, eram chiar în ultimul an, iar Ilan tocmai își deschisese propriul birou de avocatură, așa încât traversam o perioadă cu adevărat haotică. Dar aveam două zile pe săptămână în care terminam cursurile mai devreme și atunci îl luam de la grădiniță și îi pregăteam mâncarea. Chiar te interesează toate astea...?

Avram chicotește, iar pleoapele i se înroșesc.

— Sunt... am ocazia...

— Ce? Spune-mi.

— Trag cu ochiul la viețile voastre.

— Da? Nu mai trage cu ochiul, privește. Intrarea e liberă. Ofer m-a întrebat ce avem la cină, iar eu i-am spus asta și asta, de exemplu, orez și chiftele.

Buzele lui Avram se mișcă inconștient, ca și cum ar fi gustat cuvintele. Ora își amintește cât de mult îi plăcea să mănânce și să vorbească despre mâncare, „cel mai bun prieten al omului“, și cât de mult și-a dorit ea să gătească pentru el în toți acești ani. Cu ocazia fiecărei sărbători în familie, la petreceri, în vacanțe, în fiecare noapte de Seder, punea deoparte, în inima ei, o farfurie mare și plină pentru el. Acum simte nevoia de a-l ispiti cu vinete în sos de roșii sau cu miel și cușcuș sau, poate, cu una din supele ei bogate, tămăduitoare – nici măcar nu știe ce bucătăreasă pricepută e! Încă își amintește, probabil, oalele arse de pe vremea studenției, când locuia în apartamentul din Nachlaot.

— Ofer m-a întrebat din ce sunt făcute chiftelele, iar eu am mormăit ceva, sigur i-am spus că sunt un fel de biluțe făcute din carne, dar el s-a gândit puțin, după care m-a întrebat: „Atunci carnea ce este?“

Avram se ridică în șezut și își aduce genunchii la piept, trecându-și brațele în jurul lor.

— Ca să fiu sinceră, Ilan mi-a mărturisit că a așteptat clipă de clipă ca Ofer să pună întrebarea aceea, din secunda în care a început să vorbească, din secunda în care ne-am dat seama ce fel de copil este.

— Cum adică „ce fel de copil este“?

— Ai răbdare, ajungem și acolo.

Ceva o rodea de câteva minute, încercând să-i atragă atenția. Ceva ce uitase deschis. Poate vreun robinet în casă? Vreun bec aprins? Computerul? Sau poate că e Ofer? *Se întâmplă ceva cu Ofer în clipa asta?* Ascultă, făcându-și cărare printre șoaptele dinăuntrul ei, dar nu aude nimic. Nu e Ofer.

— Ora?

— Unde rămăsesem?

— Că v-ați dat seama ce fel de copil era.

— Așa că i-am răspuns lui Ofer că nu e nimic special, doar carne. I-am spus pe tonul cel mai firesc: nimic deosebit, doar carne. Știi tu, din aceea de care mâncăm aproape în fiecare zi. Carne.

Dar ea observă: Ofer cel micuț și slab, copilul ei mult iubit, începe să se lase când pe un picior, când pe celălalt, așa cum făcea de fiecare dată când îl frământa ceva sau când îi era teamă – Ora se ridică și îi arată lui Avram mișcarea pe care tocmai i-a descris-o –, în timp ce își întindea încontinuu lobul urechii. Așa. Sau pășea în lateral, înainte și înapoi, repede-repede.

Avram nu-și ia ochii de la ea. Ora se așază iar la loc, suspinând. Sufletul ei tânjește după acel Ofer.

— Mi-am îngropat capul în frigider, evitându-l, evitând privirea din ochii lui, însă nu era dispus să renunțe, așa că m-a întrebat de unde luau carnea. Trebuie să știi că pe vremea aceea îi plăcea foarte mult carnea – vita și puiul. Aproape că nu mânca nimic altceva, însă îi plăceau chiftelele,

șnițelul și hamburgerii. Era un adevărat carnivor, lucru care îl făcea pe Ilan foarte fericit, ba chiar și pe mine, fără vreun motiv anume.

— Ce?

— Faptul că îi plăcea carnea. Nu știu cum să-ți explic. Era un fel de satisfacție primară. Înțelegi ce vreau să spun, nu-i așa?

— Dar acum eu sunt vegetarian.

— Deci asta-i! strigă ea. Am observat ieri, în sătucul acela, că nu te-ai atins de...

— De trei ani.

— De ce?

— Pur și simplu. Am vrut să mă curăț, zice el și își privește îndelung vârful degetelor de la mâini. În orice caz, îți aduci aminte că am mai avut o perioadă de câțiva ani în care nu am mâncat carne.

După ce se întorsese din prizonierat. Bineînțeles că își amintește: își punea mâna la gură ori de câte ori trecea pe lângă un restaurant sau pe lângă vreun chioșc unde se vindea *shawarma*. Până și mirosul aripilor arse ale fluturilor de noapte căzuți în capcana vreunui bec îi provoca greață. Își aduce aminte deodată cum i s-a întors stomacul pe dos, mulți ani mai târziu, când Adam și Ofer i-au explicat în glumă, în timpul unei cine de sabat, în fața unei fețe de masă albe, împodobită cu pâine albă împletită și supă de pui, ce credeau ei că înseamnă de fapt TPL, denumirea tancului pe care Adam îl condusese în armată și pe care Ofer fusese inițial pușcaș, devenind apoi comandant. „Nu“, ziceau ei, rostogolindu-se de râs, „nu vine de la «tanc principal de luptă»! De unde ți-a venit ideea asta? E prescurtarea de la «transportator de pușcași lichidați»“.

— Dar după câțiva ani, continuă Avram, cinci sau șase, mi-a revenit pofta de mâncare și am început să înghit de toate, iar tu știi cât de mult îmi place carnea.

Ora zâmbește:

— Știu.

— Numai că în urmă cu vreo trei ani am renunțat din nou la carne.

Acum Ora pricepe.

— Exact în urmă cu trei ani?

— Plus, minus câteva zile. Da.

— Un fel de legământ?

El îi aruncă o privire ucigătoare cu coada ochiului.

— Hai să-l numim târg.

După câteva minute – gâtul ei e de-acum înroșit –, Avram adaugă:

— Crezi că ești singura care face asta?

— Te referi la legămintele cu destinul?

Tăcere. Ea trasează cu un bețișor câteva linii scurte în țărână, apoi așază deasupra lor un

triunghi, un acoperiș. Trei ani de abstenență, se gândește ea, în care seară de seară a mai tăiat o liniuță de pe perete, ce înseamnă toate astea, ce vrea să îmi transmită?

— Ofer s-a mai gândit puțin și a întrebat dacă vacii de la care luăm carnea îi crește alta în locul celei tăiate, a continuat Ora.

— Dacă îi crește alta? întreabă Avram, zâmbind.

— M-am întors cu spatele la el și am spus că nu tocmai, lucrurile nu funcționează chiar așa, în timp ce Ofer pășea înainte și înapoi prin toată bucătăria, din ce în ce mai repede, iar eu vedeam că înăuntrul lui se stârnește ceva. Apoi s-a oprit în fața mea și m-a întrebat dacă pe vacă o doare atunci când îi iei carnea. Nu am avut de ales: a trebuit să-i spun că da.

Avram ascultă, cu fiecare coardă a sufletului fascinată de imaginea din fața lui. Ora vorbește în bucătărie cu băiatul ei, iar copilul, micuț, serios și neliniștit, se plimbă cu pași repezi prin încăperea aceea îngustă, trăgându-se de lobul urechii și privindu-și neajutorat mama. Avram își duce mâna la ochi într-un gest inconștient, încercând să ștergă toate acele detalii de viață casnică ce năvălesc deodată asupra lui cu o abundență imposibil de îndurat. Bucătăria, ușa deschisă a frigiderului, masa pregătită pentru două persoane, cratițele aburinde pe aragaz, mama, băiețelul, neliniștea lui.

— Apoi a întrebat dacă luau carnea de la vaci deja moarte, ca să nu le doară, spune Ora. Încearcă cu disperare să găsească o ieșire demnă din toată situația aceea – înțelegi, pentru mine, dar și pentru întreaga umanitate –, iar eu știam că trebuie să inventez o minciună nevinovată, că la un moment dat, după ce va fi crescut mai mare și mai puternic și va fi asimilat îndeajuns de multe proteine animale, va sosi și vremea când îi voi putea povesti despre ceea ce tu numeai „chestiuni de viață și de moarte“. Ilan s-a înfuriat atât de tare când a auzit că nu fusesem capabilă să inventez ceva... și avea dreptate, avea atât de multă dreptate!

Privirea ei devine arzătoare:

— Cu copiii ăștia trebuie să mai îndulcești din când în când realitatea, să le ascunzi lucruri, să le prezinți într-o lumină mai blândă, pur și simplu nu ai încotro, iar eu nu... niciodată nu am putut... nu am fost în stare să mint.

Apoi aude ecoul propriilor cuvinte.

— În afară de... știi tu.

Avram nu îndrăznește să întrebe în cuvinte, dar ochii lui aproape că scriu întrebarea literă cu literă.

— Pentru că ți-am promis, spune ea simplu, Ofer nu știe nimic.

Liniște. Ora vrea să adauge ceva, dar își dă seama că după ani întregi de tăcere, în care își încordase atât de tare mușchii conștiinței, nu mai poate vorbi despre lucrul acesta nici măcar cu Avram.

— Dar cum ai putut? întreabă el cu o uimire care o neliniștește.

Orei i se pare că detectează în vorbele lui o urmă de învinuire.

— Pur și simplu, șoptește ea. Am făcut-o împreună cu Ilan. Se poate.

Se simte inundată de căldura legământului pe care îl făcuseră amândoi și care devenise din ce în ce mai profund, înprejmuind tăcerea și secretul pe care le împărtășeau, străbătând dragostea pe care o simțeau stând pe marginea acelei prăpăstii abrupte, ținându-se unul pe celălalt în așa fel încât să nu cadă în ea, dar nici să nu se îndepărteze prea mult de pericol, acceptând înțelegerea amară a faptului că povestea vieții lor era scrisă cu litere încâlcite, pe care nici un om din lumea aceasta – nici măcar Avram – nu le putea descifra.

Chiar și acum, se gândește ea, chiar și despărțiți, avem acest lucru unic care ne leagă.

Își încleștează bărbia și îndeasă înapoi înăuntrul ei ceea ce îndrăznise să iasă la lumină preț de o clipă, după care, cu o forță pe care o dobândise în urma a douăzeci de ani de antrenament, se așază iar pe linia aceea dreaptă, simplă, de pe care deraiase în urmă cu câteva clipe, măturând amintirea anormalității atotcuprinzătoare și imposibil de înțeles a vieții ei.

— Unde rămăsesem?

— La bucătărie. Cu Ofer.

— Da. Și bineînțeles că Ofer a devenit și mai agitat din cauza tăcerii mele, plutea prin bucătărie ca un titirez, înainte și înapoi, vorbind singur, iar eu vedeam că nu era în stare să transpună în cuvinte ceea ce gândea, așa încât în cele din urmă – nu voi uita niciodată momentul acela – a rămas pe loc, cu capul plecat, încordat și strâmb (și, cu cel mai subtil gest posibil, Ora devine el, trupul ei, fața ei, privirea sfâșiată din ochii ei, toate sunt ale lui, iar Avram vede, îl vede pe Ofer, uite-l pe Ofer, privește-l, nu-l vei mai uita niciodată, nu vei mai putea trăi fără el!), și m-a întrebat dacă există oameni care omoară vacile special pentru a le lua carnea. Iar eu... ce aș fi putut să-i spun? ... i-am zis că da. Atunci a început să alerge prin casă înnebunit, urlând (își amintește mai degrabă un vaiet slab, nu vocea lui, nu neapărat o voce umană, dar care ieșea din gura lui) și atingând lucrurile din jurul lui, mobila, pantofii de pe podea, alerga și urla și atingea cheile de pe masă, clanțele ușilor – era înspăimântător, îți spun sincer, părea un fel de ritual, nu știu, ca și cum și-ar fi luat rămas-bun de la tot ceea ce...

Îl privește pe Avram cu blândețe, întristată de ceea ce îi povestește și de ceea ce urmează să-i mai povestească, și se gândește că acum nu face decât să-l contamineze, să-i transmită boala aceea a durerii de a crește un copil.

— A alergat până în capătul holului, trecând pe lângă ușa de la baie, știi, acolo unde era așezat cuierul... De acolo mi-a strigat: „Deci o omorâți? Omorâți vaca pentru a-i lua carnea? Spune-mi! Da? Da? Faceți asta intenționat?“. Și în clipa aceea mi-am dat seama, spune ea, pentru prima dată în viața mea mi-am dat seama că noi mâncăm ființe vii, le ucidem pentru a le mânca, refuzăm să ne amintim că în farfuria noastră e piciorul amputat al unui pui. Dar, vezi tu, Ofer nu se putea amăgi astfel.

Vocea ei a scăzut, transformându-se într-o șoptă:

— Era atât de vulnerabil! Ai idee ce înseamnă să fii un asemenea copil într-o lume de rahat ca asta?

Avram tresare. Simte în măruntaie teroarea aceea veche care-l paralizase odinioară, atunci când Ora îi spusese că era însărcinată.

Ea bea apă din sticlă, apoi își spală fața. Îi întinde sticla, iar el, fără să se gândească, și-o golește în cap.

— Apoi, deodată, fața i-a devenit opacă, închisă, exact așa – i-a arătat ea, încleștându-și ușor pumnul –, a străbătut în fugă holul de la baie până la bucătărie și m-a lovit, imaginează-ți, nu mai făcuse asta niciodată, m-a lovit în picior cu toată puterea și a țipat: „Sunteți ca lupii! Oameni ca lupii, nu mai vreau să fiu cu voi!“

— Ce?

— A țipat, apoi a fugit...

— Așa a spus? *Ca lupii?*

Și era un copil care în urmă cu un an abia dacă putea să lege trei cuvinte, se gândește ea.

— Dar de unde i-a venit ideea asta?

— ...Și s-a dus în goană până la ușă, ar fi vrut să plece, însă era încuiată, așa că s-a izbit de câteva ori în ea, lovind-o înnebunit cu picioarele și cu pumnii... Știi, spune ea, mereu am avut sentimentul că în acel moment înăuntrul lui s-a declanșat ceva, s-a produs un declic, s-a întâmplat ceva ireversibil și iremediabil, o primă rană, înțelegi ce vreau să spun, o primă tristețe.

— Nu, nu înțeleg. Explică-mi, murmură Avram, punându-și pe genunchi palmele scăldate dintr-odată într-un lac de sudoare.

Să-i explice, se gândește Ora. Cum ar putea să-i explice? Poate povestindu-i despre el însuși, despre Avram. De exemplu, despre el și tatăl lui, care s-a trezit într-o bună dimineață, când Avram avea cinci ani, și a dispărut fără urmă – tatăl lui, care luase la un moment dat în palme fața micului Avram și o pusese pe soția lui s-o examineze, întrebând-o cu o expresie strâmbă dacă i se pare că seamănă vreun pic cu el, dacă ea crede cu adevărat că o asemenea creatură ar fi putut ieși dintr-un bărbat ca el, dacă era sigură că ea îi dăduse naștere sau doar își bătuse joc de el.

— Am avut mereu sentimentul, spune ea încet, că acolo, în bucătărie, a descoperit ceva despre noi.

— Despre cine?

— Despre noi, despre oameni, zice ea. Despre lucrul acela pe care îl avem în noi.

— Da.

Avram privește pământul, țărâna. „Sunteți ca lupii“, repetă el, rostogolind neîncetat cuvintele în minte, „nu mai vreau să fiu cu voi“. E mișcat până în adâncul ființei de aceste cuvinte simple, pe care le-a căutat vreme de aproape treizeci de ani și care au fost strigate de fiul lui.

Ora se întreabă pentru prima dată ce s-a întâmplat cu adevărat în ziua aceea în bucătărie, care

fusese tonul vocii ei în clipa în care îi vorbise lui Ofer despre viață și moarte. Totul se petrecuse oare exact așa cum îi povestise lui Avram, adică încercase nu neapărat să mintă, cât mai degrabă să îi prezinte lui Ofer imaginea măcelului într-un mod cât mai voalat, din dorința de a-l proteja de adevărata lui oroare? Fără nici un motiv, își aduce aminte cum, atunci când avea șase ani, mama ei îi povestise în cele mai mici detalii, ba chiar cu o urmă de sfidare și un reproș ciudat în voce, despre atrocitățile comise de prizonieri în lagărul de concentrare în care fusese închisă în timpul războiului.

— Nu știi în ce măsură faptul că i-am spus toate lucrurile alea a reprezentat un act educațional, pregătindu-l pentru viață și tot ce înseamnă ea, și din ce moment a intervenit, să zicem, cruzimea... zice ea.

— De ce? întrebă Avram. De ce cruzime?

— Sau, poate, chiar puțină satisfacție.

— Nu pricep, Ora, ce...?

— Mă întreb dacă nu cumva îi dădeam de înțeles că tot ce-i spuneam era, într-un fel, o pedeapsă pentru faptul că se alăturase echipei nebune din care făceam parte, că intrase în joc, înțelegi, în jocul umanității.

— Aaa, asta! spune Avram.

— Da, asta.

Tac amândoi.

Avram clatină din cap. Pleoapele îi sunt foarte grele.

— În clipa când am încercat să-l îmbrățișez, să-l liniștesc, s-a smucit și m-a zgâriat atât de tare, încât mi-a dat sângele, și a continuat să plângă și în timpul nopții, în somn. Atât de mistuit era. Dimineața s-a trezit cu febră mare, nu ne-a dat voie să-l îngrijim, nu ne-a lăsat să-l atingem, să-l atingem cu mâinile noastre de carne, înțelegi ce spun, iar de atunci, timp de doisprezece ani, nu s-a mai atins de carne și nici măcar nu s-a apropiat de ea. Până pe la vreo șaisprezece ani, când a început să crească, să se maturizeze. Dar în copilărie nu s-a atins de carne.

— De ce a început să mănânce la șaisprezece ani?

— Ai răbdare, încă nu am ajuns acolo.

Mai avem cale lungă până atunci, se gândește ea, încetul cu încetul vom înțelege, împreună...

— La început nici nu vorbea cu mine dacă, din greșeală, îndreptam spre el vreo furculiță care atinsese puiul. Ca să înțelegi până unde... Ilan a spus odată că Ofer aparținea comunității șiite a vegetarienilor, râde ea.

Trebuie să scrie despre asta, despre toată perioada aceea, despre eforturile lui Ilan, despre încăpățânarea și hotărârea de neimaginat a lui Ofer, despre slăbiciunea aceea ciudată care pusese stăpânire pe ea și pe Ilan în fața unui copil de patru ani cu principii atât de solide, despre convingerea lor că își trăgea forța dintr-o sursă ascunsă, care era deopotrivă mult peste vârsta lui și a capacității de înțelegere a părinților săi. Unde e caietul? Se ridică și rămâne în picioare. Agitația

care o cuprinsese puțin mai înainte devine din ce în ce mai acută, iar în cele din urmă izbucnește:

— Unde e caietul, Avram? N-ai văzut unde am pus caietul?

Cotrobăie până la fundul rucsacului, dar caietul nu e acolo. Nu e acolo! Privește panicată spre celălalt rucsac, cel al lui Avram, iar el se încordează. Ea întreabă cu precauție:

— E posibil oare să fie la tine?

— Nu, nu l-am pus la mine. Nici măcar n-am deschis rucsacul.

— Te deranjează dacă arunc o privire?

El ridică indiferent din umeri. Nu-i al meu și nu mă interesează, spun umerii lui. Se ridică și se îndepărtează de rucsac.

Ea deschide buzunare, desface fermoare, dezleagă și leagă noduri. Trece în revistă lucrurile dinăuntru. Arată, mai mult sau mai puțin, ca atunci când a împachetat împreună cu Ofer. Se pare că Avram reușise să păstreze totul nealterat pe parcursul celor câteva zile de când se aflau pe drum.

Rucsacul stă deschis între ei. Deasupra tuturor lucrurilor dinăuntru, e așezat tricoul pe care scrie „Milano“, exact așa cum l-a împăturit Ofer, astfel încât își dă imediat seama că e imposibil ca agenda ei să fie acolo, însă nu îl poate închide încă.

— Sunt o mulțime de haine curate aici, îl informează ea cu un ton sec. Șosete, bluze, articole de toaletă.

— Miros sau ce?

— Să zicem doar că îmi dau mereu seama unde ești.

— Aaa! zice el, apoi își ridică un braț și se miroase. Nu-ți face griji, găsim noi undeva un izvor sau o pompă și totul va fi bine.

Tonul vocii lui e stins și neconvingător. În el răzbate șiretenia băiețelului care-l minte pe administratorul taberei când spune de ce, spre regretul lui, nu poate face duș împreună cu alți copii.

— Bun, cum vrei tu.

Tace. Inspiră adânc. Degetele ei, mânate parcă de o viață lăuntrică proprie, mângâie rucsacul lui Ofer.

— Și, în afară de asta, spune el, sunt sigur că hainele lui nu mi se potrivesc.

— O parte din ele ți se potrivesc. Pantalonii sigur. Și el e destul de solid. Apropo de asta, nu sunt doar haine de-ale lui acolo.

Aruncă o privire înăuntru, cu sprâncenele ridicate, fără să atingă nimic:

— Sunt și tricouri de-ale lui Adam și Ilan. Chiar și o pereche de șalvari pe care îi ia cu el de fiecare dată când pleacă în Sinai. Sigur ai putea să-i îmbraci, sunt atât de largi...

Și în inima ei adaugă: Nu te vor contamina cu Ofer.

— De ce sunt și haine de-ale lui Adam și de-ale lui Ilan?

— Așa a vrut el. Să fie înfășurat în ei doi în timpul excursiei noastre.

Abia se abține să-i spună că cei trei bărbați ai ei folosesc aceeași lenjerie de corp.

În cele din urmă întinde o mână înăuntru, la început ezitantă, temându-se ca nu cumva să deranjeze ordinea lui Ofer, după care o afundă din ce în ce mai adânc, apoi amândouă brațele își croiesc drum în interior, apucând cu mâinile hainele acelea încălzite de razele soarelui, care se coceau acolo de mai mult de o săptămână: șosete, un prosop, o lanternă, sandale, chiloți, tricouri. Degetele ei sapă cu sălbăticie dincolo de câmpul ei vizual, prădând tot ce le iese în cale. O cuprinde un sentiment ciudat: hainele lui, armura lui, măruntaiele lui calde și umede.

Se apleacă și își îngroapă fața în lucrurile din rucsac. Mirosul hainelor curate se păstrase, fiindcă aerul nu pătrunsese până la ele. Le împăturiseră împreună în seara de dinainte, el și ea, amintindu-și pregătirile solemne de dinaintea mării bătălii din *Vântul prin sălcii*¹, pe care Ora i-o citise de trei ori la rând în copilărie – o cămașă pentru Sobol, o pereche de șosete pentru Broscoi –, și se pare că pe parcursul întregii ceremonii pline de veselie, când Ora se ținea cu mâinile de burtă din cauza hohotelor de râs, Ofer urzea planuri, poate chiar știa deja că nu va pleca în excursie împreună cu ea, că totul nu era decât o mare păcăleală... cum de fusese capabil să o înșele astfel și de ce, de ce o făcuse? Poate îi era teamă că se va plictisi o săptămână întreagă cu ea, că nu vor avea despre ce să vorbească, că ea îl va întreba din nou despre Talia și despre despărțirea lor, că se va plânge de Adam, că va încerca să-l atragă de partea ei – lucru care nici măcar nu-i trecuse prin minte! –, să-l asmută împotriva lui Ilan sau să-l întrebe din nou despre cele întâmplate în Hebron. Da, se poate ca aceasta să fi fost cauza.

Toată lista aceasta de detalii o revoltă. Un val acru i se rostogolește în sus, pe gâtlej. Fața îi e îngropată în rucsac, iar mâinile i s-au încleștat de o parte și de alta a marginilor lui. Arată asemenea cuiva care bea însetat direct dintr-o fântână, dar Avram observă că vertebrele fine și prelungi de sub pielea spinării îi sunt cuprinse de spasme.

Ora plânge cu suspine, incontrollabil, copleșită de autocompătimire, peste ruinele vieții ei, ale familiei ei, ale iubirii ei, ale lui Ilan, Adam, iar acum Ofer, care e undeva acolo, Dumnezeu știe unde, și ce-a mai rămas din ea, cine e ea acum, când totul s-a risipit sau pur și simplu s-a îndepărtat de ea, la ce i-a folosit faptul că a fost o mamă minunată? O mamă lașă, asta a fost, un burete foarte-foarte priceput, în toți acești douăzeci și cinci de ani nu a făcut altceva decât să ștergă tot ce a curs din ei trei, din fiecare altfel, tot ce au scuipat de-a lungul anilor în spațiul acela al familiei lor, mai bine zis în ea, pentru că, mai mult decât oricare dintre ei, mai mult decât toți trei la un loc, ea a reprezentat *spațiul familiei lor*, a curățat tot binele și tot răul care ieșea din ei – mai ales răul, se gândește Ora cu amărăciune, plângându-și de milă, deși știe că deformează lucrurile, greșind față de ei și față de ea însăși, dar refuzând încă să renunțe la otrava ce țâșnește din ea în toate direcțiile –, a ingurgitat atâtea toxine și acizi, toate excrementele trupului și ale sufletului, tot bagajul în exces din copilăria lor, din adolescența lor și din viața lor de oameni maturi, pentru că cineva trebuia să ingurgiteze toate astea, nu-i așa? suspină ea printre bluze și șosete, lipindu-și fața de ele... moale, cât e de moale atingerea lor, cât e de delicat parfumul hainelor curate, deși e o insultă la adresa

luptei pentru emancipare a femeilor, o pată pe strălucirea de neon ce emană dinăuntrul uneia din cărțile pe care prietena ei, Ariela, insistă să i le cumpere, cărți din care nu a reușit niciodată să citească mai mult decât câteva pagini, scrise de femei dinamice și inteligente, pline de idei, care folosesc expresii precum *dualitatea clitorisului ca semnificat și semnificant* sau *vaginul este un spațiu determinist, caracterizat de încifrări masculine* și care nu fac decât să stârnească imediat în mintea ei slabă zumzetul deranjant al mașinărilor casnice, mixere, aspiratoare, mașini de spălat vase, femei care îi percep jalnica existență ca pe o jignire adusă lor și luptei lor îndreptățite. Lua-l-ar dracu' de feminism! se gândește Ora și râde puțin printre lacrimi, dar este atât de evident, își spune apoi, cu nasul într-un tricou care se încăpățânează să rămână agățat de fața ei, că în absența acelor mecanisme de drenare, de irigare, de purificare și desalinizare pe care le-a pus la punct și le-a îmbunătățit neconștient, fără concesiile nesfârșite și călcarea în picioare a respectului de sine și chiar ploconirea ei în clipele în care situația o cerea, fără toate acestea familia ei s-ar fi destrămat în mod sigur cu mult timp în urmă, acum mulți ani, deși nu se știe, dar cu toate acestea, de-a lungul tuturor acestor ani, întrebarea a mocrnit mereu undeva în creierul ei: ce s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi acceptat să devină latrina lor sau – asta sună ceva mai puțin umilitor, mai rafinat și mai erudit – farul lor? Care dintre ei s-ar fi oferit s-o înlocuiască în slujba aceasta obositoare, în urma căreia nu beneficiezi de recunoștința nimănui? Dar ale cărei satisfacții sunt îngropate adânc, sunt ascunse bine în adâncurile ființei ei, în abisul pântecelui ei, care tresare chiar și numai la acest gând, doar că ei trei nu știu nimic din toate astea, cum ar putea, ce știu ei despre dulceața care curge printre strâmtorile sufletului ei după ce reușește să îmblânzească încă o furtună plină de furie și frustrări, de răzbunare și jigniri, sau doar momentele de tristețe ale fiecăruia dintre ei trei în diferite etape ale existenței lor? Mai plânge o vreme, cu fața afundată în rufele curate, dar durerea s-a mai domolit, apoi își șterge lacrimile cu tricoul pe care Ofer îl primise, împreună cu toți colegii lui de batalion, în ziua în care primise ordinul de eliberare, în Ierihon, și pe care scria „Nebi Musa, pentru că iadul e în renovare“ și deja se simte mai bine, aproape revigorată, așa cum i se întâmplă de fiecare dată după un plâns scurt, hohotitor, ca după o partidă de sex, zece, douăzeci de mângâieri, apoi explozia, negreșit, fără nici o întârziere sau complicație, iar acum, că norii s-au risipit, simte impulsul de a scoate din rucsac câte un braț de haine, de a le întinde pe toate acolo jos, pe iarbă, pe bolovani, în fața lui Avram, punându-l să-i ghicească, în funcție de ele, înălțimea, greutatea, măsurile. Întreg trupul îi e cuprins de entuziasm: dacă încearcă din toate puterile – iar pentru o clipă chiar are impresia că orice e posibil în călătoria aceasta desfășurată de-a lungul unei pânze subțiri de legămintele și dorințe –, îl va putea scoate pe Ofer însuși de acolo, din adâncurile rucsacului, micuț și drăgălaș, agitându-și mânuțele și piciorușele, dar până atunci apucă o bonetă militară, o pereche de pantaloni de trening și șalvării, iar lucrul acesta o face fericită, își frământă cu brațele pline copilul din materialul hainelor, asemenea unui brutar de la țară îngropat până la umeri în copaia cu aluat; pe de altă parte însă, este ca și cum i-ar viola proprietatea, iar gândul acesta abia mijit se intersectează

cu plăcerea ei și abia în clipa aceea, cu bărbia lipită de gura rucsacului și cu fața îngropată în perechi de șosete călduțe, își aduce aminte și îl privește pe Avram fix, cu ochi speriați.

— Ascultă, sunt atât de proastă! Am uitat caietul acolo.

— Unde?

— Acolo jos. Unde am înnoptat.

— Cum așa?

— Am mai scris puțin de dimineață, înainte să te trezești, și se pare că l-am uitat.

— Ne întoarcem după el.

— Cum să ne întoarcem?

— Ne întoarcem, spune Avram și își îndreaptă spinarea.

— E un efort serios.

— Și ce dacă?

Ea scâncește:

— Sunt atât de idioată!

— Nu contează, Ora, chiar nu contează.

Îi zâmbește:

— Ne-am plimbat în cerc aproape toată săptămâna.

Avram are dreptate și un val de căldură traversează întreg corpul Orei când se gândește că numai el și cu ea pot înțelege cât de puțin contează dacă merg înainte sau înapoi sau oriunde altundeva ori dacă se rătăcesc. Important e să rămână mereu în mișcare, important e să vorbească despre Ofer. Închid fermoare, încheie șnururi, leagă șireturi. Se opresc la baza aceea militară micuță pentru a-și umple sticlele cu apă proaspătă, iar soldatul din turnul de control le oferă două franzele feliate puțin cam vechi, trei conserve de ton și porumb și câteva mere, după care coboară panta aceea abruptă ținându-se de crengile pinilor, iar Ora se gândește la bărbatul pe care îl întâlniseră pe potecă în dimineața aceea, la fața lui prelungă, măslinie și înțeleaptă. Cine știe ce o fi gândit despre ea și Avram, ce poveste și-o fi spus în minte despre ei? Se oprește deodată îngrozită și Avram aproape că se izbește de ea:

— Și dacă omul acela găsește caietul și îl citește?

Stând între doi bolovani, își aduce aminte: l-am pus jos numai o clipă, azi-dimineață, în timp ce îmi împachetam sacul de dormit, și l-am uitat acolo. Cum am putut să-l uit?

— Cu puțin noroc, zice ea cu voce tare, poate puțin prea tare, nu-l va descoperi nimeni înaintea noastră.

Se întâmplase dimineața, foarte devreme. Ea și Avram urcau în paralel cu albia râului, când au observat o siluetă ce cobora dealul, îndreptându-se în direcția lor, și poate că tocmai din cauza asta la început li s-a părut mai înaltă și mai slabă decât era în realitate. Lumina ciudată, filtrată de

crengile bogate de terebint, o lumină prăfoasă, gălbuie și ștearsă, o făcea să pară tuciurie și încețoșată, așa încât Ora s-a oprit pentru câteva secunde s-o privească mai bine, meditănd la modul în care uneori, dimineața, când cineva se îndreaptă spre tine venind din direcția opusă și având în spate lumina răsăritului de soare, ce te orbește, nu poți desluși decât un contur fusiform, ca acela al personajelor lui Giacometti, care se dezintegrează și se reconstruiesc la fiecare pas, și e greu de spus dacă silueta îi aparține unui bărbat sau unei femei, dacă se apropie sau se îndepărtează de tine. Apoi a auzit niște pietricele rostogolindu-se în spate, iar Avram a sărit în fața ei într-o clipă, interpunându-se între ea și străinul care îi întâmpina cu un zâmbet confuz.

Și mișcările lui Avram o zăpăceau, dar nu a spus nimic. El se oprise ca o stană de piatră în fața ei, gâfâind cu pieptul dilatat și privind nu spre omul din față, ci la pietricelele de la picioarele lui. Părea asemenea unui câine de pază credincios, încăpățânat și solid ce își apără stăpâna.

Bărbații stăteau față în față, de vreme ce Avram blocase cărarea. Străinul și-a dres vocea și a rostit un „Bună dimineața“ sonor și precaut, iar Ora i-a răspuns cu un „Bună dimineața“ abia auzit.

— Veniți de acolo, de jos? a întrebat el mai degrabă pentru sine și Ora a încuviințat, dând din cap.

Nu-l privea. Simțea că nu are puterea necesară pentru a stabili măcar cea mai slabă legătură cu o ființă umană. Nu voia decât să meargă tot înainte cu Avram și să vorbească despre Ofer. Orice altceva reprezenta o risipă de energie.

— La revedere, a spus ea, așteptând ca Avram s-o ia din loc.

Însă el nu se mișca, iar bărbatul și-a dres din nou vocea și a spus:

— Când ajungeți în vârf, o să vedeți niște flori foarte frumoase. Gura-leului și arbori de Iudeea.

Ora i-a aruncat o privire obosită. Despre ce Dumnezeu vorbea? Ce erau prostiile astea cu florile? A observat că era cam de vârsta ei, poate cu câțiva ani mai mare. Avea un pic peste cincizeci de ani. Era bronzat, puternic și relaxat. A văzut, reflectată în ochii lui, imaginea ei și a lui Avram. Aveau aerul unor oameni persecutați, cu sabia atârându-le deasupra capului. Bărbatul și-a apucat bretelele rucsacului cu degetele mari ale mâinilor, incredibil de lungi și încovoiate, și a părut că are de gând s-o pornească la drum.

— Vreți să faceți traseul?

— Ce? a murmurat Ora. Ce traseu?

— Traseul Israel, a zis el, arătând spre un indicator oranj cu albastru și alb pictat pe unul din bolovani.

— Ce-i asta, a spus ea.

Nu avea forța necesară pentru a-și modula vocea pe un ton interogativ.

— Aaa, am crezut că voi... a spus bărbatul, zâmbind.

— Încotro duce cărarea asta? a întrebat imediat Ora.

Erau mult prea multe lucruri care îi solicitau dintr-odată capacitatea de înțelegere. Zâmbetul

acela care despica în două fața lungă și serioasă a bărbatului. Nuanța măslinie, caldă, a pielii lui. Felul în care Avram stătea încă între ei, ca un zid uman. Poate și ziarul *Yediot*, făcut sul în buzunarul rucsacului lui, și o pereche de ochelari feminini mari, care semănau cu ai ei, doar că ai ei erau roșii, în vreme ce ai lui erau albaștri, și care îi atârnavă agățați cu un șiret de gât, ochelari total nepotriviți pentru el și, într-un fel dificil de explicat, extrem de enervanți. Dar mai ales informația că poteca aceea îngustă și intimă pe care ea și Avram merseseră timp de o săptămână avea un nume, cineva îi dăduse un nume. Simți deodată că fusese deposedată de ceva.

— Merge până la Eilat, a spus el. Până la Taba. Străbate întreaga țară.

— De unde?

— Din nord. Din Tel-Dan. Merg pe traseul ăsta de o săptămână întreagă. Înaintez cât înaintez, după care mă mai întorc puțin. Mă învârt în cerc. Îmi e greu să părăsesc locul acesta, cu toate florile de aici... dar voi trebuie s-o luați din loc, nu? i-a zâmbit el iar Orei.

Ea avea senzația că fața lui i se dezvăluie treptat, fiind pictată parcă sub ochii ei, ca să se adapteze capacității ei de percepție, devenită dintr-odată foarte slabă.

— Ați înnoptat acolo jos? a întrebat el, nefiind încă gata să renunțe.

De ce nu o lasă în pace? S-o lase să-și continue drumul. Îi zâmbește neajutorată, neștiind dacă e cazul să se înfurie – ochelarii aceia prețioși, ca o glumă intimă, deranjantă, pe care îi flutura la vedere, în așa fel încât să îi vadă toată lumea – sau să-i răspundă cu aceeași naturalețe blândă și binevoitoare pe care o simțea în el.

— Da, acolo jos, însă noi doar... Unde ai spus că ajunge?

— La Eilat.

Fetei lui i se adăugau acum două sprâncene groase și un păr des și argintiu, tuns foarte scurt.

— Și la Ierusalim? a întrebat ea.

— Mai mult sau mai puțin, dar aveți mult de mers până acolo.

A zâmbit din nou, așa cum făcea după fiecare propoziție. Dinți albi și strălucitori, a observat ea, și buze pline, întunecate, cu o crăpătură în mijlocul celei de jos. Simțea un val de furie țâșnind din trupul lui Avram. Bărbatul i-a aruncat o privire precaută.

— Aveți nevoie de ceva? a întrebat el, iar Ora și-a dat seama că își făcea griji pentru ea, că se temea ca nu cumva să fie într-un fel de încurcătură, poate chiar prizoniera lui Avram.

— Nu, a spus ea, îndreptându-și spinarea și trimițându-i cel mai fermecător zâmbet de care era capabilă. Suntem bine. Adevărul este că nu ne-am trezit încă de tot.

Apoi a început să-și aranjeze părul cu ambele mâini – nici măcar nu se pieptănase în dimineața aceea, înainte de a pleca la drum. Regreta acum decizia pe care o luase, de a nu-și vopsi părul tot anul. Și-a șters repede colțurile ochilor și ale buzelor.

— Uite, eu mă pregăteam să fac o cafea. Vreți să-mi țineți companie?

Avram a mormăit imediat că nu. Ora tăcea. I-ar fi prins bine puțină cafea. Avea senzația că e

genul de bărbat care face cafea bună.

— Pot să te întreb ceva? a zis ea.

— Ce anume?

— Ce loc e ăsta?

— ăsta? Acela e râul Kedesh.

A zâmbit din nou:

— Nu știți unde vă aflați?

— Râul Kedesh, a repetat ea în șoaptă, ca și cum ar fi rostit o formulă magică.

— E frumos în natură, a zis el pe un ton încurajator.

— Da, așa este.

A renunțat să-și mai aranjeze părul. Ce mai conta acum? Oricum nu-l va mai vedea niciodată.

— E bine să iei o oarecare distanță de știrile ultimelor ore, a adăugat el. Mai ales după ziua de ieri.

Avram a scos un fel de lătrat amenințător. Bărbatul s-a dat câțiva pași înapoi, iar ochii i s-au întunecat.

Ora a pus o mână pe umărul lui Avram, liniștindu-l cu atingerea ei.

— Nu vrem să știm nimic despre asta, l-a informat el.

— În regulă, a zis bărbatul pe un ton precaut. Ai dreptate. Nu avem nevoie de așa ceva aici.

— Trebuie să plecăm, a spus Ora fără să-l privească.

— Sunteți siguri că nu aveți nevoie de nimic?

Ochii lui studiau fața Orei. Ea simțea deja pe buze cum o atinge vârful unuia dintre degetele lui, al aceluia care stătea agățat încă de breteaua rucsacului.

— Suntem cât se poate de bine, a repetat ea.

S-a abținut din răspuneri să-l întrebe ce se întâmplase ieri. Dacă făcuseră deja publice numele.

— Cum vreți, a zis străinul.

Avram a trecut pe lângă el cu capul plecat. La fel și Ora.

— Sunt doctor, i-a șoptit el la ureche Orei, dacă aveți nevoie de ceva...

Doctor? și-a repetat ea, oprindu-se preț de o clipă. Avea impresia că încearcă să-i transmită un mesaj secret. Poate sugera că Ofer are nevoie de un doctor?

— Pediatru, a adăugat el.

Avea o voce caldă și plăcută, de bariton. Privirea îi era concentrată și întunecată în timp ce o privea. Simțea că își făcea griji pentru ea, astfel încât pielea ei a răspuns. Trebuia să se îndepărteze imediat de blândețea lui.

— Vă rog să mă scuzați, a spus în șoaptă, dar chiar nu e momentul potrivit.

Și au continuat să urce în paralel cu albia râului, Avram înainte, iar ea în urma lui, simțind privirea bărbatului străpungându-i spinarea, în timp ce Ora încerca să-și imagineze ce se anunțase la

știri și cât de gravă era situația. Cel puțin știa că operațiunea nu se încheiase și că, probabil, de data aceasta avea să dureze destul de mult timp, confirmându-i-se astfel premonițiile, bănuielile că lucrurile se vor înrăutăți din ce în ce mai mult, că vor degenera. În același timp se gândea cât era de supărătoare senzația de a se ști privită din spate de către omul acela – partea dorsală nu era tocmai punctul ei forte, nimeni nu îi putea schimba părerea, dar cel mai tare o înfuria faptul că era în stare să se gândească la asemenea prostii în timp ce totul probabil că o lua complet razna acolo. Urca nervoasă pe malul râului, derulând în minte secvențele scurtei întâlniri de mai devreme și simțindu-se ca și cum s-ar fi molipsit de neîndemânarea obtuză a lui Avram, care îi afectase gesturile și înfățișarea, distrugându-i talentul înnăscut pentru conversații seducătoare cu oameni necunoscuți. Înainte de a o coti la următorea curbă a potecii, nu a rezistat tentației de a privi în urmă, cu un aer de reproș, cu mândrie, și l-a văzut stând exact în locul în care îl lăsaseră, serios și grav, părând că-și face atât de multe griji pentru ea, încât masca ei fermă s-a spart într-un zâmbet blând, surprins, iar Orei i s-a părut că îl vede încuviințând, dând din cap.

După ce au părăsit malul umbros al râului, s-au trezit deodată pe o potecă scăldată în lumina puternică a soarelui de dimineață și au început să pășească în tăcere de-a lungul ei. Ora se gândește iar și iar, cu uimire, la viteza uluitoare cu care sărise Avram în fața străinului, ca și cum și-ar fi jurat să o apere cu orice preț de lumea exterioară și de acoliții ei, de orice fărâmbă de informație care ar fi putut veni de *acolo*. Își spune că probabil se apără și pe el însuși, dar nu înțelege pe deplin în ce fel, se gândește la faptul că e vegetarian de trei ani, la liniuțele de pe perete și la speranța din vocea lui, de la celălalt capăt al firului, în ziua în care Ofer ar fi trebuit să-și ridice ordinul de lăsare la vatră. „S-a terminat?” întrebese el. „A terminat armata?” Atunci nu fusese capabilă să înțeleagă cât de mult așteptase el momentul acela și cât de zbuțuită fusese existența lui pe parcursul celor trei ani ce precedaseră acea dată, ani în care, zi după zi, trăsesese linie după linie.

Pașii ei devin mai grăbiți. Înaintează pe cărarea îngustă, străjuită de o parte și de alta de tufe de gura-leului – deodată își amintește numele, la ele se referise bărbatul acela – încărcate de inflorescențe galbene, parfumate. Mai sunt și florile mici de mușetel, alb cu galben, desenate parcă de mânuțele unor copii, cele de *cistus*², zambilele, năprasnicul de un albastru pal și preafrumoasa iarba-șarpelui, pe care abia dacă o observase zilele acestea, dar ce observase ea oare zilele acestea?

— Privește, spune ea, arătând veselă cu degetul, dilatându-și plămâni și ochii. Pata aceea roz de acolo e minunată. Un arbore de Iudeea înflorit.

Muntele e căptușit cu pernuțele galbene ale florilor de crăciuniță și plăpumile roz de *Ricotia lunaria*. Ora rupe o crenguță dintr-un arbore de Iudeea, îi zdrobește florile între degete și întinde mâna spre Avram, îndemnându-l să-i simtă parfumul, iar în clipa în care fața lui aproape se îngroapă în căușul palmei ei – fața lui mare, pierdută –, își aduce aminte cum țipase la Ilan că nu vrea să facă

nimic cu viața lui, că de fapt nu vrea să aibă nimic de-a face cu ea. Se gândea că, probabil, pe parcursul acestor ultimi ani, după ce Ofer fusese recrutat – iar acum cu atât mai mult, când Ofer era acolo –, Avram înțelesese că dacă, Doamne ferește, acest unic fir de legătură între ei dispare, va rămâne dintr-odată legat de viață cu cea mai groasă dintre funii și nu va mai putea scăpa de ea decât renunțând la viața însăși. Și, confirmându-i parcă gândurile, Avram i-a strănutat în față.

— Scuze, bolborosește el, ștergând firișoarele de salivă și polen de pe fruntea și de pe vârful nasului ei.

Dar Ora îi prinde încheietura mâinii și îi spune, apropiindu-și fața de a lui:

— Te pricepi la asta, nu-i așa?

— La ce? mormăie el, privind-o cu suspiciune.

— Să fugi de veștile rele, zice ea. Ești de o mie de ori mai priceput ca mine, nu? Toată viața ai fugit de veștile rele.

Îl privește în ochi și știe, fără nici o umbră de îndoială, că are dreptate, apoi, ținându-i strâns mâna, îi închide pumnul, deget după deget, spunând:

— Ai fugit de vestea rea care e viața însăși – unu. Ai fugit de vestea rea care e Ofer – doi. Ai fugit de vestea rea care sunt eu – trei.

El își sugă buzele cu un gest ciudat.

— Prostii, Ora, ce-i cu psihologia asta de colț de stradă?

Dar ea se simte dintr-odată puternică:

— Nu uita că unele vești rele sunt de fapt vești bune pe care nu le-ai înțeles cum ar fi trebuit. Nu uita că ceea ce a fost la un moment dat o veste rea se poate transforma cu timpul într-o veste bună, poate chiar în cea mai bună, de care ai cea mai mare nevoie.

Îi dă drumul mâinii, încolăcindu-i-o în jurul unei crenguțe aurii.

— Hai, Avram, hai să mergem.

În partea dreaptă a cărării se văd o antenă înaltă și un gard lung de zăbrele, ce înconjoară o fortăreață urâtă, arătând asemenea unei secții de poliție de pe vremea Mandatului Britanic, cu pereți cenușii de beton, turnuri de santinelă și puncte de observație. „Fortăreața Yesha“ citește Ora pe un indicator micuț.

— Hai să plecăm de-aici, spune ea repede. N-am chef de fortărețe acum.

— Dar cărarea, spune Avram, ezitând, uite, cărarea trece pe aici.

— Nu există și alta?

Privesc în toate direcțiile, dar nu se mai vede nici una, cu excepția celei marcate cu roșu, însă bărbatul acela le spusese că dacă o vor urma pe aceea marcată cu oranj, albastru și alb, vor ajunge în Ierusalim, acasă. Neștiind ce să facă, se consultă cu ea însăși: Ai vrut să pleci de acasă, nu-i așa? Atunci de ce acum vrei să...

Se întoarce spre Avram, îi pune degetul arătător în piept și îi ordonă:

— Hai, dar repede, fără nici o oprire, și să-mi povestești ceva pe drum.

— Ce?

— Orice, nu contează, doar spune-mi ceva. Povestește-mi despre restaurantul tău.

Și în felul acesta, mergând repede tot înainte, ea află că în ultimii doi ani, de când a fost concediat de la *pub*, a lucrat într-un restaurant indian din partea de sud a Tel Aviv-ului. Căutau o persoană care să spele vasele, iar el, desigur, nu putea spăla vase, deoarece asta ar fi însemnat să aibă prea mult timp la dispoziție pentru a se gândi, însă era dispus să spele podelele și să presteze orice fel de servicii de întreținere. El și mizeria sunt așa de ani de zile – își agață degetele arătătoare unul de celălalt și zâmbește, încercând fără succes să-i distragă atenția de la luminișul de chiparoși în care se aflau douăzeci și opt de copaci, fiecare cu câte o plăcuță de lemn, câte un chiparos pentru fiecare dintre bărbații uciși aici în aprilie și mai 1948, în timp ce încercau să cucerească fortăreața din mâinile arabilor.

— Mă descurc binișor și cu aspiratorul, sporovăiește în continuare Avram, fac și mici comisioane, de ce nu? Prestez tot felul de munci mai puțin obișnuite și mă simt bine acolo.

— Bine?

Îl privește cu coada ochiului: nu a mai auzit de mult cuvântul acesta rostit de gura lui.

— Oameni tineri. *Shanti*.

— Continuă, continuă, îi șoptește ea în timp ce trece curajoasă pe lângă o plăcuță pe care e scrisă o poezie de Moshe Tabenkin³ și în dreptul căreia stă un ghid mustăcios, ce o citește grupului de turiști adunați în jurul său.

Probabil sunt cu toții surzi, se gândește furioasă Ora, grăbind pasul, fiindcă bărbatul aproape urlă, iar munții își trimit ecoul spre ea: „*Băiatul nostru a fost – ca un brad din pădure,/ A fost – ca un smochin cu fructe pârguite,/ Băiatul nostru a fost – un mirt cu rădăcini puternice,/ A fost cel mai aprins dintre maci.*”

— Te rog să continui! se tânguie ea. De ce te-ai oprit?

Avram reia repede:

— Restaurantul este de fapt o sală foarte mare, o încăpere foarte largă, fără pereți despărțitori, cu numai câțiva stâlpi de susținere. O clădire destul de dărăpănată, îi descrie el construcția, stând cu sprâncenele încruntate, asemenea cuiva care depune o mărturie foarte importantă și, prin urmare, trebuie să fie cât se poate de exact, iar ea îi este recunoscătoare pentru toate aceste detalii menite să o îndepărteze de locul acesta – de placa din marmură.

Cele douăzeci și opt de nume sunt gravate în piatră, își amintește ea, iar aici se află și un cimitir comun. Pe vremuri a vizitat locul acesta în timpul unei excursii organizate de școală – avea treisprezece ani. Profesorul stătea în fața lor, îmbrăcat în pantaloni scurți, și citea cu o voce afectată de pe o foaie de hârtie: „Nebi Yusha nu a fost decât o fortăreață, acum a devenit un simbol peste timp“. Ora decojise o clementină pe plăcuța din marmură, iar profesorul strigase la ea: „Respectă-i

pe soldații căzuți!“ O, dacă ar fi la fel de prostuță și astăzi, dacă durerea i-ar fi la fel de străină ca atunci, ca să poată să stea și să mănânce pe plăcuța din marmură! E bine să iei o oarecare distanță de știrile ultimelor ore, spusese bărbatul acela, mai ales după ziua de ieri. Un urlet îi izbește trupul pe dinăuntru, căutând o cale de ieșire, iar Avram își continuă misiunea, plimbând-o printr-un cartier plin cu ateliere de reparații și saloane de masaj din partea de sud a Tel Aviv-ului, conducând-o pe o scară strâmbă și murdară – apoi, începând de la etajul al doilea, apar covorașe în fața ușilor, tablouri pe pereți și miros de tămâie.

— Intri... îi spune el.

Iar ea își amintește deodată: și Dudu a fost ucis aici, Dudu cel din cântec – „*Nimeni în Palmah nu e ca Dudu,/ Nici chiar răpus când atinge pământul*“. Creierul ei scormonește după un cuvânt care să rimeze cu Ofer.

— ...și înăuntru toată încăperea – vocea lui Avram plutește undeva pe deasupra Indiei lui micuțe – este acoperită de covoare, are multe mese mici, la care stai așezat pe perne foarte mari, iar în clipa când pătrunzi în restaurant, vezi în capătul celălalt al încăperii un șir de sobe pe care fierb oale aburinde, uriașe, oale pline de bunătați.

Trec de fortăreață și Ora respiră ușurată. Îl privește pe Avram cu ochi plini de recunoștință, iar el ridică din umeri.

Cuvintele, se gândește ea cu mintea rătăcită, cuvintele se întorc la el.

— O să râzi, îi spune el după aceea, dar sunt cel mai bătrân de acolo.

— Ce spui tu? mormăie ea, aruncând o privire furișă înapoi, spre fortăreața pe lângă care tocmai trecuseră. Vino, hai să traversăm drumul pe aici.

— Jur! chicotește el, ridicând un singur umăr, ca și cum s-ar fi scuzat pentru cine știe ce farsă care îi fusese făcută în urmă cu foarte mult timp, în anii în care fusese absent din propria-i viață. Proprietarul are vreo douăzeci și nouă de ani, iar bucătarul, vreo douăzeci și cinci. Și ceilalți la fel. Copii dulci, spune el zâmbind.

Ora se simte cumva jefuită: de ce se entuziasmează atât de tare în fața unor copii străini?

— Cu toții sunt absolvenți de studii superioare în India. Eu sunt singurul fără diplomă. Dar eu știu totul, ca și cum aș fi fost deja acolo. Și nu concediază niciodată pe nimeni. La ei nu există așa ceva.

Trec pe lângă adevărate garduri de peri țepoși, prin dreptul unui mormânt cu domuri în vârf și copaci crescuți prin pereți. În camerele lui mari, îndreptate spre prăpăstiile văii Hula, se văd pături și covoare împrăștiate peste tot și câteva vase goale, aduse de credincioși la Nebi Yusha, în semn de ofrandă – Yehoshua Ben Nun.

— Unii dintre oamenii care lucrează acolo nu ar putea obține un loc de muncă altundeva.

Oameni ca el, se gândește Ora. Încearcă să și-l imagineze în locul acela. Cel mai în vârstă, a spus

el cu o surprindere nedisimulată, ca și cum ar fi fost un lucru imposibil. Ca și cum ar fi rămas la douăzeci și doi de ani și tot ce se întâmplă în jur ar fi o greșeală. Îl vede printre oamenii aceia tineri și drăguți, greoi și încet, cu capul lui mare, cu părul lung și din ce în ce mai rar atârându-i de o parte și de cealaltă a capului. Ca un exilat, ca un profesor căzut în mizerie, nenorocit și în același timp ridicol. Dar faptul că nu concediază pe nimeni îi dă un sentiment de ușurare.

— Iar după ce termini de mâncat, nu ți se aduce nota de plată.

— Atunci de unde știi cât costă?

— Mergi la casa de marcat și spui ce ai mâncat.

— Și ei te cred?

— Da.

— Și dacă trișez?

— Atunci probabil că nu ai avut încotro.

— Serios?

În Ora se aprinde o luminiță:

— Chiar există un asemenea loc?

— Dacă îți spun!

— Du-mă acolo acum!

El râde. Ea râde.

— Pereții sunt acoperiți cu fotografii mari, făcute în India sau în Nepal. Le schimbă mereu. Iar undeva într-o parte, aproape de baie, trei mașini de spălat merg încet. Gratis, pentru oricine are nevoie. În timp ce oamenii mănâncă, câțiva băieți și fete le oferă tot felul de tratamente: reiki, presopunctură, *shiatsu* și masaj în talpă. În curând, după ce vor termina cu renovările, voi începe să lucrez la dulciuri.

— La dulciuri... repetă ea.

Imaginea prinde deodată viață. Îl vede alergând dintr-o parte în alta, curățând mesele, ducând gunoiul, dând cu aspiratorul, aprinzând lumânări și bețișoare parfumate. Este fascinată de mișcările lui, de agilitatea și ușurința cu care le face. „Avram GRF“, cum avea obiceiul să se prezinte pe vremuri când întâlnea o fată, cu fața îmbujorată și o plecăciune – gras, rapid și flexibil.

— Iar cine dorește poate fuma. Orice. Nu-i nici o problemă.

— Și tu? întrebă ea, râzând puțin forțat.

Fortăreața nu se mai vede, însă are deodată sentimentul că aleargă, că poteca îi trage mult prea repede spre Ierusalim, spre casă, spre vestea care s-ar putea să o aștepte deja acolo cu răbdarea calmă a ucigașului.

Mă voi întoarce și voi vedea înștiințări despre moarte pe străzi. Pe stâlpii de telegraf. Lângă băcănie. Voi ști de departe.

— Hai, povestește-mi, se întoarce Ora, cuprinsă de panică, spre Avram. Vreau să aud!

— Ei bine, nimic tare, spune el. Numai iarbă.

Mâna lui pipăie locul în care ar fi trebuit să se afle buzunarul de la piept.

— Uneori hașiș, ceva ecstasy, un șpiț, dacă e, dar nimic serios.

O privește zâmbind:

— Încă te mai ghidezi după principiile cercetașilor?

— Am făcut parte din Machanot Haolim, nu din rândul cercetașilor, îi amintește ea sec. Și las-o baltă, mie mi-e frică de astfel de lucruri.

— Ora, iar alergi.

— Eu? Tu alergi.

— Începi dintr-odată să alergi, de parcă te-ar hăitui cine știe ce, spune el râzând.

În stânga lor, valea Hula începe să se umple de aburi, iar căldura se întetește. Fețele lor sunt roșii, ard din pricina efortului și a aerului fierbinte, iar ei transpiră și le e din ce în ce mai greu să vorbească. La marginea drumului, la rădăcina unui măslin bătrân, e așezat un candelabru elegant, uriaș, iar Avram numără douăzeci și una de piese din cristal, toate intacte, legate între ele prin tubulețe subțiri și delicate de sticlă.

— Cine l-o fi aruncat aici? se întreabă el. Cine aruncă așa ceva? Păcat că nu îl putem lua cu noi. Se apleacă și studiază candelabrul.

— Frumoasă lucrătură, clatină el din cap și râde încetișor, pe când Ora îl privește întrebătoare, cu sprâncenele ridicate, apoi zice: Privește-l. De ce anume îți aduce aminte?

Ora îl privește îndelung, dar nu știe, și atunci el spune:

— Nu arată ca un fel de balerină? Ca un fel de primadonă jignită?

Ora zâmbește:

— Așa e.

Avram se ridică în picioare.

— Strălucește de jignire, nu ți se pare? Privește, privește din partea asta! Jur, e scăldată toată în tutu.

Ora râde din toată inima. O plăcere uitată îi licărește în colțurile ochilor.

— Și Ofer ia ceva? întreabă el mai târziu.

— Nu știu. Cum aș putea să știu ceva despre ei la vârsta asta? Adam... cred că da, din când în când, pe ici, pe colo.

Sau, poate, de mai multe ori – sau, poate, tot timpul, se gândește ea. Cum altfel, cu toți tipii ăia cu care pierde vremea, cu ochii lui mereu injectați și muzica aia violentă, rea? Oh, Dumnezeule, cum vorbesc! Când m-a încolțit bătrânețea atât de tare?

— Păcat că nu ai luat și ceva iarbă de la mine de-acasă în noaptea în care m-ai răpit. Ai fi văzut că e foarte bună.

— Prin urmare o ții așa, în casă?

Face eforturi să-și păstreze un ton calm, echilibrat, simțindu-se ca un asistent social care stă de vorbă cu un om al străzii.

— Pentru uz personal, ce credeai? Mi-o cultiv singur, *mi-o cultiv*, repetă el. Printre petunii.

— Îți lipsește acum?

— Hai să spunem că m-ar fi ajutat, mai ales în primele zile.

— Dar acum?

— Acum sunt bine, spune el mirat. N-am nevoie de absolut nimic.

— Serios?

Fața ei se luminează și ochelarii îi sclipesc de fericire.

— Dar dacă aș fi avut, se grăbește el să-i tempereze entuziasmul, punând-o la locul ei – și pentru o clipă arată ca și când ar fi trecut cu succes de o misiune din revista de benzi desenate *Davar Leyeladim* –, dacă aș fi avut, nu aș fi refuzat.

Cât de mult ne-am îndepărtat! se gândește ea. O viață întreagă ne separă. Și-l imaginează din nou în restaurant, alergând în jurul meselor joase, adunând resturile, glumind cu clienții și acceptându-le ironiile cu inima deschisă. Speră că tinerii aceia nu-l iau peste picior. Că nu îl privesc de sus. Încearcă să se imagineze pe ea însăși în locul acela.

— Înainte să intri, îți scoți pantofii, spune el, ca și cum ar ghida-o de la depărtare.

Ora se așază pe o pernă. Nu-i place. Are spinarea prea dreaptă și nu știe ce să facă cu mâinile. Zâmbește în toate direcțiile. Prin toți porii ei respiră impostura. Se întreabă dacă ar fi putut să trăiască alături de Avram, în apartamentul lui, în paragina și sărăcia vieții lui. Pronunță cuvintele „vieții lui“ cu un accent gutural, ca al bărbatului pe care îl întâlneră mai devreme pe malul râului. Se gândește la cămașa lui în carouri roșii. Ca și cum cineva l-ar fi îmbrăcat frumos de dimineață și l-ar fi trimis la o plimbare. Vede ochelarii colorați, de damă, care atârnau la gâtul lui. Dacă nu erau o dovadă de prost gust sau vreun act de bravadă, așa cum crezuse ea inițial, ci un mic detaliu intim, cât se poate de privat? În amintirea unei femei? Oftează încet. Se întreabă dacă Avram și-o fi dat seama de ceva în momentele acelea.

Și iată că, pe nesimțite, au început să închege o conversație. Doi oameni vorbind în timp ce merg pe o cărare.

— În tabăra militară din Sinai, spune el, era un tip pe nume Ofer, Ofer Havkin, cu totul special. Se plimba singur prin deșert, le cânta la vioară păsărilor, dormea în peșteri și nu-i era teamă de nimic. Un suflet liber. Iar în toți acești ani eu am crezut că Ilan s-a gândit la acel Ofer când i-ați ales numele.

Ora savurează cuvintele care au ieșit de pe buzele lui, „suflet liber“, după care spune:

— Nu, eu l-am ales, după versul din *Cântarea Cântărilor* – „*Dome dodi le'Ofer ayalim*“ – și pentru că mi-a plăcut cum sună, *O-fer*. E blând...

Avram repetă numele încetisor, pe melodia ei, după care spune în șoaptă, brusc uimit:

— Nu aș fi fost niciodată în stare să dau cuiva un nume.

— Când e copilul tău, îi poți da un nume, spune ea – mai bine zis îi scapă –, și amândoi tac.

Merg. Cărarea e largă și ușor de străbătut. Atât de multe culori, se gândește ea, iar la început nu vedeam decât alb, negru și gri.

— Spune-mi, zice el după un timp, te-ai mai gândit și la alte nume în afară de Ofer?

— Ne-am mai gândit la nume de fete, deoarece nu știam ce vom avea, iar eu, pâna la jumătatea sarcinii, am fost convinsă că e fetiță.

Un stol de păsări bate din aripi înăuntrul lui Avram. Nu luase niciodată în calcul o asemenea posibilitate: o fiică!

— Și ce... La ce nume de fată v-ați gândit?

— La Dafna, Ya'ara sau Ruti.

— Imaginează-ți! se întoarce el cu fața spre ea.

Pungile de sub ochi îi licăresc, iar în momentul ăsta e prezent cu toată ființa lui, strălucitor și viu, se poate vedea stâlpul de foc ce-i străbătea pe vremuri carnea, și acum Ofer e atât de protejat! se gândește ea. Ca în palmele a două mâini.

— O fată, spune el încet. Asta ar fi făcut ca totul să fie mai simplu, nu-i așa?

Pieptul lui Avram se lărgeste, iar el inspiră adânc. „O fată“ îl zguduie mai puternic decât „o fiică“.

Merg, adânciți fiecare în el însuși, iar cărarea scrâșnește sub pașii lor. Ea se gândește: Până și cărarea a căpătat deodată voce. Cum de nu am auzit nimic până acum? Unde am fost?

— Nu ați vrut să mai încercați? îndrăznește el să întrebe.

Ora îi răspunde simplu că Ilan nu a mai vrut.

— Pentru că și așa, spunea el, cu toată nebunia în care trăiam, eram o familie cu prea mulți copii.

Și părinți, se gândește Avram și întreabă:

— Dar tu? Tu ai fi vrut?

Din gura Orei iese un mic strigăt îndurerat:

— Eu? Chiar mă întrebi serios? Toată viața mi-a părut rău că nu am și o fiică, o fată...

Iar după o clipă de ezitare, adaugă:

— Fiindcă am crezut mereu că o fată ne-ar fi putut transforma într-o familie.

Avram se bâlbâie:

— Dar voi... adică ați fost...

— Da, spune ea, am fost, sigur că am fost, fără îndoială, și totuși în toți anii ăștia am simțit că dacă aș fi avut o fiică, dacă Adam și Ofer ar fi avut o soră, s-ar fi îmbogățit atât de mult, s-ar fi schimbat atât de mult – ea trasează un cerc cu ambele mâini –, iar mie mi-ar fi dat putere în fața lor,

În fața a tustrei, poate chiar le-ar fi îmblânzit comportamentul față de mine.

Avram ascultă, aude cuvintele, dar nu le înțelege sensul. Ce-i dă ea aici?

— Pentru că sunt singură, spune ea. Din câte se pare, persoana mea nu a fost de ajuns pentru a le înmuia sufletele și au devenit tot mai duri odată cu trecerea anilor, mai ales față de mine, mai ales în ultima vreme – duri și necruțători, toți trei, da, și Ofer, adaugă ea, făcând un efort imens. Ascultă, îmi e îngrozitor de greu să-ți explic.

Avram întreabă:

— Îți e greu să-mi explici *mie* sau în general?

— În general, răspunde ea, dar mai ales ție.

— Cel puțin încearcă, spune el.

Jignirea din vocea lui îi face bine și acesta este un semn de viață, dar nu-i poate explica, nu încă, încetul cu încetul îl va primi înăuntru, dar îi e greu să recunoască în fața lui că nici măcar Ofer nu mai era blând cu ea, astfel încât, în loc să-i răspundă, îi zice:

— M-am gândit mereu că dacă aș avea o fiică, poate că mi-aș aminti cum să fiu eu însămi. Cea care am fost înainte să se întâmple toate astea.

Avram se oprește în fața ei:

— Eu îmi aduc aminte cum erai.

De fiecare dată când se apropie doar cu gândul de o posibilă fiică, simte cum fața îi e scaldată în lumină.

— Ascultă, spune el, tatonând terenul, dacă ar fi fost fată, vreau să spun...

— Știu.

— Ce știi?

— Știu.

— Haide, spune-mi.

— Dacă ar fi fost fată, ai fi venit să o vezi, nu-i așa?

— Nu știu.

— Dar *eu* știu, oftează Ora. Crezi că nu m-am gândit la asta? Că nu m-am rugat, în toate cele nouă luni de sarcină, să fie fată? Că nu m-am dus, ca regele Saul, la o vrăjitoare, să-mi dea binecuvântarea, să am o fetiță?

— Te-ai dus?

— Sigur că m-am dus.

— Dar erai deja însărcinată, spune el surprins. Ce ar mai fi putut să facă...?

— Și ce dacă? zice Ora. Întotdeauna trebuie să te tocmești. Apropo, și Ilan își dorea să fie fetiță.

— Și Ilan?

— Da, sunt sigură.

— Nu ți-a spus?

— Nu, nu vorbeam despre asta.

— Cum nu?

— Nici nu-ți imaginezi cât de mult am păstrat tăcerea în jurul acestei sarcini. Doar atunci când întreba Adam, vorbeam puțin și gata. Prin el vorbeam despre ce aveam în burtă și ce se va întâmpla când va ieși de acolo.

Avram înghite în sec și își aduce aminte cum în tot acel timp el zăcea pe pat, îngrozit de sarcina care creștea neconținut.

Rugându-se să se oprească din evoluție.

Plănuind în detaliu cum își va lua viața în clipa în care se va naște copilul.

Și numărând zilele care-i mai rămăseseră.

Iar în cele din urmă nu făcuse nimic.

Pentru că până și atunci când era în închisoare, dar mai ales după ce se întorsese acasă, se gândea la cuvintele lui Thales, filosoful grec, pe care îl admirase în tinerețe și care spusese că nu există nici o diferență între viață și moarte, iar când fusese întrebat de ce alesese viața în detrimentul morții, răspunsese că tocmai fiindcă nu există nici o diferență între cele două.

Ora râde:

— Și îl numiserăm Zoot. Adam găsisse porecla: Zoot.

— Cui îi spuneți așa?

— Lui Ofer.

— Nu înțeleg.

— Când era încă în burtă, spune ea. Un fel de nume de sarcină, știi...

— Nu, murmură înfrânt Avram, nu știu, nu știu nimic, nu știu absolut nimic.

Ora îi pune o mână pe braț.

— Nu, îl roagă ea.

— Nu ce? mârâie el.

— Nu te chinui în zadar.

— Și totuși, spune el puțin mai târziu, Ofer e un nume bun.

— Un nume israelian. Și îmi place că are sunetele „O“ și „E“ în el. Ca *horef*, iarnă, și *boker*, dimineață.

Avram îi vede fruntea frumoasă învăluită într-o lumină strălucitoare. Ca *osher*, fericire, se gândește el, dar nu îi spune.

— E bun și pentru porecle, adaugă ea.

— Te-ai gândit la asta?

— Este precum cuvântul englezesc *offer*: moale și deschis, ca o dăruire.

Avram râde:

— Ești uimitoare.

Ea se abține să-i spună că se gândise până și cum va suna numele lui rostit în pat, de buzele femeilor care îl vor iubi, ba chiar încercase să-l rostească ea însăși, cu respirația întretăiată, „Ofer, Ofer“, chicotind încurcată de valul de confuzie care o inundase.

— Porecle, desigur, șoptește el. Nu m-am gândit niciodată la asta. Și insulte. Nu ai vrea să rimeze cu cine știe ce înjurături.

— Ora carnivora, își amintește ea.

— Ofer somnifer, râde el.

Și Ora fredonează pentru sine, cu tristețe:

— *Și chiar dacă-i acolo, adu-mecând pământul,/ Încă ne zâmbește Dudu.*

Pășunea pe care merg, verde și întinsă, presărată ici și colo cu petele albe și negre ale vacilor ce pasc, se transformă deodată într-o pantă abruptă. Ei horcăie și gem în timp ce urcă, ținându-se de trunchiurile copacilor înclinați. Dacă aș fi avut o fiică, se gândește ea, dacă aș fi avut o fiică, aș fi putut repara câteva lucruri la mine. Încearcă să-i explice lui Avram, dar el nu înțelege pe deplin, nu așa cum o făcea pe vremuri, într-o fracțiune de secundă, „printr-o aluzie și un rid“ – lucruri pe care sperase să le schimbe prin intermediul băieților, dar nu se întâmplase așa. Și Avram întrebă din nou:

— Ce fel de lucruri?

Dar ea nu îi poate explica și se gândește din nou la Talia lui Ofer, la felul în care toți cei trei bărbați îi răspundeau fericiți, dăruindu-i tot ceea ce ținuseră atât de departe de Ora. Îi spune lui Avram că abia de curând, când Adam și Ofer crescuseră, își dăduse seama că lucrul acesta, schimbarea, reparația, nu se întâmpla prin intermediul lor – îi devenise clar, deși mult prea târziu, că nu va reuși nimic așa.

— Poate pentru că sunt băieți, spune ea, poate pentru că sunt așa cum sunt. Nu știu.

Se oprește din vorbit și urcă muntele suflând greu și gândindu-se, nu au fost atenți cu mine, nu au fost tocmai generoși, nu așa cum aș fi avut nevoie, iar acum se întristează la gândul că nu va mai avea niciodată o copilă.

— Nu am scris cum ar fi trebuit, îi spune ea cu tristețe mai târziu, în timp ce coboară din nou panta, în căutarea caietului pierdut. Am mereu impresia – și atunci când scriu, și atunci când îți povestesc – că pierd esențialul. Vreau să povestesc fiecare detaliu legat de persoana lui, să aflî totul despre viața lui, și, deși știu că e imposibil, simt că asta e ceea ce trebuie să fac pentru el acum.

Cuvintele ei se pierd într-o șoaptă în timp ce se gândește la bărbatul acela, la palmele lui alungite și vânjoase, la degetele lui mari, la brațele lui de muncitor, nu de doctor, care îi deschid caietul și răsfoiesc paginile, iar el încearcă să-și dea seama ce citește, ce poveste conțin. Inima îi tresare: poate chiar în clipa asta șade pe un bolovan, poate pe același pe care a stat ea însăși noaptea

trecută, singurul ceva mai confortabil dintre toți, cu caietul în poală și știind fără umbră de îndoială că aceea care scrisese rândurile acelea era femeia întâlnită pe malul râului, cu părul vâlvoi și buza puțin paralizată.

— La început a fost dificil, reia Ora din punctul în care se întrerupsese cu mult timp în urmă, din cauza urcușului anevoios. Știi, toată nebunia cu vegetarianismul și eforturile lui Ilan de a-l face să guste din carne sau măcar din pește, certurile și țipetele din timpul meselor, jignirea simțită de Ilan în clipa în care Ofer a renunțat la statutul lui de carnivor...

— De ce jignire? De ce s-a simțit jignit?

— Nu știi, așa a perceput-o el, Ilan.

— Adică, de parcă ar fi făcut-o împotriva lui?

— Ca și cum ar fi fost, știi tu, ceva împotriva masculinității, ca și cum ar fi făcut ceva în esență feminin: era scârbit de carne. Ce, nu înțelegi?

— Ba da, spune Avram, luat prin surprindere de tonul ei zeflemitor. Dar nu o pot lua ca pe un afront personal. Nu știu... poate că așa fi reacționat la fel. De unde să știu eu, Ora? ridică el mâinile în aer într-un gest exagerat, iar o fărâșă din imaginea vechiului Avram scânteiază o clipă. Nu înțeleg nimic despre familii.

Ora spune cu un zâmbet, deși puțin enervată:

— Cum, tocmai tu?

— Ce-i cu mine?

— Hai, serios! spune Ora, clipind, iar vârful nasului i se înroșește ușor. Nu te-ai născut niciodată? Nu ai avut părinți? Un tată?

Avram tace.

— Hai să ne așezăm câteva minute, zice Ora. Mă dor toți mușchii.

Își masează coapsele cu putere:

— Privește, tremură. Pe cuvânt că mi se pare mai greu să cobori decât să urci!

Apoi reia:

— Nu voi uita niciodată expresia de pe fața lui de a doua zi, după ce a aflat că ucidem vacile, și felul în care m-a privit pentru că îl făcusem să mănânce carne din clipa în care se născuse. Timp de patru ani. Și uimirea cu care a constatat că și eu mâncam carne. Cu Ilan era altceva, probabil că așa se gândea – încerc să-mi dau seama ce era atunci în mintea lui –, pe el îl vedea în stare de așa ceva, dar eu? Să te gândești că eram capabilă să ucid pentru mâncare? Nu știu, poate se temea că, în cine știe ce alte circumstanțe, așa fi fost capabilă să-l ucid și să-l mănânc și *pe el*...

Degetele mari ale lui Avram aleargă pe deasupra vârfulor celorlalte degete. Buzele i se mișcă, dar nu scoate nici un sunet.

— Poate simțea că tot ce crezuse despre noi era total greșit sau, mai rău, că era o conspirație împotriva lui?

— Un plan de a-l transforma într-un lup, șoptește Avram.

— Explică-mi, cum de atunci nu am încercat niciodată să înțeleg ce se petrecea în mintea lui?

Doar era centrul universului meu, nu-i așa? Tot timpul mă întrebam cum aș putea să-i fac pe plac, să mă transform exact în ceea ce îi trebuie, și deodată îmi dau seama că nu am înțeles nimic, că nu l-am înțeles, că nu l-am cunoscut, ca și cum nu aș fi fost niciodată cu el.

Avram vede că e sfâșiată, dar nu știe cum să o consoleze.

— Trebuie să mă gândesc mai mult la asta, spune ea în șoaptă, să nu mă opresc aici, pentru că aici a fost ceva, înțelegi, în toată povestea asta cu vegetarianismul. Eu nu... închipuie-ți, de exemplu, cât a fost de deprimat după aceea, cu adevărat deprimat, săptămâni întregi – un băiețel de patru ani care nu vrea să se ridice dimineața din pat și să meargă la grădiniță, pentru că nu vrea să fie atins de vreun alt copil cu „mâinile lui de carne“ sau pentru că îi este pur și simplu frică de copii și de educatoare, suspectând pe toată lumea, înțelegi?

— Dacă înțeleg? mormăie Avram, iar Ora spune:

— Sigur că înțelegi. Cred că l-ai fi putut înțelege perfect, repetă ea.

— Da?

— Cred că ai fi putut înțelege copiii din interior.

— Eu? se sperie el. Ce am eu...

— Cine altcineva ar putea s-o facă mai bine decât tine, Avram?

El chicotește și se îmbujorează. Pielea feței începe să-i strălucească brusc. Ora are impresia că poate vedea toți porii sufletului lui deschizându-se.

— Când a acceptat în cele din urmă să se întoarcă la grădiniță, a început să-i incite pe copii, să-i convingă să nu mai mănânce carne. Iniția câte o *intifada* în fiecare pauză, le cotrobăia prin sendviș, mamele îmi telefonau supărate, iar când a aflat că fata care îi dădea lecții de muzică era și ea vegetariană, s-a îndrăgostit de ea până peste cap. Ar fi trebuit să-l vezi, era ca un extraterestru care trăiește printre oameni și care la un moment dat întâlnește o femelă din aceeași specie. Îi făcea tablouri, îi ducea daruri și nu vorbea toată ziua decât despre Nina, Nina, Nina. Uneori, din greșală, îmi spunea și mie Nina – sau poate că nu chiar din greșală.

Se ridică amândoi și mai rămân o vreme în picioare. Avram se gândește la povestea pe care a scris-o demult, când era soldat în Sinai, înainte de a cădea prizonier. Avea un subiect secundar a cărui forță nu o descoperise decât în închisoare, când plonja mereu înăuntrul ei, încercând să-și recapete vigoarea. Era despre doi copii de șapte ani care găsesc un bebeluș abandonat într-o curte cu vechituri. În vremurile acelea, mulți oameni se descotoroseau de pruncii lor, iar cei doi copii, un băiat și o fată, îl găsesc, plâns și înfometat, și decid că este un copil-Dumnezeu, copilul înțelept al unui Dumnezeu bătrân, care, din câte se părea, dorise să scape de prunc și îl aruncase în lumea aceasta. Cei doi copii fac un legământ prin care se obligă să îl crească în așa fel încât să fie complet diferit de tatăl lui cel crud și rău, să schimbe din temelii ceea ce Avram numise simplu, înainte de a

fi fost întemnițat, *soarta cea rea*. Și astfel, între episoadele de tortură și interogatorii, ori de câte ori găsea înăuntrul lui o picătură de energie, Avram se îngropa complet în viețile celor doi copii și a bebelușului. Trupul lui frânt și chinuit se contopea cu ființa aceea inocentă și deplină, amintindu-și sau imaginându-și că și el a fost la un moment dat prunc, apoi copil, și cum lumea întreagă i se părea un cerc luminos, perfect, până când tatăl lui s-a ridicat într-o seară de la masă, a răsturnat oala cu mâncare pe sobă și a început să o lovească pe mama lui, apoi pe Avram însuși, cu o furie de nestăvilit, aproape sfâșiindu-i pe amândoi în bucăți, pentru ca apoi să iasă din casă și să se facă nevăzut pentru totdeauna, ca și cum nu ar fi existat niciodată.

— Hai, Ora, spune Avram, atingându-i ușor brațul, hai să ne continuăm drumul, să-l găsim înainte...

— Pe cine?

— Caietul, nu?

— Înainte să ce?

— Nu știu, înainte să ajungă excursioniștii acolo. Doar nu vrei ca cineva...

Ea merge în urma lui, slăbită și pârjolită. Toată perioada aceea se ridică și își croiește drum înăuntrul ei. Diminețile de coșmar, sandvișurile decontaminate pe care i le puneă – desigur, după ce îl îmbrăca în costumul de cowboy plin de arme și accesorii –, vegetarianismul pe de o parte, nebunia cealaltă pe de altă parte, își dă ea acum seama, uimită, suspiciunea cu care își verifica sandvișurile de mai multe ori, expresia acră de pe figura lui, discuția despre ora la care va veni să-l ia de la grădinița de carnivori, felul în care se agăța cu disperare de spinarea ei – îl ducea până acolo cu bicicleta – pe măsură ce se apropiau de clădirea grădiniței și Ofer auzea strigătele fericite ale copiilor. Și închipuirile lui sălbatice – așa îi plăcea să le considere pe vremea aceea – despre colegii care îl atingeau în mod intenționat, scuipând bucățele de cârnăciori pe el.

Zi după zi îl părăsea acolo, cu mâinile încleștate în gardul ca o plasă, cu diamante din fier imprimate pe obrăjori, cu fața udată de lacrimi și muci în timp ce plângea cu sughițuri, urla cât îl țineau plămâni, iar ea îi întorcea spatele și pleca, deși plânsetul lui îi răsuna în urechi ore întregi după aceea, și în timp ce se îndepărta de grădiniță, îl auzea țipând din ce în ce mai tare. Iar dacă la vârsta de patru ani nu știuse cum să-l ajute – fusese neputincioasă în fața a ceea ce simțea răzvrătindu-se înăuntrul lui –, cum ar putea s-o facă acum, prin călătoria aceasta prostească, jalnică, și la ce bun sporovăiala cu Avram și legămintele lipsite de sens cu destinul? Pășește, dar picioarele ei obosite abia dacă o mai ascultă. E bine să iei o oarecare distanță de știrile ultimelor ore, spusese bărbatul, mai ales după ziua de ieri. Dar ce s-a întâmplat ieri? Cât de mulți? Cine? Oare informaseră deja familiile? Fugi acasă, fugi, sunt pe drum.

Merge aproape fără să privească în jur. Cade în abisul unui spațiu infinit. Este doar o fărâmă umană. La fel și Ofer. Nu-i poate încetini căderea nici măcar cu o secundă. În ciuda faptului că ea i-a dat naștere, că îi este mamă, că el a ieșit din trupul ei, acum, în clipa asta, sunt doar două firișoare de

praf plutind, căzând, pierzându-se în spațiul acela gol, nelimitat și adânc. În cele din urmă, se gândește Ora, nu rămâne decât hazardul.

Ceva îi încurcă pașii, ceva ca o imperceptibilă aritmie a picioarelor, apoi simte o durere înțepătoare în locul în care coapsa îi întâlnește vintrele.

— Stai puțin, nu fugi.

Din câte se pare, lui Avram îi place coborârea aceasta rapidă pe coama dealului, cu vântul pălmindu-i obrazii, răcorindu-i, dar ea se oprește și se sprijină de un pin, agățându-se de trunchiul lui.

— Ce s-a întâmplat, Ora'leh?

Ora'leh, așa o numise. I se rostogolise pur și simplu de pe limbă. Își aruncă unul altuia priviri scurte.

— Nu știi. Poate ar trebui să mergem mai încet.

Ea face pași mici și precauți, menajându-și pe cât posibil mușchiul dureros, în timp ce Avram merge alături de ea, iar între ei saltă, asemenea unui ieduț vesel, acel Ora'leh.

— Uneori îmi imaginam că vii deghezizat sau că stai într-un taxi undeva în apropierea locului de joacă la care mergeam cu el și ne privești. Ai făcut vreodată așa ceva?

— Nu.

— Nici măcar o singură dată?

— Nu.

— Nici o încercare de a afla cum arată, cum este?

— Nu.

— L-ai eliminat pur și simplu din viața ta.

— Încetează, Ora! Am terminat-o cu asta.

Ea înghite în sec cu amărăciune la auzul acestui „am terminat-o“ care se rostogolise cumva de la Ilan până la el.

— Uneori simțeam ceva în spinare, ceva între un gâdilat și o înțepătură aici – arată ea cu degetul –, iar atunci nu mă întorceam, făceam eforturi uriașe să nu mă întorc. Îmi spuneam repede, cu un calm nebunesc, că ești acolo, undeva lângă mine, și ne privești, te uiți la noi. Hai să ne odihnim puțin.

— Iar?

— Nu știi. Ascultă-mă, nu e bine.

— Că nu am venit...

— Nu. Să coborâm iar, să ne întoarcem. Nu-mi face bine.

— Coborârea e prea dificilă pentru tine?

— *Întoarcerea* e prea dificilă pentru mine. Faptul că refacem traseul în sens invers. Nu e bine

pentru trupul meu... nu știu.

Mâinile lui atârnă pe lângă corp. Stă în picioare, așteptând instrucțiunile ei. În astfel de clipe, simte Ora, Avram renunță la propria-i voință. Își părăsește într-o fracțiune de secundă propria ființă și se acoperă cu un înveliș impenetrabil: *nici o legătură cu viața*.

— Ascultă, mă gândeam...

— La ce?

— Că nu mă pot întoarce.

— Nu înțeleg.

— Nici eu.

— Dar caietul...

— Avram, nu mă simt bine dacă mă întorc.

În clipa când rostește aceste cuvinte, ele îi devin limpezi și puternice precum o constrângere. Schimbă direcția și începe să urce muntele, iar asta e ceea ce trebuie să facă – nu are nici o îndoială. Avram rămâne o clipă pe loc, oftează, apoi se desprinde și o pornește în urma ei, mormăind pentru sine „Ce mai contează?”.

Merge, iar picioarele îi devin deodată ușoare, în ciuda pantei înclinate și a greutateii bărbatului care probabil că șade acum pe bolovanul ei, în prăpastie, citind din caiet, bărbatul acela pe care probabil că nu îl va mai întâlni niciodată, care o implorase din priviri să-l lase s-o ajute – cu buzele lui ca o prună coaptă, despătată – și de care se desparte acum cu o ușoară urmă de regret, i-ar fi prins bine cafeaua lui, dar simțise mușcătura casei și nu mai voia să se întoarcă.

— Încă dinainte de nașterea lui Ofer, spune ea, de la război încoace, de la întoarcerea ta, am trăit mereu cu senzația că mă privești de undeva.

Iată, i-a zis, i-a povestit tot ce îi amărâse și, în egală măsură, îi îndulcise viața de-a lungul anilor.

— Cum te priveam?

— În gândurile tale, în ochii tăi. Nu știu. Simțeam că mă privești.

Erau perioade – dar, desigur, nu îi poate povesti asta, nu acum – în care simțea clipă de clipă, de când deschidea ochii dimineața și pe parcursul întregii zile, indiferent ce mișcare ar fi făcut, când râdea, când mergea sau când stătea în pat alături de Ilan, că joacă într-o piesă de teatru, într-o schiță nebună scrisă de el. Și că, probabil, juca mai mult pentru el decât pentru ea însăși.

— Ce este de neînțeles aici? întrebă ea, oprindu-se, răsucindu-se și lovindu-l fără să vrea. Ilan și cu mine simțeam asta mereu, am simțit-o în toți acești ani: că jucăm într-o piesă pe scena ta.

— Nu v-am cerut niciodată să fiți spectacolul meu, mormăie furios Avram.

— Dar cum ne-am fi putut simți altfel?

Amândoi se întorc în timp, aspirați înăuntrul aceleiași clipe, doi băieți și o fată, aproape niște copii: Ia o pălărie și pune înăuntru două bucățele de hârtie identice. Dar pentru ce trag la sorți? Vei afla la sfârșit.

— Nu mă înțelege greșit, spune ea, viețile noastre au fost cât se poate de adevărate și de bogate, cu copiii și munca, cu excursiile și ieșirile în oraș, călătoriile în străinătate și toți prietenii – „plenitudinea vieții“, se gândește din nou cu vocea lui Ilan –, au fost lungi perioade de timp, ani de zile în care nu am simțit privirea ta străpungându-ne spinările. Bine, poate nu chiar ani. Săptămâni. Dar ce spun eu? Câte o zi pe ici, pe colo. De exemplu, când eram în străinătate, când plecam în concediu, ne era mai simplu să ne eliberăm de tine. Deși nici asta nu este într-un tot adevărat, spune ea cu tristețe, pentru că în cele mai frumoase locuri, în cele mai liniștite locuri simțeam dintr-odată împunsătura din spinare... nu, în burtă, aici, și Ilan o simțea în aceeași clipă, întotdeauna. Ei bine, zice ea, nici nu era prea dificil, mai ales în secunda în care cineva spunea ceva ce ne amintea de tine, vreuna din glumele tale sau un lucru care te caracteriza ori ceva ce implora să fie spus cu vocea ta, înțelegi? Sau când Ofer își răsucea gulerul cămășii cu gesturile tale ori gătea sosul pentru spaghete așa cum m-ai învățat tu sau o mie și unul de alte lucruri asemănătoare. Și imediat ne priveam unul pe altul în ochi, întrebându-ne unde ești în momentul acela, ce se întâmplă cu tine.

— Ora, nu fugi, mormăie Avram în spatele ei, dar ea nu îl aude.

Și asta a făcut parte din viața noastră, se gândește ea, oarecum surprinsă. A făcut parte din plenitudinea vieții: golul lăsat de absența ta, care ne umplea.

Preț de o clipă întreaga ei ființă a devenit privirea aceea pe care i-o arunca lui Ofer uneori, când căuta adânc înăuntrul lui, ca o oglindă cu o singură față, descoperind ceea ce nici măcar el însuși nu știa să vadă.

Și poate tocmai de aceea – se întreabă ea imediat – a încetat să te mai privească în ochi, poate de aceea nu a mai venit cu tine în Galileea?

Nu mai poate ține piept valurilor care o inundă. Se simte dintr-odată ca și cum ar fi atins o culme, iar ceva înăuntrul ei se sfărâmă, se topește, se relaxează și își slăbește strânsoarea, într-un amestec de surpriză și plăcere. Înaltă și puternică, asemenea unei amazoane, Ora stă cățărâtă pe un bolovan deasupra lui Avram, cu mâinile în șolduri, uitându-se la el cu o privire pătrunzătoare, apoi izbucnește în râs.

— Nu ți se pare că e o nebunie? Spune-mi. Nu crezi că mi-am pierdut mințile?

— Cum? întreabă el cu respirația tăiată. După toate astea?

— La început fug până la capătul lumii, iar acum, deodată, nu mă mai pot îndepărta nici măcar cu un singur pas de casă.

— Deci asta faci? Fugi spre casă?

— Mai devreme, când am început să mă îndepărtez, mă durea tot corpul.

— Aaa, spune el, masându-și șoldul care îl durea din pricina sprintului de mai devreme, pe panta muntelui.

— Sigur îți spui acum: „Nebuna asta care m-a răpit!“

El ridică spre ea fața lui mare și transpirată și îi zâmbește:

— Încă aștept să aflu ce anume face obiectul răscumpărării.

— E cât se poate de simplu, spune ea, aplecându-se spre el, cu mâinile pe genunchi și sânii ivindu-i-se rotunzi prin anchiorul cămășii. Ofer e răscumpărarea.

O pornesc la drum – ei îi place să simtă cuvintele pulsând: o pornesc la drum, doi prieteni o pornesc la drum –, iar poteca e ușoară, la fel sunt și ei, și pare că, pentru prima dată de când au început călătoria aceasta, capetele lor sunt mai puțin aplecate, iar privirile nu le mai sunt ațintite doar asupra cărării și asupra vârfurilor propriilor pantofi. Coboară și urcă odată cu poteca ce devine un drumeag pietruit, larg, apoi escaladează un gard de beton, după care se pierde complet într-un desiș de plante crescute haotic – ierburi înalte și verzi acoperă totul, astfel încât ei se hotărăsc să se încreadă în instinctele lor de călători și înaintează încă vreo sută de metri prin tufișuri, plini de curaj și tăcuți, fără să știe încotro se îndreaptă, fără să se poată agăța de nici un indiciu, precum primii pași ai unui copil, se gândește Ora în timp ce simte o nervozitate crescândă atunci când se gândește la Ofer, simte că acum nu îl ajută, că firul pe care îl leagă în jurul lui slăbește brusc, și încă nu se vede nici urmă de potecă, pașii lor devin grei, se opresc din ce în ce mai des pentru a privi în jur, în vreme ce alte perechi de ochi îi studiază pe ei, o șopârlă stă pe loc și se uită la ei cu suspiciune, o alta trece în grabă pe lângă ei, cu o lăcustă în gură, un fluture colorat ezită puțin înainte de a depune un ou galben pe o tulpină de cimbrisor, ca și cum toate ar simți că s-a stricat ceva în evoluția generală a lucrurilor, dar în clipa aceea ochii le cad asupra unui semn oranj cu albastru și alb care strălucește, fixat undeva pe o stâncă, și arată amândoi cu degetele spre el, savurând dulceața micuței lor victorii, iar Avram aleargă spre el, își freacă talpa de piatră, asemenea unui mascul care își marchează teritoriul, după care își mărturisesc unul altuia cât de îngrijorați fuseseră și se felicită pentru faptul că reușiseră să păstreze tăcerea și să nu se împovăreze unul pe celălalt. Semnele devin iar vizibile și dese, ca și cum cărarea le-ar recompensa perseverența pusă la încercare.

— Ascultă ce mi-am amintit, spune ea. Când s-a născut Ofer, când l-am adus acasă de la spital, m-am așezat lângă pătuțul lui și l-am privit. Dormea, mititel de tot, dar cu capul mare, cu fețișoara roșie, cu obrajii străbătuți de vinișoare, de la efortul pe care îl depusese pentru a se naște, și cu pumnul strâns în dreptul feței. Arăta ca un boxer, unul minuscul și înverșunat, concentrat parcă asupra unei furii pe care o adusesse cu el până aici, cine știe de unde. Dar, dincolo de toate astea, părea singur, ca și cum ar fi căzut de pe o planetă îndepărtată și singurul lucru pe care îl știa era că trebuie să se apere. Și atunci a venit Ilan și s-a așezat lângă mine, mi-a cuprins umerii cu brațele și ne-am uitat împreună la el și totul era foarte diferit față de momentul în care îl aduseserăm acasă pe Adam.

Avram îi privește pe toți trei, apoi întoarce repede capul și citește de pe foaia pe care Ilan o lipise pe ușa camerei lui Adam: *Administrația hotelului se așteaptă ca oaspeții să plece în momentul când vor fi împlinit vârsta de 18 ani!*

— Iar Ilan mi-a povestit, continuă Ora, că atunci când îl trimiteau într-o bază militară nouă, unde nu cunoștea pe nimeni și nici nu voia să cunoască, primul lucru pe care îl făcea era să-și găsească un pat ascuns în colțul cel mai îndepărtat și să doarmă câteva ore bune, pentru a se obișnui cu noul loc în mod inconștient, în timpul somnului.

Avram zâmbește fără să-și dea seama.

— Așa este. Odată îl căutaseră o jumătate de zi în baza militară de la Tassa. Crezuseră că-și luase tălpășița pe drum.

Ora își amintește cum îl aplecase pe Ilan deasupra pătuțului lui Ofer în timp ce acesta dormea cu pumnii strânși, spunându-i cu emfază „Privește, dragul meu, am mai născut un soldat pentru *Tzahal*⁴“, iar el se grăbise să-i răspundă: „Când va ajunge la vârsta aceea, va fi deja pace“.

Și-acum, uite, care dintre noi doi a avut dreptate? se întrebă ea.

Merg unul lângă celălalt, fiecare cufundat în propriile gânduri și totuși uniți printr-un singur legământ. Venele lui Avram pulsează neîncetat în ritmul vorbelor Orei. Unde eram eu în timp ce ei stăteau lângă pătuțul lui Ofer? Ce făceam în clipa aceea? Uneori, când încearcă un medicament nou, se trezește dimineața cu o durere complet necunoscută și rămâne culcat pe pat, treaz, cu fața scaldată într-o baltă de sudoare rece, ascultând cum un jet de sânge infectat își croiește drum pe dinăuntru lui, spre un organ de a cărui existență nici măcar nu fusese conștient până în clipa aceea. La fel se simte și acum, doar că teama pe care o simte este cu totul altfel, disimulată și în același timp alarmantă, iar capilarele par a-i trasa o hartă diferită.

Rucsacul Orei pare dintr-odată aproape lipsit de greutate, ca și cum cineva ar fi venit prin spatele ei și ar fi preluat o parte din povară. Îi vine să cânte, să strige de fericire, să danseze pe câmpie. Lucrurile pe care i le spune! Lucrurile pe care și le spun unul altuia!

— Ora, spune din nou Avram, alergi.

Pentru o clipă nu e sigură dacă se referă doar la ritmul alert al pașilor ei.

Ora izbucnește într-un hohot de râs:

— Știi ce spune Ofer mereu că vrea să fie când se face mare?

Fața lui Avram mimează un semn de întrebare; își ține răsuflarea, uluit de nesăbuita ei incursiune în viitor.

— Vrea, repetă ea, respirând greu, incapabilă să vorbească, vrea o slujbă în care să se facă experimente pe el în timpul somnului.

Iată că zâmbești din nou, se gândește ea, fii atent, altfel surâsul ți se lipește de buze și rămâne înțepenit acolo, apropo, îmi place zâmbetul tău, nu-l înăbuși, acasă nu am avut parte de prea multe zâmbete de la cei trei înțelepți ai mei. Ei se pricep în special la glume, își spune ea, dar de râs nu știu să râdă, mai ales la glumele mele, au un fel de spirit de echipă dat dracului, care îi determină să refuze să râdă la prostioarele mele, „Dar cum ai vrea să râdă cineva la glumele tale“, se mirase la un moment dat Ilan, „când elimini din start tot ce e amuzant?“

Ar vrea să-i spună: Ascultă, râsul lui Ofer este exact ca al tău, dar ezită. Râsul tău? Cel de pe vremuri? Nici nu știe cum ar putea să formuleze o asemenea propoziție. Aproape că îl întreabă: Mai râzi vreodată astfel, până când îți dau lacrimile? Până te întinzi pe spate, dând din mâini și din picioare? Mai râzi vreodată? Există cineva pe lumea asta care să te poată face să râzi?

Fata aceea, se gândește ea, punându-se în mișcare, cea despre care îmi vorbea mai demult, aia tânără, oare ea îl face să râdă?

Drumul lor se intersectează cu un lac mic, iar după îndelungi momente de ezitare, fac amândoi o baie, Ora în chiloți – un compromis între diverse dorințe și temeri contradictorii și încâlcite –, iar Avram complet îmbrăcat, rămânând apoi, după doar câteva minute, numai în pantaloni scurți, și iată-i trupul, de o paloare strălucitoare, presărat cu răni și cicatrici, mai flasc decât și-l amintea ea, dar mult mai solid decât și-ar fi putut imagina, iar dezbrăcat, așa cum e acum, inspiră o forță fizică surprinzătoare. Desigur, ca întotdeauna, alege să vadă numai acel „flasc“ din privirea ei, apucând între degete o bucată de piele acoperită de grăsime, prezentându-i-o cu emfază și ridicând apoi din umeri cu tristețe, parcă spunându-i, asta-i tot ce am de oferit, însă ea își aduce aminte cum șoptea el când îi vedea trupul gol, „O, Dumnezeule, Ora’leh, câtă splendoare!“. În afară de Ada, nici unul dintre oamenii pe care îi cunoștea nu mai folosise vreodată cuvântul acesta, întâlnit doar în poezii. Sau clătina din cap și necheza ca un cal ori răcnea ca un leu sau spunea, imitându-l pe bătrânul Captain Cat din *Milkwood*, „Lasă-mă să eșuez între coapsele tale“.

Ora plonjează în apa aceea nu prea adâncă și vede nu departe de ea corpul lui tremurând, iar o durere veche iese la suprafață, amintirea clipelor în care trupul acela masiv, cărnos și neglijat se aprindea ca un fitil întins, ardea în flăcări, și atunci ea îi lua fața în ambele mâini și îl forța să o privească în ochi, să rămână cât mai treaz posibil, pentru ca ea să se afunde în privirea lui complet deschisă, abisală, unde știa că era iubită pe deplin și necondiționat, că era acceptată cu bucurie și recunoștință așa cum era, toată, cu bune și rele.

Ora era punctul central, miezul, iar acesta era încă unul din lucrurile noi pe care i le dăruise: Ora – nu Avram, nici Ora-Avram – era locul în care făceau dragoste. Trupul ei, într-o măsură mult mai mare decât trupul lui, era punctul de intersecție al pasiunii lor, iar el își dorea mereu mai degrabă plăcerea ei decât pe cea proprie. Lucrul acesta o uluia, uneori chiar o punea în încurcătură – „Acum lasă-mă să ți-o fac și eu ție“, îl ruga ea, „vreau să te simți și tu bine“, însă el izbucnea în râs, „Dar când tu te simți bine, eu mă simt cel mai bine, nu simți asta? Nu se vede?“. Ea simțea și vedea, dar nu putea să înțeleagă cu adevărat. „Ce înseamnă altruismul ăsta?“, întreba ea nervoasă. „Care altruism?“ răspundea el cu un zâmbet viclean. „Ăsta-i egoism în cea mai pură formă.“ Iar pe buzele ei înflorea un zâmbet ezitant, ca și cum ar fi auzit o glumă pe care nu o înțelesese, răspundea din nou mângâierilor și limbii lui și simțea că intuiește un lucru complicat și încâlcit, legat de ființa lui, pe care îl va descoperi dacă se va strădui mai mult, fiindcă doar așa îl va putea cunoaște cu adevărat pe

Avram, dar săruturile lui erau dulci, limba lui făcea pământul să se cutremure și ea renunța de fiecare dată, nicicând nu găsea momentul potrivit, iar totul a rămas în cele din urmă nerostit.

Însă știa că dacă lucrurile ar fi stat exact pe dos – îl aude pe Avram ieșind din lac, împrășcând apă în jurul lui, iar ei îi pare rău, fiindcă ar fi vrut să se joace puțin cu el (deși nu părea prea interesat), și acum va fi nevoită să iasă dezbrăcată în fața lui –, dacă el ar fi fost în poziția ei, nu ar fi renunțat, ar fi căutat și ar fi întors pe toate părțile fiecare răspuns al ei, și-ar fi amintit și ar fi prețuit fiecare cuvânt, analizându-i toate sensurile iar și iar, la nesfârșit. Se grăbește să iasă din apă, sărind de pe un picior pe altul și acoperindu-și sânii cu brațele din cauza frigului. Bineînțeles că acum pielea lor este mult mai încrețită, unde-i prosopul, la naiba, de ce nu-l pregătise înainte de a intra în apă?

Avram îi aruncă un prosop aproape fără să o privească, iar dinții ei clănțănesc un „Mulțumesc“ și, în timp ce se întoarce cu spatele la el, pentru a se usca, își aduce aminte ce i-a spus pe vremea când aveau nouăsprezece ani, că erau fără cusur, fiindcă se cuibăreau perfect în palmele lui – se încăpățâna să vorbească despre sânii ei folosind o formă pronominală feminină, în ciuda faptului că substantivul este, în mod cu totul surprinzător, de genul masculin. Cum ar putea fi altfel decât feminin, se întreba el, iar ea îi adoptase cu plăcere punctul de vedere. Cât de mult îl uimeau și cum nu se mai sătura de imaginea lor! Îi nimea *splendorile* tale, întărindu-i convingerea că el chiar nu o vedea așa cum era, că era orb în fața defectelor ei, că o iubea cu adevărat – iar ea îl iubea pentru că îi transformase mugurașii aceia în sâni și pentru că le dăduse un loc al lor în lume chiar înainte ca cineva să-i observe, deoarece crezuse cu atâta pasiune în condiția ei de femeie atunci când ea însăși se îndoise de asta. Și în anii care au urmat, când i-a alăptat pe băieți, își dorea adesea ca și Avram să se poată bucura de ea, să o simtă mare, plină de lapte și generoasă, „Cupa ta e plină“, îi plăcea lui să-i spună când erau împreună.

Se șterge cu gesturi energice, cum face întotdeauna, frecându-se până când pielea i se înroșește și o pișcă, amuzată de gândurile care îi trec prin minte, și se uită spre Avram cu o privire stranie, nerăbdătoare, în timp ce el deschide un ochi și o întreabă

— Ce?

Ea se repliază și își recapătă forțele, clipind des, ca pentru a curăța cât mai repede urmele privirii aceleia obraznice și umede care alunecase mai devreme din ochii ei.

În clipa în care Avram se ridică pentru a-și lua bluza pe el, Ora îl anunță că până aici a fost, bluza lui trebuie spălată imediat și o vor pune la uscat pe rucsac, iar tu, te rog din tot sufletul, deschide rucsacul ăla și ia-ți ceva curat de îmbrăcat chiar acum.

Merg de-a lungul unui lanț de izvoare: Ein Gargher, Ein Pu'ah, Ein Halav. O tapițerie din licheni de un portocaliu palid acoperă crengile migdalilor de pe marginea potecii. Mormolocii se ascund când umbra lui Avram traversează apa izvorului. Ora vorbește. Din când în când îl privește pe

Avram și îi vede buzele mișcându-se, ca și cum ar încerca să-și graveze înăuntru cuvintele ei. Ea îi vorbește despre nopțile lungi petrecute împreună cu Ofer, legănându-se în balansoar, în timp ce acesta din urmă arde, cuprins de febră, transpirat, tremurând și scâncind. Adoarme și se trezește lângă el, îi vorbește încetișor și îi șterge sudoarea de pe fețișoara chinuită.

— Nu am știut niciodată că poți simți durerea altcuiva în felul acesta, spune ea și îi aruncă lui Avram o privire scurtă, pentru că cine avusese mai mult decât el capacitatea de a simți durerea celuilalt?

Îi vorbește despre alăptat. Cum vreme de câteva luni Ofer nu a trăit decât cu laptele ei. Cum purtau întregi conversații gângurind și privind-se unul pe altul.

— Un limbaj nou, întreg și atât de bogat, încât cuvintele nu sunt în stare să îl descrie.

Ar vrea să se vizualizeze și pe ea acolo, nu doar pe Ofer: cu sutienul strâmt, special pentru alăptat, pătat și părul răvășit, cu burta care refuzase luni întregi să se dezumfle, cu disperarea și neajutorarea din ochii ei în clipa în care dădea piept cu durerea misterioasă a lui Ofer, care plângea și țipa. Când înfrunta sfaturile acide ale mamei ei, pe cele ale vecinelor mult mai pricepute și pe cele ale asistentelor de la policlinică. Cu bucuria înțelegerii faptului că, prin simpla existență a trupului ei, ținea în viață o ființă.

Și clipele – abisale – dintre plânsetul înfometat al lui Ofer și secunda în care sfârșul ei dispărea în gura lui. Când țipa, trupul lui părea că se dezintegrează, părea a avea conștiința faptului că va muri. Frica de moarte îl inunda cu repeziciune. Iar ea umplea spațiile goale, înfometate. El urla și se tânguia până când lichidul ei plin de viață pulsa ritmic înăuntrul lui, umplându-l încetul cu încetul, iar o scânteie de ușurare îi lumina fața micuță: era salvat, ea îl salvase, ea avea puterea să facă asta.

Ea, care simțea o panică morbidă ori de câte ori trecea din viteza a treia într-a patra, dăruia viață unui om.

Uneori, când îl ținea în brațe, își trecea mâna cu un gest rapid peste fața și trupul lui, gândindu-se la firele invizibile ce alcătuiau plasa aceea care îl lega pe Ofer de Avram, indiferent unde s-ar fi aflat el. Știa că este o prostie, dar nu se putea abține.

E noapte, pe lume nu mai sunt decât el și ea, peste tot în jur e întuneric, iar laptele cald curge dinăuntrul ei înăuntrul lui. Palma lui micuță pe sânul ei, un degețel rozaliu întins ca o antenă, celelalte mișcându-se în ritmul în care suga gurița lui, celălalt pumn zdrobește materialul capotului ei, o șuviță din propriul păr sau o ureche, ochii îi sunt larg deschiși și el o privește, iar ea se afundă în ei, imprimându-se pe retina lui. Așa se simte: fața ei se imprimă pe suprafața moale a creierului lui încă încețoșat. Trăiește o clipă de eternitate. Își vede propria imagine reflectată în ochii lui și este mult mai frumoasă decât oricând altcândva. Își jură că îl va crește astfel încât să devină un om bun, cel puțin mai bun decât ea însăși, că va repara tot ceea ce mama ei a stricat în ea. Entuziasmul ei răbufnește printr-un jet de lapte care stropește gura și nasul lui Ofer, iar acesta, luat prin surprindere, se îneacă și începe să plângă.

Acum, în timp ce merge, își îmbrățișează trupul biciuit de valurile unei furtuni aprige. Senzații uitate: plinătatea și greutatea și picăturile care i se prelingeau pe sub bluză în mijlocul străzii, la serviciu sau la cafenea, chiar și numai când se gândea la Ofer.

— Gândul la el îmi făcea laptele să curgă, spune ea râzând, iar Avram, cu fața scaldată în lumină, se întreabă dacă Ora l-a lăsat vreodată pe Ilan să-i guste laptele.

Pe la ora unu, la mijlocul zilei, deasupra lor începe să plutească umbra. Merg pe malul râului Tzivon, o vale adâncă și ciudată care îi face pe amândoi să tacă. Cărarea șerpuieste printre bucăți mari de stâncă prăbușită, iar ei trebuie să urce, măsurându-și cu atenție fiecare pas. Stejarii din jurul lor sunt nevoiți să crească din ce în ce mai înalți, să se întindă tot mai mult, pentru a ajunge la lumină. Iedera palidă și frunzele lungi de ferigă curg în cascadă pe trunchiurile lor. Pășesc pe un covor de frunze uscate, care se fărâmițează sub picioarele lor, printre ciclame decolorate și ciuperci albe. Aici e aproape beznă.

— Simte asta, zice ea, punând mâna lui Avram pe un bolovan acoperit cu un strat de mușchi verde. E moale ca o bucată de blană.

În jurul lor domnește tăcerea. Nu se aude nici măcar un ciripit.

— E ca o pădure de poveste, spune Ora în șoaptă.

Avram privește în jurul lui. Umerii îi sunt puțin aplecați înainte. Degetele i se mișcă încontinuu, numărându-se fără oprire unele pe altele.

— Nu-ți fie teamă, zicea ea, voi găsi o cale de ieșire.

Avram arată cu degetul spre ceva:

— Privește!

O rază izolată reușise să străpungă desigurul de frunze și luminează o bucată de stâncă.

Când ne întoarcem, se gândeste Avram, voi citi o carte despre Galileea sau voi studia măcar o hartă. Vreau să știu pe unde am trecut. Cum ar fi fost oare pentru ea să se plimbe pe aici împreună cu Ofer, nu cu mine? se întreabă el. Despre ce ar fi vorbit? Cum te simți când știi că ești complet singur cu copilul tău într-un asemenea loc? Probabil foarte ciudat. În mod sigur Ora nu i-ar da voie să tacă nici o clipă, își spune el, zâmbind. Probabil că ar vorbi și ar râde încontinuu de oamenii întâlniți pe drum. Poate că ar râde chiar și de mine dacă m-ar întâlni întâmplător.

Urcă pe o potecă îngustă, brăzdată de rădăcinile răsucite și groase ale copacilor. Ranițele devin din ce în ce mai grele. Ora se gândeste cum ar fost dacă Ofer și Avram ar fi făcut această excursie împreună, singuri. O călătorie a bărbaților.

Apoi, deodată, ca și cum le-ar fi fost ridicată o mână din dreptul ochilor, pășesc din umbră în lumină. După câteva clipe văd o poiană, coama unui deal și o livadă albă, înflorită.

— Cât e de frumos! spune ea în șoaptă, pentru a nu tulbura liniștea din jur.

Cărarea e lină. O potecă largă, bine bătută, cu un bulevard de ierburi pe mijloc. Precum coama

unui cal, se gândește Avram.

Ora îi povestește despre expedițiile întreprinse de Ofer prin toată casa, despre felul cum a studiat fiecare carte de pe rafturi, fiecare frunză, fiecare oală și capac din dulapul de la bucătărie. Îi împărtășește fiecare frântură de amintire care îi vine în minte despre copilăria lui. Când a căzut de pe scaun și medicii de la camera de gardă i-au cusut șapte copci în bărbie. Când o pisică l-a zgâriat pe față în timp ce se juca – dar îl liniștește imediat, nu are nici o cicatrice, și Avram își atinge în grabă propriile urme lăsate de răni pe brațe, la umăr, pe piept și pe spate, simțindu-se cuprins de un surprinzător val de bucurie la gândul că Ofer e întreg, că trupul lui e întreg.

Dar se pare că Avram se trezește treptat la realitate: vrea să știe când a început Ofer să vorbească și care a fost primul lui cuvânt.

— Tata, spune Ora.

Dar Avram nu aude bine și întreabă neîncrezător:

— *Avram?*

Apoi își dă seama că a greșit și râd amândoi. Bineînțeles că apoi întreabă care a fost primul cuvânt al lui Adam („Or“, răspunde ea, „lumină“. Îl simte înghițindu-și întrebarea aceea firească: „Nu «mama»?“ Avram spune apoi „«Or» e aproape «Ora»“, iar ea nici nu se gândise vreodată la asta. Își aduce aminte cum Ofer pretindea întotdeauna că primele lui cuvinte au fost „Du-mă la stăpânul tău!“). Îi amintește lui Avram despre biroul masiv al mamei lui, care se transformase în masă de înfășat, și de biblioteca neagră, pe care stătuseră toate cărțile lor pentru copii. Reușește să își amintească multe dintre titlurile cărților pe care li le citea și citează „Pluto era un câine din kibbutzul Meggido“, după care îi explică ignorantului Avram despre fascinația pe care o exercita asupra copiilor iepurașul Mitz Petel. Zâmbește în inima ei: noi doi semănăm puțin cu girafa și leul din cartea asta.

Încearcă să și-l imagineze pe Ofer micuț, spălat și curat, gata de culcare, odihnindu-și căpșorul pe umărul lui Avram, în timp ce acesta îi spune o poveste. Ofer e îmbrăcat în pijamaua lui verde cu imprimeu cu semiluni, dar nu vede ce poartă Avram. Nici măcar nu îl vede pe Avram, dar simte prezența trupului său masiv și felul în care Ofer se sprijină pe el. Crede că, probabil, Avram ar fi inventat seară de seară câte o poveste pentru el și ar fi pus în scenă adevărate piese de teatru și spectacole. Nu are nici cea mai mică îndoială că s-ar fi plictisit să citească aceeași poveste în fiecare zi, timp de săptămâni întregi, cum cerea Ofer. Aude tonul acela special, misterios și blând al vocii lui Ilan când le citea copiilor povești înainte de culcare, făcând-o să simtă fiori în stomac, dar nu îi spune lucrul acesta lui Avram. Își aduce aminte, pentru ea și pentru Ofer, cât de mult îi plăceau lui Ilan clipele acelea dinainte de culcare: chiar și atunci când era îngrozitor de ocupat la serviciu, își făcea timp pentru a veni acasă, o ajuta să-i pregătească pe băieți pentru culcare și ei îi plăcea să se ghemuiască între ei și să-l asculte citind.

Cărarea e ușoară, curgătoare. Avram întinde brațele, surprins de confortul pe care îl simte în

salvării lui Ofer. De trei ori îi suflecuse Ora pentru a ajunge la mărimea potrivită – mărimea unei arahide, cum spusese el râzând. Îi povestește despre grădiniță și despre primul prieten al lui Ofer, Yoel, care s-a mutat cu părinții în Statele Unite, frângându-i inima. „Sunt doar simple povestioare“, se scuză ea, dar de la o întâmplare la alta, copilul Ofer capătă contururi mai clare chiar și în mintea ei, modelându-se încetul cu încetul într-un băiat: bebelușul devine copil mic, hainele i se schimbă, la fel și jucăriile, părul și ochii. I-l descrie pe Ofer jucându-se singur, concentrat, absorbit de propriul joc. Îi povestește despre preferința lui pentru jucăriile miniaturale, încărcate de detalii și accesorii. Era uimită de felul în care le colecționa, cu o răbdare infinită, asamblându-le, desfăcându-le în bucăți și potrivind apoi din nou fiecare bucată la locul ei.

— Pe asta nu a luat-o de la mine, râde Avram, iar Ora se emoționează.

Prin ceea ce neagă acum confirmă tot restul.

Când avea optsprezece luni, au plecat în vacanță la plaja Dor. Dimineața s-a trezit devreme, în timp ce Ora, Ilan și Adam încă dormeau, s-a dat jos din pătuț și a ieșit singur din cabana pe care o închiriaseră. Desculț, îmbrăcat într-un tricou cu mâneci scurte și în scutec, a pășit pe peluza aceea mare din apropierea plajei și a văzut, probabil pentru prima dată în viața lui, un aspersion uriaș împrăștiind apă. A rămas pe loc și a privit uluit, chicotind și murmurând ceva pentru sine, după care a început să se joace cu apa: se strecura până aproape de aspersion, fugind apoi înainte ca apa să-i lingă picioarele. Ora, de-acum trează, îl privea dinăuntru cabanei și vedea cât era de fericit: întruparea fericirii, a luminii și a strălucirii soarelui, reflectată în jeturile de apă.

Apoi, pe neașteptate, aspersionul l-a prins din urmă și l-a stropit din cap până-n picioare. A fost șocat. Stătea paralizat sub șuvoiul de apă, tremurând din tot corpul, cu fața schimonosită și întoarsă spre cer, agitându-și pumnișorii strânși. Ora îi exemplifică lui Avram, închizând strâns ochii, cu buza de jos tremurând ușor. Un pui de om minuscul, singur printre jeturile de apă care îl stropeau din toate direcțiile, acceptând o pedeapsă pe care nu o înțelegea. S-a repezit să-l salveze, dar ceva a oprit-o, făcând-o să se întoarcă în ascunzătoarea ei. Probabil că voia să-l vadă pentru câteva clipe așa, singur, îi spune ea lui Avram. Singur în lume.

Ofer s-a desprins în cele din urmă din locul acela, mergând la o distanță sigură de aspersion, pe care îl privea acum cu mândria rănită, scâncind și tremurând din toate mădularele. Dar a uitat imediat înfrângerea suferită în clipa în care a văzut o nouă creatură minunată: un cal bătrân și schiop, cu urechile ieșite prin două găuri făcute în pălăria mare din paie pe care o avea pe cap. Calul trăgea după el o căruță în care ședea un bărbat, tot bătrân, ce purta și el pălărie. Bătrânul aduna în fiecare dimineață mizeria de pe plajă, iar acum o ducea la groapa de gunoi. Ofer îi privea fascinat, cu apa picurându-i încă din haine și ochii rotunjiți de uimire. În timp ce calul și căruța treceau pe lângă el, bătrânul a observat copilul, i-a trimis un zâmbet fără dinți și și-a ridicat pălăria cu o curtoazie care a părut să facă pentru o clipă legătura între numeroșii ani trăiți de el pe lumea asta și

copilăria lui Ofer.

Ora se temea că lui Ofer i-ar putea fi frică de bătrân, dar copilul s-a bătut ușor pe burtică, a izbucnit într-un hohot de râs și și-a lovit căpșorul de câteva ori cu ambele mâini, imitând, probabil, gestul bărbatului de a-și scoate pălăria.

Apoi a început să urmărească animalul.

Mergea fără să se uite înapoi, iar Ora îl urma.

— Era plin de forță, îi povestește ea lui Avram, și nu avea pic de teamă. Un omuleț de un an și jumătate.

O frunză mică unduiește în sufletul lui Avram, plutind undeva înaintea lui. Îndărătul pleoapelor lui strâns lipite una de alta un băiețel pășește pe o plajă goală, cu trupul aplecat în față, îmbrăcat într-un scutec și un tricou și deplasându-se mereu înainte.

În căruță erau grămezi de gunoaie, cutii de carton, plase de pescuit rupte și saci mari de gunoi menajer. În jurul ei mișunau muștele, lăsând în urmă un miros greu. Din când în când bătrânul striga obosit la animal, agitând în aer un bici lung. Ofer mergea în spatele lor, pe malul apei, iar Ora pe urmele lui, percepând prin ochii lui uimirea în fața acelei bestii mari, costelive, și poate că – se gândește ea acum, în timp ce îi povestește lui Avram –, poate că el chiar a crezut că ceea ce se mișca acolo, în fața ochilor lui, era o singură creatură, una minunată și complexă, cu două capete și patru picioare, cu roți mari, harnașament din piele, pălării de paie și un norișor zumzăitor plutind deasupra ei. În timp ce îi povestește lui Avram, grăbește pasul fără să își dea seama, trasă parcă de amintirea aceasta vie: Ofer pe plajă, un pui curajos ce se zbârlește spre viitor, cu ea pe urmele lui, ascunzându-se din când în când, deși nu ar fi fost nevoie, pentru că el nu s-a întors nici măcar o singură dată să privească în urmă, și întrebându-se până când ar fi putut merge astfel, timp în care el îi răspundea cu propriii pași, la nesfârșit, iar ea vedea – nu e nevoie să o spună, chiar și Avram înțelege asta – ziua în care o va părăsi, în care se va ridica și va pleca, așa cum fac toți, ghicind puțin din ceea ce va simți atunci, puțin din ceea ce acum își înfige dinții de carnasier în trupul ei.

Când nu a mai putut ține pasul cu calul și bătrânul din căruță, Ofer s-a oprit, le-a făcut cu mâna, închizând și deschizând pumnișorul, după care s-a întors spre ea cu un zâmbet dulce și viclean, cu brațele deschise, ca și cum ar fi știut mereu că e acolo, în spatele lui, ca și cum nu s-ar fi putut altfel. A alergat în brațele ei, strigând „Mimi, mimi, pisi!“

— Vezi tu, în cărțile lui animalele cu boturi prelungi și urechi mari erau pisici.

— E un cal, îi spusese ea, strângându-l la piept. Spune și tu: cal.

— Țsta era obiceiul lui Ilan, îi spune ea în timpul următoarei pauze de cafea, în mijlocul unei câmpii stacojii de caprifoi, pătate ici și colo de câte o tulpiniță de narcisă galbenă în jurul căreia roiesc albinele, de fiecare dată când îi învăța pe Ofer sau Adam câte un cuvânt nou, îi punea să îl repete cu voce tare, iar adevărul este că uneori lucrul ăsta mă scotea din sărite, fiindcă mă gândeam,

de ce trebuie să o facă astfel, ce este el, antrenorul lor personal? Dar acum îi dau dreptate și chiar îl invidiez retroactiv, pentru că în felul acesta era mereu primul care auzea fiecare cuvânt nou rostit de gurile lor.

— Pe asta a luat-o de fapt de la mine, spune Avram cu o ezitare ciudată. Știi asta, nu-i așa?

— Ce anume?

El se bâlbâie, îmbujorat:

— Eu i-am spus la un moment dat, în armată, că dacă voi avea un copil, îi voi înmâna fiecare cuvânt în parte, i-l voi prezenta, și fiecare va fi ca un... știi tu, ca un legământ între noi.

— Deci de la tine l-a luat?

— Nu... nu ți-a spus?

— Nu îmi aduc aminte să o fi făcut.

— Poate că a uitat.

— Da, poate, spune ea. Sau poate că nu a vrut să-mi spună, ca să nu mai pună sare pe rană. Nu știi. Aveam amândoi tot felul de ritualuri legate de persoana ta, momente în care voiam să fim cu tine, dar mai ales cuvintele și felul în care vorbeau... băieții, la ei mă refer.

Oftează, iar buza ei superioară, puțin căzută, pare să mai alunece o treaptă.

— Ei bine, știi, aveți chestia asta în comun...

— Adică și eu? întrebă mirat Avram.

— Haide, doar e evident! Amândoi erați atât de verbali! Vorbeați fără întrerupere, jur, iar Ilan...

Hei, ce-a fost sunetul ăsta?

Ceva se mișcă în ciulinii din apropiere, se aude un zgomot ca un târșăit scurt venind din mai multe direcții, apoi un foșnet făcut de o creatură însuflețită, care aleargă, după care se oprește cu respirația întretăiată, iar Avram sare de la locul lui și privește cu atenție în jur. Se aud lătrături pe mai multe voci. El îi strigă Orei să se ridice, dar ea răstoarnă cafeaua, se împiedică de ceva și cade. Avram se năpustește deasupra ei, împietrește acolo cu ochii holbați și gura deschisă într-un țipăt mut, iar câinii, câinii îi înconjoară din toate părțile.

Când Ora reușește în cele din urmă să se ridice, numără trei, patru, cinci. El întoarce capul spre stânga, unde mai sunt cel puțin patru, toți de rase diferite, mari și mici, murdari și sălbatici, toți lătrând furioși la ei. Avram o trage spre el, strângându-i cu putere încheietura, dar Ora încă nu înțelege, mintea ei procesează de fiecare dată dureros de încet fiecare situație nouă în care se află. Ba mai mult decât atât: în loc să i se declanșeze automat mecanismele de autoapărare, are tendința absolut prostească – opusă instinctului de conservare, cum spusese la un moment dat Ilan – de a se pierde în detalii lipsite de importanță (broboane de transpirație udă în doar câteva secunde subsuorile lui Avram, unul din câini are un picior rupt, pe care și-l ține îndoit sub el, ochii lui Ilan străluceau sălbatic în urmă cu nouă luni, când îi spusese că are de gând să o părăsească, bărbatul pe care îl întâlniseră pe malul râului Kedesh purta două verighete identice pe două degete diferite).

Câinii formaseră un fel de triunghi, în al cărui unghi ascuțit stăteau un câine de vânătoare negru, cu pieptul lat, și, puțin în spatele lui, o potaie cu blana vărgată, aurie. Cel negru latră sălbatic, tare, aproape fără să se oprească pentru a respira, în vreme ce potaia aurie scoate mai degrabă un huruit grav, prelung și amenințător.

Avram se întoarce, respirând greu, ca un astmatic.

— Tu stai aici, eu acolo, zice el repede. Lovește cu picioarele și urlă!

Ora încearcă să țipe. Nu reușește. Dintr-un fel de rușine, o stânjeneală tâmpită față de Avram, poate chiar și față de câini. Și față de ea însăși? Când a țipat ea cu adevărat? Când a urlat din toți rărunchii? O va face vreodată?

Câinii latră înnebuniți, trupurile li se clatină dintr-o parte în alta, iar mârâitul și lătratul lor e încărcat de o furie primară, încăpățânată. Îi privește. E fascinată de gurile lor deschise, de firișoarele de salivă care le curg printre dinți. Câinii se apropie încet, încercuindu-i. Avram îi spune, fără să-și miște buzele, să găsească un băț, o creangă, orice, iar ea încearcă să își amintească lucrurile pe care le-a auzit întâmplător de la Adam în timpul conversațiilor cu prietenii lui. Era acolo un băiat drăguț pe nume Idan, un muzician talentat, care se înrolase în trupele de elită ale armatei și care odată, în timp ce îi ducea pe el și pe Adam la un concert în Cezareea, le povestise cum antrenau câinii, pregătindu-i să atace „partea dominantă“ a suspectului urmărit, mâna sau piciorul de care acesta s-ar putea folosi pentru a se apăra în fața animalului. Îi explicase Orei că un câine obișnuit mușcă și apoi dă drumul mâinii pe care a mușcat-o, în timp ce un câine din unitatea lor își încleștează maxilarele în mâna, piciorul sau fața pe care le înșfacă (Idan însuși avea un ciobănesc belgian, despre care spunea că are cele mai puternice instincte, pe care le puteai modela după bunul tău plac). E incredibil cum își amintește toate aceste informații folositoare – numai că Idan era cel care asmuțea câinii împotriva oamenilor, iar acum ea se află de partea cealaltă a baricadei.

— Ți-a negru, o îndeamnă Avram. Fii cu ochii pe el.

Masculul acela mare – fără îndoială, conducătorul haitei – se apropie, privind-o cu ochii injectați: o masă uriașă de carne, ce pare să-și părăsească trupul câinesc și să se transforme într-o bestie primitivă. Exact în clipa aceea un alt câine, mai mic și mai îndrăzneț, țâșnește dintre tufișuri în direcția lui Avram, iar Ora sare spre acesta din urmă, agățându-se de el, la un pas de a se prăbuși amândoi la pământ. Avram se întoarce furios spre ea și fața lui pare pentru câteva secunde precum cea a unui animal – unul iubitor de pace, vegetarian și sperios, o antilopă gnu, o lamă sau o cămilă care se trezește deodată în mijlocul unui masacru –, apoi îi dă câinelui un șut puternic, iar animalul plutește prin aer într-o tăcere înspăimântătoare, întins ca un covor, cu capul pe spate într-o poziție nefirească, urmat îndeaproape de unul din pantofii lui Avram.

— L-am omorât, murmură surprins Avram.

Tăcerea umple aerul. Câinii amușină, cuprinși de nervozitate. Ora simte că dacă ea și Avram nu vor ataca, animalele se vor liniști. Se gândește la câinele ei, Nicotină, și încearcă să aducă blândețea

lui până aici și să răspândească spre animale mirosul lui casnic. Se uită în jur. Întreaga câmpie e plină de câini. Aproape toți arată ca niște animale de companie sălbăticit. Ici și colo se vede câte o zgardă colorată, înecată într-o claie de blană deasă și murdară. Câteva cozi se mișcă dintr-o parte în alta, amintind de mângâieri și devotament. Toți ochii lor sunt bolnavi, acoperiți cu straturi galbene de urdori, cu musculițe roindu-le în jur. Nicotină, care fusese cadoul ei pentru Ilan când se lăsase de fumat, îi era aproape ca un suflet pereche, dar ceea ce se întâmplă aici e un lucru complet rupt de lumea în care trăim. E o revoltă. O trădare. Câinele cel mare și negru tace, evaluând situația, timp în care ceilalți – inclusiv Ora și Avram – îi așteaptă încordați verdictul. Puțin în spatele lui șade câinele auriu. Când Ora îl privește cu atenție, se întoarce jenat și își trece limba peste bot, iar ea știe că este o cățea.

— Pietre, adună pietre, îi șoptește Avram din colțul gurii. Aruncăm amândoi deodată.

— Nu, așteaptă, spune ea, atingându-i brațul.

— Numai nu îi lăsa să vadă că ne e teamă...

— Așteaptă, nu face nimic. Vor pleca.

Câinii își mișcă încet capetele, ca și cum le-ar asculta conversația.

— Și nu te uita în ochii lor, nu în ochi!

Avram își pleacă privirea.

Stau în tăcere unul în fața celuilalt. Doi vulturi plutesc pe deasupra lor într-un dans de împerechere, cloncănind ca într-un hohot de râs.

Un tremur străbate pieptul imensului câine negru. Face câțiva pași, învârtindu-se încet în jurul lor. Ceilalți câini așteaptă încordați, cu blana zbârlită.

— La dracu', spune Avram în șoptă, ne-am ratat șansa.

Câinele cel negru continuă să meargă încet, trasând un cerc imaginar în jurul lor și fără a-și dezlipi ochii de la ei. Ceilalți câini îl urmează, completând cercul. Ora caută din priviri cățeaua aurie, care pare sălbatică și curajoasă alături de masculul cel negru. Un cuplu frumos, se gândește ea, simțind o înțepătură de gelozie, dorința ei de mult uitată: de a fi un cuplu frumos.

Dintr-odată totul începe iar, ca și cum mișcarea aceasta circulară ar fi trezit înăuntrul câinilor un instinct primitiv. Fețele și trupurile lor se ascut. Lupi, hiene și șacali îi înconjoară acum pe Ora și Avram, care se rotesc și ei odată cu haita. Spinarea lui Avram o atinge pe a ei. E transpirat. Se mișcă împreună înainte și înapoi și în lateral. Formează un singur trup. Ora aude un geamăt adânc, gutural – probabil al ei.

Câinii încep să alerge în jurul lor. Încet, cu pași mici. Ora o caută cu fervoare pe cățeaua aurie. Este extrem de important s-o găsească. Numără câine după câine, precum mărețelele dintr-un șirag. Uite-o, aleargă împreună cu ei. Dar Ora nu mai este atât de încrezătoare: botul cățelei e la fel de ascuțit ca al celorlalți, cu maxilarele dezgolite, arătându-și dinții.

Un fulger cenușiu se zărește o clipă, apoi ceva apucă pe la spate pantalonii Orei în dreptul

gambei, așa că ea începe să sară, cuprinsă de spaimă, și să lovească cu picioarele în toate direcțiile, fără să se uite. Izbește ceva, simte că piciorul i se rupe din pricina durerii puternice, iar o potaie murdară, plină de noroi, începe să schelălăie, fuge și se oprește la o oarecare depărtare, lingându-și rănile. Din gura lui Avram ies sunete acute, distorsionate: nu cuvinte, ci mai degrabă silabe frânte. Ora aproape că simte cum i se zguduie schelăria aceea a sufletului, pe care o ridicase cu atât de multe eforturi și care se prăbușea în clipa asta din pricina prostiei ei. Exact în momentul acela Avram apucă un băț, ținându-l foarte aproape de coapsa ei, iar în cerc se mai cască un gol. Imediat se aude o altă lovitură șuierătoare, urmată de un sunet amețitor, ceva se rupe, cineva se rupe, scâncește, își târăște pe două picioare jumătatea din spate a corpului, iar ea își aduce din nou aminte de Nicotină, bătrână și bolnavă, târându-se spre coșul ei cu o privire pierdută.

Ora începe să fluiera.

Nu o melodie. Ceva lipsit de muzicalitate, ceva monoton și mecanic, precum huruitul unui motor stricat. Are buzele țuguiate și fluieră. Câinii ciulesc urechile spre ea. Avram îi aruncă o privire plină de neîncredere. Barba îi e sălbatică, fața îngrozitor de ascuțită.

Continuă să fluiera. Urechile lor sensibile vibrează, încercând să descifreze semnalul acela transmis dintr-o altă lume. Ochii ei se învârt în toate direcțiile. Încearcă să scoată un sunet jos, plăcut și bogat, din adâncul plămânilor, dar nu-i iese decât un fluierat slab, pe care îl păzește ca pe o flacăra antică.

Un câine maroniu și costeliv se oprește, se așază pe labele din spate și se scarpină după ureche. În felul acesta sparge cercul. Câinii din spatele lui se împrăștie încetul cu încetul. Cățeaua cu blană aurie face, șovăitoare, câțiva pași în lateral cu un mers greoi. Un Canaan mare, cu o rană deschisă la una din pulpe, se îndepărtează șchiopătând, oprindu-se apoi în mijlocul câmpiei și ridicând capul spre cer, ca și cum ar fi uitat ce voia să facă. Orei i se pare că îl vede căscând.

Câinele cel negru își scutură capul de câteva ori, aruncând priviri intimidante spre ceilalți câini. Ora fluieră acum așa cum o făcea pentru Nicotină: primele acorduri ale melodiei *Iubita mea cu gâtul ca zăpada*, pe care ea și Ilan aveau obiceiul să și-o cânte unul altuia. Câinele de vânătoare negru latră de câteva ori spre cer, după care se întoarce și pleacă. Ceilalți îl urmează. Începe să alerge cu coada ridicată. Ceilalți câini îl imită. Cățeaua aurie se târăște după ei. Acum Orei i se pare mult mai mică. Îl privește cu coada ochiului pe Avram. Ține încă bățul – acum vede că este o creangă de eucalipt sau de pin – ridicat în aer. Pieptul lui urcă și coboară ca un burduf.

Ea fluieră. Când face duș, Ilan fluieră mereu melodiile lor, iar ea, întinsă pe pat, lasă cartea din mână și îl ascultă. Odată fluiera pe un ton jos, stând într-o margine a foaierei aglomerat al teatrului din Ierusalim, iar ea, auzindu-l, a început să fluiera, la rândul ei, încetișor și să meargă în direcția sunetului, până când s-au întâlnit și s-au îmbrățișat.

Avram o privește uimit. Ea continuă să fluiera în urma haitei care se îndepărtează. Își țuguie buzele și fluieră după cățeaua cu blană aurie, care întoarce capul în silă și încetinește pasul. Ora se

apleacă în față, cu mâinile pe genunchi.

— Vino, îi șoptește ea.

Ceialți câini aleargă, latră, se urmăresc unul pe altul, se luptă în joacă și străbat câmpia cu urechile ciulite sau blege, redevenind o haită. Cățeua îi privește, după care se uită din nou la Ora. Apoi, ezitând, cu lăbuțe tremurătoare, începe să pășească în direcția ei. Ora nu se mișcă. Fluieră încetișor, aproape imperceptibil, ghidând animalul. Avram lasă creanga jos. Cățeua trece printr-un ghem de plante cu țepi, care i se încâlcesc în blana de pe pieptul ei mare.

Ora se apleacă încet, așezându-se pe un genunchi. Cățeua se oprește dintr-odată, cu o lăbuță în aer și cu nările nasului negru dilatate. Ora găsește o felie de pâine pe prosopul care le servise drept față de masă și o întinde cu mișcări precaute spre câine. Animalul se dă câțiva pași înapoi și mârâie.

— Mănâncă, îi șoptește Ora, e bună.

Cățeua ridică mândră capul. Ochii ei sunt mari și împăienjeniți. Ora îi vorbește:

— Ai locuit odată într-o casă, ai avut o casă, oamenii te mângâiau și te iubeau. Ai avut un bol pentru mâncare și unul pentru apă.

Cu pași mici și precauți, cățeua se apropie de pâine. Mârâie, are sprâncenele arcuite și nu își ia ochii de la Avram și Ora.

— Nu te uita la ea, îi spune Ora în șoaptă.

— Mă uitam la tine, zice Avram încurcat, întorcându-și fața.

Cățeua apucă felia de pâine și o devorează. Ora îi aruncă o bucată de brânză. Cățeua o miroase și o mănâncă. Apoi câteva cubulețe de cabanos. Biscuiți.

— Haide, îi spune Ora, ești o cățea bună, ești bună, bună.

Animalul se așază și se linge pe bot. Ora toarnă puțină apă într-un vas din plastic și îl pune pe pământ, între ea și câine, după care se întoarce la locul ei. Cățeua îl miroase de la depărtare. Ezită să se apropie, vrând, dar în același timp temându-se. Un scâncet ușor îi alunecă de pe buze.

— Bea, ți-e sete.

Ea se apropie de vasul cu apă fără a-și dezlipi ochii de la Ora și Avram. Mușchii picioarelor îi tremură și pare că nu peste mult timp se va prăbuși. Bea apa repede, cu înghițituri mari, după care se retrage. Ora se apropie, dar cățeua își dezvelește colții, cu blana zbârlită. Ora îi vorbește în timp ce îi mai toarnă puțină apă. Face lucrul acesta de alte două ori, până când sticla se golește. Cățeua stă lângă castron. Apoi se întinde și mârâie spre un ghemotoc de blană și scaieți care i se agățase de labă.

Acum nu mai pot evita să se privească unul pe celălalt.

Avram și Ora stau acolo epuizați, stinși, rușinați, cu trupurile îngreunate de sudoare și frică. O tușă de stânjeneală le întunecă pentru o secundă chipurile. Nu avuseseră timp să-și reintre în piele. Avram o privește atent pe Ora, clătinând din cap încet, admirativ, cu recunoștință, în timp ce ochii lui albaștri se învâlburează, iar trupul ei își amintește deodată îmbrățișarea lui și, pentru o clipă, își

pune prosteasca întrebare dacă nu cumva ar trebui să fluiere și pentru el, să-l cheme în felul acesta. Dar el vine oricum, face trei pași și o îmbrățișează, o strânge la piept așa cum făcea pe vremuri și șoptește:

— Ora, Ora'leh.

Căteaua îi privește.

Peste o clipă ea se desprinde din înlănțuirea lui, face un pas în spate și se holbează la el ca și cum nu l-ar mai fi văzut de ani de zile, după care se năpustește asupra lui cu pumnii, lovindu-i fața, zgâriindu-l, fără să rostească nici un cuvânt, doar gâfâind, în timp ce el, luat prin surprindere, își acoperă chipul și apoi încearcă să o oprească, să o cuprindă în brațele lui, împiedicând-o să-l rănească sau să-și facă vreun rău sieși, fiindcă începuse de-acum să-și zgârie și să-și lovească propria față.

— Ora, gata, gata! strigă el, o imploră, până când reușește să o prindă ca într-o capcană în brațele lui și să o țină strâns la piept, pentru a-i potoli furia.

Însă ea se zbate, mârâie și îl lovește cu picioarele, de fiecare dată când simte un spațiu gol între ei, încearcă să-l umple cu un șut, cu un pumn sau cu o respirație încărcată de mânie, și cu cât devine mai sălbatică, cu atât mai strâns e nevoit el să o țină, până când aproape că se contopesc unul cu celălalt, sunt împlețiți, iar ea scrâșnește din dinți și urlă:

— Nenorocitul, toți anii ăștia... ne-ai pedepsit... cine-i de vină...

Vocea ei devine din ce în ce mai slabă, până când se sparge de pieptul lui. Ora își lasă capul pe umărul lui, uimită de ea însăși, de nebunia căreia îi căzuse pradă, de ce acum, de ce, fiindcă nu asta avusese de gând să-i spună. El nu se mișcă, o ține strâns în brațe, trecându-și mâna în sus și în jos de-a lungul spinării ei, peste cămașa udă de transpirație, iar ea trage adânc aer în piept, șoptind în trupul lui așa cum făcuse în urmă cu câteva zile în groapa pe care o săpase în pământ – un fel de rugăciune, își spune Avram, dar nu pentru el se roagă ea, ci pentru cineva dinăuntrul lui, pentru ca acela să se deschidă și să-i dea voie să intre acolo. Mâinile și trupul lui frământă încontinuu corpul ei, în timp ce ea îl frământă pe al lui, cu degete încleștându-se pe mădulare, întrebându-se, amintindu-și. Pentru o clipă – nu mai mult – are o senzație neașteptată, ca de abandon, ca atunci când ceva nu merge cum ar trebui, iar genunchii i se înmoaie, însă rămâne în picioare, adunându-și ultimele puteri. Ce-i asta? se gândește ea. Ce se întâmplă aici? Își lasă capul pe spate, vrând să-l privească în ochi și să-l întrebe, dar Avram o trage spre el cu o pasiune nouă, și totuși veche, lăsându-și din nou amprenta pe trupul ei. Exact așa era. Și ea își aduce aminte deodată cum, de fiecare dată când făceau dragoste – când se acuplau, cum îi plăcea lui să spună – era ca și cum ar fi halucinat înăuntrul ei, când viguros, când blând, cu mișcări încete, hipnotizate, ca mersul unui somnambul, în care întreg trupul îi era descătușat și totul era foarte diferit de ritmul în care trăia în afara ei, de starea de alertă mereu vie, ca a unui vânător cu degetul pe trăgaci. Îi mărturisise odată că din clipa în care pătrundea înăuntrul ei, era ca și cum în el s-ar fi închis un cerc și se cufunda

imediat într-un vis. „E ca un labirint subacvatic“, a zis când ea l-a rugat să îi descrie senzația. „Nu, nu, uită că am spus asta, e mai degrabă ca un vis pe care nu-l poți reconstitui în cuvinte sau pe care nu ți-l mai amintești după ce te-ai trezit. Și tocmai asta e frumusețea“, râdea el, „nu pot descrie în cuvinte, tocmai eu nu pot descrie în cuvinte“.

Sigur că simțea, în toți acei ani îndepărtați, prezența celorlalte femei și fete pe care le vedea trecând prin desișul ascuns îndărătul pleoapelor lui închise, simțea ritmul obscen și constant în care alternau pasiunea și fanteziile lui în timp ce făceau dragoste. Iar de fiecare dată când simțea o împunsătură de gelozie, își spunea că nu îl poți iubi pe Avram fără să-i iubești și imaginația, lumea lui paralelă, miile de femei din închipuirea lui. Dar imediat după aceea îi căuta gura, ca să-i dea sărutul ei, apăsător, profund, revendicator, sau doar îi atingea vârful limbii cu limba ei, pentru a-l întoarce spre sursa din care izvorâseră toate acelea înăuntrul lui, și el își dădea imediat seama ce face și îi răspundea zâmbind, cu pleoapele umflate, „Iată-mă, m-am întors“.

Și asta mereu, pe întreg parcursul acelor ani, cu toată vorbăria și pălăvrăgeala, cu toate intrigile țesute de piciorul lui și glezna ei, de pleoapele lui și buricul ei. Iar ea era atât de tânără și nici măcar nu știa că poți să râzi așa în timp ce faci dragoste, că trupul îi era incredibil de ușor, de alunecos și de fericit. Acum își aduce aminte de toate astea și abia se ține pe picioare, aproape că se prăbușește în trupul lui, au trecut ani întregi de când nu și-a mai dat voie să-și amintească felul cum se topeau unul în altul, cum toate organele lui se împleteau în jurul organelor ei – el spusese la un moment dat, râzând, „Oare de aceea se numește «orgasm»? Pentru că nu avem voie să risipim nici măcar o miime dintr-o atingere“, șoptea el, „nici un deget sau fesă sau pleoapă și cu siguranță nu două coapse sau un lob de ureche“. Iar atunci când era cu el, ea devenea inepuizabilă, râdea cu hohote scurte în clipa în care atingea orgasmul, în timp ce el aduna frânturile eului său împrăștiate în toate colțurile propriei ființe, ca un yoghin tibetan, cum îi explicase chiar el, cu un zâmbet conspirativ pe buze. Din cele mai izolate locuri, pornind din vârful degetelor de la picioare, din coate, din pleoape, din gât, începând de departe, spre ea au început să urce semnale și Ora zâmbea în inima ei, iată-l, iată-l, încordarea cărnii, abundența, valul acela care mătură totul în cale, dispariția celei mai mici urme de umor din trupul lui – devenit deodată serios, hotărât, încrezător –, mușchii împlețiți în jurul ei, încleștarea, esența lui, amprenta lui pulsând adânc înăuntrul ei. Își amintește.

Apoi îl simte venindu-și în simțiri, cu capul greu pe pieptul ei, mișcându-se încet, ca suspendat, cu gesturi de făt, și întrebând încet:

— Ora'leh, te-am rănit?

Și acolo, în mijlocul câmpiei, o îmbrățișează, o susține, după care o îndepărtează cu blândețe, păcat, era pregătită, numai să fi vrut și el. Probabil că mișcarea aceea nu a durat mai mult de câteva minute, dar Orei i s-a părut că între ei s-a scurs un ocean de timp. Și el, ce se întâmplă cu el? Unde este? Ce vrea? Ce știe ea? Doar că o ține în brațe, mângâindu-i părul și întrebând: Te-am rănit?

Apoi îi dă drumul, își dezlipește trupul de al ei, ca și cum și-ar fi dat seama ce era pe cale să se

întâmpale, conștient deodată de fantoma care îi juca feste, dar Ora, amețită, se clatină pe picioare și se agață din nou de brațul lui:

— Stai, de ce fugi așa, de ce fugi de mine?

Îl privește cu ochi oboșiți, îi atinge o zgârietură lungă și însângerată de pe nas, pe care ea i-o făcuse, și îl întreabă încetișor:

— Avram, îți mai amintești de noi doi?

- [1.](#) Carte pentru copii a scriitorului scoțian Kenneth Grahame (1859-1932).
- [2.](#) Plantă originară din sudul Europei, ale cărei flori divers colorate seamănă cu cele ale trandafirului sălbatic.
- [3.](#) Moshe Tabenkin (1917-1979), scriitor israelian, cunoscut în special pentru volumele lui de poezie și cărțile pentru copii.
- [4.](#) Forțele armate israeliene.

— Ilan s-a întors acasă, îi povestește ea, după ce a fugit de mine și de Adam și a luat la rând toate locuințele din Ierusalim, s-a întors la noi, în casa din Tzur Hadassah, și imediat a început să-și exprime uimirea în legătură cu Adam, mai bine zis cu felul cum îl neglijam eu pe Adam, cum nu mă ocupam de educația lui și nu făceam eforturi pentru a-i îmbunătăți vorbirea și manierele sau pentru a-l disciplina. Înțelegi? întreabă Ora, râzând. Timp de aproape trei ani Adam și cu mine am trăit mai mult sau mai puțin de capul nostru, ca două animale sălbatice din junglă, fără reguli, fără canoane – și iată că deodată își face apariția misionarul, iar noi aflăm că nimic din ceea ce făcuserăm până atunci nu era bine, fiindcă nu aveam un program fix, mâncam când ne era foame, dormeam când eram obosiți, iar casa era destul de dezordonată.

Apoi, ridicând un deget în aer, Ora zice:

— Stai puțin! Mai e ceva: Adam se plimba gol prin tot cartierul, devora cantități uriașe de ciocolată și stătea în fața televizorului cât voia, iar la grădiniță ajungea pe la unsprezece. La vârsta lui, încă avea probleme cu mersul la toaletă. Și îmi spunea pe nume: Ora, nu mama! Chicago! Iar Ilan, cum îl știi, a luat problema în mâini imediat, a făcut totul cu foarte multă delicatețe, desigur, cu multe zâmbete – știa că, din punctul meu de vedere, se afla într-o perioadă de probă –, dar dintr-odată, ca să îți dau un exemplu, ceasurile din casă au început să funcționeze: și cel din bucătărie, și cel mic din salon, și cel cu Mickey Mouse din camera lui Adam. Am început să facem curățenie și să aruncăm gunoaiile și vechiturile. Spuneam adio vremurilor bune! Sâmbăta asta sortăm jucăriile lui Adam, sâmbăta viitoare ne uităm prin hârtiile tale și cum rămâne cu toate medicamentele alea, care nici nu mai încap în dulap?

Ora râde fără chef.

— Și mie îmi plăcea. Nu mă înțelege greșit. Era plăcut să ai un bărbat în casă și să simți că e cineva care pune ordine în haosul ăla. Ca un fel de purificare. Aterizaseră echipele de salvare. Nu uita că eram însărcinată cu Ofer, așa că nu aveam suficientă forță pentru a mă împotrivi, iar tot entuziasmul de care dădea el dovadă îmi spunea că își pregătește cuibul cu seriozitate și că, poate, de data aceasta va rămâne în el.

Avram pășește alături de ea, mișcându-și degetele de la picioare în bocancii lui Ofer. În clipa în care i-a încălțat, a declarat că înoată în ei și că nu va putea merge așa.

— Vei putea, vei putea, bâiguise Ora, scoțând din rucsacul lui o pereche de șosete groase. Pune-ți astea în picioare.

El îi urmase instrucțiunile și, în ciuda faptului că bocancii încă îi erau puțin cam mari, se simțea mult mai bine în ei decât în tenișii lui, a căror talpă era atât de tocită, încât simțea fiecare pietricică pe care călca.

— Lasă-ți picioarele să plutească și gândește-te cât de plăcută e senzația asta, îl sfătuiuse ea.

Se întinde în spațiul lui Ofer, măsurându-i degetele. Tălpile lui studiază amprentele lăsate de picioarele fiului său. Mici adâncituri și ridicături, mesaje secrete, lucruri pe care nici măcar Ora nu le știe despre Ofer.

— Dar mai ales l-a cizelat de Adam. Curățenie, ordine și disciplină, cum am mai spus. După care a început un întreg proces de reeducare. Cum aș putea să îți explic...? Adam era un băiețel destul de tăcut. În perioada aceea nici eu nu eram prea comunicativă. Nici nu prea aveam cu cine să vorbesc. Eu și Adam eram singuri acasă în cea mai mare parte a timpului, aveam micuța noastră viață, una destul de bună, dacă stau să mă gândesc, iar vorbitul nu constituia chiar cea mai importantă parte a ei. Ne descurcam cât se poate de bine și fără cuvinte, ne înțelegeam perfect, iar eu mai cred, deși totuși poate că nu...

— Ce anume?

— Nu știu.

— Spune-mi.

— Poate că avusesem parte de prea multe cuvinte venite de-a lungul anilor de la voi doi, de la tine și de la Ilan. Poate că îmi doream puțină liniște.

El oftează.

— Toate vorbele voastre, discursul animat și inteligent care nu se încheia niciodată, eforturile neînchinate pe care le făceați mereu...

Ilan și cu mine, se gândește Avram. Doi păuni aroganți.

— Întotdeauna m-am simțit puțin exclusă, spune ea.

— Tu? Serios?

Avram e încurcat și nu știe cum să-i explice că a perceput-o mereu ca fiind centrul, punctul lor de coagulare, că a crezut mereu că ea a fost cea care i-a creat, în felul ei propriu, unic.

— Nu m-am integrat niciodată în spațiul pe care îl împărțeați voi doi.

— Dar îl creaserăm pornind de la tine, pentru tine.

— A fost prea mult, mult prea mult...

Merg în tăcere. Cățeaua se târăște în spate, la o distanță apreciabilă, cu urechile ciulite în direcția lor.

— Și Ilan, spune ea mai apoi, era uluit de Adam, de înapoierea lui lingvistică, după cum s-a exprimat el, și a început să-l învețe, la propriu, să vorbească. Înțelegi? Când avea mai bine de trei ani și jumătate, l-a trecut pe un program intensiv de vorbire.

— Cum?

— Pur și simplu îi vorbea tot timpul. Îl ducea dimineața la grădiniță și vorbeau despre tot ce vedeau pe drum. Când se întorceau acasă, discutau despre felul cum își petrecuse ziua. Ilan îi puneă întrebări și îi cerea răspunsuri. Nu-l slăbea nici o secundă. Era ca o mișcare de protest: „Tații

împotriva tăcerii“.

Avram râde încetișor. Ora se îmbujorează: gluma i-a reușit.

— Îi vorbea încontinuu, în timp ce-l îmbrăca și îl pregătea de culcare ori în timp ce îi dădea să mănânce. Îl auzeam fără întrerupere. Era ca un zumzet constant, care umplea casa, iar eu și Adam nu eram obișnuiți cu așa ceva. Mie mi-a fost foarte greu. Sunt sigură că și lui Adam. Se terminase cu „asta“ și arătatul cu degetul. Acum erau „tocuri“ și „încuietori“, „rafturi“ și „solniță“. Auzeam tot timpul în fundal cuvinte, ca de pe un disc stricat. „Spune «raft».“ „Raft.“ „Spune «lăcustă».“ „Lăcustă.“ Avea dreptate, nu neg, simțeam că face un lucru bun, vedeam cum orizontul lui Adam se lărgeste, pentru că deodată avea cuvinte cu care să numească obiectele din jurul lui, numai că eu nu... vezi tu... nu știu cum să mă exprim.

Ora râde și arată cu degetul spre punctul de la jumătatea distanței dintre ochii ei:

— Asta.

Inima ei o lua la galop când vedea uriașa sete de cunoaștere a lui Adam, pe care ea nu o intuise până în clipa aceea, pentru că, după o scurtă perioadă de acomodare, el a început să pară că înțelege ce îi oferea Ilan, devenind, aproape peste noapte, un copil vorbăreț.

— Ilan, îi explică ea lui Avram, vorbea cu Adam așa cum ai vorbi cu un adult. Cu vocabularul și tonul pe care le folosești când te adresezi unui om în toată firea.

I se strângea inima când auzea modul oficial și egalitarist cu care i se adresa băiatului, complet diferit de tonul ei copilăresc și jucăuș. Aproape că nu existau cuvinte atât de sofisticate încât să nu i le poată zice lui Adam: „Spune «asociație».“ „Asociație.“ „Spune «filosofie».“ „Filosofie“, „Kilimanjaro“, „*crème brûlée*“.

Ilan i-a explicat despre sinonime (ba chiar i-a desenat imagini, trasând linii între cuvintele gemene) și, tot la vârsta de trei ani, Adam a învățat despre pătrările Lunii, despre faptul că noaptea poate fi beznă sau întuneric, a aflat că cineva poate să sară, dar și să țopăie (Avram ascultă, mândru și totodată stânjenit, în timp ce înăuntrul lui mijește un zâmbet ciudat). Ilan inventa rime pentru a-l învăța noțiuni de gramatică și petreceau ore întregi repetând „copilul meu“, „iepurele lui“, „degetele ei“. Din când în când, Ora găsea puterea și curajul de a protesta: „Îl drezezi, îl transformi în marioneta ta“. Și Ilan îi răspundea că pentru el nu-i decât un joc de LEGO, dar cu sunete. Ar fi vrut să se opună, „Îți pui amprenta asupra lui ca și cum ți-ai marca teritoriul“, dar nu spunea decât că e prea mic pentru toate astea, un copil de vârsta lui nu trebuie să știe totul despre pronumele posesive. Și Ilan îi răspundea: „Dar uite cât de mult îi place“. „Sigur“, zicea ea, „își dă seama că îți face plăcere ție și nu dorește altceva decât să îți intre în grații“.

— Și fii atent aici, îi spune ea lui Avram. La aproximativ o jumătate de an după ce Ilan s-a întors acasă, Adam a întrebat unde plecase bărbatul din șopron.

— Ce i-ai spus?

— N-am putut rosti nici un cuvânt, iar Ilan a spus doar: „A plecat, nu se mai întoarce“. Tocmai

mi-am amintit detaliul ăsta. Unde rămăsesem?

Era slăbită. Sarcina cu Ofer, care începuse frumos, insuflându-i un aer de sănătate, devenise împovărătoare și greu de suportat spre sfârșit. În cea mai mare parte a timpului se simțea cât un elefant, secătuită și urâtă. În ultimul trimestru Ofer începuse să apese pe un nerv și Ora avea niște dureri cumplite ori de câte ori se ridica în picioare. Ultimele două luni și le petrecuse culcată pe pat sau în fotoliul cel mare din sufragerie, respirând greu, cu grijă – până și simplul fapt că respira îi provoca durere –, și privindu-i pe Ilan și pe Adam cum zumzăie în jurul ei, cuprinși de o febră a cunoașterii, în timp ce ea devenea din ce în ce mai slăbită și abia se strecura în tabloul acela de familie pe care și-l creionase cu ani în urmă, pornind de la o autocritică aspră.

Nu avea cum să le interzică lui Ilan și lui Adam să se distreze cu sinonime, rime și jocuri cu asocieri de noțiuni. Și, desigur, se simțea flatată când educatoarea de la grădiniță îi vorbea despre evoluția uimitoare a băiatului, care, într-o perioadă extrem de scurtă, părea să fi ajuns din urmă copiii cu doi ani mai mari decât el. Statutul lui se schimbase, deși continua să urineze în chiloței. Cel puțin acum putea să spună când se întâmpla asta, așa că era greu să te superi pe el.

— „Mi-a scăpat pipi“, îl imită Ora cu un zâmbet strâmb. De ce zâmbești? întrebă ea apoi, enervată.

— Mă gândeam că aș fi procedat exact la fel, spune Avram fără să se uite la ea.

— Cu copilul tău? Ca Ilan?

— Da.

— Nu aș putea spune că nu m-am gândit niciodată la asta, zice ea și jură să nu intre în detalii.

— La ce te referi?

— Las-o baltă. N-are importanță.

— Te rog, spune-mi!

— Mă gândeam uneori că tocmai asta căuta: un partener ca tine. Să aibă pe cineva inteligent și ager la minte, ca tine.

Avram își răsucesce în tăcere o șuviță din barbă.

— Fiindcă eu nu eram un substitut destul de bun, adaugă ea pe un ton sec. Cel puțin nu în această privință. Nu eram în stare și nici măcar nu depuneam vreun efort.

— Dar de ce ar fi trebuit s-o faci?

— Ilan avea nevoie de asta. Of, câtă nevoie avea de tine, de ceea ce fusese între voi! Cât de veșted se simțea fără tine!

Fața lui Avram arde, iar pe Ora o macină deodată gândul că poate nu înțelesese nimic din chinurile prin care trecuse Ilan atunci, că poate nu încerca să găsească un substitut pentru Avram, ci încerca să devină *el însuși* Avram. Înflăcărată, pășește din ce în ce mai repede. Poate că încerca din toate puterile să fie tatăl care își imagina că ar fi fost Avram?

Sunt atât de cufundați în propriile gânduri, încât apariția bruscă a unui drum în fața lor îi face să

tresară. Indicatoarele dispăruseră brusc. Ora se întoarce să verifice, dar vine înapoi dezamăgită. Ne simțeam atât de bine pe cărarea noastră, se gândește ea. Ce facem acum? Cum ajungem la Ierusalim?

Drumul nu e foarte larg, dar e destul de circulat, iar Ora și Avram se simt înceți și nătângi în comparație cu mașinile care trec pe lângă ei. S-ar întoarce cu bucurie pe câmpia liniștită, scăldată de razele soarelui, sau chiar în pădurea întunecată. Însă nu au voie s-o facă, Ora nu are voie, iar Avram pare să se fi molipsit de aceeași dorință de a merge mereu înainte. Stau acolo confuzi, privind în toate direcțiile și întorcând capetele de fiecare dată când o mașină trece prin dreptul lor.

— Suntem precum soldații aceia japonezi care au coborât din munți abia la treizeci de ani după terminarea războiului, spune ea.

— Eu chiar sunt așa, îi amintește el.

Ora vede: șoseaua și violența pe care o emană îl sperie pe Avram. Corpul și fața lui s-au închis. Ea caută din priviri cățeaua. Mersese în spatele lor până în urmă cu câteva minute, păstrând distanța, dar acum dispăruse. Ce ar trebui să facă? Să se întoarcă să o caute? Cum o va convinge să traverseze șoseaua? Cum îi va convinge pe ea și pe Avram să traverseze șoseaua?

— Vino, spune ea, gata de acțiune, știind că dacă nu va face ceva curând, va fi contaminată de nervozitatea lui Avram și nici unul dintre ei nu va mai fi în stare de nimic. Vino, traversăm.

Îl ține de mână, simțind cât de înfrânt și de nesigur îl face să se simtă drumul din fața lor.

— Când îți spun eu, o iei la fugă.

El încuviințează, dând repede din cap. Ochiul îi sunt ațintiți asupra vârfulor bocancilor.

— Poți să fugi, nu?

Expresia feței lui se schimbă brusc.

— Spune-mi un lucru. Așteaptă o clipă...

— Nu acum, mai târziu.

— Nu, așteaptă. Ce ai spus mai devreme...

— Fii atent, după camion... Acum!

Ora face câțiva pași pe șosea, dar se simte trasă înapoi de corpul lui masiv și greu. Privește repede în stânga și în dreapta. Un jeep de un roșu strălucitor se îndreaptă spre ei, făcându-le semn din faruri. Au ajuns aproape în mijlocul drumului – nici nu pot înghiți, nici nu pot vomita, cum se spune –, iar Avram e împietrit. Ora îl strigă și îl trage de mâini. Are impresia că vorbește cu ea, pentru că buzele lui se mișcă. Jeepul șuieră pe lângă ei, claxonând cu furie, în timp ce Ora se roagă să nu vină nici o mașină din sens opus.

— Spune-mi, murmură el din nou, spune-mi...

— Ce? îi mârâie ea în ureche. Ce este atât de important în clipa asta?

— Eu... eu... ce am vrut să întreb... ce am vrut să întreb?

Un camion gonește spre ei, făcând un zgomot infernal, asemănător unui șuierat de locomotivă.

Stau pe mijlocul benzii. Ora îl trage pe Avram spre ea, ferindu-l din calea camionului, și amândoi îngheață pe linia de demarcație albă care separă cele două sensuri ale șoselei. Vor muri aici, sub roțile unei mașini, ca doi șacali. Și atunci el întreabă:

— Pe nimeni altcineva?

— Pe nimeni altcineva *ce*? Despre ce vorbești?

— Despre ceea ce mi-ai spus mai devreme. Despre substitutul pe care Ilan nu l-a avut.

Aude șoapta delicată a vocii lui prin larma unui claxon, așa cum vezi mânecuța unui copil care se pitește îndărătul unei perdele în timpul unui joc de-a v-ați ascunselea. Îl privește: capul lui mare, rotund, scăldat în lumina soarelui, șuvițele dezordonate de păr care îi atârnă după urechi, ochii lui albaștri, cu pupilele dilatate, precum imaginea unei lingurițe reflectate într-un pahar. În cele din urmă înțelege ce o întreabă.

Îi cuprinde fața cu ambele mâini, dezmierdând-o, mângâindu-i barba ciufulită și ochii triști, alungând din ei, cu un singur gest, drumul în mijlocul căruia se află. Drumul poate să mai aștepte. Îi spune încet:

— Chiar nu știai? Chiar nu bănuiai? Ilan nu a mai avut niciodată un prieten ca tine.

— Nici eu nu am mai avut, zice el cu capul plecat.

— Nici eu. Acum vino, dă-mi mâna. Traversăm.

„Sunt în iad!“ o anunța el printr-o scrisoare trimisă din tabăra militară când avea șaptesprezece ani. „Mă aflu în Be'er Ora, care cu siguranță a fost botezată astfel după numele tău. Ți-ar plăcea aici, fiindcă mâncăm nisip și vaselină pentru puști și sărim de pe platforme înalte, precum păsările de curte hăituite, după care aterizăm pe pânză de sac. Exact așa cum îți place ție. Cât despre mine, mă mulțumesc deocamdată cu fanteziile legate de tine și cu încercările de a deflora locul pe care-l ocupi în inima mea. Noaptea trecută, de exemplu, am invitat în camera mea o tânără pe nume Atara. Nu simt pic de iubire pentru ea, după cum bine știi, dar: 1. era liberă și 2. e o chestie biologică... Pretextul (o șmecherie ieftină!) a fost să ascultăm împreună la radio *Paul Temple* (episodul cu afacerea Vandyke), dar imediat după aceea am fost informați că fetele nu au voie să intre în dormitoarele băieților, așa încât am rămas părăsit, chircit în văgăuna propriei mele singurătăți. Între timp Ilan a dispărut cu câțiva tipi, printre care și vreo două fete, ca să-și facă de cap cine știe pe unde.“

„În dimineața asta, draga mea“, îi scria el a doua zi, „ne-am trezit la cinci și jumătate și am plecat pe munte, ca să-l curățăm de bolovani și ierburi și să construim terase (îți poți imagina cum arăt eu aici? fără maiou?). Am depus o muncă subterană conspirativă, astfel încât am devenit singurul tip de aici care lucrează în echipă cu șapte reprezentante ale sexului frumos, deși s-au dovedit a fi niște femele țâfnoase, care nu se simt atrase în nici un fel de specia de Avram comun. Lângă mine muncea Ruhama Levitov (ți-am mai scris despre ea, am avut o aventură tristă și

pasageră), astfel că am avut posibilitatea de a analiza în profunzime relația dintre noi. Dar în cele din urmă, ca de obicei, ne-am pierdut într-o conversație banală (Am inventat un nou cuvânt pentru a descrie astfel de discuții: «discutaberații». Ce zici, îți place?), în timpul căreia a avut cutezanța să mă tachineze, aducându-mi aminte despre certurile, despărțirile și împăcărilor noastre, ca o diagramă dublă. I-am aruncat o privire perfectă, *à la* Jean-Paul Belmondo, și nu am rostit nici un cuvânt, dar apoi mi-am dat seama că asta e mereu soarta mea când vine vorba de fete, ceva merge întotdeauna greșit chiar și atunci când totul pare perfect, la un moment dat ea se sperie și fuge de mine sau pretinde că sunt prea mult pentru ea. (Ți-am povestit vreodată despre Tova G.? Despre felul în care, când ajunseserăm în sfârșit la orizontală, mi-a spus că sunt «prea intim»!!!??? și a sărit, la propriu, ca arsă din pat?) Serios, Ora, nu înțeleg care e problema mea cu fetele și mi-ar plăcea să discut cu tine despre asta într-o bună zi, deschis și fără inhibiții.

Al tău, Caligula cu bășici în tălpi, în timp ce se grăbește să ajungă la masă“.

Ora cotrobăia prin cutia de pantofi plină de scrisori, pescuind încă una, din aceeași perioadă. L-a privit pe Avram, care zăcea acoperit de bandaje și pierdut, și a început să citească cu voce tare:

— „Draga mea *Shaina-Shaindel*. Încă o oră de chimie, cu discuții promițătoare despre reacții endodermice și exotermice. M-am contrazis îngrozitor cu profesoara. A fost minunat! Încerca să scape, așa că am fost nevoit s-o lovesc peste șolduri și peste coapse. S-a târât afară din clasa care jubila, cu coada între picioare, în timp ce eu am făcut un tur de onoare în fața colegilorrrrr!“

A privit spre el. Nici o reacție. În urmă cu două zile, medicii începuseră să îl scoată treptat din coma indusă, însă nici măcar atunci când era pe jumătate treaz, nu deschidea ochii și nu rostea nici un cuvânt. Acum sforăia. Gura îi era căscată, iar fața și umărul gol îi erau acoperite de răni deschise, purulente. Avea mâna stângă îmbrăcată în ghips. La fel și ambele picioare. Picioarul drept îi era ridicat și suspendat în aer într-o atelă Thomas, iar din întreg trupul îi pornea o rețea de tuburi și furtunașe. Timp de mai multe nopți Ora i-a citit din scrisorile pe care el i le trimisese când erau mai tineri. Ilan nu avea încredere în acest tip de terapie, dar ea spera că propriile lui vorbe vor reuși să-și croiască drum înăuntrul lui și, ascultându-le, în el se va trezi din nou dorința de a comunica.

Poate că într-adevăr era un lucru inutil. Răsfoia scrisorile și biletele primite de la el. Din când în când alegea câte una și citea. De obicei vocea i se stingea după numai câteva rânduri, apoi citea în gând și râdea singură, uimită de felul în care Avram, la șaisprezece ani și jumătate, își descria întâlnirile amoroase cu alte fete – „Nu-ți fie teamă, sunt doar niște biete imitații ale ființei tale și toate astea vor dura numai până în clipa în care te vei hotărî să ridici embargoul impus asupra mea și să mi te dăruiești întreagă, cu tot cu locurile tale sfinte“ –, încercările eșuate de a le curta și ghinioanele, mai ales ridicolele, umilitoarele lui ghinioane. Ora nu mai întâlnește pe nimeni altcineva care să-și expună cu atât de multă veselie propriile eșecuri și defecte. Într-o seară, după ce el și Haiuta H. fuseseră împreună la cinematograful, o porniseră spre casa fetei, pe strada Peterson. La un

moment dat el o împinse într-o curte și începuseră să se giugiulească. În clipa în care mâna lui a ajuns în chiloții ei, Haiuta l-a oprit și i-a spus „Nu, sunt blestemată“, iar Avram, care nu a priceput ce voia să spună, s-a simțit deodată cuprins de bunăvoință și înțelegere, încercând s-o consoleze și s-o încurajeze, s-o izbăvească de acest legământ cu ea însăși, atât de surprinzător și de excitant, de care nu și-ar fi imaginat că este capabilă Haiuta cea superficială. El vorbea, iar fata îl asculta în tăcere și, de vreme ce nu spunea nimic pentru prima dată în seara aceea, Avram și-a imaginat că atinsese în cele din urmă o coardă sensibilă a sufletului ei plin de cinism, însă în clipa în care empatia lui a ajuns să rivalizeze cu cea a lui Gregor Samsa ori a fraților Karamazov, Haiuta l-a întrerupt și i-a explicat cu un rânjet la ce se referise.

Îi descrisese Orei acest episod cu o meticulozitate nemiloasă, iar ea răsese din toată inima, scriindu-i cât de mult ura eufemismul acela pentru menstruație și adăugând imediat după aceea, cu un curaj care nu o caracteriza, că de fiecare dată când îi vine ciclul – „Am avut o problemă câțiva ani după Ada, însă acum totul s-a rezolvat“, îi explicase ea –, se simte mai femeie ca niciodată. La scurt timp, el i-a răspuns că de vreme ce îi scrisese așa ceva, înseamnă că se hotărâse deja să-i fie doar *prietenă*, că îl consideră un fel de amică de gen masculin și că, după părerea lui, luase decizia asta încă din prima clipă, de când se întâlniseră în spital, iar lucrul acesta îl ucidea, însă asta părea să fie mereu soarta lui, să se mulțumească doar cu resturile iubirii ei, cu resturile iubirii în general.

În cutia aceea de pantofi erau înghesuite sute de bilete și scrisori acoperite cu scrisul lui de mână înghesuit, delirant, din care răzbătea uneori o tensiune pe care cuvintele nu erau capabile să o elibereze: pagini acoperite de mângălituri, ilustrații drăguțe, săgeți, asteriscuri, note de subsol. O abundență de noțiuni inventate, jocuri de cuvinte, farse și capcane menite să-i pună atenția la încercare. Pe plicuri, pe fața destinată expeditorului, Ora citea „Hilik și Bilik S.R.L., accesorii și echipament auxiliar pentru vise și coșmaruri“ sau „S. Bubari, consultanță farmacologică pentru bărbați încornorați“. Pe fiecare plic, alături de timbrul poștal, își lipea și timbrele proprii, desenate de mâna lui, în care apăreau ei doi sau, desigur, ea și Ilan, împreună cu cei trei, cinci sau șapte copii pe care îi vor avea. Decupa din ziare fotografiile drăguțe sau vulgare special pentru ea ori îi copia texte de pe monumentele funerare din Ierusalim („Izbăvit de cazne“, scrie el, „parcă s-ar fi gândit la mine!“). O dată i-a trimis modelul unei căciulițe de elf croșetate, din lână groasă și cu ciucurei. Alteori îi trimitea rețete de *hamantaschen*¹, de fursecuri sau de prăjiturile pe care ea nu le încercase niciodată, fiindcă i se părea că în compoziția lor se regăsesc mult prea multe arome, care nu ar putea fi niciodată complementare.

Avram a gemut în somn, iar buzele i s-au mișcat. Ora își ținea respirația. Mormăia ceva incoerent. Era măcinat de durere. I-a umezit buzele cu o cârpă și i-a șters broboanele de sudoare de pe față. El s-a mai liniștit.

Începuse să-i scrie în dimineața de după ultima noapte pe care și-o petrecuseră împreună în carantină. „Mă simt ca și cum aș fi fost separat de tine printr-o operație chirurgicală“, scria el. „Sunt

rănit, lovit și deprimat acum, după ce ai fost dezrădăcinată din mine.“ La spital fusese adus un nou lot de soldați răniți, iar Ora, Ilan și Avram fuseseră transferați la clinici diferite. El îi scrisese în fiecare zi, timp de trei săptămâni, chiar și înainte de a-i fi aflat adresa, după care i-a trimis primele douăzeci și una de scrisori într-o cutie de pantofi frumos decorată. După aceea, vreme de șase ani, i-a compus fără încetare epistole de câte cinci, zece sau chiar douăzeci de pagini, presărate cu versuri, poeme, citate și scene din piese de teatru. Îi expedia chiar și telegrame – le numea „dorograme“ – și schițe ale povestirilor pe care avea de gând să le scrie la un moment dat, cu note de subsol mângălite și șterse, dar care, în mod intenționat, mai mult dezvăluiau decât ascundeau. Îi dăruia inima lui întregă, iar ea îi citea întotdeauna scrisorile cu înflăcărea unui voyeur, cu încordare, cu toate simțurile ascuțite, simțind o nevoie aproape fizică de a o avea lângă ea pe Ada, dar și vinovăție, senzația vagă că o trădează. În primele luni de corespondență, ori de câte ori deschidea o scrisoare venită de la el, în colțul gurii începea să-i înflorească un zâmbet, care uneori, în timp ce citea, se transforma în grimasa ce precede un hohot de plâns. Și în fiecare dintre scrisori el pomenea ceva legat de Ilan, fie pentru a-i stârni Orei curiozitatea, fie pentru a se tortura singur – era greu de spus.

„Astăzi, Ora“, îi citește ea în șoaptă, aplecată deasupra feței lui spintecate până la os, „mă scald într-o tristețe amară, pășesc de unul singur, precum pisica lui Rudyard Kipling (îți sună cunoscut?), iar singurul om cu care mai pot stabili un contact e Ilan eunucul. După cum știi deja bine, discutăm în primul rând despre subiecte privitoare la specia femeiască, mai bine zis eu vorbesc, în special despre tine, desigur, iar Ilan tace, însă tocmai tăcerea aceasta a lui mă face să cred că persoana ta nu îi este indiferentă, deși nu a făcut încă ceea ce eu am realizat sub oblăduirea bunului meu prieten, Sören Kierkegaard, și anume «saltul iubirii». Pe de altă parte, se încăpățânează să păstreze distanța față de cârdul de fecioare – unele mai puțin nevinovate – care îl asaltează, căutând mereu să-i intre în grații (!?). Eu sunt cel care îl direcționează de cele mai multe ori, având în vedere lipsa lui de experiență și totala stângăcie în relațiile cu femeile, și o fac, desigur, de pe poziții complet neutre, ca un om care observă totul de pe margine, evitând orice fel de implicare în subiect, adică *tu*. Nici nu îți poți imagina cu cât entuziasm încerc să-l conving că tu îi ești menită. Probabil te întrebi de ce fac asta. Integritatea mea morală îmi cere să o fac, deoarece îmi dau seama că, deși eu îți sunt menit, din nefericire *tu nu îmi ești menită mie*. Asta-i tristul adevăr, Ora, iar acestea sunt preceptele iubirii pe care ți-o port: nu-ți voi aduce decât durere și complicații și din acest motiv, pentru că țin atât de mult la tine, pentru că îți port o dragoste lipsită de orice urmă de egoism, voi face totul pentru a-l direcționa pe Ilan spre tine, pentru a-i deschide ochii împăienjeniți, pentru a-i descătușa inima. Nu-i așa că e o nebunie din partea mea?

Scriu repede, că altfel inima îmi dă pe dinafară!“

Dar în post-scriptumul aceleiași scrisori, Avram îi povestea cu veselie despre aventurile complexe și nefericite pe care le trăia cu alte fete, care erau, ca de obicei, niște biete surrogate ieftine și la îndemână, și asta numai pentru că, în adâncul inimii, ea se încăpățâna să-l iubească – era

convins de lucrul acesta – pe amărâțul de Ilan, acel personaj plin de o poftă de viață desprinsă parcă din romanele lui Kafka, care nici măcar nu voia să audă de ea, și refuza să-l ia de soț pe el, pe Avram, și să se mute împreună într-un apartament, preferabil cu menajeră.

În primele săptămâni ea îi răspunsese prin scrisori scurte și precaute, fiindcă tonul intim cu care i se adresa o intimidă. El nu protesta. Nu ținea niciodată cont de numărul de pagini trimis de ea sau de conținutul lor. Dimpotrivă, era mereu fericit și recunoscător pentru fiecare cuvânt venit de la ea. Cu timpul, Ora a devenit mai îndrăzneță. I-a povestit, de exemplu, despre fratele ei mai mare, un răzvrătit, un marxist care transformase viața părinților ei într-un calvar și făcea numai ce voia, stârnindu-i în același timp furia și invidia. I-a scris despre cât de singură se simțea printre prietenele ei, despre încordarea dinainte de orice competiție – aproape că abandonase toate celelalte sporturi, concentrându-se asupra înotului, trecerea de la uscat la ud o făcea să se simtă dintr-odată mult mai bine, erau zile în care se simțea ca o torță aprinsă în clipa când se cufunda în apă. Îi scria și despre Ada, cu un dor pe care numai el era capabil să-l înțeleagă. Din când în când – de fapt în fiecare scrisoare – nu se putea abține să-i transmită, într-un post-scriptum, cele mai călduroase urări lui Ilan. Deși știa că acest lucru îl îndurera, nu se putea înfrâna, iar în următoarea scrisoare îl întreba dacă îi transmisese lui Ilan urarea ei.

Prietenelor ei nu le spusese absolut nimic despre această corespondență sau despre noul ei prieten, cum nu le spusese nimic nici despre înțepătura pe care o simțea în inimă ori de câte ori se gândea la Ilan. După ce părăsise spitalul acela din Ierusalim, înțelesese că lucrurile întâmplare acolo erau ceva mult prea valoros pentru a fi încredințat străinilor, dar și mai mult valora ce i se întâmpla acum, cu amândoi – o dualitate încărcată de un mister pe care nici măcar nu încerca să-l descifreze. Se strecurase pe nesimțite pe la spatele ei și o lovise, ca un fulger sau ca un accident, iar acum nu putea face altceva decât să se adapteze consecințelor acestei lovituri. Dar cu fiecare zi care trecea, totul i-a devenit din ce în ce mai limpede, până când a înțeles: avea nevoie de amândoi, ca de doi îngeri care împart aceeași misiune – Avram, cu prezența lui care o învăluia complet, și Ilan, cu absența lui desăvârșită.

Scrisorile ei către Avram deveniseră un fel de jurnal aproape fără ca ea să-și dea seama. Însă de vreme ce nu-i putea spune cât de dor îi era de Ilan, nu-i putea scrie despre dorința aceea trupească ce mocnea înăuntrul ei zi și noapte, îi povestea alte lucruri. Îi scria din ce în ce mai mult despre părinții ei, în special despre mama ei, pagini întregi – nici măcar nu își închipuise vreodată că ar putea avea atât de multe de spus. La început, când își citea propriile cuvinte, era șocată de trădarea ei, însă nu se putea abține. Avea senzația că Avram deja știe oricum totul despre ea, chiar și ceea ce încerca să-i ascundă. I-a mărturisit despre eforturile permanente și epuizante de a ghici ce stătea îndărătul furiei mamei ei și acuzelor nerostite care făceau aerul din casă imposibil de respirat, transformându-l într-o plasă cu ochiuri mici, prin care era imposibil să te strecorei. I-a dezvăluit secretul cel mai bine păzit al familiei, legat de crizele mamei ei, care, o dată la câteva zile, se încuia în camera ei și se

lovea cu cruzime. Ora descoperise asta cu totul întâmplător, când avea vreo zece ani și se ascunsese, cum îi stătea în obicei, în dulapul din camera părinților ei. O văzuse pe mama sa intrând repede în încăperea și încuind ușa în urma ei, pentru ca apoi să înceapă să se lovească în tăcere, să-și zgârie burta și pieptul, după care striga înăbușit: „Gunoii, gunoii ce ești, nici măcar Hitler nu te-a vrut!“. Acea a fost clipa în care Ora a luat decizia de a-și întemeia o familie proprie, una minunată. Era o decizie fermă și clară, nu doar o închipuire de genul acelor care le trec adesea prin minte fetițelor. Pentru Ora era o decizie de viață: va avea o familie, un soț și copii, doi copii, nu mai mult, iar casa lor va fi mereu scaldată în lumină chiar și în colțurile cele mai ferite. Vedea totul limpede, cu ochii minții: o casă luminoasă, fără umbre, în care ea, soțul ei și cei doi copilași ai lor pluteau fericiți, transparenți și deschiși, o casă în care nu vor apărea niciodată surprize precum *aceasta*. A continuat să-și imagineze că așa vor sta lucrurile și la cincisprezece ani, apoi și la douăzeci. Printre toți străinii plini de secrete din jurul ei se vor găsi pe lumea asta una, două sau trei persoane pe care să le cunoască de-adevăratelea.

În timp ce îi scria aceste cuvinte, și-a dat seama încetul cu încetul că toate lucrurile care până atunci i se păruseră neclare și împovărătoare deveneau mai simple dacă erau trecute pe hârtie. Descoperirea cu surprindere că putea să se exprime foarte limpede și concis – avusese mereu convingerea că cel mai bine se descurca în postura de cititoare a celor mai buni scriitori –, apoi a început să-și dorească să scrie, să *aibă nevoie* de scris, și, în egală măsură, să vrea ca el să o citească și să-i spună din ce în ce mai multe despre ceea ce vedea înăuntrul ei.

Odată Avram i-a scris „Ești prima mea iubire“.

A fost ca năucă timp de două săptămâni. În cele din urmă, i-a răspuns că nu este pregătită să vorbească despre iubire. Simțea că amândoi sunt încă mult prea tineri și imaturi și că ar vrea să mai aștepte câțiva ani înainte de a vorbi despre chestiuni legate de dragoste. El i-a spus că acum, după ce îi scrisese totul explicit și după ce îi mărturisise și lui Ilan, era sigur că și el o iubește, prin urmare ea era cea care trebuia să ia o decizie. Odată cu scrisoarea i-a trimis chiar și un plic timbrat, pe care să-l folosească pentru a-i da un răspuns. Ora l-a rugat vehement să nu mai vorbească despre dragostea lui pentru ea, fiindcă în felul acesta nu făcea decât să stârnească neliniște și să târască tot felul de sentimente nesănătoase în relația lor frumoasă și inocentă. El îi răspunsese astfel: „1. După părerea mea, dragostea este cel mai sănătos, dulce și pur sentiment din câte există și 2. Nu mai pot să nu vorbesc despre dragostea mea pentru tine, dragostea mea pentru tine, dragostea mea pentru tine...“ Acoperise o pagină întreagă cu aceste cuvinte.

„Nu a fost dragoste la prima vedere“, i-a scris el într-o telegramă trimisă la câteva ore după scrisoare – dar care ajunsese cu o săptămână înainte ei –, „pentru că te iubeam de mult stop cu mult înainte de a te întâlni stop acum te iubesc în reluare stop chiar dinainte de a fi existat stop fiindcă am început să trăiesc abia în clipa în care te-am întâlnit stop“. Ora i-a răspuns printr-o scrisoare scurtă, în care îi spunea că în perioada asta îi e greu să corespundă cu el, deoarece are foarte multe

examene și concursuri și este îngrozitor de ocupată. Pentru a-și susține spusele, a pus în plic un articol decupat din suplimentul pentru tineret al ziarului *Maariv*, unde se vorbea despre o competiție a săritorilor la trambulină organizată la Institutul Wingate, la care participase și ea. El i-a trimis scrisoarea înapoi, împreună cu cenușa articolului, după care nu i-a mai scris nimic timp de trei săptămâni, perioadă în care ea aproape că își pierduse mințile așteptând, pentru ca apoi să înceapă iar să-i scrie, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat:

„Ieri-seară am fost la un concert de jazz cu Ilan, odihnească-se în pace (care, apropo, în mod cu totul surprinzător, de data aceasta îți transmite și el salutări și trage cu ochiul peste umărul meu, să vadă ce-ți scriu, deși susține în continuare că nu e interesat de persoana ta!). În fine, am fost la Foos-Foos. Absolut încântător. Am întâlnit câteva femei fermecătoare, cu care am schimbat priviri fierbinți, din păcate nu și numere de telefon. Cu muzica aceea în fundal, am reușit să pun cap la cap câteva dintre ideile legate de fete care îmi tot vin în minte în ultima perioadă și am încheiat o teorie bine argumentată și interesantă despre ele, dar mai ales despre tine: sunt convins că în cele din urmă nu îți vei lega soarta de a mea, ci de a altui tip, Ilan sau un altul de teapa lui, ideea e că vei alege un bărbat care cu siguranță nu îți va gădila buricul și nu te va amuza ca mine, care nu-ți va face mintea s-o ia la galop cu observațiile lui inteligente, care nu-ți va face fiecare părțică a trupului să tremure de plăcere, așa cum o pot face eu, dar va fi frumos, mult-mult mai frumos, mai calm, mai solid și, mai presus de toate, mai *înțelegător* (iar mama ta se va îndrăgosti de el la prima vedere, te asigur!). Da, da, Ora cea trădătoare, acestea erau gândurile care-mi veneau în minte în timp ce stăteam în grota aia mică și umedă, înecată în hașiș (!!!), înconjurat de îngerii care urcau și coborau scara sunetelor lui Mel Keller, și mă lăsam purtat de ele...

Da: în cele din urmă te vei împerechea pe viață cu un mascul minunat, cu înfățișare serioasă și blană argintie, care nu va ști să te întrebe dacă pântecul ți se umple la vederea unui apus frumos ori la citirea unui poem de David Avidan², însă alături de care viitorul tău va fi unul sigur, în vecii vecilor. Căci bănuiesc, duplicitara mea Ora, că în adâncul sufletului tău frumos și luminos (pe care, nu mai e nevoie s-o spun, îl iubesc atât de mult) zace un cotlon mititel de tot (ca debaralele din băcăni, unde țin marfa veche), care este, iartă-mă, puțin cam îngust la minte când vine vorba despre dragoste, vreau să spun despre dragostea adevărată, și probabil că acest motiv va sta la baza alegerii pe care o vei face, condamându-mă la nefericire pentru tot restul vieții, iar în legătură cu asta (cu nefericirea) nu am nici o îndoială, așa că am început să o tratez, în cel mai filosofic mod cu putință, ca pe o stare de fapt permanentă, ca pe o boală cronică de care voi suferi toată viața, așa că nu mai reacționez atât de isteric de fiecare dată când pomenesc de ea!

La întoarcere, după concert, am discutat despre asta cu Ilan Picioare-Lungi (și nu doar picioarele...) și i-am expus teoria mea legată de tine și de el, plângându-mi, desigur, soarta amară de a fi fost destinat unei femei care îmi ia dragostea în râs și de a fi nevoit să mă mulțumesc o viață întreagă cu surrogate ale ființei tale. Ca de obicei, Ilan m-a consolat, spunându-mi că, poate, la un

moment dat, te vei maturiza, te vei răzgândi, și tot felul de prostioare de genul ăsta, dar i-am explicat din nou de ce cred că el e mult mai potrivit decât mine pentru tine, pentru că el e un mascul alfa și așa mai departe, și numai din această cauză sunt dispus să-i las liber locul din inima ta, de care încă mă agăț cu ghearele și cu dinții în cel mai jalnic mod cu putință, după care el mi-a repetat că nu ești deloc genul lui, că oricum nici măcar nu te cunoaște, că în noaptea aceea, la spital, când am stat toți trei de vorbă, el era amețit de tot, însă nimic din toate astea nu m-a liniștit, fiindcă am senzația că în noaptea aceea între voi doi s-a întâmplat ceva extraordinar de profund, poate tocmai din pricina amețelii lui – și a ta –, ceva s-a întâmplat acolo și mă ucide faptul că tu nu vrei să-mi confirmi sau să negi, e ca și cum ați fi fost amândoi într-un loc în care eu nu puteam intra (și poate că nu voi putea intra niciodată), și nu pot decât să mă amărăsc la gândul că nu ți s-a întâmplat cu mine, că nu ai avut revelația iubirii cu mine (căci iubirea e o revelație!!), fiindcă eram atât de aproape (la dracu', a șuiertat Avram, înfrânt, în timp ce își vărsa furia), dar și asta e ceva ce simt destul de des, că am fost la un pas de..., și tot ce sper e să nu devină una din caracteristicile vieții mele, principala caracteristică a vieții mele.

Al tău, desacralizat de chinuri.“

Atunci a reușit ea în cele din urmă să-și învingă lașitatea și confuzia care aproape că o paralizaseră și i-a mărturisit în cuvinte simple, care au devenit apoi din ce în ce mai complicate, că era, probabil, îndrăgostită, dar nu de el, din păcate, și spera că o va ierta pentru asta, nu era un lucru pe care să îl poată controla. I-a spus că-l place și îl iubește ca pe un frate, îl va plăcea și îl va iubi mereu, dar, după părerea ei, el nu avea cu adevărat nevoie de ea – și, spre surprinderea ei, mâna Orei a început să tremure sălbatic, creionul sărea pe foaie asemenea unui cal care încearcă să-și arunce călărețul din șa –, pentru că era un om atât de înzestrat, de o mie de ori mai înțelept și mai profund decât ea, și că, după ce se va obișnui cu ideea, va avea o mulțime de iubite, era sigură de asta, iubite mult mai potrivite pentru el decât era ea, în timp ce băiatul pe care îl iubea avea într-adevăr nevoie de ea „ca de aer, și îmi cer scuze, dar în cazul ăsta nu e un clișeu. Așa simt“. A adăugat că era o iubire care o înnebunea și nu-i dădea pace de luni întregi, aproape de un an, fiindcă știa că e lipsită de sens și speranță, și ar fi vrut să înțeleagă de ce i se întâmpla una ca asta și așa mai departe. Avram i-a trimis imediat o telegramă: „Îl cunosc semnul întrebării e Ilan semnul întrebării spune-mi cum îl cheamă și îlucid semnul exclamării“.

În clipa în care i-a confirmat, după săptămâni de întrebări și rugăminți, că era îndrăgostită de Ilan, Avram aproape că și-a ieșit din minți. Aproape o săptămână nu a mai fost în stare să pună nimic în gură, nu și-a mai schimbat hainele și se plimba toată noaptea pe străzi, plângând. Tuturor celor pe care îi întâlnea le povestea despre Ora și le explica pe un ton măsurat, cântărindu-și bine cuvintele, cum se face că ceea ce se întâmplase era inevitabil, ba chiar necesar și de dorit, din perspectiva evoluției speciei, a esteticii și multe altele. Sigur că îi mărturisise și lui Ilan secretul,

chiar imediat, dar acesta îi repetase că Ora nu îl interesează absolut deloc, râzând chiar de nebuneasca ei părere cum că ar avea nevoie de ea „ca de aer“.

— Așa a spus? l-a întrebat el pe Avram, amuzat, dar și puțin îngrijorat. Asta ți-a scris despre mine?

Și i-a promis lui Avram că nu va avea niciodată nici un fel de relație cu ea.

— Cu siguranță nu una care să pornească la inițiativa mea, a bolborosit după aceea, parcă obligat.

Dimineața următoare, în pauza de la ora zece, Avram s-a urcat în pinul uriaș din curtea școlii, și-a pus mâinile în dreptul gurii ca și cum ar fi vorbit printr-un megafon și i-a anunțat pe toți profesorii și colegii care îl priveau că s-a hotărât să divorțeze de propriul trup, că, începând din acel moment, își va separa pentru totdeauna sufletul de corpul material, iar pentru a le demonstra că nu-i păsa nici cât negru sub unghie de soarta lui cea sfâșiată, a sărit și s-a prăbușit pe asfalt.

„Acum te iubesc și mai mult“, îi scria el a doua zi din spital cu mâna stângă. „În secunda în care am sărit, am înțeles că dragostea mea pentru tine este ca o lege a naturii, o axiomă, un truism sau, cum ar spune verișorii noștri arabi, *min albadhiyat*. Nu contează poziția ta obiectivă. Nu contează nici dacă mă urăști sau dacă te muți pe Lună ori, Doamne ferește, îți faci o operație de schimbare de sex. Te voi iubi mereu. Nu am nici un remediu și nu pot face nimic pentru a o opri, poate doar dacă sunt ucis / spânzurat / ars / înecat sau cine știe ce alt lucru care ar putea reprezenta sfârșitul aceluși bizar episod cunoscut sub numele de «viața lui Avram».“

Ora i-a scris că felul în care suferă amândoi din pricina iubirii neîmpărtășite e îngrozitor și l-a asigurat din nou că, deși nu îl putea iubi așa cum și-ar fi dorit el, va fi mereu sufletul lui pereche și nu își putea imagina viața fără el. Ca în toate scrisorile din ultimul timp, nu se putuse abține nici de data aceasta și îl întrebase despre Ilan, cum reacționase Ilan la gestul lui de a sări din copac. Îl vizitase Ilan la spital? Iar apoi, împotriva propriei voințe, în totală contradicție cu felul ei de-a fi și cu cel mai elementar bun-simț, împotriva a tot ceea ce-i plăcea să creadă despre sine, s-a lansat, pe pagini întregi, în tot felul de ipoteze și presupuneri legate de sentimentele secrete ale lui Ilan, despre inhibițiile și ezitățile lui, întrebându-l întruna pe Avram de ce crede că s-a întâmplat una ca asta, de ce s-a îndrăgostit de Ilan, pentru că nici măcar nu îl cunoștea, dar pe întreg parcursul aceluși ultim an (fără o lună și douăzeci și una de zile) se simțise ca și cum un străin ar fi preluat controlul asupra vieții inimii ei, dictându-i ce să simtă. „E foarte simplu“, i-a răspuns cu amărăciune Avram, „e ca o ecuație cu trei termeni: foc, supraviețuitor, pompier. Pe care crezi că-l va alege supraviețuitorul?“

De acum Avram îi povestea pe larg lui Ilan despre fiecare scrisoare primită de la ea, în timp ce acesta din urmă asculta și ridica din umeri.

— Scrie-i ceva! îl implora Avram. Deja nu mai suport să mă chinuie cu toate astea.

Ilan s-a întors către el și i-a spus pentru a mia oară că Ora nu îi stârnește câtuși de puțin interesul și că orice fată care insistă astfel nu îi provoacă decât greață. Problema era că pe Ilan nu îl interesa

nici o fată. Ele roiau și zumzăiau neîncetat în jurul lui, dar nici una nu reușise să-i atragă atenția. După fiecare întâlnire, după fiecare experiență trăită cu o fată, devenea din ce în ce mai trist și mai înfrânt.

— Poate sunt homosexual, i-a spus el într-o seară lui Avram, în timp ce stăteau amândoi întinși pe pernele mari și moi din ceainăria lui Yan, în Ein Kerem, iar cuvântul acesta explicit, rostit cu atâta franchețe, i-a făcut pe amândoi să încremenească, fiindcă el plutea cumva de multă vreme între ei. Nu-ți face griji, a adăugat imediat Ilan cu amărăciune, nu ești genul meu.

Avram avea în buzunar ultima scrisoare primită de la Ora, despre care nu îndrăznise să-i pomenească nimic lui Ilan. „Uneori am senzația“, scria ea, „că el e acum exact în starea în care eram eu până în urmă cu aproximativ un an, când te-am întâlnit pe tine (și pe el) la spital. Trăiam ca o somnambulă, îmi era teamă să deschid ochii. Dar acum, în ciuda durerii îngrozitoare pe care mi-o produce indiferența lui, simt că am revenit la viață, iar asta ți se datorează în cea mai mare măsură ție (serios, îți mulțumesc pentru acest lucru!). Îți mărturisesc că uneori îmi doresc din tot sufletul să se îndrăgostească nebunește de o fată, deși asta mi-ar provoca o durere îngrozitoare, sau chiar și de un *băiat* (nu râde, uneori cred cu adevărat că de asta are nevoie și nu îndrăznește nici măcar să se gândească la așa ceva, iar alții cred chiar că este puțin îndrăgostit de *tine*, da, da...), și aș putea accepta chiar și așa ceva, atâta vreme cât știu că a descoperit o sursă a fericirii, merită să-l trezească din starea aceasta de adormire care mă sperie de moarte. Of, Avram, ce m-aș face eu fără tine?

A ta proprietăreasă de băcănie...”

Ora s-a trezit speriată. În cameră era întuneric (probabil că asistenta trecuse pe acolo, văzuse că doarme și stinsese lumina) și se vedeau numai beculețele roșietice ale caloriferului electric. În poală îi rămăsese ultima scrisoare pe care i-o citise. Poate că Ilan avea dreptate. Fața lui Avram rămânea golită de orice expresie în timp ce ea îi citea. Nu făcea decât să-și sfâșie singură inima. A așezat scrisoarea înapoi în cutia de pantofi, s-a întins, după care s-a oprit deodată locului: el ținea ochii deschiși. Era treaz. Ora avu impresia că o privește.

— Avram?

El a clipit.

— Vrei să aprind becul?

— Nu.

Inima Orei bătea nebunește.

— Să-ți aranjez pătura?

S-a ridicat în picioare.

— Să chem asistenta să-ți schimbe perfuzia? Îți e destul de cald?

— Ora...

— Ce este? Ce-i?

El respira greu.

— Ce s-a întâmplat cu mine?

Ea a clipit repede de câteva ori.

— Te vei face bine.

— Ce s-a întâmplat?

— Stai o clipă, a bolborosit ea în timp ce se îndrepta spre ușă, clătinându-se. Merg să aduc...

— Ora, a șoptit el cu atâta neliniște, încât ea s-a oprit, după care s-a întors, ștergându-și repede lacrimile.

— Avram, Avram... a spus ea, bucurându-se de felul în care gura ei îi pronunța numele.

— De ce sunt așa?

Ora s-a așezat pe marginea patului lui și a mângâiat cu mâna aerul de deasupra brațului lui bandajat.

— Îți aduci aminte că a fost război?

Pieptul lui s-a lăsat și un geamăt adânc și umed i-a alunecat de pe buze.

— Am fost rănit?

— Da, am putea spune și așa. Acum odihnește-te. Nu mai vorbi.

— O mină?

— Nu, nu a fost...

— Am fost *la ei*, a spus încet Avram.

Apoi capul i-a căzut într-o parte și a adormit.

Ora se gândi că ar fi bine să caute un medic, ca să-i spună că Avram a început să vorbească, sau să-i telefoneze lui Ilan, să-l anunțe pe el, însă îi era teamă să-l lase singur chiar și pentru o clipă. Ceva de pe chipul lui îi spunea să nu se miște, să rămână lângă el și să aștepte, să-l apere de ceea ce va afla când se va trezi.

Vocea lui spartă se auzi iar:

— Mai e și altcineva aici?

— Doar tu. Și eu.

Pe buzele ei apăru un zâmbet strâmb:

— Ți-au pus la dispoziție o rezervă întregă.

El a asimilat informația.

— Să chem doctorul? Sau o asistentă? Ai o sonerie deasupra...

— Ora.

— Da.

— De cât timp?

— Ești aici? De două săptămâni. Poate ceva mai mult.

Avram a închis ochii. A încercat să-și miște mâna dreaptă, dar nu a reușit. Și-a întins gâtul și a

privit spre încâlceala de tuburi și fire care ieșeau din trupul lui.

— Ți-au făcut câteva... tratamente, a spus ea în șoaptă. Ți-au făcut câteva operații minore. Te vei însănătoși. Încă vreo câteva săptămâni și pleci de aici alergând...

— Ora, a oprit-o el cu un ton grav, menit să-i scutească pe amândoi de alte eventuale minciuni.

— Să-ți aduc ceva de băut?

— Eu... eu nu-mi aduc aminte anumite lucruri.

Vocea îi era înspăimântătoare, guturală și ciudată, filtrată parcă printr-un tub îndoit.

— Încetul cu încetul, îți vei aminti. Medicii spun că îți vei aminti totul.

Ora vorbea repede, cu voce tare, pe un ton aproape vesel. Avram și-a trecut încet una dintre mâini peste față. Și-a atins cu un deget surprins dinții spați.

— Ți-i vor repara, nu-ți face griji, a spus ea imediat, auzindu-și propria voce răsunându-i în urechi precum cea a unui agent imobiliar care încearcă să-și convingă clientul să închirieze în continuare o casă în ruină. Se vor ocupa și de umăr, și de fracturile de aici, de la degete, și de glezne.

Orei i-a venit în minte săritura lui din pin de pe vremea adolescenței și s-a întrebat dacă divorțul acela de propriul trup îl ajutase în vreun fel în timp ce îl torturau *acolo*. Nu era pentru prima dată când se gândea la faptul că, în ceea ce îl privea pe Avram, în cele din urmă totul se leagă, totul se transformă într-o lege fundamentală a lui Avram, apoi și-a amintit cum îi spunea pe vremuri, că este asemenea unui magnet pentru întâmplări ieșite din comun și coincidențe uluitoare. Dar poate că acum își pierduse această însușire – și cine știe ce altceva mai pierduse, lucruri pentru definirea cărora nu există nume și cuvinte, lucruri pe care atât el, cât și ea le vor descoperi treptat.

— Totul va fi bine, a spus ea. Într-o primă etapă vor să rezolve chestiunile importante, urgente – pe buze i-a înflorit un zâmbet strâmb, umil –, și lasă operațiile estetice la final. Îți vor aranja și gura. O nimica toată.

Avea impresia că el nu aude nimic din ce-i spune. Că deja nu îi mai păsa ce vor face cu el în continuare. Continua să spună tot felul de banalități, incapabilă să se oprească, pentru că acum dinăuntrul ei începeau să năvălească gânduri legate de ceea ce el s-ar putea să fi pierdut acolo – și să fi pierdut și ea, odată cu el –, lucruri asupra cărora nu îndrăznise să mediteze de-a lungul tuturor acelor săptămâni în care stătuse la căpătâiul lui. Și gândul că Avram încă nu înțelege ce i s-a întâmplat, că înțelegerea întregii situații avea încă un mare avans în fața lui.

— În ce lună suntem?

— Acum, în ianuarie.

— Ianuarie...

— Șaptezeci și patru, a adăugat ea.

— Iarnă.

— Da, iarnă.

Avram s-a cufundat în sine. Se gândea sau moțâia – Ora nu știa sigur. Dintr-un alt salon, poate

din secția destinată pacienților cu arsuri, se auzeau gemete de durere.

— Ora, cum m-am întors?

— Cu avionul. Nu-ți amintești?

— Da?

— Te-au adus cu avionul de acolo.

Nu pot îndura discuția asta, își spuse ea. Îmi sfâșie inima.

— Ora...

— Da, ce este?

Vedea că deschisese ochii larg. O scânteie rece, ciudată, strălucea în ei.

— Este... este Israel?

— Ce să fie?

— Nu contează.

Ea nu înțelesese. Apoi a simțit cum i se usucă saliva în gură.

— Da. Este. Sigur că da. Totul. Credeai că nu? Credeai că nu mai este? Totul e exact ca înainte,

Avram. Credeai să suntem...?

Pieptul lui urca și cobora cu repeziciune sub pături. Caloriferul, care între timp se oprise, a pornit din nou. Ora îi privea vârful degetelor, carnea fără unghii, și se gândea că nu se vor mai întâlni niciodată cu adevărat după ce el fusese în locul acela din care tocmai revenise. Îl pierduse pentru totdeauna.

Avram a adormit. În somn tremura și striga de durere. Îi era greu să-l privească. La început s-a luptat cu un om invizibil, apoi a început să plângă încet și să implore. Ora s-a ridicat, a smuls o scrisoare din cutie și a început să citească tare, apăsând cuvintele, ca într-o rugăciune: „Ieri am fost cu mama să-și cumpere o rochie, îi dau întotdeauna sfaturi în privința hainelor, și am văzut la Schwartz o rochie foarte frumoasă, pentru tine: verde, fără mâneci, foarte-foarte strâmtă, genul care ți-ar îmbrățișa talia subțire – cu un fermoar mare, auriu, de la gât până la... fund!“ Avram gemea și se zvârcolea de durere, iar Ora citea repede, aproape fără să respire, propozițiile acelea banale, minunate, care veneau dintr-un loc atât de îndepărtat, precum o luminiță scânteind pe o planetă muribundă. „La capătul de sus are un inel mare, de care te folosești ca să deschei fermoarul, dar cel mai excitant e faptul că se descheie în față (!!!), ca în filmul ăla cu Elke Sommer, în care ea își desface rochia încet de tot, până la buric, apoi vine un cadru frontal minunat (toată sala ofta și gemea!). Pe scurt, 49,75 de lire și rochia e a ta.“

Au trecut câteva ore.

— Războiul, a murmurat la un moment dat Avram.

— Da, totul e bine, a spus Ora, trezindu-se dintr-un vis cețos.

A băut puțină apă și și-a trecut mâinile peste față.

— Ce?

Avram respira slab.

— Războiul s-a terminat, a zis ea.

Într-un fel sau altul, simțea că, rostind aceste cuvinte, se alăturase unui lung șir de femei din istoria omenirii. Urcase o treaptă. Dar imediat după aceea s-a simțit ca o proastă. Probabil că el voia să știe *cum* se terminase războiul, cine câștigase... Însă când l-a privit, nu a fost în stare să-i spună că ei câștigaseră.

— Câtă vreme am fost...?

— Acolo? O lună și jumătate. Un pic mai mult.

Avram a mormăit ceva, uluit.

— Credeai că mai puțin?

— Mai mult.

— După ce te-ai întors, în cea mai mare parte a timpului ai dormit. Ai fost sedat.

— Sedat...

— Deocamdată iei tot felul de medicamente, pe care ți le vor elimina treptat.

— Medicamente?

Dar efortul de a purta o conversație era mult prea mare pentru el, așa că a adormit din nou. Din când în când tușea și se foia neîncetat. Părea că se luptă în permanență cu cineva care încearcă să-l sugrume.

Ostacii care se întorseseră coborau scara avionului. O parte din ei pe propriile picioare. Alții cu ajutor. În aeroport era un adevărat haos. Soldați, ziariști, fotografi veniți din toate colțurile lumii, angajați ai aeroportului adunați să-i întâmpine cu urale pe prizonierii eliberați, miniștri și parlamentari care încercau să ajungă la ei și să le strângă mâinile în fața camerelor de luat vederi. Numai membrilor familiilor li se spusese clar să nu vină la aeroport, ci să-i aștepte pe cei dragi acasă. Ora și Ilan nu știuseră acest lucru, de vreme ce ei nu erau rudele de sânge ale lui Avram. Nu știuseră nici că Avram era rănit. Așteptau, dar nu îl vedeau coborând din avion. Prizonierii treceau prin fața lor cu capetele rase, purtând încălțări din cauciuc, fără șosete, și îi priveau surprinși. Un ofițer de securitate conducea un prizonier cu ochiul bandajat și între timp îi citea de pe o foaie de hârtie „Orice persoană care oferă informații dușmanului se face pasibil de...” Un ostatic înalt, șchiop, care mergea ajutându-se de o cârjă, l-a întrebat cu voce tare pe unul dintre jurnaliști dacă între timp fusese și un război cu Siria. Ilan a observat deodată că soldații coborau târgi pe o altă scară a avionului. A luat-o pe Ora de mână și au alergat într-acolo. Nu i-a oprit nimeni. Au trecut repede printre târgile cu soldați răniți, dar nu l-au văzut pe Avram. Se uitau înspăimântați unul la altul. În clipa aceea din avion a mai fost coborâtă o targă, ultima. O însoțeau o echipă de doctori și paramedici ce duceau un suport pentru perfuzii și tot felul de tuburi și furtunuri legate de ea. Ora a aruncat o singură privire într-acolo și mintea a început să i se topească. A văzut un cap mare, rotund,

care îi aparținea cu siguranță lui Avram și care se legăna încolo și-ncoace, cu fața acoperită cu o mască de oxigen. Era chel, iar părul din vârful capului îi fusese ras și bandajat, însă pansamentul slăbise, lăsând să se vadă niște răni adânci, scânteietoare, asemenea unor guri deschise. A observat că bărbații care împingeau targa întorseseră capetele într-o parte și respirau pe gură. Ilan alerga deja pe lângă ei, privindu-l pe prizonierul de pe targă, iar Ora, care îi urmărea expresia feței, a înțeles că era foarte rău. Ilan i-a ajutat să împingă targa într-o ambulanță și a încercat să urce, dar a fost împins afară cu putere. A strigat, a protestat, a ridicat pumnii, dar soldații l-au îndepărtat. Ora a făcut câțiva pași în față, încet, dar ferm, și i-a spus unui medic militar în vârstă „Sunt iubita lui“, apoi a urcat în ambulanță și s-a așezat lângă targă, alături de doctor și de asistenta medicală care îl însoțeau. Medicul îi sugerase să stea pe scaunul din față, lângă șofer, dar ea refuzase. Sirena ambulanței a pornit, iar Ora se uita spre șosea, spre mașinile pe lângă care treceau și spre oamenii din ele, doi câte doi sau chiar familii întregi, știind că viața ei, așa cum fusese ea până atunci, luase sfârșit. Și încă nu se uitase la fața lui Avram.

Asistenta i-a dat o mască de unică folosință, ca să nu mai simtă mirosul. Ea și medicul începuseră deja să-l dezbrace. Pieptul, abdomenul și umerii lui Avram erau acoperiți cu răni deschise, ulceratii și zone infectate, tăieturi adânci, vânătăi și niște spintecături ciudate, foarte subțiri. Sfârcul drept nu mai era la locul lui. Medicul atingea fiecare rană cu degetele acoperite de mănuși chirurgicale și îi spunea asistentei, pe un ton stins:

— Fractură deschisă, arsură, edem, biciuire, șocuri electrice, presă, funie, infecție. Verifică de malarie, a continuat el pe același ton. Și de schistozomiază. Uită-te la asta, aici: chirurgii plasticieni vor avea serios de lucru.

El și asistenta l-au întors pe Avram, lăsându-i spinarea la vedere. Ora a aruncat o privire fugară și a văzut o bucată de carne mustind în ceva roșu, galben și vinețiu. A simțit cum i se întoarce stomacul pe dos. Duhoarea pe care o emana trupul lui era de nesuportat. Medicul și-a ținut respirația, iar lentilele ochelarilor i s-au aburit. A dezvelit fesele lui Avram și a tras adânc aer în piept.

— Animale, a spus el în șoaptă.

Ora privea pe fereastră, plângând încetișor, fără lacrimi. Medicul a acoperit fundul lui Avram, după care a început să-i taie pantalonii. Picioarele îi erau rupte în trei locuri. În jurul gleznelor avea două brățări însângerate de carne zdrelită, ce arăta ca și cum înăuntrul ei ar fi viermuit tot felul de creaturi minuscule. Doctorul a mimat un ștreang spre asistentă, iar Ora l-a văzut în clipa aceea pe Avram într-o celulă întunecoasă, atârnat de picioare, cu capul legându-i-se dintr-o parte în alta, și și-a dat brusc seama că în toată perioada aceea în care fusese închis, ea nici măcar nu îndrăznise să-și imagineze la ce îl supuneau acolo, mai ales că Avram făcea parte din serviciile de informații și știa foarte multe lucruri. Alungase orice gând de acest fel – în momentele dinaintea somnului, chiar dinainte să adoarmă, își întindeau brațele spre ea, dar pastilele erau teribil de eficiente împotriva

coșmarurilor –, iar acum se întreba cum de ea și Ilan nu vorbiseră niciodată, nici măcar o singură dată, despre tortură și despre ce se întâmplă cu oamenii care au fost torturați.

Își dădu seama că vorbiseră extrem de puțin despre Avram, în ciuda faptului că avuseseră atât de puține subiecte de discuție pe parcursul acelor zile și săptămâni ce trecuseră de la capturarea lui. Mergeau aproape în fiecare zi la biroul de relații cu familiile prizonierilor de război, încercând să afle un zvon sau o veste oricât de neînsemnată. Analizau iar și iar fotografiile șterse ale ostaticilor, publicate în țară și în străinătate, discutau cu cadre militare și funcționari, cu oricine binevoia să-i asculte, iar dacă nu reușeau să ajungă la birou, telefonau și întrebau dacă se primise cumva vreo veste. Începuseră deja să simtă că lumea îi evită, îi duce cu vorba, dar nu renunțau. Cum ar fi putut? Erau amândoi înnebuniți de durere, când puneau ceva în gură se gândeau că el nu mănâncă asta, când auzeau la radio o melodie care îi plăcea, se gândeau că el nu ascultă asta, iar când vedeau ceva frumos, își spuneau că el nu vede asta și în felul acesta, își dădea seama Ora acum, nu erau nevoiți să se gândească la ce i se întâmpla cu adevărat acolo. Îl transformaseră într-o non existență.

Doctorul i-a spus:

— Nu te teme, îl vei avea înapoi ca nou.

Ora l-a privit adânc în ochi. Știa că dacă ambulanța s-ar opri o secundă, ea s-ar ridica și ar fugi mâncând pământul. Nu se putea controla. Medicul a început să scrie ceva într-un carnet gros. Apoi s-a oprit.

— Iubitul tău?

Ea a încuviințat printr-o mișcare a capului.

A privit-o intens, îndelung.

— Totul va fi bine, a spus el în cele din urmă. Au făcut pe el o adevărată operă de artă, nemernicii! Dar suntem mai buni decât ei. Îți spun eu: într-un an de zile nici nu-l mai recunoști.

— Dar cum rămâne cu... s-a bâlbâit ea, iar mâna i-a căzut moale.

Întrebarea ei era ca un fel de trădare.

— Cu capul? a murmurat medicul. Țsta e un domeniu la care nu mă pricep.

Fața medicului a devenit deodată opacă și el s-a întors la carnetul lui. Ora a aruncat o privire rugătoare spre asistentă, dar și aceasta o evita. S-a silit să se uite la Avram. Cu ardoarea unui legământ, și-a jurat ca din momentul acela să nu-l mai părăsească niciodată, să nu lase să treacă nici o clipă fără a-l privi cu ochi plini de iubire, pentru că numai o viață întreagă de iubire ar putea să vindece, poate, ceea ce îi făcuseră acolo. Însă nu a reușit să-și înăbușe greața sau să treacă peste imaginea feței lui aproape lipsite de frunte și nici să pună vreun strop de dragoste în privirea ei, în timp ce înăuntrul ei o voce metalică hârâia, exact așa cum se întâmplase după Ada: Viața merge înainte, nu?

Ambulanța își continua drumul, provocând un adevărat haos pe unde trecea. Fața lui Avram s-a încordat deodată, iar el și-a smucit capul într-o parte, ca și cum ar fi încercat să evite o palmă, și a

Început să scâncească asemenea unui copil. Ora îl privea ca hipnotizată. Nu mai văzuse niciodată astfel de expresii pe chipul lui. Se gândea că Avram al ei nu se temea de nimeni, de nimic, că frica îi era complet străină. Avusese mereu sentimentul că el e cumva protejat de rele, că e de neconceput să vrea cineva să-i facă atât de mult rău lui Avram, care întâmpina lumea cu mâinile și picioarele larg desfăcute, cu o aplecare curioasă, întrebătoare, a capului său mare, cu râsul lui hohotit, ca de măgar, cu privirea lui inteligentă... Avram.

Dar poate că tocmai din cauza asta i-au făcut ce i-au făcut, s-a gândit ea. Poate că tocmai din cauza asta l-au zdrobit, l-au fărâmițat. Nu doar pentru că făcea parte din unitatea de servicii speciale.

Gura lui Avram s-a deschis larg. S-a auzit ceva ca un gălgâit, apoi el a început să se sufoce. Ora nu-și putea da seama căror torturi își imagina acum că este supus. Se gândea că încerca să-și ridice mâna pentru a-și proteja fața, însă numai câteva degete i s-au mișcat încet. Un gând a traversat ca un fulger mintea Orei: că nu va avea niciodată un copil. Că nu va naște niciodată un prunc într-o lume capabilă de astfel de lucruri. Exact în clipa aceea ochii lui Avram s-au deschis, împăienjeniți și roșii. Ea s-a aplecat deasupra lui, izbită de duhoarea ce emana din carnea sfâșiată. El a văzut-o, iar privirea i-a devenit mai prezentă. Până și albastrul ochilor lui părea injectat.

— Avram, a spus ea, sunt eu, Ora.

Degetele ei i-au mângâiat umărul. Îi era teamă să nu-i facă rău, îi era teamă să-l atingă. El a șoptit:

— Păcat.

— De ce păcat? a întrebat ea. De ce păcat?

El gălgâia și cuvintele îi curgeau printre lichidele care-i inundaseră plămâni:

— Păcat că nu m-au omorât.

Apoi ușile ambulanței s-au deschis și deodată s-a ivit o mare de chipuri, de mâini întinse și de țipete care îi zguduiau urechile. Ilan era deja acolo, reușise cumva să ajungă la spital înaintea ambulanței. Ilan cel rapid, se gândi ea cu o tușă de antipatie, ca și cum viteza lui ar fi reprezentat cine știe ce avantaj ilegal obținut împotriva lui Avram. Au gonit amândoi în spatele târgii până într-o baracă improvizată, ce funcționa pe post de cameră de gardă. Zeci de medici și asistente alergau printre soldații răniți, recoltau sânge, probe de urină și de mucus, făceau biopsii. Un medic militar i-a observat pe Ilan și pe Ora și i-a dat afară, urlând. S-au târât până la o bancă din apropiere și s-au înfășurat unul în celălalt. Ilan scotea niște sunete pe care ea nu le mai auzise până atunci: un fel de lătrat sec, grotesc. Ea își încleștase pumnii în părul lui, strângând cu atâta putere, încât el gemea de durere.

— Ilan, Ilan, ce se va întâmpla de-acum înainte? i-a șoptit ea în ureche.

— Rămân aici, cu el, până se întoarce, a răspuns Ilan. Până redevine ce a fost. Nu-mi pasă cât va dura, fie și ani întregi, eu tot nu mă mișc de aici.

Ora și-a desprins mâinile din părul lui și l-a privit. Așa, copleșit de durere și de frică, părea brusc

mai matur și mai hotărât.

— Tu rămâi cu el, a repetat ea, fără să înțeleagă sensul cuvintelor.

— Dar ce credeai, că îl voi lăsa singur aici?

Da, s-a gândit Ora, adevărul e că asta am crezut, am crezut că voi rămâne să mă ocup singură de toate.

Apoi și-a venit în fire:

— Nu, nu, sigur că rămâi. Nu știu ce m-a apucat... Ascultă, nu sunt capabilă să trec prin toate astea singură.

El și-a mișcat buzele nervos. Era jignit.

— Dar de ce singură?

Și Ora s-a gândit: Pentru că o părticică din tine e mereu în altă parte chiar și atunci când ești prezent.

— Hai să ne întoarcem la el, a spus ea. Așteptăm la ușă până când ne dau voie să intrăm.

Au mers unul lângă altul printre barăcile cuprinse de agitație. De câțva vreme, de la război, nu se mai puteau atinge. Dar acum, spre surprinderea ei, o copleșise o foame primară, o dorință dezbrăcată de orice constrângeri de a mușca din carnea lui, din trupul lui întreg și sănătos. S-a oprit și i-a apucat brațul, presându-l de corpul ei, iar Ilan a răspuns într-o clipă, întorcându-se spre ea, strângând-o cu putere la pieptul lui și sărutând-o pe buze. Gura lui a umplut-o pe a ei și Ora îi simțea tot trupul invadând-o, întorcând-o cu susul în jos, încât uită până și să se mire că Ilan, care de obicei era atât de timid, o săruta de față cu toată lumea aceea. Acum îl simțea mai puternic, mai osos și mai stabil. Era ceva în îmbrățișarea lui, în sărutul lui... o ridicase la propriu de la pământ, ținând-o în dreptul gurii lui. Apoi mintea Orei s-a încețoșat, simțea că plutește, susținută de forța gurii lui Ilan, și prin minte îi trecu gândul vag că oamenii care îi priveau ar fi putut crede că el era cel care se întorsese din prizonierat la iubita lui. S-a smuls din brațele lui aproape brutal, s-a dat puțin înapoi și au rămas unul în fața celuilalt, privindu-se în ochi și gâfâind.

— Spune-mi, l-a auzit ea zicând brusc și s-a cutremurat – vocea aceea a lui, respirația șuierătoare –, Ora...

Privea spre tavan.

— Trebuie să știu.

— Ce anume? Întreabă-mă.

— Ceva... Nu reușesc să-mi aduc aminte.

— Întreabă-mă.

Tăcea. Încerca să-și miște piciorul suspendat, să-și scarpine pielea îmbrăcată în ghips.

— Lucrurile nu sunt clare în mintea mea.

— Care lucruri?

— Eu și cu tine.

— Da?

— Mă simt ca și cum aş avea o gaură în mijlocul...

— Întreabă-mă.

— Ce... Ce suntem noi?

Nu se așteptase la o asemenea întrebare.

— Vrei să spui...

Probabil că s-a aplecat deasupra lui cu o mișcare prea bruscă. El și-a retras capul, iar fața i s-a schimonosit, cuprinsă de teroare. Cu siguranță s-a gândit că ceva – o mână sau un obiect – îl va lovi din întuneric.

Ora a spus în șoaptă:

— Ce suntem acum?

— Nu te supăra, sunt puțin...

— Suntem prieteni buni, a zis ea. Vom fi întotdeauna prieteni buni.

Și a simțit dintr-odată impulsul de a adăuga, cu o veselie enervantă:

— Și vei vedea ce bine ne vom distra și în continuare împreună!

Luni de zile au chinuit-o cuvintele acelea prostești care i-au ieșit atunci din gură. Alteori le privea ca pe o premoniție: *ne vom distra împreună*. Dar aproape în aceeași clipă îl auzea pufnind cu amărăciune. Capul lui greu se mișca încet pe pernă în timp ce încerca să-i analizeze fața. Ea se bucura că în salon era întuneric.

— Ora.

— Ce este?

— Nu mai e nimeni în cameră cu noi?

— Nimeni.

— Ghipsul ăsta mă înnebunește, a spus Avram pe un ton găjâit.

Toate mișcărilor lui erau foarte încete. Ora își dădea seama că vechiul Avram însemna pentru ea, mai mult decât orice altceva, ritmul lui, agilitatea cu care se mișca prin lume.

— Mi-e frig.

Ea l-a acoperit cu o a treia pătură. Era scaldat într-o baltă de sudoare și tremura de frig.

— Scarpină-mă.

Ea s-a ridicat și i-a scărpinat piciorul exact în locul unde pielea se freca de marginea protezei din ghips. Avea impresia că degetele i se afundă într-o rană deschisă. El mormăia și gemea, cu un amestec de plăcere și durere.

— Gata. Mă doare.

Ea s-a așezat din nou.

— Ce, ce anume vrei să știi?

— Ce am fost noi doi.

— Ce am fost noi doi? Am fost tot felul de lucruri. Am fost multe unul pentru celălalt și vom mai fi, vei vedea, vom mai fi!

El și-a acoperit cu o mână pieptul cu pătura, într-o mișcare fără sfârșit, ca și cum ar fi încercat să se apere de minciuna din vocea ei. A rămas așa preț de câteva clipe, fără să spună nici un cuvânt. Apoi Ora i-a auzit buzele uscate dezlipindu-se una de alta și a știut deja ce va urma.

— Și Ilan?

— Ilan... Nu știu cu ce să încep, ce îți amintești și ce nu. Întreabă-mă.

— Nu-mi amintesc. Doar frânturi, căpețele. În mijloc totul e șters.

— Îți aduci aminte că ai fost cu Ilan într-o bază militară din Sinai?

— În Bavel, da.

— Peste puțin timp urma să vă încheiați stagiul militar. Eu eram deja la Ierusalim. La Facultatea de Sociologie.

În timp ce vorbea, se gândea: Relatează-i doar fapte concrete. Răspunde-i punctual la întrebări. Lasă-l pe el să hotărască ce poate să audă și ce nu.

Tăceau din nou amândoi. Caloriferul electric porni.

Ai răbdare cu el, s-a avertizat Ora. Mergi în ritmul lui. Poate că nici măcar nu vrea să vorbească despre asta. Poate că e prea devreme pentru el.

Avram zăcea întins pe spate, nemișcat. Avea ochii deschiși. Mai avea o singură sprânceană, dar și din aceasta îi lipsea jumătate.

— Veneați acasă în fiecare săptămână, pe rând: o dată tu, o dată Ilan.

Avram a privit-o întrebător.

— O săptămână tu, cealaltă săptămână el. Unul dintre voi trebuia să fie mereu în unitate.

El s-a gândit îndelung.

— Și celălalt?

— Celălalt venea în permisie, la Ierusalim.

— Tu erai la Ierusalim?

— Da. (Nu devia de la subiect, și-a spus ea din nou.) Îți aduci aminte unde locuiam?

— Era o mușcată, a spus Avram după ce s-a gândit o vreme.

— Exact! Uite că îți amintești! Aveam o cămăruță în Nachlaot.

— Da?

— Nu îți aduci aminte?

— Totul se învârte în mintea mea.

— Cu toaletă în curte. Și o bucătărioară de vară. Mâncam acolo seara târziu. Odată mi-ai gătit supă de pui pe aragaz.

— Și unde era mama?

— Mama ta?

— Da.

— Nu... nu îți amintești?

— Doar nu a...

— Când făceai instrucția de bază...

— Da, ai venit cu mine la înmormântare. Da. Și Ilan a fost acolo. Mergea alături de mine, de cealaltă parte. Da.

Ora s-a ridicat. Simțea că nu mai poate.

— Îți e foame? Să-ți aduc ceva?

— Ora.

S-a așezat imediat la locul ei, supusă, de parcă i-ar fi cerut-o un profesor sever.

— Nu înțeleg.

— Întreabă-mă.

— Gura mea.

Ea a înmuiat o cârpă în apă și i-a umezit buzele.

— Dar în război...

— Da.

— De ce eu...

Dar s-a oprit în mijlocul propoziției și nu a mai spus nimic. Ora se gândea, acum mă va întreba despre tragerea la sorti.

— De ce eu am mers la război în Canal, în Suez, iar Ilan nu?

Își amintea că ea știa asta. Își amintea, dar nu avea curajul să întrebe. Privea cu tristețe pe fereastră, căutând o aluzie la lumina răsăritului, o licărire oricât de umilă.

— Tu și cu mine... ce a fost între noi?

— Ți-am mai spus. Am fost prieteni. Am fost... am fost iubiți, a zis ea simplu în cele din urmă, simțind cum vorbele îi sfâșie inima.

— Și m-am întors cu avionul?

— Ce? a întrebat ea confuză. Da, cu avionul. Împreună cu ceilalți.

— Mai erau?

— Mulți.

— Cât timp?

— Ai stat acolo...?

— Nu. Eu și cu tine.

— Un an.

L-a auzit repetând cuvintele pentru sine. S-a abținut să-l întrebe dacă i se părea că fusese mai mult, pentru a nu-l auzi spunând „Mai puțin“. Apoi el a adormit din nou și a început să sforăie. Orei

îi făcea impresia că nu poate digera decât câte o firimitură din vechea lui viață, pe rând.

— Dar ne-am iubit cu adevărat, a spus ea, în ciuda faptului că el dormea. Tu și cu mine am fost...

E oribil cum mă gândesc deja la toate astea la timpul trecut, își spuse ea.

El s-a mișcat pe sub straturile de pături și a înjurat ghipsul care-i strângea piciorul. I-a auzit atela de la mână frecându-se de bara patului.

— Ascultă-mă...

— Ce este?

— Eu nu.

— Nu ce?

— Trebuie să știi.

— Ce?

— Eu nu mai... a oftat el, căutându-și cuvintele. Eu nu mai iubesc nimic. Absolut nimic.

Ea tăcea.

— Ora?

— Da.

— Și pe nimeni.

— Da.

— Nu mai am... dragoste.

— Da.

— Pentru nimic.

A gemut. Ora simțea că o rămășiță a vechiului său eu, plin de compătimire și cavalerism, îl făcea să-și dorească s-o protejeze, dar nu mai avea suficientă putere.

— Am vrut să-ți spun asta mai devreme.

— Da.

— Totul în mine e mort.

Ora ședea cu capul plecat. Cum ar putea să existe un Avram fără dragoste? se întrebă ea. Ce fel de om ar fi el fără dragoste? Și cine sunt eu fără dragostea lui?

Dar de la război, de când el fusese luat ostatic, nici ea nu mai iubea pe nimeni. Așa cum i se întâmplase după accidentul Adei. Era ca și cum sângele i s-ar fi uscat din nou în vene. Și se simțea bine astfel. Trăia doar înăuntrul propriei meschinării. Dar de ce totul părea mult mai amplificat acum, cu Avram?

— Spune-mi.

— Da.

— Cât timp am fost?

— Aproximativ un an.

— Și tu cu Ilan?

— Cinci ani. De la șaptesprezece ani.

A râs fără chef:

— Tu ne-ai făcut lipeala, ți-amintești?

Și atunci eram tot într-un spital, se gândi ea. Și atunci era război.

— Asta îmi aduc aminte, a spus el în șoaptă. Îmi aduc aminte că voi ați fost prieteni. De noi doi nu-mi aduc aminte.

Ora a înghițit cu greu această jignire.

— Sigur că am fost iubiți, a murmurat el surprins. Cum de nu mi-am amintit mai devreme?

— Îți vei aminti totul. Nu trebuie să te grăbești.

— Cred că mi-au făcut niște lucruri acolo.

— Memoria îți va reveni încetul cu încetul, a zis ea, simțindu-și pântecul sterp. Trebuie să treacă puțin timp, dar...

O asistentă înaltă și masivă a deschis ușa, a aprins lumina și a aruncat o privire în salon:

— Suntem bine?

— Suntem bine, a sărit speriată Ora de la locul ei, adăugând repede, pe tonul ei obișnuit, vesel: Ce mă bucur că ai venit! Chiar aveam de gând să te chem.

Spre surprinderea ei, Avram sforăia deja tare, iar de data aceasta nu-i venea să creadă că doarme, însă nici nu i-a spus asistentei că își recăpătase cunoștința. Femeia i-a schimbat perfuzia și punga de urină și i-a uns cu cremă degetele de la picioare și locurile de deasupra ochilor, de unde îi fuseseră smulse sprâncenele. Apoi l-a întors, i-a curățat puroiul din rana aceea supurândă de la spate, l-a bandajat și i-a injectat o doză uriașă de antibiotice.

— Draga mea, trebuie să dormi și tu, i-a spus ea Orei în timp ce lucra.

— Dimineață merg acasă, i-a răspuns Ora, făcând un efort să zâmbească.

— Spune-mi, ce îi sunteți tu și tipul ăla înalt. Rude?

— Într-un fel. Ei bine, da, suntem familia lui.

Ora se gândea că, de când se întorsese Avram, Ilan continua să se schimbe de la o zi la alta. Parcă dobândise o forță nouă, ce îi lărgea cumva spațiul pe care îl ocupase până atunci. Mersul îi devenise mai hotărât, mai apăsător. Era ceva confuz și puțin supărător în toate astea. Uneori îl privea surprinsă: era ca și cum cineva i-ar fi îngroșat conturul trăsăturilor cu o linie groasă, neagră.

— Nu, a zis asistenta râzând, atâta doar că nu vă văd aici decât pe tine și pe el. Nu mai are nici o altă rudă?

— Nu, doar pe noi.

— Dar în ce fel vă înrudiți? Nu semănați deloc, a insistat femeia, care deja își terminase treaba, dar continua să stea în cadrul ușii, refuzând să-i lase singuri. Semenii mai degrabă cu tipul celălalt, a spus ea râzând. Parcă ți-ar fi frate. Ce fel de rude îi sunteți?

— E o poveste lungă, a murmurat Ora. Îți voi povesti la un moment dat.

— Ușa, a spus Avram în șoaptă după ce a plecat asistenta.

Ora s-a ridicat și a închis-o.

— Și ai fost a lui Ilan, a zis el, ca și cum ar fi pipăit terenul înainte de a călca pe el.

— Da, poți spune și așa. Da. Dar acum chiar nu ar trebui să faci un asemenea efort.

— Și Ilan... L-ai iubit, nu-i așa?

Ora a încuviințat printr-o mișcare a capului. Se întreba cum e oare posibil să folosești același cuvânt pentru a descrie două lucruri atât de diferite.

— Și atunci cum... spune-mi cum...

Fie mă pune la încercare, fie – prin minte îi trecu un gând ciudat – se joacă cu mine.

— Cum ce? Întreabă-mă.

— Cum de am fost și noi doi...

I se păru că vede în sfârșit o fâșie subțire de lumină palidă mijind la fereastră. De ce îl chinui cu bâlbâielile tale, se întreabă ea? De ce te temi? Spune-i. Dă-i înapoi trecutul. Poate că asta e tot ce i-a mai rămas.

— Ascultă-mă, Avram, timp de un an întreg, până nu demult, până la război, am fost și cu tine, și cu el.

Luat prin surprindere, Avram a scos un oftat adânc, răgușit.

— Amintește-ți, amintește-ți, trebuie să-ți amintești, își spunea lui însuși. De ce mi se șterge mereu din minte? Era și cu mine, și cu el? În același timp? Cum de mi-a permis să...

S-a cufundat din nou în sine, lăsându-se pradă gândurilor preț de câteva minute. Ora se gândea: Nu reușește să înțeleagă ceea ce la un moment dat a reprezentat sufletul existenței lui.

— Nu mai înțeleg, Ora. Ajută-mă.

Corpul i se chircea și tresărea ca și cum înăuntrul lui s-ar fi dus o bătălie crâncenă. Ora simțea că se sufocă în propria-i piele. Ce este interogatoriul acesta bizar? Trebuia să-și aducă aminte. Cum de putuse uita un an întreg și toate lucrurile deosebite care se întâmplaseră pe parcursul lui?

— Dar... cu amândoi?

— Da.

— Împreună? În același timp?

Ea și-a ridicat capul, ținând gâtul drept, și a spus:

— Da.

— Iar noi știam?

Ora simți că nu mai poate. Întrebările astea, felul în care se diminuase Avram, ca și cum ceva ar fi fost iremediabil intoxicat și în propriul ei creier...

— Eu și cu el – Ilan – știam?

— Ce? a strigat ea în șoaptă. Ce să știți?

— Că noi doi... că eram amândoi cu tine în același timp?

— Ce vrei de la mine? Ce vrei să auzi?

Vocea lui a devenit o șoaptă agitată:

— Nu știam?

Deja nu mai avea de ales.

— *Tu știi.*

— El nu?

— Se pare că nu. Nu știu.

— Nu i-ai spus?

Ora a clătinat din cap.

— Și nici nu te-a întrebat?

— Nu.

— Nici pe mine nu m-a întrebat?

— Nu mi-ai pomenit nimic despre așa ceva.

— Dar știa?

— Ilan e un tip deștept! a izbucnit Ora.

Avea mult mai multe lucruri de spus. Cuvântul „deștept“ nu aducea prea multe explicații. Era ceva necuprins și abisal, un miracol în mrejele căruia căzuseră toți trei, în tăcere, pe parcursul aceluia an. L-a privit pe Avram, i-a văzut fața serioasă, opacă și obtuză și și-a dat seama că nu mai putea înțelege nici o fărâmbă din ceea ce trăiseră împreună.

— Dar eram prieteni! a șoptit el, aproape uimit. Eu și Ilan eram prieteni, prietenul meu cel mai... cum am putut...

Dacă ar fi avut cum, Ora l-ar fi adormit din nou, l-ar fi împiedicat să înțeleagă atât de multe lucruri, să dea piept cu propria lui persoană când era atât de nepregătit.

Prea târziu. El privea în gol, cu ochii aproape ieșiți din orbite. Ora simțea că înăuntrul lui fusese detonată o adevărată încărcătură explozivă de înțelegere.

Pe marginea șoselei pe care tocmai o traversaseră se întinde o bucată de pășune fertilă. Se vede un gard din sârmă ghimpată călcat în picioare și aproape culcat la pământ, iar de jur împrejur, trifoi verde.

— Hei! exclamă Avram, zâmbind și arătând cu degetul către o stâncă rotunjită, de unde un indicator oranj-albastru-alb le face cu ochiul în lumina soarelui. Am găsit cărarea, spune el, punând piciorul pe un bolovan și arătând cu mâna în direcția potecii. Ne așteaptă un urcuș pe cinste, adaugă, urmărindu-și mâna cu privirea de-a lungul cărării, până în vârful muntelui, și mișcându-și piciorul de pe bolovan.

Ora îl pune la încercare:

— Și munții reprezintă o problemă pentru tine?

— De obicei nici cu șoselele nu am probleme. Nu știu ce m-a apucat, spune el.

— M-am speriat îngrozitor, îi mărturisește ea. Puteam să fim uciși acolo.

— Se pare că mi-ai salvat viața.

— Încă vreo câteva din astea și suntem chit, îndrăznește ea și zărește umbra unui zâmbet amar traversându-i fața, ca un animal viclan prins în timp ce fură ceva prețios, poate chiar o tresărire a inimii.

— Unde îți e cățeaua? a întrebat el.

— A mea? A devenit deodată a mea?

— A noastră, scuză-mă. A noastră.

Se întorc pe marginea drumului, chemând animalul, fluierând împreună, apoi fiecare pe rând. Strigă pentru a acoperi zgomotele produse de trafic, „Hei, iuhuhuu, câine, cățelușo, vino!“, și își aud vocile împletindu-se. Dacă ar avea curaj, Ora ar striga o singură dată „Ofer, O-fer, vino acasă!“

Dar cățeaua nu se mai vede și poate că e mai bine așa, se gândește Ora. Să nu mă atașez prea mult de ea. Nu am destulă putere ca să suport o nouă despărțire. Totuși e păcat, puteam fi prietene bune.

Muntele e abrupt și sinuos, acoperit de măslini, arbori de terebint și tufe de păducel. Cărarea le întinde la maximum mușchii încordați de durere și le sughe aerul din plămâni.

— Mă întreb ce munte o fi ăsta, spune Avram, gâfâind. Cum s-o fi numind? Habar nu am unde suntem.

Ora se oprește și trage adânc aer în piept.

— De ce te interesează deodată unde suntem?

— Nu mă interesează, răspunde el, mi se pare doar ciudat să mergem așa, fără să știm unde suntem.

— Harta e în rucsacul tău, zice ea.

— Poate ar fi bine să ne uităm puțin pe ea?

Se așază. Sug bomboane de lămâie. Avram ezită o secundă, apoi deschide buzunarul drept al rucsacului. Își îndeasă mâna în el pentru prima dată de când au pornit la drum. Găsește un briceag Leatherman, o cutie de chibrituri și o lumânare. O minge împletită. O soluție împotriva țânțarilor. O lanternă. Încă una. O trusă de cusut. Deodorant, loțiune după ras. Un binoclu mic. Își împrăștie prada pe jos și o privește. În prima clipă ea are impresia că încearcă să-și construiască în minte imaginea lui Ofer pornind de la aceste obiecte.

Ora izbucnește în râs:

— Ofer e mereu pregătit, dar știi că nu a luat asta nici de la mine, nici de la tine.

Întind pe un pat de cebări o hartă mare, îmbrăcată într-o folie de plastic, și se apleacă amândoi asupra ei, cu capetele aproape atingându-li-se.

— Unde suntem?

— Poate aici?

— Nu, din contră.

Mijesc ochii. Două degete se învârt, se întâlnesc și se intersectează.

— Asta e cărarea noastră.

— Da, e marcată.

— Exact cum a spus tipul ăla. Traseul Israel.

— Care tip? a întrebat ea.

— Cel pe care l-am întâlnit.

— Aaa, el!

— Da.

Degetul ei aleargă de-a lungul cărării până la graniță.

— Hopa, spune ea, retrăgându-și degetul. Liban.

— După părerea mea, murmură el, cam de acolo am pornit.

— Sau, poate, de aici, zice ea, fiindcă aici e locul unde am traversat râul. Îți aduci aminte?

— Cum aș putea să uit?

— Am urmat cărarea pe aici, în zigzag, așa.

Își mișcă degetul pe lângă cărarea șerpuitoare. Degetul lui Avram o urmează la mică distanță.

— Pe aici am urcat, aici era podul de lemn și aici am văzut moara. Iar aici... să fi fost locul în care am dormit în prima noapte? Nu? Poate aici, lângă Kfar Yuval? Cum să îți minte așa ceva? În primele zile aproape că nu puteam vedea nimic în jur. Cine ar fi putut?

Avram râde:

— Eu eram ca un *zombie*.

— Uite cariera de piatră de la Kfar Ghiladi și pădurea Tel Hai... iar aici am mâncat, la Ein Ro'im.

— Dar atunci nu vedeam nimic.

— Chiar că nu vedeai nimic. Îți târai picioarele și mă blestemai pentru că te adusesem aici.

— Și pe undeva prin locul ăsta, cred, l-am întâlnit pe Akiva, după care am coborât în vale.

— Am străbătut o bucată destul de mare, vezi?

— Da, iar ăsta e în mod sigur satul acela arăbesc.

— Ce a mai rămas din el.

— Mi-ar fi plăcut să-l văd, dar tu ai fugit.

— Îmi ajung ruinele din viața mea.

— Iar aici e râul Kedesh.

— Deci aici am dormit.

— Și de aici am început să urcăm pe albia lui, până l-am întâlnit pe tipul ăla al tău.

— De când e al meu?

Degetele ei apasă harta, lăsând urme pe folia din plastic.

— Și aici e fortăreața Yesha, iar aici Nebi Yusha.

— Iar pe aici, uite, pe aici am urcat până la Keren Naftali, după care am coborât din nou, pentru că ți-ai uitat caietul.

— Și aici mai era un râu, Dishon.

— Pe hartă pare foarte blând, dar privește aici: din câte îmi dau seama, turbinele acelea despre care ne întrebam la ce folosesc sunt de la stația de pompare a apei din Ein Aviv. Frumos. Am învățat ceva azi.

— Și aici cred că e lacul în care ne-am scăldat.

— Și aici am mers pe conducta aceea mare, ca să traversăm apa.

— Îmi era o frică! Tremuram toată.

— Serios? Nu mi-am dat seama. Nu ai zis nimic.

— Așa sunt eu.

— Și, uite, aici e pădurea ta de poveste, râul Tzivon.

— Și asta e pășunea pe care am mers mai devreme. Cu siguranță.

— Asta e șoseaua pe care am traversat-o.

— Da, autostrada 89.

— Și atunci, dacă am traversat pe aici, a spus Avram pe un ton muzical, înseamnă că acum suntem...

— Pe Meron, adaugă ea.

— *Muntele Meron?*

— Vezi și tu.

Degetele lor se îndreaptă pline de respect în direcția muntelui de pe hartă.

— Avram, spune ea în șoaptă, uite cât de mult am mers!

El se ridică, își încrucișează brațele pe piept și se plimbă printre copaci.

Împăturesc harta, își iau rucsacurile în spinare și încep să urce din nou printre ciulini. De data aceasta Avram merge în față, iar Ora face eforturi să țină pasul cu el.

Bocancii ăștia chiar îmi vin bine, își spune el. Și șosetele sunt minunate. Găsește o creangă lungă și dreaptă de *arbutus*, o rupe dintr-o singură mișcare la lungimea potrivită și se ajută de ea la urcat, sugerându-i Orei să facă la fel. Face comentarii despre cât de bine e marcat drumul pe porțiunea asta a traseului.

— Indicatoarele sunt dese și plasate în locurile potrivite, exact cum trebuie, zice el.

Orei i se pare că-l aude mormăind un fel de melodie.

Norocul nostru că am nimerit pe un traseu atât de lung, se gândește ea în timp ce-l privește din spate. În felul acesta va avea timp să se acomodeze cu toate schimbările.

— Cal cu coamă neagră, spune ea. E una din poreclele pe care i le-a dat Ilan lui Adam pe când avea vreo trei ani și jumătate. Îl mai numea și elefant gigant. Te-ai prins?

Avram repetă cuvintele, auzindu-le rostite cu vocea lui Ilan.

— Sau măgăruș drăgălaș. Sau motănel încruntat. Chestii de genul ăsta.

— Motănel încruntat?

— Da, despre asta vorbesc. Era ca și cum ar fi făcut experimente pe ființe umane.

Ora îl vedea pe Adam schimbându-se sub ochii ei, răsucindu-se și contorsionându-se în așa fel încât să se plieze pe dorințele lui Ilan. La un moment dat a desenat o pisică portocalie.

— Am colorat-o oranj, iar acum îi voi da o tentă gălbuie, a spus el și Ora a zâmbit strâmb.

Sigur că era mândră de el, dar simțea că fiecare nouă informație pe care și-o însușea îl îndepărta din ce în ce mai tare de ea. Vedea cum dă din coadă ca un cățeluș în fața lui Ilan și o îngrijora ceea ce simțea față de propriul ei copil în clipele acelea. Nu putea înțelege cum reușise să ascundă de ea toată acea nerăbdare, care acum îi țâșnea prin toți porii pielii. Hotărârea atât de brutală – și masculină – cu care întorsese spatele anilor petrecuți alături de ea, în micul lor paradis, Bambi și mama lui.

— Mi s-au înmuiat genunchii, striga el vesel după ce Ilan îl învârtea pe deasupra capului și îl puneă din nou cu picioarele pe pământ.

— Da, îi răspundea ea cu un zâmbet forțat. Minunat.

Ora crede că la puțin timp după ce Adam și-a însușit limbajul, acesta din urmă a început să-l domine. A început să gândească cu voce tare. Nu și-a dat seama imediat. Numai după un timp a observat că zgomotului de fond din casă îi mai fusese adăugat un canal. Își exprima toate gândurile, dorințele și temerile. Și pentru că încă se referea la el însuși folosind persoana a treia singular, o făcea uneori doar de dragul distracției: „Lui Adam îi e foame, foame, foame! Atunci așteaptă puțin! Dar nu, s-a săturat s-o aștepte pe mami să iasă din baie. Adam va intra acum în bucătărie și își va pregăti singur o salată. Dar, vai, nu are voie să umble cu cuțitul, se poate tăia! Oare și chibriturile sunt periculoase, și ele taie? Nu, prostuțele, chibriturile ard!“

Stătea întins în pat după ce îl pregăteau de culcare și își bolborosea propriile gânduri. Ora și Ilan stăteau de cealaltă parte a ușii, trăgând cu urechea. „Adam trebuie să se culce. Poate va visa ceva? Ursulețule, uite ce trebuie să facem acum: și tu trebuie să dormi, să te odihnești, iar dacă auzi un vis venind, strigi «Adam!» Visele nu sunt adevărate, sunt doar imagini produse de creierul tău, ursulețule.“

— Era ciudat, spune Ora acum, și, în același timp, puțin stânjenitor, ca și cum am fi avut acces la subconștientul lui.

Își mută privirea de la Avram, pentru a nu-i aminti de propria bombăneală nesfârșită, cauzată de medicamentele pe care le luase în noaptea când îl răpise din apartamentul lui din Tel Aviv. Se

întrebă dacă ar trebui să-i spună ce zisese despre ea atunci: „E nebună, și-a pierdut mințile de tot“.

Înainte să împlinească patru ani, Adam cunoștea deja toate literele alfabetului și semnele vocalice³. Înmagazina totul cu o ușurință uimitoare. Pur și simplu nu putea fi oprit. Citea, scria. Vedea litere în orice crăpătură din săpun, în coaja pâinii, în vopseaua de pe pereți. Se încăpățâna să citească litere în cutele cearșafului de pe patul lui sau în liniile din palmă.

— Adu-mi aminte *cum* ești tu?

— *Cuminte*, a răspuns Adam râzând.

— Și mai cum?

— Un cumătru cumincior!

— Și ce faci?

— Cumpăzesc cumpătat!

— *Cumpănesc*, l-a corectat Ilan cu un zâmbet. Mai departe?

— Cumulez nori cumulonimbus și cumulostratus...

Bulele hohotelor lor înspumate se rostogoleau până la ea, spărgându-i-se în față în timp ce stătea culcată în pat.

Dar acum, în timp ce urcă muntele Meron, încearcă să-și aducă aminte de ce toate astea o enervau atât de tare pe vremea aceea. Ce n-aș da să fiu din nou în patul acela, însărcinată, extenuată și chinuită de dureri de spate, cu Ofer în pânțece și ascultându-le râsetele! se gândește ea.

— Hai să ne așezăm o clipă. Țasta nu-i munte, e o scară.

Ora se aruncă la pământ. Urcușul acesta dificil și dorurile sunt prea mult pentru inima ei bătrână. Adam e aici cu ea, are cel mult patru ani și aleargă prin iarba în jurul ei. Mișcările lui de copil, privirea curioasă, timidă, aproape întotdeauna puțin suspicioasă. Și strălucirea care îi luminează chipul ori de câte ori își dă voie să fie fericit, când face un lucru deosebit, când îl laudă Ilan.

— Vorbesc tot timpul despre Adam, spune ea, dar Ofer nu este niciodată Ofer singur, înțelegi, nu-i așa? Ofer este și Adam, și Ilan, și eu. Pur și simplu. Așa se întâmplă într-o familie. Nu ai de ales, spune ea chicotind, va trebui să faci cunoștință cu noi toți.

Imagini și iar imagini: Adam și bebelușul Ofer trăgând împreună un pui de somn într-un sac de dormit întins pe covorul din sufragerie – o tabără de indieni –, dezbrăcați, îmbrățișați, cu perișorul umed lipit de frunțile transpirate și mâna dreaptă a lui Adam peste burtica lui Ofer, al cărui buric e puțin ieșit în afară; Adam și Ofer, la cinci ani și jumătate și doi ani, construindu-și o casă dintr-o cutie goală de carton și îndesându-și fețișoarele printr-o fereastră rotundă și mică pe care o decupase pentru ei; Ofer și Adam la un an și la patru ani și jumătate, dimineața foarte devreme, goi în patul lui Adam, când Ofer face caca în somn și îl mâzgălește pe Adam din cap până-n picioare, cu meticulozitate, cu sânge și, fără îndoială, cu dragoste și generozitate; Ofer umflându-și obrăjorii pentru a sufla în cele trei lumânări de pe tortul lui și Adam suflând din spatele lui, pentru a le stinge dintr-o singură lovitură; Ofer ridicându-se ferm pe picioarele lui subțirele ca două bețe de chibrituri,

după ce Adam îi luase elefantul preferat, și strigând cu voce pițigăiată „Elefantul Ofer! Elefantul Ofer!”. Își apăraseră cu atâta neînduplecare avutul, încât Adam s-a speriat și i-a dat înapoi jucăria, privindu-l din clipa aceea cu mai mult respect, după cum a observat Ora, care-i urmărise în tot acest timp din bucătărie.

Picnic mare în familie. Scena este atât de vie, încât pare că tocmai se petrece aici, pe munte: copii și oameni în toată firea stau așezați în cerc, privindu-l pe Ofer, care șade în mijloc. Un copil blond, subțirel și micuț, cu o pereche de ochi albaștri imenși, luminoși și veseli și o claie de păr auriu. Urmează să spună cea mai amuzantă glumă din lume, pe care mami – își asigură el auditoriul – a auzit-o deja de șapte ori și de fiecare dată s-a prăpădit de râs! Apoi se avântă într-o poveste lungă și încâlcită despre doi prieteni, dintre care unul se numește Deceteinteresează și celălalt Cemaifaci. Spune totul anapoda, uită lucruri, apoi și le amintește, iar ochii îi râd de fericire, în timp ce publicul se amuză teribil, iar atunci Ofer îi oprește, aducându-le aminte:

— Imediat urmează finalul, atunci trebuie să râdeți!

În tot acest timp Adam – să fi avut opt ani? șapte? –, slăbuț, secretos și întunecat, se strecoară încet pe lângă toată lumea, urmând un cod știut numai de el, nu rămâne prea mult într-un loc, nu lasă pe nimeni să-l îmbrățișeze sau să-l mângâie, observă cu o privire ageră cum toți ochii sunt ațintiți asupra lui Ofer și îi urmărește pe toți, ca un mic prădător hăituit.

Avram o ascultă pe Ora. Un pițigoi cântă undeva în tufișurile din jur. Pe o pantă din apropiere, pe o bucată de pământ ce pare incendiată de curând, muștarul începe să înflorească din nou, sălbatic și plin de viață. Florile astea sunt hotărâte să trăiască, spune Ora râzând și privind locul acela pârjolit, inundat de plante și insecte zumzăitoare.

— Iar Ofer, continuă ea, a tăcut până pe la trei ani. Mă rog, nu a tăcut în adevăratul sens al cuvântului, dar nici nu a făcut vreun efort să învețe să vorbească.

— Asta înseamnă... întreabă Avram, ezitând, înseamnă mult timp?

— Nu e un lucru tocmai normal. Se consideră că la vârsta asta copiii ar trebui să vorbească deja.

Avram se încruntă, meditând asupra acestei informații noi.

— El folosea anumite cuvinte, chiar și câteva propoziții scurte, multe silabe, sunete dispartate, dar pur și simplu refuza să învețe altceva. Se descurca foarte bine cu zâmbetul și farmecul lui și cu ochii aceia fantastici. Pe care tu i-ai dăruit, adaugă ea, neputându-se abține.

Spre surprinderea ei, Ofer îl convinsese până și pe Ilan că poți trăi o viață întregă fără să rostești nici măcar un cuvânt corect.

— Și aici vorbim de Ilan, înțelegi, subliniază ea, înălțând dintr-o sprânceană, cel care mi-a spus în față, înainte să se nască Adam, că nu ar putea iubi un copil – nici chiar pe propriul lui fiu – decât în clipa în care ar începe să vorbească. Și iată că apare Ofer. Aproape trei ani a dus-o așa, tăcut ca un călugăr, și uite ce a ieșit.

Ilan și Ofer săpau straturi în grădină, unde plantau flori și legume, au ridicat o fermă pentru

furnici, de care aveau foarte mare grijă, construiau castele elaborate din piese de LEGO și modelau ore întregi figurine din plastilină, se jucau cu uriașa colecție de gume de șters a lui Ofer și făceau împreună fursecuri.

— Ilan! râde Ora. Imaginează-ți! Iar lui Ofer îi plăcea la nebunie să dezassembleze obiecte, nu avea nici un an când și-a descoperit această pasiune, desfăcea lucrurile în bucăți, apoi le refăcea iar și iar, de o mie de ori: aspersorul din grădină, un casetofon vechi, un tranzistor, un ventilator și, bineînțeles, ceasurile. Ilan l-a învățat câteva noțiuni primare de tâmplărie și chiar legate de electronică, totul fără a folosi prea multe cuvinte. Ar fi trebuit să auzi gănguritul și ciripiturile pe care le scoteau amândoi, ar fi trebuit să-l vezi pe Ilan: era ca și cum ar fi plecat într-o vacanță din el însuși.

Avram zâmbește. O expresie aproape fericită îi luminează preț de o clipă fața neobișnuită cu așa ceva. Chiar vrea să asculte, își dă seama Ora, iar inima ei îi spune din nou ceea ce a știut dintotdeauna despre Avram: că, poate, nu va îndrăzni și nu va reuși să stabilească o legătură cu Ofer, dar în mod sigur o va face cu povestea despre Ofer.

Un Ilan zâmbitor și destins a apărut atunci în viața lui Ofer. Un Ilan luminos, pe care ea îl iubea atât de mult. Se rostogoleau și se luptau pe podele, jucau fotbal și volei în sufragerie și în curte, iar Ilan alerga prin toată casa cu Ofer pe umeri, strigând, și străbătea holul cu picioarele lui Ofer pe picioarele lui, fredonând cântecele pentru copii.

Stăteau în fața oglinzii și se strâmbau, făcând mutre amuzante sau înspăimântătoare, iar alteori Ilan îi ținea capul în mâini, foarte aproape de fața lui, uneori nasurile li se atingeau, și cel care izbucnea primul în râs pierdea! Apoi dispărea în bucătărie și se întorcea cu fața mânjită de ketchup și făină. Și cum se zbenguiau în baie, se băteau cu apă și udau totul în jur!

— Ar fi trebuit să vezi cum arăta baia când terminau. Ca după un atentat terorist cu apă.

— Și Adam?

— Adam, da, spune ea și se gândește „Cum revine de fiecare dată la Adam!“. Sigur că și Adam era bine-venit în jocurile lor, nici nu se punea problema, precizează ea, încrucișându-și brațele pe piept. Of, e atât de complicat...

Pentru că atunci când Adam era cu ei, avea mereu senzația că Ofer și Ilan erau nevoiți să se înfrâneze puțin, să-și stăvilească pornirile instinctuale și veselia, pentru a-i asculta vorbăria fără sfârșit, care adesea îi transforma pe neașteptate trupul într-o adevărată furtună, un șuvoi de lovituri și șuturi îndreptate împotriva amândurora, stârnit de cine știe ce pretext sau de vreo jignire închipuită. Uneori devenea de-a dreptul isteric, se trântea la pământ și lovea podeaua cu mâinile și cu picioarele, ba chiar și cu capul – își amintește oripilată bufniturile acelea înfundate –, iar Ilan și Ofer încercau din toate puterile să-l liniștească, să-l împace, să-l consoleze. Era înduioșător să-l vezi pe Ofer, care nu avea mai mult de doi ani, mângâindu-l pe Adam, aplecat deasupra lui și șoptindu-i sunete menite să-l ajute.

— A fost o perioadă îngrozitor de dificilă, spune ea, pentru că Adam nu era capabil să înțeleagă ce se petrece și, cu cât încerca mai mult, cu atât mai tare păreau să se îndepărteze ei, și-atunci ce altceva putea face decât să se manifeste din ce în ce mai zgomotos, pentru că nu avea la dispoziție decât un singur mijloc de a exprima ce simte, cel pe care și-l însușise de la Ilan?

Ora scutură furioasă din cap. De ce nu intervenise mai mult? Pe atunci era atât de slabă, atât de tânără...

— Acum sunt sigură că era modul lui de a-l implora pe Ilan să se întoarcă la el, să reînnoiască legământul pe care îl făcuseră. Mă gândesc și la Ilan, la felul în care i-a permis pur și simplu lui Ofer să fie el însuși, iubind necondiționat tot ceea ce era legat de persoana lui, a dat deoparte până și prejudecățile lui de rahat, numai pentru a-l putea iubi pe Ofer din toată inima, fără inhibiții.

Iar în clipa când a făcut asta – ea știe, dar nu are puterea de a o spune cu voce tare –, i-a întors spatele lui Adam. Nu se poate explica altfel. Știe că și Avram înțelege foarte bine ce s-a întâmplat atunci. Că și el aude jumătățile de sunete și de tăceri.

Ilan nu a făcut-o intenționat. Știe asta. În mod sigur nu ar fi vrut să se întâmple niciodată așa ceva. Îl iubea foarte mult pe Adam. Dar s-a întâmplat. A făcut-o. Ora o simțea și poate chiar și micuțul Ofer o simțea. Comportamentul lui Ilan nu putea fi numit într-un fel anume – era un fel de trădare subtilă, furișă, care plutea în perioada aceea în casa noastră, făcând aerul de nerespirat, producând o fisură de încredere atât de adâncă, încât până și în ziua de astăzi, douăzeci de ani mai târziu, nu poate găsi o definiție exactă pentru ea.

Într-o dimineață, când Adam avea vreo cinci ani, Ilan îi dădea să mănânce ouă și pâine prăjită, iar între două înghițituri băiatul și-a lins buzele și a spus:

— Îmi place gălbenușul mai mult decât albușul.

Fusese jocul lor preferat înainte de nașterea lui Ofer, iar Ilan i-a răspuns fără să stea pe gânduri:

— Iar mie tare-mi place să-ți mănânc piciorușul.

Adam a râs din toată inima aproape un minut întreg, după care a adăugat:

— Dacă-mi vei face asta, am să-ți ascund arcușul.

Au izbucnit amândoi în hohote de râs. Apoi Ilan a zis:

— Te pricepi foarte bine la rime, dar acum hai să ne îmbrăcăm, altfel întârziem.

Și Adam a completat:

— Iar noi pe profesoară nu vrem s-o speriem.

În timp ce Ilan îi dădea bluza, Adam a spus:

— Mâna în mânecă iată cum alunecă.

Ilan i-a răspuns, zâmbind:

— Nu mai e nimeni ca tine, Adamon.

Însă când îi încheia șireturile, Adam a spus:

— Cu papucul în picior, parc-aș fi un cârnăcior.

— Văd că ești plin de rime, a zis Ilan.

— Ca balta de broscărime, a răspuns Adam.

În drum spre grădiniță au trecut pe lângă locul de joacă din Tzur Hadassah, unde Adam a observat că se găseau un tobogan ca un uragan și un balansoar mare doar. Ilan, a cărui minte zburase în altă parte, i-a spus ceva cum că va deveni poet, la care Adam i-a dat o replică scurtă:

— Corect!

În aceeași zi, când Ora s-a dus să-l ia acasă, educatoarea i-a spus cu un rânjet că Adam avusese o zi specială. Le vorbise ei și colegilor de grupă numai în versuri, ba chiar îi molipsise și pe unii dintre ceilalți copii, deși aceștia nu se pricepeau la cuvinte atât de bine ca el.

— Însă putem spune că astăzi grădinița noastră a fost plină de versuri. Am avut o mulțime de mici poeți printre noi, nu-i așa, copii?

Adam s-a încruntat și a spus pe un ton puțin morocănos:

— Copii, copii, săriți pe jucării.

În timp ce se întorceau acasă cu bicicleta Orei, el o strângea de mijloc cu o forță neobișnuită și îi răspundea în rime la toate întrebările, iar ea, care nu avea prea multă răbdare la jocurile acestea, l-a rugat să înceteze, la care el a răspuns:

— Nu-i place să peroreze.

Ora s-a gândit că face totul intenționat, pentru a o călca pe nervi, așa că s-a hotărât să nu mai spună nimic.

Adam a continuat să vorbească în versuri și după ce au ajuns acasă. Ora l-a amenințat că nu-l mai bagă în seamă până nu se potolește, iar el a izbucnit:

— Zdrobește, scrâșnește, păzește, ferește!

S-a așezat în fața televizorului, ca să urmărească *Fluturele cel drăgălaș*, dar când Ora s-a uitat la el, l-a văzut aplecat înainte, cu pumnii strânși în poală și mișcându-și buzele după fiecare replică rostită de personajele din film, și și-a dat seama că le răspundea în versuri.

L-a dus la o plimbare cu mașina. Se gândea că, poate, în felul acesta, își va limpezi mintea și va ieși de sub impulsul care-l îndemna să compună mereu rime. Au mers până la Mevo Beitar, unde i-a arătat meșterii care înlocuiau țiglele de pe acoperișul unei case, dar el a spus imediat:

— Acoperiș, desiș, frunziș, casă, masă, plasă.

Când au trecut prin dreptul magazinului, a strigat după câteva clipe de ezitare:

— Magazin, bazin!

Ea a oprit mașina pentru a lăsa un câine bătrân să traverseze strada și a auzit o tăcere adâncă venind de pe bancheta din spate, iar când l-a privit în oglinda retrovizoare, a văzut cum își mișca repede buzele, cu ochii scâldați în lacrimi, fiindcă nu găsea o rimă pentru „câine“.

— Prune, a spus el încetișor, apoi a adăugat cu voce tare, răsuflând ușurat: Și pâine, și mâine.

— Acum povestește-mi cum a fost la grădiniță, l-a rugat ea în timp ce stăteau într-o ascunzătoare care le plăcea amândurora, undeva pe malul râului Ma'ayanot.

El a început imediat:

— La grădiniță, portiță, căpiță...

Ora i-a pus un deget pe buze și a zis:

— Acum nu mai spune nimic, doar ascultă-mă.

El a privit-o cu teamă și a murmurat:

— Nimic, pitic.

Deodată ea nu mai vedea decât tristețea și disperarea din ochii lui. Părea că o imploră să tacă, părea că imploră lumea întregă să tacă, să nu mai scoată niciodată vreun sunet. L-a luat în brațe, strângându-l tare la piept, iar el și-a îngropat capul în gâtul ei, cu trupul încordat și rigid. Încerca să-l liniștească, dar de fiecare dată când uita și rostea un cuvânt, el nu se putea abține și îi răspundea printr-o rimă. L-a dus înapoi acasă, i-a dat să mănânce și i-a făcut o baie, dându-și seama că și atunci când nu spunea nimic, compunea versuri pentru clipeala apei din cadă, pentru zgomotul unei uși trântite undeva în casă ori pentru semnalul care anunța ora exactă la radioul vecinilor.

În ziua următoare, când s-a dus să-l trezească – îl rugase pe Ilan, dar el sugerase că ar fi mai bine ca de data aceasta să o facă ea, așa încât intrase în camera băieților luându-și un aer vesel și spunându-le „Bună dimineața, dragii mei“ –, l-a auzit pe Adam bolborosind în pernă „Lacrimă, patimă“, după care i-a văzut ochii holbându-se brusc și fața întunecându-i-se de spaimă.

— Ce se întâmplă cu mine? a întrebat-o el cu o voce stinsă, ridicându-se în șezut, și, înainte ca Ora să-i răspundă, a adăugat: Iată-mă, iartă-mă!

Și a întins mâinile spre ea, ca să-l îmbrățișeze.

— Nici nu mai vreau să vorbesc! a strigat el. Greșesc, sfârșesc, neghiobesc.

Ilan venise și el și stătea în cadrul ușii. Avea puțină spumă de ras pe obraz, iar Adam a arătat cu degetul spre el și a zis:

— Spumă, brumă. Glumă.

Ora i-a spus cu jumătate de gură:

— *I don't know what to do.*⁴

— Coafeză, olandeză, bolborosea Adam, iar Ora a răsuflat ușurată preț de o secundă, până când și-a dat seama că încerca să găsească o rimă pentru „engleză“.

— Ce se întâmplă, dragul meu? a întrebat Ilan pe un ton serios.

— Meu, leu, zmeu, a oftat Adam și și-a îngropat capul în gâtul Orei, căutând să-și ascundă fața de Ilan.

— Am dus-o așa aproape trei luni, îi spune Ora lui Avram. La fiecare propoziție, la fiecare cuvânt, indiferent ce auzea vorbindu-se în jur. Era ca o mașină de versuri. Ca un robot.

— Și ce ați făcut?

— Ce puteam să facem? Încercam să tăcem. Să nu-l agităm. Încercam să ignorăm problema.

— A fost un film, zice Avram, l-am văzut toți trei la cinematograful, în Ierusalim.

— David și Liza, da.

Și Ora spune:

— *David, David, look at me, look at me, what do you see?*⁵

Iar Avram răspunde:

— *I see a girl who looks like a pearl.*⁶

— Trei luni, repetă ea uimită, orice sunet produs în casa noastră căpăta o rimă.

Își înăbușă din toate puterile, cu un oftat plin de durere, ceea ce amenință să se trezească înăuntrul ei – dorința, nevoia, pasiunea de a se întoarce în trecut și de a discuta cu Ilan, de a încerca să înțeleagă prin ce trecea Adam, de a întoarce lucrurile pe toate fețele iar și iar, în timpul discuțiilor purtate în bucătărie sau pe canapeaua din sufragerie, ținându-se de mână pe întuneric, în fața televizorului amuțit sau în timpul uneia dintre plimbările pe care le făceau seara pe străduțele satului.

Dar Ilan nu mai e, se trezește ea la realitate pe un ton sever.

Și pentru o clipă, așa cum i se întâmplă în fiecare dimineață, când deschide ochii și întinde o mână spre locul gol de lângă ea, conștientizarea acestui fapt o lovește cu aceeași forță ca și prima dată: nu mai are partener. Nu mai are rimă.

— De dimineața până seara o ținea tot așa, zi după zi, uneori chiar și noaptea. Apoi, aproape fără să ne dăm seama, a încetat. La fel cum s-a întâmplat cu toate etapele smintite prin care au trecut și el, și Ofer. Pur și simplu, zice ea, forțându-se să râdă, ai impresia că vor rămâne mereu blocați într-un moment, că Adam va vorbi toată viața în versuri, că Ofer va dormi până la adânci bătrâneți cu o cheie franceză în pat, pentru a-i putea bate pe arabi când vor veni după el, sau că va purta costumul de cowboy până la șaptezeci de ani, după care, pe neașteptate, observi că lucrul acela care făcea întreaga casă s-o ia razna, producându-ne tuturor depresii luni întregi, de un timp încoace nu se mai întâmplă, dispăre ca prin farmec, puf!, se evaporă.

— Să-i bată pe arabi?

— Bun, asta-i altă poveste, râde ea. Copilul tău a avut o imaginație teribil de fertilă.

— Ofer?

— Da.

— Dar cum... De ce arabii? A pățit ceva...

— Nu, nu, spune ea, susținându-și vorbele cu o mișcare a mâinii. Totul se petrecea doar în mintea lui.

Trec prin dreptul taberei de salvamontiști de pe muntele Meron, iar Avram se grăbește spre robinetul cu apă, ca să umple recipientele lor goale. Ora vede cum sticlele se umplu, cum lichidul se prelinge peste gurile lor, iar în clipa în care îl privește pe Avram, observă că el zâmbeste, cu privirea

pierdută spre pășunea pe care tocmai o traversaseră. Vrând să descopere ce anume îi provocase surâsul, vede printre copaci cățeaua cu blană aurie, ce respiră greu. Umple un vas cu apă și îl așază pe pământ, nu departe de cățea.

— E bolul tău, îi aduce ea aminte, umplându-l iar și iar, până când animalul e sătul.

Cumpără de la o pensiune din apropiere – dar numai după ce proprietarul se învoiește să oprească radioul – trei cârnăciori pentru cățea și câte ceva de mâncare și dulciuri pentru ei doi. Apoi își continuă urcușul. În difuzorul unei baze militare din apropiere se aud neîncetat voci chemând ingineri, șoferi, experți în telecomunicații. Prezența oamenilor îi umple de încordare. Evită să întâlnească alte cupluri de excursioniști care merg pe același traseu – și care seamănă teribil de mult cu noi, își spune Ora cu o ușoară invidie, oameni de vârsta noastră, oameni veseli, care și-au luat o scurtă vacanță, ca să se piardă câteva zile în natură, să scape câteva clipe de problemele de la serviciu și de copii. Probabil își închipuie că eu și Avram suntem exact ca ei. Cum a sărit când am pomenit de frica lui Ofer față de arabi! Ce coardă sensibilă am atins?

Pe vârful muntelui Meron se opresc în dreptul unui observator – „Restaurat de familia și prietenii locotenentului major Uriel Peretz, binecuvântat fie numele lui, născut în Ofira, în ziua a doua a lunii Kislev, anul 5737 (1977), căzut pe frontul din Liban în ziua a șaptea a lunii Kislev, anul 5758 (1998), cercetaș, soldat, credincios Torei și patriei sale“, citește Avram – și privesc spre nord, către muntele Hermon, învăluit într-o ceață roșiatică, spre valea Hula și spre lanțul Naftali, acoperit cu verdeață. Se bat din nou pe umeri, modești și mândri, încercând să-și dea seama câți kilometri parcurseseră. O forță nouă, necunoscută, pune stăpânire pe trupurile lor. Fire de putere li se împletesc în gambe, iar în clipa când își iau rucsacurile în spinare, simt că parcă plutesc.

— Spune-mi, crezi că am putea înnopta aici?

— Va fi foarte frig. Poate că ar fi bine să mai coborâm puțin.

— Mi-ar plăcea să dau mai întâi o tură pe aici, deși nu face parte din traseul nostru, spune el, întinzându-și brațele și scuturându-le.

— Haide, încuviințează ea fericită. Nu trebuie să urmăm neapărat cărarea.

Fac un tur al piscului, iar câinele aleargă pentru prima dată înaintea lor, oprindu-se din când în când să-i privească, așteptându-i și îmboldindu-i din ochi să se grăbească, pentru ca apoi să fugă din nou. Aerul e îmbibat de aroma pământului fertil și a florilor care-l acoperă. Iedera se cațără pe trunchiurile copacilor, iar flăcările purpurii ale penelor de sturz scânteiază printre stejari și tufe de păducel. Crenguțe firave pornesc dintr-o rădăcină mare de *arbutus* asemenea degetelor unei palme uriașe, cu scoarța cojită, colorat și bogat, ca un trup gol de femeie. Ora se oprește deodată:

— Ascultă, trebuie să-ți spun ceva. M-a măcinat în tot acest timp, dar nu am îndrăznit. Vrei să auzi?

— Ora! spune el pe un ton dojenitor.

— Când mi-am luat la revedere de la el, de la Ofer, când l-am dus la locul de întâlnire, la un moment dat au apărut niște care de televiziune. Ne-au filmat.

— Da?

— Reporterul l-a întrebat ce vrea să-mi spună înainte de a pleca, iar Ofer a zâmbit și mi-a zis să-i pregătesc tot soiul de mâncăruri, nu-mi aduc aminte ce anume, după care mi-a șoptit ceva la ureche chiar în fața camerelor și a tuturor oamenilor de acolo.

Avram se oprește, așteaptă.

— Și mi-a spus – Ora trage adânc aer în piept, încordându-și buzele – că dacă... dacă el...

— Da, șoptește Avram, vrând să-i insufle putere, dar trupul lui se chircește deja, ca după o lovitură dureroasă.

— Dacă i se întâmplă ceva... mă auzi? Dacă i se întâmplă ceva, vrea să plecăm din țară.

— Ce?

— „Promite-mi că veți pleca din țară.“

— Asta ți-a spus?

— Cuvânt cu cuvânt.

— Toți?

— Așa se pare. Nu am avut vreme nici măcar să...

— Și i-ai promis?

— Nu cred, nu-mi aduc aminte. Eram atât de șocată...

Merg în continuare. Tac amândoi. Au spinările cocoșate. „Dacă voi fi ucis“, îi șoptise Ofer, „plecați din țară, cărați-vă pur și simplu de aici, nu mai aveți ce căuta în locul ăsta“.

— Dar lucrul care mă întristează cel mai mult e că nu mi-a spus aceste cuvinte sub impulsul momentului și o știu foarte bine. Se gândea la asta de mult timp. O plănuise.

Pașii grei ai lui Avram lovesc pământul.

— Așteaptă. Nu mai fugi.

El își freacă fața și țeasta cu putere. O transpirație rece îi țâșnește prin toți porii. Cele trei cuvinte care ieșiseră din gura ei. „Dacă sunt ucis.“ Cum de a putut să le rostească? Cum de îi ieșiseră pe gură?

— Când Adam a plecat în armată, își amintește ea, ne-a spus odată că dacă i se întâmplă ceva, vrea să ridicăm în memoria lui o bancă în fața „Submarinului“.

— Ce submarin?

— „Submarinul galben“. Un club din Talpiot unde cântă uneori cu formația lui.

Continuă să meargă în tăcere. Pe lângă ei trec alți excursioniști asemenea lor, dar ei nu au ochi să-i privească. Se opresc lângă o presă de struguri veche, săpată în piatră. Salamandrele înoată în apa de ploaie adunată înăuntru. Ierburi ronțuite de porci mistreți sunt împrăștiate peste tot în jur. Amândoi tac, adunându-și puterile.

— Și, într-o oarecare măsură, spune ea, în toate zilele astea... dar ce îți spun eu ție aici? Sunt momente în care nu-mi pot înăbuși senzația că, mergând în felul ăsta, nu fac altceva decât să-mi iau rămas-bun de la țară.

— Nu vei pleca, spune el pe un ton hotărât, aproape panicat. Nu poți să pleci.

— Nu pot?

— Vino. Hai să mergem.

Maxilarele lui Avram sunt încleștate, sfărâmă gânduri și cuvinte. Ar vrea să-i spună că numai aici, în peisajul acesta, printre stânci, printre ciclame, în ebraică, în soarele ăsta, are un sens și o semnificație. Dar sună atât de sentimental și nefondat, încât preferă să tacă.

Ora își îndreaptă spinarea. Se gândește deodată că, poate, Ofer a ghicit ceva legat de Avram. Era ca și cum ar fi spus: „Dacă mi se întâmplă și mie, dacă și cea de-a doua generație va suferi, nu mai are ce să vă lege de locul ăsta“.

— Dar, spune ea în șoaptă, dacă o voi face, nu voi părăsi doar țara.

— Ora...

— Uită de asta acum. De ce să nu ne bucurăm de peisaj?

Gura îi tremură. Își mușcă buzele cu putere.

Avram abia își mai târăște picioarele grele ca plumbul alături de ea. Poate că de aceea îmi povestește despre Ofer, se gândește el. Să fie aici cineva care să-și aducă aminte de el.

— Spune-mi, Avram...

Cu ultimele fărâme de putere, iese din tăcerea aceea cleioasă.

— Ce, Ora'leh?

— Știi ce aș vrea să fac?

— Ce ai vrea să faci? zâmbește el inconștient prin pâcla de gânduri negre.

Nu trebuie decât să-mi ceri, se gândește Avram, repezindu-se să-i iasă în întâmpinare.

— Mâine sau poimâine, spune ea, aș vrea să te tund puțin.

El pare surprins:

— Dar ce e în neregulă cu părul meu?

— Nu e nimic în neregulă. Așa îmi vine mie când sunt pe vârful muntelui. Îți vom aranja părul puțin, puțin de tot.

— Nu știi ce să zic. Mai vedem. Lasă-mă să mă gândesc.

Aerul e tare și curat. Tufe de *cistus* încărcate de flori albe și roz străjuiesc de o parte și de alta poteca. El se gândește: Cum de poate sări mereu de la una la alta, cum face să fie tot timpul în miezul lucrurilor?

— Cine te tunde de obicei?

Ora aruncă întrebarea ca și cum ar fi lipsită de importanță.

— Pe vremuri, demult, aveam un prieten care lucra într-o frizerie de pe Ben Yehuda și îmi mai

tăia din când în când părul.

— Aaa!

— Dar în ultimii ani, Neta – cam o dată la șase luni.

Își trece degetele prin părul său lung și rar, care flutură în vânt.

— Poate că nici n-ar fi rău să mi-l îndrepti puțin pe la vârful.

— Nici nu vei simți, spune ea. Nu te va durea deloc.

Merg mai departe. Coji goale de alune se zdrobesc sub tălpile lor. Începe să adie un vânt rece. Crângul e presărat cu anemone roșii, albastre și violete. O nouă apropiere începe să freacă între ei.

— Știi, spune Ora, de alaltăieri, de când am mai ieșit amândoi puțin din starea de șoc în care eram când am pornit la drum, de când am simțit că și ție îți e mai bine... asta s-a întâmplat alaltăieri, nu?

— Da?

— Da, după ce am scris în caiet în timpul nopții. Atunci mi-am dat seama deodată că tot ce văd în jur, peisajul, florile, stâncile, culoarea pământului, lumina soarelui la diferite ore ale zilei – întinde mâna într-un gest prin care vrea parcă să cuprindă totul –, chiar și tu, și poveștile pe care ți le spun, noi doi împreună, până și zambilele astea – pe care pare că le salută printr-o mișcare a capului –, pe toate încerc acum să mi le imprim în memorie, pentru că nu se știe, spune ea, întorcând spre Avram o față de clovn care pe el nu-l amuză deloc, poate că este ultima dată când sunt lângă ele.

— Nu i se va întâmpla nimic, Ora, vei vedea. Va fi bine.

— Îmi promiți?

El ridică din sprâncene.

— Promite-mi, zice ea, lovindu-i umărul cu umărul ei. Ce ai de pierdut? Fă fericită o femeie bătrână.

Trec pe lângă un alt observator, dedicat de data aceasta lui Yosef Bukish, binecuvântat fie numele lui, care a căzut la datorie în 25 iulie 1997:

*În lume sunt atâtea lucruri minunate,
Flori și animale, natură și cetate,
Și cine ochii-și deschide, în zare să cate,
Miracole vede oricât de departe!*

(Leah Goldberg)

Ține minte, își spune Avram în timp ce năvălește prin cotloanele propriei minți, izbindu-se de zidurile ei, capul ăsta pe care l-ai golit, din care ai șters totul, pe care l-ai abuzat și l-ai umplu cu gunoi, cu rahat, va trebui să înmagazineze fiecare cuvânt pe care ți-l spune despre Ofer. Dă-i măcar

atât, ce altceva îi mai poți dăruî în afară de asta? Poți să-i dai memoria ta blestemată și bolnavă.

— Uite, mă gândeam și eu... zice Avram puțin mai târziu, pe un ton precaut. Ce ți-a spus atunci e posibil să fi fost puțin influențat de opera lui Adam?

— Cea despre exil? Când toți părăsesc țara într-un convoi uman?

— Poate.

Ea roșește de la piept până la gât. Se gândește și ea la asta. Iar acum o făcea el. E uluitor felul în care își țese firele în tapiseria ei. Stau amândoi în picioare, clătinându-se ușor. La picioarele lor se văd pășuni întinse, păduri și stâncile rezervației naturale Meron. Avram se gândește din nou la femeia care lasă în urmă un fir stacojiu în timp ce străbate țara. Poate că este un fel de cordon ombilical, care pornește din ea și care poate fi întins la nesfârșit? Își imaginează din ce în ce mai mulți oameni, bărbați, femei și copii ieșind din orașele și din satele lor, din kibbutzuri și așezări mici, și venind să-și lege propriile fire de al ei. Preț de o clipă vede o tapiserie roșie întinzându-se peste pășunile de la picioarele lor, cuprinzându-le ca un năvod, ca o plasă fină și sângerândă ce strălucește în lumina soarelui.

— E ceva special în călătoria asta, nu crezi? întrebă el mai târziu.

Ora, cufundată în gânduri, îi răspunde râzând:

— Da, ai putea spune că sunt chiar mai multe lucruri speciale.

— Nu, zice el, mă refer la mersul propriu-zis, la faptul că trebuie să ajungi dintr-un loc în altul, că nu poți sări nici o etapă. E ca și cum cărarea te-ar învăța să mergi în ritmul ei.

— E atât de diferit de viața mea obișnuită, cu mașini, cuptoare cu microunde și computere, în care poți decongela un pui întreg numai printr-o apăsare de buton și poți trimite instantaneu un mesaj la New York, spune ea. Of, Avram, zice apoi, întinzând brațele și trăgând în piept aerul tare de munte, felul ăsta de a trăi mi se potrivește mult mai bine! Am putea să ne petrecem viața întregă mergând așa, dintr-o parte în alta, fără să mai ajungem vreodată acasă?

Se abat de la cărare și găsesc o pajiște verde, micuță, moale ca o pernă, unde își dau jos rucsacurile și se așază pe pământul cald, cu fețele spre soare. Este după-amiază, iar aproape de capul Orei se vede o floare de ciocul-cucoarei care și-a încheiat misiunea de polenizare, iar acum stă cu capul plecat, înainte ca petalele să i se usuce și să-i cadă. Forța primitivă a pământului și a stâncilor pare să-i picure în vene din muntele de sub ea. Cățeaua s-a întins și ea, la o distanță apreciabilă, lingându-și blana și curățându-se cu sârguință. Avram scoate din rucsac boneta lui Ofer – *Batalionul Shelah, Compania C Băieți* – și își acoperă fața cu ea. Și ea își acoperă capul cu o pălărie. Căldura soarelui o înmoaie. În jurul lor e o liniște adâncă. Un gândăcel se strecoară printre petalele de maci căzute lângă palma Orei. Lângă genunchiul ei un stânjenel se grăbește să-i seducă pe urmașii ciocului-cucoarei cu abundența petalelor lui albastre.

— Mai devreme, când stăteam lângă observator, spune ea încetișor de sub pălărie, când ne-am

uitat la valea Hula și totul era atât de frumos, cu pășunile scăldate în toate nuanțele acelea, am înțeles că așa va fi mereu relația mea cu pământul ăsta.

— Cum?

— Fiecare întâlnire a mea cu el este și un rămas-bun.

Avram vede pe sub streășina bonetei cum prin fața ochilor îi plutește o pagină ruptă dintr-un ziar arab, găsită într-o găleată de la toaleta închisorii Abbasiya. Printre excrementele cu care fusese mânjită a reușit să descifreze un articol scurt despre execuția miniștrilor adjuncți și a cincisprezece primari din Haifa și împrejurimi, care avusese loc cu o noapte înainte în piața centrală din Tel Aviv. Câteva zile și nopți după aceea a fost sigur că statul Israel nu mai exista. Mai târziu a înțeles că nu fusese decât o minciună, însă ceva se rupsese pentru totdeauna înăuntrul lui.

Acum ochii îi sunt larg deschiși. Își amintește plimbările lungi cu mașina pe care le făcea împreună cu Ora sau cu Ilan pe străzile din Tel Aviv după ce a ieșit din spital. Totul i se părea cât se poate de real și plin de viață, dar, în același timp, îi făcea impresia unei scene enorme. Odată, în timpul uneia dintre aceste plimbări, îi spusese Orei:

— OK, e teribil de frumos să spui „Dacă îți dorești, nu mai e un vis“, dar ce se întâmplă dacă cineva nu mai dorește? Sau dacă nu mai are puterea necesară să-și dorească?

— Putere pentru ce?

— Pentru a-și dori să nu mai fie un vis.

Un stol de potârniche se înalță, bătând din aripi, de undeva din desișurile care-i înconjoară, iar cățeaua își face apariția, dezamăgită.

— Și în aceste momente mă gândesc, spune Ora de sub pălărie, că asta e țara mea, că nu am unde să plec de aici, unde să mă duc, spune-mi, unde altundeva m-ar mai putea enerva totul ca aici, cine altcineva ar vrea să mă primească? Dar, în același timp, știu că țara asta nu are nici o șansă, pur și simplu nu are, înțelegi?

Își ia pălăria de pe față și se ridică în picioare, uimită să-l descopere privind-o.

— Dacă judeci logic, fără iluzii, în cifre și fapte istorice, nu are nici cea mai mică șansă.

Deodată, ca într-un spectacol de teatru nereușit, câteva zeci de soldați năvălesc pe întinderea verde, alergând pe două șiruri, unul pe lângă Avram, celălalt pe lângă Ora. Pe cămășile lor roșii, transpirate, scrie „Pregătirea Ofițerilor de Ordonanță“ – treizeci sau patruzeci de bărbați tineri, puternici, dar epuizați, conduși de o femeie soldat blondă și firavă, care aleargă în fața lor. Ea fredonează o melodie enervantă:

— Na-na-na-na-na-na-na-na!

Iar ei îi răspund cu voci guturale:

— Toți pentru Rotem!

Ea:

— Na-na-na-na-na-na-na-na!

— La război pentru Rotem!

Ce îi spui unui copil de șase ani, lui Ofer cel delicat și subțirel, care într-o dimineată, în timp ce îl duci la grădiniță cu bicicleta, îți strânge mijlocul cu putere și te întrebă cu glas reținut:

— Mami, cine este împotriva noastră?

Iar în timp ce tu încerci să-ți dai seama la ce anume se referă, te întrebă nerăbdător:

— Cine ne urăște în lumea asta? Ce țări sunt împotriva noastră?

Și sigur că tu îți dorești ca lumea lui să fie pură, nepătată de sentimente precum ura, și îi spui că nu întotdeauna cei care sunt împotriva noastră ne și urăsc, îi spui că avem unele neînțelegeri cu anumite țări din jurul nostru, legate de tot felul de lucruri, exact la fel cum au și copiii de la grădiniță, ajungând uneori chiar să se bată între ei. Dar mâinile lui mici îți strâng și mai tare burta și el îți cere să-i spui numele țărilor care sunt împotriva noastră, iar vocea îi este atât de tensionată și bărbia care îți sapă în carnea spinării îi este atât de încordată, încât nu ai încotro și începi să le enumeri:

— Siria, Iordania, Irak, Liban. Nu și Egiptul, cu ei am făcut pace, îi spui, adoptând un ton vesel, am purtat o mulțime de războaie cu ei, dar acum ne-am împăcat.

După care adaugi:

— Cred.

Și te gândești: Dacă ar ști că tocmai Egiptul a făcut ca el să vadă lumina zilei. Dar el vrea mai multe informații, este un copil căruia nu-i place echivocul și dorește să afle mai multe detalii:

— Egiptul chiar e prietenul nostru?

— Nu tocmai, recunoști tu, încă nu vrea cu adevărat să fie prietenul nostru.

— Înseamnă că e împotriva noastră, decretează el pe un ton solemn.

După care întrebă imediat dacă există și alte „țări de arabi“ și nu-ți dă pace până nu i le numești pe fiecare în parte, Arabia Saudită, Libia, Sudan, Kuweit și Yemen, îi simți buzele mișcându-se pe pielea spinării tale, memorând numele, apoi adaugi „Iran, unde nu sunt chiar arabi, dar nici tocmai prieteni cu noi“, iar el tace și te ascultă, întrebă încet dacă mai există și altele și tu șoptești „Maroc, Tunisia, Algeria“, apoi îți amintești de Indonezia, Malaiezia, Pakistan, Afganistan, poate și Uzbekistan și Kazahstan și toate numele acelea terminate în „stan“, care nu îți sună deloc bine, și uite că am ajuns la școală, dragul meu. Când îl ajuți să se dea jos de pe bicicletă, trupul lui pare mai greu ca de obicei.

În zilele următoare, Ofer a început să asculte cu mare atenție știrile. Chiar dacă era în toiul jocului, făcea o pauză la fiecare jumătate de oră, când se transmiteau buletinele informative. Se apropia de bucătărie pe furiș, cu mișcări de spion, și rămânea lângă ușă ca din întâmplare, ca să asculte grupajul informativ care se difuza la radioul mereu pornit. Vedea cum pe fața lui micuță apare un amestec de furie și teamă ori de câte ori auzea despre câte un israelian ucis într-un atentat.

— Ești trist? l-a întrebat ea în clipa în care l-a auzit oftând după ce auzise o știre despre o bombă care explodase într-o piață din Ierusalim.

Dar el a bătut din picior și a răspuns:

— Nu sunt trist, sunt furios! Ne omoară toți oamenii! În curând nu vom mai fi destui!

Ora a încercat să-l liniștească.

— Avem o armată puternică, a zis ea, și, în afară de asta, o mulțime de țări mari sunt oricând gata să sară în ajutorul nostru.

Ofer o privea sceptic. Voia să știe unde sunt localizate aceste țări prietene. Ora a deschis un atlas.

— Aici sunt Statele Unite ale Americii, de exemplu, aici e Anglia, iar aici, alte câteva țări prietene, a spus ea încet, trecându-și mâna, cu un gest evaziv, pe deasupra câtorva țări europene în care nici ea nu avea prea multă încredere.

Ofer a privit-o uluit.

— Dar ele sunt acolo! a strigat, nevenindu-i să creadă că era atât de naivă. Uite cât de multe pagini sunt între noi și ei!

Peste câteva zile i-a cerut să-i arate țările care sunt „împotriva noastră“. Ea a deschis din nou atlasul și i-a arătat cu degetul fiecare țară în parte.

— Stai puțin, dar noi unde suntem? a întrebat el, iar în ochi i-a scăpătat o scânteie de speranță: poate nu suntem pe aceeași pagină.

Ora și-a pus degetul rozaliu pe locul în care era marcat statul Israel. Un scâncet ciudat s-a rostogolit de pe buzele lui, după care, brusc, Ofer s-a agățat de ea cu toate puterile, cuibărindu-se cu totul în trupul ei, ca și cum ar fi încercat să se strecoare din nou înăuntru. Ea l-a îmbrățișat, l-a mângâiat și i-a șoptit cuvinte dulci. O sudoare acră, o sudoare de om bătrân, a țâșnit prin toți porii pielii lui. Când a reușit să-i ridice fața spre ea, Ora a văzut în ochii lui ceva ce a făcut să i se înnoade toate mațele într-o clipă.

În zilele următoare a fost neobișnuit de liniștit. Nici măcar Adam nu reușea să-l înveselească. Ilan și Ora încercau să-l amuze, l-au îmbiat cu promisiunea unei excursii în Olanda în vacanța de vară, ba chiar cu un safari în Kenya, dar totul a fost în zadar. Era deprimat, închis în sine, lipsit de vitalitate. Ora și-a dat seama în clipa aceea cât de mult depindea propria ei fericire de lumina feței acestui copil.

— Privirea lui, a spus Ilan. Nu îmi place privirea lui. Nu este privirea unui copil.

— Nu-ți place cum ne privește pe noi?

— Totul. Nu ți-ai dat seama?

Probabil că își dăduse seama, cu siguranță observase, dar, ca de obicei – „Mă cunoști“, oftează ea în timp ce coboară muntele Meron împreună cu Avram, „știi cum sunt eu când vine vorba de astfel de lucruri“ –, prefera să nu se gândească la ce văzuse, să închidă ochii în fața tuturor acelor

semne, să nu vorbească despre ele cu voce tare, sperând că vor dispărea de la sine. Dar acum Ilan le va rosti în locul ei, le va da un nume, le va eticheta cu o judecată limpede și obiectivă, iar totul va deveni realitate, va crește și se va multiplica.

— Este ca și cum ar ști ceva ce noi nici nu îndrăznim încă să...

— Nu-ți face griji, e doar o fază. Sunt temeri normale pentru această vârstă.

— Îți spun, Ora, eu cred că nu-i așa.

— Îți aduci aminte, a chicotit ea fără veselie, când Adam avea trei ani și îl măcina întrebarea dacă și noaptea există arabi?

— Dar e cu totul altceva, Ora. Am sentimentul că...

— Ascultă, ce-ar fi să-l ducem câteva zile la herghelia care...

— Uneori am impresia că se uită la noi ca...

— Un papagal! a izbucnit disperată Ora. Îți amintești că ne-a rugat să-i cumpărăm un...

— Ca și cum am fi condamnați la moarte.

După aceea a început să ceară numere. Când a auzit că în Israel trăiesc patru milioane și jumătate de oameni, a fost impresionat, ba chiar s-a mai liniștit puțin. Numărul i se părea copleșitor. Dar după două zile i-a venit o idee nouă, a avut dintotdeauna o logică de fier, îi spune ea lui Avram, și nu a moștenit nici de la mine, nici de la tine mintea aceasta analitică, în stare să epuizeze, pas cu pas, de la un capăt la altul, un subiect în întregul lui, m-a întrebat câți sunt împotriva noastră și nu ne-a slăbit până când Ilan nu a aflat numărul exact de locuitori al fiecărei țări musulmane de pe mapamond. Ofer l-a recrutat pe Adam și se închideau amândoi în camera lor, unde acesta din urmă îl ajuta la calcule.

— Ce te faci cu un asemenea copil, care face peste noapte descoperiri de viață și moarte? îl întreabă Ora pe Avram în timp ce trec pe lângă un monument din piatră ridicat în memoria unui soldat druz, „Sergentului Salah Kassem Tafesh, fie ca Domnul să răzbune sângele lui“, citește Avram cu colțul ochiului – Ora grăbește pasul –, „căzut în sudul Libanului, într-o înfruntare cu teroriștii, în ziua a șaisprezecea a lunii Nissan, 5752, la vârsta de douăzeci și unu de ani. Inimile noastre își vor aminti mereu de tine“. Ce te faci cu un asemenea copil? repetă ea cu buzele încordate.

Un copil care își cumpără din banii de buzunar un caietețel legat cu o spirală portocalie și notează în el cu creionul, zi de zi, câți israelieni au mai rămas după ultimul atentat terorist. Sau care în seara Paștelui, acasă la familia lui Ilan, începe dintr-odată să plângă și spune că nu mai vrea să fie evreu, pentru că mereu ne ucid și ne urăsc și știe asta, fiindcă toate sărbătorile noastre vorbesc despre același lucru. Iar adulții se privesc unul pe altul și un cumnat mormăie că e destul de dificil să aduci un contraargument la vorbele copilului, dar soția lui zice „Paranoicule“, după care el îi citează „Și fiecare generație se va ridica împotriva noastră să ne distrugă“, la care ea îi răspunde că nu este tocmai o dovadă științifică și că ar trebui să vedem și ce rol jucăm noi în toată povestea asta cu

„ridicatul împotriva“, apoi începe o ceartă generală și Ora, ca de obicei, se ridică de la masă și merge la bucătărie, ca să spele vasele, dar se oprește brusc: îl vede pe Ofer privindu-i – oameni în toată firea certându-se între ei –, înspăimântat de îndoielile lor, de naivitatea lor, în timp ce ochii i se umplu de lacrimi grele, profetice.

— Uită-te la ei, îi spusese Avram la un moment dat, în timpul uneia dintre plimbările lor pe străzile Tel Aviv-ului, după ce se întorsese din captivitate. Uită-te la ei: merg pe stradă, vorbesc între ei, strigă, citesc ziarul, se duc la magazin, stau în cafenele – a continuat astfel preț de câteva minute, enumerând tot ce vedea pe fereastră în timp ce se plimbau –, și atunci de ce am în continuare impresia că totul nu e decât o mare înscenare? Că nu fac decât să se mintă pe ei înșiși că locul ăsta există cu adevărat?

— Exagerezi, îi răspunsese Ora.

— Nu știu, am senzația – deși poate greșesc – că americanii sau francezii nu trebuie să creadă atât de profund pentru a face America sau Franța să existe. Sau Anglia.

— Nu te înțeleg.

— Sunt țări care există fără ca cineva să-și *dorească* mereu ca ele să fie. În vreme ce aici...

— Privesc în jurul meu, a spus ea, cu o voce guturală, dar cu un ton ascuțit, și totul mi se pare cât se poate de normal și de firesc. E adevărat, există o anumită doză de nebunie, dar în limitele normalului.

Pentru că eu am privit totul și dintr-un alt loc, s-a gândit Avram, cufundându-se în tăcere.

În ziua următoare Ofer s-a trezit cu o concluzie și o soluție: de acum înainte va fi englez și toată lumea va trebui să-i spună John, pentru că nu va mai răspunde la numele de Ofer.

— Fiindcă pe ei nu-i omoară nimeni, i-a explicat el simplu. Englezii nu au dușmani. Am întrebat și la mine în clasă și mi-a spus și Adam: toată lumea e prietenă cu englezii.

A început să vorbească doar în engleză sau mai degrabă în ce își închipuia el a fi engleză, un fel de ebraică rostită cu accent englezesc. Iar pentru mai multă siguranță, și-a burdușit patul cu cărți și jucării și a ridicat baricade din animale de pluș, insistând să țină sub pernă în fiecare noapte o cheie franceză.

— Într-o zi m-am uitat din întâmplare în caietul lui și am observat că scria „barabi“, iar când i-am spus că se spune „arab“, fără „b“, mi-a zis că „barab“ era derivat de la „barbar“. În altă zi a descoperit că unii dintre israelieni sunt arabi. Bun, pe vremea aceea nu știam dacă să râd sau să plâng, înțelegi? Și-a dat seama că toate calculele lui erau greșite și că trebuia să scadă populația arabă din numărul total al populației Israelului.

Ora își amintește cât de furios a fost în clipa în care a aflat. Cum a bătut din picioare, a urlat și s-a înroșit de nervi, cum s-a aruncat la podea și a strigat cât îl țineau plămâinii: „Să plece de aici! Să se întoarcă acasă la ei! De ce au venit la noi? Nu au casa lor?“

— Apoi a avut un fel de răbufnire, ca atunci, la patru ani, cu vegetarianismul. A făcut febră mare

timp de aproape o săptămână. Eram în pragul disperării. Într-o noapte era convins că are un arab cu el.

— În trup? întrebă speriat Avram, cu ochii alergându-i neliniștiți în orbite, iar Ora simte că el îi ascunde ceva.

— În cameră, îl corectează ea cu blândețe. Delira din cauza febrei.

Ora simte cum pielea i se face ca de găină, avertizând-o că trebuie să fie atentă, însă nu înțelege la ce anume. Avram pare osificat în fața ei. În ochii lui a împietrit privirea unui om captiv.

— Te simți bine?

Privirea lui e ațintită înainte. În ochi i se citește rușine, frică și vină. Pentru o clipă Ora are impresia că știe ce vede, însă imediat după aceea îi întoarce spatele. Un arab în trup, se gândește ea. Ce i-au făcut acolo? De ce nu vorbește niciodată?

— Nu voi uita niciodată noaptea aceea, spune ea, încercând să șteargă spaima de pe chipul lui Avram. Ilan era cantonat în Liban, în sectorul estic. Trecuseră patru săptămâni de când nu mai venise acasă. Îl culcam pe Adam în patul nostru, pentru ca Ofer să nu-l deranjeze. Adam nu s-a arătat prea tolerant față de Ofer în timpul acelei crize. Era ca și cum nu putea să accepte că fratele lui se teme de ceva. Imaginează-ți, Ofer avea... cât, șase ani? Iar Adam avea deja nouă ani și jumătate și nu îl putea ierta pe Ofer pentru o asemenea vulnerabilitate. Am stat lângă Ofer toată noaptea, iar el ardea tot și mintea îi era încețoșată: vedea un arab plimbându-se prin cameră, șezând pe patul lui Adam, pe dulap, sub pat, spionându-l de la fereastră. Nebunie curată. Am încercat să-l liniștesc, să aprind lumina, am adus o lanternă, ca să-i arăt că nu mai e nimeni cu noi în cameră, am încercat să-i explic anumite lucruri, să i le prezint la adevăratele lor proporții – tocmai eu, nu? Marea expertă! Iată-mă în mijlocul nopții dându-i lecții despre istoria conflictului israeliano-arab.

— Și apoi? întrebă Avram, cu vocea stinsă și fața căzută.

— Nimic. Nici nu puteai să discuți cu el. Era atât de nefericit încât – să nu râzi! – chiar mă gândeam să-i telefonez lui Sami, șoferul nostru, îl cunoști, cel care...

— Da.

— Să-i spună ceva, să-i explice... Să-i arate că și el e arab și, cu toate astea, nu e dușmanul lui Ofer, că nu-l urăște și nu vrea să-i fure camera.

Ora tace și își înghite saliva amară, amintindu-și ultima călătorie cu Sami.

— A doua zi dimineață, la nouă, Ofer avea programare la medicul de familie. La opt, după ce l-am trimis pe Adam la școală, l-am înfășurat pe Ofer într-o haină, l-am pus în mașină și am pornit-o spre Latrun.

— Latrun?

— Sunt o fată descurcăreață.

Cu o atitudine fermă și hotărâtă, urcase treptele, traversase aleea pietruită, îl așezase pe Ofer în mijlocul curții uriașe a unității militare de blindate și îl rugase să privească în jur.

El a clipit de câteva ori, zăpăcit, orbit de lumina iernatică a soarelui. Peste tot se vedeau zeci de tancuri, unele mai vechi, altele mai noi. Aruncătoare de mine și mitraliere erau îndreptate spre el din toate părțile. Ținându-l de mână, l-a condus până în dreptul unuia dintre tancurile cele mai mari, un T-55 sovietic. Ofer, încântat, stătea cu fața spre el. Ora l-a întrebat dacă se simte în stare să urce pe el, iar el a întrebat uimit:

— Am voie?

Ora l-a ajutat să se cațere pe turelă și a urcat și ea în urma lui. Stătea acolo, clătinându-se, și privea în jur cu teamă, după care a întrebat:

— Țsta e al nostru?

— Da.

— Toate sunt ale noastre?

— Da, și avem încă multe altele – zeci, sute de mii.

Ofer a ridicat o mână în aer, trecând-o pe deasupra tancurilor dispuse în semicerc în fața lui. Printre ele se aflau unele scoase din uz încă de pe vremea celui de-al Doilea Război Mondial, carcase de metal care nu mai fuseseră folosite de cel puțin trei războaie. A vrut să urce pe un alt tanc, apoi pe încă unul și pe încă unul. Și-a trecut degetele peste șenile, peste platformele de tragere, peste camerele de depozitare, călărind țevile puștilor asemenea unui cavaler medieval. La zece și jumătate ședeau amândoi la o masă, în benzinăria din Latrun, unde Ofer a devorat un bol imens de salată grecească și o omletă din trei ouă.

— Poate că tratamentul meu a fost puțin cam primitiv, dar a fost cu siguranță foarte eficient. Și, în afară de asta, adaugă ea pe un ton sec, la vremea aceea credeam că ceea ce este suficient de bun pentru o țară întreagă este suficient de bun și pentru copilul meu.

În mijlocul pășunii, la umbra unui stejar singuratic, uriaș, un bărbat stă întins pe pământ. Capul îi e sprijinit de un bolovan mare, iar lângă el se vede un rucsac, din al cărui buzunar mijește caietul albastru al Orei.

Ei stau încurcați de o parte și de alta a omului, temându-se să nu-l trezească și totuși atrași de caiet. Ora își smulge ochelarii de pe nas și îi ascunde în toc. Își trece cu repeziciune degetele prin părul ciufulit, cu intenția de a-l aranja puțin. Ea și Avram încearcă să înțeleagă – schimbă între ei priviri și ridică din sprâncene – cum a reușit bărbatul să ajungă aici înaintea lor. Nu fără invidie, Ora îi admiră liniștea și încrederea cu care se abandonase în brațele acelui spațiu deschis. Fața măslinie, cu trăsături pronunțat masculine, îi era foarte expusă. Ochelarii i se odihneau pe piept ca un fluture gigantic legat cu un șiret în jurul gâtului lui.

Avram îi face semn cu ochiul că, dacă ea nu are nimic împotriva, el poate lua caietul. Ora ezită. Caietul stă cuibărit confortabil în buzunarul rucsacului lui, făcându-i impresia că și ea ar putea încăpea acolo întreagă.

Dar Avram se apropie deja și, cu o mână expertă, scoate caietul din buzunar, atenționând-o pe Ora că ar trebui să o ia repede din loc, până nu e prea târziu, altfel ar putea fi nevoiți să dea o mulțime de explicații, mai ales unui om care la prima lor întâlnire făcuse greșeala de a pomeni despre știri.

Ea își strânge caietul la piept, absorbindu-i căldura. Bărbatul doarme. Sforăie cu gura pe jumătate deschisă, scoțând sunete moi precum rotocoalele de lână. Mâinile și picioarele îi sunt rășchirate. Un smoc de păr argintiu i se ivește de sub gulerul cămășii, trezind în Ora dorința de a-și așeza capul acolo și de a se lăsa pradă unui somn adânc, total, precum cel în care este cufundat el acum. Sub impulsul unei clipe, rupe ultima foaie din caiet și scrie pe ea: „Mi-am luat carnetul înapoi, la revedere, Ora“. După un moment de ezitare, adaugă numărul ei de telefon de acasă, pentru cazul în care el va dori mai multe explicații. Când se apleacă pentru a-i pune biletul în buzunarul rucsacului, le observă din nou: două inele identice, unul pe degetul inelar, celălalt pe degetul mic.

Apoi se strecoară amândoi pe lângă el, cu o scânteiere vicleană și copilărească în ochi, cuprinși de entuziasmul dulce al succesului, îmbătați de reușita planului lor. În timp ce se îndepărtează, Ora își răsfoiește caietul, uimită să descopere cât de mult scrisese în noaptea aceea, pe malul râului, și citește prin ochii lui.

Cărarea li se dezvăluie din nou privirilor, răsucindu-se și contorsionându-se veselă dinaintea lor, în timp ce căteaua aleargă, învăluindu-i în cercuri largi, merge în pas cu ei ori o ia la goană în fața lor, oprindu-se din când în când pe neașteptate, fără nici un motiv. Se așază și întoarce capul spre Ora, cu sprâncenele ușor ridicate, iar Ora îi răspunde printr-un gest similar.

— Este o cățea zâmbăreață, vezi? Pur și simplu ne zâmbește.

Dar în timp ce coboară panta muntelui, pășind printre bolovanii mari, desprinși din stâncă, un gând neliniștitor începe să-i dea târcoale. Era imposibil să fi scris atât de multe pagini într-o singură noapte. Câțiva pași mai târziu, în apropierea unui bolovan uriaș, care seamănă curios de mult cu un patruler, simte nevoia să se oprească. Scoate caietul din rucasc, își pune din nou ochelarii și răsfoiește din nou paginile, scoțând un sunet slab, ca un chițăit.

— Uite, îi arată ea lui Avram, uite, e scrisul lui!

Avram se uită, trăsăturile i se schimonosesc:

— Ești sigură? Pentru că seamănă cu...

Ține caietul aproape de ochi: pare a fi scrisul ei sau o versiune masculină a scrisului ei, cu litere drepte, frumoase, aliniat.

— Chiar seamănă cu scrisul meu, murmură ea confuză, simțindu-se deodată goală. Până și eu m-am încurcat.

Dă paginile înapoi, încercând să identifice locul exact în care se schimbă scrisul. De două ori, de trei ori, până când ajunge la pagina pe care o caută, recunoscându-și propriile cuvinte: ...„Nu ți se pare că suntem ca o mică celulă conspirativă în inima «situației»?“ Și exact asta am fost. Vreme de

douăzeci de ani. Douăzeci de ani buni. Până când am căzut în capcană. Și imediat după aceea – fără să întorcă măcar pagina, cât de ciudat, fără să tragă nici o linie despărțitoare! – citește: Lângă râul Dishon l-am întâlnit pe Ghilead, 34 de ani, electrician și toboșar, care a locuit pe vremuri într-o așezare din nord. Acum trăiește în Haifa. Ce îi lipsește: „Tata a fost fermier, dar în perioadele dificile a făcut tot felul de munci. Într-o vreme aduna panourile din lemn pe care le găsea în construcțiile dezafectate și le vindea unui arab din satul vecin“.

— Ce-i asta? Îl lovește ea pe Avram cu caietul în piept. Ce vrea să însemne asta?

Îl ia din nou în mână și citește cu voce sugrumată:

— „Acum, vezi tu, trebuie să știi cum să te porți cu lemnul. Nu poți să-l arunci pur și simplu în beci. Trebuie să pui bucățile mari într-o parte, iar bucățile mici în altă parte, după care să așezi cărămizi deasupra lor, altfel se prăbușesc. Însă înainte de orice trebuie să scoți cuiele, așa că stăteam împreună cu tata în șopronul în care depozita lemnele...“ Spune-mi și mie, ce Dumnezeu e asta? Ce sunt prostiile astea? ridică ea fruntea spre Avram.

Dar ochii lui sunt închiși, îi face doar semn să continue.

— „Tata avea un maiou albastru, cu găuri mici. Aveam o rangă căreia îi puseseam un mâner, iar cu ajutorul ei și al unei dălți din fier reușeam să desfacem scândurile prinse între ele cu cuie. Tata într-o parte, eu în cealaltă, iar după ce le desprindeam, ne ocupam de fiecare separat, scoțând cuiele cu celălalt capăt al ciocanului. Făceam lucrul acesta ore întregi, cu un beculeț atârând din tavan deasupra capetelor noastre, iar de lucrul acesta îmi e dor până în ziua de astăzi – de felul în care munceam amândoi, împreună.“ Mai este, murmură ea spre Avram. Ascultă, nu s-a terminat: „Și acum regretul. Ei bine, asta e mai dificil. Regret multe lucruri“ (râde). „Adică oamenii vin la tine și-ți spun totul, fără probleme? Uite, la un moment dat mi s-a oferit un loc de muncă în Australia, la o fermă de bumbac. Aveam bilet de avion, viză, tot ce trebuie, dar am întâlnit aici o fată și am anulat călătoria. Însă a meritat, așa încât nu e decât un regret parțial.“

Ora întoarce repede pagina, iar ochii îi zboară pe deasupra rândurilor. Citește în gând: *Tamar, draga mea, cineva a pierdut un caiet în care a scris povestea vieții ei. Sunt aproape sigur că am întâlnit-o mai devreme, în timp ce coboram pe malul râului. Părea a fi într-o stare nu tocmai bună. Poate chiar în pericol (nu era singură). Din clipa în care am văzut-o, te întreb ce ar trebui să fac, dar nu îmi răspunzi, Tamar. Nu sunt obișnuit să nu primesc răspunsuri din partea ta. Situația asta mă zăpăcește. Pun ultima ta întrebare: De ce ne e cel mai dor? Ce anume regretăm cel mai mult?*

Ora închide caietul cu zgomot.

— Ce e omul ăsta? Cine e?

Fața lui Avram e întunecată, pierdută.

— O fi ziarist, spune ea. Intervievează oamenii pe care îi întâlnește pe drum? Dar nu pare a fi ziarist.

Medic, își amintește ea, a spus că e medic pediatru.

Privește din nou paginile: *În apropiere de așezarea Alma am întâlnit-o pe Edna, 39 de ani, divorțată, educatoare la grădiniță, în Haifa: „Cel mai tare mi-e dor de zilele copilăriei petrecute în Zihron Yakov. Numele meu de fată era Zamarin și îmi e dor de inocența și simplitatea acelor vremuri. Totul era mult mai deschis și mai puțin complicat, cu o încărcătură psihologică mult mai mică. Deși pare incredibil, am trei băieți mari, oameni în toată firea“ (râde). „Nu se vede, nu-i așa? M-am măritat devreme și am divorțat și mai devreme...“*

Ora e absorbită de text. Întoarce paginile repede. Vede: pe fiecare pagină, doruri și regrete.

— Nu înțeleg, bâiguie ea, simțindu-se parcă înșelată. Pare un om atât de – caută cuvântul potrivit – solid? Dintr-o bucată? Cu picioarele pe pământ? Nu genul care... care să colinde fără țintă, punându-le astfel de întrebări oamenilor pe care-i întâlnește pe drum.

Avram tace. Sapă cu vârful bocancului în pietrișul de pe cărare.

— Și de ce în caietul *meu*? Întreabă Ora cu voce tare. Nu mai sunt și alte caiete pe lumea asta?

Se întoarce pe călcâie și începe să meargă cu capul sus, cu caietul la piept. Avram ridică din umeri, privește o clipă în urmă – nu se vede nimeni, probabil că bărbatul doarme încă – și o pornește după ea. Nu vede zâmbetul fin și surprins de pe buzele ei.

— Spune-mi...

— Ce anume?

— Nu a vrut să plece nicăieri după armată...? Ofer?

— Mai întâi să termine odată cu armata, i-o taie ea scurt, iar Avram tace.

— De fapt a spus ceva la un moment dat, a continuat ea puțin mai târziu, poate ceva legat de India...

— India? Își înăbușă Avram un zâmbet și își îngroapă un gând rebel: Să vină la mine la restaurant, îi povestesc eu totul despre India.

— Deocamdată nu s-a hotărât. Se gândeau să plece împreună, el și Adam.

— Împreună? Sunt chiar atât de...

— Aproiați, îi completează ea propoziția. Sunt cei mai buni prieteni.

Un vlăstar de mândrie crește în inima ei: iată, cel puțin în această privință a reușit. Cei doi fii ai ei erau suflete pereche.

— Iar asta... e un lucru obișnuit?

— Ce anume?

— Ca doi frați, la vârsta asta...

— Așa au fost mereu. Aproape de la început.

— Dar nu mi-ai spus tu...? Nu mi-ai povestit că Ilan și Ofer...?

— Și asta s-a schimbat, zice ea. Lucrurile au fost într-o continuă schimbare în perioada aceea.

Spune-mi, când voi avea destul timp să-ți povestesc totul?

Este ca și când aș încerca să descriu cum curge un râu, se gândește ea deodată, ca și cum aș încerca să pictez o tornadă sau flăcările focului. Este o *ocurență*, își spune ea, fericită să-și amintească unul dintre vechile ei cuvinte: Familia este un lanț nesfârșit de ocurențe.

Și îi arată: Adam la șase ani și ceva, Ofer la aproape trei. Adam stă întins pe iarbă în curtea casei din Tzur Hadassah. Are mâinile întinse, depărtate de corp, și ochii închiși. E mort. Ofer intră și iese din casă, trântind ușa și trezind-o în cele din urmă pe Ora dintr-un scurt somn de după-amiază, cum rar se întâmpla să prindă. Privește pe fereastră și îl vede pe Ofer aducându-i cadouri lui Adam, ofrande și sacrificii menite să-l readucă la viață. Îi aduce animalele lui din pluș, mașinuțele de jucărie, caleidoscopul, bile și tot felul de jocuri. Face o grămadă din cărțile lui preferate și câteva casete video luate la întâmplare. E serios și îngrijorat, aproape speriat. Urcă fără încetare cele patru trepte de beton din fața casei și se întoarce cu obiecte valoroase, pe care le așază în jurul lui Adam. Dar Adam nu se mișcă. Numai după ce Ofer dispare în casă, ridică puțin capul și deschide un singur ochi, pentru a vedea ce ofrande i-au mai fost aduse. Aude un gâfâit. Ofer trage după el pătura lui preferată și acoperă cu ea picioarele lui Adam. Apoi își privește rugător fratele și îi spune ceva ce Ora nu poate auzi. Dar Adam nu se mișcă. Ofer își încleștează pumnișorii, se uită în jur, după care aleargă din nou spre casă. Adam își mișcă degețelele sub pătura lui Ofer. Cât de crud poate să fie, se gândește ea, dar cruzimea lui o hipnotizează, făcând-o incapabilă să pună punct chinurilor lui Ofer. Dincolo de ușa închisă a camerei ei, îl aude gâfâind, depunând un efort peste puterile lui. Trage după el ceva greu. Se aude un hârșăit de scaune împinse, iar Ofer respiră regulat și mormăie ceva. Câteva clipe mai târziu, în capătul scărilor apare salteaua de pe patul lui, pe care o ține deasupra capului. Picioarul lui caută treptele pe pipăite. Ora înlemnește. Încearcă să nu țipe, de teamă că băiatul ar putea să se sperie și să cadă. Adam deschide puțin ochii, iar pe chipul lui apare un amestec de uimire și teamă în clipa în care vede că fratele lui cel mic duce pe cap o greutate aproape egală cu cea a propriului trup. Ofer coboară scările. Se clatină înainte și înapoi sub apăsarea saltelei. Gâfâie, se împiedică, se împinge înainte pe picioarele care-i tremură ca două bețe. Ajunge la Adam și se prăbușește lângă el, pe saltea. Adam se ridică în coate și îl privește pe Ofer cu ochii larg deschiși, plini de admirație și recunoștință.

Și în clipa aceea Ora a înțeles că Adam nu fusese crud, ci mai degrabă îl testase pe Ofer, vrând parcă să afle dacă e capabil să ducă la îndeplinire o misiune mult mai dificilă, pe care ea nu o putuse intui la vremea aceea. Totuși încă avea convingerea că era vorba despre simpla, dar îndeajuns de complicata misiune de a fi fratele cel mic al lui Adam.

— Ce vrei să spui cu asta? întreabă Avram după un scurt moment de ezitare.

— Ai puțină răbdare, ajung și acolo.

— Deci nu mai ești mort? l-a întrebat Ofer.

— Trăiesc, a zis Adam și a început să alerge prin curte cu brațele deschise, strigând că e viu și nevătămat, în timp ce Ofer se zbenguia în urma lui, zâmbind epuizat.

— Poate că Ilan l-a trădat pe Adam, dar Ofer nu a făcut-o niciodată, spune ea.

Mic, subțirel și bălbându-se, seducea pe toată lumea dintr-o privire cu ochii lui albaștri, mari, cu părul lui bălai și zâmbetul lui încântător. Cu siguranță simțise că poate cuceri cu ușurință pe oricine, folosindu-se de seninătatea și lumina emanate de chipul lui. Și mai observase, fără îndoială, că de fiecare dată când mergea undeva împreună cu Adam, ochii tuturor treceau repede peste figura neliniștită, alunecoasă și închisă a fratelui lui mai mare, fiind atrași imediat spre el.

— Și gândește-te cât de tentat ar putea fi un asemenea copil să facă tot felul de năzbâtii, pe care să le pună apoi în spinarea fratelui său. Dar nu a făcut-o niciodată. Niciodată. De fiecare dată, indiferent de situația în care s-a aflat, alegerea lui a fost Adam.

— Încă de la primii pași, îi amintește cu generozitate Avram.

— Așa este, încuviințează ea fericită. Nu ai uitat.

— Nu am uitat absolut nimic, spune el și întinde un braț, pentru a-i cuprinde umerii, după care merg împreună astfel, cu capetele lipite unul de altul – părinții lui.

Unul are nouă ani, celălalt șase, unul este înalt și slab, celălalt încă micuț, merg și discută cu înflăcărare, gesticulează și par să se agațe unul de ideile celuilalt. Conversații ciudate, complicate, despre căpcăuni și spiriduși, despre vampiri și fantome.

— Dar, Adam, schelălăie Ofer pe un ton ascutit, nu înțeleg, omul lup este copilul unei familii de lupi?

— Este posibil, îi explică Adam cu o expresie serioasă pe chip, dar este la fel de posibil să fi căpătat de undeva licantropie.

Ofer e uimit pentru o clipă, după care încearcă să repete cuvântul, dar nu reușește. Adam îi explică în detaliu despre boala care îi transformă pe oameni sau pe semi-oameni în oameni-animale.

— Spune și tu: licantropie, îi zice Adam, cu vocea devenită deodată gravă, iar Ofer repetă cuvântul.

Seara, pe întuneric, întinși în paturile lor înainte de culcare, vorbesc între ei:

— Oare dragonul verde, care scoate pe nări aburi de clor și ale cărui șanse de a-și însuși limbajul sunt de treizeci la sută, o fi mai periculos decât cel negru, care trăiește în mlaștini și mine de sare și scoate acid pe nări?

Ora, cu un teanc de rufe în mână, se oprește în dreptul ușii lor întredeschise și ascultă, cu spatele sprijinit de perete.

— Moartea Nebună, zice Adam în mijlocul discuției, este o creatură care și-a pierdut complet mințile.

— Serios? întrebă în șoaptă Ofer, pe un ton plin de respect.

— Și ascultă ce am mai descoperit, continuă Adam. Se poate transforma într-un nemuritor nebun, al cărui singur scop e să ucidă, și toți cei pe care îi omoară devin în cel mult o săptămână morți vii nebuni, care o urmează peste tot pe Moartea Nebună.

— Dar există cu adevărat asemenea creaturi? întrebă Ofer cu o voce joasă.

— Lasă-mă să termin, îl întrerupe Adam. O dată pe zi toți morții vii ai Morții Nebune se contopesc într-o minge uriașă de moarte și nebunie.

— Dar nu există cu adevărat, nu-i așa? încearcă Ofer să se asigure din nou.

— E doar o invenție de-a mea, zice Adam, îndulcindu-și vocea, de aceea îmi e total supusă.

— Atunci inventează ceva și pentru mine, îi cere nerăbdător Ofer. Inventează-mi o creatură care să i se opună.

— Poate mâine, îi spune în șoaptă Adam.

— Acum, acum! îi cere Ofer. Nu voi putea să închid un ochi toată noaptea dacă nu inventezi ceva și pentru mine.

— Mâine, mâine, îl întrerupe Adam, iar Ora îi aude, însă, mai presus de orice, aude firele acelea metalice și fine din vocile lor, fire de teamă, de cruzime brută, rugăminți și puterea de a salva, dar și

refuzul de a salva, care poate că este, totodată, și frica de a fi salvat, iar pe toate acestea le-au moștenit de la ea, chiar și cruzimea lui Adam, care o înfurie, care îi este atât de străină, dar care îi aprinde simțurile într-un mod atât de bizar, răscolind-o cu sălbăticie și dezvăluindu-i ceva ce nici măcar nu îndrăznise să afle despre ea însăși.

Amândoi – și Adam, și Ofer – izvorăsc din rădăcina sufletului ei și au apucat-o pe două cărări diferite. Adam spune un „Noapte bună“ sec, după care începe imediat să sforăie din toate puterile, în timp ce Ofer scâncește în patul lui:

— Adam, nu dormi, nu dormi, mi-e frică de Moartea Nebună, pot să vin lângă tine?

În cele din urmă Adam se oprește din sforăit și îl inventează pe Skort sau pe Stark sau un om șoim, căruia îi descrie în cele mai mici detalii caracteristicile, capacitățile și superputerile, iar în timp ce vorbește, vocea îi devine blândă și Ora simte, cu un fior pe șira spinării, cât de mult îi place lui Adam să-l consoleze pe Ofer, înfășurându-l în pernele protectoare ale imaginației sale, singura lui sursă de putere. Iar blândețea, bunătatea, compasiunea și dorința de a proteja, pe care le emană acum Adam, sunt moștenite tot de la ea și deodată, printre șoaptele fiului ei cel mare, aude respirația regulată a lui Ofer, deja adormit.

Mereu pun la cale tot felul de comploturi: în fiecare colț al curții și al grădinii instalează capcane pentru androizi, în care Ora cade inevitabil, și construiesc personaje monstruoase din role de carton, crenguțe și cuie. Asamblează mașini futuriste din cutii de carton și inventează arme satanice, menite să-i anihileze pe băieții răi sau chiar întreaga umanitate, în funcție de starea de spirit a lui Adam. Creează într-un laborator special soldați din plastic, închiși în borcane umplute cu apă, printre petale moarte de flori. Fiecare soldat din această tristă armată de fantome are un nume și un grad, o biografie pe care amândoi o cunosc pe dinafară și o misiune mortală, pe care va fi nevoit să o ducă la bun sfârșit în clipa în care i se va cere acest lucru. Își petrec zile întregi construind fortărețe și cazemate din carton pentru dragoni și Țestoasele Ninja, trasând câmpuri de luptă pentru dinozauri ori desenând blazoane cavaleriești în negru, galben și roșu. Și de data aceasta Adam e cel care inventează poveștile, asumându-și rolul de stăpân, în timp ce Ofer e spiridușul, cel vrăjit, cel supus, care pune în aplicare strategiile fratelui său, explicându-i care sunt vulnerabilitățile construcțiilor lor și creând baze solide pentru castelele și turnurile lui Adam.

— Și nu doar atât, spune Ora, care trăgea cu urechea la ce discutau între ei sau îi urmărea pe furiș ori de câte ori avea ocazia, pentru că Ofer învăța de la Adam, dar îl și învăța anumite lucruri.

— Ce vrei să zici? întrebă Avram.

— Cum aș putea să îți explic? râde ea stânjenită. Nu știu, dar vedeam cum se întâmplă sub ochii mei, îl vedeam pe Ofer cum descifra felul în care funcționa mintea lui Adam, cum gândul îi putea zbura într-o singură clipă de la A la S, cum își schimba ideile la jumătatea drumului, jucându-se cu paradoxuri și absurdități. La început îl copia ca o maimuțică, după care a înțeles principiul, iar când Adam vorbea despre o scară ce coboară treptele, Ofer venea cu un apartament care se mută într-o

casă, cu bani care cumpără monede, cu o cărare care urcă pe munte. Sau inventa un paradox: un rege care le ordonă supușilor lui să nu-i asculte ordinele. Era atât de plăcut să-l vezi pe Adam modelându-l pe Ofer, dar învățând în același timp cum să se poarte cu o persoană ca el, cu un om diferit de ceilalți, sensibil și vulnerabil! I-a dăruit lui Ofer cheia cu care poate fi deschisă ființa lui și până în ziua de astăzi Ofer a rămas singurul om din lume care a reușit să-i descopere profunzimile.

Trăsăturile feței ei se îmblânzesc și pielea îi strălucește. Nu știe dacă are vreun rost să-i povestească toate astea lui Avram sau dacă el poate înțelege lucrurile, dacă răzbate până la nodul acela din adâncul sufletului ei. Avram a fost singur la părinți, iar de la o vârstă foarte fragedă a rămas și fără tată. Însă l-a avut pe Ilan, își dă ea seama deodată, Ilan i-a fost ca un frate.

— Ar fi trebuit să-i auzi vorbind între ei. Să le ascuți discuțiile nesfârșite, halucinante. Când eram în preajma lor, puteam...

Dar fețele lor micuțe se întorceau spre ea cu o privire serioasă și cu exact același resentiment:

— Mamă, termină, du-te de aici, ne deranjezi!

Se simțea spintecată de tăișul insultei și, deopotrivă, al plăcerii: îi deranjează, dar în același timp au devenit „noi“. Se simte concomitent sfâșiată în două, dar și multiplicată.

— Au fost multe întâmplări asemănătoare, dar asta chiar trebuie să-ți povestesc despre Adam și Ofer. Însă te rog să-mi spui când obosești.

— Să obolesc? zice el râzând. Am dormit destul.

— Ni s-a întâmplat o... chestie... chiar înaintea ceremoniei de *bar mitzvah* a lui Adam, ceva ce nu aș putea să explic prea bine...

Căteaua se întoarce și începe să mârâie, zburându-și blana. Ora și Avram privesc repede în urmă. Ora se gândește „E *el*, bărbatul cu caietul, mă urmărește“. Dar la câțiva metri de ei, într-un tufiș de fragi, se văd doi porci mistreți mari și grași, care-i urmăresc cu ochii lor mici. Căteaua latră, își lipește corpul de pământ și face câțiva pași înapoi, aproape atingând piciorul Orei. Porcii suflă cu putere pe nările lor dilatate. Preț de o secundă sau două nimeni nu face nici o mișcare. O pasăre cântă undeva într-un copac din apropiere. Ora își simte trupul răspunzând sălbăticeii porcilor. Pielea i se încrețește, iar ceea ce curge înăuntrul ei devine mult mai acut și animalic decât atunci când i-au atacat câinii. Pe neașteptate, mistreții le întorc spatele, grohăie furioși, după care încep să alerge victorioși, cu trupurile lor masive, într-un dans plin de grație.

— Ai observat strâmbăturile alea? a întrebat Ilan într-o seară, după ce se întinseseră în pat și se pregăteau de culcare.

— Ale lui Adam? Din gură? a murmurat ea, cuibărindu-și capul în umărul lui.

(Mai târziu, după ce adormea, Ilan o dădea jos cu blândețe și o lua în brațe. În fiecare noapte se întorcea la călătoria aceea dulce pe care o făcea în brațele tatălui său, de la canapeaua din sufragerie până la patul din camera ei.)

— Și ai văzut cum își atinge cu vârful degetului punctul acela de la rădăcina nasului?

Ora deschide larg ochii:

— Acum, că ai pomenit de asta...

— Crezi că ar trebui să-l întrebăm, să spunem ceva?

— Nu, nu, lasă-l în pace! La ce i-ar folosi?

— Bine. Îi va trece, sunt sigur.

Câteva zile mai târziu a observat că Adam respiră în palma făcută căuș, asemenea cuiva care își miroase respirația. Apoi se întorcea și expira scurt, repede, ca și cum ar fi încercat să alunge cine știe ce creatură invizibilă. A hotărât să nu-i spună lui Ilan nimic din toate astea, cel puțin pentru moment. De ce să-l îngrijoreze inutil? Oricum, totul va dispărea ca prin farmec în numai câteva zile. Dar în ziua următoare a început să facă și alte gesturi: după ce atingea un obiect, își sufla de fiecare dată peste vârful degetelor, apoi pe toată lungimea antebrațului, până la cot. Înainte de a rosti un cuvânt, își țuguia buzele. Ora a început să creadă că imaginația lui bogată e vinovată de tot ce se întâmpla, amintindu-și vorbele mamei sale: „Problemele imagine sunt fără sfârșit“. În cele din urmă, după ce s-a ridicat de trei ori de la masă, folosindu-se de scuze inventate, s-a furișat în baie și s-a întors cu mâinile ude, i-a telefonat lui Ilan la birou și i-a descris ultimele simptome. Ilan a ascultat-o în tăcere.

— Dacă dăm prea mare importanță problemei, nu facem decât să înrăutățim lucrurile. Hai s-o ignorăm și vei vedea că va trece de la sine.

Știa că aceasta va fi reacția lui. Tocmai din acest motiv îi telefonase.

În ziua următoare a descoperit că dacă Adam își atinge din întâmplare vreo parte a corpului, sufla imediat peste locul respectiv. O nouă regulă, pe care, din câte se pare, trebuia să o respecte cu strictețe, transformându-se într-o cascadă de gesturi și contra-gesturi pe care se chinuia din răspuțeri să le ascundă, dar pe care Ora le vedea. Și Ilan le vedea. Și schimbau priviri între ei.

Ciudat, se gândește Avram, de ce nu l-au dus să-l vadă cineva?

— Poate ar trebui să-l vadă cineva, i-a spus ea lui Ilan seara, în timp ce stăteau amândoi în pat.

— Cine? a întrebat el încordat.

— Cineva, nu știu... un specialist care să se uite la el.

— Un psiholog?

— Poate. Să arunce un ochi.

— Nu, nu, va înrăutăți situația! Ar fi ca și cum i-am spune că...

— Ce?

— Că nu e bine.

Dar nu e bine, se gândea ea.

— Hai să mai așteptăm puțin. Mai lasă-i un pic de timp.

Ora a încercat să-și cuibărească fruntea în umărul lui, dar nu își găsea locul. Îi era cald și

traspira, iar trupul ei nu avea liniște – cum nu avea nici al lui. Nu se știe din ce motiv, și-a amintit ceva ce-i spusese Avram demult: dacă privești pe cineva mult timp, pe oricine, poți vedea cele mai îngrozitoare locuri în care ar putea ajunge de-a lungul vieții. În noaptea aceea nu a reușit să adoarmă.

La sfârșitul săptămânii au plecat la mare, în Beit Yannai. Din clipa în care au ajuns, Adam a devenit obsedat de curățenie. Își spăla mâinile încontinuu, ștergea cu șervețele umede salteaua gonflabilă, ba chiar o întorcea pe dos o dată la câteva minute, pentru a curăța „locul atins de apă“.

Seara, Ilan și Ora s-au întins pe balansoare, Ofer se juca în nisipul de pe mal, în timp ce Adam, intrat în apă până la brâu, sufla în toate direcțiile, atingându-și fiecare articulație și fiecare oscior al mâinilor și picioarelor. Un cuplu, doi oameni înalți și foarte bronzăți, care se plimbau pe mal ținându-se de mână, s-a oprit să-l privească. De la distanță, cu spinarea scăldată în lumina apusului, părea cufundat într-un dans ritualic, în care fiecare gest era urmat în mod firesc de un altul, căruia părea să-i fi dat naștere.

— Ei cred că e *tai chi*, a zis Ilan printre dinți.

Ora i-a șoptit că povestea asta începe să o scoată din minți. El și-a pus o mână pe brațul ei:

— Ai răbdare. Se va sătura el la un moment dat. Cât timp poate continua astfel?

— Privește, nu-i pasă absolut deloc de faptul că oamenii se uită la el.

— Da, asta mă îngrijorează și pe mine puțin.

— Puțin? Sub ochii tuturor? Adam?

Se gândea la tatăl lui Ilan, care în ultimele zile de viață și-a dat jos pantalonii în fața tuturor pentru a le arăta până unde ajunsese tumoarea.

— Și uite cum îl privește Ofer. Se uită mereu la el cu coada ochiului.

— Imaginează-ți cum se simte el când îl vede pe Adam așa!

— A vorbit cu tine despre asta?

— Ofer? Nu a suflat o vorbă. Am încercat să-l întreb câte ceva de dimineață, când am rămas singuri pe plajă. Nimic. Bun, s-a forțat ea să zâmbească, doar nu o să-l trădeze pe Adam.

Adam și-a sărutat vârfurile degetelor și și-a atins ușor talia, coapsele, genunchii și călcâiele prin apă, după care și-a îndreptat spinarea și s-a răsucit, suflând în jurul lui, în cele patru puncte cardinale.

— Spune-mi, ce se va întâmpla în septembrie, când începe școala?

— Ai răbdare. Până atunci mai sunt aproape două luni. Între timp îi va trece.

— Și dacă nu-i trece?

— Îi va trece, îi va trece.

— Și dacă nu?

— Cum să nu-i treacă?

Ora își ridică genunchii la piept și își ține respirația, privindu-l lung pe Avram. El simte că nu mai poate sta nemișcat prea multă vreme. Trupul îi este năpădit de furnici.

Trece o zi și-apoi încă una. Adam pare să devină din ce în ce mai distant. Gândurile rele încep să se adune. Oreii i se pare că au așteptat de foarte multă vreme clipa aceasta. În timpul zilei plutesc asemenea unor umbre în mintea ei. Noaptea, somnoroasă, reușește să le alunge, dar după ce adoarme, revin. Ilan o trezește și îi mângâie fața, strângând-o în brațe și rugând-o să respire încet împreună cu el până când se liniștește.

— Am avut un coșmar, spune ea.

Fața îi e îngropată în pieptul lui. Nu îl lasă să aprindă lumina. Se teme ca el să nu citească în ochii ei ce a văzut în vis. Avram a trecut pe lângă ea, îmbrăcat în alb și foarte palid, iar când era în dreptul ei, i-a șoptit să cumpere ziarul din ziua respectivă. A încercat să-l oprească, să-l întrebe cum se simte și de ce se încăpățânează să păstreze distanța față de ea, însă el și-a smuls dezgustat brațul din strânsoarea ei și a plecat. În ziar scria mare că Avram va face greva foamei în fața casei ei până când va renunța și își va ceda unul din fiii în favoarea lui.

Și pentru că noul an școlar se apropia, Adam avea nevoie de pantofi de sport pentru orele de educație fizică, însă Ora amână drumul la magazin. El o roagă de câteva ori să-l ducă la centrul comercial, fiindcă vrea să aleagă un cadou pentru Ofer, iar dacă în urmă cu două săptămâni o asemenea propunere ar fi umplut-o de fericire – „Și după ce terminăm, pot să te invit la o cafea?” –, acum îl refuză, folosind niște scuze atât de străvezii, încât el pare să înțeleagă și nu o mai roagă.

Fiecare nouă zi aduce cu sine alte simptome. Își trage umerii puțin în spate înainte de a vorbi. Închide și deschide pumnul de câteva ori înainte de a rosti „eu”. Se spală și se clătește din ce în ce mai des. În timpul unei singure mese se ridică de cinci, de zece ori pentru a-și spăla mâinile și dinții.

După o sâmbătă petrecută în familie, în care Ilan îl poate vedea pe Adam o zi întreagă, inclusiv comportamentul pe care îl are în timpul meselor, el îi spune Oreii:

— Hai să sunăm pe cineva.

Cum e de așteptat, Adam refuză până și să audă despre așa ceva. Se chircește pe podea și începe să urle că nu e nebun, că vrea să fie lăsat în pace. Nu s-a mai purtat astfel de când era copil. În clipa în care ei încearcă să-l convingă, se încuie în camera lui și bate cu pumnii în ușă o oră întreagă.

— Să așteptăm puțin, zice Ilan în timp ce amândoi se foiesc și se răsucesc în pat. Să se obișnuiască un pic cu ideea.

— Cât să mai așteptăm? Cât să mai lăsăm lucrurile așa?

— Hai să spunem... o săptămână?

— Nu, eu nu mai pot. O zi. Poate două, dar nu mai mult.

În următoarele zile, când îl privește pe Adam, parcă simte cum ceva o paralizează. Copilul ei se transformă într-un proces. În orele pe care le petrece împreună cu el acasă – când nu găsește nici o

scuză suficient de bună pentru a ieși să ia o gură de aer proaspăt, să inhaleze mișcările firești și armonioase ale celorlalți oameni ca pe o poțiune magică, și e nevoită să-l privească pe Adam bătându-și joc de vacanța lor de vară – asistă la modul în care viața lui e ciopârțită în bucăți între care legăturile sunt din ce în ce mai estompate. Uneori are impresia că gesturile lui – „fenomenele“, cum le numesc generic Ora și Ilan – reprezintă nervii și tendoanele care susțin legăturile între părțile copilului care era mai înainte de asta.

— S-a întâmplat atât de aproape! spune ea – pentru Avram sau pentru sine. Chiar în casa noastră. Puteai să întinzi mâna și să atingi, dar nu aveai cum să apuci. Pumnul ți se închidea în vid.

— Da, zice Avram pe un ton stins.

— Spune-mi dacă nu vrei să auzi asta, îl roagă ea din nou, dar el o privește ca și cum ar zice, de ce vorbești prostii, după care Ora ridică din umeri, zicând parcă, de unde să știu eu ce vrei, în toți acești ultimi ani nu am învățat decât să tac alături de tine.

Își stabilesc micuța lor tabără lângă izvorul Ein Yakim, în valea Amud, lângă o stație de pompare a apei care datează de pe vremea Mandatului Britanic. Ora întinde un cearșaf pe care așază mâncarea și vesela. Avram adună lemne și face un cerc din pietre, după care aprinde focul. Căteau traversează firicelul de apă înainte și înapoi, scuturând din blana udă mii se stropi, și îi privește cu ochi jucăuși. Înainte să mănânce, își spală șosetele, chiloții și bluzele, apoi le întind pe tufișuri, unde le va usca soarele mâine-diminează. Avram caută în rucsac și găsește o cămașă indiană largă, albă, și o pereche de șalvari curați. Se schimbă îndărătul unei tufe.

În ziua următoare era singură acasă cu Adam, iar acesta i-a explicat câteva lucruri despre jocul lui preferat pe computer. Părea fericit și entuziasmat. Ora a încercat să se concentreze la ceea ce-i spunea și să-i împărtășească fericirea, dar îi venea foarte greu: acum începuse să sufle și la sfârșitul fiecărei propoziții. Și după anumite litere – credea că după consoanele sibilante, dar se pare că și regula asta avea propriile excepții și pedepse ori de câte ori era încălcată – își sugea obrazii. Propozițiile interogative au atras după ele un nou tic: își ridică buza superioară, atingându-și nasul cu ea.

Stăteau amândoi în bucătărie, iar Ora se lupta cu impulsul de a-și țuguia buzele spre el, de a-l imita cu răutate și cruzime, ca să înțeleagă și el ce văd oamenii din jurul lui și cât de greu le este să suporte asta. A reușit să se abțină abia în clipa în care și-a dat seama că exact așa procedase mama ei după moartea Adei, când trecuse și ea printr-o criză asemănătoare, dar care durase mult mai puțin timp și fusese mult mai inofensivă.

Însă când a întâlnit privirea pătrunzătoare și inteligentă a lui Adam, a simțit nevoia să-și întindă brațele și să-l strângă la piept. Trecuseră deja câteva săptămâni de când nu o mai făcuse, pentru că el nu lăsa pe nimeni să-l atingă, iar ea renunțase în cele din urmă la încercările de a se apropia de trupul lui înstrăinat, poate și din cauza senzației vagi că dacă îl va atinge, mâna ei nu va întâlni o

piele caldă, ci o carapace rece și tare. Acum îi sărută obrazii și fruntea. Ce proastă fusese să-l evite, când probabil că nu avea nevoie decât de o îmbrățișare plină de dragoste! Și, într-adevăr, s-a descătușat dintr-odată, s-a lăsat cu toată greutatea în brațele Orei și și-a culcat capul mititel pe pieptul ei, în timp ce ea îi răspundea cu toată ființa, simțindu-se din nou puternică și plină de viață. Cum de se gândise să-și lase copilul în mâinile unui străin înainte de a încerca ea însăși să îi ofere acest lucru atât de simplu și de natural? Și-a jurat că din momentul acela îi va dărui tot ce are, își va revărsa asupra-i toate puterile ei vindecătoare, toată experiența pe care o acumulase de-a lungul timpului în calmarea durerilor trupului, toate acele tehnici de masaj aducătoare de liniște. Cum de ținuse toate astea atât de departe de Adam?

A închis ochii și a strâns din dinți, încercând să nu dea frâu liber șuvoiului de lacrimi dinăuntru ei și amintindu-și ceea ce îi explicase Ilan la un moment dat, că îi îmbrățișa întotdeauna mai puțin decât ar fi dorit, deoarece o făcea mereu puțin mai mult decât aveau ei nevoie. Of, Ilan și calculele lui! L-a sărutat din nou pe frunte, iar el a ridicat către ea o mutriță dulce, care cerea parcă din priviri un tratament special, făcând-o incredibil de fericită. Tratamentul special era un obicei vechi al ei și al băieților, un ritual pe care de ani de zile nici unul dintre ei nu mai voise să-l urmeze împreună cu ea, și iată-l acum pe Adam țuguindu-și buzele către ea, în timp ce Ora râdea cu o plăcere stânjenită, fiindcă el avea aproape treisprezece ani și fire întunecate mijindu-i deasupra buzei superioare într-un început de mustață, însă părea că are atâta nevoie de lucrul acesta, încât nu simțea nici un pic de rușine, așa că a sărutat-o întâi pe obrazul drept, apoi pe obrazul stâng, apoi pe vârful nasului și pe frunte, iar Ora jubila, îi voi arăta drumul spre casă prin sărutări. El a zâmbit, plecându-și privirea și dându-i de înțeles că vrea să repete mișcărilor ritualice, după care a sărutat-o din nou pe obrazul drept, apoi pe obrazul stâng, pe vârful nasului și pe frunte, și Ora i-a spus „Acum e rândul meu“, dar el a protestat mârâind, „Încă o singură dată“, i-a luat capul în mâini, strângându-l cu putere, ceafa ei a încremenit, iar el a depus câte un sărut apăsător, dureros, pe fiecare dintre obrazii ei, pe vârful nasului și pe frunte, timp în care ea se lupta să se elibereze din strânsoarea degetelor lui încleștate, strigând: „Încetează, ce te-a apucat?“. El a zâmbit strâmb, în prima clipă n-a înțeles, după care s-a simțit jignit până în adâncul ființei și au rămas amândoi cu privirile ațintite unul spre celălalt, în spațiul dintre masa din bucătărie și chiuvetă, după care Adam și-a atins repede colțurile gurii și locul din care pornește rădăcina nasului, apoi și-a suflat pe deasupra degetelor, întâi deasupra celor de la mâna dreaptă, apoi deasupra celor de la mâna stângă, ochii i-au fost inundați de un lichid murdar, tulbure, și a început să se îndepărteze de ea, aruncându-i priviri suspicioase, ca și cum i-ar fi fost teamă că se va arunca asupra lui, iar Ora și-a amintit: era privirea lui Ofer din clipa în care înțelesese că și ea se înfrupta din carnea animalelor – aceeași scânteie de recunoaștere a unei posibile rapacități care i-a trecut prin minte pentru o fracțiune de secundă, asemenea unei imagini de la începuturile lumii. Dar cum să-i explice asta lui Avram, cum să-i vorbească despre momentul acesta dintre o mamă și copilul ei? Și totuși îi explică în cele mai mici detalii, ca să știe, să sufere,

să-și amintească. Ochii lui Adam erau imenși, aproape că îi acoperiseră întreaga față; în timp ce se îndepărta de ea și chiar înainte de a ieși din bucătărie, i-a aruncat o ultimă privire glacială, înfiorătoare, parcă spunându-i, ai avut șansa să mă salvezi, dar ai ratat-o, iar acum plec de aici.

În cele din urmă, după insistențe și amenințări – privarea de computer a fost cea mai eficientă metodă –, l-au înduplecat pe Adam și l-au convins să meargă la psiholog. După trei ședințe medicul i-a chemat pe Ora și pe Ilan. Adam i se părea un băiat inteligent, cu potențial și cu un caracter puternic.

— Foarte puternic, a adăugat pe un ton stins. Adevărul este că a stat pe scaun timp de trei ore, fără să scoată un cuvânt.

— Nu a spus nimic?

Ora era uluită.

— Dar gesturile?

— Nu a făcut nici o mișcare. A stat ca o statuie. M-a privit fără încetare și aproape că nu a clipit. Ora și-a amintit deodată că, în copilărie, Ilan își exclusese așa toți colegii de clasă.

— A fost o experiență dificilă, a spus bărbatul. Trei ședințe întregi. Am încercat una, alta, dar opune o rezistență foarte puternică.

Apoi, încleștându-și pumnii în fața Orei și a lui Ilan, a adăugat:

— Un buncăr, un sfinx.

— Și ce ne sugerați să facem? l-a întrebat cu răcă Ilan.

— Bineînțeles că putem să mai facem câteva încercări, a răspuns medicul fără să-i privească în ochi, eu sunt cât se poate de deschis, dar trebuie să vă spun că este o problemă de interacțiune...

— Spuneți-ne ce ar trebui să facem, l-a întrerupt Ilan, iar o venă de pe tâmpla lui se învineți. Vreau să îmi spuneți în cuvinte simple ce... facem... acum!

Ora îl privea disperată, văzând cum pe chipul lui coboară o mască de fier.

— Nu cred că în acest caz există o soluție imediată, a spus bărbatul, clipind des. Încerc să mă gândesc împreună cu voi. Poate că un alt psiholog va reuși să vă ajute într-o măsură mai mare. Poate o femeie...?

— De ce o femeie? a întrebat Ora, sprijinindu-se de spătarul scaunului și simțindu-se ca și cum ar fi acuzat-o de ceva în mod direct. De ce neapărat o femeie?

Într-o seară Ora tocmai își completa declarația de venit pe care trebuia să o depună o dată la două luni la secția financiară și care viza câștigurile obținute de pe urma serviciilor de fizioterapie – „Dar nu îi declar pe pacienții care vin la mine acasă“, îi mărturisește ea lui Avram cu o ușoară mândrie, „e o chestiune de principiu“, adaugă pe un ton conspirativ (el nu are nici măcar buletin de identitate!) –, când Adam a venit lângă ea și a rugat-o să-i dea o mână de ajutor, fiindcă vrea să-și

facă ordine în cameră. Era un lucru atipic pentru el, mai ales în perioada aceea, iar dezordinea din camera lui era de neimaginat, însă ea chiar trebuia să termine de completat formularele. Așa că s-a enervat:

— Trebuie să facem curățenie exact în clipa asta? De ce nu ai venit acum o oră, când nu aveam nimic de lucru? De ce aveți mereu impresia că eu le pot face pe toate, oricând?

Avram a plecat într-un dans de zvâcnituri și ticuri. Ora a încercat să-și pună documentele în ordine, însă nu reușea să se concentreze. Cel mai tare o deranja faptul că băiatul plecase fără să se certe cu ea. Fără să spună absolut nimic. Ca și cum ar fi știut că nu are voie să irosească nici un strop de energie.

În timp ce își calcula veniturile pe luni și pe zile, îl simțea pe Adam stând în camera lui, cufundat în disperare și singurătate, și știa că destrămarea aceea a ființei lui o înghițea și pe ea, că în curând va distruge unitatea cuplului pe care îl forma cu Ilan, că va aduce sfârșitul lor ca familie. Suntem atât de slabi! își spunea ea, uitându-se la teancul de hârtii curate, ordonate. Cum de ne putem lăsa să împietrim în felul acesta, în loc să luptăm cu adevărat pentru el? Este ca și cum – iar gândul acesta a sfredelit-o –, ca și cum am simți că ceea ce ni se întâmplă e o... o ce? O pedeapsă? Pentru ce?

— Pentru tine am luptat noi mult mai mult, îi spune ea lui Avram.

El își strânge palmele în jurul căni de cafea fierbinte, cu trupul chircit și cu ochii ațintiți asupra ultimelor licăriri ale razelor soarelui, reflectate în apa de izvor.

Ora s-a ridicat și aproape a alergat până în camera lui Adam, mânată de o presimțire rea. Dar fiul ei stătea în mijlocul camerei pe care o împărțea cu Ofer, înconjurat de mormane de haine, jucării dezasamblate, caiete, prosoape și mingi, puțin aplecat în față și înlemnit.

— Ce se întâmplă, Adam?

— Nu știu, sunt înțepenit.

— Spatele?

— Totul.

Probabil că, în mijlocul unei mișcări, pe când încerca să traseze o nouă barieră între un gest segmentat și altul, căzuse într-o capcană a suspendării. Ora a alergat spre el și l-a îmbrățișat. I-a masat gâtul și spinarea. Tot corpul îi era înțepenit, ca pietrificat. Timp de câteva minute s-a chinuit să-l dezghețe, așa cum făcea cu Avram în perioada de recuperare sau cu unii dintre pacienții ei actuali, pe care îi ajuta, în mod aproape miraculos, să-și recapete memoria mișcării și să audă iar muzica gesturilor firești și cursive ale trupului, până când, în cele din urmă, Adam s-a mai relaxat puțin, iar Ora l-a împins încetișor într-un scaun, după care s-a așezat pe covor, la picioarele lui.

— Te mai doare?

— Nu, acum mă simt bine.

— Vino, hai s-o facem împreună.

Ea a ridicat obiectele și hainele de pe podea și i le-a întins, pentru a le pune la locul lor. Adam nu a opus rezistență. Mergea cu mișcări de robot până la dulap sau la rafturi, apoi se întorcea la ea. Ora nu a spus nici un cuvânt despre gesturile și ticurile lui. Nu-și putea lua ochii de la el.

Și iată-l pe Ofer, care se întorcea după o săptămână petrecută la bunici, în Haifa, și care li s-a alăturat cu mult entuziasm. Era ca și cum cineva ar fi aprins în cameră o lumină strălucitoare, iar gândurile rele se mai estompaseră. Chiar și fața lui Adam a devenit mai senină. Ora, care știa cât de mult îi plăceau lui Ofer ordinea și curățenia, se întreba uimită cum de îi permisesse fratelui său să le transforme camera într-o groapă de gunoi. Nu se plânsese nici măcar o singură dată toată luna aceea. Poate că a sosit momentul să aibă fiecare propria cameră, se gândea ea. Discutaseră despre asta în urmă cu un an. Însă își dădea seama ce ar putea însemna asta pentru Adam, având în vedere starea în care se afla, iar pe de altă parte era sigură că deocamdată și Ofer ar refuza.

Cu ajutorul lui Ofer, a reușit să transforme dereticatul într-un joc. Punea întrebări despre fiecare obiect pe care îl culegea din mormanul de lucruri, iar Adam și Ofer răspundeau. Râdeau. Adam râdea încordat, cu buzele strânse, iar fiecare chicot îl obliga să facă o serie întreagă de gesturi, probabil menite să anuleze efectul râsetului. Timp de două ore a stat pe podeaua camerei lor, prin mâini trecându-i multe dintre obiectele copilăriei celor doi. Jocuri pe care nu le mai jucau, desene și teme de casă, caiete cu foi mototolite, baterii descărcate, buletine electorale vechi, pe care Ora le furase pentru ei dintr-o cabină de votare, cărți despre jucători de fotbal și vedete de televiziune, adidași uzați, piese de LEGO, amulete, căpcăuni și monștri, care în urmă cu doar câțiva ani le umpleau existența, arme și fosile, afișe rupte, prosoape și șosete găurite. La unele dintre jocuri sau jucării nu voiau să renunțe, simțindu-se de-a dreptul răniți în clipa în care Ora le-a propus să le dăruiască unor copii mai mici și mai săraci. Tot atunci a aflat despre relația afectivă complexă pe care fiii ei o aveau cu un urs chel, din lână tocită, dar și cu un șarpe din cauciuc oribil și o lanternă mică, stricată, ce le aducea aminte de aventuri nocturne despre care ea nici nu își închipuise că ar putea avea loc îndărătul ușii închise a camerei lor, când îi credea demult cufundați în somn.

Și astfel, în ciuda luptelor pe care le dădeau pentru fiecare jucărie veche sau tricou al cine știe cărui fotbalist spaniol, ros tot de molii, camera s-a golit. Au umplut câțiva saci mari de gunoi, pe care i-au scos apoi în ușă, cu gândul de a-i arunca sau de a-i dona. Ora avu impresia că Adam s-a mai ușurat. Mișcările lui au devenit mai cursive, aproape normale. Pășea prin cameră încolo și-ncolo, fără a se opri să facă cine știe ce gesturi, vreo virgulă ori vreo cratimă cu genunchiul sau cu cotul, iar în cele din urmă, când încăperea era deja curată, iar Ora s-a ridicat de pe podea pentru a comanda o pizza, s-a apropiat de ea și a îmbrățișat-o cu blândețe. O simplă îmbrățișare.

Dar nu a fost decât o pauză de câteva minute.

— Știi vorba lui Ilan: „Fericirea este întotdeauna prematură“.

— Nu e a lui Ilan! sare Avram. Era vorba mea.

— A ta?

— Desigur! Ce, nu-ți amintești cum spuneam mereu că...

Ghemul de blană aurie ridică spre Avram o pereche de ochi surprinși. Ora privește mica furtună stârnită înăuntrul lui și se gândește: Dintre toate lucrurile pe care ți le-a luat, *asta* te deranjează cel mai mult?

După acel intermezzo, Adam a luat-o de la capăt, s-a dus din nou să-și spele gura și degetele, și aproape că puteai vizualiza sârmele pe care pășea, iar de data asta disperarea Orei devenise de nesuportat, așa încât exact în clipa când era gata să izbucnească și să-i urle în față tot ce adunase înăuntrul ei, a pus jos felia de pizza, s-a ridicat de lângă Ofer și Adam, care erau deja cufundați într-una dintre discuțiile lor obișnuite, a intrat în biroul lui Ilan și și-a trântit capul pe masa lui de lucru, printre chitanțe și facturi.

O umbră grea s-a lăsat peste mintea ei. Ar fi vrut să-l sune pe Ilan, care era la serviciu, și să-l roage să vină acasă. Să vină s-o susțină, pentru că se prăbușea. De ce se fâțâia pe afară, când totul se ducea pe apa sâmbetei? În ultimul timp nu era aproape niciodată acasă. Pleca dimineața, foarte devreme, înainte ca băieții să se trezească, și se întorcea la miezul nopții, când ei dormeau deja. Unde ești? Cum putem sta așa, cu mâinile în sân? Cum de ne dezintegrăm atât de repede? De ce totul pare un blestem care a așteptat răbdător ani de zile – răzbunarea ursitoarei celei rele, care nu a fost invitată în ziua nașterii copilului, se gândea ea – pentru a ne lovi exact în clipa în care lucrurile mergeau atât de bine? Dar nu avea destulă energie pentru a ridica receptorul.

— În felul ăsta nu tratăm problema, i-a spus ea în seara aceea, în timp ce zăcea întinsă pe covorul din sufragerie.

Era extenuată. Ilan s-a culcat în fața ei, pe canapea, cu picioarele lui lungi atârându-i peste cealaltă margine. Părea slăbit și obosit.

— Ce se întâmplă cu noi? Spune-mi, explică-mi! De ce nu reușim să facem nimic?

— Ce să facem?

— Să-l obligăm să meargă la doctor, să-l ducem cu forța la o clinică, la un psiholog... nu știu. Simt pur și simplu cum mă paralizează frica, iar tu nu mă ajuți cu nimic. Unde ești?

— Fă-i o programare la un alt medic, a spus Ilan.

Și el părea speriat. Ceva de pe chipul lui, din bărbia lui, i-a amintit de zilele acelea de după nașterea lui Adam, când se ridicase și îi părăsese.

— Mâine-dimineață, la prima oră, a jurat ea, întinzând o mână și strângând brațul lui Ilan. Nici măcar nu știu ce simte. Încerc să stau de vorbă cu el, dar fuge de mine. Gândește-te cât de înfricoșător trebuie să fie pentru el.

— Și pentru Ofer, a spus Ilan. Suntem atât de concentrați asupra lui Adam, că îl neglijăm complet pe Ofer.

— Crezi că dacă ar fi fost într-un pericol de orice alt fel, un incendiu, un atac terorist sau orice

altceva cunoscut, comun, nu aş sări imediat în ajutorul lui? Nu mi-aş da şi viaţa pentru el? Dar asta...

Adam a ieşit din camera lui şi s-a dus la bucătărie ca să bea apă. Din sufrageria întunecată Ilan şi Ora îi urmăreau mişcările. Când a reuşit în cele din urmă să ducă sticla la gură, Ilan şi-a dres vocea, iar Adam s-a întors surprins către ei:

— Hei, ce-fa-ceţi-a-ici?

Vocea îi era monotonă, colţuroasă, bionică.

— Nimic, a răspuns Ilan. Ne odihneam puţin. Ce se întâmplă cu tine, dragul meu?

— Mă-simt-per-fect, a spus el scurt.

Apoi s-a întors pe călcâie şi a pornit-o cu zvăcnete spre camera lui, ridicând genunchii într-o mişcare nefirească, asemenea unei imitaţii mecanice a mersului uman, o copie bâlbâită a lui Adam.

Şi în clipa aceea Ora a ştiut. Un fel de membrană dinăuntru ei s-a rupt într-o fracţiune de secundă, iar ea a înţeles că lui Adam îi fusese revelat ceva cu totul şi cu totul nou, o învăţătură nouă sau o sursă de putere necunoscută celorlăţi, şi lucrurile au devenit dintr-odată clare. Era de ajuns să-l priveşti pentru a-ţi da seama: puterea negaţiei, a prăbuşirii, a neantului îl absorbea înăuntru ei, devorându-l din interior. Asta descoperea Adam acum.

— Şi probabil că era o forţă copleşitoare, nu crezi? îl întreabă ea pe Avram pe un ton răguşit. Puterea lui nu, puterea nonexistenţei?

Avram nu se mişcă. Palmele lui strâng cana de cafea goală, gata-gata s-o spargă. În primele luni după ce se întorsese acasă – după perioada de spitalizare şi recuperare – căpătase obiceiul de a se plimba pe străzile Tel Aviv-ului, imaginându-şi că e o albină printre celelalte albine dintr-un stup imens. Îi făcea bine să ştie că nu e capabil să înţeleagă acţiunile întregului stup. El avea o singură misiune: să existe. Nu trebuia decât să se mişte, să mănânce, să defecheze, să doarmă. Alte exemplare ale stupului probabil că aveau sentimente sau îşi dădeau seama că fac parte dintr-o conştiinţă comună – sau poate că nu. Poate că lucrul acesta nu se întâmplă nicăieri. Dar asta nu era problema lui. El nu era decât o celulă ca oricare alta, una lipsită de importanţă, uşor de înlocuit şi de distrus.

Uneori, deşi foarte rar, făcea lucruri care veneau în totală contradicţie cu toate acestea: mergea pe stradă şi îşi vorbea cu voce tare în mod intenţionat, ca şi cum ar fi fost singurul om rămas pe lume sau ca şi cum lumea întreagă, aşa cum o cunoaştem, nu ar fi fost decât o proiecţie a minţii lui, capabilă să-i imagineze şi pe copiii care râdeau de el, pe bătrânii care îl arătau cu degetul ori maşinile care frâneau, scârţâind din roţi, la numai câţiva centimetri distanţă de el.

După ce Adam a închis uşa camerei în urma lui, Ora s-a ridicat şi s-a dus la bucătărie. A deschis frigiderul, a ridicat sticla, a dus-o la gură exact ca Adam – cot, încheietura mâinii, degete –, şi-a lipit buzele de sticla familiei, a băut şi şi-a trimis sufletul în întâmpinarea lui, iar în clipa aceea, pentru o fracţiune de secundă, dar îndeajuns cât pentru o viaţă întreagă, a simţit cum e să nu poţi vedea linia,

ci doar punctele care o formează, pauza dintre un moment și altul.

— Da, spune încet Avram, iar Orei i se pare că nu l-a mai auzit respirând de câteva minute.

A pus sticla înapoi în frigider, copiind mișcările segmentate ale fiului ei și uitând de Ilan, care stătea pe canapea și o privea din întunericul sufrageriei. Iată, aici fusese căderea dintre doi pași. Aici murmurul dezintegrării. Aici privise Adam al ei cu ochii larg deschiși și, probabil, văzuse ceea ce nimănui altcuiva nu-i era permis să vadă: felul în care se prăbușea el însuși în neant. În țărâna din care fusese creat. Cât de fragil este firul acela care leagă toate lucrurile între ele!

S-a întors și s-a așezat lângă Ilan, care s-a grăbit să o cuprindă cu brațele, agățându-se de ea cu o dorință ciudată, dar și cu un amestec de teamă și respect.

— Ce? a întrebat el cu o șoaptă tristă. Ce ai simțit?

Ora nu a răspuns. Îi era teamă că se va trezi, că totul va dispărea, că locul în care îl cunoscuse pe Adam va pieri ca un vis.

Ora cască și vede bucuroasă că și Avram, fără să-și dea seama, face același lucru.

— Hai să continuăm mâine, îi propune ea, iar el, în ciuda faptului că i-ar fi plăcut să mai asculte, se ridică și adună resturile de mâncare, spală vasele și își întinde sacul de dormit lângă al ei.

Face totul fără să rostească nici măcar un cuvânt, iar Ora vede gândurile și întrebările suspendate în tăcere pe fruntea lui și își spune, mâine, mâine, apoi își face nevoile în spatele unor tufișuri din apropiere și se gândește puțin la Șeherezada, după care se dezbracă amândoi, spate în spate, își încheie fermoarele sacilor de dormit și rămân cu ochii deschiși lângă lumina scânteietoare a tăciunilor aprinși. Dar Avram nu-și găsește locul. Se ridică și umple două sticle cu apă din izvor, mișcă puțin lemnele de pe foc și se întinde iar.

Dar iată că imediat după ce focul se stinge, toate creaturile de pe malul apei se trezesc parcă dintr-odată la viață, iar un cor de broaște, păsări de noapte, șacali, vulpi și greieri izbucnește într-un vacarm asurzitor. Se aud vaiete și strigăte, grohăieli, croncănituri și tot felul de ciripituri. Ora și Avram stau întinși pe iarbă, simțind cum întreg malul râului e cuprins de forfotă și freamăt, cum animale mici și mari trec pe lângă ei și peste ei, alergând sau zburând, iar Ora spune în șoaptă:

— Ce-i asta?

Avram îi răspunde, tot în șoaptă:

— Au luat-o razna.

Între timp cățeaua se ridică neliniștită, cu ochii strălucindu-i în întuneric. Ora are nevoie ca Avram să vină și să se așeze lângă ea sau măcar să o țină de mână și să o liniștească printr-o mângâiere, cu ritmul respirației lui adânci, liniștite, așa cum face Ilan, cum făcea Ilan, dar nu spune nimic, nu vrea să-l forțeze și nici el nu se oferă, doar cățeaua se apropie cu pași precauți, până când ajunge în cele din urmă lângă ea, iar Ora întinde o mână și o mângâie pe întuneric, în timp ce blana animalului tremură din pricina sunetelor care se aud peste tot în jur sau, poate, din cauza atingerii

umane, de care nu a mai avut parte de atât de mult timp. Ora o mângâie iar și iar, cu mișcări plăcute, simțind căldura acestui nou trup, dar animalul se retrage deodată, ca și cum nu ar mai suporta atingerea, după care se întinde leneș nu departe de ea, privind-o.

Stau toți trei culcați, în liniște și puțin speriați, iar zarva începe să se domolească încetul cu încetul, lăsând loc bâzâitului țânțarilor. Însetați și lipsiți de pudoare, se năpustesc asupra fiecărei bucăți de piele neacoperite de haine, iar Ora îl aude pe Avram lovindu-se și înjurând, își îndeasă capul în sacul de dormit și trage fermoarul, lăsându-și doar o gaură minusculă prin care să respire, după care se cufundă în sine, își așază capul într-o poziție care-i place, în scobitura umărului lui Ilan, și înăuntrul ei se trezește încetișor, asemenea gurii de izvor a unui râu micuț, dorul de casa din Ein Kerem, casa ei și a lui, dorul de mirosurile care pluteau în ea, de modelul zăbrelelor de la ferestre și felul în care filtrau lumina în momente diferite ale zilei, dorul de Ilan și de vocile băieților alergând pe holuri. Merge prin toată casa, trecând dintr-o cameră în alta.

În clipa în care Ofer urcă în ființa ei, îl îndepărtează cu blândețe, îi spune că totul este bine, că nu are de ce să-și facă griji, pentru că ea face exact ce trebuie făcut. Că nu e nevoie să se gândească acum la ea. Că trebuie să aibă grijă de el acolo, iar ea va avea grijă de ea aici.

La câteva luni după ce se despărțise de Ilan, s-a mai întors pentru o ultimă dată în casa aceea goală. A ridicat obloanele și a deschis toate ferestrele, apoi toate robinetele, a udat plantele din grădina neîngrijită, a adunat covoarele, a șters praful, a spălat podelele și a curățat totul cu meticulozitate. Și-a petrecut acolo aproape o dimineață întreagă, fără să se oprească nici o clipă din dereticat pentru a se așeza pe un scaun sau pentru a bea un pahar cu apă. După ce a pus totul în ordine, a tras obloanele, a închis ferestrele, a stins luminile și a plecat.

Măcar să fie curată, se gândea Ora. Nu este ea de vină pentru faptul că ne-am despărțit.

— Ora, se aude vocea lui Avram spărgând liniștea. Seamănă între ei?

Ea era aproape adormită, iar întrebarea lui o face să tresară.

— Cine?

— Băieții. Acum seamănă?

— Cu cine să semene?

— Nu... mă întrebam dacă băieții seamănă unul cu celălalt... ca fire...

Ea se ridică și se freacă la ochi. El stă în șezut, înfășurat în sacul de dormit.

— Iartă-mă că te-am trezit, mormăie el.

— Nu-i nimic, încă nu adormisem de-a binelea. Dar ce ți-a venit așa, deodată...?

Limba ei gustă încă pe furiș cercul de plăcere din jurul aceluși „băieții“ al lui. Este ca și cum ar accepta în cele din urmă să-i vadă prin ochii ei, ba chiar să se refere la ei cu același ton pe care îl folosește ea când vorbește sau doar se gândește la copiii ei. Îl privește cu afecțiune. Preț de o clipă i se pare posibil: unchiul Avram.

— Vrei să facem un ceai?

— Tu vrei?

El se ridică repede și aleargă să adune crenguțe pe întuneric. Ora îl aude călcând prin tufișuri, înjurând și alunecând pe pietrele umede, îndepărtându-se, apoi apropiindu-se din nou. Se abține să râdă.

— Da și nu, spune ea mai târziu, cu o cană de ceai fierbinte încălzindu-i mâinile și fața. Fizic sunt cât se poate de diferiți, ți-am mai spus, dar când te uiți la ei, îți dai imediat seama că sunt frați. Deși Adam e mai...

— Mai cum?

Ora se oprește. Se teme ca nu cumva acum, prin prisma relației pe care o are cu Adam în momentul acesta, să nu se lase dusă de val și să facă tot felul de comparații nedrepte și lipsite de importanță între el și Ofer. Tocmai ea...

— Ah, oftează Ora din adâncul pieptului, iar cățeaua se apropie și se așază alături de ea.

— Ce? întrebă Avram pe un ton blând. Ce ți-ai amintit?

— Stai puțin.

Ea, a cărei mamă a comparat-o mereu cu ceilalți, chiar și în fața străinilor, aproape întotdeauna în defavoarea ei, ea, care la o vârstă foarte fragedă și-a jurat că atunci când va avea propriii copii, nu va face niciodată, nici măcar o singură dată...

— Ora, zice precaut Avram. Ascultă, nu e nevoie să facem asta...

— Nu, mă simt bine. Lasă-mă doar o clipă.

Sigur că, împreună cu Ilan, îi privise adesea pe băieți unul în comparație cu celălalt. Cum ar fi fost posibil să nu o facă?

— În primii ani, începe ea brusc să îi povestească lui Avram, în primii ani cel mai greu de suportat a fost să văd cum îi privea Ilan pe băieți – îl cunoști, cu felul lui de a fi, exact, strict și obiectiv...

— Îl cunosc, îl cunosc, spune Avram printre dinți. Știu atât de bine toate însușirile astea ale lui Ilan, nevoia lui de rațional!

— Aha, exact, zice ea, râzând cu plăcere și scărpinând capul cățelei.

Definițiile lui, prin care făcea o sumă a trăsăturilor lui Adam și Ofer, inventariindu-le calitățile și defectele chiar sub ochii ei și părând că le trasează viitorul odată pentru totdeauna, fără drept de apel, fără a lua în considerare schimbările care apar la trecerea anilor. Abia mai târziu, spune ea – o surprinde faptul că poate discuta chiar și despre acest lucru cu Avram și are impresia că el înțelege –, abia mai târziu a învățat că poate contrazice aceste definiții cu judecăți la fel de bine gândite și de limpezi, cu o perspectivă clară și diferită, care îi prezenta întotdeauna pe băieți într-o lumină mult mai puternică și mai generoasă, iar când făcea asta, descoperirea uimită cât de ușurat și chiar bucuros era Ilan să-i împărtășească părerile, dându-i uneori impresia că îl izbăvește de un blestem dinăuntrul lui.

— Îmi poți spune de ce e așa? îl întreabă ea pe Avram. L-ai cunoscut atât de bine (aproape că spune „Poate chiar mai bine decât mine“), așa că spune-mi tu, de ce înăuntrul lui se ducea mereu o luptă cu bunătatea lui, cu blândețea lui? De ce avea mereu pumnii încordați?

Avram ridică din umeri.

— Cu mine nu a fost niciodată așa, zice el.

— Știu. Cu tine chiar nu a fost niciodată așa.

Tac amândoi. Cicadele din jurul lor înnebunesc din nou. Ora se întreabă dacă este condamnată să încerce toată viața să-l înțeleagă pe Ilan, cu tot cu iluziile lui, sau dacă va veni o zi în care va deveni ea însăși, fără să audă mereu înăuntrul ei ecourile ființei lui, însă gândul acesta nu-i oferă nici ușurare, nici bucurie, iar dorul și dorința o năpădesc.

Să vorbească despre băieți cu Ilan, se gândește ea, să discute despre băieți cu Ilan era o parte atât de plăcută a muncii lor de familie! Cât de mult le plăcea să vorbească despre ei! Și Ora își spunea – nu o singură dată – că, poate, tocmai lui Avram îi datorau faptul că ea și Ilan puteau discuta astfel, că dacă nu l-ar fi întâlnit pe el, dacă nu i-ar fi ghidat încă din vremea adolescenței, poate că ar fi rămas mult mai tăcuți și mai rezervați. Îți mulțumesc, îi spune în inima ei, și pentru asta îți mulțumesc.

Dar cel mai mult le plăcea să vorbească despre băieți în timpul plimbărilor de seară, după ce îi trimiteau la culcare. Fără a-l întreba pe Avram dacă vrea să audă, îi ia de mână și-l duce direct în camera lor dezordonată, încărcată de tensiunea pregătirilor pentru dificila și complicata traversare a spațiului necunoscut și plin de umbre al nopții din exilul paturilor lor separate. După o ultimă îmbrățișare, un ultim pahar cu apă și un ultim pipi, după aprinderea încă unei lumini și un ultim sărut pentru ursuleț sau maimuțică, după ce Adam și Ofer se opreau din povestit și în cele din urmă adormeau...

La început, când locuiau încă în Tzur Hadassah, urcau cărarea până la Ein Yoel, treceau pe lângă livezile de pruni și de piersici din Mevo Beitar, pe lângă alunii, gutuii, lămâii, migdalii și măslinii din satele arabe care nu mai existau de multă vreme – Ora își spunea adesea că trebuie să afle cum s-au numit –, iar uneori ajungeau până la râul Ma'ayanot, într-o vale plină de pâraie și grădini, unde locuitorii din Hussan și din Battir plantaseră vinete, ardei, fasole sau dovlecei. După ce a izbucnit prima intifada, le-a fost teamă să se mai plimbe prin zona aceea, așa că au ales o pădure din apropierea șoselei – „toamna vezi poieni întregi de ciclame și brândușe, poate mergem împreună până acolo într-o zi, adu-mi aminte“ –, iar după ce s-au mutat în Ein Kerem, înainte de a localiza cel mai apropiat magazin, au căutat o potecă nici prea dificilă, dar nici prea plictisitoare, nici prea izolată, nici prea circulată, o alee pe care un cuplu să se poată plimba și vorbi în liniște, să se poată ține de mână sau chiar săruta uneori. Odată cu trecerea anilor, au descoperit și alte cărări, mai puțin umblate, prin văi sau printre livezile de măslini, pe lângă morminte de șeici sau case în ruină și vechi colibe ale paznicilor, și se plimbau ori de câte ori aveau puțin timp liber, uneori dimineața,

foarte devreme, dar asta se întâmpla când copiii crescuseră deja și deveniseră mai independenți, când Ofer învățase să pregătească tot felul de omlete fanteziste și să pună sandviciuri pentru el și Adam. Ilan nu renunța la plimbarea lor nici măcar în perioadele în care era foarte ocupat: „Plimbarea noastră“.

Avram ascultă și vede: Ora și Ilan, un cuplu. Cu siguranță tâmplele lui Ilan au încărunțit, cât despre Ora, părul îi e aproape argintiu și poartă ochelari. Poate că și Ilan are ochelari. Merg împreună pe cărarea lor ascunsă, pășind în același ritm, foarte aproape unul de celălalt, ea întoarce din când în când capul către el, mâinile lor se caută și se strâng una în palma celeilalte. Vorbesc încet. Ora râde. Ilan zâmbeste: zâmbetul lui cu trei riduri. Deodată lui Avram i se face dor de Ilan. Deodată îl îngrozește gândul că nu l-a mai văzut pe Ilan de douăzeci și unu de ani.

— Avem un anume fel de a comunica, îi explică ea lui Avram. Aproape întotdeauna știu ce urmează să-mi spună. Din modul în care trage aer în piept înainte de a deschide gura, știu ce poziție va adopta și ce cuvinte va folosi. Și sunt atât de fericită că e așa, că putem citi ce e în mintea celuilalt.

Dar, din câte se pare, Ilan s-a săturat de toate astea – se gândește ea, după care i-o spune și lui Avram.

— S-a săturat de faptul că putea ghici exact ce mă preocupă din felul în care trăgeam aer în piept înainte de a rosti o propoziție sau din felul în care râd ori spun o glumă. Sau poate că pur și simplu are nevoie să facă o pauză cu mine, așa mi-a spus. Din câte se pare, e greu cu mine, zice ea, ridicând din umeri, dar începusem să-ți povestesc despre altceva... unde rămăsesem? Sunt atât de împrăștiată!

Și îl critic mereu – se gândește ea, după care i-o zice cu voce tare și lui Avram –, nu e bine și nici adevărat, cel puțin nu în totalitate, nu merită să-i fac asta.

Ea și Ilan pe o cărare, seara, analizând cele petrecute în timpul zilei și gustându-le împreună, ținându-le pe limbă, schimbând impresii, adăugând tot mai multe detalii marelui tablou al vieții lor, râzând, îmbrățișându-se, îndepărtându-se unul de altul, certându-se, vorbind de problemele de la serviciu. Ilan nu înțelegea prea multe despre munca ei, îi spune Ora lui Avram, nici nu se aștepta ca el să înțeleagă, cât de interesant poate fi să ascuți povestindu-se despre masarea unei glezne luxate sau despre punerea la loc a unui umăr dislocat? O dezamăgea însă faptul că nu-i stârneau deloc interesul micile drame pe care le auzea în timp ce masa o spinare înțepenită sau punea în mișcare câțiva mușchi faciali paralizați. Ea, pe de altă parte, devenise de-a lungul anilor consilierul din umbră, juriul lui secret, judecătorul suprem. La firmă toți făceau glume pe seama lui, „Ora nu s-a pronunțat încă“, „Ilan așteaptă decizia Curții Supreme“. Ea se îmbujorează – norocul ei că afară e întuneric –, dându-și seama că Ilan avea încredere totală în ea, în instinctele ei, în intuiția și în inima ei înțeleaptă (Ilan a numit-o astfel, adaugă Ora, ca pentru a se scuza), în ciuda faptului că nu era cu adevărat interesată de chestiunile complicate legate de drepturile de proprietate intelectuală, de

încâlceala legislativă privind confidențialitatea și concurența neloyală, de problema mărcilor înregistrate sau momentul exact în care o idee conținuse lucrul acela evaziv și misterios pe care Ilan îl numea, cu ochii strălucindu-i, *scânteia inventivității*.

— Și, ca să fiu sinceră, nu m-a interesat niciodată procesul complex pe care îl presupune patentarea invențiilor în Israel, în Statele Unite sau în Europa, cum nu m-au interesat nici trucurile inteligente prin care Ilan reușea să convingă oameni foarte bogați să investească în ideea unui tânăr medic din Karmiel, care inventase un recipient ce se dezintegrează în vasele de sânge după ce era folosit, sau în cea a unui biochimist din Kiryat Gat, care descoperise o metodă mai ieftină de a obține motorină din ulei. Și Ilan, cum îl știi, râde ea, omul ăsta, îți spun, ar fi trebuit să fie campion la șah, politician ori consilier al Mafiei. Tu nu ai cunoscut latura asta a lui, și-a dezvoltat-o abia mai târziu.

Pe cărarea lor, seara, Ora și Ilan își împărțeau repede și cu generozitate treburile gospodărești.

— Niciodată nu ne-am certat pe seama unor chestiuni de tipul cine face asta, cine cealaltă, înțelegi? Am fost o echipă foarte bună.

Treceau repede în revistă responsabilitățile, facturile, reparațiile, copiii, banii și diverse alte probleme presante, precum găsierea unui azil de bătrâni pentru mama ei sau cum ar trebui să procedeze în cazul menajerei lor leneșe, mincinoase și manipulative, pe care nici unul din ei nu îndrăznea să o concedieze, nici măcar Ilan nu avea curajul s-o facă, și numai despărțirea lor a reușit să pună capăt dictaturii ei.

Dar cel mai mult se învăteau în cerc deasupra și în jurul copiilor lor, uimiți de felul în care cele două mlădițe pline de viață și veselie creșteau lângă ei zi după zi. Își repetau unul altuia lucrurile pe care le spusese Adam sau își povesteau ce mai făcuse Ofer și îi priveau mirați, comparându-i cu pruncii care fuseseră în urmă cu numai câțiva ani sau câteva săptămâni, uluiți cât de mult se puteau schimba într-un timp atât de scurt, Doamne Dumnezeule, repede mai cresc! Le făcea plăcere să-și aducă aminte momente dispartate din copilăria lor, momente care pentru ei erau importante și prețioase, fiindcă cei doi băieți reprezentau valoarea și bogăția vieții lor.

— Și Ofer? întrebă Avram aproape imperceptibil. Și Ofer a fost... vreau să spun... pentru Ilan... și Ofer a fost?

Ea îi zâmbește, cu ochii scâlțați în lumină. Avram vede asta chiar și pe întuneric și ia o înghițitură mare de ceai fierbinte, arzându-și limba și cerul gurii, dar păstrând lichidul fierbinte în gură cu o plăcere ciudată.

Când mergeau și vorbeau astfel, ea și Ilan simțeau curentul forței vitale înseși, gloria vieții care îi ridica pe cei doi băieți ai lor și îi purta spre viitor. Și de fiecare dată erau uimiți de legătura strânsă care îi unea pe copii – au un fel de secret, îi spune ea lui Avram, chiar și astăzi, îți spun, e ca și cum i-ar lega un secret – și, fără a rosti niciodată acest lucru cu voce tare, simțeau amândoi că relația dintre Adam și Ofer stătea la baza familiei lor, că era, probabil, firul cel mai puternic, cel mai

strâns și mai plin de viață dintre toate cele care-i legau pe ei patru într-o familie. Avram ascultă și repetă: ține minte, ține minte totul. Uneori, în timp ce se plimbă, Ilan și Ora își pleacă ușor capetele unul spre celălalt, se sprijină unul pe umărul celuilalt și îndrăznesc să ghicească – timid, conștienți de cât de fragile sunt lucrurile, cine ar putea să o știe mai bine decât ei? – ce va aduce viitorul pentru copiii lor și unde îi va purta viața, să se întrebe dacă Adam și Ofer vor păstra mereu legământul lor misterios și neprețuit.

Într-o seară stă singură în biroul lui Ilan și privește fix cărțile de drept de pe rafturi, incapabilă să facă ceva. În ultima săptămână Adam fusese deja la două ședințe de terapie cu o doctoriță în vârstă, foarte experimentată, drăguță și calmă. Și în fața ei a tăcut, și de ea a ascuns „fenomenele“, însă femeia nu păruse îngrijorată, ci le-a spus lui Ilan și Orei că astfel de simptome nu erau neobișnuite la adolescenții de vârsta lui Adam, amintindu-le de propriile experiențe din perioada aceea, chiar înaintea debutului maturizării fizice, după care i-a asigurat că în privirea lui Adam există ceva ce îi confirmă faptul că este un tânăr cu un psihic foarte solid, însă, pentru orice eventualitate, ca să fie mai liniștiți, le-a făcut o programare pentru câteva teste de rutină la un medic neurolog renumit. Dar acesta nu-i poate vedea decât peste trei săptămâni, iar în timp ce Ilan încearcă să tragă câteva sfori, pentru a obține mai repede o consultație, ea simte cum își pierde mințile.

Adam și Ofer sunt în bucătărie, cufundați într-o conversație despre rinoceri, în timp ce ea, ca de obicei, își trimite undele sonarului matern spre ei o dată la câteva secunde, procesând aproape inconștient informațiile pe care le primește, iar după câteva minute începe să își dea seama că nu a mai auzit de foarte mult timp o conversație precum cea pe care o poartă ei acum: i se pare că în seara asta tonul vocii lui Adam e mai liniștit. Ba chiar îl ajută pe Ofer să-și scrie proiectul pentru tabăra de creație din vacanța de vară. Inventează un rinocer de apă cu două înotătoare mari, precum cele ale peștilor, apoi un rinocer cu părul creț și unul cu perle, „care stă în apă cât e ziua de lungă și se admiră“, îi dictează el lui Ofer, și, desigur, există și o fată rinocer. Râd amândoi în hohote.

— Dar fata rinocer nu poate fi văzută, e invizibilă, îl previne Adam.

— În cazul ăsta va trebui să-i desenez doar amprenta piciorului, spune vesel Ofer.

— Stai că ți-o desenez eu.

Flecăreala continuă în timp ce Adam îndeplinește în tăcere fiecare gest al aceluși ritual complex, pentru că Ora îi aude ritmul măsurat al respirației, plescăitul din clipa în care își sughe buzele, robinetul închizându-se și deschizându-se de câteva ori, clătirea rapidă a mâinilor, după care Ora se cufundă din nou în sine, ridicând capul abia în momentul în care aude vocea subțire a lui Ofer întrebând calm:

— De ce faci asta?

Ora nu înțelege la ce se referă Ofer, dar un val subteran se rostogolește din bucătărie până la scaunul din biroul lui Ilan, o înfășoară cu totul și o strânge.

— Ce? Întreabă bănuitor Adam.

— Îți speli mereu mâinile și tot restul.

— Pur și simplu. Așa mi-a venit.

— De ce, ești murdar?

— Da... Nu. Lasă-mă-n pace, mă enervezi.

— Dar de la ce? Întreabă din nou Ofer pe același ton calm, calculat, lucid, pe care ea însăși și-ar fi dorit atât de mult să-l adopte, mai ales în asemenea momente, numai că nu reușea.

— Cum adică de la ce?

— De la ce te murdărești?

— Nu știu, bine?

— Mai spune-mi un singur lucru.

— Ce mai e?

— Când... când te speli așa, te cureți?

— Puțin. Nu știu. Acum taci din gură!

Tăcere. Ora nu îndrăznește să se miște. Se miră cum putuse Ofer să se abțină atâtea săptămâni și să nu întrebe nimic. Ceva din vocea lui, din insistența lui, o face să creadă că a plănuțit totul, că a așteptat momentul potrivit, poate chiar i-a indus lui Adam o anumită stare, pregătindu-l pentru aceste întrebări.

— Adam...

— Ce mai vrei?

— Îmi dai voie și mie?

— Ce să-ți dau voie?

— Să fac una în locul tău.

— Una ce?

Ora simte arcul curajului și al inteligenței lui Ofer încordându-i nervii la maximum. Nici nu clipește. Se întreabă ce joc riscant și îndrăzneț joacă băiatul ei.

— Una din astea.

— Hei, spune Adam, străduindu-se să râdă, iar Ora îi simte stânjeneala. Ce, ai înnebunit?

— Numai una singură. Ce-ți pasă?

— Dar de ce?

— În felul ăsta tu vei face cu una mai puțin.

— Ce?

— Stai, îmi uzi desenul!

— Ce ai spus?

— Că dacă fac eu una în locul tău, tu vei avea mai puține de făcut.

— Ești nebun de-a binelea, știai? Dus cu pluta. Ce treabă ai tu cu...?

— Una singură. Hai, de ce faci atâta caz?

— Pe care?

— Pe care zici tu. Asta sau cealaltă...

Ea aude zgomotul unui scaun împins și pași grăbiți. Bănuiește că sunt pașii micuți pe care-i face Adam în jurul propriei persoane, în drum spre robinet, privind în toate direcțiile cu ochii plini de spaimă.

— Adam...

— Te bat măr, așa că taci din gură! Te previn!

Tăcere lungă.

— Hai, Adam, una singură...

Aude zgomot de pași, apoi o lovitură. Gâfâieli și trupuri izbindu-se de podea. Un scaun răsturnându-se. Gemete înfundate. Își dă seama că Ofer își înăbușă strigătele pentru ca ea să nu vină și să-i despartă, stricându-i astfel planul. Se ridică.

— Renunți?

— Lasă-mă și pe mine doar o singură dată.

— Ce copil enervant! chițâie Adam. Nu ai nici un prieten pe care să-l bați la cap, piticanie?

Piază rea!

— O singură dată și gata, îți jur!

Aude loviturile palmelor, una, două, apoi scheunatul lui Ofer. Ora își mușcă pumnii fără să-și dea seama.

— Acum pricepi?

— De ce faci atâta caz? Doar o singură dată.

Adam pufnește uimit și scoate un chicot ascuțit.

— O voi face în așa fel încât nici să nu-ți dai seama, bâiguie Ofer.

Adam își sugă buzele, își suflă peste ambele mâini, apoi se răsucește repede pe loc.

— Nu, spune el încet într-un târziu. Cred că trebuie să le fac singur până la sfârșit. Pe toate.

— Atunci le voi face împreună cu tine.

Se deschide robinetul. O clătire rapidă a mâinilor. Un suflat pe deasupra degetelor. Tăcere.

Apoi din nou robinetul, o clătire îndelungă a mâinilor, un alt fel de suflat, mai puternic și mai calm.

— Ai făcut-o? Acum cară-te de aici!

— Lasă-mă să fac de fiecare dată câte una, spune Ofer cu o autoritate ce o uimește pe Ora, care îl vede cum iese din bucătărie cu o privire serioasă, concentrată.

În următoarele zile Ofer și Adam își petrec aproape tot timpul liber împreună. Abia dacă ies din cameră și e greu de aflat ce se petrece între ei. Când ascultă dindărătul ușii, Ora îi aude jucându-se și

povestind ca pe vremea când aveau șapte și patru ani. I se pare că acum se întorc împreună la zilele de dinainte, ca și cum ar fi fost atrași în mod instinctiv spre un anumit moment, când amândoi erau foarte mici.

Într-o dimineață, după ce îi trezește și îi mai lasă câteva minute să lenevească în pat, se ascunde în spatele ușii, de unde îl aude pe Adam întrebând:

— Câte astăzi?

Și Ofer răspunde:

— Trei pentru tine, trei pentru mine.

— Dar care trei? Întreabă Adam, iar vocea lui pare supusă și blândă, aproape de nerecunoscut.

— Cu apa, cu picioarele și cu răsucirea. Iar pe restul le fac eu.

— Poate ar trebui s-o fac eu și pe cea cu gura? Întreabă Adam în șoaptă.

— Nu, răspunde Ofer, aia cu gura e a mea.

— Dar trebuie să...

— Deja am luat-o eu pe aia cu gura. Gata.

Ea își pune ambele mâini pe tâmpile. Din câte se pare, Ofer a coborât o ancoră înăuntrul lui Adam. Nu găsește alte cuvinte pentru a descrie ce se întâmplase. Este deja acolo, muncind în adâncurile lui Adam cu aceeași hotărâre calmă cu care construiește castele din piese LEGO sau demontează televizoare vechi.

— Nu am voie nici măcar una astăzi? Întreabă Adam cu voce tare la masă, în prezența ei.

Ofer se gândește și îi răspunde:

— Nici măcar una singură. Azi le fac eu pe toate. Știi ceva? se răzgândește el. Poți s-o faci pe cea cu buza, să-ți atingi nasul cu buza.

— Și tu restul? Întreabă Adam, iar vocea lui copilăroasă și supusă o sperie pe Ora.

Ofer spune:

— Da.

— Dar îți aduci aminte?

— Tot timpul.

— Ești sigur, Ofer?

— Până acum nu am greșit nici măcar o dată. Hai să mergem în camera noastră.

Din nou, aproape alergând, Ora își reia locul din spatele ușii închise. Poziția trupului ei, îi spune ea lui Avram, e aproape aceeași cu cea din copilărie, când își spiona părinții prin gaura cheii de la ușa camerei ei, încercând să audă aluzii, voci, chicoteli. Mărturii umane. Au trecut patruzeci de ani de atunci, îi amintește o voce de judecător cu buze subțiri dinăuntrul capului ei, și ce a făcut doamna noastră în toți acești ani? M-am mutat de cealaltă parte a ușii, onorată instanță.

— Numele polițistului va fi Speed, spune Ofer.

— Și ce nume îi punem hoțului? Întreabă Adam.

— Să-i zicem Taifun.

— Bun, încuviințează Adam.

— Speed are o motocicletă și o ambarcațiune pe perne de aer.

— Și hoțul? Întreabă Adam cu o voce stinsă.

— Hoțul are părul lung, o stea neagră pe cămașă, o bazooka și o armă cu laser.

— Bun, zice Adam.

Ora își cuprinde gâtul cu o mână. Este un joc foarte-foarte vechi. Își aduce aminte de el: îl jucau în urmă cu câți ani? Doi? Trei? Stăteau amândoi pe covor și inventau cupluri de polițiști și hoți sau troli și căpcăuni. Numai că pe vremea aceea Adam era creatorul, iar Ofer învățacelul executant.

— Nu, zice Ofer pe un ton perfect egal, astăzi tot eu o fac și pe cea cu degetele.

— Ai făcut-o deja?

— Nu ai observat tu.

— Atunci fă-o.

— O secundă. Trebuie să-mi plătești o amendă, pentru că ai făcut mișcarea mea.

— Ce amendă?

— Amenda, spune Ofer, căzut pe gânduri, este că îți iau și chestia cu ochiul – când trebuie să îți pleoapele strânse, apoi să deschizi larg ochii.

— Dar pe asta trebuie să o fac eu, zice Adam în șoaptă.

— Ți-am luat-o.

— Dar mie nu mi-a mai rămas nimic.

— Ți-au rămas cele cu mâinile, cu picioarele și cu suflatul.

O tăcere lungă. Apoi Ofer continuă, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic:

— Acum aduc un polițist cu pumnul de fier, îl cheamă Mac Bum Bum și își poate descheia cămașa...

— Pentru câte zile mi le iei?

— Trei, fără asta.

— Adică astăzi pot să le fac?

— Nu, astăzi nu are voie nici unul dintre noi.

— Nici unul dintre noi? Atunci cine o să le facă?

— Nimeni. Astăzi nu se fac.

— E permis așa ceva? șoptește trist Adam.

— E permis cum hotărâm noi, răspunde Ofer pe un ton autoritar.

Ora îi mărturisește lui Avram că, probabil, nu va afla niciodată ce s-a întâmplat în tot acel timp între Ofer și Adam în spatele ușii închise a camerei lor. Căci de fapt ce putea să se întâmple? Doi copii, unul de aproape treisprezece ani, celălalt abia trecut de nouă, și-au petrecut trei sau patru săptămâni din vacanța de vară, fiecare zi, împreună, în cea mai mare parte a timpului singuri, jucând

jocuri pe calculator sau fotbal de masă, pălăvrăgind ore întregi, inventând personaje sau gătind *shakshuka*² ori paste.

— Iar în timp ce făceau toate astea, nu mă întreba cum, dar unul dintre ei l-a salvat pe celălalt.

— Mă întrebai dacă seamănă între ei? spune ea în clipa în care își amintește brusc întrebarea lui din noaptea precedentă.

— Da, asta te întrebam.

— Ofer, cred eu, e puțin mai... de fapt mult mai...

— Cum?

— Of, e complicat! Uite, hai să zicem așa: Adam este așa... așa cum? Ce încerc să-ți spun?

Se bosumflă:

— Mă surprinde cât de greu îmi vine să-i descriu așa, deodată. Aproape fiecare cuvânt pe care vreau să-l spun despre ei mi se pare atât de nepotrivit!

Dar mintea i se limpezește și își adună gândurile.

— Adam... acum mă refer la aspectul exterior, OK? Ei bine, să spunem că nu atrage atenția din prima clipă. Înțelegi? Pe de altă parte însă, după ce ajungi să-l cunoști cu adevărat, ți se pare un tânăr fermecător. Cel mai fermecător. Genul de om care poate...

— Cum arată?

— Adică vrei să ți-l descriu?

— Așa sunt eu, îmi plac detaliile. Doar mă cunoști.

„Detaliatorus, rudă îndepărtată a vorbitorusului, subspecie pe cale de dispariție a familiei cuvântătorus, se hrănește exclusiv cu detalii“. Așa se definise Avram într-o broșură pe care o alcătuisese în ultimul an de liceu, cu ocazia absolvirii: *Fauna umană a promoției '69*. Îi descriesese acolo pe toți colegii și profesorii, ba pe unii chiar îi și desenase, ordonându-i în funcție de categoriile zoologice în care se încadrau.

— Este puțin mai scund – vorba vine, ți-am mai zis asta – și are părul foarte negru, ca al lui Ilan, dar cu cărare pe mijloc, căzându-i ca într-o cascadă până la jumătatea urechii drepte, așa... îi arată ea lui Avram.

Fața ei strălucește.

— Ce e? întreabă el.

— Absolut nimic, răspunde ea și ridică provocator un umăr.

Însă pe măsură ce Avram revine la viață – tăcut, greoi și încă secătuit –, ea se simte din ce în ce mai atrasă de el, ca de un magnet, într-un anumit fel extrem de precis și intim, ce iscă înăuntrul ei valuri calde, cum nu a mai simțit de ani întregi.

Două cupluri tinere trec pe lângă ei. Femeile îi salută printr-un gest al capului și le aruncă priviri curioase. Bărbații sunt absorbiți de o conversație pe care o poartă aproape strigând.

— Lucrăm în special la o cartelă de identificare biometrică, povestește unul dintre ei, iar acum perfectăm un CIB... Să zicem că un palestinian care vrea să treacă granița nu mai trebuie decât să-și țină fața și mâinile sub cititorul biometric, înțelegi ce spun? Îl întreabă el pe celălalt bărbat. În felul ăsta nu va mai avea nici un contact cu soldații. Gata cu vorbele și perchezițiile corporale. Totul curat ca lacrima.

— Dar cum s-ar traduce acest CIB? întreabă celălalt.

— Ți-am mai spus, cartelă de identificare biometrică, dar pentru că toată lumea l-a poreclit CIOB, îi vom schimba numele, răspunde primul.

— Iar urechea stângă, zice Ora după ce tinerii se îndepărtează, îi e mereu dezgolită și foarte drăgălașă, ca o perlă micuță.

Închide ochii: Adam. Obrajii îi sunt încă puțin îmbujorați pe sub tuleiele întunecate ale bărbii – o moștenire din copilărie. Și are perciuni lungi. Și ochi mari și amari.

— Ochii îi ies cel mai tare în evidență, spune ea. Sunt mari, ca ai lui Ofer, dar foarte diferiți, adânci și negri. Suntem o familie a ochilor. Și buzele lui...

Ora se oprește brusc.

— Ce e cu ele?

— Nu, pentru mine sunt foarte frumoase, spune ea, privind-și concentrată mâinile. Da.

— Dar?

— Dar... dar are aici, deasupra buzei superioare, un fel de tic... mă rog, nu chiar un tic, mai degrabă o expresie permanentă...

— Ce fel de expresie?

— Ei bine, trage ea adânc aer în piept, ținându-și fața în mâini, a venit momentul. Vezi ce am eu aici?

El încuviințează printr-o mișcare a capului, fără să o privească.

— Exact la fel are și el. Doar că invers.

— Da.

Traversează un râu nu prea adânc, sărind de pe un bolovan pe altul și ajutându-se unul pe celălalt la nevoie.

— O grămadă de muște astăzi, spune Avram.

— Probabil din cauza căldurii.

— Da. Diseară vor fi și mai multe...

— Spune-mi...

— Da?

— Se vede tare?

— Nu, nu.

— Pentru că până acum nu ai pomenit nimic despre asta.

— Aproape că nu am observat.

— Am pățit o chestie minoră, spune Ora repede, o nimica toată, ceva la nervii mușchilor faciali, cam la o lună după plecarea lui Ilan. Mi s-a întâmplat chiar în mijlocul nopții. Eram singură acasă. M-am speriat îngrozitor. Se observă tare?

— Îți spun, aproape că nu se vede.

— Dar eu o simt.

Își atinge colțul drept al buzei superioare și îl împinge ușor în sus.

— Am tot timpul impresia că îmi cade fața într-o parte.

— Dar chiar nu se vede nimic, Ora'leh.

— Sunt numai doi milimetri pe care nu-i simt. Cu restul buzelor percep totul perfect normal.

— Da.

— La un moment dat ar trebui să treacă. Nu o să rămână așa.

— Sigur că da.

Pășesc pe o cărare îngustă, printre livezi de căpșune și aluni.

— Spune-mi, Avram...

— Ce?

— Oprește-te o clipă.

El se oprește. Așteaptă. Își ține umerii puțin ridicați.

— Crezi că ai putea să-mi dai un mic sărut?

Avram se apropie, încordat și greoi ca un urs. O îmbrățișează fără să se uite la ea și își apasă gura pe buzele ei.

Și stăruie, și stăruie.

— Ahhh, oftează ea încetișor.

— A-ah, geme el surprins.

— Spune-mi...

— Ce?

— Ai simțit ceva?

— Nu, totul e normal.

Ea râde: „Normal!“

— Vreau să spun, ca înainte.

— Îți aduci aminte?

— Îmi aduc aminte totul.

— Îți amintești cum amețesc eu din pricina săruturilor?

— Îmi amintesc.

— Și cum uneori aproape că leșin?

— Da.

— Să fii atent când mă mai săruți.

— Da.

— Cât m-ai iubit, Avram!

El o sărută din nou. Buzele lui sunt la fel de moi și delicate cum și le amintea. Zâmbește în timp ce-l sărută, iar buzele lui se mișcă împreună cu ale ei.

— Mai spune-mi ceva...

— Hmmmm...

— Crezi că vom mai face vreodată dragoste?

Avram o strânge aproape de trupul lui, iar ea îi simte forța. Ora se gândește din nou cât de bine îi face lui această călătorie. Dar și ei.

Merg mai departe, la început mână în mână, apoi separat. Între ei se Țes firele unei noi stângăcii, în timp ce natura însăși completează pe la spatele lor, jucându-le feste, întinzându-le la picioare paturi de margarete și cruciulițe galbene de munte, trifoi purpuriu și in rozaliu, ridicându-le în cale tulpini uriașe – dar parfumate – de rodul-pământului stacojiu și pintenul-cocoșului de un roșu strălucitor sau înconjurându-i cu pui de portocale și lămâi atârând peste tot în jurul lor.

— Foarte incitant, spune Ora. Plimbarea asta, aerul... nu ți se pare? Nu simți și tu?

El râde stânjenit, iar Ora... până și sprâncenele i se înfierbântă brusc.

O cunoaște pe Neta de aproape treisprezece ani. Ea susține că s-a dus câteva seri la rând în *pub*-ul în care lucra Avram, pe strada HaYarkon, iar acesta nu-și putuse dezlipi ochii de ea. El spune că nici măcar n-a observat-o până într-o seară, când a vomitat și a leșinat pe tejgheaua barului. Pe atunci avea nouăsprezece ani și cântărea treizeci și șapte de kilograme, iar el a cărat-o în brațe, împotriva voinței ei, într-o noapte ploioasă de iarnă – nici un taximetrist nu a vrut să-i ducă –, până la casa unui prieten care era medic și locuia undeva în Jaffa. Se zbătuse în brațele lui tot drumul, cu membrele sfrijite încolăcite în jurul lui, lovindu-l fără milă și înjurându-l ca la ușa cortului, iar după ce și-a epuizat întreg repertoriul, a trecut la blestemele pe care mama vitregă a lui Șalom Alehem le arunca asupra fiului ei, în ordine alfabetică, exact așa cum le enumerase scriitorul, furuncul, lepră, strămoș al tuturor relelor, tâlhar, în timp ce el completa lista cu cele pe care ea le omitea. Când le-a epuizat și pe acestea, a început să-l ciupească tare, iar în timp ce făcea asta, îi explica în detaliu ce ar putea să facă fiecare om cu carnea, grăsimea și oasele lui. Apoi Avram a înălțat dintr-o sprânceană în clipa în care Neta i-a spus că din trupul lui ar face bucuroasă fâșii de ceară și, cum el nu uita niciodată nimic din ce citea, i-a șoptit în ureche „Când te gândești că spermatozoidul acela micuț devenise acum marea balenă din Groenlanda“. Aceasta era una din propozițiile pe care el și Ilan le citau cu multă plăcere în tinerețe, când *Moby Dick* era o adevărată sursă de inspirație pentru ei. Atunci ghemul de șerpi din brațele lui s-a liniștit dintr-odată, a aruncat o privire crucișă spre monstrul greoi, care scotea aburi pe nări, și a spus:

— Există câteva asemănări între tine și romanul ăsta.

— Nouăsprezece ani? Întreabă Ora și se gândește: Eu aveam șaisprezece când ne-am întâlnit.

Avram ridică din umeri:

— La șaisprezece ani a plecat de acasă. A hoinărit prin țară și prin lume. O adevărată țigăncușă.

Abia în urmă cu vreo două luni își închiriasse pentru prima dată un apartament. În Jaffa.

Ora devine agitată. Nu are chef acum să vorbească despre Neta.

Ascultă șovăitoare cum Neta pare mereu înfometată – „nu

de mâncare: o foame generală, existențială“, îi explică Avram, râzând – și cum degetele mâinilor îi tremură neîncetat, poate din cauza drogurilor sau poate din cauză că, „așa cum zicea ea, viața o scutură cu electroșocuri“, spune Avram, zâmbind. Câțiva ani la rând își petrecuseră aproape fiecare vară într-o Simca veche pe care i-o dăduse un prieten. Neta avea și un cort micuț, pe care îl instala oriunde nu i se cerea să plece imediat. Dar în timp ce Avram vorbește, numele „Neta“ începe să traseze un cer de gheață în jurul măruntaielor Orei, în ciuda faptului că afară e foarte cald. Ce înseamnă potopul acesta de cuvinte care se revarsă deodată dinăuntrul lui? De ce o vâă pe Neta între noi tocmai acum?

— Din ce își câștigă existența? (Fii generoasă, își poruncește ea.)

— Una, alta. Nu știu sigur. Are nevoie de foarte puțin. Nici nu ți-ar veni să crezi. Și pictează, spune el.

Inima Orei se mai scufundă puțin, bineînțeles că pictează, la ce te așteptai?

— Poate că ai văzut în apartamentul meu, pe ziduri – sunt ale ei.

Desenele acelea în cărbune, uriașe și încâlcite – cum de nu îl întrebasese nimic despre ele până acum? Poate pentru că ghicise deja răspunsul. Profeti alăptând capre și miei, un bătrân aplecându-se deasupra unei fete transformate în toiag, o fecioară plăsmuindu-se din pânțele rănite al unei căprioare. Se gândește la portretul femeii cu creastă și întreabă dacă așa arată Neta, iar Avram râde:

— Pe vremuri, demult. Mie nu îmi plăcea deloc, dar acum are părul lung până aici.

— Da, zice Ora. Dar spune-mi, albumele acelea goale pe care le-am văzut acasă la tine, cele în care nu e nici o fotografie, sunt tot ale ei?

— Nu, sunt ale mele.

— Le colecționezi?

— Colecționez, caut, sortez lucruri pe care oamenii le aruncă.

— Sortezi?

— Știi, fac tot felul de colaje din *alte zachen*.

Coboară coama unei stânci, iar râul, aflat mult mai jos, la picioarele lor, nici nu se vede. Căteaua merge înainte, Ora după ea, iar Avram e ultimul și povestește despre micile lui proiecte.

— Nimic serios, spune el. E doar ceva care să-mi ocupe timpul. De exemplu, albume foto aruncate de oameni sau ale unor oameni care au murit.

Le scoate din albumele lor și le amestecă apoi cu fotografiile altor oameni, ale altor familii, iar pe altele le lipește pe cutii de tablă ruginite sau pe motoare vechi, stricate.

— În ultima vreme mă interesează foarte mult rugina, spune el, locul sau momentul în care fierul se transformă în rugină.

Iar Ora se gândește: Ți-ai găsit omul potrivit.

Cărarea coboară din nou în vale, iar Avram devine dintr-odată agil și plin de viață. Îi povestește în detaliu despre un atlas pe care l-a găsit la coșul de gunoi, tipărit în Anglia în anul 1943.

— Dacă îl cercetezi, nu înțelegi nimic din ce s-a întâmplat în lume la vremea aceea, fiindcă toate țările sunt desenate în interiorul vechilor granițe. Nu se spune nimic despre masacrarea evreilor, despre ocuparea Europei, despre război, iar eu mă pot uita la el ore întregi. În colțurile hărților am lipit bucăți dintr-un ziar rusesc vechi pe care l-am găsit la groapa de gunoi, *Stalinistul*, tot din '43, unde ororile războiului sunt descrise în detaliu, cu hărți și cu numărul exact de morți, și când pun obiectele astea unul lângă altul, simt... Ora, simt cum întreg trupul îmi e traversat de un curent electric.

Îi mărturisește că el și Neta lucrează din când în când împreună, au proiecte comune, spune el roșind, caută amândoi obiecte vechi sau gunoaie lăsate la colțul străzii, apoi își imaginează ce ar putea face cu ele.

— Eu sunt întotdeauna ceva mai practic decât ea, spune el, gâfâind, cerându-și parcă scuze, în timp ce Neta e mereu mai îndrăzneată.

Fără să-și dea seama, se abate de la firul poveștii pentru a-i povesti câte ceva din ceea ce a făcut Neta până acum în scurta ei viață, despre necazurile ei, despre aptitudinile, spitalizările și aventurile ei, despre bărbații pe care i-a întâlnit, iar Orei i se pare că îi vorbește despre viața unei persoane de șaptezeci de ani.

— Este atât de curajoasă, zice el cu admirație, mult mai curajoasă decât mine, poate cel mai curajos om pe care l-am întâlnit vreodată...

Apoi râde, amintindu-și cum Neta spune despre ea însăși că e plămădită din temeri. Temeri și celulită. Iar Ora vede brusc liniuțele negre tăiate deasupra patului lui și o urzeală fină se țese între ele și desenele din sufragerie, apoi o scânteie se aprinde înăuntrul ei:

— Spune-mi, ea știe?

— Despre Ofer?

Ora încuviințează repede printr-o mișcare a capului, iar inima ei o ia la galop.

— Da, i-am spus.

Merge tot înainte, zăpăcită, cu brațele ridicate. Calcă în apa râului, dezechilibrându-se pe bolovani alunecoși. Acesta este râul Amud, se gândește ea, am fost aici într-o excursie cu clasa în liceu. Parcă ar fi fost ieri! Ca și cum ieri nu aș fi fost decât o copilă. Se freacă la ochi și vede că dealul din fața lor e acoperit de o vegetație deasă, iar pe stânci se vede o familie de damani, apoi

imaginea se încețoșează din nou și își dă seama că e mai bine să privești doar la câțiva metri în față, fii atentă, acum urcați din nou, mergeți pe malul apei, iar râul se termină într-o cascadă, să nu cazi, ține-te de balustrada asta, iar Neta știe.

Cățeaua se apropie și se freacă de piciorul Orei, vrând parcă s-o încurajeze, iar ea se apleacă absentă și îi mângâie capul. Neta știe. Balonul umflat al secretului lor a fost spart. Secretul acela pecetluit și sufocant, cu care Ora învățase atât de greu să trăiască. Avram însuși era cel care îl spărsese. Un fir de aer curat intră înăuntru. Ce ușurare: o respirație nouă, adâncă.

— Și ce a spus? întrebă Ora, simțind cum o lasă picioarele.

— Ce a spus? A spus că ar trebui să merg să-l văd.

— Ooo, lasă Ora să-i scape un gângurit involuntar. Așa a spus?

— Și mă gândeam în seara aceea, când te-am sunat, înainte să vii la mine... Asta voiam să-ți spun.

— Ce?

— Asta.

— Ce?

Ora aproape că se sufocă. Întreg trupul îi e aplecat peste cățea și ea își îngroapă toate cele zece degete în blana ei.

— Că dacă a terminat armata, spune Avram, apăsând pe fiecare cuvânt, mi-ar plăcea... dar asta numai dacă tu și Ilan erați de acord...

— Ce? Spune-o odată!

— Să-l văd într-o zi.

— Pe Ofer.

— O singură dată.

— Ți-ar fi plăcut să-l vezi?

— Chiar și de la distanță.

— Da?

— Fără ca el... Uite, nu vreau să intervin între voi...

— Și îmi spui asta acum?

El ridică din umeri, oprindu-se și plantându-și picioarele ferm în stâncă.

— Și când ai sunat – își dă ea seama în cele din urmă –, ți-am spus că...

— Că s-a întors acolo, așa că nu am mai...

— Ah! oftează ea, ținându-și capul în ambele mâini, strângându-l cu putere și blestemând din adâncul sufletului războiul ăsta, războiul ăsta fără de sfârșit, care a reușit încă o dată să sape un tunel până în inima ei.

Deschide gura larg, buzele i se întind, lăsându-i gingiile la vedere, și un strigăt ascuțit iese din grumazul ei, reducând la tăcere toate păsările din jur. Cățeaua o privește, iar ochii ei înțelepți încep

să se dilate până când nu mai poate suporta și izbucnește într-un urlet sfâșitor.

Ultima dată a văzut-o când s-a dus să-i dea o mână de ajutor la zugrăvitul noului ei apartament din Jaffa. O cameră într-un bloc de patru etaje și fără lift, cu o bucătărioară și acces la terasă. Ea stătea pe o scară de zugrav înaltă, cu un *joint* într-o mână și pensula în cealaltă, în timp ce el era cățărat pe o scară din aluminiu. Cele trei pisici ale ei se învârteau printre scări. Una dintre ele avea o boală de rinichi, alta era retardată, iar o a treia era reîncarnarea mamei ei, care continua în felul acesta să-i facă viața un calvar. Înainte ca ea să se mute acolo, apartamentul fusese locuit de câțiva muncitori din China, iar un perete întreg era brodat de cuie mici, bătute unul lângă celălalt, ce formau un model a cărui semnificație nici ea, nici Avram nu o putuseră descifra. Se încăpățânase să îmbrace un maiou bărbătesc gri, plin de găuri, pe care îl găsisese într-un morman de gunoi lăsat în urmă de foștii chiriași. „În felul ăsta cinstesc memoria miliardului“, spusese ea, iar lui îi făcea plăcere s-o vadă îmbrăcată în maiou.

— Din când în când îmi umple frigiderul, îi spune el Orei. Și îmi face curat în casă. Mă și aranjează. Te interesează vreun pic ce îți povestesc?

— Da, sigur, ascult.

I-a cumpărat un sistem audio de ultimă generație cu bani pe care nu-i avea și ascultau muzică împreună, iar uneori ea îi citea cu voce tare cărți întregi, capitol după capitol.

— Și nu refuză nici un fel de drog, povestește el. Ia și cocaină, și heroină, dar, într-un fel sau altul, reușește să nu devină dependentă de nimic.

— În afară de persoana ta, râdea Neta când el îi sugerează să renunțe la dependența de Avram și să meargă la dezintoxicare.

— Nu vei obține nimic bun de la mine, spunea el.

— Dar iluziile, praf în vânt...?

— Ești tânără, îi explica el. Ai putea avea copii, o familie.

— Ești singurul cu care vreau toate astea.

Dar poate că s-a îndrăgostit de altcineva? Gândul acesta îi provoacă mult mai multă durere decât și-ar fi imaginat. Poate că în cele din urmă s-a răzgândit?

— Ce? întrebă Ora. Ce s-a întâmplat?

— Nu știu.

Avram grăbește pasul, dându-și dintr-odată seama că dacă Neta nu mai face parte din viața lui sau el din a ei, nu mai are nici un motiv să se întoarcă acasă după călătoria asta.

— Sunt puțin îngrijorat din pricina ei. N-a mai trecut de mult pe la mine.

— Și nu-i stă în obicei?

— S-a mai întâmplat. Așa e ea: vine și pleacă.

— Când ajungem la un telefon, încearcă să o suni.

— Da.

— Poate ți-a lăsat un mesaj pe telefonul de acasă.

Avram merge repede. Încearcă să-și amintească numărul telefonului ei mobil, dar nu reușește. El, care își amintește totul, orice prostioară, oricât de neînsemnată, fiecare propoziție banală pe care i-a spus-o cineva în urmă cu treizeci de ani, chiar și diverse numere pe care i-au căzut ochii de-a lungul timpului! În armată era capabil să recite pe dinafară toate numerele de înregistrare ale tuturor soldaților și ofițerilor din unitate, toate numerele de telefon secrete, care nu erau scrise nicăieri, și, desigur, numerele tuturor unităților și diviziilor militare egiptene și ale tuturor comandanților din Egipt, adresele de acasă și numerele lor de telefon, uneori până și numele soțiilor și ale copiilor lor sau chiar pe acelea ale amantelor, și numele de cod, care se schimbau lună de lună, ale serviciilor de spionaj. Și tocmai acum, cu Neta, nu poate să-și aducă aminte numărul ei!

— E îngrozitor de tânără, murmură el. Eu sunt bătrân, iar ea e atât de tânără!

Râde posomorât spre Ora:

— E ca și cum ai crește un câine, despre care știi că va muri înaintea ta. Numai că de data asta câinele sunt eu.

Ora acoperă cu palmele urechile cățelei.

Prin intermediul Netei a cunoscut o mulțime de oameni. Oameni ca ea. Buni și muncitori. „Ceșcuțe ciobite“, cum îi numește ea. Mereu în grup. Pe plajele din Sinai, în Nitzanim sau în deșertul Iudeii, în *ashram*-uri din India, la festivaluri de muzică din Franța, Spania sau Neghev, unde dădeai la tot pasul de droguri și sex gratis.

— Știi ce este un „marș al îngerilor“?

— Ceva legat de sport?

O duce pe Ora la un festival „Rainbow“ în Olanda sau în Belgia.

— Toată lumea împarte tot ce are, îi explică el, cuprins de entuziasm, ca și cum ar fi fost el însuși acolo. Fiecare îi ajută pe ceilalți cu mâncare. Pune la bătaie tot ce are. Singurele care costă bani sunt drogurile.

— Înțeleg!

— Într-o seară a mărșăluit într-o procesiune a îngerilor, spune Avram și îi trimite Orei un zâmbet care nu îi e destinat, un zâmbet cum ea nu a mai văzut pe chipul lui de pe vremea când era doar un copil.

Precum scânteierea unei lumânări într-un lampadar vechi și prăfuit. E imposibil să rezști în fața unui astfel de zâmbet, se gândește ea.

— Două șiruri paralele de oameni care stau față în față, foarte aproape unii de alții – Avram îi arată cu mâinile –, și care de obicei nu se cunosc între ei. Sunt complet străini. Un om intră cu ochii închiși pe culoarul format din trupurile lor și îl parcurge de la un capăt la celălalt.

Cele două șiruri de oameni care lovesc, își amintește deodată Ora. Avram vorbise de atâtea ori

despre ele, într-o mie de contexte și discuții diferite, încât uneori avea impresia că întreaga lume se transforma în aceste două șiruri care lovesc și în interiorul cărora e împins omul din clipa în care se naște, pentru a fi îmbrâncit și izbit, ca în cele din urmă să fie scuipat afară, învinețit și rănit.

— Și după ce intră, povestește Avram, ceilalți îl conduc încet, cu blândețe, și fiecare om îl mângâie, îl îmbrățișează și îi șoptește tot felul de lucruri la ureche, ești foarte frumos, ești perfect, ești un înger, și tot așa până la sfârșit, unde cineva îl așteaptă pentru a-i oferi o îmbrățișare zdravănă, după care trebuie să parcurgă același drum, dar de data asta în sens invers

— Și ea a fost îmbrățișată în felul ăsta? întrebă Ora.

— Ai răbdare. La început a stat pe unul din rânduri, îmbrățișând, mângâind și șoptind toate aceste cuvinte, care de obicei o fac să izbucnească în râs. Chiar nu i se potrivesc.

Avram înalță fruntea:

— Ascultă, ar trebui să o cunoști într-o zi.

— Bine, dacă voi avea ocazia. Și ce s-a întâmplat după aceea?

— Când a venit rândul ei să primească, să meargă printre șirurile de oameni care dăruiau, a refuzat.

Ora încuviințează printr-o mișcare a capului. O știa înainte ca el să o spună.

— A fugit în pădure și a rămas acolo până dimineața. Nu a putut s-o facă. Simțea că nu a sosit încă momentul să primească.

Ora înțelege deodată ce au în comun Avram și Neta: amândoi au învățat pe pielea lor că orice mângâiere conține înăuntrul ei și o lovitură. Se îmbrățișează în timp ce merge. Fata asta, Neta, îi stârnește sentimente contradictorii, pentru că brusc începe să simtă față de ea afecțiune, ba chiar o tandrețe aproape maternă. Și Neta știe despre Ofer. Avram i-a povestit despre Ofer.

— Spune-mi, știe ceva despre mine?

— Știe că existi.

Ora înghite cu greu.

— O...

În cele din urmă tușește și scuipă saliva care nu vrea să-i alunece pe gât.

— O iubești?

— Dacă o iubesc? De unde să știu? Mă simt bine cu ea. Știe cum să fie cu mine. Îmi lasă spațiu de mișcare.

Nu cum fac eu, își spune Ora, gândindu-se la băieții ei și la reproșurile pe care i le fac.

Prea mult spațiu, se gândește cu teamă Avram. Unde ești, Tushtush?

După ce au terminat de zugrăvit micul ei apartament, au dus scările pe terasă, unde Neta l-a învățat cum să meargă cu scara.

— În peregrinările ei, când colindă lumea în lung și-n lat, își câștigă existența cu așa ceva. E un fel de artist ambulant: înghite flăcări și săbii, face jonglerii și se alătură oricărui circ ambulant pe

care-l întâlnește.

Merseseră ca două lăcuste bete unul spre celălalt sub cerul serii, între rezervorul de apă și antenă. Apoi ea a sărit cu tot cu scară pe marginea acoperișului, iar lui Avram i-a înghețat sângele în vene.

— Ce zici? a întrebat Neta, având pe buze zâmbetul ei dulce și trist. Nu ne va fi niciodată mai bine decât acum. Ce-ar fi s-o terminăm chiar în clipa asta?

El s-a aplecat, ținându-se de scară. Neta pășea ca un crab pe marginea acoperișului. În spatele ei se vedeau alte acoperișuri, un apus însângerat și domul unei moschei.

— Ești tare greu de cap, Avram, a spus Neta încet, ca pentru sine. De exemplu, nu mi-ai spus niciodată că mă iubești. Nu că te-aș fi întrebat, din câte îmi amintesc, însă o fată trebuie să audă măcar o dată în viață cuvintele astea rostite de gura bărbatului ei – sau ceva asemănător. O parafrază, orice. Dar tu ești zgârcit. Mă pot aștepta cel mult la un „Îți iubesc trupul“ sau „Îmi place să fiu cu tine“. Sau „Îmi place fundul tău“. Ori cine știe ce altă remarcă mucalită. Sau poate că ar trebui să înțeleg cum stau lucrurile?

Picioarele scării ei tremurau pe buza din piatră a terasei. Avram a hotărât pe loc că, dacă Neta pățește ceva, se va arunca după ea fără să stea pe gânduri.

— Du-te la mine în cameră, a murmurat ea. Pe masă, lângă scrumieră, e o carte micuță, cu coperte maro. Du-te și adu-mi-o.

Avram a clătinat din cap în semn că nu.

— Du-te. Nu fac nimic până nu te întorci. Jur.

Avram a coborât de pe scară și s-a dus în apartament. Nu a stat înăuntru decât o secundă sau două, dar fiecare venă din trup îi striga că Neta se va arunca în gol. A înșfăcat cartea și s-a întors pe acoperiș.

— Acum citește de unde am pus semn.

Degetele îi tremurau. A deschis cartea și a citit: „Omul vieții mele, omul care a devenit cel mai important pentru mine din toată Viena după moartea bunicii, tovarășa mea de viață, căreia, dacă e să vorbim cinstit, nu-i datorez doar o prietenie trainică, ci, într-o măsură mai mare sau mai mică, totul, din clipa în care mi-a ieșit în cale în urmă cu mai bine de treizeci de ani“. A întors cartea și a citit: Thomas Bernard, *Nepotul lui Wittgenstein*.

— Continuă, a spus Neta. Dar cu mai multă simțire.

— „Fără ea nu aș mai fi în viață, cu siguranță nu aș mai fi omul care sunt astăzi, atât de nebun și de trist și totuși atât de fericit.“

— Da, a spus ea pentru sine, concentrată și cu ochii închiși.

— „Cei inițiați în tainele acestui mister vor înțelege ce vreau să transmit folosind astfel de expresii pentru a-l descrie pe omul vieții mele, omul dinăuntru cărui mi trag seva ființei, singura mea sursă de putere, omul cărui îi datorez viața iar și iar, la nesfârșit.“

— Mulțumesc, a spus Neta, balansându-se încă pe scară ca o somnambulă.

El tăcea. Era dezgustat și scârbit de sine însuși.

— Înțelegi care e problema?

El a făcut o mișcare din cap, ceva între da și nu.

— E cât se poate de simplu, a spus Neta. Tu ești omul vieții mele, dar eu nu sunt omul vieții tale.

— Neta, tu...

— Ea este omul vieții tale, a zis ea. Femeia care ți-a născut un copil și al cărei nume nici măcar nu poți să-l rostești.

El și-a îngropat capul între umeri și nu a mai spus nimic.

— Dar, uitate, a spus ea, zâmbind și dându-și la o parte o șuviță de păr care-i intrase în ochi, nu este o tragedie tocmai originală. Și nici măcar o problemă prea mare. Lumea este un tablou destul de neclar. Eu aș putea să trăiesc așa. Dar tu?

El tăcea. Ea îi cerea atât de puțin – dar nu-i putea dăruia nici măcar atât.

— Vino, Neta, a spus, întinzând o mână spre ea.

— Dar te vei gândi la ce am spus?

Privirea ei se agățase de el, blândă și plină de speranță.

— Da. Acum vino.

Un stol de grauri a planat pe deasupra lor, lăsând în urmă un fâlfâit de aripi. Avram și Neta stăteau nemișcați, fiecare cufundat în propriile gânduri.

— Nu încă? a șoptit ea pentru sine după o vreme, ca și cum ar fi răspuns unei voci interioare. Încă nu a sosit timpul?

Din două mișcări agile, a reușit să sară de pe scară, care a căzut pe suprafața din piatră a acoperișului.

— Uită-te la tine, a spus ea surprinsă. Tremuri tot. Ți e frig pe dinăuntru? Acolo unde nu ai inimă?

În ziua următoare Ora îi povestește din nou despre Adam. Ar fi preferat să-i vorbească iar despre copilul Adam, despre bebelușul Adam, despre cei trei ani în care fusese doar al ei. Dar el întreabă de Adam cel de astăzi și ea, fără să-i ascundă nimic, i-l descrie pe fiul ei cel mare, ai cărui ochi sunt mereu roșii, injectați, al cărui trup e suplu și puțin aplecat în față, părând în permanență epuizat, cu mâinile și degetele atârându-i spre pământ și cu buzele țuguiate ușor disprețuitor, într-o expresie de ironie subtilă.

O surprind toate aceste lucruri pe care le spune despre el, dar cel mai mult o surprinde faptul că îl poate privi astfel pe Adam. Iată că a adoptat și ea perspectiva obiectivă din care îi privește Ilan pe băieți. Tocmai învață să vorbească o limbă străină.

Notă cu notă, schițează portretul unui tânăr de douăzeci și patru de ani, ce pare în același timp

slab și puternic și înăuntrul căruia zace o forță ce-i depășește cu mult vârsta.

— E ceva ce eu nu înțeleg în forța aceasta a lui, spune ea pe un ton ezitant. Ceva alunecos, chiar puțin – înghite în sec – întunecat.

Gata, am spus-o!

— Fața lui nu are nimic special, cel puțin nu la prima vedere – e palid, obrajii îi sunt întunecați de barba neagră, are ochi negri, adânciți în orbite, și un măr al lui Adam uriaș –, dar cu toate acestea eu îl găsesc minunat. Privit din anumite poziții, mi se pare chiar frumos. Și are o combinație unică de trăsături: i se pot citi pe chip aproape toate etapele evoluției, din copilărie și până în ziua de astăzi. Uneori mi se pare extrem de interesant pur și simplu să stau și să-l privesc.

— Dar ce fel de forță e cea la care te referi? Întreabă Avram.

— Cum aș putea să-ți explic?

Se avertizează în sinea ei: Acum trebuie să înlătur orice urmă de echivoc.

— E un tânăr pe care nu-l poți lua prin surprindere cu nimic. Da, asta e problema. Nu-l iau niciodată pe nepregătite nici fericirea, nici tristețea, nici durerea sau întâmplările îngrozitoare. Nu-l poți surprinde cu nimic.

Rostind aceste cuvinte, își dă seama pentru prima dată cât de limpede poate vedea înăuntrul lui și cât de diferiți sunt unul de celălalt: caractere complet opuse.

— Are o forță extraordinară, spune ea cu o voce stinsă, forța aroganței.

A fost la două dintre spectacolele formației lui. La unul a invitat-o chiar el, la al doilea s-a strecurat pe furiș în sală – asta se întâmpla după ce el a părăsit-o. Erau acolo zeci de tineri, băieți și fete cu fețele aplecate spre el printre săbiile de lumină puternică ce-i orbeau din toate direcțiile, toți atrași, cu ochii închiși, spre fragilitatea lui indiferentă, bolnăvicioasă, care le suga toată energia.

— Ar fi trebuit să-i vezi. Păreau atât de... Nu știu cum, nu găsesc cuvintele potrivite pentru a-i descrie.

Un câmp de floarea-soarelui albă, asta vede Avram. Floarea-soarelui albă sub o eclipsă de soare.

Se odihnesc pe creasta muntelui Arbel, deasupra văii brăzdate de izvoare a Kinneret-ului. Locul e înțesat de turiști. Lângă ei se oprește un grup de școlari, băieți și fete cu voci ascuțite, care încep imediat să-și facă poze între ei și să se alerge unul pe altul. Autobuzele scuiță valuri de turiști, ai căror ghizi par a se fi luat la întrecere într-o competiție de urlat. Dar Ora și Avram își văd de ale lor. Vântul care adie ușor îi răcorește după urcușul greu. Pe drum nu-și spusese aproape nimic – fusese o pantă foarte abruptă. Se ajutaseră de treptele săpate în stâncă și de mânerele din fier montate în piatră, însă fusese nevoiți să se oprească la fiecare câțiva pași, pentru a trage aer în piept. Dinspre satul beduin de la poalele muntelui se aud cântecele cocoșilor, un clopoțel de școală și glasuri de copii. Deasupra lor, pe latura stâncoasă, un șir de guri căscate: peșterile în care locuitorii răzvrățiți ai Galileii s-au ascuns din calea lui Irod.

— Am citit undeva despre asta, spune Avram. Soldații lui Irod s-au cățărat într-un mod foarte

inteligent până la peșteri, folosindu-se de funii legate cu cârlige, și i-au silit pe răsculați să coboare în vale.

Deasupra piscului și deasupra vacarmului uman, un vultur plutește pe suprafața cerului albastru, învârtindu-se în jurul unei coloane de aer cald și transparent ce se înalță din adâncul văii. Vulturul se rotește în cercuri largi, cu o ușurință nemaivăzută, până când căldura se evaporă, apoi pornește în căutarea unei alte adieri. Pe Avram și Ora îi bucură priveliștea zborului lui, a munților Galileii, a Golanului strălucind vioriu printre aburii calzi și a ochiului albastru al lacului Kinneret, până în clipa în care Ora observă o plăcuță comemorativă în cinstea sergentului Roi Dror, binecuvântat fie numele lui, care fusese ucis la poalele acestui munte în 18 iunie 2002, în timpul unui exercițiu de antrenament al unității speciale Duvdevan. „Căzu încetișor, așa cum cade un copac. Nici măcar nu făcu zgomot, din pricina nisipului.”⁸ S-au ridicat și s-au retras în celălalt capăt al piscului fără a rosti nici un cuvânt, însă și acolo îi aștepta un monument funerar, ridicat în memoria sergentului Zohar Mintz, ucis în anul 1996 în sudul Libanului, iar Ora citește cu ochii scăldați în lacrimi: „Și-a iubit țara și a murit pentru ea. Ne-a iubit pe noi, iar noi l-am iubit pe el”. Avram o trage de mână, dar ea nu se mișcă, așa încât e nevoit să o smulgă cu forța din locul în care stă.

— Ai început să-mi povestești despre Adam, îi amintește el.

— Of, Avram, când se vor termina toate astea? spune ea. Nu mai avem loc pentru atâția morți!

— Acum povestește-mi despre Adam, insistă el.

— Ascultă, mi-am amintit că voiam să-ți povestesc ceva despre Ofer.

Iată, simte din nou imboldul acela de a-l împinge pe Ofer în prim-plan ori de câte ori i se pare că Avram e prea interesat de Adam.

— Ce-i cu Ofer? întreabă el, dar Ora simte că inima lui e încă acolo, în labirintul sufletului lui Adam.

Coboară panta muntelui, îndreptându-se spre sud, către Karnei Hittin. Cărarea e străjuită de lanuri mari de grâu, ale căror spice se îngălbenesc la căldura și lumina soarelui. Găsesc un colțișor izolat, asemenea unui cuib mic făcut direct pe pământ, înconjurat de o pajiște acoperită cu lupini mov. Avram se întinde, iar Ora se așază în fața lui, în timp ce căteaua își freacă nasul de capul ei. Simte trupul acela cald și pulsând, care are nevoie de ea, și se gândește că, probabil, își va încălca jurământul făcut după moartea lui Nicotină și va adopta în cele din urmă acest animal.

— Când Talia l-a părăsit pe Ofer – din câte se pare, băieții mei sunt părăsiți mereu, spune ea printre dinți, se pare că au moștenit totuși ceva și de la mine... dar stai o secundă, trebuie să-ți spun că Adam nu a avut nici o relație serioasă până acum, adică nu a iubit niciodată cu adevărat, în vreme ce Ofer a avut-o pe Talia. Imaginează-ți: doi băieți ca ei, nu tocmai de lepădat, nu-i așa? Sunt o partidă frumușică, dar nici unul nu a avut iubită decât târziu. Gândește-te cum eram noi la vârsta lor. Gândește-te cum erai tu.

Bineînțeles că s-a gândit deja. Vedea pe chipul lui că e mereu acolo, la șaptesprezece ani, la

nouăsprezece, la douăzeci și doi. Roind în jurul ei ca un nebun, dar curtând în același timp orice altă fată care-i ieșea în cale. Nu reușise niciodată să-i înțeleagă gusturile: fiecare dintre ele era, în opinia lui, demnă de dragostea sa eternă, în ochii lui orice fată devenea mai frumoasă, până și cele mai proaste și mai urâte, dar mai ales cele care-l luau peste picior și îi puneau inima pe jar.

— Îți aduci aminte cum... începe ea.

El ridică din umeri stânjenit, sigur că își aduce aminte, dar să lăsăm asta acum. Ora se gândește la eforturile pe care le depunea Avram pentru a cuceri, pentru a seduce, la felul în care își golea sufletul pentru ele, umilindu-se, bâlbâindu-se, roșind și autoironizându-se, „Ce sunt eu? Nimic altceva decât un parazit în care clocotesc hormonii“, iar acum, treizeci de ani mai târziu, încă mai are îndrăzneala să se certe cu ea:

— Făceam totul din cauză că tu nu mă doreai. Dacă ai fi încuviințat imediat, dacă nu m-ai fi chinuit vreme de cinci ani înainte să cedezi, nu aș mai fi avut nevoie de toată nebunia aia.

Ora se ridică, sprijinindu-se în coate.

— Eu nu te-am dorit?

— Nu așa cum te doream eu pe tine. Pe Ilan îl voiai mai mult. Eu eram pe post de măscărici.

— Nu-i adevărat, bâiguie ea, asta e o observație superficială. Lucrurile erau mult mai complicate.

— Nu mă doreai. Îți era teamă.

— De ce anume îmi era teamă? se burzuluiiește ea, clipind repede.

— Îți era teamă, Ora, pentru că în cele din urmă ai cedat. Recunoaște.

Amândoi tac. Fața ei e îmbujorată. Ce ar putea să-i spună? Nu-și putuse explica nici măcar ei însăși. Când fusese cu el, în anul acela, avea uneori sentimentul că o inundă în șuvoaie, măturând totul în calea lui, ca o armată întreagă. Ce ar putea să-i spună? Nici măcar nu era convinsă mereu că pe ea o iubea atât de mult, că ea dădea naștere acelui uragan. Poate că era o persoană la care visase și pe care continua să și-o imagineze prin intermediul ei și al fantasticei lui puteri creatoare. Mai bănuia și că, din pricina faptului că se îndrăgostise de ea aproape la prima vedere, într-un moment de nebunie, în salonul acela dintr-un spital aflat în carantină, nu va recunoaște niciodată, nici măcar față de el însuși, că poate nu era persoana potrivită pentru el. Mânat de un spirit cavaleresc bizar, asemenea celui care-l însuflețea pe Don Quijote, nu și-ar fi pus niciodată hotărârea sub semnul întrebării. (Dar cum ar fi putut să-i spună toate astea atunci? Abia dacă îndrăzneala să și le spună sieși.) Uneori se simțea asemenea unui manechin pe umerii căruia el puneă din ce în ce mai multe haine viu colorate, scoțându-i și mai tare în evidență micimea, îngustimea și uscăciunea. Dar de fiecare dată când, tristă și cu inima frântă, îi mărturisea câte puțin din ce simte, el se simțea profund jignit, descoperind cu uimire cât de puțin se cunoștea pe ea însăși, dar și felul în care rănea lucrul cel mai frumos pe care îl avusese el vreodată.

De ce totul trebuie să fie atât de amplificat în preajma lui, de ce totul trebuie să aibă o asemenea

forță? se întreba ea, dar imediat după aceea se rușina și se gândea la fata care o luase la fugă din patul lui, reproșându-i că e prea *intim* pentru ea. Simțea că dragostea și pasiunea lui excesivă o invadau, devorându-i trupul și sufletul asemenea unui pui de carnasier supradimensionat, fără să-și dea seama cât de mult rău îi făcea. Sau atunci când o privea în ochi cu atâta... e imposibil să descrii în cuvinte expresia ochilor lui din acele momente. Și nu se întâmpla neapărat în timp ce făceau dragoste, ci de cele mai multe ori *după* aceea. O privea cu o dragoste dezbrăcată de orice constrângere, sfredelitoare, aproape nebună, iar ea îi atingea în joacă nasul, chicotea sau se strâmba, însă el părea că nu-i observă stânjeneala și pe chipul lui apărea o expresie ciudată, parcă imploratoare, deși ea nu înțelegea de ce, după care se cufunda în ochii ei pentru câteva minute lungi și atunci semăna cu un trup uriaș, o masă informă care se scufundă într-un lichid întunecat, dispărând încetul cu încetul în timp ce se uita la ea, iar ochii Orei se închideau încet, făcându-l prizonier înăuntrul lor. Nu mai putea continua să-l privească și totuși o făcea, văzând cum ochii lui se goleau, scoțând la iveală altceva, un lucru groaznic și fără de sfârșit, după care se afunda înăuntrul ei, ținând-o strâns, lipind-o de corpul lui, până când Ora începea să scâncească de durere, iar Avram era zguduit ca de un fior, ca și cum ar fi absorbit din interiorul ei ceva greu de îndurat. Nu știa ce se afla acolo, ce îi dăruia lui Avram și ce primea în schimb.

— Nu puteam să fiu cu tine, spune ea simplu.

Soarele apune încet. Pământul emană dintr-odată un parfum proaspăt, aburind, de măruntaie. Ora și Avram stau întinși în cuibul lor de pe câmp. Cerul asfințitului de deasupra lor se colorează în diferite nuanțe de albastru. „Ia o pălărie și pune înăuntru două bucățele de hârtie, dar ai grijă să fie exact la fel, identice. Nu, nu, nu e nevoie să știi pentru ce tragi la sorți. Poți încerca să ghicești, dar nu cu voce tare, și repede, Ora, toată lumea stă după noi, mașina ne așteaptă afară. Acum extrage unul dintre bilețele. Pe care l-ai ales? Ești sigură?“

Fața ei devine lungă în penumbră. Închide ochii. Pe care l-ai ales? Și pe cine ai fi vrut să alegi? Și pe cine ai ales cu adevărat? Ești sigură? Ești cu adevărat sigură?

— Ascultă, spune ea, nu puteam nici să respir. Erai mult prea mult pentru mine.

— Cum aș fi putut să fiu prea mult? întrebă Avram încetișor. Ce înseamnă prea mult când iubești pe cineva?

— Amândoi – și Adam, și Ofer – sunt atât de leneși, încât le-a luat o veșnicie să-și găsească iubite, îi spune ea lui Avram a doua zi, în timp ce pășeau printre copacii din pădurea Elveția. Aproape tot timpul și-l petreceau împreună. Au împărțit aceeași cameră, refuzând să se despartă până târziu, când Adam avea aproape șaisprezece ani și i-am mutat în camere separate. Ne gândeam că era timpul.

— Care erau camerele lor?

Ora simte nostalgia din tonul vocii lui și se încordează.

- În... știi tu, la subsol, unde era beciul. Acolo unde își ținea mama ta mașina de cusut Singer.
- Deci ați împărțit beciul?
- Cu un perete fals, da. Nimic spectaculos.
- Dar nu era prea înghesuit?
- Nu, a ieșit destul de bine: două camere ca două cuiburi, minunate pentru adolescenți.
- Și baie?
- Una mică, știi tu, cu o chiuvetă minusculă.
- Și aerisirea?
- Am pus două ferestre absolut simbolice. Semănau mai degrabă cu două găuri de cheie.
- Da, spune el, cufundat în gânduri, sigur că da.

După ce a terminat cu tratamentele, operațiile și spitalizarea, Avram nu a vrut să se întoarcă în casa mamei sale din Tzur Hadassah nici măcar în vizită. Ilan și Ora, cu ajutorul părinților Orei și cu împrumuturi de la prieteni și bănci, au cumpărat casa de la el. Au achiziționat-o în mod intenționat – cum îi plăcea lui Ilan să sublinieze ori de câte ori apărea în discuție subiectul – la un preț mult mai mare decât valoarea ei reală, urmând toate etapele prevăzute de lege, prin intermediul unui avocat, fost prieten de-al lui Avram, însă Ora – și poate că și Ilan, deși nu o recunoscuse niciodată fățiș – nu se iertase niciodată pentru acest act de cruzime, pentru faptul că îl chinuiau în continuare – iată că în cele din urmă și-a spus-o –, lucru ce avea să se schimbe abia după mutarea ei și a lui Ilan în casa din Ein Kerem. Iar acum, văzându-i ochii răniți, parcă orbiți în încercarea de a vizualiza modificările din casa care a fost la un moment dat a lui, abia se abține să îi înșire o listă întregă de argumente și explicații care îi stau mereu pe vârful limbii – au făcut totul cu cele mai bune intenții, gândindu-se doar la binele lui, n-au vrut ca el să treacă prin calvarul unei tranzacții, în care să aibă de-a face cu agenți imobiliari și cumpărători, chiar își imaginaseră că se va simți mai bine știind că, într-un fel sau altul, casa a rămas în familie. Dar, cu toate astea, îi luaseră casa (la preț întreg, la un preț excelent) și își trăiseră viețile între zidurile ei – ea și Ilan și Adam și Ofer.

Uneori, când nu o vedea nimeni, atingea câte un perete în timp ce mergea prin camere sau pe hol, lăsându-și degetele să alunece încetisor pe suprafața lui. Alteori stătea și citea, așa cum făcea el, în capătul scărilor dinspre curte sau în cadrul ferestrei ce dădea spre vale. Mângâia ușor fiecare mâner al ferestrelor pe care le deschidea, împlinind parcă taina unei străneri de mână secrete. Mai erau și cada, și vasul de toaletă, tavanele crăpate, dulapurile și mirosurile lor grele. Plăcile de gresie îngropate și cele care ieșeau de la locul lor. Și razele de soare ce pătrundeau dimineața pe fereastră, venind dinspre est, în care se scălda adesea îndelung, uneori ținându-l în brațe pe micul Ofer, care o privea cu atenție. Și adierea de seară a vântului ce bătea dinspre vale, în unduirea căruia se legăna, lăsându-l să-i danseze pe piele și inspirându-l cu nesaț.

— În mod cu totul surprinzător, Ofer a avut prima prietenă înaintea lui Adam, anunță Ora, sperând ca această informație să-l facă fericit pe Avram, dar el se întunecă puțin și întrebă ce vrea

să spună prin „în mod cu totul surprinzător“, iar ea îi explică: Fiindcă este mai tânăr, dar cred că Adam a avut nevoie de Ofer ca să-i deschidă și drumul acesta. Chiar și după ce au devenit bărbați în toată firea, își petreceau cea mai mare parte a timpului acasă, cu noi, până când Adam a fost recrutat. Au fost despărțiți de serviciul militar, după care totul s-a schimbat: dintr-odată Adam avea prieteni, foarte mulți prieteni, la fel și Ofer, apoi Ofer a întâlnit-o pe Talia. S-au descătușat peste noapte și au plecat să descopere lumea, așa că armata a făcut și un lucru bun, adaugă ea sec. Dar până să împlinescă Adam optsprezece ani și să fie recrutat, au fost mereu numai ei doi, adică ei doi și cu noi, toți patru, împreună (ea schițează câteva gesturi, ca și cum ar îndesa ceva într-o valiză), și, în ciuda faptului că făceau o mulțime de lucruri separat – școala, trupa lui Adam –, eu și Ilan simțeam că erau mereu atrași spre interior, spre casă, dar mai ales spre legătura care îi unea. Ți-am mai spus, împărtășeau un secret.

Mâinile ei se încleștează pe curelele rucsacului, capul i se leagănă ușor și ea nu mai vede nimic din ce e în jur: stânci, tufe de zmeură, apusul spectaculos. Își dă seama că înăuntrul marelui și împovăraătorului secret, Adam și Ofer și-au urzit propriul secret, asemenea unui iglu săpat într-un ghețar.

— Ne distram foarte bine împreună, murmură ea. Erau tot timpul cu noi, îi luam oriunde ne duceam – ca pe gărzile de corp, glumea sau se plângea uneori Ilan –, mergeam în excursii împreună, uneori ne duceam la cinematograful, ba chiar veneau cu noi în vizită la prieteni, ceea ce este, într-adevăr, greu de crezut, râde ea încet. Veneau cu noi, se așezau într-un colț și vorbeau între ei ca și cum nu s-ar mai fi văzut de un an întreg. Era minunat, îți spun, era un lucru cu adevărat rar întâlnit, dar cu toate astea eu și Ilan avem – aveam – mereu senzația că era puțin cam prea, cum să spun...

Pentru o fracțiune de secundă, în lumina privirii ei pierdute, Avram îi vede pe toți patru mișcându-se prin camerele casei care îi era atât de cunoscută: patru pete scânteietoare, alungite, înconjurată de o lumină difuză, asemenea unor siluete privite prin ochelari cu infraroșu, umbre cețoase învăluite într-un halou verzui, întunecat, legate una de alta, mișcându-se stângaci, iar când în cele din urmă se despart, lasă unul pe trupul celuilalt fibre lipicioase, strălucitoare. Spre surprinderea lui, îi simte depunând un efort continuu, îi simte încordați și precauți, și e și mai uimit să descopere că nu emană nici un pic de plăcere sau de liniște, nu-și manifestă bucuria de a trăi împreună, cum își imaginase de fiecare dată când se gândise la ei, când își permisesese să se gândească la ei, când lăsase să-i curgă în vene, picătură cu picătură, otrava gândului la ei patru.

— Iar când Ofer și-a făcut o prietenă, Adam nu a fost gelos? întrebă Avram pe un ton ezitant.

— La început, desigur, nu a fost ușor. Lui Adam i-a fost greu să accepte faptul că Ofer își găsisese un nou suflet pereche și că el nu avea loc înăuntrul acestei relații strânse dintre ei doi. Gândește-te: era pentru prima dată, de la nașterea lui Ofer, când se întâmpla așa ceva. Dar erau un cuplu foarte frumos el și Talia, spune Ora. Plutea o anumită tandrețe între ei.

Îi vine greu să vorbească despre asta.

— Mai târziu, mai târziu, spune ea, ridicând o mână.

Într-un târziu, Ora reia:

— Când Talia l-a părăsit pe Ofer, acesta s-a ghemuit în pat și nu s-a mai dat jos de acolo aproape o săptămână. Nu a mai mâncat nimic, își pierduse complet pofta de mâncare, și doar bea, în special bere. Prietenii veneau să-l viziteze și dintr-odată și-a dat seama cât de mulți prieteni are. Și, fără să-și pună în gând, ei au început să facă un fel de priveghi.

— Priveghi? s-a speriat Avram.

— Fiindcă ședeau în jurul patului lui, consolându-l, iar când plecau, erau înlocuiți imediat de alții. Ușa casei noastre era în permanență deschisă, dimineața, la amiază, noaptea, iar el își ruga prietenii să-i povestească despre Talia, să-i spună tot ce își aminteau despre ea, în cele mai mici detalii, dar nu le permitea să spună absolut nimic rău, ci numai lucruri bune, așa este el, are un suflet deosebit, chicotește ea. Până acum nu ți-am spus aproape nimic despre Ofer, nu îl cunoști deloc...

Deodată simte cum o inundă un val de nostalgie, un dor simplu, flămând, lipsit de precauții: a trecut atât de multă vreme de când nu l-a mai văzut, de când nu a mai vorbit cu el! Probabil că e perioada cea mai lungă în care nu au mai avut nici un fel de contact din clipa în care s-a născut...

— Și băieții îi cântau melodiile care îi plăceau Taliei, se uitau la unul din filmele ei preferate, *Cină cu André*, de dimineața până seara și ronțăiau pungi întregi de Bamba și Tuv Taam, care îi plăceau ei la nebunie. Totul a durat o săptămână întreagă. Iar eu, desigur, a trebuit să hrănesc și să adap întreg tribul. Nici măcar nu-ți poți imagina ce cantitate de bere sunt în stare să dea gata într-o singură seară! Mă rog, probabil că tu poți, doar ai lucrat într-un bar.

Poate că la un moment dat, se gândește ea, Ofer sau Adam sau chiar amândoi, în timpul vreunora dintre escapadele lor prin barurile din Tel Aviv, ajunseseră și la *pub*-ul în care lucrase Avram. Ar fi putut oare să-i recunoască, să știe fără să știe?

— Ora?

— Da, zâmbește ea pentru sine. Uite, cred că povestea s-a răspândit cumva în tot orașul – așa cum se întâmplă cu tot ce atinge Ofer, își spune Ora – și au început să apară la noi acasă tot felul de oameni care nu îl cunoșteau pe Ofer, dar care auziseră ce i se întâmplase. Veneau, se așezau lângă el și își povesteau propriile lor istorii triste de dragoste, povesteau despre relații încheiate și tot felul de alte experiențe care le frânseseră inimile.

O rază a soarelui de după-amiază îi mângâie fruntea, iar Ora își întoarce obrazul fără să-și dea seama, lăsându-se răsfățată de căldura ei. Fața ei e acum tânără și frumoasă, ca și cum nu i s-ar fi întâmplat niciodată nimic rău. Iat-o ridicându-se și aruncându-se în brațele vieții, întreagă, pură și plină de candoare.

— Apropo, așa a cunoscut-o Adam pe Libby, care a devenit ulterior prietena lui. E un fel de cățeluș supradimensionat, părăsit, sau mai degrabă un pui de urs, cu un cap mai înaltă decât el. În primele zile de priveghi a stat singură într-un colț și a plâns fără oprire, după care a reușit să se

adune și a început să mă ajute la pregătirea mâncării și a băuturii. Spăla vase, golea scrumiere și arunca sticlele goale din cameră. Însă era atât de epuizată de ceva, încât adormea în orice pat gol din casă, pur și simplu se întindea și adormea, și pe nesimțite, în timp ce noi eram cufundați în somn, a intrat în viețile noastre, iar acum ei doi sunt împreună, ea și Adam, și cred că sunt fericiți, fiindcă, în ciuda faptului că Libby e alintată ca un puișor, are o atitudine aproape maternă față de el.

O undă de tristețe scaldă vocea Orei.

— Chiar cred că îi e bine alături de ea – sau cel puțin asta sper.

Oftează din adâncul plămânilor, oftatul unui om care pierde totul.

— Uite, nu am exagerat deloc în urmă cu câteva zile, atunci când ți-am spus că nu mai știu nimic din ce se petrece acum în viața lui.

Cățeaua se oprește și se îndreaptă spre Ora în clipa în care o aude suspinând, iar femeia se apleacă, lăsând animalul să-și frece nasul de coapsa ei.

— Adesea, îi spune ea lui Avram pe deasupra capului cățelei, când rostesc anumite cuvinte sau când vocea mea își schimbă puțin tonalitatea...

— Sau când râzi pe neașteptate...

— Sau când plâng...

— Ea reacționează imediat.

— Ieri, când hăituiam muștele cu prosopul și urlai din toți răunchii, ai observat cât era de supărată? De ce anume îți aminteau toate acestea, drăguțo?

Ora scarpină cu blândețe capul cățelei, în timp ce aceasta se cuibărește între picioarele ei.

— De unde ai venit?

Se așază într-un genunchi, ia capul animalului în mâini și își freacă nasul de al lui.

— Ce ți s-a întâmplat? Ce ți-au făcut?

Avram le privește. Lumina soarelui face ca părul Orei să devină și mai argintiu, iar blana cățelei, și mai aurie.

— Și nu mai ai nici o punte de comunicare cu el, cu Adam? Întreabă el în clipa în care încep din nou să meargă.

— M-a exclus complet din viața lui.

Avram tace.

— A fost o problemă în armată, spune ea încet. Nu cu el. Cu Ofer. O întregă nebunie. Unitatea lor a fost la un pas de moarte în Hebron, însă nu a murit nimeni, iar Ofer nu a fost vinovat – și nu doar el, erau douăzeci de soldați acolo, de ce s-ar fi făcut el vinovat de ceva? Dar las-o baltă, nu e momentul, am făcut o greșală, știu, iar Adam s-a supărat foarte tare pe mine din cauză că nu l-am susținut pe Ofer (trage adânc aer în piept, după care rostește sacadat toate cuvintele care de atunci o chinuie fără încetare), pentru că nu am fost capabilă să-l susțin pe Ofer din tot sufletul. Înțelegi? Înțelegi absurditatea? Fiindcă m-am împăcat de mult timp cu Ofer, totul e bine între noi acum (dar

ochii i se mișcă puțin în orbite, dintr-o parte în alta), însă Adam, din cauza principiilor lui nenorocite, nu m-a iertat nici în ziua de astăzi.

Avram nu întreabă nimic. Inima Orei pulsează în gât. Oare a făcut bine că i-a spus despre asta? Ar fi trebuit să-i spună mai demult. Se teme de judecata lui. Poate că și el va considera, asemenea lui Adam, că este o mamă lipsită de instincte.

— Se îmbrățișează? o întreabă Avram.

— Ce ai spus? se scutură Ora dintr-un vis cu ochii deschiși.

— Nu, nimic! se sperie Avram.

— Nu, ai întrebat dacă se...

— Îmbrățișează uneori, da. Ofer și Adam.

Îl privește cu recunoștință:

— De ce întrebi?

— Nu știu. Încerc să mi-i imaginez împreună, atâta tot.

— Atâta tot?

Ora jubilează: *Atâta tot?*

Au parcurs o lungă bucată de drum, s-au oprit în satul Kinneret, și-au refăcut proviziile de mâncare, apoi au vizitat un cimitir din apropiere, unde au răsfoit o carte cu poeziile lui Rahel⁹, legată cu un lanț de mormântul ei, au traversat autostrada Tiberias-Tzemah, au străbătut livezi cu pomi bătrâni și și-au scos pălăriile în memoria măgarului Buba, îngropat lângă râul Iordan, care „cu devotament a arat, a brăzdat și a însămânțat pământul Kinneret-ului în anii 1920 și 1930“. Au văzut pelerini veniți din Peru și Japonia, care cântau și dansau în timp ce se scăldau în apele râului, însă ei și-au continuat drumul, flancați de apa curată pe de o parte și de un canal plin de reziduuri urât mirositoare pe de altă parte, până când cărarea s-a îndepărtat de Iordan, ducându-i spre Yavne'el, iar la Ein Petel și-au pregătit un festin regal la umbra arborilor de eucalipt și a oleandrilor. Priveau muntele Tabor și știau sigur că îl vor urca.

E o zi extrem de călduroasă. Amândoi se coc și se scaldă în curgerile repezi ale tuturor râurilor pe care le întâlnesc în cale, aleargă spre jeturile de apă ale aspersoarelor uriașe de pe câmpii. Tufele de zmeură le zgârie pielea și se opresc din când în când să moșăie la umbra câte unui copac, după care se ridică și mai parcurg o bucată scurtă de drum, ungându-se mereu unul pe altul cu cremă de protecție solară. El îi acoperă pielea de pe ceafă cu un strat gros de loțiune, iar ea îi unge nasul, oftând și gândindu-se cât de puțin adaptată e pielea lor la aceste condiții de climă. În timp ce merge, Avram cioplește cu briceagul lui Ofer „toiagul zilei“, pe care vrea să i-l dăruiască Orei: o creangă de stejar subțire, puțin îndoită și roasă, probabil de dinții unei capre.

— Nu e tocmai confortabil, declară Ora după ce îl probează, dar are un caracter puternic, așa că îl pot păstra.

După ce se așază pe un morman de pietre, la umbra unui terebint uriaș, undeva pe crestele munților Yavne'el, un loc din care poți vedea întreg Kinneret-ul, Golanul, Ghileadul, munții Meron, Ghilboa, Tabor, Shomronul și Carmelul, ea reia:

— Când erau mici, nu se îmbrățișau aproape niciodată.

Ba chiar simțise că băieții erau puțin stânjeniți unul de trupul celuilalt, ceea ce i se părea ciudat: împărțeau aceeași cameră, iar în copilărie făceau mereu baie împreună, dar să se atingă, să-și atingă trupurile... nu, nici măcar nu se loveau unul pe altul, își dă ea seama în timp ce vorbește. Se mai luptau ei când erau foarte mici, dar nu prea mult, iar după ce au crescut, aproape niciodată.

Ar da orice să știe dacă discutau între ei despre pubertate, despre transformările prin care treceau trupurile lor, despre fete, despre masturbare sau despre sex. Bănuiește că nu. Maturizarea părea să-i stânjenească pe amândoi, ca și cum ar fi fost o forță extraterestră ce le invadase intimitatea, furându-le anumite părți despre care preferau să nu vorbească. Nu o dată s-a întrebat, mărturisindu-i și lui Ilan temerile ei, unde anume greșiseră. Poate că nu ne-am îmbrățișat destul de des în fața băieților? Poate că nu le-am arătat cum este atunci când un bărbat și o femeie se iubesc?

— Mi se părea foarte ciudat, spune ea pe un ton care vrea să pară amuzat, să văd că băieții mei sunt atât de rezervați și de timizi când vine vorba de astfel de lucruri. Pe vremuri încercam să-i fac mai răi, să mai înjure din când în când, ce mare lucru? Când era mic, Ofer mi se alătura cu bucurie, spunea cuvinte urâte, apoi chicotea și se înroșea din cap până-n picioare, dar după ce au crescut, și mai ales când erau în prezența noastră, nu s-a întâmplat niciodată.

Ilan și puritanismul lui de rahat, se gândește ea, mereu la pândă, mereu asigurându-se că nimeni nu vede, Doamne păzește, vreun colțișor de rufă murdară!

— Uneori aveam impresia – deși o să râzi – că ei credeau că trebuie să ne protejeze cumva inocența, ca și cum *noi* nu am fi știut ce final ne așteaptă. Hai să mergem, că încep să mă enervez.

Cărarea – o încâlceală de bulgări de pământ uscați și crăpați. Bolovani și ierburi cu ghimpi călcate în picioare, care găsesc forța de a răsări iar. Ici și colo câteva biete floricele de mușețel albe cu galben imploră mila picioarelor lor, care nu le calcă, iar din frunzele moarte de anul trecut, mototolite și rupte, nu au mai rămas decât nervurile translucide. O cărare stâncoasă, galben-brună, prăfuită și noduroasă, asemenea miilor de alte cărări presărate de mlădițe și ace de pin oranj-maronii. Linia neagră a unui șir de furnici ce cară firimituri și semințe de floarea-soarelui în coajă. Iată aici groapa adâncă a unui pangolin, dincolo tapițeria gri-verzuie a lichenilor pe un bolovan sfărâmat, un con de pin uscat sau movilițele negre și lucioase ale excrementelor de capră.

— Ascultă, zice Ora, luându-l de mână.

— Ce? întreabă el.

— Cărarea, răspunde Ora. Îți spun, cărările din țara asta au un sunet pe care nu l-am mai auzit nicăieri altundeva.

Merg și ascultă, *rrrrrș-rrrrrș* fac încălțările lor prin praf, *rrrâhhh-rrrâhhh* când degetele lor

ating poteca, *hhhâș-hhhâș* când se plimbă, *huaș-huaș* când aleargă, o bătaie ritmată, ca de tobă, *rrișhriș*, când pietricele sar de sub tălpile lor, lovindu-se unele de altele, *hrapp-hrapp* când picioarele lor calcă prin tufele de poterium. Ora râde:

— E bine că avem câte un sunet pentru toate în ebraică. Cum le-ai putea descrie în engleză sau în italiană? Poate că nu pot fi rostite în mod corect decât în ebraică.

— Vrei să spui că aceste cărări vorbesc ebraica? Că limba izvorăște din pământul țării?

Iar în mintea lui Avram se rostogolește deja ideea că sunetele și cuvintele au țâșnit din noroi, și-au croit drum prin crăpăturile pământului uscat și încrețit, au luat naștere din fierbințeala *hamsinului*¹⁰, cu măcăcinii și ghimpii lui, țopăind precum lăcustele și călușarii.

Ora ascultă cărarea. Undeva, în adâncul ființei ei, un pește micuț, fosilizat, începe să dea din coadă, iar un fior îi gădilă talia.

— Mă întreb cum sună în arabă, spune ea. Este în egală măsură și peisajul lor. Și ei au consoane guturale, care parcă îți usucă beregata.

Ea exemplifică, iar cățeua ciulește urechile.

— Spune-mi, îți mai aduci aminte echivalentele arabe pentru ciulini și urzici? Sau nu v-au învățat așa ceva la serviciile secrete?

Avram râde:

— Ne învățau mai mult despre tancuri, avioane și muniție, dar, dintr-un motiv care îmi scapă, nu ne-au spus nimic despre urzici.

— Mare greșeală, decretează Ora.

Dacă se îmbrățișează, întrebase el. Iar ea își aduce aminte că nu demult au luat masa la un restaurant, pentru a sărbători ziua de naștere a lui Adam.

— Un loc nou și puțin cam prea pretențios pentru gusturile mele, îi povestește ea, cocoțat pe una dintre colinele care străjuiesc Ierusalimul, înconjurat de câmpii și cotețe goale de găini...

Își dă seama că este posibil ca Avram, în ciuda faptului că a lucrat într-un bar și într-un restaurant și cine mai știe pe unde, să nu înțeleagă cum e să iei masa în oraș cu familia, având în vedere faptul că e analfabet la capitolul socializare, așa încât îi explică, înainte de toate, după ce criterii alege familia ei un restaurant, pentru că Adam are gusturi fine, e foarte exigent, prin urmare trebuie să telefoneze înainte, să afle dacă au ceva de mâncare pentru el și să ceară un meniu complet.

— După ce alegem locul, ajungem acolo și ne așezăm. Imaginează-ți ce proces complex e așezatul la masă în sine. Avem reguli stricte în privința asta. Pentru o familie obișnuită, suntem destul de complicați.

Ea continuă să vorbească, iar Avram vede:

— Înainte de orice, Ilan trebuie să găsească masa perfectă, departe de toaletă și de bucătărie, cu lumina moderată, nici prea puternică, nici prea difuză, să fie cât mai multă liniște în jur și, în mod obligatoriu, scaunul lui să fie așezat cu fața către ușă, în așa fel încât să poată observa din timp orice

potențial pericol care i-ar putea amenința mica familie. În perioada aceea aveau loc peste tot atentate teroriste.

— Când nu au loc? mârâie Avram printre dinți.

— Iar Adam trebuie să stea cât mai aproape de un perete, ascuns, cu spatele la toată lumea, simțind nevoia să-și umilească părinții cu pantalonii lui ruși, cămășile lui murdare și tonele de alcool pe care le toarnă pe gât. Iar Ofer e ca mine, zice ea, nu-i pasă unde stă atâta vreme cât mâncarea e bună și multă.

Și ei îi place intimitatea, desigur, dar vrea să se și mândrească puțin cu familia ei.

— După ce ne așezăm și vine chelnerița să ia comanda, începe spectacolul lui Adam, iar în ochii bieteii fete se citește faptul că îl etichetează drept client „problemă”. Mișcările ei cursive și firești se fragmentează din pricina întrebărilor și instrucțiunilor lui pedante: absolut nimic care să conțină frișcă, poate fi prăjit în unt, vreunul dintre aperitive conține, Doamne ferește, urme de vinete sau avocado?

Ilan face de obicei poante cu chelnerița, iar Ora constată, mereu uimită, cât de orb este în fața modului în care biata fată – orice fată, de orice vârstă – se înmoaie în clipa în care o inundă cu privirea ochilor lui verzi, glaciali și strălucitori. Apoi urmează lupta eroică a Orei cu propriii ei ochi, care măsoară critic prețurile. De fiecare dată când cineva comandă ceva, înăuntrul ei se duce o bătălie mută între lăcomie și abstenență – hai, râde ea, toate chestiile stânjenitoare la vedere! –, e zgârcită, gata, a spus-o, îi e ușor să recunoască în fața lui Avram ceea ce a ascuns ani la rând de Ilan.

— Unde rămăsesem? întreabă ea, oftând.

— La zgârcenie, spune Avram cu o urmă de malițiozitate în privire.

— Da, hai, folosește-te de asta împotriva mea.

O scânteie se aprinde în ochii amândurora.

Ea este mereu aceea care le sugerează precaut: De ce nu comandăm doar trei porții pentru toți patru, că oricum nu mâncăm niciodată tot? Iar ei o contrazic de fiecare dată, ca și cum propunerea ei le-ar desconsidera apetitul și chiar masculinitatea, așa că în cele din urmă comandă patru porții, dar nu reușesc să termine nici măcar trei dintre ele. Adam comandă un aperitiv greșos de extravagant – și de ce trebuie să bea atât de mult? Ea și Ilan se privesc unul pe celălalt, lasă-i în pace, lasă-i să se simtă bine în seara asta, iar după ce chelnerița pleacă spre bucătărie, între ei se lasă o tăcere bruscă, adâncă și paralizantă, și cei trei bărbați își privesc vârfurile degetelor de la mâini.

— Întorc pe toate părțile o furculiță sau cine știe ce întrebare filosofică, o problemă abstractă, poate chiar cosmică, zice Ora printre dinți.

Dar știe că în curând totul va fi bine, chiar foarte bine, întotdeauna se distrează la restaurant, iar băieților le place să iasă împreună cu Ora și Ilan – fac o echipă minunată toți patru. În curând vor începe glumele, chicoteala și valurile de afecțiune, peste doar câteva clipe își va putea goli sufletul în fața lor, va putea da frâu liber acelei călduri, acelei mocniri dulci din inima ei, care – în clipe atât

de rare, mult mai rare decât ți-ai putea imagina – dau o imagine unitară fericirii și vieții de familie, însă întotdeauna, înainte ca toate acestea să se întâmple, există momentul trist și imposibil de evitat care le precede, ca un fel de tribut pe care trebuie să-l plătească celor trei bărbați ai ei pentru a-i permite să atingă dulceața fericirii. Este un adevărat ritual de schinguire bine pus la punct, pe care Ora îl percepe ca fiind îndreptat exclusiv spre ea, cu viclenie și pricepere, pe care ea însăși îl provoacă tocmai prin faptul că le dă voie să simtă cât de mult tânjește după tandrețea ce zace înăuntrul lor și pe care o ascund atât de bine de ochii ei, făcându-i drumul până acolo cât mai dificil posibil.

— De ce fac asta?

— Nu mă întreba, întreabă-i pe ei.

Iată-i pe toți trei șezând acolo, cu tot cu vârfurile degetelor lor, arzând de nerăbdare să comploteze împotriva ei și incapabili de a rezista tentației. Nici măcar Ilan nu se poate abține.

— Înainte nu era așa, spune ea, lăsând să-i scape lucruri pe care nu ar fi vrut să i le dezvăluie.

Pe vremuri ei doi formau cu adevărat o singură minte – era cât pe ce să spună un singur trup –, iar când era nevoie, se așezau în fața băieților precum un zid inexpugnabil.

— Mi-a fost un adevărat partener, însă, nu înțeleg de ce, în ultimii ani, de când băieții au început să crească, ceva a mers din ce în ce mai rău, ca și cum Ilan s-ar fi hotărât dintr-odată că a venit vremea să fie și el puțin adolescent.

Când se gândește la toate astea acum, în special în ultimul an, după despărțirea de Ilan, are impresia că se confrunta cu trei adolescenți răzvrățiți, furioși și imprudenți – lăsau mereu în urma lor capacele vaselor de toaletă ridicate, ca într-un gest de sfidare – și ar vrea să știe ce anume din ființa ei stârnise această furie infantilă și nefondată, ce îi transforma instantaneu în trei pui amenințători, rostogolind între picioare ghemul complotului lor, și de ce Dumnezeu era tocmai de datoria ei să-i salveze din ghearele tăcerii în care se cufundau la restaurant. Poate că ar trebui să-și privească și ea o dată unghiile cu încăpățănare, să fredoneze o melodie complicată până la sfârșit, până când unul dintre ei va ceda, probabil că Ofer, spiritul lui justițiar se va face auzit, ca și compasiunea lui înăscută, nevoia de a o proteja va învinge până și plăcerea de a aparține grupului celorlalți doi, însă inima Orei e inundată de tandrețe în clipa când se gândește la el, de ce să-i strice plăcerea jocului lor de bărbați, mai bine să renunțe *ea*, nu el.

Din nou aceeași veche poveste: dacă ar fi avut o fată. O fată ar fi reușit să-i vindece pe toți cu veselia ei, cu felul ei simplu și firesc de a fi. Cu tot ceea ce și Ora avea pe vremuri, dar a pierdut. Pentru că și ea a fost la un moment dat doar o copilă, să fie clar – poate nu chiar atât de fericită și nepăsătoare pe cât și-ar fi dorit, însă cu siguranță voise și încercase din răpputeri să fie genul acela de fată veselă și lipsită de griji, exact cum ar fi trebuit să fie și fiica pe care n-a avut-o niciodată. Își amintește atât de bine, îi spune ea lui Avram, momentele de tăcere ostilă dintre părinții ei, tăcere prin care mama îl pedepsea pe tatăl ei pentru vinovății pe care nici măcar nu și le putea imagina. Ora

fusesse pe atunci acul fermecat care se strecurase între mama și tatăl ei, însăilând în grabă momentul acela deșirat în urma căruia toți trei fuseseră la un pas de a cădea în prăpastie.

Tăcerea din restaurant nu dura mai mult de un minut, înțelege Avram din spusele Orei, însă părea cât o eternitate blestemată, deoarece cu toții știu că cineva trebuie să vorbească pentru a alunga tăcerea, însă cine va fi acela care o va face, cine se va ridica, cine va admite că este cel mai lipsit de demnitate, că e preșul tuturor, cel mai slab dintre toți? Cine va ceda primul și va spune ceva, fie și o prostie? Hei, la prostii mă pricep cel mai bine, își spune Ora, și chiar și o tâmpenie, oricât de mică, va fi de ajutor. De exemplu, povestea cu rusoaica aceea grasă care a intrat sub umbrela ei într-o zi în care ploua cu găleata. Nu-i ceruse permisiunea, nici nu se scuzase, ci pur și simplu îi spusese, cu zâmbetul pe buze, „Acum vom face câțiva pași împreună“. Sau ar putea să le povestească despre domnișoara aceea bătrână care venise la cabinetul ei cu o gleznă luxată și care îi dezvăluise, râzând, secretul dospirii aluatului: duce aluatul în pat, se întinde lângă el, se acoperă cu o plapumă și clipește de patruzeci de ori, după care aluatul începe imediat să se umfle! Da, Ora va sporovăi în continuare și vor râde cu toții din toată inima, întrebându-se cum și-o fi dat seama rusoaica cea dolofană că Ora e o fraieră, apoi vor face haz de domnișoara bătrână și o vor tachina pe Ora în legătură cu ceilalți pacienți pe care îi are și cu slujba ei în general, slujbă care li se părea destul de bizară, cum să te arunci așa, pur și simplu, asupra unui om complet străin și să începi să-i masezi trupul? Flacăra micuță aprinsă de ea se va înălța și va undui, iar ei trei vor fi veseli și fericiți.

— Înțelegi despre ce vorbesc eu aici? Vizualizezi tabloul sau vorbesc doar...?

El dă din cap fascinat. Poate că totuși a văzut câte ceva în barul lui, se gândește ea. Sau, poate, în restaurantul indian. Sau pe străzile pe care a umblat. Ori pe malul mării. Poate că totuși nu și-a pierdut agerimea privirii, poate că a continuat să observe și să vadă, să arunce priviri cu coada ochiului sau pe gaura cheii, să le adune pe toate înăuntrul lui – da, asta îl caracterizează foarte bine –, ca un detectiv care strânge informații și dovezi în legătură cu un caz deosebit de important, legat de umanitate în întregul ei.

— După aceea lucrurile intră în normal, suntem deja cu toții acolo, râdem, glumim și vorbim... Ei trei sunt acizi, spirituali, cinici și îngrozitor de macabri, cum erați pe vremuri tu și Ilan, exact la fel.

Inima lui Avram se umple de tristețe. Probabil simte că Ora îi ascunde ceva – ea avea mereu senzația că îi scapă ceva din sensul discuției, că există un fulger subliminal care scânteiază între ei, dar pe care ea nu îl percepe, ci aude doar mugetul tunetului care-l urmează. După ce sosește mâncarea, începe agitația schimburilor, iar partea asta îi place cel mai mult, farfuriile și bolurile trec dintr-o mână în alta, furculițele se înfig în mâncărurile celorlalți, toți patru compară, gustă, critică, dăruiesc sau împart. O cupolă a generozității și încântării coboară deasupra lor și iat-o pe Ora savurându-și în cele din urmă momentul de liniște dulce, porția de fericire. Acum le urmărește conversația superficial, discuția dintre ei nu mai reprezintă punctul central, ci chiar devine o

distracție. Are impresia că se iau peste picior unul pe altul, că se amuză văzând cum farfuriile plutesc pe deasupra mesei asemenea unor O.Z.N.-uri și ghicesc ce ar putea gândi despre ei ceilalți clienți ai restaurantului sau povestesc despre armată sau cine știe ce CD nou, dar ce mai contează, important e numai momentul acesta, îmbrățișarea.

— O porcărie, l-a auzit ea pe Ofer povestindu-i lui Adam – în special lui Adam. Ne-am petrecut toată vara vânând muște în Nebi Musa și, din câte se pare, nu le-am omorât decât pe cele mai slabe dintre ele, creând o generație de muște mult mai rezistente, cu o structură genetică mult mai puternică.

Râd. Ora se gândește că amândoi au dinți frumoși. Adam vorbește despre șobolanii care alergau în voie prin bucătăria unității lor militare. Ofer lasă povestea cea mai tare pentru final: o vulpe sau un iepure a intrat în dormitorul lor în timp ce dormeau și a furat o plăcintă întreagă din ranița cuiva. Vorbeau tare, cu voci de bas, așa cum făceau ori de câte ori discutau subiecte legate de armată, dar asta se întâmplă, poate, și din cauză că urechile lui Ofer sunt mereu pline de praf și vaselină, îi explică ea lui Avram. Ora și Ilan râdeau și iar râdeau, înghițind bucățele de pâine cu ierburi. Rolul lor era unul bine-cunoscut: reprezentau fundalul îndeajuns de încețoșat, cutia de rezonanță înăuntru a căreia copii lor se maturizau și își declarau independența și dinspre care spusele lor se întorceau spre ei asemenea unui ecou, indiferent de vârstă, făcându-i ca în cele din urmă să creadă în ele. Băieții schimbă subiectul, vorbesc acum despre accidente mai mari sau mai mici, iar Ora își dă seama acum că aproape că exista o ordine dinainte stabilită a subiectelor lor de discuție, o escaladare treptată. Adam povestește cum, în prima perioadă a serviciului militar, unul dintre comandanți le făcuse o demonstrație legată de ce li s-ar putea întâmpla dacă ar rămâne blocați în trapă: montase înăuntru o buturugă mare, după care rotise mitraliera, arătându-ne cât de ușor poate fi făcută praf o bucată de lemn atât de masivă, lucru care i s-ar putea întâmpla oricărui tanchist care iese dintr-un tanc fără să își coordoneze cum trebuie mișcările, l-a avertizat Adam pe fratele lui mai mic, iar pe Ora a traversat-o un fior.

— Avem noi un soldat, povestește Ofer, bietul băiat! Mare ratat, sacul de box al întregii companii, oricine trece pe lângă el, îi mai trage câte una, iar în urmă cu o lună a căzut de pe tanc în timpul unei misiuni, rupându-și brațul, așa că l-au trimis la C.D. – cortul disciplinar, traduce el în clipa în care întâlnește privirea Orei –, dar acolo a căzut o antenă peste el, spărgându-i capul...

Ilan și Ora se uitau oripilați unul la altul, însă știa că nu trebuie să rostească nici măcar un singur cuvânt. Orice cuvânt și orice expresie de îngrijorare ar fi fost întâmpinate cu ironie – „Fustă la stânga“, spunea Adam în glumă, avertizându-l pe Ofer de prezența Orei –, dar cei doi le observau cu siguranță privirile și fiecare primea ceea ce-și dorea, iar acum, temelile fiind deja turnate, de vreme ce părinților le fuseseră aduse la cunoștință pericolele care îi pândeau pe cei doi fii ai lor și de care nu-i mai puteau proteja, Ofer i-a informat în treacăt că, probabil, atentatorul sinucigaș care își detonase încărcătura explozivă în gara centrală din Tel Aviv și omorâse patru persoane în urmă cu

aproximativ două săptămâni trecuse prin punctul lui de control, cel aflat în responsabilitatea batalionului lui.

Ilan l-a întrebat pe un ton precaut dacă știau cu precizie când anume trecuse granița și dacă cineva considera batalionul lui ca fiind vinovat de cele întâmplate, iar Ofer i-a explicat că era foarte greu de spus cine anume fusese de serviciu în clipa aceea și mai ales că tipul putea să fi transportat un tip de explozibil imposibil de detectat cu ajutorul aparatului pe care o aveau la dispoziție în punctul de control. Ora era împietrită, dar Ilan a înghițit în sec și a spus:

— Știi ceva? Mă bucur că s-a aruncat în aer la Tel Aviv, nu lângă voi.

Ofer a fost revoltat:

— Tată, dar asta e datoria mea, de aceea mă aflu acolo: să-și detoneze bomba în fața mea, nu în Tel Aviv!

Și Ora... ce anume făcea ea în momentul acela? Totul e încețoșat, nu poate reconstitui cu precizie acele clipe. Tot ce-și aduce aminte este că s-a simțit dintr-odată searbădă, ca o cochilie goală. Ceva i se blocase în gură – probabil o bucată de pâine cu muguri de pin și seară, înmuiată în sos de nuci. Ofer și Adam se adânciseră deja într-o conversație despre un soldat pe care îl cunoșteau amândoi și care, cu ocazia zilei dedicate părinților de la finalul stagiului militar, se apropiase cu brațele deschise de un cuplu destul de ciudat, strigând „Mamă, tată, nu mă mai recunoașteți?“ Ofer, Adam și poate chiar și Ilan se prăpădeau de râs, în timp ce Ora stătea cu gura pe jumătate deschisă, privind-o pe chelnerița ce plutea asemenea unei nimfe printre mese, întrebând încetișor dacă mai au nevoie de ceva și dacă mâncarea e bună. În urmă cu două săptămâni un terorist încărcat de explozibil trecuse granița chiar prin fața lui Ofer, în timp ce tocmai asta era datoria lui: să fie ținta umană a atentatorilor, să nu le permită să ajungă la Tel Aviv.

După aceea, Ofer a devenit cât se poate de serios și le-a povestit lui Ilan și lui Adam ce se întâmplase în cursul săptămânii care tocmai se încheia și despre reținerea lui în Hebron. Îi era interzis să discute despre acest subiect, însă le putea zice în mare, cât să-și facă o idee despre cele petrecute. Îi trimiseseră într-o misiune de lichidare a câtorva persoane căutate dintr-o așezare apropiată – Ora nu-l mai asculta, fusese deja teleportată din locul acela –, lucru pe care nu-l mai făcuseră până atunci și care nu se numărase niciodată printre îndatoririle lor. Preluaseră un întreg imobil, pe care îl transformaseră în punct de observație, iar pe locatari îi închiseseră într-un singur apartament,

— Ne-am purtat frumos cu ei, a zis Ofer, aruncându-i Orei o privire cu coada ochiului.

Însă ea nu mai era deja acolo. Poate că dacă ar fi ascultat cu atenție, ar fi reușit să schimbe ceva, sau poate că nu, iar apoi (Cum a ajuns discuția în punctul acela? Abia după săptămâni și luni întregi de gândire, după ce a depus un efort aproape supraomenesc, a reușit să adune laolaltă fragmentele disparate ale acelei conversații, transformându-le într-o tapiserie coerentă a întregii serii.) Ofer l-a rugat pe Adam să-i explice nu știu ce procedură legată de arestarea unui suspect, dar nici acum nu

auzea decât frânturi, strigi de trei ori, în ebraică și în arabă, stai, cine-i acolo? Iar după aceea, tot de trei ori, stai că trag (Adam), *uakef uala batuhak* (Ofer), după care armezi și țintești la un unghi de șaizeci de grade (din nou Ofer?). Pe urmă tragi (Adam) – muzica vocilor lor, conștientiza Ora ca prin ceață, era aceeași de pe vremea când învățau împreună pentru examenele la gramatică ale lui Adam, când acesta din urmă juca rolul profesorului, iar Ofer pe cel al elevului –, tragi la picioare, da, de la genunchi în jos, prin lunetă, dar dacă nu se oprește, ridici ținta spre mijlocul trupului, spre masă, și tragi ca să ucizi. Ofer recunoaște posomorât că nu-și aduce aminte cu exactitate ce înseamnă „masă“, iar Adam îi răspunde ironic, nu ai învățat nici un pic de fizică la școală? Și Ofer zice, ba da, dar unde e „masa“ într-un om? Adam îi spune în bătaie de joc, pe vremea când făceam armata în Teritorii, ne spuneau să țintim între sfârcuri, și Ofer răspunde, la ultimul antrenament am nimerit manechinul în stomac, iar instructorul mi-a strigat, ți-am zis să tragi la genunchi! Așa că i-o fac și întreb, domnule, dar nu cade oricum? Râd amândoi, iar Ofer îi aruncă Orei o privire precaută, știe că ei nu îi plac glumele de felul acesta, în timp ce Adam, care o știe la fel de bine, spune cu un rânjel, unii soldați au impresia că arabii au lipită de față o țintă exact ca aia de la orele de antrenament.

Și iat-o din nou acolo, cu ei, s-a întors, defecțiunea temporară a creierului ei a fost remediată. Simțise că parcă întreg trupul i-ar fi fost traversat de un curent electric în clipa în care Ofer spusese: „Tată, dar asta e datoria mea, de aceea mă aflu acolo: să-și detoneze bomba în fața mea, nu în Tel Aviv!“. Râde cu ei, râde în ciuda faptului că nu dorește s-o facă, râde fiindcă ei trei râd și nu-și poate permite să rămână în afara cercului lor hohotitor. Dar ceva nu e în regulă. Privește neajutorată de la Ilan la Ofer, de la Ofer la Adam și înapoi. Ceva miroase ciudat, iar ea râde nervos și încearcă să-și dea seama dacă simt și ei același lucru, fiindcă în fracțiunea aceea de secundă în care s-a simțit ca electrocutată, a văzut ceva, o imagine cât se poate de reală și de tangibilă a cuiva care a dat buzna în restaurant de undeva de pe câmpiile din jur, a sărit pe masă, și-a dat pantalonii jos, s-a ghemuit în mijlocul lor și a deșertat din intestinele sale, peste farfuriile, paharele și mâncărurile pe care le aveau ei în față, o movilă uriașă și urât mirositoare de căcat. Iar ei, cei trei bărbați ai ei, continuau să discute ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, toată lumea de la mesele din jur se purta normal, în timp ce nimfele pluteau și gângureau, cum vă simțiți, mâncarea e bună? Și totuși ceva era în neregulă, de parcă toți ceilalți absolviseră un curs unde învățaseră cum să se poarte în cazul în care fiul lor spune, tată, dar asta e datoria mea, de aceea mă aflu acolo, să-și detoneze bomba în fața mea, nu în Tel Aviv, numai ea chiulise de la o mulțime de cursuri, iar aerul din restaurant devine dintr-odată foarte fierbinte, de nesuportat, apoi înțelege ce se întâmplă, vede semnele apropiindu-se din ce în ce mai mult și începe să transpire abundant. A mai trecut prin astfel de crize, e ceva care ține exclusiv de latura trupească, o nimica toată, simple bufeuri pe care îi este imposibil să le controleze, asalturile menopauzei, o mică intifada a corpului. I s-a mai întâmplat la ceremonia de încheiere a stagiului militar de bază, la parada din curtea unității din Latrun, când soldații au trecut în formație

prin dreptul unui zid uriaș pe care erau înscrise mii de nume de soldați căzuți la datorie. La fel pășise și în timpul exercițiului demonstrativ de la Nebi Musa, la care fuseseră invitați să participe și părinții și în alte două sau trei ocazii. O dată îi cursese sânge din nas, altădată vomitase, iar altădată izbucnise într-un plâns isteric, însă acum – râde forțat –, acum crede că va face diaree și e posibil să nu ajungă până la toaletă, e rău de tot, așa că își încordează întreg trupul, până ce i se schimonosește fața. Cum de nici unul nu observă ce se întâmplă cu ea? Îi privește epuizată pe fiecare în parte în timp ce vorbesc între ei, e bine că râd, râdeți, râdeți, se gândește ea, eliberați tensiunea acumulată pe parcursul întregii săptămâni, dar toată infrastructura trupului ei se prăbușește, se simte asemenea unei cochilii înăuntrul căreia curg doar fluide. Este o nucă de cocos. Poate or fi actori? Poate că pe membrii familiei ei i-au înlocuit alți oameni? Inima îi bate cu putere. Cum de nu o aud? Cum de nu îi aud inima? Singurătatea o înconjoară. Beciul singurătății din copilărie. Este atât de cald aici! Jur că mă simt ca și cum ar fi aprins toate cuptoarele și ar fi închis toate ferestrele. Și pute. Îngrozitor. Îi e greață. Trebuie să-și vină în fire, dar mai ales trebuie să facă în așa fel încât să nu le arate nimic, să nu le strice seara asta minunată, fericită, se simt atât de bine, sunt atât de veseli, prin urmare nu are voie să le spulbere momentul acesta cu prostiile lipsite de sens născute din trupul ei. Peste doar câteva secunde își va recăpăta controlul, e numai o chestiune de voință, pur și simplu nu trebuie să se gândească la hotărârea, responsabilitatea și tonul grav din vocea lui din clipa în care rostise „Tată, dar asta e datoria mea, de aceea mă aflu acolo: să-și detoneze bomba în fața mea, nu în Tel Aviv!“. Iar acum, în fața mutrelor zâmbitoare ale lui Ilan, Adam și Ofer, uite-l, Dumnezeuule, se întoarce iar, vine încă o dată, țopăind printre libelulele delicate – „E totul bine? E totul în regulă?“ –, și sare direct în mijlocul mesei, cu picioarele desfăcute, deșertând încă o movilă uriașă de căcat, iar înăuntrul ei se stârnește un val de groază, peste câteva clipe în trupul ei nu va mai rămâne nici un loc gol, îi va țâșni prin gură, prin ochi, prin nări, așa că Ora înghite totul cu disperare, înfundându-și orificiile trădătoare, dar nu se poate gândi acum decât la ușurarea aceluia bărbat, la ușurarea nemărginită și scandaloasă a nenorocitului care a sărit în mijlocul mesei lor cu picioarele lui groase și s-a căcat fără rușine printre farfuriile albe și fine, printre paharele delicate de vin, printre șervețele și crenguțe de asparagus, aplecându-se și lăsând să iasă din el o balegă mare, aburindă și toxică. Ora încearcă din răspuț să-și desprindă privirea de la mijlocul mesei, de la diavolul uriaș și seducător care îi zâmbește cu farmec, cu farmecul lui de excrement, nu este, nu este aici, peste câteva clipe o va spinteca și va năvăli afară dinăuntrul ei, așteptați-mă o clipă, ciripește ea pe un ton fermecător, cu buzele țuguiate, după care se ridică de la masă.

Odată, demult, imediat după ce Ofer fusese recrutat și trimis în Teritorii – „Asta e altă poveste“, îi zice ea lui Avram, „nu are nici o legătură cu ceea ce s-a întâmplat la restaurant, dar mi-am amintit acum așa, pur și simplu, fără nici un motiv“ –, locuiau deja la Ein Kerem, iar ea a auzit la un

moment dat un sunet ciudat venind dinspre scara din spatele casei, care ducea către grădină, așa încât a mers pe urmele lui și a ajuns până în capătul curții, unde l-a văzut pe Ofer stând jos, îmbrăcat într-o pereche de pantaloni scurți și o cămașă militară – venise într-o scurtă permisie – și ciopliind frumos cu briceagul o bucată de lemn. L-a întrebat ce voia să facă, iar el a privit-o ironic, ridicând din sprâncene, și a întrebat-o la rândul lui:

— Cu ce seamănă?

— Cu un toiag rotunjit, a răspuns ea.

Ofer a zis, zâmbind:

— E o bătă. Bătă, ți-o prezint pe mama, mamă, ți-o prezint pe bătă.

— La ce îți trebuie o bătă? a întrebat ea.

Ofer a râs.

— Ca să bat vulpițele.

Atunci Ora l-a întrebat dacă armele de la unitate nu-i erau de ajuns pentru a se apăra, iar el a zis:

— Nu ne dau bâte, iar de bâte ai cea mai mare nevoie. Sunt armele cele mai eficiente, având în vedere situația în care ne aflăm.

Ora i-a mărturisit că vorbele lui o sperie și atunci el a întrebat-o:

— Ce ți se pare în neregulă la o bătă, mamă? În felul ăsta faci minimum de uz de forță.

Ora, cu un cinism total nespecific ei, l-a întrebat dacă nu cumva au și o prescurtare pentru asta, MUF sau cine știe ce altceva. Însă Ofer i-a răspuns răbdător:

— Bătele previn violența, mamă, nu o stârnesc.

— Și totuși, a spus Ora, nu am voie să mă simt prost când îmi văd fiul șezând aici și ciopliindu-și o bătă?

Ofer nu a mai spus nimic.

— De obicei evită să intre în astfel de discuții cu mine, îi zice ea lui Avram. Nu a avut niciodată forța necesară pentru astfel de conversații. Se justifică spunând că problemele politice nu-l interesează absolut deloc. Își face pur și simplu datoria, atâta tot.

Ofer i-a promis totuși că se va gândi la cele întâmplare după ce totul se va termina. A continuat să-și cioplească bâta până când a devenit netedă și rotundă. Ora a stat lângă el, în capătul scării, privindu-i hipnotizată mișcările pline de îndemânare ale degetelor.

— Are niște mâini tare pricepute, îi spune ea lui Avram. Ar trebui să vezi câteva lucruri făcute de el. O masă rotundă pentru salon. Și patul pe care l-a făcut pentru noi.

Ofer a înfășurat capătul rotund al bătei într-o bucată de cauciuc elastic. Ora a coborât treptele și i-a spus că ar vrea s-o atingă. Din cine știe ce motiv, era important pentru ea s-o atingă, să simtă cum e când te lovește – „un elastic negru, tare și neplăcut la atingere“, îi povestește ea lui Avram, iar el înghite în sec și privirea i se pierde în depărtare –, apoi fiul ei i-a înfășurat întreaga suprafață într-un șiret maroniu și abia atunci bâta a fost gata.

— Acela a fost și momentul când Ofer a făcut *mişcarea*, îi spune ea lui Avram și îi arată cum și-a lovit de trei ori cu ea palma deschisă, ca pentru a-i evalua forța, pentru a-i estima puterea ascunsă, după care a început să se joace cu ea așa cum te joci cu un animal periculos, al cărui proces de îmblânzire e abia la început. Când l-am văzut pe Ofer stând acolo și cioplindu-și o bătă, a fost un moment foarte greu pentru mine, mărturisește ea. Era important pentru mine să o știi, adaugă ea cu buzele strânse, iar Avram încuviințează printr-o mișcare a capului, dându-i de înțeles că acceptă și astfel de informații.

— Unde rămăsesem?

— La îmbrățișări, îi amintește el. Și la restaurantul acela.

Îi place felul cum întreabă de fiecare dată „Unde rămăsesem?”. Ori de câte ori o face, pe chipul ei apare o fetișcană sentimentală, visătoare și aiurită.

— Da, oftează ea, sărbătoream ziua de naștere a lui Adam și, ca să fiu sinceră, nu am știut decât în ultima clipă că vor fi amândoi acasă în sâmbăta aceea. Adam era cantonat la Bik'ah, iar Ofer la Hebron, de unde îi dăduseră voie să plece în ultimul moment, cu o mașină care venea la Ierusalim, așa încât ajunsese acasă foarte târziu, îngrozitor de obosit, ba chiar i se și închiseseră ochii de câteva ori în timpul cinei. Am aflat după aceea că avusese o săptămână dificilă, iar atunci era atât de extenuat, încât abia dacă știa unde se află.

Avram o privește, așteptând mai multe detalii.

— Dar a fost o seară frumoasă, spune Ora, omițând cu mult tact să-i pomenească despre brusca ei indigestie, care nu-i permisesse să mănânce aproape nimic. Iar după aceea am propus să închinăm cu toții în cinstea lui Adam, continuă ea pe același ton încordat, sperând că a reușit să-i capteze atenția lui Avram, făcându-l să uite de oboseala lui Ofer și să renunțe la întrebările despre acest subiect. Căpătaserăm obiceiul de a ține un mic toast în cinstea persoanei sau a evenimentului pe care îl sărbătoream...

Ora ezită din nou:

— Toate problemele astea de familie ale noastre, toate micile noastre ritualuri îți provoacă durere?

Dar ochii lui spun: Continuă, continuă odată.

— Și Adam, zice ea, ca de obicei, nu ne dă voie să închinăm în cinstea lui – nu în public, unde oamenii din jur ne-ar putea auzi. În privința asta îi seamănă leit lui Ilan.

Avram zâmbește și spune:

— Da. Doamne ferește să te audă toți oamenii ăia, care și-au rezervat mesele în avans, cu luni de zile în urmă, numai ca să asculte ce vorbiți voi!

— Exact, răspunde ea entuziasmată, numai că în seara aceea Adam a spus că e de acord, cu condiția s-o facă Ofer. Eu și Ilan am încuviințat imediat, surprinși de faptul că acceptase. Mă

gândeam că eu îi voi face urările mai târziu, când voi rămâne singură cu el, sau că i le voi scrie – mereu i-am scris câte o urare de ziua lui, de fapt tuturor, deoarece cred... am crezut că zilele de naștere reprezintă momente foarte bune pentru a face o trecere în revistă a unor perioade sau întâmplări și știam că-mi păstrează aceste felicitări... Ascultă, spune ea, ți-ai dat seama că noi vorbim cu adevărat aici?

— Așa umblă vorba, zice el.

— Va trebui să străbatem țara pe jos de trei ori pentru a reuși să ne spunem totul.

— Nu-i o idee rea, răspunde Avram.

Ora tace.

— „Unde rămăsesem?“ întrebă după un timp Avram în locul ei și răspunde tot el: La restaurant.

La toastul lui Ofer.

— Aaa, la ziua de naștere.

Și se cufundă în sine. Sfârșitul acela de săptămână. Ultimele clipe ale fericirii lor timide și fragile. Deodată înțelege ce a făcut pe parcursul acelor ultime zile. A adus în fața lui Avram un elogiu familiei care a fost și care nu va mai fi niciodată.

Ofer și-a plecat capul, cuprinzându-și-l cu ambele palme și gândindu-se câteva minute. Nu s-a grăbit deloc.

— Mereu a fost puțin mai încet decât Adam, adaugă ea. Toată ființa lui are ceva mai greoi, ceva mai rigid în mișcări, în felul de a vorbi, chiar și în simpla lui prezență. În general, oamenii care nu-i cunosc cred că el e mai în vârstă decât Adam și a fost foarte frumos din partea lui să trateze cu seriozitate rugămintea fratelui său. Atunci a zis că, înainte de toate, vrea să spună cât de mult se bucură să fie fratele mai mic al lui Adam. A mărturisit cum reușise să-l cunoască și mai bine în acei ultimi ani, după ce urmasa același liceu și fusese recrutat în același batalion, văzându-l prin ochii celorlalți oameni care-l cunoscuseră, profesori, soldați și ofițeri. La început îl enerva la culme faptul că toată lumea îl numea din greșeală Adam, tratându-l ca pe fratele mai mic al acestuia, dar acum...

— Serios, a spus Ofer cu tonul lui blând, hârâit și profund, oamenii vin mereu și-mi povestesc despre tine: ce om extraordinar ești, ce prieten bun, cum preluai tot timpul inițiativa. Cu toții îți știu glumele și fiecare băiat din batalionul nostru are câte o poveste despre cum l-ai ajutat, cum l-ai încurajat când era la pământ...

— Adam? încearcă precaut Avram să clarifice lucrurile. Despre Adam vorbești, nu?

— Da, zice ea râzând, și pe noi ne-a luat prin surprindere această latură a lui Adam, complet necunoscută nouă. Ilan chiar a spus că Ofer distruge reputația pe care Adam s-a chinuit vreme de ani de zile să și-o clădească acasă.

— Sau jocul de bingo pe care l-ai inventat, a zis Ofer râzând, și pe care toată lumea de la școală și-l amintește încă.

— Ce joc? I-a întrerupt Ilan.

— Alegi șapte cuvinte pe care un profesor e foarte puțin probabil să le rostească în timpul orelor – de exemplu „pizza“, „dansatoare din buric“ sau „eschimos“ –, iar la începutul lecției toți elevii au în față o listă cu aceste cuvinte și le pun profesorilor întrebări aparent inocente, care par să aibă legătură cu materia predată, dar sunt menite să-l determine să le folosească în răspunsul lui.

Ilan s-a aplecat puțin în față, cu o scânteie în ochii lui verzi, și și-a încrucișat încet degetele mâinilor.

— Și, desigur, profesorul nu știe nimic despre asta.

— Nimic, a zâmbit Adam. E fericit să descopere brusc că elevii sunt interesați de lecția lui plictisitoare.

— Aha! a zis Ilan, privindu-l cu admirație pe Adam. Am crescut la sân un adevărat șarpe.

Adam și-a plecat capul cu modestie. Ofer i-a zâmbit lui Ilan:

— O „scânteie de geniu“, nu crezi?

Ilan i-a dat dreptate, lovind ușor umărul lui Ofer cu propriul umăr. Ora încă nu înțelegea regulile jocului, iar ceea ce înțelegea nu-i plăcea câtuși de puțin. Ardea de nerăbdare să se întoarcă la ceea ce Ofer îi spusese lui Adam.

— Și cine câștigă? a întrebat Ilan.

— Cel care-l face pe profesor să rostească cele mai multe cuvinte scrise pe listă.

— Aha, a clătinat Ilan din cap. OK. Dă-mi un exemplu, ca să văd cum îl făceați pe profesor să spună un anumit cuvânt.

— Dar Ofer tocmai îi povestea ceva lui Adam, le-a amintit Ora.

— O clipă, mamă! a zis Ofer pe un ton vesel. Asta-i cu adevărat tare. Hai, spune-mi un cuvânt.

— Alege tu unul, a spus Adam.

— Dar eu nu trebuie să-l aud, eu sunt profesorul, a râs Ilan.

Băieții și-au apropiat capetele, au șoptit, au râs și au încuviințat.

— Este o lecție de istorie, a spus Adam.

— Atunci hai să predau „afacerea Dreyfus“, a hotărât Ilan. Îmi mai aduc aminte câte ceva din episodul ăsta.

Ilan a început să povestească despre ofițerul francez de origine evreiască acuzat de trădare, în timp ce Ofer și Adam îl bombardau cu întrebări. El vorbea despre proces, despre reducerea la tăcere a apărătorilor lui Dreyfus, despre condamnare. Băieții erau mai degrabă interesați de familia ofițerului, de cutumele ei, de veșminte și hrană. Ilan urma neabătut firul poveștii, evitând capcanele întinse de ei. Theodor Herzl și-a făcut apariția în sala tribunalului și a asistat la umilirea publică a lui Dreyfus. Întrebările s-au înmulțit. Ora s-a sprijinit de spătarul scaunului, privindu-i, iar cei trei se simțeau urmăriți de ochii ei, astfel încât au început să grăbească ritmul. Dreyfus a fost găsit vinovat, întemnițat și exilat în Insula Diavolului, iar Émile Zola și-a scris celebrul *J'accuse!*, apoi

Esterhazy a fost prins și condamnat, Dreyfus a fost eliberat – însă pe băieți îi interesa subiectul Herzl. *Statul evreiesc* a văzut lumina tiparului, după care au urmat întâlnirile lui Herzl cu sultanul turc și cancelarul german. Ilan s-a aplecat înainte și și-a lins buzele. Ochii îi străluceau. Băieții îl flancau, salivând asemenea unor lupi tineri care au încolțit un taur. Ora și-a dat seama că transpirase toată, deși nu era sigură cu care dintre ei ținea. Inima ei era alături de băieți, dar ceva din entuziasmul lor sălbatic îi schimonosea fața, făcând-o să-l compătimizească pe Ilan și firele cenușii care se înmulțeau la tâmplele lui. Primul congres sionist a avut loc la Basel, a fost publicată *Altneuland*, Regatul Unit al Marii Britanii le-a oferit sioniștilor posibilitatea de a-și crea un stat pe o bucată întinsă din teritoriul Ugandei, „teritoriu care se va dovedi minunat pentru sănătatea albilor“, a citat Ilan, amintindu-și vremurile când încă mergea la școală, iar Adam întrebă cum ar fi stat lucrurile dacă această propunere ar fi fost acceptată, cum ar fi fost întoarsă cu susul în jos toată Africa după ce ar fi început evreii să freamăte de nerăbdarea hiperactivă care-i caracterizează.

— Și puteți fi siguri, a adăugat Ilan, că în doar un minut și jumătate am fi avut de luptat cu un antisemitism bine înrădăcinat. Atunci am fi fost obligați să ocupăm Tanzania.

— Și Kenya, și Zambia, a spus Ofer, râzând.

— Desigur, doar pentru a ne proteja în fața urii lor.

— Și pentru a aduce în inimile lor dragostea față de Israel și a le oferi puțin *Yddishkeit* cu supă de pui, a adăugat Adam, rostogolindu-se de răs.

— Ca să nu mai vorbesc de *gefilte fish*, a chicotit Ilan.

Și-atunci băieții au sărit veseli și au strigat:

— Bingo!

Chelnerița a adus felurile principale. Ora își aduce aminte fiecare porție în parte. Adam comandase filé de vită, Ilan ceruse pulpă de găscă, iar Ofer, friptură în sânge. Își amintește cum privirile îi erau atrase de carnea aproape crudă din farfuria lui Ofer. Îi era dor de fiul ei cel vegetarian. Pe parcursul săptămânilor și lunilor care au urmat acestui moment, în timpul nopților albe și al zilelor de coșmar, când își derula în minte, minut cu minut, întâmplările acelei seri, se întreba ce fusese cu adevărat în mintea lui Ofer când mâncase friptura aceea sau în timpul jocului de bingo și dacă într-adevăr nu-și mai amintea nimic din toate astea. Pe de altă parte vorbiseră despre ocupație și ură, ba chiar și despre întemnițare și eliberare. Pomeniseră până și despre reducerea la tăcere a cuiva. Cum fusese posibil ca înăuntrul lui să nu sune nici un fel de alarmă, cum de nu făcuse nici cea mai slabă legătură între toate astea și, de exemplu, bătrânul legat la gură și încuiat într-un depozit frigorific de la subsolul unui depozit din Hebron?

— Era pur și simplu foarte obosit, spune ea fără nici o legătură cu ceea ce zicea mai devreme. Ochii îi erau pe jumătate închiși și abia își ținea capul pe umeri. Nu mai dormise de două nopți și băuse trei beri, însă glumele și jocul reușiseră cumva să-l țină treaz.

A existat un moment, se gândește ea, în care a părut că-și aduce aminte. I-a cerut lui Adam telefonul și a vrut să sune la unitate. Ora vede: a luat telefonul în mână. A ridicat din sprâncene. Fruntea i s-a încrețit. Încerca să-și învingă oboseala, să-și amintească ceva. Dar în clipa aceea a văzut ecranul telefonului, observând nu știu ce funcție nouă, pe care nu o cunoștea. Adam i-a făcut apoi o demonstrație.

Ora a spus:

— Ofer, nu ai terminat toastul în cinstea lui Adam.

— Las-o baltă, a pufnit Adam și s-a aruncat asupra fripturii din farfurie.

— Nu-i corect! a implorat Ora. Până acum nu a spus aproape nimic.

— Numai dacă vrea, a zis Adam. Și fără viori, vă rog.

Ofer a devenit iar serios. Fața îi era când blândă, când dură. Buzele lui frumos conturate, generoase – buzele lui Avram –, se mișcau încontinuu, independent de el. A pus jos furculița. Ora a observat schimbul de priviri amuzate dintre Adam și Ilan: aveți grijă, spuneau ochii lor, pregătiți-vă batistele.

— Adevărul este, a zis Ofer, că nu știu cum m-aș fi descurcat în viață fără ajutorul tău, fără grija ta, care m-a ocrotit în multe situații despre care mama și tata nici măcar nu au habar.

Asta i-a luat prin surprindere. Ora a ciulit urechile. La fel și Ilan.

— Fiindcă noi cunoșteam doar situațiile în care balanța atârname în cealaltă parte, când Ofer avusese grijă de Adam, spune Ora. Și deodată Ofer a deschis dinaintea ochilor noștri o lume despre care nu știuserăm nimic până atunci, dar care sperasem să existe. Înțelegi ce vreau să spun? Înțelegi?

Avram dă din cap cu putere. Buza inferioară îi acoperă întreaga gură.

— Și l-am văzut pe Adam plecându-și privirea, cu pielea grumazului îmbujorându-i-se, iar în clipa aceea am știut că era adevărat.

— Și cred, a spus Ofer, că nimeni din lumea asta nu mă cunoaște mai bine ca tine, nu-mi cunoaște cele mai tainice cotloane ale sufletului cum le cunoști tu, omul care încă de la început, din clipa în care m-am născut, nu mi-a făcut decât bine.

Adam tăcea. Nu a rostit nici un cuvânt, nu a spus nici o glumă. Ora avea impresia că își dorea ca ea și Ilan să audă acele lucruri.

— Și nu există om pe lumea asta în care să am mai multă încredere decât în tine, pe care să-l prețuiesc și să-l iubesc mai mult. Nu există.

Ora și Ilan și-au plecat capetele, pentru ca băieții să nu le vadă ochii.

— În ciuda faptului că mă înfuriam tot timpul pe tine, mai ales când îmi țineai predici sau îți băteai joc de gusturile mele în materie de muzică.

— Guns N' Roses nu-i muzică, a intervenit Adam. Iar Axl Rose nu-i muzician.

— Dar pe vremea aceea nu știam toate lucrurile astea și eram atât de furios pentru că-mi stricai plăcerea de a-i asculta! Mai târziu mi-am dat seama că aveai dreptate. Și astfel m-ai făcut să devin

un om mai bun în toate privințele, a continuat Ofer, m-ai ținut la distanță de tot soiul de porcării și, în ciuda faptului că nu ai fost deloc genul bătauș și nu-i puteam amenința pe copiii care mă pocneau că îl chem pe fratele meu mai mare să le tăbăcească fundul, am simțit mereu că-mi acoperi spatele, că nu vei permite niciodată nimănui să-mi facă ceva rău.

Ofer a roșit, ca și cum de-abia atunci și-ar fi dat seama cât de departe își permisesese să meargă.

A urmat o tăcere lungă. Capetele tuturor erau aplecate. Atinseseră miezul lucrurilor. Ora își ținea respirația, rugându-se ca Ilan să nu încerce tocmai acum să spună o glumă. Ca nici unul dintre ei să nu cadă pradă reflexelor lor necondiționate de comedianți.

— Sănătate, a spus încetișor Ilan. Să închinăm în cinstea familiei noastre.

Avea lacrimi în ochi și o privea cu recunoștință. A ridicat paharul înspre paharul ei.

— Sănătate, au spus Adam și Ofer și, spre surprinderea ei, și băieții o priveau fix și ridicaseră paharele spre ea.

— Să bem în cinstea familiei noastre, a adăugat Ofer încet, iar ochii li s-au întâlnit pe o frecvență complet nouă, moment în care ea și-a spus „Știe“.

— După aceea, povestește Ora, a rămas puțin încremenit, parcă uluit de propriul lui discurs, apoi și-a luat iar capul în mâini, așa, iar Adam s-a întors și l-a îmbrățișat, o îmbrățișare în adevăratul sens al cuvântului, cu ambele brațe înlănțuite în jurul lui (Avram vede, vede, îi vede), și, în ciuda faptului că Adam pare mic în comparație cu el, l-a cuprins cu totul, iar capul lui Ofer era în continuare aplecat, uite-așa.

Ora își amintește: un cap frumos, perfect modelat. Pe vremea aceea nu se rădea în cap. Era atât de blond după ce se tunde! Preț de o secundă păru că Adam îi miroase părul lui Ofer, așa cum făcea în copilărie, când Ofer era doar un prunc, după ce Ora îi îmbăia.

Capul ei reconstituie în mod inconștient mișcarea, cuibărindu-se în propriul umăr.

— Eu și Ilan îi priveam, iar în clipa aceea am avut un sentiment... poate că și Ilan a simțit, nu l-am întrebat niciodată...

— Ce sentiment? întreabă Avram.

— Când i-am văzut îmbrățișați în felul acela, am știut deodată, cu tot trupul și sufletul, că și după ce eu și Ilan nu vom mai fi, ei doi vor rămâne în continuare împreună, nu se vor despărți niciodată, nu se vor înstrăina unul de celălalt și se vor ajuta ori de câte ori va fi nevoie. Vor fi o familie, înțelegi?

Colțurile gurii lui Avram se întind din ce în ce mai tare, într-un zâmbet chinuit.

— Ce se va întâmpla, Avram? îl privește ea cu ochii scăldați în lacrimi. Ce se va întâmpla dacă el...

— Povestește-mi, spune Avram, aproape urlând. Povestește-mi despre el.

Drumul de întoarcere de la restaurant a fost cât se poate de plăcut. Toată lumea era sătulă,

binevoitoare și generoasă, băieții au cântat o melodie idioată difuzată în timpul spectacolului de televiziune Monty Python, despre un personaj cu probleme de identitate sexuală, căruia îi plăcea să poarte haine femeiești, și Ora a observat imediat devierea entuziastă de la puritanismul lor obișnuit, ca și cum aceasta ar fi fost încă o recunoaștere a faptului că acum își percepeau părinții ca pe niște adulți. Stăteau pe bancheta din spate, își loveau genunchii, burțile și piepturile în timp ce cântau – pieptul lat al lui Ofer scotea un sunet înfundat, ca de tobă, care Orei i se părea incitant – și se întrebau la ce bar ar putea merge, în vreme ce Ilan și Ora erau uimiți de faptul că aveau încă destulă energie pentru a hoinări prin baruri la o oră atât de târzie, când Ofer abia dacă putea ține ochii deschiși. Ilan i-a rugat să nu meargă amândoi în același loc, amintindu-le că în urmă cu o lună un terorist cu o încărcătură explozivă fusese prins în timp ce încerca să pătrundă într-un bar din Ierusalim, așa încât Adam și Ofer și-au ridicat mâinile în dreptul inimii, jurând pe un ton serios că se vor despărți. Ofer se va duce în Tikva Shahid, iar Adam la clubul de noapte Martirii Hezbollah, după care, au spus ei, se vor întâlni în piața Cele Șaptezeci de Fecioare, unde vor mai pierde timpul, în general în zonele foarte aglomerate, împrietenindu-se cu indivizi cu trăsături orientale puternice și priviri pătrunzătoare.

A doua zi dimineața, la ora opt – Adam și Ofer dormeau încă, se pare că veniseră acasă în zori –, ea și Ilan erau în bucătărie, învăluți încă în atmosfera serii precedente, și se pregăteau pentru plimbarea de dimineață. Înainte să iasă, făcuseră pentru băieți o salată mare, chifle *jachnun*, ouă fierte tari și sos de roșii, ca să aibă când se vor trezi. Curățau, tăiau și vorbeau încetșor între ei despre cină, despre lucrurile pe care i le spusese Ofer lui Adam și despre îmbrățișarea lor. Deodată s-a auzit o bătaie ușoară în ușă, apoi sunetul strident, hotărât și straniu al soneriei.

Ilan și Ora s-au uitat unul la celălalt. Nu avea nici un sens și totuși felul acela de a suna la ușă într-o dimineață de sâmbătă nu putea însemna decât un singur lucru. Ora a pus jos cuțitul și s-a uitat spre Ilan, moment în care ochii lui s-au dilatat, gata să-i iasă din orbite, iar în ei a fulgerat o scânteie de nebunie, de frică aproape animalică. Totul în jurul lor și-a încetinit ritmul și în cele din urmă a încrămenit. Chiar și faptul că știa că Ilan și Ofer erau acasă... dar poate că nu erau.

— Nu i-am mai văzut de o noapte întreagă, iar o noapte înseamnă mult timp în țara asta. Poate că s-a întâmplat ceva. Poate că i-au chemat de urgență înapoi la unitate. Nici măcar n-am ascultat știrile. Cum de nu am deschis radioul, să ascultăm știrile?

Ochii Orei căutau cheile mașinii, pe care Adam o luase cu o noapte în urmă. I se părea că le vede atârând în cui, dar poate că erau altele. Încă un țârâit al soneriei. Sunt acasă, amândoi sunt acum acasă, își repeta neînduplecată Ora, dorm și nimic din toate astea nu poate avea legătură cu ei. Poate că au uitat luminile aprinse în mașină – asta putea accepta bucuroasă. Încă o bătaie fermă în ușă, dar nici unul dintre ei nu s-a mișcat, cerând parcă să-și poată ascunde propriile existențe în locul acela.

Totul a căpătat deodată aerul ciudat al unei repetiții, ca și cum s-ar fi pregătit pentru ceva ce îi amenințase mereu din umbră, dar cu toate astea nu reușeau să-și joace rolurile. Ilan s-a sprijinit cu o

mână de teighea. Ora observă cât de mult se maturizase, cât de mult îmbătrânise în anii din urmă, de când băieții fuseseră recrutați. Fața îi era suptă, aproape înfrântă, iar ea îi citea gândurile pe trăsăturile ei. Iată că dulcea iluzie în care trăiseră până atunci se spulbera, celula lor conspirativă fusese demascată. Timp de douăzeci de ani pășiseră pe aerul de deasupra abisului, mereu conștienți de existența lui undeva acolo, jos, iar acum se prăbușeau, se prăbușeau pentru totdeauna, iar viața lua sfârșit, viața lor de până atunci lua sfârșit.

Ar fi vrut să se apropie de el, iar el s-o îmbrățișeze, s-o înfășoare cu trupul lui, așa cum făcea mereu, însă nu se putea mișca. Soneria țârâi iar spart, iar pentru o clipă Ora avu bizara senzație că era părtaşă la două dimensiuni ale unei realități total diferite: într-una Adam și Ofer dormeau adânc în paturile lor, iar în cealaltă reprezentanții armatei veniseră să-i informeze asupra morții unuia dintre ei. Cele două dimensiuni nu intrau în contradicție una cu cealaltă. Apoi l-a auzit pe Ilan spunând în șoaptă:

— Deschide ușa, de ce nu deschizi?

Ora a spus pe un ton străin:

— Dar sunt amândoi acasă, nu-i așa?

El a ridicat din umeri cu o nefericire supusă, ca și cum ar fi vrut să spună, și ce dacă sunt acum acasă, cât timp vom mai putea să-i protejăm? Ora s-a gândit deodată: dar care dintre ei? Memoria încețoșată i-a fost străpunsă de o amintire: „ia o pălărie, pune înăuntru două bucățele de hârtie...”

Ora a deschis ușa, a descoperit, spre groaza ei, doi bărbați impunători, îmbrăcați în uniforme militare, doi ofițeri foarte tineri, iar ochii ei au alunecat în spatele lor, căutând medicul care îi însoțește mereu atunci când au de transmis asemenea vești, însă nu erau decât ei doi. Unul dintre ei avea gene foarte lungi și dese, ca o perie fină. Faptul că observa asemenea detalii dovedea încă o dată că îi lipsea cu devârșire instinctul de supraviețuire – în țara asta trebuie să fii mereu în gardă. Celălalt, a cărui față era încă presărată de coșuri și care ținea în mână un document scos la imprimantă, cu o ștampilă mare în josul foii, a întrebat dacă Ofer este acasă.

Bărbatul pe care îl întâlneră pe malul râului Kedesh lăsase câteva pagini libere la sfârșitul caietului, iar Ora le acoperă cu scrisul ei de mână micuț:

Mii de minute și ore și zile, milioane de fapte, nenumărate acțiuni și încercări și greșeli și cuvinte și gânduri, toate pentru a face un om în această lume.

Îi citește lui Avram. Avram spune imediat:

— Va fi bine, vei vedea, facem totul pentru ca el să fie bine.

— Chiar crezi asta?

— Cred că tu știi întotdeauna exact ce trebuie făcut. Întotdeauna.

După o scurtă pauză, continuă:

— Dă-mi să văd.

Ea îi întinde caietul. Avram îl prinde cu o mișcare precaută și citește în șoaptă, pentru el:

— Mii de minute și ore... nenumărate acțiuni... greșeli... toate pentru a face un om în această lume.

Așază caietul în poală și o privește pe Ora, iar în ochi îi plutește un nor de teamă întunecat și difuz.

— Adugă o propoziție, spune ea fără să se uite la el, întinzându-i creionul. „Un om care poate fi distrus atât de ușor.“ Scrie.

Și el scrie.

— Hai să vedem cum stăm cu parantezele multiple. Știi să le rezolvi?

— Începi cu parantezele pătrate, după care treci la cele rotunde?

— Hai să facem după exemplu. Ai unul aici.

— Dar sunt o grămadă de numere... Nu poți s-o faci tu în locul meu?

— Și cum vei învăța dacă le rezolv eu în locul tău?

— Nu ai pic de milă față de un biet copil?

— Gata, n-o mai face pe deșteptul! Și stai cu spatele drept, Ofer! Mai ai puțin și atingi podeaua.

— Nici măcar nu știu să le citesc!

— Nu te mai plânge atâta.

— Am terminat.

— Crede-mă, am de făcut o mulțime de lucruri mult mai plăcute decât să te învăț pe tine despre parantezele multiple.

— Anghinarea e gata?

— Așteaptă, mai durează.

— Mirosul mă înnebunește.

— Măcar șterge masa, dacă tot ai de gând să-ți faci temele în bucătărie. Îți pătezi caietul. La ce pagină ești?

— O sută cincizeci. E un test uriaș. Nu-l voi trece niciodată.

— Calmează-te. Hai să rezolvăm întâi ecuațiile. Citește. Haide, nu te mai holba așa!

— Offf...

— Nici un of. Citește!

— Cât... fac... $2x$... ori... 3?

— Ei bine, cât? Lasă prăjitura!

— De unde să știu eu? Nici măcar nu înțeleg ce scrie aici. E în ebraică?

— Hai odată! Începe cu parantezele mici.

— Dar ce fac cu nenorocitul ăsta de $2x$?

— Îl înmulțești cu 3. Fiecare membru trebuie înmulțit cu 3! Încearcă.

— *Shit!* Mi-a dat tot 2x.

— Să mai încercăm o dată, dar fără să ne enervăm, bine? Și nu mai mânca prăjitură! Ai devorat deja jumătate din ea!

— Ce să fac? Am nevoie de energie.

— Acum calculează-ți odată 3 minus 2x-ul ăla al tău.

— Al meu? Așa, brusc, e al meu?

— Al tău, al tău! Eu am terminat deja școala.

— Vreau să te anunț că acum, mulțumită ție, creierul meu putrezește.

— Ofer, ascultă-mă. Nu te împiedică absolut nimic să rezolvi acest exercițiu.

— Ba da.

— Ce anume?

— Sunt prost.

— Nu ești.

— Pur și simplu îmi lipsește partea aceea din creier care rezolvă ecuații.

— Taci din gură! Serios, când vorbesc cu tine, e ca și cum aș vorbi cu un avocat. Nu sunt decât câteva exerciții în...

— *Câteva?* Până la pagina o sută șaiszeci și unu...

— Ai rezolvat unele mult mai complicate înainte. Îți mai aduci aminte ce am avut săptămâna trecută?

— Dar în cele din urmă le-am dat gata!

— Sigur că da. Atunci când vrei, poți face orice. Acum hai să terminăm cu asta și să trecem la probleme.

— Aaa, problemele! Ce distractiv!

Râd amândoi. Capul lui se freacă de umărul ei, iar Ofer toarce ca o pisică și Ora îi răspunde.

— Apropo, a hrănit-o cineva pe Nicotină astăzi? I-a schimbat cineva apa?

— Da, eu. Scarpină!

Ea îl mângâie din nou pe cap.

— Acum fă-ți exercițiul.

— Aste mi-e mulțumirea?

— Ascultă, iar te grăbești și nu verifici rezultatul.

— Gata, mamă, nu mai pot. Unde-i telefonul?

— De ce îți trebuie telefonul acum?

— Sun la Protecția Copilului...

— Foarte amuzant. Concentrează-te! În clipa când vei înțelege principiul coeficienților și simplificarea termenilor... de ce râzi?

— Nu știu, atâta doar că nu găsesc nimic eficient sau simplu în toate astea.

Amândoi izbucnesc în hohote de râs. Ofer se întinde pe podea și dă din picioare.

— Hai, adună-te. Nu înaintăm deloc în felul ăsta.

— Ai milă de mine, mamă, sunt un biet copil nevinovat, sărman și fără de noroc.

— *Ai de gând să taci odată?*

— Bine, bine, ce am spus?

— Acum lucrează în liniște. Nu vreau să mai aud nici măcar un singur cuvânt. Urmează ordinea logică.

— Apoi îmi pregătești anghinarea?

— Cu mare plăcere. Cred că e deja gata.

— Cu sos de maioneză?

— Da.

— Și cu... hopa, scuze, mi-a scăpat. Am făcut o greșeală, o greșeală îngrozitoare...

— Un pâț nu e o greșeală.

— Prin urmare x egal cu un pâț?

Râd amândoi. Râd din toată inima.

— Am impresia că amândoi o luăm razna. Hai, înapoi la probleme.

— Eu nu vreau probleme! Vreau o viață simplă!

— Tu fluieri?

— Nu eu. Tata, în sufragerie.

— Ilan, fă-mi o favoare și nu mai fluiera. Sunt și așa destul de...

— Da, nu ne putem concentra, tată.

— Hai, treci la muncă.

— Fac pariu cu tine că vine imediat aici și începe să danseze, numai ca să ne distreze...

— *Ai vrea tu!*

— Are urechi de pisică sălbatică. Te-ai măritat cu o pisică sălbatică.

— Ajunge, gata cu flecăreala. Cum rezolvi problema asta?

— Cu mutră de criminal.

— Ai grijă, e încă fierbinte. Întinge asta și ai grijă să nu-ți murdărești cartea.

— „Dacă înmulțim un număr cu 4 și îl adunăm cu 2, obținem 30.“ De unde să știu cum se rezolvă asta?

— Gândește-te: x ori 4 plus 2 face 30.

— Știu! 4x plus 2 egal 30.

— Adică?

— Adică 4x egal 28. Adică x egal 7! Aleluia! Geniu, geniu!

— Minunat. Amintește-ți mereu: ai de o parte numerele, iar de altă parte necunoscuta.

— Chiar începe să-mi placă.

- Acum treci la exercițiul următor. Și acesta are o necunoscută.
- De ce e tipa asta așa de necunoscută? Zău că aș vrea să știu și eu.
- Vrei să taci și să-ți vezi de treabă?
- Vrei puțină inimă?
- Dacă vreau inimă? E cea mai bună parte.
- Ia-o. O inimă caldă și bună de evreu.
- Bine, acum concentrează-te. Mai ai puțin și termini.
- Mă ajuți și cu Biblia?
- Biblia e tata.
- Da, și el crede același lucru.

Câteva zile mai târziu, Ilan i-a spus Orei că în timp ce stătea întins pe canapea și citea ziarul, le auzea vocile plutind spre el din bucătărie, așa încât și-a pierdut interesul pentru articolul din ziar și a început să-i asculte. La început, i-a povestit el, abia a rezistat tentației de a se ridica și de a merge la bucătărie, ca să pună capăt răsfățului și numărului de actorie al lui Ofer. Era furios pe indulgența Orei și pe felul în care se complăcea în situația creată de Ofer. Dacă aș fi fost în locul ei, se gândea Ilan, nu ar fi durat mai mult de zece minute, iar Ofer și-ar fi rezolvat de foarte multă vreme ecuațiile. Dar simțea că dacă ar fi intervenit, nu ar fi reușit decât să le stârnească mânia. Era aproape sigur că nici nu doreau să fie întrerupți, în ciuda faptului că se certau și se șicanau, așa că a rămas întins pe canapea, ascultând și simțind, cu trupul și sufletul, miile de acțiuni, de cuvinte, de gânduri, greșeli și fapte, într-o acumulare înceată și răbdătoare, ca de stalactită, cu Ofer plămădindu-se în palmele ei. Știa că el nu ar fi putut sta atât de mult timp cu Ofer, ca să-i absoarbă frustrarea, înfrângerea și smiorcăiala, și nici nu ar fi știut cum să destindă atmosfera și să-l ajute să descopere încetul cu încetul rezultatul.

Ora asculta. Era seara târziu, băieții se retrăseseră deja în camera lor, iar ea și Ilan stăteau întinși pe canapea. Degetele lui mângâiau părul fin de pe ceafa ei, în timp ce fața ei se cuibărea la adăpostul gâtului lui. Ora a zis:

— Dar ești un partener atât de bun în creșterea lor! Nu știu prea mulți tați care să fie atât de implicați în viețile copiilor lor.

— Da, a spus el, dar când v-am auzit în bucătărie, nu știu...

Ea l-a întrerupt brusc:

— Modul în care gândesc, simțul umorului pe care și l-au dezvoltat, toate lucrurile pe care le știu, inteligența lor – toate sunt ale tale.

— E posibil, a zis Ilan. Nu știu... cu siguranță e o combinație între noi doi.

Apoi i-a căutat mâna prin întuneric, iar degetele lui le-au înlănțuit pe ale ei.

— Căci am simțit întotdeauna că tot ce le dăruiesc eu ar fi primit oricum la un moment dat de la

viață, de la alți oameni, în vreme ce lucrurile pe care și le însușesc de la tine...

Degetele mâinii lui au făcut o mișcare nefamiliară, necaracteristică, părând că frământă un bulgăre de aluat.

Avram privește degetele Orei, reconstituie mișcarea lui Ilan și îi este teribil de recunoscător pentru faptul că îi permite să fie acolo, alături de ei, și să atingă aluatul moale, matern, al vieții lor de zi cu zi.

Ora l-a cuprins pe Ilan în brațe și și-a vârât un genunchi între picioarele lui, făcându-l să se simtă mai bine, după care au rămas înlănțuiți astfel timp de câteva minute, în care Ilan zâmbea deasupra capului ei.

— Și totuși, a spus el, eu aș fi pus capăt tânguierilor lui mult mai devreme.

Ora a râs, cu capul afundat în grumazul lui:

— Sunt sigură că așa ai fi făcut, dragostea mea.

- [1.](#) Fursecuri care se mănâncă în mod tradițional de Purim, numite și „urechile lui Haman“.
- [2.](#) David Avidan (1934-1995), scriitor israelian.
- [3.](#) Toate literele alfabetului ebraic sunt consoane. Pentru a ușura lectura, în special cea a textelor sacre, a fost elaborat un sistem alcătuit din linii și puncte, reprezentând sunetele vocalice, care nu au semne corespondente în scriere. În ebraica modernă el este foarte rar folosit.
- [4.](#) Nu știu ce să fac (în engl., în orig.).
- [5.](#) David, David, privește-mă, privește-mă și spune-mi ce vezi (în engl., în orig.).
- [6.](#) Văd o fată ca o perlă (în engl., în orig.).
- [7.](#) Fel de mâncare foarte popular în Israel, pe bază de ouă și legume, care are la bază o rețetă culinară arăbească.
- [8.](#) Antoine de Saint-Exupery, *Micul Prinț*, traducere din limba franceză de Ileana Cantuniari, Editura Rao, 2009.
- [9.](#) Rahel Bluwstein (1890-1931), poetă de limba ebraică născută în Rusia, care a emigrat în Palestina în anul 1909. În Israel este cunoscută drept Rahel sau Poeta Rahel.
- [10.](#) Vânt uscat și foarte fierbinte, încărcat cu particule de nisip aduse din deșert.

El a oftat din adâncul inimii, iar ea a întins un picior, atingându-i talpa, gest menit să-l încurajeze și să-l liniștească. Aproape toată noaptea stătuseră întinși pe pat, treji și tăcuți. Din când în când unul dintre ei ofta, iar măruntaiele celuilalt înghețau. De data aceasta el a răsplătit-o, atingându-i cu degetele adâncitura tălpii. Ea a gemut ușor, el a pufnit pe nas, ea a rostit o silabă abia auzită, el și-a dres încet vocea, iar ea a demarat procedura greoaie de răsucire de pe o parte pe alta, întorcându-și burta uriașă. Apoi s-a împins mai aproape de el, întinzându-și partea superioară a trupului înainte, asemenea unei foci pe uscat, până când și-a putut așeza capul în adâncitura umărului lui, și a întrebat:

— De ce nu dormi?

Ilan a răspuns:

— Nu pot.

— Ești îngrijorat, a zis ea.

Iar el a spus:

— Da. Tu nu ești?

Ora nu s-a mișcat din cuibul trupului lui, dar nu se mai afla acolo.

— Spune-mi un singur lucru, a zis ea. Nu pui iar la cale cine știe ce evadare, nu-i așa?

— Nu, sigur că nu. De unde ți-a venit ideea asta? a răspuns el.

— Vreau să știi un singur lucru: dacă pleci acum, nu vei mai avea la ce să te întorci. Nu va mai fi ca data trecută.

Se auzea cum Adam mormăie ceva în somn în cealaltă cameră, iar Ilan se gândea la veselia cu care îl întâmpinase mereu vocea ei. Nimeni nu se bucurase atât de venirea lui, cu fericirea, nevinovăția și încrederea unui copil. Când se scâldea în expresia caldă cu care-i ieșea înainte, se simțea aproape ca omul care își dorea să fie, ba mai mult decât atât: simțea că ar putea deveni acel om pentru simplul fapt că Ora credea în el. A murmurat:

— Rămân, Ora, nu plec nicăieri. Cum de ți-a trecut așa ceva prin cap?

Dar ea a continuat pe același ton noduros, ca și cum nici nu l-ar fi auzit:

— Fiindcă mie poți să-mi faci figura și a doua oară, dar Adam va fi distrus, asta îl va termina, iar eu nu voi accepta așa ceva.

Ilan i-a repetat că va rămâne, însă mâna lui nu îi mai mângâia umărul, iar Ora stătea nemișcată, măsurând distanța de la pielea ei la palma lui, care atârna fără viață deasupra ei. Ilan se gândea, mângâi-o, atinge-o. Ora a mai așteptat câteva clipe, după care și-a adunat trupul greoi și s-a întors pe partea cealaltă.

Mai târziu, la următorul val de frică, s-au trezit din nou îmbrățișați, cu abdomenul lui lipit de spinarea ei și capul lui îngropat în ceafa ei.

— Îmi e frică de el, i-a șoptit Ilan în păr. Înțelegi? Îmi e frică de un copil încă nenăscut.

— Zi-mi. Vorbește cu mine.

— Nu știu. Simt că ar avea deja o personalitate bine conturată. Îl simt ca pe o persoană matură.

— Da, a zâmbit Ora în inima ei, și eu simt același lucru.

— Și simt că știe totul.

— Despre ce?

— Despre mine. Despre noi. Despre ce s-a întâmplat.

Degetele ei s-au încleștat pe antebrațul lui.

— Nu i-ai făcut nici un rău. Iar lui Avram i-ai făcut mereu numai bine.

— Îmi e frică de el, a murmurat Ilan, îmbrățișând-o cu și mai multă putere. Îmi e frică de ceea ce aș putea simți când îl voi vedea pentru prima dată. Mi-e teamă că ar putea să semene cu el.

Sau și mai rău, și-a spus el, că ar putea semăna cu ei amândoi. Că va fi un amestec între trăsăturile ei și ale lui. Că de fiecare dată când îl va privi, se va gândi la cât de mult seamănă între ei.

Ora se gândea la micuțul Adam, care nu semăna nici cu ea, nici cu Ilan, ci avea în trăsăturile și expresiile feței, într-un mod absolut ciudat, ceva din Avram.

— Spune-mi, a șoptit el în puful de pe ceafa ei, nu crezi că ar trebui să-i povestim câte ceva despre tatăl lui? Să știe de unde se trage?

— Îi povestesc mereu.

— Cum?

— Când am insomnii.

— Vorbești despre el?

— Mă gândesc la el.

— La ce?

— La Avram, la noi doi. Ca să știe.

Degetele lui Ilan s-au îngropat în părul ei, iar Ora și-a dat capul pe spate, cuibărindu-l în căușul palmei lui. Mirosul scalpului ei devenise mai puternic de când rămăsese însărcinată. Lui Ilan îi plăcea mirosul acesta, deși era oarecum neplăcut – sau poate tocmai din cauza asta, fiindcă era un parfum autentic, neprocesat, al trupului ei. Aici e casa mea, se gândea el, simțind cum rădăcinile îi zvâcnesc încet.

Ea a zâmbit. Și-a frecat fundul de coapsele lui.

— În clasa a unsprezecea, cred, i-am trimis o scrisoare în care îi spuneam că, deși nu suntem prieteni, adică iubiți, așa cum și-ar fi dorit el, simțeam că, într-un fel sau altul, vom rămâne împreună toată viața, indiferent ce s-ar întâmpla. El mi-a expediat o telegramă în stilul lui propriu și

personal – Ilan râdea în părul de pe ceafa ei –, în care mă informa că de când îmi primise scrisoarea, îşi agăţase un trandafir la rever, iar dacă îl întreba cineva ce sărbătoreşte, răspundea: „M-am căsătorit ieri“.

— Îmi aduc aminte, a spus Ilan. Un trandafir roşu.

Au tăcut amândoi. Ea îi mângâie degetele. De la întoarcerea lui Avram, nici măcar degetele nu mai erau un lucru lipsit de importanţă.

— Vreau ca noi să trăim, Ilan.

— Da.

— Să ne trăim vieţile, vreau să spun. Viaţa ta şi viaţa mea.

— Sigur că da.

— Vreau să ies din mormântul ăsta.

— Da.

— Să ieşim amândoi.

— Da.

— Tu şi cu mine, vreau să spun.

— Da, sigur.

— Să începem să trăim.

— Ora...

— Nu ai voie să-ţi iroseşti toată viaţa plătind pentru o singură clipă.

— Da.

— Şi pentru o crimă pe care noi nu am comis-o.

— Da.

— Nu am comis nici o crimă.

— Ai dreptate.

— Tu ştii că nu am comis nici o crimă.

— Da, sigur că da.

— Oare de ce nu te cred?

— Încetul cu încetul... Toate la timpul lor.

— Ține-mă în braţe strâns, ai grijă la...

I-a luat mâna şi i-a pus-o pe burta ei. În primul moment palma lui s-a retras, după care a început să urce încetişor, până când a ajuns mult mai sus decât ar fi trebuit. Ora stătea nemişcată. În ultimele luni îi crescuseră sâni uriaşi, fructe monstruoase, doi hipopotami, o caricatură a ceea ce fuseseră înainte. Nu-i plăcea atingerea lui. Pielea îi era întinsă şi dureroasă. Dacă i-ar fi presat puţin, ar fi explodat. I-a pus mâna înapoi pe burtă:

— Aici. Pipăie.

— Asta?

— Da.

— E chiar el?

Degetele lui lungi îi alunecau pe suprafața burții. De când făcuseră dragoste în șopron, de când Ilan se întorsese acasă, la ea și la Adam, nu mai fusese capabil să se culce cu Ora, iar ea nu-l silise. Părea că și ei îi e bine așa.

— Ce-i asta?

— Un genunchi sau, poate, un cot.

Cum voi reuși să-l iubesc? se întrebă el disperat.

— Uneori nu știu dacă voi avea destulă iubire și pentru el, a zis Ora. Adam mă împlinește și nu știu dacă în inima mea va fi suficient loc pentru încă un copil.

— Se mișcă...

— Se mișcă tot timpul. Nici nu mă lasă să dorm.

— E puternic, nu? Plin de forță.

— Plin de viață.

Vorbeau cu reținere. De când rămăsese însărcinată, nu-și spusese niciodată lucrurile acestea simple. Uneori, prin intermediul lui Adam, povesteau despre „bebelușul din burtă“, încercând să ghicească tot felul de lucruri despre el. Dar nu discutaseră niciodată doar ei doi, iar data probabilă a nașterii venise și trecuse de nouă zile.

Una peste alta, se gândea Ilan – lucrul acesta îi venea mereu în minte în acele ultime luni –, avem un mic Avram comprimat, concentrat, chiar aici, în pat cu noi, și ne va rămâne alături toată viața, nu doar ca o umbră, așa cum ne-am obișnuit deja, ci sub forma unui mic Avram în carne și oase, cu gesturile lui Avram și mersul lui Avram, poate și cu fața lui Avram.

Pe vremuri, își spunea Ora, gândindu-se la fătul care plutea înăuntrul pântecului ei în timp ce plimba mâna lui Ilan pe întreaga suprafață a burții ei umflate, tatăl tău mi-a spus că la doisprezece ani și-a jurat că fiecare secundă a vieții lui va fi plină de lucruri interesante, de emoție și sens, iar eu am încercat să-i explic că este imposibil, că viața nu poate fi alcătuită doar din culmi și apogeuri, însă el mi-a răspuns, a mea așa va fi, vei vedea.

Amândurora ne plăcea jazzul, își aminti Ilan, zâmbind în părul Orei. Mergeam împreună la Bar-Barim, în Tel Aviv, ca să-i ascultăm pe Arale Kaminsky și pe Mamelou Gaitanopoulos, după care, în autobuzul care ne ducea înapoi acasă, în Ierusalim, ne așezam întotdeauna pe locurile din spate și cântam până îi înnebuneam pe toți pasagerii, dar nu ne păsa.

L-am cunoscut pe tatăl tău abia la șaisprezece ani, se gândea Ora. Poate că acum voi avea ocazia să văd cum era și în copilărie.

Au rămas multă vreme culcați așa, lipiți unul de celălalt și povestindu-i în tăcere lui Ofer.

Într-o zi, când avea vreo cinci ani, scrie Ora pe o pagină rămasă goală în caietul albastru, Ofer a

încetat să ne mai numească „mami“ și „tati“ și ne-a zis „Ora“ și „Ilan“. Pe mine nu m-a deranjat, ba chiar mi-a plăcut, însă vedeam că pe Ilan îl supără. „De ce voi aveți voie să-mi spuneți pe nume, iar eu vouă nu?“ Atunci Ilan i-a spus ceva ce îmi amintesc și în ziua de azi: „Nu există decât doi oameni pe lumea asta care îmi pot spune «tată». Îți dai seama cât de mândru mă face acest lucru? Gândește-te la asta: Sunt chiar atât de mulți oameni pe lume cărora să le poți spune «tată»? Nu prea. Nu-i așa că am dreptate?“ Se vedea că Ofer îl ascultă cu atenție, că vorbele lui Ilan îl ating în profunzime, iar din clipa aceea nu i-a mai spus decât „tată“.

— Ce scrii acolo? a întrebat Avram, ridicându-se și sprijinindu-se într-o mână.

— M-ai speriat. Credeam că dormi. Mă privești de mult?

— De treizeci-patruzeci de ani.

— Serios? N-am observat.

— Deci ce scriai?

Ea îi citește. El ascultă, cu capul lui mare și greu atârând. Apoi o privește.

— Seamănă cu mine?

— Ce?

— Întreb și eu.

— Dacă seamănă cu tine?

Și pentru prima dată i-l descrie pe Ofer în detaliu. Fața lui deschisă, mare și bronzată, ochii albaștri, calmi și pătrunzători, sprâncenele atât de blonde, încât aproape că nu se observă, exact cum erau ale ei pe vremuri, obrajii cu pomeți înalți, presărați ici și colo cu pistrui, zâmbetul abia schițat și ironic de pe buzele lui, care-i risipește aerul de seriozitate dat de fruntea înaltă și rotundă. Cuvintele se rostogolesc dinăuntru ei, iar Avram le înghite. Din când în când buzele i se mișcă, iar ea își dă seama că îi memorează vorbele, încercând să și le însușească, însă pricepe că nu vor fi niciodată pe deplin ale lui decât în clipa în care le va așterne pe hârtie cu mâna sa.

Ora se simte stânjenită de acest debit verbal pe care nu și-l poate înfrâna, fiindcă tocmai asta trebuie să facă acum, așa simte, trebuie să i-l descrie cât mai în detaliu. Trebuie să-i zugrăvească mai ales trupul. Trebuie să dea un nume fiecărei gene și fiecărei unghii, fiecărei expresii trecătoare de pe chipul lui, fiecărei mișcări a gurii sau a mâinilor, fiecărei umbre care se lasă pe trăsăturile feței lui la diferite ore ale zilei, fiecărei stări de spirit în parte, fiecărui fel de a râde, de a se înfuria și de a se mira. Asta este, de aceea l-a adus pe Avram cu ea: pentru a da un nume tuturor acestor lucruri, pentru a-i spune povestea vieții lui Ofer, povestea trupului lui, povestea sufletului lui și povestea tuturor întâmplărilor petrecute de-a lungul existenței lui.

— O clipă, spune ea, ridicând un deget. Ce crezi că mi-am amintit? Hmmm – degetele ei cântă la un instrument imaginar, încercând parcă să descopere o scânteie –, mi-am amintit ceva legat de tine, dar ce anume? Sigur că da, râde Ora, ai avut la un moment dat o idee. Voiai să scrii o poveste pe vremea când erai în armată, chiar înainte de cea despre sfârșitul lumii. Îți aduci aminte?

— Despre trupul meu, zâmbește el, apoi chicotește, după care își înăbușă imediat amintirea.

— Te gândeai, insistă Ora, să scrii un fel de autobiografie, în care fiecare capitol în parte să fie dedicat unei părți a trupului tău.

— Autotrupografie, da. Era o tâmpenie...

— Și m-ai lăsat să citesc întreg capitolul despre limbă, îți aduci aminte?

El protestează, ridicând ambele mâini în aer:

— Las-o baltă, te rog! E o prostie.

— Era o chestie oribilă, spune ea. Era o calomnie, nu o autobiografie. Acum sincer, Avram, dacă vei avea vreodată nevoie de un personaj asistent, nu te invita pe tine.

El izbucnește într-un hohot de râs urât și mincinos, vrând parcă s-o liniștească, dar fără să renunțe la punctul lui de vedere. Ceva animalic îi strălucește în adâncul ochilor, amintindu-i Orei cât de rău și dur era cu el însuși atunci când îl chinuiau spiritele rele. Și dintr-odată i se face un dor nebun de el, un dor dureros, de nesuportat, și tânjește după întreaga lui ființă.

Avram spune:

— Uită-te la noi. Suntem deja doi bătrâni.

Și ea:

— Numai să nu îmbătrânim înainte de a crește.

El o privește îndelung, citindu-i gândurile. Căutătura îi e fixă și ciudată, netrădând nici o intenție rea. Dimpotrivă, Orei i se pare că acum nu mai are pentru ea decât sentimente nobile.

— Spune-mi...

— Ce anume?

— Pot să vin cu tine?

— Unde?

— Nu, lasă...

— Stai, așteaptă! Vrei să spui...?

— Nu, doar dacă tu...

— Dar tu... stai, acum?

— Nu?

Trupul ei începe să se foiască și să tremure înăuntrul sacului de dormit.

— Vrei să spui că...

El încuviințează din ochi.

— La mine sau la tine?

Avram iese din culcușul sacului de dormit și se ridică în picioare, iar ea deschide fermoarul sacului ei și îl întâmpină cu brațele deschise, „Vino, vino, nu spune nimic, hai odată, deja începusem să cred că nu o vei mai face niciodată“. El se prăbușește, mare și greoi, înăuntrul sacului ei, iar trupurile lor sunt încordate și stângace, înfășurate în prea multe straturi de haine și teamă, mâinile

lor bâjbâie, se întâlnesc și se retrag speriate, nu merge, este cât se poate de clar pentru amândoi, nu e bine, e o greșeală, nici măcar nu ar trebui să se întoarcă acolo, iar ea se teme de ce s-ar putea întâmpla dacă și-l scoate pe Ofer din minte fie și numai pentru o clipă, dacă îl abandonează și îl lasă fără protecția gândurilor ei, și pe de altă parte știe exact ce se petrece în creierul lui Avram – întoarcerea criminalului la locul faptei, exact asta e acum în mintea lui distrusă. „Nu te gândi“, îi șoptește ea la ureche, „nu te gândi la nimic“, și îi presează tâmplele cu degetele ei, dar Avram e deja deasupra ei, cu oasele lui grele, cu carnea lui, frecându-și trupul de al ei cu o forță ieșită din comun, ca și cum s-ar lupta să iasă din propriul corp înainte de a pătrunde în al ei, doar că nici ea nu e pregătită încă, „oprește-te, oprește-te“, își întoarce ea gura din calea buzelor lui rătăcitoare, „oprește-te puțin, mă zdrobești“.

Preț de câteva clipe arată ca doi oameni care se opresc în mijlocul unei conversații, încercând să-și aducă aminte nu cine este interlocutorul, ci mai mult decât atât, cine sunt ei înșiși, dar după aceea, ici și colo, dindărătul unui nasture desfăcut, al unui fermoar uitat deschis, se ridică parfumul lor. Limbile gustă, degetele alunecă pe sub o cămașă, pe sub pantaloni, și iată pielea, caldă și vie, piele lângă piele, apoi o gură nerăbdătoare, care sugă și se lasă suptă, iar Avram geme, gura ei, gura ei mult iubită, și abia atunci își aduce aminte, iar limba lui îi atinge buzele cu delicatețe, căutând, încercând, colindând, și Ora înțepenește, trupul ei nu mai face nici o mișcare, nu-i nimic, îi amintește în inima ei, nu sunt decât doi milimetri, dar ceva pare mai ofilit. El linge, sugă încetișor, cu grijă și blândețe, ceva cu siguranță a adormit acolo, dar e cald încă și e al ei, este durerea imprimată în carnea Orei, pe care Avram o poate cicatriza cu puterile lui vindecătoare, este ea, cu tot ce reprezintă ea acum.

Căteaua le dă târcoale schelălăind, încercând să-și îndese botul între capetele lor, dornică să fie primită înăuntru, dar e respinsă și se întinde în apropiere de sacul lor de dormit, cu spatele la ei, iar un val de jignire îi înfioară blana. Brațul întins al lui Avram susține spinarea Orei, ținând-o strâns lipită de trupul lui, așteaptă, nu acum, dă-mi o mână, dă-mi, mâna lui pe sânul ei, mai moale și mai mare decât era, da, amândoi simt asta, ea o știe de la palma lui, sânii tăi dulci, îi șoptește el în ureche, iar degetele Orei se împletesc cu degetele lui, conducându-i mâna de-a lungul întregului ei trup, simte, simte asta, și totul este mai mare și mai plin, o femeie, da, atinge, cât de fină ești, precum catifeaua, Ora-leh, da, sugă-mă. Un lung moment de tăcere, iar în clipa aceea amândoi sunt luați parcă pe sus și transportați, fiecare în cu totul alt loc, în mintea lui Avram își face loc Neta, unde ești, Netush, trebuie să vorbim, ascultă, avem câteva lucruri de discutat; iar Ora e alături de Ilan, atingerea mâinilor lui, oasele încheieturilor lui, pielea lor bronzată, forța lor. Avea obiceiul să-i mângâie încheieturile, ce-i dădeau impresia că atinge o cheie uriașă de fier, secretul masculinității lui. Dar și Eran îi vine pe neașteptate în minte, cu buzele lui livide din pricina pasiunii, cu rugămințile lui sălbatice, nebune, acum îmbracă asta, acum pune asta pe tine, cum de a îndrăznit să-și facă apariția tocmai aici, iar în clipa aceea, spre surprinderea ei, simte două degete mari

frământându-i trupul, două buze groase, închise la culoare, precum prunele coapte, de unde au mai apărut toate astea, și își lipește și mai mult trupul de cel al lui Avram, vino, tu, da, tu, acesta din urmă îi răspunde imediat, întors și el din rătăcire, iar ea își amintește semnele, strânsoarea, capul îngropat în adâncitura gâtului ei, palma susținându-i cu delicatețe capul, ca și cum ar fi fost un prunc ce trebuie protejat, în timp ce cu cealaltă mână îi mângâie iar și iar abdomenul, cu degete cuprinse de pasiune, pofta cu care atingea pântecul femeiesc, tânjind după formele moi, generoase și pline, simțise întotdeauna foamea asta în vârful degetelor lui, o ghicise din modul în care îi atinge stomacul, aproape reușind să-și contureze în minte imaginea femeii ideale pe care o dorea de fapt, și iată că acum îi putea dărui câte ceva din toate astea, nu doar trupul ei plat, băiețesc și costeliv pe care îl avea atunci, iar el îi e recunoscător, o simte imediat, fiindcă toată carnea lui îi proslăvește burta aceea micuță și caraghioasă, care se pare că și-a găsit în cele din urmă menirea, gura lui e înfometată de gura ei și pasiunea lui atât de familiară și de îndrăgită stârnește între ei un val imens de dorință, *noi*, viața înăuntrul capului ei și ea schelălăie ca o lupoaică cenușie, cu multe ugere și sfârcuri, de la care Avram sugerează pe rând, iată-ne ajunși aici, îl întâmpină ea, zvârcolindu-se sub trupul lui, așa suntem, așa am fost mereu și așa ne lipim coapsele una de alta, și picioarele ni se înlanțuie, și mâinile, și toate colțurile trupurilor noastre, până și cele mai îndepărtate, coatele, gleznele, locul din spatele genunchilor, bucuria exaltată, atmosfera de carnaval, și Ora îi șoptește ceva la ureche, apoi îi atinge vârful limbii cu vârful limbii ei, o înțepătură moale vine dinăuntrul ei și amândoi iau foc, brațele lui de fierar o înlanțuie, capul ei atârână pe spate ca și cum ar fi fost tăiat, ară împreună pământul de sub ea, el e în gâtul ei, dinții îi mușcă venele, gemând și gâfâind, iar ea, nu te opri, nu te opri, să tropăie și să mugească și s-o îngroape cu șalele lui în pământ, el e întreg și e cu ea și nici o altă femeie nu stă între ei, acum sunt numai ei doi, un bărbat și o femeie care-și văd de treaba lor, așa îi spunea pe vremuri, „Acum suntem un bărbat și o femeie care își văd de treaba lor“, iar ea se lăsa pradă seducției exercitate de limbajul acela ciudat și formal al lui, de felul în care întorcea spatele întregii lumi, eliberând-o dintr-o singură lovitură de povara gândului la Ilan, erau doar o femeie și un bărbat care își vedeau de treaba lor, la fel și acum, nu mai există nici o lume în afara aceleia dinăuntrul trupurilor lor, nici o altă respirație în afară de suflarea lor, nu mai există nici Ilan, nici Neta, nici Ofer, nici Ofer, nici Ofer, da, da, Ofer există, dacă Ora și Avram sunt așa, atunci Ofer există și va exista în continuare, dar să-l lăsăm acum pe Ofer, să-l lăsăm în pace o clipă...

Orele trec încet. Ca și cum ar fi fost păstrate într-o pivniță îndepărtată, în borcanele unui timp conservat. Adorm și se trezesc și o iau de la capăt, traversează împreună întinderi nesfârșite, câmpii, absențe, jigniri, dorințe și regrete. Apoi el încetinește din nou, încetinește și se oprește exact în punctul în care vrea ea să se oprească, își recapătă puterile împreună, iar un cerc de liniște respiră gâfâit în ochiul furtunii și amândoi se încovoie în interiorul lui, Avram tace, probabil a adormit, se risipește, se micșorează înăuntrul ei, iar ea revede felul în care a plonjat în gol, în adâncuri, acum e o creatură marină preistorică, un pește pe jumătate fosilizat răsucindu-se în ea, scormonindu-i

abisurile, iată-l, acum nu va mai face nici o mișcare timp de câteva clipe, va pulsa încet de câteva ori, odihnindu-se printre corali c rniei ei, halucin nd înăuntrul ființei ei,  i Ora  șteapt ,  șteapt , iar el începe să se miște din nou, foarte încet, ea îl urmează, buzele încordate  i sunt lipite de umărul lui,  i-l amintește gras  i greoi  i ne ndem natic,  i amintește dansul care pornește din el, în curând parfumul trupului lui se va schimba încet, Ora începe să zâmbească, un parfum pe care numai Avram îl are  i numai în asemenea momente, un parfum ce nu poate fi descris în cuvinte.

— Odată, nu acum, dar odată, murmură ea mai târziu, jucându-se cu șuvițele de păr de pe ceafa lui, vei scrie despre această călătorie a noastră.

Stau amândoi dezbrăcați sub bolta cerului, iar v ntul  i dezmiardă cu periile lui moi.

—  mi doream atât de mult să mă umplu cu ființa ta! spune ea.

Căteaua s-a apropiat de ei, dar în clipa în care Ora o cheamă să-i mângâie blana cu mâna liberă, nu vine  i evită să privească cele două trupuri goale, albite  i mai mult de lumina palidă a lunii. C nd ochii  i cad asupra lor,  i trece nemulțumită limba peste bot.

— Ce? se trezește el dintr-un somn leneș. Ce ai spus despre călătoria noastră?

—  ți voi cumpăra carnețele, ca pe vremuri,  i orice vei avea nevoie, iar tu vei scrie despre noi.

El râde stânjenit. Degetele lui  i ating gâtul, lovindu-l ușor, parcă muștrulind-o.

— Despre mine  i despre tine, spune Ora pe un ton grav.  i despre călătoria noastră,  i despre Ofer. Tot ce ți-am povestit, zice ea, luându-i mâna dreaptă  i s rut ndu-i v rfurile degetelor unul c te unul.  i nu te simți presat. Din partea mea, poți să scrii un an de zile, doi, zece, oricât ai nevoie.

Avram se gândește că ar fi o adevărată minune dacă ar mai scrie vreodată altceva în afară de comenzile clienților de la restaurant.

— Nu trebuie decât să-ți aduci aminte tot ce-ți povestesc, spune Ora. Pentru ce altceva mai ții capul ăla mare? Fiindcă eu voi uita, știu asta, însă tu îți vei aminti totul, fiecare cuvânt,  i în cele din urmă, vei vedea, râde ea încet spre stelele scânteietoare, vom da naștere unei cărți.

— Știai că Ilan a plecat să te caute? murmură ea în umărul lui.

— C nd?

— Atunci.

— C nd s-a terminat războiul?

— Nu, c nd a început.

— Nu  nțeleg! Cum...

— A parcurs tot traseul, până la Canal.

— Nu se poate!

— Din Bavel. Pur  i simplu a fugit din unitate.

— E imposibil! Ora, ce tot spui tu acolo?

— Pe cuvânt.

Spinarea lui se încordează sub mâna ei, iar Orei nu-i vine să creadă că poate fi atât de proastă: pe limbă nu i se rostogoleau decât șoapte de plăcere și dezmierdare, atât de bine-venite în momentele de după, iar din gură îi ieșise tocmai asta.

— În a doua sau a treia zi de război. Nu-mi aduc aminte exact.

Avram se ridică brusc. Goliciunea lui e încă moale și unsuroasă ca mirul înăuntrul ei.

— Nu, nu se poate, pierduserăm deja Canalul, spune el, căutându-i privirea pentru mai multe indicii.

Ea e încă amețită de dulceața propriului trup, încă înfiorată, dar deja abandonată.

— Peste tot era plin de egipteni, Ora. Ce tot spui acolo?

— Dar ne mai rămăseseră câteva bastioane, nu-i așa?

— Da, însă cum ar fi putut...? Era imposibil să ajungi acolo! Egiptenii pătrunseseră douăzeci de kilometri pe teritoriul nostru. De unde ți-a venit ideea asta?

Ea îi întoarce spatele, ghemuindu-se ca un bulgăre și blestemându-se. Douăzeci și unu de ani am amânat asta. De ce tocmai acum?

— Hei, spune el. Ora?

— Imediat.

De ce acum? Chiar după ce făcuseră dragoste! Ce demon o blestemase să strice momentul ăsta? Dar faptul că am făcut dragoste, își spune ea cu fermitate, e lucrul cel mai bun pe care l-am fi putut face pentru Ofer.

— Orice, numai să nu regreti!

S-a întors către el, iar inima i s-a strâns, pentru că iat-o – aceeași expresie pe care o văzuse pe chipul lui ultima dată, după ce îl concepuseră pe Ofer. Cu fiecare clipă ce trecea, fața i se descompunea, i se golea.

— Nu regret nimic, mârâie el, doar că arunci dintr-odată peste mine povestea asta...

— Nu... nu credeam că-ți voi spune. Pur și simplu mi-a scăpat.

— Dar despre ce e vorba? Spune-mi mai multe, șoptește el.

— A plecat din Bavel cu mașina care transporta cisterna de apă. A doua sau a treia zi. A falsificat un ordin de trecere și a plecat. A ajuns până la cartierul general din Tassa. De acolo a făcut autostopul, călătorind cu mașina unei echipe de televiziune din Canada sau Australia, un cameraman și un reporter, doi tipi duși cu pluta și drogați, de vreo șaiszeci de ani, cunoști genul...

— Dar ce a fost în mintea lui? Întreabă febril Avram.

Ora îl oprește:

— Așteaptă. Mașina a rămas fără combustibil în mijlocul deșertului, așa că a plecat de unul singur, noaptea, fără hartă și numai cu un strop de apă la el, în timp ce peste tot în jurul lui... asta știi tu mai bine.

— Nu, zice Avram cu vocea pierită. Povestește-mi tu.

Ceea ce a auzit Ora din gura lui Ilan într-o dimineață, acum douăzeci și unu de ani, îi povestește acum lui Avram în detaliu și își aduce aminte destul de multe lucruri ca să închege o poveste cu cap și coadă.

Ilan a mers. Îi era teamă de șosele, așa că se ținea departe de ele și mergea prin nisip, care uneori îi ajungea până la genunchi. Ori de câte ori zărea o mașină, se arunca la pământ și se ascundea. A mers toată noaptea singur, printre resturi de jeepuri, tancuri distruse și cisterne sparte. De două ori au trecut pe lângă el militarii egipteni. Apoi a auzit un soldat egiptean rănit strigând după ajutor, însă i-a fost teamă de eventuale capcane, așa că nu s-a apropiat de el. Ici și colo vedea câte un cadavru carbonizat, cu cioate negre ieșind din el, cu capul dat pe spate și gura larg deschisă. Un elicopter ars, fără elice, fusese abandonat lângă o dună de nisip. Nu se vedea clar dacă era al nostru sau al lor. Soldații ședeau încă înăuntru, aplecați în față și părând foarte concentrați. Ilan a mers mai departe.

— Pur și simplu mergea, spune ea. Nici măcar nu știa dacă înaintează în direcția bună. M-ai întrebat ce era în mintea lui. Nu era absolut nimic. Mergea pentru că mergea. Pentru că la capătul drumului te aflai tu. Pentru că numai din pură întâmplare erai tu acolo și nu el. Nu știi, probabil că și eu aș fi făcut același lucru. Poate că și tu ai fi procedat la fel. Nu știi ce să spun.

Fiindcă exact la fel merge ea acum, se gândește Avram, încercând să-și oprească tremuratul infernal al trupului. Merge pentru că merge. Pentru că acolo, la capătul drumului, e Ofer. Pentru că a decis că în felul acesta îl va salva și nimeni nu o poate abate din drum.

— Eu nu aș fi făcut asta, zice el furios, opintindu-se sub povara pe care Ora o azvârle acum pe umerii lui și care urmează să-l sufocă dintr-o clipă în alta. Eu nu aș fi plecat să-l caut. Mi-ar fi fost îngrozitor de frică.

— Ba te-ai fi dus după el, spune ea. Exact asta ai fi făcut.

Un gest măreț, se gândește Ora.

— Nu sunt sigur, mârâie el printre dinți.

— Și să-ți mai spun ceva. Tocmai datorită lucrurilor pe care le-a învățat de la tine de-a lungul anilor, a știut că un asemenea gest e posibil.

Ilan îi povestise tot ce-și mai amintea despre noaptea aceea o singură dată, înainte de răsăritul soarelui. O strânsese dintr-odată cu putere în brațe, din spate, ca un somnambul, înlănțuind-o cu mâinile și picioarele și golindu-și povestea înăuntru ei cu mișcări spasmodice. Acum venise rândul ei să facă același lucru cu Avram. Nu ar fi vrut să-i spună. Ilan o pusese să jure că niciodată, indiferent de situația sau circumstanțele în care s-ar găsi, nu-i va povesti lui Avram despre toate astea. Dar poate că, se gândește ea, nici Ilan nu se așteptase ca povestea să țâșnească dinăuntru *lui* cu doar o clipă înainte ca Ofer să vadă lumina zilei. Oricum, gata, s-a terminat cu secretele.

Ilan mergea. Începuse să se lumineze de ziuă. Trebuia să se ascundă mereu în tufișuri sau în pliurile adânci ale dunelor de nisip. Ochii și nasul îi erau pline cu nisip, care-i scârțâia până și

printre dinți. Un soldat de la serviciile de informații, care nu a știut niciodată ce înseamnă munca grea, înarmat cu o pușcă SKS fără gloanțe, lipsit de experiență și cu o singură ploscă de apă.

S-a întins să se odihnească într-un canal și probabil că a adormit, fiindcă atunci când s-a trezit, lângă el ședea un tip cu ochelari, care îi făcea semn să tacă. Era un tanchist din brigada 401, al cărui tanc fusese lovit de un proiectil ce ucisese întreg echipajul. El se prefăcuse mort în timp ce egiptenii prădaseră tancul. Așa că cei doi, înarmați cu o singură ploscă și o hartă ruptă, au rătăcit mai multe ore într-o tăcere mormântală, deoarece se temeau de trupele de comando egiptene, până când au ajuns la graniță și au văzut un steag israelian zdrențuit și murdar, dar fluturând încă pe acoperișul prăbușit al fortăreței Hamama.

În timp ce ea vorbește, Avram își plimbă agitat degetele mari pe deasupra vârfulor celorlalte degete, ca și cum ar fi obligat să le numere iar și iar. Eu nu... bâiguie el de unul singur. Asta nu se poate. Despre ce tot vorbește Ora?

— E o întâmplare reală. Așa s-au petrecut lucrurile.

— Ascultă, Ora, nu te juca cu mine!

— M-am jucat eu vreodată? îi răspunde ea furioasă.

— Hamama era la un kilometru depărtare de fortăreața mea.

— La un kilometru și jumătate.

— Și cum de nu mi-a spus niciodată nimic?

— Lui nu i-ai spus nimic? îl întrebase ea atunci pe Ilan.

— Dacă aș fi ajuns la el, ar fi aflat. Nu am ajuns, așa că nu i-am spus nimic.

Chiar și fără să-l atingă pe Avram, știa ce se petrece acum înăuntrul lui. Își acoperă goliciunea cu sacul de dormit.

— Nu înțeleg, aproape că strigă el. Mai explică-mi o dată, dar rar. Cum s-a putut întâmpla una ca asta?

— Gândește-te. În ziua de Yom Kippur el era la Bavel. Deja se știa că fortărețele vor fi pierdute. Erau o mulțime de victime, circulau zvonuri îngrozitoare, iar el, ca toți ceilalți, a interceptat rețelele egiptene și a auzit că...

— Ce vrei să spui cu „a interceptat“? sare nervos Avram. El nu lucra la rețele! Era translator! Cine i-a dat permisiunea să folosească rețeaua de comunicații?

— Nu știu dacă „i-a dat“ cineva permisiunea. Poate o fi găsit vreo stație rătăcită, iar între ședințele de traducere stătea și asculta ce reușea să intercepteze pe frecvențele egiptene. Îți poți imagina ce nebunie a fost acolo în primele zile!

— Dar așa ceva este pur și simplu imposibil, spune Avram, clătinând din capul lui greu. Nu știu de ce îmi spui toate astea.

Ilan, își amintește el brusc. Ilan adolescentul, care mânuia cu dexteritate cursorul vechiului aparat de radio din casa lui Avram, încercând să prindă emisiunea de jazz a lui Willis Conover de la

Vocea Americii. Ochii lui verzi se îngustau, degetele lui lungi învârteau încetișor butonul. Avram se ridică și se îmbracă repede. Nu poate primi o asemenea veste dezbrăcat.

— De ce te-ai ridicat?

— Trebuie să știu, Ora. A auzit ceva pe rețea?

— Așteaptă, ajung și acolo. Lasă-mă să...

Ochii lui se deschid larg și par că nu mai au loc în orbite.

— M-a auzit?

— Nu pot așa!

Ora se ridică și se îmbracă repede la rândul ei.

— Nu... pot... dacă... mă... presezi... așa!

— Dar ce ar fi putut face el acolo? strigă Avram, cu un picior atârându-i afară din pantaloni.

Bâjbâie fiecare dintr-o parte în alta, țopăie pe câte un picior, se luptă cu pantalonii încăpățânați și strigă cât îi țin plămâni, în timp ce căteaua latră speriată.

— Ce căuta acolo? strigă Avram.

— Pe tine, pe tine te căuta!

— Dar ce, e tâmpit? Cine se credea, Rambo?

Se așază unul în fața celuilalt. Gâfâie.

— Am nevoie de cafea, spune Avram și se ridică să adune lemne și crengi pe întuneric.

Fac focul. Noaptea este rece și clocotitoare. Păsările ciripesc ca prin vis, broaștele orăcăie cu voci găjâite, mangustele zumzăie ca niște insecte. Câinii latră undeva în depărtare, iar căteaua se învârte de colo până colo, privind neliniștită spre valea întunecată, și Ora se gândește: Poate își aude haita? Poate îi pare rău că i-a părăsit?

— Ascultă, după război au vrut să-l trimită în fața Curtii Marțiale, adaugă ea încet. Dar în cele din urmă au renunțat. I-au găsit circumstanțe atenuante. Haosul. Au lăsat-o baltă.

— Dar abia dacă știa să tragă, răbufnește din nou Avram. Cine se credea? Nu l-ai întrebat nimic?

— Ba da.

— Și ce ți-a spus?

— Păi, ce ar fi putut să-mi spună? Că se afla în căutarea cuiva care să tragă în el.

— Ce?

— Cineva care să-i facă un bine. Exact astea au fost cuvintele pe care le-a folosit. De ce te uiți așa la mine? Așa mi-a zis.

La zece dimineața Ilan și tanchistul au ajuns la fortăreața Hamama, pe malul Canalului Suez, la o aruncătură de băț de orașul Ismailia. I-au văzut pentru prima dată pe egipteni traversând Canalul în masă, nu departe de ei, și scurgându-se în peninsula Sinai. Rămăseseră locului și se holbau. Era greu să-ți crezi ochilor. Ilan i-a mărturisit:

— Cu toate astea, nu era ceva înspăimântător. Aveam impresia că urmărim scene dintr-un film.

L-au strigat pe soldatul care-i privea din turnul de control aflat în apropierea porților, au fluturat spre el un maiou alb și l-au rugat să-i lase înăuntru. Din fortăreață a țâșnit o rafală scurtă de armă automată, iar ei au luat-o la fugă și s-au aruncat la pământ, cu brațele întinse în față și continuând să strige. În clipa aceea poarta s-a deschis puțin și îndărătul ei s-a zărit un ofițer speriat, cu un Uzi îndreptat către ei.

— Cine sunteți? a strigat el.

Ilan și tanchistul au răspuns că sunt israelieni. Ofițerul le-a ordonat, urlând, să nu se miște.

— Lasă-ne să intrăm! implorau ei, dar tânărul nu se grăbea.

— De unde sunteți?

Și-au spus fiecare numerele de înregistrare și unitatea.

— Nu, de unde din Israel?

— Din Ierusalim, au răspuns amândoi, privindu-se unul pe celălalt.

Ofițerul a cumpănit puțin răspunsul, le-a făcut semn să rămână pe loc și a dispărut. Pământul de sub picioarele lor tremura. În spatele lor se auzea huruitul tancurilor egiptene.

— La ce școală ai fost? l-a întrebat Ilan pe tanchist printre dinți, fără să-și miște buzele.

— La Boyer, a răspuns soldatul. Eram cu un an mai mic decât tine.

— Ce, a întrebat Ilan uimit, mă cunoști?

— Cine nu te cunoaște? a zâmbit tanchistul. Erai tot timpul cu tipul celălalt, grasul cu păr lung care a sărit din copac.

Poarta s-a deschis, iar ofițerul le-a făcut semn să se apropie încet, în genunchi, cu brațele ridicate.

În jurul lor au început să se adune stafii cu ochi injectați. Stafii murdare, acoperite cu praf alb din cap până-n picioare. Ieșeau din toate colțurile fortăreței, încercuindu-i. Ascultau tăcuți relatările lor despre ceea ce văzuseră pe drum. Comandantul, un bărbat obosit și stors de puteri, care avea pe atunci de două ori mai mulți ani decât Ilan, l-a întrebat ce căuta în zona aceea, iar el l-a privit fix în ochi și a zis că fusese trimis de la Bavel să salveze documentele clasificate și echipamentul secret de la Magma, după care a întrebat când crede că ar putea ajunge acolo. Soldații s-au uitat cu coada ochiului unii la alții. Gura ofițerului s-a schimonosit, apoi le-a întors spatele și a plecat fără o vorbă, luându-l pe tanchist cu el. Un soldat în rezervă gras, cu privirea opacă, a ridicat fața spre Ilan și i-a spus cu o voce tărăgănată:

— Uită de Magma. Sunt terminați. Și chiar dacă, prin cine știe ce miracol, a mai rămas cineva în viață, egiptenii îi vânează din toate direcțiile.

— Atunci de ce nu merge nimeni să-i ajute? a întrebat uimit Ilan. De ce nu intervin forțele aeriene? Să-i scoată pe egipteni de acolo...

Soldații au pufnit.

— Forțele aeriene? a repetat rezervistul cel gras. Uită tot ce știai despre armata israeliană.

Ceilalți au bâiguit ceva pe un ton aprobator.

— Ar fi trebuit să-i auzi pe tipii din zona Hizayon plângând în stații, a zis un soldat blond, cu fața mânjită cu vaselină neagră. Ne-au terminat de tot.

Ilan a întrebat în șoaptă:

— Plângeau? Chiar plângeau?

— Plângeau și ne înjurau pentru că nu ne ducem acolo să-i ajutăm, a spus grăsanul. Dar nu-ți face griji, vom plânge și noi. În curând ne va sosi și nouă ceasul.

Un alt soldat, cu un braț bandajat atârându-i într-o bucată murdară de pânză, a spus:

— Deja știm ce va urma. Cunoaștem toate etapele.

— De aici se aude totul, a intervenit în discuție un sergent scund, cu pielea măslinie. Până în ultima clipă, până când fac pe ei de frică. Transmisiune în direct.

— Am trecut deja prin asta cu câteva dintre avanposturi, a adăugat un rezervist îndesat.

Vorbeau toți în același timp, întrerupându-se unii pe alții. Vocile lor erau terne. Ilan avea senzația că se foloseau de prezența lui pentru a vorbi între ei prin intermediul său.

S-a întors, și-a târât picioarele până într-un colț, după care s-a așezat pe pământ. Privea în jur fără să se miște. Creierul îi era gol. Din când în când se apropia de el câte un soldat care încerca să-l scoată din starea în care se cufundase, întrebându-l ce știa despre război și despre situația din Israel. Medicul l-a obligat să bea puțină apă și i-a dat ordin să se întindă pe o targă. S-a culcat, supunându-se ordinelor, și probabil că a adormit. Dar s-a trezit în curând, deoarece un cutremur a zguduit pământul, iar un nor dens de praf a îmbâcsit aerul. Undeva în depărtare s-a auzit sunetul difuz al unei sirene de alarmă, apoi zgomot de pași grăbiți și strigăte înfricoșate din toate direcțiile. Cineva i-a aruncat o caschetă. S-a ridicat în picioare și a început să meargă dintr-un capăt în celălalt al buncărului, de la un zid la altul, amețit și pierdut în zarva dinăuntrul unui mușuroi de furnici speriate. Avea impresia că se mișcă foarte încet pe fundalul unui film derulat rapid înainte și că, dacă întinde mâna spre soldați, degetele îi vor intra prin ei ca prin niște simple proiecții, că nu va putea să-i atingă.

— Spune-mi...

— Ce?

— Când ți-a povestit toate astea?

— În dimineața în care s-a născut Ofer.

— Cum, în sala de nașteri?

— Nu, eram încă acasă. Înainte să plecăm la spital. Nici nu se crăpase încă de ziuă.

— Te-a trezit brusc și a început să-ți povestească?

Ea clipește și încearcă să-și dea seama de ce sunt atât de importante pentru el toate aceste detalii, uimită să descopere că instinctele îi sunt la fel de treze ca pe vremuri.

— Ascultă, spune ea, a fost prima și ultima dată când am auzit povestea asta.

— Și atunci cum de îți amintești totul?

— Nu voi uita niciodată dimineața aceea. Mi-o voi aminti mereu, cuvânt cu cuvânt, spune ea, ferindu-și privirea.

Dar el o urmărește, o observă, cu toate simțurile în alertă, încordat și nerăbdător, iar ea știe: Avram simte ceva. Doar că el încă nu înțelege ce anume.

Apoi bombardamentele au luat sfârșit. Oamenii s-au liniștit, și-au scos caschetele din oțel și echipamentul de protecție antiaeriană. Cineva a pregătit cafea și i-a întins și lui Ilan o cană. El s-a ridicat în picioare, a mers ca un robot până la comandant și l-a întrebat dacă acum se poate întoarce la unitatea lui din Um Hashiba. Ici și colo s-au văzut câteva capete ridicându-se deasupra hărților și tranzistorilor și privindu-l ca și cum ar fi fost nebun. Repetau întrebarea, adresându-și-o unul altuia.

— Dar ce-ți imaginezi, că ești invincibil? Nu mai ieși de aici decât cu tăblițele de identificare în gură.

— Și abia atunci, spune Ora, încetul cu încetul, și-a dat seama în ce se băgase.

— Nu știam, șoptește Avram cu durere.

Iar Ora se gândește, stai să vezi cât de multe lucruri nu știai.

— I-au pus în brațe un Uzi și l-au întrebat dacă știe să-l folosească. El a răspuns că făcuse exerciții de tragere în urmă cu o jumătate de an. Au zâmbit ironic și l-au așezat lângă o mașinărie. Cred că era ceva legat de niște aparatură de urmărire pe timp de noapte...

— SSN, a bâiguit Avram, sistem de supraveghere nocturnă. Aveam și noi unul la Magma.

— ...Și i-au spus să-și vină în fire și să o folosească, pentru că egiptenii erau pe drum și nu se cuvenea să-i întâmpine în halul ăla. Încă își mai permiteau să glumească între ei, îi explică Ora.

Nu vedea nimic prin telescop și probabil că nici măcar nu știa să-l folosească, dar a auzit toată noaptea strigăte în arabă undeva, foarte aproape, și sunetul unor obiecte mari aruncate în apă, semn că egiptenii încă traversau Canalul Suez. Rachetele cădeau mereu în jurul lor, zguduind fortăreața. Din când în când Ilan își spunea: Avram a murit, prietenul meu Avram a murit, trupul lui fără viață se află undeva în apropiere. Dar în ciuda faptului că-și repeta aceste cuvinte, nu reușea să le pătrundă înțelesul. Nu simțea nici cea mai mică durere. Nici măcar nu era uimit pentru că nu simțea nici un pic de durere.

Tac amândoi, iar inimile lor o iau deodată la galop, călcând în picioare întrebările rămase nerostite. La ce te-ai gândit, Ora, spune-mi, la ce te-ai gândit când ți-am dat telefon și ți-am spus să iei o pălărie și două bucățele de hârtie? Chiar nu ți-a trecut nici o clipă prin minte care era miza acelui joc? Și ce sperai în secret, în inima ta? Ce nume ți-ar fi plăcut să scoți din pălărie? Poate că

știa ce urma să se întâmple... nu, nu pune întrebarea asta! Și totuși trebuie, trebuie să știe, odată pentru totdeauna: Dacă știa ce urma să se întâmple, ce nume ți-ai fi dorit să iasă din pălărie?

La patru dimineața a venit un alt soldat să-l înlocuiască. Ilan a ieșit în fugă din buncăr. O rachetă i-a vâjâit exact pe deasupra capului, iar el s-a speriat și s-a ghemuit într-una din gropile săpate în tranșee.

— Unde e latrina? l-a întrebat el, tremurând ca varga din cap până-n picioare, pe soldatul bărbos care se chircise în șanțul cu apă, nu departe de el.

— Oriunde te caci e o latrină, a mârâit acesta, iar Ilan, care simțea că mai are puțin și se scapă pe el, și-a dat repede pantalonii jos și, pentru câteva clipe binecuvântate, a uitat complet de tot ce era în jurul lui, de război, de bombardamente și de Avram, pe care îl pierduse, concentrându-se doar asupra golirii propriilor măruntaie.

Când s-a întors în buncăr, liniștea dinăuntru l-a îngrozit. Cineva i-a făcut semn să urce în turnul de observație și să privească spre vest. Acolo a văzut o tapițerie uriașă, în alb și galben pal, îndreptându-se către ei și plutind ca un val ce se înălța în mijlocul deșertului.

— Sunt ale lor, a pufnit un soldat de lângă el. Probabil vreo douăzeci de tancuri. Toate cu armele îndreptate spre noi.

Și a început bombardamentul. Tancurile trăgeau, la fel și o baterie de mortiere apărută de undeva dindărătul unei dune înalte, iar deasupra lor plutea un Suhoi egiptean, care lansa neîncetat rachete peste fortăreață. Pământul și aerul se zguduiau deopotrivă. Totul tremura în fața ochilor lui Ilan: oamenii, zidurile de beton, mesele, stațiile de emisie-recepție și armele. Toate obiectele își pierdeau forma firească și mugeau sălbatic. Un nou val de diaree a luat cu asalt viscerele lui Ilan. El s-a întors pe călcâie și a fugit spre ascunzătoarea din tranșee.

— Lumea a murit, a mormăit un tânăr roșcovan, îmbrăcat într-o pereche de izmene militare, în timp ce alerga pe lângă Ilan.

Acesta s-a gândit că, probabil, a sosit momentul să scrie câteva scrisori – sau ceva de genul ăsta – pentru părinții lui, pentru Ora și Avram, apoi și-a dat seama că nu-i va mai scrie niciodată nimic lui Avram. Nici bilețele în clasă, nici versuri obscene, nici idei pentru înregistrări, nici citate din Ephraim Kishon¹ sau interpretări semi-talmudice ale lui Fanny Hill². Gata cu melodiile scrise în stilul lui Rashi³ despre farmecele colegelor de clasă. Gata cu discuțiile în limbajul semnelor din timpul orelor de curs, chiar sub nasul profesorilor. Gata cu visurile dulci despre cel mai bun film din istoria cinematografului israeliene, pe care Ilan îl va regiza după scenariul lui Avram, un film *neo-realist*. Gata cu scrisorelele în versuri presărate cu meditații obscene, pe care și le expediau unul altuia ori de câte ori erau trimiși la baze militare diferite, scrisori prevăzute deja cu cercuri de cerneală acolo unde urma să intevină cenzorul sâcâitor. Gata cu mesajele transmise prin teleimprimatorul armatei într-un cod imposibil de descifrat, deoarece avea la bază numai propriile lor secrete și clișee. S-a terminat cu expedițiile în căutarea unor noi continente în operele lui

Bakunin și Kropotkin, Kerouac și Burroughs, în *Tom Jones* sau *Joseph Andrews* ale lui Fielding ori în *Culegerea de glume și umor evreiesc* a lui Druyanov. Gata cu glumele, și-a dat seama brusc Ilan, gata cu remarcile inteligente și cu replicile spirituale, gata cu jocurile de cuvinte vulgare, cu înțelegerea dintr-o singură privire, cu legământul lor profund și întunecat, precum acela dintre doi spioni aflați pe terenul inamicului, dintre doi copii singuri pe lume și uniți de ceva de dincolo de râsul isteric, în punctul în care încep să-ți dea lacrimile.

Gata. De-acum nu va mai avea cu cine să se minuneze după lectura *Agresivității umane* sau a lucrării *Așa grăit-a Zarathustra*, pe care și le citeau cu voce tare unul altuia în valea Yafeh Nof, cocoțați pe o stâncă botezată „fildeşul elefantului“. Cu cine se va mai contrazice, în timp ce se târăște în toiul nopții printr-o spărtură din gardul unității Bahad 15, în legătură cu ideile lui Moshe Kroy sau cu acordurile de blues din piesele formației Beatles? Cine va adapta, va pune în scenă și va înregistra împreună cu el pe bătrânul magnetofon Akai schimbul epuizant și amețitor de replici dintre Naphta și Settembrini din *Muntele vrăjtit*? S-a terminat cu citatele din poezia sacră a lui David Avidan ori Yona Wallach ⁴ sau din *Catch-22*⁵ și *Sub pădurea de lapte* a lui Dylan Thomas, un cântec de slavă adus vocii umane, din care Avram putea recita pe de rost pagini întregi. Cine altcineva ar mai reuși să-l târască până la sediul ziarului *Yediot Aharonot* din Tel Aviv, la o întâlnire cu redactorul-șef, care a descoperit cu surprindere că nu erau decât doi puști și că ideea la care făceau referire în scrisoarea lor – „și pe care, dacă ne este îngăduit, nu v-o putem dezvălui urechilor dumneavoastră decât în cadrul unei întâlniri private“ – era ca o dată pe lună să apară o ediție a ziarului scrisă în întregime de poeți („toate rubricile“, îi explicase Avram pe un ton grav redactorului mut de uimire, „de la editoriale până la rubricile sportive și anunțurile publicitare, ba chiar și rubrica meteo“)? Numai alături de Avram ar fi putut duce o întreagă existență paralelă, ascunsă de ochii tuturor celor din jur, în încăperile înecate în fum de la revista *DownBeat*, pe care o furau în fiecare lună de la biblioteca Academiei de Muzică și pe baza căreia își plănuiau cu multă migală distracțiile nocturne de la Carnegie Hall și Preservation Hall sau în vizuinile muzicienilor din New Orleans, visând la noi albume cu muzică de jazz și la cărți pe care nu și le puteau procura din Israel, deși se lansau în ipoteze și presupuneri nebunești despre ele și conținutul lor – *Music Is My Mistress* a lui Duke Ellington i-a făcut să-și piardă mințile vreme de câteva săptămâni, deși nu aveau la dispoziție decât recenziile, reclamele și titlul. Cine l-ar mai putea însoți la Ginsburg, pe strada Allenby, ca să scoțoească împreună după instrumente muzicale la mâna a doua, și cine altcineva i-ar mai fi cumpărat în cele din urmă, din banii pe care nici măcar nu-i avea, albumele lui Stan Getz și John Coltrane? Cine altcineva i-ar fi deschis urechile, făcându-l atent la protestul politic implicit din jazz și blues, de care nu fusese conștient până la Avram? Nimeni nu îl va mai numi cu veselie „vlăstar din sămânță slabă“, „adullamit⁶ din flori“ sau „veziculă lovită de gută“. Nimeni nu va mai analiza împreună cu el subtilitățile limbii ebraice și împrumuturile din greacă și nimeni nu îl va mai acoperi de urale după o mișcare genială la table, strigându-i „Măreț este urletul

tău, atotputernice leu!“

Nu va mai exista nici concursul Țicnit de recitare din memorie a cuvintelor din dicționarul arab-ebraic de Ayalon-Shen'ar și, prin urmare, nimeni nu-l va mai testa brusc, „*Tadahlaz!*“, „a pierde vremea pe coridoare, despre parlament etc.“ – desigur, Ilan nu avea voie să uite acel „etc.“ –, nimeni nu-l va mai provoca într-un lift aglomerat cu „*nabedah*“, „fecioară cu sâni mari și rotunzi“. Gata cu ebraica arabizată și araba ebraicizată: nu va mai putea numi niciodată sticlele *bakabik* în loc de *bakbukim*, nici păsările *tzapafir* în loc de *tziporim*, nici prezervativele *kanadem* în loc de *kondomim* și nici buclele *aka'ez* în loc de *akuzim*. Cine îi va sta de acum încolo alături, ca să-l scalde într-un cazan aburind, să-i treacă prin fața ochilor precum adierea vântului, să-l poarte prin furtună, ținându-l strâns în ghearele lui? Cine îi va mai lepăda hoitul muritor?

S-a întors în buncăr exact în clipa în care tancurile israeliene le încercuiau pe cele egiptene, aruncând în aer două dintre ele. Soldații din fortăreață strigau de bucurie, se îmbrățișau unii pe alții și făceau semne disperate cu mâinile către tancurile israeliene, pregătindu-se să fie salvați. În clipa în care acestea au dispărut îndărătul dunelor de nisip, pornind în urmărirea mașinăriilor de luptă egiptene rămase neatinsse, o liniște otrăvită a cuprins întreaga fortăreață. Soldații rămăseseră nemișcați, cu armele ridicate, suspendate parcă într-un gest bizar la jumătatea drumului.

Peste câteva minute, dintr-un tanc egiptean a ieșit un soldat. Umerii îi erau cuprinși de flăcări. A sărit pe pământ și a început să alerge, cu ambele mâini ridicate în aer, până când s-a prăbușit în cele din urmă cu fața în nisip, zguduit de convulsii, după care mișcările i-au devenit din ce în ce mai lente și apoi s-au oprit de tot, iar el a rămas întins acolo, parcă predându-se, în timp ce flăcările îi devorau trupul. Imediat după aceea și-au făcut apariția patru transportoare egiptene mari. Dinăuntru lor au coborât mai mulți soldați inamici îmbrăcați în uniforme de camuflaj, care priveau spre fortăreață și se consultau între ei. Comandantul avanpostului a dat un ordin și toți cei care aveau o armă asupra lor au început dintr-odată să tragă. Și Ilan. Prima lui rafală, singura trasă în timpul aceluia război, i-a spart timpanul, rănindu-l cu sunetul ei asurzitor și continuu. Soldații egipteni au urcat imediat înapoi în transportoare și s-au retras. Ilan a smuls o ploscă legată de o curea abandonată și a dat pe gât aproape toată apa dinăuntru. Genunchii îi tremurau. Gândul că ar fi putut ucide pe cineva, gândul că își dorise chiar să omoare pe cineva sfâșiasse unul din straturile care-i protejaseră ființa încă din clipa în care pornise în călătoria aceea.

Comandantul l-a strigat, spunându-i că nu-i păsa de unde venise și că de acum trebuia să se supună ordinelor lui. L-a trimis să facă un tur al tuturor punctelor strategice în care se aflau soldați și să-i ajute în caz că ar fi avut nevoie de ceva. În următoarele câteva ore, Ilan a cărat lăzi cu muniție, canistre de apă și combustibil și sandviciuri pregătite de medicul unității. Împreună cu un soldat bărbos și tăcut, a dezmembrat o mitralieră MAG de pe un transportor aflat în curte și a ajutat la montarea ei într-un post de pază din partea de nord. A adunat tot mai mult „material

administrativ“ – documente, formulare și rapoarte de activitate – și i-a dat foc în mijlocul curții.

În clipa în care s-a oprit să urineze, prin minte i-a trecut un gând. S-a dus la transportor, a ridicat plasa de camuflaj, a dat-o jos și s-a uitat prin geam la grămada de instrumente dinăuntru. Le-a privit astfel minute în șir. Apoi a tresărit brusc, de parcă l-ar fi pălmuit cineva, și a fugit să-l caute pe reprezentantul unității de contrainformații. L-a târât până la transportor și i-a explicat ce voia să facă.

Omul l-a privit, a izbucnit într-un hohot de râs, apoi l-a înjurat și i-a strigat că cei de la cartierul general îi vor tăbăci fundul dacă se întâmplă ceva cu aparatura, adăugând din aceeași suflare că într-o oră sau două vor trebui să stropească totul cu benzină și să-i dea foc. Ilan a zis:

— Dă-mi un singur aparat timp de o oră, nu mai mult.

Ofițerul a clătinat din cap, încrucișându-și brațele pe piept. Era un tânăr masiv, mult mai înalt și mai bine făcut decât el. Ilan i-a spus încet:

— Oricum vom muri cu toții. De ce ții cu dinții de un simplu aparat de emisie-recepție?

Ofițerul a acoperit din nou transportorul cu plasa de camuflaj, fluierând. Când a terminat, s-a întors și l-a văzut pe Ilan stând încă acolo.

— Fă pași, a mârâit el printre dinți. Nu ai ce căuta aici.

— O jumătate de oră, pe ceas, a insistat Ilan.

Ofițerul s-a înroșit. A urlat la el că începe să-l calce pe nervi și că, oricum, transmițătorul de la Magma fusese distrus de o veșnicie, fiindcă nu mai primiseră demult nici un semn de viață de acolo. Ilan i-a zâmbit când se aștepta mai puțin.

— Spune-mi un singur lucru, l-a rugat el pe un ton plăcut, aproape dulce („Acum, tu știi cum e Ilan când vrea ceva“, spune Ora, iar Avram încuviințează). Ce alte tipuri de aparate se mai folosesc în avanposturi?

Ofițerul, cucerit de aerul prietenos al lui Ilan, a bâiguit că Magma avea cu siguranță și câteva transmițătoare portabile PRC-6, însă era puțin probabil să mai fi rămas ceva din ele. Ilan a întrebat dacă tipul *acesta* de aparat reușea să intre pe frecvențele unui PRC-6. Ofițerul a dat la o parte mâna lui Ilan, a fixat din nou plasa și a mormăit că dacă nu se cară imediat, va avea de-a face cu el. Ilan, cu luciditatea și prezența lui de spirit, a zâmbit din nou și i-a zis ofițerului că dacă îi dă un singur aparat vreme de o oră, promite, jură că nu le va spune egiptenilor, atunci când vor veni, că el era ofițerul de contraspionaj.

Ofițerul a izbucnit deodată, împotriva propriei voințe:

— *Ce-ai spus?*

Ilan l-a țintuit cu spatele la transportor și a repetat ceea ce-i spusese mai devreme, de data aceasta față în față. Ochii tânărului alergau în toate direcțiile după ajutor, însă Ilan vedea cum roțile creierului său se puseseră deja în mișcare, greoaie precum bilele unei socotitori primitive.

— Ești dus de tot, i-a găfâit ofițerul în ureche. Ești un ticălos, un spion, iar ăsta-i un act de

trădare...

Dar vorbea în șoaptă, trădând în felul acesta hotărârea pe care o luase. Ilan i-a dat drumul. Preț de o clipă au rămas unul în fața celuilalt.

— De unde ai venit? l-a întrebat ofițerul cu o șoaptă hârâită. Cine ești?

Ilan i-a aruncat o privire tăioasă cu ochii lui verzi, mimând fără rușine cum îi vor fi smulse unghiile de la degetele mâinilor și cum i se vor prinde electrozi pe testicule. Tânărul a gemut. Buzele i se mișcau, dar nu rosteau nici un cuvânt. Toate astea nu au durat mai mult de zece secunde. Ofițerul nu a mai putut suporta imaginea aceluia scenariu înfricoșător, așa că a cedat, în ciuda faptului că nu voia câtuși de puțin s-o facă. Fără să zică nimic, a desfăcut plasa de camuflaj, a scos din transportor un aparat de recepție, l-a așezat pe o masă micuță din lemn aflată undeva în apropierea buncărului și s-a întors cu spatele, gata să plece. Ilan l-a prins de braț și l-a întrebat:

— Ești sigur că aparatul ăsta poate prinde un PRC-6?

— Nu, a bâiguit ofițerul, evitând să întâlnească privirea hipnotizatoare a lui Ilan. Nici măcar nu e pe frecvența potrivită.

— Atunci găsește frecvența potrivită, a spus Ilan.

Tânărul și-a înghițit saliva, a legat aparatul de singura antenă rămasă în picioare, apoi a scos o șurubelniță, a scos capacul, a meșterit ceva în interior și a lărgit banda. Când a terminat, s-a ridicat în picioare și a plecat de lângă Ilan fără să se uite la el, cu mâinile atârându-i pe lângă corp și cu cămașa îmbibată de sudoare.

Ora povestește, iar Avram se înfășoară încet în sacul de dormit ca într-o gogoasă. Numai fața i-a mai rămas afară. Ochii i s-au mărit, iar în curând îi vor ieși din orbite.

— Ora?

— Da...

— El ți-a povestit toate astea?

— Da.

— În dimineața în care s-a născut Ofer?

— Ți-am mai zis deja...

— Ce a fost asta, un fel de nevoie presantă de a se destăinui înainte de naștere? De a-ți împărtăși totul?

— Da, așa se pare. Întrebă-l pe el.

— Așa, din senin? Stăteți pur și simplu acolo, vorbind verzi și uscate, cu o ceașcă de cafea în față, iar el a început să-ți povestească despre...

— Avram, nu-mi aduc aminte toate detaliile.

— Dar ai zis că nu vei uita niciodată nimic din ce e legat de dimineața aceea.

— Ce importanță mai are acum?

— E interesant, nu crezi?

— Ce anume?

— Că s-a hotărât s-o facă exact înainte de nașterea lui Ofer. Mi se pare puțin cam ciudat.

— Ce o fi atât de ciudat?

— Faptul că a ales exact momentul acela.

— Da, momentul acela... Chiar nu pricepi?

Ochii lui se adâncesc în ochii ei. Ea îl privește fix. Fără să-i ascundă nimic. Îi dă totul: ea și Ilan și Ofer în pântecele ei. El privește și vede.

„Alo, alo, alo, alo“, s-a auzit o voce îndepărtată, sfârșită și deznădăjduită, iar Ilan a sărit ca ars din scaunul lui, pierzând frecvența din cauza mișcării bruște. A răsucit din nou, cu grijă, cursorul. Degetele începuseră brusc să-i tremure incontrollabil. A fost nevoit să le strângă în pumn și să-și folosească încheietura pentru a manevra butoanele. Stătea acolo de aproape două ore, fără să se miște, și rotea cursorul cu degete de ceasornicar, iar ochii nu i se mai dezlipseau de pe cadranul benzii de frecvență, cu linii verzi, fine, care apăreau și dispăreau neîncetat pe ecranul micuț. „Alo, alo, alo“, a șoptit din nou o voce slabă, „alo, alo...“ Vocea a dispărut, înghițită de paraziți. Cineva din Ismailia striga în arabă, cerându-i unui comandant de brigadă rachete Sagger. Ilan încerca să se liniștească, spunându-și că se înșelase, că era imposibil să identifice o singură voce în iadul acela de zgomote. A răsucit din nou cursorul, interceptând de-a valma stații israeliene și arabe, și a fost martorul unui amestec înfiorător de urlete isterice, huruit de motoare și explozii, de comenzi, țipete și înjurături în ebraică și arabă, până când, deodată, de undeva din adâncuri, vocea disperată și extenuată s-a auzit din nou, „Alo, alo, idioților, răspundeți odată!“, iar în clipa aceea Ilan a simțit cum i se ridică părul pe tot corpul.

Ținea căștile lipite de urechi cu amândouă mâinile și a auzit totul, cuvânt cu cuvânt, „Unde ați dispărut cu toții, eunuci mârșavi ce sunteți? Fie ca sufletul meu să vă bântuie noaptea!“, apoi și-a smuls căștile și a alergat spre buncăr, unde a dat buzna în mijlocul unui raport, strigând:

— E un soldat la Magma, l-am auzit, l-am interceptat, trăiește!

Comandantul i-a aruncat o singură privire și l-a urmat afară, fără să-l întrebe măcar cine îi dăduse permisiunea de a folosi echipamentul de interceptare, iar Ilan a așezat cu mâini tremurătoare căștile pe urechile superiorului său:

— Ascultă, trăiește, trăiește!

Comandantul s-a sprijinit cu pumnii de masă și a ascultat, dar fruntea i s-a încrețit și fața lui și-a schimbat expresia, însă Ilan se gândea, poate că ar trebui să-i spun că ăsta e felul de a vorbi al lui Avram. Abia s-a abținut să adauge că trebuie să-l salveze în *ciuda* vocabularului lui.

Și după ce trecuseră atâția ani, i-a mărturisit Ilan în timpul acelei conversații, în dimineața în care se născuse Ofer, tot îl chinuia faptul că se simțise stânjenit în fața comandantului din pricina lui

Avram. Când i-a zis asta, Ora și-a dat deodată seama că, prin modul lui de a vorbi și de a se purta, prin întreaga structură a ființei sale, Avram dezvăluia mereu un mic secret intim și stânjenitor, bine păstrat de toată lumea. Își amintea cum râdea Avram cel de demult: „Eu spun mereu cu voce tare ceea ce alții doar gândesc“. Comandantul a pufnit, a icnit, și-a îndreptat spinarea și a spus:

— OK, e puștiul ăla. Știam de el, dar credeam că a murit deja.

Și-a dat jos căștile și a întrebat:

— Cine ți-a dat permisiunea să folosești aparatura?

Iar Ilan, ca și cum nu l-ar fi auzit, a întrebat cu o voce strangulată:

— Știți de el? De ce nu mi-ați spus nimic?

Comandantul s-a încruntat:

— Cine ești tu? Ai impresia că sunt obligat să-ți raportez ceva?

Ilan s-a albit la față, s-a înăbușit, iar comandantul și-a dat seama ce i se întâmplă și a schimbat brusc tonul:

— Ascultă. Liniștește-te. Stai jos. Deocamdată nu putem face nimic pentru el.

Ilan s-a supus ordinului și s-a așezat. Membrele îi atârnavă moi, iar sudoarea îi țâșnea din toți porii feței.

— În prima și a doua zi a înnebunit toată rețeaua, a spus comandantul, privindu-și ceasul.

— Ce a făcut? a bolborosit Ilan.

— A, ne-a făcut în toate felurile! Urla să mergem imediat și să-l scoatem de acolo. E și rănit, a adăugat comandantul, și-a pierdut o mână sau un picior, nu-mi aduc bine aminte. Adevărul e că ne oferea niște descrieri atât de realiste, încât la un moment dat nici măcar nu l-am mai ascultat, după care a dispărut pur și simplu de pe undele radio, la fel ca toți ceilalți, și am crezut că gata, a murit. Este de lăudat faptul că a rezistat până acum, dar scoate-ți din cap gândul că vei putea ajunge la el. Uită de asta.

— Ce să uit? a întrebat Ilan în șoaptă.

— De el, a spus comandantul, înălțând din sprâncene și făcând un semn spre stația dinăuntru a căreia răzbătea din nou vocea lui Avram, de data aceasta bizar de veselă, imitând cu sunete de trompetă *Take the A Train* a lui Duke Ellington.

Comandantul i-a întors spatele, îndreptându-se spre buncăr, dar Ilan l-a prins de braț.

— Nu înțeleg, a spus el în șoaptă. De ce e imposibil să ajungem la el? Este un soldat al armatei israeliene, nu-i așa? Cum adică e imposibil?

Comandantul l-a privit, parcă avertizându-l, după care și-a eliberat încet brațul din strânsoare. Stăteau unul în fața celuilalt, în timp ce vocea lui Avram plutea între ei, anunțând în limba engleză un concurs între orchestrele Rusiei și Statelor Unite și invitându-i pe ascultători să trimită cărți poștale în care să-și voteze muzicienii favoriți.

Comandantul era un bărbat scund și trist. Fața îi era acoperită de o pulbere albă, prăfoasă.

— Uită, i-a spus el cu blândețe. Atât îți pot spune. Uită. Deocamdată nu poți face nimic pentru el. Toată armata Egiptului roiește acum în jurul lui, iar noi nu mai avem pe nimeni acolo. Ascultă-l, a adăugat în șoaptă, ca și cum s-ar fi temut că Avram l-ar putea auzi. Nu-i mai pasă demult unde se află, crede-mă.

Ca pentru a-i confirma spusele, Avram a izbucnit deodată într-un hăulit prelung și ascuțit, care sună înfiorător de străin în urechile lui Ilan, iar comandantul a răsucit repede cursorul, înlocuind vocea lui Avram cu ordine și șuierături de gloanțe, care pentru o clipă i-au părut lui Ilan că se înscriu într-o anumită logică și legalitate, având în vedere circumstanțele.

— Așteaptă, a fugit Ilan în urma comandantului. A reușit cineva să ia legătura cu el?

Bărbatul a clătinat din cap și a continuat să meargă.

— La început da. În prima zi a avut un emițător mai bun, dar i s-a stricat și se pare că nu știe cum să regleze un PRC pentru recepție.

— Nu știe? zise Ilan cu o voce spartă, alergând în urma lui. Cum adică nu știe? Nu trebuie decât să asculte, nu?

Comandantul a ridicat din umeri, fără să se oprească.

— Poate că are transmițătorul stricat, a spus el, altfel înseamnă că băiatul e dus cu pluta.

Apoi s-a oprit brusc, s-a întors către Ilan, l-a privit cu atenție și a întrebat:

— Ce legătură ai tu cu el? Îl cunoști?

— E din Bavel, a răspuns repede Ilan. Din serviciile secrete.

Fața comandantului a devenit serioasă.

— Nu știam. Asta nu-i bine deloc. Trebuie să trimitem o informare.

— Ascultă, nu putem permite să fie prins! Știe o mulțime de lucruri, știe totul, și are o memorie fantastică. Trebuie să ajungem la el înaintea lor, a spus Ilan, însuflețit de scânteia de interes din ochii superiorului său.

Apoi a tăcut brusc. Ar fi vrut să-și muște limba. Ceva străin și chinuitor strălucea în ochii comandantului, iar Ilan și-a dat seama că, probabil, tocmai semnase condamnarea la moarte a lui Avram. Stătea acolo, împietrit de ceea ce făcuse. Vedea cu ochii minții un Phantom israelian planând pe deasupra ruinelor fortăreței Magma, cu misiunea de a distruge orice reprezenta un risc potențial. Atunci a fugit din nou după maior, țopăind în jurul lui, în spatele lui, în fața lui.

— Încercați să-l salvați! l-a implorat el. Faceți ceva!

Comandantul s-a întors către el, pierzându-și răbdarea pentru prima dată:

— Dacă face parte din serviciile secrete, de ce nu tace naibii din gură?

L-a apucat pe Ilan de umeri și l-a scuturat, urlând:

— E idiot? Nu știe că ăștia ne interceptează toate liniile? Nu știe că ne aud fiecare bășină pe care o tragem în sectorul ăsta?

— Dar l-ai auzit, a șoptit Ilan disperat. Din câte se pare, deja nu mai este...

— Lasă-l acolo, ți-am mai spus! a urlat comandantul, iar venele de pe gât i s-au umflat. Ieși de pe frecvență, împachetează aparatul și pune-l la loc în transportor, după care disperi din fața mea!

S-a întors și s-a îndepărtat, gesticulând furios. Dar Ilan își pierduse deja luciditatea, așa că a alergat din nou în urma lui, blocându-i drumul și lipindu-și fruntea de fruntea lui.

— Lasă-mă cel puțin să-l ascult! a implorat el. Lasă-mă să aud ce spune.

— Negativ, a mârâit comandantul, uimit de obrăznicia lui Ilan. Ai la dispoziție trei secunde să disperi dracului din...

— Dar trebuie, gâfâi Ilan. Trebuie cel puțin să știm dacă le va da vreo informație despre „Lipitoare“...

— Despre ce?

Ilan și-a apropiat fața de cea a bărbatului și i-a spus ceva în șoaptă.

A urmat un moment de tăcere. Maiorul a clipit de câteva ori și și-a pus mâinile în șolduri, studiind cu atenție o fisură din peretele tranșeului. „Lipitoarea“ era un subiect despre care nu încăpea nici un fel de discuție.

— Nu am oameni de irosit, a mârâit el, arătându-și colții.

— Eu nu sunt unul dintre oamenii tăi, i-a amintit Ilan.

Fiecare dintre ei a făcut câte un pas înapoi.

— Tu și serviciile tale secrete puteți să luați toate astea și să vi le băgați în cur! a zis încet maiorul. Ne-ați înnebunit pe toți. Ne-ați omorât pe toți. Pleacă, du-te, fă ce dorești! Pe mine nu mă mai interesează!

— Alo, alo? A mai rămas cineva? a revenit vocea în clipa când Ilan și-a pus din nou căștile, care încă păstrau căldura atingerii comandantului. De ce nu răspunde nimeni? Ce faceți, vă jucați cu mine? *Over, over, over*, a bâiguit Avram pe un ton lipsit de orice speranță. Lua-o-ar dracu' de mașinărie! Funcționează, nu funcționează? De unde dracu' să știi... alo, ce căcat, căcat!

Probabil că în clipa aceea Avram a pocnit stația. Ilan și-a tras un scaun și s-a așezat cu spatele la buncăr. Încerca să se liniștească și să gândească rațional: Avram e în avanpost, la un kilometru și jumătate de locul unde mă aflu eu. Din câte îmi dau seama, a rămas singur, e rănit și ușor dezechilibrat psihic, iar forțele de securitate egiptene l-ar putea intercepta în orice moment, l-ar putea localiza și și-ar trimite soldații pe urmele lui.

Ilan a descoperit cu surprindere că încercarea de a gândi logic îl făcea să devină și mai confuz.

— Am nevoie de apă curată și pansamente, murmura epuizat Avram. Țsta pute deja. E ca o cârpă... Alo? Alo? Nu se aude. De ce să auziți, porcilor? Dacă nu auziți, în curând veți simți mirosul, cu așa o rană. Cangrenă, mai mult ca sigur, fir-ar al dracului!

Taci, îl implora Ilan, lipindu-și involuntar picioarele unul de altul, ascunde-te acolo și taci.

Liniște. Ilan a așteptat. Liniște profundă. A răsuflat ușurat. Tăcerea se prelungea. Ilan s-a aplecat

în față, privind agitat ecranul.

— Unde ești? a întrebat el în șoaptă. Unde ai dispărut?

— Plantă, aici Piersică, s-a auzit deodată o voce nouă, difuză, ce acoperea huruitul tancurilor.

Lexicon 42 a fost lovit. Avem răniți. Cerem evacuare.

— Piersică, ăăă, aici Plantă, recepționat. Peste câteva clipe trimitem ajutoare. Terminat.

— Plantă, aici Piersică, mulțumesc. Așteptăm, numai să vă grăbiți, pentru că aici e nebunie curată.

— Piersică, aici Plantă, ne ocupăm de asta, ne ocupăm, terminat.

— Shakespeare, de exemplu, e nemuritor, s-a auzit din nou un murmur stins. La fel și Mozart.

Cine altcineva?

Degetul lui Ilan a zvâcnit. Ori de câte ori auzea vocea lui Avram, nu reușea să-și controleze reacția asta. Inima îi pulsa în ritm cu frecvența aparatului din mâinile lui. A pierdut din nou semnalul. În căști se auzeau doar paraiziții, iar Ilan s-a înjurat cu furie, folosind una dintre vorbele de duh ale lui Avram.

— Și Socrate e nemuritor, cred. Pe el nu-l cunosc îndeajuns de bine. Am început să-i citesc scrierile astă-vară, dar nu am terminat. Cine ar mai fi? Kafka? Poate. Sigur, Picasso. Pe de altă parte, și gândacii vor supraviețui.

— Divizia 16, atenție la Bortukal, a intervenit o voce necunoscută, vorbind în arabă. Reperat tanc evreiesc la kilometrul 42, terminat.

— Alo, alo, răspundeți odată, căcăcioșilor, ticăloși ce sunteți, mă lăsați să mor aici? Cum e posibil așa ceva?

— Atenție, Bortukal, suntem în drum spre tancul evreiesc. Cu voia lui Allah, ajungem acolo în cinci.

— Dragi ascultători, a spus deodată vocea lui Avram pe un ton șoptit, grotesc de seducător, care l-a șocat pe Ilan, grăbiți-vă încioace, fiindcă în curând nu va mai rămâne nici o fărâmă de Avram pentru nimeni.

— Plantă, aici Piersică, ajutoarele nu se văd, situația nu e deloc bună, terminat.

— Piersică, aici Plantă, nu-ți face griji, totul e sub control. Ajutoarele sosesc în șapte, iar dacă e nevoie, vi-i trimitem și pe albaștri, terminat.

— Mulțumesc, mulțumesc, ar fi excelent, dar grăbiți-vă, am două bețe de chibrit cu răni grave, terminat.

— De la microfon vă vorbește dragul vostru Avram, se infiltră din nou vocea lui pe frecvență, Avram, care vă imploră să veniți degrabă și să-l salvați înainte de a-și da duhul și de a li se alătura strămoșilor lui, care, într-un mod cât se poate de răspicat, refuză să-l primească, pretinzând că rana lui e considerată menstră...

— Am auzit că l-ai găsit pe tipul de la Magma, a spus rânjind un soldat yemenit în timp ce

trecea prin dreptul lui Ilan. Tot rahaturi vorbește? Credeam c-a dat deja ortu' popii, cum s-ar zice.

— Și tu l-ai auzit?

Soldatul a pufnit ironic, iar o scânteie diavolească i-a licărit în ochi, risipind pentru câteva clipe masca de praf așternută pe chipul său.

— Cine nu l-a auzit? E de-a dreptul isteric. Ne-a înjurat, ne-a blestemat, ne-a amenințat... de ce râzi?

— Nu, nimic. Chiar v-a amenințat?

— Nici măcar generalul Gorodish nu vorbește așa. Hai, lasă-mă să aud.

S-a aplecat deasupra mesei, a dezlipit una din căști de țeasta lui Ilan și și-a apropiat-o de ureche. Asculta clătinând din cap și zâmbind.

— Da, așa face tot timpul. Bla-bla-bla. Ar fi bun de trimis în Knesset².

— A făcut mereu așa, de la bun început? a întrebat Ilan, deși știa deja răspunsul.

— Nu, la început a fost aproape normal. Coaie de oțel. Era atent la ce spune prin stație, făcea aluzii, vorbea codificat. Am impresia că la un moment dat chiar a reușit să intre în legătură cu cei de la Tassa și le-a dat câteva informații prețioase.

Ilan își imagina cu câtă ușurință adoptase Avram limbajul militar codificat, făcându-l rapid să-i devină ca o a doua limbă maternă. Parcă îl și auzea rostind pe un ton grav „Negativ... ăăă, negativ, terminat“ și își închipuia amuzat privirile uimite de pe fețele celor de la cartierul general („Îl cunoaște cineva pe puștiul ăsta care a preluat de unul singur inițiativa la Magma?“).

— Dar ăla-i un PRC-6, a zis cu surprindere soldatul. Chestia aia-i ca un *walkie-talkie*. Nici n-am idee cum ai reușit să-l prinzi.

— Mi l-a reglat cineva.

— Tipul ăsta de transmițător e destinat doar comunicării în interiorul fortăreței. E o cutie amărâtă din metal. Nu merge la asemenea frecvențe.

— Ești la transmisiuni?

— Nu se vede? a întrebat soldatul, zâmbind și arătând cu degetul spre urechile lui mari.

— Cât timp poate transmite?

Buzele tânărului s-au țuguiaț într-o expresie bosumflată. S-a gândit îndelung la răspuns, pentru ca în cele din urmă să spună:

— Depinde.

— De ce anume?

— De câte baterii are și de cât durează până când le pică fisa ăloră de pe cealaltă parte a baricadei, care îl vor prinde viu pe unul de-al nostru.

Avram se auzea în fundal cântând cât îl țineau plămâni „O adevărată minune e coliba mea, luminoasă și verde...“, iar transmisionistul fredona în rînd cu el, dând din cap în ritmul muzicii.

— Ascultă, a zis el. Tipul ăsta se crede la un concurs de talente.

Cântecul s-a pierdut într-un muget de durere. Avram a dispărut pentru câteva secunde lungi, iar Ilan îl căută înnebunit, învârtind repede cursorul și lovind aparatul. În clipa aceea și-a dat seama că țiuitul ascuțit pe care îl auzise până atunci nu era de la paraziți, ci venea din urechea lui, fiind provocat de zgomotul unicei rafale pe care o trăsesse în urmă cu puțin timp. Când l-a găsit din nou pe Avram, vocea lui nu mai avea nimic din veselia înfricoșătoare de până atunci, ci se transformase într-o șoaptă calmă și supusă:

— Nu-mi aduc aminte, lasă-mă în pace, am creierul scurtcircuitat, voiam să-ți spun... ce voiam să-ți spun? De ce ai venit? Ce caut eu aici? Nici măcar nu aparțin acestui loc.

Transmisionistul și Ilan stăteau aplecați deasupra aparatului, umăr lângă umăr și ureche lângă ureche. Soldatul a spus:

— Se gândește la o tipă, ai auzit?

— Da.

— Bietul de el! Nu știe că nu o va mai vedea niciodată.

— N-am nici mâncare, a mârâit Avram. Numai muște, trilioane de muște, lua-v-ar dracu', mi-ați supt tot sângele. Am febră, pune mâna, și n-am apă, iar ei nu mai vin, alo...

— Problema lui, a zis soldatul, e că ține emițătorul pornit.

Întotdeauna îl ține pornit, și-a spus Ilan, zâmbind în inima lui. Lui Avram i-ar fi plăcut asta.

— Alo, idioți fără uretre, testicule solzoase ce sunteți! a continuat Avram, dar pasiunea din voce i se stinsese, iar cuvintele îi ieșeau din gură goale și uscate. V-ați jucat destul, am înțeles lecția, dar acum veniți odată și scoateți-mă de aici! Vreau să plec acasă.

— Care-i faza cu el? a întrebat operatorul, zâmbind strâmb. Poți să-l înțelegi?

— Îl înțeleg, a răspuns Ilan.

— Hei, a murmurat Avram, poate aveți vreo relație la comandamentul egiptean?

— Of, a gemut soldatul, nu numai că-i cheamă cu gura lui, dar își mai și desface picioarele în fața lor!

— Poate că mătușa ta din Przemysl a fost colegă de școală cu bunica temutului Akid Khamzi din Regimentul 13?

— Spune-mi, a făcut Ilan o ultimă încercare, lipsită de speranță, este chiar imposibil să trimitem spre el vreo echipă de...?

Transmisionistul a pus casca înapoi pe urechea lui Ilan, s-a ridicat și a rămas în picioare în fața lui, privindu-l lung.

— Cum spunei că te cheamă?

— Ilan.

— Atunci ascultă ce am să-ți spun, Johnny. Scoate-ți căștile, scoate-le *acum* și scoate-ți-l și pe el din cap. Uită-l, *halas*, șterge-ți din minte faptul că a existat vreodată. Nu a existat.

— Să-l uit? a pufnit ironic Ilan. Să-l uit pe Avram?

— E mai bine pentru tine să tai din rădăcină orice te leagă de el.

Apoi și-a dat seama:

— Stai puțin, îl cunoști?

— E prietenul meu.

— Prieten-prieten sau o cunoștință?

— Prieten-prieten.

— Uită ce-am spus, a bâiguit soldatul și a plecat.

— Scorpion, aici Fluture. Reperat grup de rachete Sagger la dreapta ta, distanța 500. Foc, foc de voie, terminat.

— Plantă, unde dracu' sunt întăririle aeriene promise? Unde? Îmi spuneți mereu „recepționat“, „pe drum“, și nimic, ne decimează aici. Am un mort și un rănit, terminat, terminat!

— „Care în clipa ce i-a fost sortită și care înainte de vreme, care de apă și care de foc, care de sabie și care de colții bestiei...“

— Alo! Ce te-a apucat? Yom Kippur a fost în urmă cu două zile.

— În numele lui Allah cel sfânt și milostiv, către toate unitățile, divizia 16 înaintează conform planului. Până acum nici o opoziție serioasă, *inșallah*, vom continua astfel până la victoria finală.

— Abir, aici Cireașă, iată răspunsul, cam cincizeci de oameni rămași în viață de-a lungul liniei de graniță, unul aici, doi dincolo.

— Plantă, vin spre noi, de ce nu-mi răspundeți?

— „...care strangulat și care lovit cu pietre, care se va odihni și care va hălădui veșnic, cine va trăi în armonie și cine va fi izgonit...“

— Pilot evreu rănit în tufișuri, lângă 253.

— Fiți pregătiți, întrerupeți emisia radio, așteptați să vină și salvați-l, iar apoi trageți cu toate armele, foc de voie, terminat.

— Și mama mea, gâfâia Avram, deși nici măcar nu meritați să auziți vorbindu-se despre ea, porcilor, v-ați trădat fratele...

Ilan strângea atât de tare carcasa aparatului, încât încheieturile degetelor i se albiseră.

— Mama mea, a hârâit vocea lui Avram, a murit deja, a dispărut într-o clipă. Dar întotdeauna, a scos el un hârâit strangulat, întotdeauna a fost răbdătoare cu mine, jur pe viața mea. „Pe viața mea“, a chicotit. Ce mai expresie! Pe-via-ța-mea! Vă dați seama ce înseamnă asta, „pe viața mea“? Pe-via-ța-mea! La mulți ani!

Încă o tăcere lungă, spartă doar de câteva piuituri agresive. Lumina verde a semnalului s-a stins ușor, tremurând, pentru ca apoi să cuprindă din nou tot ecranul, ridicându-se pe scală.

— Străbăteam în fugă strada Bezalel împreună cu mama, a continuat Avram, dar vocea îi era atât de slabă, încât Ilan stătea pe jumătate ghemuit deasupra aparatului. Pe vremuri, când eram mic,

locuiam lângă piață... nu-mi aduc aminte, nu-mi aduc aminte dacă v-am povestit. Cum de nu-mi aduc aminte nimic? Nu-mi mai amintesc acum nici chipuri, nu reușesc să-mi amintesc nici măcar fața Orei... doar sprâncenele ei. Toată frumusețea ei stă în sprâncene.

Făcea eforturi uriașe să respire. Ilan aproape că-i simțea trupul clocotind de febră. Conștiința se scurgea cu repeziciune dinăuntru lui.

— Cu mama străbăteam în fugă strada Bezalel până în parcul Saker. Îl știe cineva? Alo?

Ilan a încuviințat dând din cap.

— Mă ținea de mână – cred că aveam cinci ani – și alergam până jos, după care urcam din nou și alergam iar până mă săturam.

Avram a scos un fel de ciripit, apoi a tăcut. Pentru o clipă s-a oprit și zgomotul de fond. O liniște ciudată, înfricoșătoare cuprinsese întreg sectorul. Ilan avea impresia că toată lumea, toți soldații, indiferent de care parte a Canalului se aflau, indiferent de tabăra în care luptau, se opriseră să asculte povestea lui Avram.

— Nu-i așa că atunci când ești copil și un adult se joacă ceva cu tine, indiferent ce, îți este mereu teamă că va veni o clipă când se va plictisi de joc și, totodată, de tine? În care își va privi ceasul și va spune că are ceva mult mai important de făcut decât să stea cu tine?

— Da, a zis Ilan, da.

— Dar mama mea nu se plictisea niciodată de nimic înaintea mea. Știam că nu va opri niciodată jocul înaintea mea, chiar dacă ar fi căzut cerul.

Plutea printr-un fel de ceață. Vocea îi era dezgolită și subțire ca a unui copil, iar Ilan se simțea ca și cum l-ar fi privit pe Avram gol prin gaura cheii, însă nu se putea abține.

Avram a spus:

— E ceva care-ți dă forță pentru o viață întreagă. E ceva ce face un om fericit, nu-i așa?

Un soldat credincios, sfrijit și foarte agitat, s-a năpustit spre scaunul lui Ilan și l-a rugat să-i dea o mână de ajutor la împachetatul obiectelor de cult. Clipea des și o dată la câteva secunde își întindea colțurile gurii într-un fel de zâmbet forțat. Ilan s-a ridicat, îndepărtându-se de stație. În timp ce se întindea, și-a dat seama că trecuse mai mult de o oră de când nu se mai mișcase. A îngenuncheat lângă soldat și a început să pună într-o lădiță goală de muniție Biblii, cărți de rugăciune, o *kippa*, un potir pentru vin folosit în ceremonialul de încheiere a sărbătorilor, o *menora*⁸, cutii pline cu lumânări pentru sabat, chiar și o lămâie parfumată pentru Sukkot. Soldatul cel credincios a ridicat lămâia, și-a îngropat fața în ea și i-a absorbit aroma cu nesaț. I-a spus cu o voce spartă lui Ilan că imediat după Yom Kippur i se născuse un prunc, băiat sau fată, că generalul însuși îi transmisese vestea prin stație, dar pentru că nu era obișnuit cu tipul acesta de comunicare codificată, nu înțelesese ce era și nu avusese curajul să-i mai deranjeze o dată pe cei de la cartierul general, Doamne ajută să fie destul de norocos pentru a-și vedea copilul, și dacă era băiat, avea să-l

numească Shmuel, după generalul Gorodish, iar dacă era fată, avea s-o numească Ariela, după generalul Sharon. Vorbea și clipea, expresiile de pe fața lui se schimbau cu repeziciune, iar între timp Ilan îl auzea neconținut pe Avram strigându-l, rugându-l, și cu toate acestea îl încuraja pe soldatul de lângă el, râzând de el însuși din pricina faptului că se simțea atât de ușurat la gândul că nu mai trebuie să stea pe scaunul acela și să asculte cum se stinge Avram.

Rachetele cădeau foarte aproape de fortăreață. Soldatul a mirosit aerul, iar fața i s-a schimonosit.
— NBC! a strigat el imediat.

L-a tras pe Ilan de braț până la un dulap mare din fier, pe care scria „Echipament nucleobiologic-chimic. A se deschide numai în caz de urgență!“ Soldatul a spart lacătul cu patul armei Uzi pe care o avea la el. Ușa s-a deschis larg, dar de sus până jos nu se vedeau decât cutii de carton goale. Tânărul le-a privit îndelung, după care a început să țipe, să-și izbească țeasta cu pumnii și să sară, lovind aerul cu picioarele. Ilan s-a întors la stația lui și și-a pus din nou căștile pe urechi.

— Câte minute credeți că i-au mai rămas lui Avram până în clipa în care-i va crăpa burta? Burta lui moale și păroasă, peste care îi plăcea atât de mult să-și plimbe lăbuțele? Burta care i-a fost și depozit, și hambar...

— Încetează, a spus Ilan, încetează cu asta!

— Pentru că Avram, oricât de amuzant ar părea acest lucru, avea de gând să mai stea pe aici vreo patruzeci sau cincizeci de ani, avea de gând să îmbătrânească, să se transforme într-un moș murdar și libidinos, să profite de câte un sân sau o coapsă pe ici, pe colo, să călătorească prin lumea mare, să înghită distanțele, să își doneze un rinichi sau un lob al urechii celor aflați în suferință, să se scalde în plăceri pământești, să scrie cel puțin o carte care să zguduie rafturile...

Ilan a clătinat din cap. A pus căștile jos și s-a ridicat. A străbătut tranșeele, îndreptându-se către un post de observație din care vedea vechiul spital al orașului Ismailia. Doi rezerviști stăteau cu picioarele ridicate pe sacii de nisip, asemenea unor turiști care se relaxează în timpul unei croaziere. Amândoi luptaseră în Războiul de Șase Zile în timp ce-și făceau stagiul militar și amândoi i se păreau teribil de bătrâni, iar el se gândea că, probabil, nu va trăi îndeajuns pentru a atinge vârsta pe care o aveau ei atunci. Erau liniștiți și binedispuși și i-au dat asigurări lui Ilan că Flota a Șasea era pe drum și că în curând „uarabii“ aveau să regrete până și clipa în care le trecuse prin minte gândul de a-i ataca. Apoi au început să cânte cât îi țineau plămâni, cu voci găjâite, „Nasser îl așteaptă pe rabin“, iar Ilan a simțit deodată miros de alcool și și-a dat seama că erau beți – cu vin ieftin, care circula prin unitățile militare. Când s-a uitat în spatele lor, a văzut câteva sticle goale ascunse printre sacii de nisip.

A plecat de acolo și a rămas cu privirile pierdute asupra apei albastre și a grădinilor verzi din Ismailia. Nu departe de el, un convoi nesfârșit de jeepuri egiptene traversa Canalul. Un șuvoi de oameni și vehicule viermuia în apropierea fortăreței, fără a se mai sinchisi măcar de ea. Ilan s-a gândit la filmul *Ziua cea mai lungă*⁹, pe care îl văzuse de două ori împreună cu Avram. Simțea că

fărâmele atât de diferite ale realității din fața ochilor lui nu mai puteau fi puse cap la cap, astfel că mintea lui a încetat pur și simplu să gândească.

Proiectilele cădeau, iar plasa de oțel din armătura zidurilor fortăreței începea să cedeze. Peste tot în jurul lui zburau bucăți de piatră sfărâmată. Învelișul de protecție al clădirii se șubrezea, iar în aer se simțea miros de cenușă, funingine și praf. Ilan stătea încremenit, incapabil să privească spre sud, către Magma, însă bănuia că fumul pe care îl vedea cu coada ochiului ridicându-se spre cer venea din direcția în care se afla Avram. Se întreba dacă există vreo modalitate prin care să-i forțeze comandantului mâna, ca să trimită câțiva soldați pentru a-l salva pe Avram, însă știa că era imposibil, comandantul nu și-ar fi trimis nici unul dintre oameni într-o misiune sinucigașă. Împleticindu-se, și-a croit drum către buncăr. Ochii îi erau înlăcrimați și roșii, iar respirația, gâfâită. A trecut pe lângă masa micuță și a aruncat o privire către stația de recepție. Nu mai era în stare să se așeze din nou acolo.

În buncărul sufocant cineva și-a amintit brusc de existența unei pompe manuale de aerisire. Dar nu se simțea nici o diferență, doar un zgomot constant, precum vaietul slab al unui șacal, se alăturase acum aerului înăbușitor. Un MIG egiptean s-a prăbușit cuprins de flăcări și fum, iar deasupra lui s-a văzut deschizându-se o parașută. Imediat s-au auzit câteva urale jalnice, demne de dispreț. Pilotul a aterizat chiar pe malul Canalului, după care a început să alerge, șchiopătând, până la pod. Soldații egipteni i-au ieșit imediat în întâmpinare, îmbrățișându-l și apărându-l ca un scut împotriva unui eventual glonț venit din direcția fortăreței. Dinăuntru buncărului lor, soldații israelieni îi priveau într-o tăcere apăsătoare. Ceva din comportamentul egiptenilor le stârnea invidia. Ilan și-a frecat obrajii murdari cu degetele. Niciodată în timpul miilor de ore petrecute în buncărul subteran din Bavel, când îi asculta pe soldații egipteni, niciodată pe parcursul tuturor zilelor și nopților în care le tradusese neîncetat conversațiile și le spionase tacticile militare și momentele de intimitate, tălmăcindu-le glumele deocheate și secretele cele mai bine ascunse, nu simțise cât erau de reali, de vii, oameni în carne și oase, așa cum o simțea acum, privindu-i în timp ce-și îmbrățișau prietenul.

— Eu, pe de altă parte, da, îi spune Avram Orei.

Este primul lucru pe care îl spune după o lungă tăcere.

— Eu eram mai pasionat de chestia asta cu ascultatul decât oricare alt operator de acolo – chiar mai mult decât comandantii. Mă înnebunea faptul că puteai asculta fără opreliști pe oricine deschidea gura. Că puteai auzi ce vorbeau oamenii între ei în spatele ușilor închise. Bun, spune el râzând, pe mine mă interesau mai puțin secretele militare, știi asta, eu eram în căutare de nimicuri, de mici frecșuri între ofițeri, de împunsături și bârfe, de aluzii la viețile lor private. Erau doi operatori din Armata a Doua, felahi din deltă, despre care mi-am dat seama la un moment dat că se iubeau și care își trimiteau unul altuia tot soiul de aluzii prin intermediul rețelei oficiale. Astea erau lucrurile care mă interesau pe mine.

— Vocea umană? sugerează Ora.

Un avion F-4 Phantom israelian a țâșnit din înaltul cerului, a măturat aerul de deasupra fortăreței și a început să tragă cu ambele țevi. Nimeni nu s-a mișcat. Mugetul motorului umplea întreg spațiul. Umpluse inclusiv trupul lui Ilan, transformându-l într-o epavă. O scrumieră grea, din sticlă groasă, a topăit, cuprinsă de nebunie, pe suprafața mesei, după care a căzut pe podea, sfărâmându-se în mii de cioburi. Tanchistul din Ierusalim care ajunsese la fortăreață împreună cu Ilan stătea în curte și bea cafea. Ochii lui urmăreau holbați cerul pe deasupra buzei căinii. Lentilele ochelarilor îi străluceau. Avionul s-a înclinat puțin spre el, iar Ilan i-a văzut trupul spintecându-se pe diagonală, de la umăr până în talie, și cele două jumătăți azvârlite în direcții opuse. Ilan s-a aplecat și a vomitat. La fel au făcut și ceilalți soldați din preajma lui. Câțiva dintre ei ridicaseră pumnii în aer, blestemând forțele aeriene și întreaga armată israeliană.

În clipa aceea egiptenii au început să acopere cerul cu o pătură portocaliu-roșcată de rachete sol-aer. Dârele rachetelor lansate apăreau fără încetare la orizont. Avionul Phantom s-a strecurat o vreme printre ele, însă în cele din urmă coada i-a fost cuprinsă de flăcări și s-a prăbușit, învârtindu-se, într-un nor de fum gros, negru. Soldații l-au urmărit muți până în clipa în care a lovit pământul. Nu s-a deschis nici o parașută. Bărbații dinăuntrul fortăreței evitau să se privească unul pe celălalt. Când s-a întors în curte, Ilan a văzut că cineva acoperise rămășițele trupului tanchistului cu două pături.

— Ce mai face prietenul tău? l-a întrebat transmisionistul cu tenul măsliniu. Ai renunțat?

Ilan nu înțelegea ce spune.

— Tipul de la Magma. E bine că ai lăsat-o baltă.

Ilan îl privea insistent, după care ochii i s-au luminat deodată. Apoi a luat-o la fugă.

— Alo, alo, mă aude cineva? Alo? Sunt singur aici. Toți ceilalți au fost uciși ieri sau alaltăieri. Douăzeci de băieți – cu aproximație. Nu-i cunoșteam, ajunsesem aici cu doar câteva ore înainte să se dezlănțuie iadul. I-au omorât în curte. I-au târât afară unul câte unul și i-au împușcat ca pe câini. Pe alții i-au omorât în bătaie. Operatorul și cu mine ne-am ascuns sub câteva canistre de combustibil care s-au rostogolit peste noi. Ne-am prefăcut morți.

Ceva se schimbase, și-a dat seama imediat Ilan. Discursul lui Avram era acum articulat și lucid, ca și cum ar fi știut că cineva îl auzea, sorbindu-i însetat cuvintele.

— I-am auzit pe băieții noștri plângând. Îi implorau pe egipteni să nu-iucidă. Am auzit doi soldați rugându-se, dar au fost împușcați înainte de a-și încheia rugăciunea. Apoi egiptenii au plecat și nu s-au mai întors. Se aude mereu cum cad rachete. Cred că acum nici măcar nu se mai poate intra în camera asta. Totul e distrus. Văd că vergelele care susțineau cadrul ușii sunt îndoite.

Ilan a închis ochii, încercând să-și imagineze ceea ce descria Avram.

— Până la sfârșitul primei seri am fost cu operatorul, spunea Avram. Zăcea la vreo doi metri de mine, grav rănit, cu un aparat de radio pe piept, încă unul, mai mic, alături, și o grămadă de baterii, cel puțin optzeci. Știu asta fiindcă le număra încontinuu, avea un fel de obsesie cu numărul bateriilor. El era rănit la picior, iar eu la umăr. Pe mine m-a lovit o schijă dintr-o grenadă care a explodat în incendiu. Mi-a intrat pe jumătate în carne. Nu o pot atinge. Dacă nu mă mișc, nu sângerează. Însă mă doare. Ce nebunie, a murmurat el uimit, am o bucată de fier în trup. Alo, alo?

— Da, a răspuns Ilan cu jumătate de gură, te aud.

— În fine. Operatorul a pierdut foarte mult sânge. Sângera încontinuu. Nu știu cum se numea. Nu am vorbit aproape deloc, pentru ca, dacă am fi fost luați prizonieri, să nu știm prea multe unul despre celălalt. După o vreme am observat că nu se simțea deloc bine, că tremura. Am încercat să-l înveslesc, dar nu mă mai auzea. La un moment dat m-am târât până la el și i-am legat un garou pe coapsă. Delira. Avea halucinații. Credea că sunt fiul lui. Că sunt soția lui. Radioul funcționa încă și am luat legătura cu un ofițer de la Tassa. Unul destul de mare în grad, cred. I-am explicat ce se întâmplase la noi și i-am spus ce ar trebui să facă armata. Mi-a promis că ajutoarele vor sosi în curând și că forțele aeriene vor trimite un elicopter care să mă scoată de aici. La un moment dat în timpul nopții, nu știu exact când, operatorul a murit.

Ilan și-a dat seama că gravitatea bruscă a tonului lui Avram era mai greu de suportat decât vorbăria delirantă de mai devreme. Avea senzația că în clipa aceea Avram era teribil de vulnerabil, că era lipsit de orice scut menit să-l protejeze față de ceea ce îl aștepta.

— Apoi am săpat puțin în pământ, până când m-am prăbușit într-o groapă. Am căzut pe spate la o adâncime de circa un metru, cu emițătorul și bateriile peste mine. Nici măcar nu mă pot ridica în fund. Stau întins cu căcatul ăsta de aparat și cu bateriile grămadă peste mine. Dinăuntrul grotei ăsteia n-am nici cea mai mică șansă de a fi auzit de cineva, dar mă pot întoarce de pe o parte pe alta și mă pot rostogoli câțiva metri în fiecare direcție. Am aranjat câțiva saci de nisip în așa fel încât să-mi intre puțin aer, dar aici e o beznă ca în Egipt...

A tăcut, apoi a adăugat, oftând slab:

— Beznă ca în Egipt. V-ați prins?

Ilan a râs, încercând parcă să-l încurajeze.

— Și îmi vine mereu să mă cac. Nici nu știu ce mai am de căcat. Nu am mâncat nimic de trei zile, nici apă aproape că nu am mai băut. Nici nu pot să dorm. Nu suport gândul că m-ar putea ucide în timpul somnului... Nu în somn, Doamne!

Deraia din nou și Ilan o știa.

— Din câte se pare, trupele de comando egiptene nu vor să se oprească pe-aici, bâiguia Avram. Se vor întoarce mai târziu, să termine ce-au început. Crezi? Nu știu. De unde să știu? Probabil că mai întâi vor arunca totul în aer, după care vor intra să vadă ce a mai rămas. E mai bine să sari în aer, nu? Bum și gata. Ce lovitură! Incredibil, tot timpul...

Un hohot brusc de râs:

— Nu, pe bune, ce caut eu aici? De ce tocmai eu?

Ilan s-a chircit. Știa că Avram urma să vorbească despre tragerea la sorti.

— Hei, Ora, Ora'leh, unde ești acum? Să-ți ating fruntea, să-ți desenez sprâncenele și gura cu degetul meu! Cât de tare mă înnebuneai!

Ilan și-a acoperit gura cu palmele.

— Ascultă, mă gândesc de ceva vreme la un lucru, la o idee genială. Nu ți-am spus nimic despre asta. Nici lui Ilan... Alo? A mai rămas cineva în galaxie? Alo, umanitate? Ilan?

Ilan s-a speriat și a sărit de pe scaun.

— Au incendiat fortăreața, șoptea panicat Avram. Oameni, echipament, bucătărie, ranițe, totul. Se plimbau cu aruncătoarele de flăcări în mâini și ardeau totul. Îi auzeam. Totul ardea. Am mâinile și fața pârjolate de căldură și sunt acoperit de funingine din cap până-n picioare. Mi-au ars și caietele. S-a dus pe apa sâmbetei un an întreg de muncă, ultimul an, ideea mea, asta este... s-a dus totul. La dracu', fiecare minut liber de la unitate, din permisie, în timp ce mă îndreptam spre bază... ai văzut cum am fost anul ăsta. Șapte caiete, fir-ar al dracului! Caiete groase, fiecare de două sute douăzeci de pagini, toate ideile...

Vocea i s-a făcut fărâme și a început să plângă. Vorbea și plângea. Era greu să înțelegi ce spune. Ilan s-a ridicat. Stătea în picioare și îl asculta pe Avram plângând cu sughițuri. Și-a smuls căștile de pe urechi și le-a aruncat, ajunge, ajunge, să terminăm odată cu asta!

Egiptenii și-au intensificat atacul. Cădeau neîntrerupt proiectile de mortiere de 240 mm. Santinelele strigau, avertizându-i despre apropierea unei flote care aducea echipament necunoscut și care venea în direcția fortăreței. Un fior rece de frică a străbătut tranșeele, posturile de observație și încăperile. Apoi navele și-au îndreptat spre ei tunurile de apă. În prima clipă s-au simțit ușurați: șuvoaiele de apă spălau praful care făcea aerul irespirabil, pătrunzând peste tot – în buncăre, în cămile de cafea, în sinusuri –, dar după o vreme structura de rezistență a construcției a început să cedeze. Soldații aflați în posturile de observație trăgeau spre vase cu toate armele pe care le aveau la dispoziție și aruncau grenade. În cele din urmă navele s-au retras, dar fortăreața se scufundase puțin într-o parte, arătând asemenea unui melc strâmb și amar.

Comandantul a convocat toți soldații în buncăr. Ilan s-a așezat într-un colț, direct pe pământ. Vocea lui Avram vuia încă înăuntrul capului său, șoptind, delirând și implorând să fie salvat. Soldații și ofițerii se aliniaseră în jurul pereților. Evitau să se uite unul la altul. Acum, când pojghița de praf fusese îndepărtată, în aer plutea un miros greu de fecale, un sediment palpabil a fricii. Un soldat care arăta ca un adolescent de cincisprezece ani, imberb și cu obrajii fini, stătea lângă Ilan cu ochii închiși, gârbovit, și bolborosea ceva repede, cu patos. Ilan i-a atins un picior și l-a rugat să spună o rugăciune și pentru el. Tânărul, fără să deschidă ochii, a răspuns că nu se roagă, nici măcar

nu crede în Dumnezeu, ci repetă doar formule chimice. În felul ăsta se calma el de fiecare dată înainte de examene și funcționa mereu. Ilan l-a rugat să spună câteva ecuații și pentru el.

Soldații și ofițerii stăteau cu capetele plecate. Afară deșertul vuia – un uriaș monstru rănit care se prăbușea și-și dădea duhul după fiecare lovitură. Ilan avea tot timpul impresia că-i aude pe egipteni doborând poarta fortăreței. Le auzea cu claritate vocile. Loveau poarta iar și iar, cu paturile puștilor, aruncau mereu grenade peste zid, iar în cele din urmă le-a auzit vocile bucuroase în clipa în care au pătruns în curte, apoi strigăte în arabă, focuri de armă, țipete și rugăminți în ebraică, ce se stingeau încet. Un gust metalic i-a cuprins gura, înghețându-i și paralizându-i buza superioară și baza nasului.

— Nu va dura, nu va dura, bâiguia soldatul cel tânăr.

Avea ochii închiși, pleoapele strânse, iar o pată umedă începuse să i se întindă pe pantaloni.

Ilan încerca din răspuțeri să-și aducă aminte ceva ce inventase demult, în copilărie – metoda fericii. Cum funcționa oare? Trebuia să se dividă în părți diferite, în zone separate, și de fiecare dată când era nefericit într-o parte, se putea refugia în alta. Niciodată nu funcționase cu adevărat, dar cel puțin îi dădea senzația de evadare, că putea acționa un scaun care să-l catapulteze pentru câteva clipe înainte de divorțul părinților lui, înainte ca la ușa mamei sale să înceapă să se formeze șirul acela nesfârșit de bărbați, înainte ca tatăl lui să-și piardă capul după tinerele fete soldat, dedându-se la perversiuni în fața tuturor, înainte de a fi forțat să se mute de la Tel Aviv la Ierusalim, înainte de școala aceea pe care o ura atât de mult și de plictiseala îngrozitoare – trei zile și trei nopți pe săptămână – în baza militară al cărei comandant era tatăl lui. Odată, în timp ce stătea de gardă împreună cu Avram sub antenele instalate pe coasta nordică din Bavel, îi povestise, mai în glumă, mai în serios, despre această metodă, făcând glume pe seama lui, ce copil fusese, dar simțise că prietenul lui își schimbă starea, cucerit de mărturisirea sa.

Avram îl privise ca și cum ar fi descoperit ceva nou, ceva întunecat. Îl întrebase tot felul de detalii despre metoda lui, vrând să-i afle toate subtilitățile: cum îi venise ideea, care erau senzațiile trăite în fiecare etapă. După ce l-a ademenit astfel, cu încăpățănare și cruzime, a ridicat din sprâncene și a zâmbit strâmb:

— Și știi ce urmează acum, nu?

Ilan a zâmbit obosit:

— Nu, ce urmează?

— După ce te divizi în bucățele-bucățele, nu vei mai încăpea în nici una din ele! Ascultă ce-ți spun, a adăugat Avram cu un entuziasm în care este posibil să fi ascuns și un strop de ironie, nu am auzit niciodată o metodă mai elegantă de a te sinucide! Și fără să observe nimeni!

Apoi a sunat telefonul conectat direct la comandamentul cartierului general, iar la capătul celălalt al firului s-a auzit o voce cunoscută, care nu s-a identificat – nici nu era nevoie s-o facă –,

dar i-a anunțat pe soldați că avea de gând să ajungă în zonă însoțit de o întreagă divizie și să-i salveze pe toți cei rămași blocați în fortărețe. Oamenii se priveau unii pe alții. S-au ridicat încet, întinzându-și trupurile înțepenite. Picioarele li se loveau de podea, sângele începea să le curgă din nou prin măduarele vlăguite.

— Vine Arik, își spuneau unul altuia soldații, savurând cuvintele.

Mișcările lor deveneau din ce în ce mai alerte și își reluau sarcinile pe care le aveau de îndeplinit înăuntrul fortăreței. Ilan își amintea că și el repeta încontinuu, pentru ceilalți și, deopotrivă, pentru sine, „Vine Arik, Arik îi va bate măr pe egipteni, Arik ne va salva pe Avram și pe mine. Într-o bună zi vom râde de toate astea“.

— Pentru că nu vei fi niciodată a mea, ești a lui Ilan, s-a auzit din nou vocea lui Avram în momentul în care Ilan și-a pus iar căștile pe urechi. Însă te-ai imprimat în carnea mea încă din clipa când te-am văzut prima oară și de aceea orice altă fată nu va fi pentru mine decât un biet surogat. Asta mi-a fost cât se poate de clar de la bun început, așa că la ce mă mai pot aștepta? Oamenii fac atâta caz de viețile lor... Singurul lucru care mă preocupă acum este inconfortul termic, știi, nenorocitele alea de aruncătoare de flăcări. Adevărul este că niciodată nu m-am dat în vânt după *shawarma*. Nu vreau să mor, Ora.

Râdea, plângea și vorbea cu Ora, descriindu-i trupul și felul în care făceau dragoste. Ca de obicei, era mult mai îndrăzneț în imaginație decât ar fi reușit să fie vreodată în realitate. Ilan asculta. Iar în dimineața aceea, înainte de nașterea lui Ofer, îi povestise Orei – pentru prima și ultima dată – ce auzise. După aceea nu mai vorbiseră niciodată despre asta. Ea stătea întinsă, cu spatele la el. Nu făcea nici o mișcare. El stătea lipit de ea și repeta vorbele lui Avram. Ora îl auzea pe Avram răzbătând dindărătul cuvintelor.

— Delira încontinuu, a spus Ilan.

Ea nu a zis nimic. El a așteptat, nu a spus nimic, nu a întrebat-o nimic. Ea tăcea. Ilan a întins o mână și i-a dat jos chiloții. Ora nu s-a mișcat, nici nu a opus rezistență. Cel mult i-a rostit încetișor numele, ezitând puțin. Imediat după aceea el era înăuntrul ei, împingându-se cu toată puterea. În cazul în care ar fi întrebat-o dacă făcuseră dragoste doar în imaginația lui Avram, i-ar fi spus adevărul. Dar nu a întrebat nimic. A invadat-o. Ora nu i-a răspuns. L-a primit pur și simplu înăuntru. Instinctele i s-au trezit deodată la viață, avertizând-o să nu facă lucrul pe care era pe cale să-l facă, însă își dădea seama că trupul ei voia cu disperare asta. Se gândea că trebuie să protejeze fătul din pântecul ei, însă trupul ei reacționa sălbatic, înfometat de atingerea lui. Brațele și coapsele lui Ilan au înlănțuit-o. Buzele lui ardeau și dinții lui îi mușcau ceafa, străbătându-i aproape întreg trupul. Chiar și peste mulți ani îi venea greu să creadă că fusese în stare de așa ceva. Burta i se legăna în toate direcțiile, în timp ce băiețelul pe care Avram îl plantase înăuntrul ei aștepta să se nască, însă pentru câteva clipe Ora și Ilan nu au fost decât un bărbat și o femeie care își vedeau de treburile lor.

Acum copilul poate să se nască, a simțit ea în momentul acela, prin ceața hipnozei pe care și-o

indusese singură. Acum Ilan îi poate fi tată, iar Ilan și cu mine vom putea deveni iarăși bărbat și femeie.

— Alo, alo, aici Vocea Magmei Libere. Asta e cea de-a treia noapte. Sau cea de-a patra? Am pierdut noțiunea timpului. Mai devreme am ieșit puțin din alcov. Pentru câteva minute s-a făcut liniște, așa că m-am târât afară. Am ieșit pentru prima dată de când a început nebunia. Abia mă puteam mișca. M-am gândit că, poate, războiul s-a terminat și ei s-au retras pe malul celălalt al Canalului. Înțeleg că nu e chiar așa. Cred că luptele continuă, cel puțin în zona în care mă aflu, pentru că i-am văzut traversând Canalul în masă, greu de crezut, și nici urmă de trupele noastre.

Vorbea din nou clar, iar mintea îi era lucidă.

— Am făcut un tur al fortăreței și, în afară de operatorul radio, am mai văzut trei cadavre complet carbonizate ale soldaților noștri în buncărul 2. La început am crezut că sunt trei bușteni, jur pe viața mea. După aia mi-am dat seama: de unde naiba să apară aici bușteni? Erau rezerviștii din brigada ierusalemită. Când am ajuns aici, în ajun de Yom Kippur, m-am dus direct pe malul Canalului, cu caietul în mână. Era o liniște totală și m-am gândit că tot ce ne spusese la Bavel erau doar baliverne menite să ne sperie. Am găsit un butoiș, m-am sprijinit de el, cu spinarea către apă, și am început să scriu, pentru a mă acomoda mai repede. Tipii ăștia trei stăteau în postul de observație de deasupra mea, făcând mare haz de ce scriam, iar după ce m-am întors în buncăr, mi-au smuls caietul din mână și au început să citească cu voce tare, maimuțărindu-se, și m-am certat cu ei urât de tot. Aproape că ne-am luat la bătaie. Groaznic. Judecând după felul în care arătau, par să fi fost executați împreună. Poate că i-au legat unul de altul și i-au împușcat. Ce voiam să... Totul se prăbușește aici. Barele din fier, pietrele, plasele, armele Uzi îndoite și topite. Cred că am văzut un steag egiptean atârnat deasupra fortăreței. Am găsit trei conserve de carne, una de humus și una de porumb. Și, cel mai important, două sticle de apă. Nu pot pune carne în gură. Am terminat-o cu carnea pentru tot restul vieții. Am umplut și două caschete cu noroi, să-mi acopăr latrina. Acum, că am de mâncare, cu siguranță îmi voi pune din nou intestinele la treabă, ha-ha.

După un timp a continuat:

— Pe scurt, m-am întors în vizuină, m-am târât înapoi și m-am întins din nou aici, în poziția mea de derviș care și-o suges singur. De-aș ști cum să pun în funcțiune porcăria asta de mașinărie, fir-ar al dracului! E cineva acolo? Alo... Măcar să nu doară. Sper să-mi pierd cunoștința. Mai devreme, după ce i-am văzut pe tipii de acolo, am încercat să mă strangulez, dar am început să tușesc și mi-a fost teamă să nu mă audă cineva și să vină după mine... Numai să nu mă tortureze. Un tip ca mine e ca untul în mâinile lor. În fața ochilor mi se perindă neîncetat frânturi de imagini. Și e un film de căcat... Norocul meu că nu au prea mult timp de pierdut cu mine. Dar cât? Un minut? Trei minute? Cât le-ar putea lua?

Tăcere.

— S-o facă repede. Un glonț în cap... Nu, nu în cap... Dar unde? ...Gata, să terminăm cu asta. Veniți odată, ticăloșilor! Egipteni de căcat! Fătălăilor!

Urla cât îl țineau plămâni. Apoi Ilan a auzit două lovituri răsunătoare și și-a imaginat că Avram se pălmuisse.

— Ilan, a spus Avram deodată pe un ton atât de cald și de blând, încât părea vocea unui om ce poartă o conversație oarecare la telefon, probabil că te vei căsători în cele din urmă cu Ora. Bravo ție, armăsarule, dar promite-mi că-i vei da fiului tău numele de Avram, m-ai auzit? Dar cu „h“: Avraham! Patriarhul A-vra-ham! Și povestește-i despre mine. Te avertizez, Ilan, dacă nu o vei face, sufletul meu te va bântui noaptea și îți va învineți fluierașul.

A izbucnit în râs.

— Ascultă aici, a zis apoi. Odată, înainte de armată, m-am dus acasă la Ora, în Haifa, iar mama ei m-a obligat să-mi scot pantofii. Doar o cunoști. Însă picioarele îmi miroseau îngrozitor, nu-mi mai schimbasem șosetele de aproape o săptămână, cum mă știi. Ea m-a așezat în sufragerie și a început să mă descoase – cine sunt, ce intenții am cu fiica ei –, iar eu eram atât de agitat din pricina șosetelor, încât am început să-i spun că la vârsta de șaptesprezece ani mă hotărâsem să devin stoic, după care devenisem o vreme epicurian, dar de câteva luni eram sceptic. Vorbeam încontinuu, încercând să ascund duhoarea... prostii, dar povestește-i despre asta Orei și copilului vostru, lui Avraham, și puteți râde cu toții, de ce nu?

Apoi a implorat:

— Gata, veniți, veniți, oricine ați fi!

— Șapte caiete. Îți dai seama, Ora? Era o idee fantastică. Ascultă, mă gândeam la un ciclu întreg, adică nu o singură piesă de teatru, ci cel puțin trei. Fiecare de câte o oră. Fără compromisuri. De data asta urma să fac ceva magistral, ca *Războiul lumilor* al prietenului nostru Orson. Sfârșitul lumii, la asta mă gândeam. Asta-i ideea, înțelegi? Dar nu din pricina invaziei extraterestre sau a bombei atomice. Mă gândeam la căderea unui meteorit, așteptată de toată lumea. Ideea este că toți oamenii știu momentul exact când se va întâmpla, înțelegi? Fiecare individ din lume știe exact când... Mă ucide faptul că nu-ți pot povesti despre asta, oftează Avram din adâncul inimii, respirând greu. Cum aş putea scrie ceva fără aprobarea ta, fără entuziasmul tău? Ascultă, ascultă, ascultă-mă...

Ori de câte ori le vorbea Orei sau lui Ilan despre ideile noi pe care le avea, Avram devenea un adevărat bulgăre de pasiune. Emană căldură. Ilan încerca să și-l imagineze în vizuina lui subterană, dând entuziasmat din mâini și din picioare.

— Și, a continuat Avram, întreaga umanitate știe că la data cutare și la ora cutare va fi distrusă și nu va supraviețui absolut nimeni, nici măcar un animal sau o plantă. Nimeni nu va scăpa, nu va exista nici o excepție, nici o amnistie. Tot ce e viu se va evapora... Șapte caiete mi-au ars nenorociții! a urlat el din nou, sincer afectat. Cum de m-au putut căca în felul ăsta...? Ascultă, toate

ceasurile vor indica timpul rămas până la evaporare. Iar când cineva întreabă cât e ceasul, asta va însemna de fapt cât timp mai e până la... ai înțeles? Așteaptă, mai este.

Ilan și-a umezit buzele cu limba. Începuse să se molipsească de pasiunea lui Avram. Îi putea vedea lumina aceea interioară, care îl făcea să pară aproape frumos.

— De exemplu, muzeele își vor aduna tablourile și sculpturile din galerii și depozite. Toate operele de artă. Toate vor fi expuse pe străzi. Imaginează-ți: Venus din Milo și *Guernica* sprijinite de un gard lângă o casă veche din Tel Aviv, din Ashkelon sau din Tokyo. Toate străzile vor fi inundate de opere de artă, de tot ceea ce oamenii au pictat, sculptat sau creat de-a lungul timpului – cei mai mari maeștri alături de bătrâneii înscriși la cursurile de artă plastică organizate la Ghivataym, creațiile lui Nahum Gutman, Renoir, Zaritsky¹⁰ și Gauguin alături de picturile copiilor de grădiniță. Peste tot vor fi tablouri și sculpturi, statui de lut, instalații, plastilină, piatră. Milioane de opere de artă de toate felurile, din toate perioadele, aparținând culturii Egiptului antic sau Renașterii, civilizației inca ori indiene, toate împrăștiate pretutindeni pe străzi... încearcă să-ți imaginezi, încearcă să-ți imaginezi în locul meu: în piețe, pe aleile cele mai înguste, pe malul mării, la grădina zoologică, oriunde te-ai uita vezi o operă de artă, o democratizare a frumuseții... Ce părere ai? Oricine ar putea-o lua acasă pentru o noapte pe *Mona Lisa*. Sau *Sărutul*¹¹. Crezi că e prea mult? Așteaptă, așteaptă, micuță necredincioasă, te voi convinge imediat...

Avram a zâmbit, iar Ilan a gemut. Simțea pârjolul unei glume intime dintre el și Ora.

Ilan îi vedea fața în clipa în care își puna în aplicare o idee nouă. Toată puterea i se concentra într-o scânteie ce-i licărea în adâncul ochilor. Avea privirea pierdută, fața îi căpăta o expresie intensă, aproape suspicioasă, ca și cum ar fi încercat să cântărească greutatea unor daruri îndoielnice, după care urma explozia – scânteia provoca un adevărat incendiu, zâmbetul i se lărgea pe buze, iar brațele i se deschideau larg, vino, lume, răgea Avram, fute-mă cu patos!

— Bun, ar mai fi o întrebare dificilă, căreia nu i-am găsit încă răspunsul, șoptea Avram pentru sine, concentrat și împrăștiat în același timp. Oare oamenii vor sparge tiparele vieții lor de până atunci? Familiile, de exemplu, se vor destrăma? Sau vor dori să păstreze totul așa cum este, până în ultima clipă? Ce spui? Mă întreb dacă oamenii vor începe să-și spună unul altuia, de la obraz, doar adevărul, tocmai fiindcă intră în criză de timp, înțelegi? Nu mai au timp.

— În situații precum aceasta, a bâiguit el după câteva clipe de tăcere, chiar și cel mai banal obiect, precum eticheta lipită pe cutia unei conserve de porumb, un creion sau chiar mina dinăuntru unui creion, pare deodată o adevărată operă de artă, nu-i așa? Esența înțelepciunii umane, a întregii culturi... La dracu', n-am creion! Acum, acum aș fi fost pregătit să scriu cu adevărat. Simt că am ajuns în punctul acela.

Ilan s-a ridicat, a fugit în buncăr, a cotrobăit prin câteva sertare și a găsit un teanc de foi acoperite cu texte religioase, trimise cu ocazia sărbătorii de Yom Kippur de către rabinatul militar.

Erau imprimate pe ambele fețe, dar aveau marginile albe.

— Regina mea, regina mea cea dulce, cânta Avram în stație.

Iar Ilan scria.

— *My queen, my sweet queen,*

Cât de mult aş vrea să te pot proteja de nenorocirea care se abate asupra noastră.

Regii trebuie să moară încet, regina mea,

În dangăt de clopote grele,

Sub o ploaie de flori,

Cu douăsprezece perechi de cai.

Cânta și gâfâia în același timp. Era greu de urmărit. Melodia era un zumzet înspăimântător, o interpretare pasională înecată, iar Ilan a început să se gândească instinctiv la muzica de fundal care ar fi putut s-o acompanieze.

— Darr...! a croncănit vocea lui Avram, iar Ilan era gata să jure că-și ridicase mâna în aer.

Poate că te vom omorî puțin mai înainte, mult iubită regină Elisabeta,

Un servitor cu fața opacă îți va înmâna un pocal,

Să te vedem plecată dintre noi așa cum se cuvine,

Cu trei zile înaintea noastră, a celorlalți,

Într-un sicriu din lemn de abanos

(sau de mahon),

Pentru a nu suferi rușinea

Unei morți banale, lipsite de chip,

Însoțite de urlete îngrozite

Și de bășinile puturoase pe care le vom scăpa în clipa în care ne vom da duhul.

Și, regina mea, regina mea,

Astfel te vom împiedica

Să te milostivești de noi în gândurile tale bune

Și să ne salvezi din ghearele unei morți ieftine,

Pe care o merităm.

Avram a tăcut. A lăsat ultimele cuvinte să răsunе asemenea unui ecou, iar Ilan s-a gândit, fără să-și dea seama: „Nu e rău pentru început, deși e puțin cam brechtian. Și Kurt Weill¹² și-a băgat un vârf de coadă pe acolo, ca și Nissim Aloni¹³“.

— Scene de felul ăsteia, înțelegi tu, Ora, aveam cu zecile, poate cu sutele, în caietele mele. Să-i ia dracu'! Nu știu cum voi putea reconstitui... Ascultă, e o replică ce ne place mie și lui Ilan. Poate ar trebui să spun „Ne plăcea“, fiindcă unul dintre noi doi – și, din păcate, eu voi fi acela – va trebui să se obișnuiască de acum cu timpul trecut: am fost, am vrut, hmmm... mi-am tras-o, am scris...

Vocea i s-a spart și a început să plângă iar încetișor. Era greu să înțelegi ce spunea.

— Există o propoziție scrisă de marele Thomas Mann în *Moarte la Veneția*, a continuat el după câteva minute, iar vocea îi era din nou reținută și încordată, o biată imitație a vocii lui joviale și teatrale. O propoziție absolut genială, trebuie s-o auzi. Scriitorul, tipul cel bătrân, Aschenbach, suferea de „frica artistului“, știi? „Frica de a nu-și atinge scopul artistic, teama ca timpul să nu-i treacă înainte de a fi dat totul.“ Ceva de genul ăsta. Mă tem, draga mea, că, din pricina condițiilor în care mă aflu, memoria mi s-a încețoșat, deteriorându-se dimpreună cu toate celelalte. Când te spânzură, ai cel puțin perspectiva unei ejaculări zdravene, însă am impresia că în cazul aruncătoarelor de flăcări nu se întâmplă același lucru... Stai puțin! Ce facem cu deținuții? Îi eliberăm imediat? Umplem străzile de criminali, hoți și violatori? Cum e posibil să ții pe cineva încarcerat într-o asemenea situație? Și ce facem cu condamnații la moarte?

După o tăcere dureroasă, a întrebat:

— Și cu școlile? Adică nu mai are nici un rost să învățăm nimic, să pregătim copiii pentru viitor, de vreme ce e mai mult decât evident că nu vor avea așa ceva, că nu vor mai avea nimic. Oricum, după părerea mea, majoritatea puștilor vor renunța la școală, vor vrea să trăiască, să experimenteze viața din interior, în timp ce adulții, poate, se vor întoarce la școală... De ce nu? Da, nu-i rău deloc, chicoti el vesel. Probabil că vor fi o grămadă de oameni dornici să-și retrăiască acea perioadă a vieții... Cârpa asta pute de-ți cade nasul, a murmurat el, dar măcar mi-a oprit sângerarea. Abia dacă îmi mai pot mișca brațul. În ultimele minute durerea aceea nimicitoare a revenit. Îmi crește din nou și febra. Aș da orice să-mi pot scoate hainele, dar nu vreau să mă găsească dezbrăcat atunci când vor veni. Nu vreau să le dau idei.

Respira gâfâit și repede, ca un câine. Ilan simțea cât de mult își dorea ca povestea să-l pătrundă iar, să-l atingă cu aripa ei tămăduitoare.

— Și copiii se vor căsători la nouă-zece ani – băieței și fetețe dornici să descopere câte puțin din ceea ce înseamnă viața.

Ilan a pus creionul jos și și-a frecat ochii dureroși. Îl vedea pe Avram întins pe spate, sub pământ, în pântecul mititel pe care și-l construise, în timp ce întreaga armată egipteană viermuia în jurul lui. Invincibilul Avram, se gândea el.

— Copiii se vor muta în apartamente mici și vor trăi singuri. Seara vor ieși la plimbare pe alei, mână în mână. Adulții îi vor privi, vor ofta, dar nu vor fi surprinși... Sunt asaltat de o mulțime de lucruri în aceste clipe. Totul prinde viață în fața ochilor mei. Hai, a strigat deodată Avram cu un hohot de râs, dacă aude cineva, e rugat să noteze în locul meu ideea asta cu copiii! Nu am nici un creion! Ce căcat!

— Scriu eu, a bâiguit Ilan. Continuă, nu te opri.

— Poate că guvernele diferitelor state vor începe să-și drogheze cetățenii, administrându-le cantități mici de stupefiante, fără ca aceștia din urmă s-o știe. Poate prin apă? Dar de ce? Ce anume îmi oferă lucrul acesta? Să risipească teama...? Trebuie să mă mai gândesc la asta.

Ilan și-a adus aminte cum glumea Avram că, dacă are o idee bună, e capabil să lucreze la ea chiar și înăuntrul unei mașini de tocat.

— Avea dreptate chinezul ăla, a zis Avram surprins, nimic nu-ți ascute mintea mai bine decât un aruncător de flăcări... Oamenii se vor descotorosi de câini și de pisici. Dar de ce? Animalele de companie te ajută să te relaxezi, nu-i așa? Nu, gândește-te: nu mai pot iubi pe nimeni. Nu vor mai avea rezerve de iubire. Prin urmare este epoca egoismului fără frontiere? Nu înțeleg... Vrei să spui că oamenii o iau complet razna? Că străzile se umplu de vagabonzi? Că răul cucerește totul? *Homo homini lupus est*? Nu, ar fi mult prea simplu. E o chestie banală, răsufletă. Trebuie să mențin cadrele. Mai ales către final. În asta constă puterea. Aici se va concentra întreaga forță a unei povești ca asta, în faptul că oamenii vor reuși, într-un fel sau altul, să mențină...

Bombănea neîncetat, când entuziasmat, când cu vocea stinsă, iar Ilan se străduia să țină pasul cu el, știind că nimeni nu se mai deschisese niciodată în felul acela în fața lui, nici măcar Ora, nici măcar când făceau dragoste. În timp ce scria, ceva se scrijelea înăuntrul lui: conștiința proaspătă, rece și lucidă a faptului că el însuși nu era un artist adevărat, nu ca Avram, nu ca el.

— Și am uitat să-ți spun că pruncii vor fi abandonați. Da, da, părinții își vor abandona copiii nou-născuți. Și de ce nu? Tatăl meu a făcut-o când aveam cinci ani. Dumnezeu, câte posibilități!

A izbucnit într-un hohot de râs:

— Un an întreg, omule, un an întreg am rumegat asta încontinuu și ceva nu mergea, mă bâlbâiam mereu, totul părea lipsit de veridicitate și tocit, îmbâcsit, iar acum, dintr-odată...

Ilan scria. Înțelegea și accepta împăcat realitatea – faptul că, dacă va reuși să scape de acolo cu viață, va trebui să-și aleagă o nouă cale în viață. El nu va fi niciodată ceea ce își imaginase că va deveni. Nu va face filme. Nici nu va compune muzică. Nu era artist.

— Să zicem că femeile vor naște în taină, ascunse în tot felul de cotloane, da? În natură, în gropile de gunoi, în parări. După care vor fugi de lângă prunci. Da, asta e... Părinții nu vor mai putea îndura durerea și tristețea... Partea asta e încă destul de lipsită de consistență. Nu reușesc să-mi imaginez... părinții. Părinți și copii, familii... ăsta e lucrul cu adevărat îngrozitor: că oamenii vor avea destul timp pentru a înțelege pe deplin ce urmează să li se întâmple. Pe de cealaltă parte – sau pe de alta, sau pe de alta – (era din nou treaz, lucid) e starea în care îți poți îndeplini orice vis, orice fantezie. Nu mai există rușine, înțelegi? Poate că nu mai există nici *vinovăție*, a adăugat el cu un râs potolit, dar triumfător, ca și cum și-ar fi recunoscut în cele din urmă cine știe ce taină rușinoasă profundă, intimă.

Ilan și-a sprijinit capul pe braț, și-a apăsat căștile pe urechi și a continuat să scrie repede fiecare cuvânt.

— De ce nu? De ce nu? șoptea Avram, ca și cum ar fi polemizat cu sine însuși. M-am lăsat dus de val? Oare ce ar spune Ilan? Că am luat-o iar pe arătură?

Și a început să râdă:

— Norocul meu că am destule baloane pentru toate acele lui.

A râs și Ilan, apoi gura i s-a schimonosit într-o grimasă.

— Nimeni nu se va mai simți vinovat pentru ceea ce este. Și va exista o perioadă de timp – nu lungă, e de ajuns o lună sau o săptămână – în care fiecare individ în parte va putea să-și împlinească pe deplin menirea, bucurându-se de tot ce poate oferi trupul și sufletul și lăsând la o parte ceea ce alți oameni au aruncat asupra lor și i-au împovărat. Doamne Dumnezeule, asta e! a urlat el. Cât de mult mi-aș dori să stau acum la o masă de scris și să notez totul! Câtă lumină, ce lumină colosală, Doamne! Și fiecare imagine, fiecare peisaj sau chip, a oftat el după o scurtă pauză. Sau, poate, doar un bărbat șezând în camera lui, scăldat în lumina asfințitului, sau o femeie singură într-o cafenea. Sau doi oameni mergând pe o câmpie și povestind. Sau un băiețel făcând baloane din gumă de mestecat. Până și cele mai mărunte lucruri vor fi scăldate în splendoare, Ora'leh, iar tu o vei vedea mereu. Promite-mi, te rog! Chiar dacă ar fi să umblu prin valea umbrei morții, nu mă tem de nici un rău, bâiguia Avram, pentru că povestea mea e cu mine. Și va trebui să hotărâsc dacă vor avea sau nu bani... Bun, putem lăsa asta pe mai târziu... Dar nu va fi nici un „mai târziu“, idiotule! ...Alo, Israel, patrie? Mai ești?

Transmisiunea devenea din ce în ce mai slabă. Probabil i se descărcau bateriile. Ilan bătea încontinuu din picior...

— Să vină odată, mugea Avram, să-i aud urlând *itbach al-yahud*¹⁴ și să incendieze totul!

Respira cu dificultate. Ilan nu-și mai dădea seama când Avram era conștient de situația în care se afla și când începea să delireze.

— Totul va muri, scâncea Avram ca un copil, incapabil să se controleze. Toate gândurile și ideile pe care nu le pot scrie acum. Ochii îmi vor fi arși, la fel și degetele de la picioare. Ilan, nenorocitul, murmura printre suspine, acum ideea asta îți aparține. Dacă nu mă mai întorc sau dacă mă întorc într-o urnă de cenușă, poți să faci ce vrei cu ea. Fă un film. Știu cum îți lucrează mintea.

Ceva brua sonorul, un zgomot ca și cum cineva ar fi aruncat cu obiecte grele undeva în spatele lui Avram.

— Dar ascultă, trebuie să înceapă așa, e singura mea condiție: o stradă, ziua. Oameni care se plimbă încet. Liniște. Nu se aude nici un fel de zgomot, nici un strigăt, nici o șoaptă. Nici o muzică în fundal. Ici și colo se văd oameni șezând pe lăzi, apoi cadrul se îngustează, concentrându-se asupra unei femei tinere, care stă, să zicem, pe un lighean de rufe. Asta a luat cu ea de acasă. Un lighean roșu. Stă pe el în picioare, cu brațele încrucișate pe piept. Are un zâmbet trist, își zâmbește sieși...

Mâinile lui Ilan s-au încleștat pe căști. Avea impresia că aude voci în fundal.

— Și nici măcar nu-i privește pe oamenii din jurul ei. Vorbește doar cu ea însăși. Și e frumoasă, Ilan, te previn! Ei? Cu fruntea senină, sprâncene perfecte, cum îmi plac mie, și, nu uita, cu o gură mare, sexy. În orice caz, știi cu cine ar trebui să semene. Poate că ar trebui s-o folosești chiar pe ea.

Nu mai avea nici o îndoială: egiptenii pătrunseseră în fortăreață. Microfonul transmițătorului le

captase vocile, însă Avram nu-i auzea încă.

— Habar nu are să joace teatru, a râs Avram. Nu trebuie decât să fie ea însăși, iar la asta se pricepe mai bine decât oricare dintre noi, nu crezi? Îi vei filma chipul, nu avem nevoie de nimic altceva, înțelegeți? Doar fața ei și zâmbetul acela fericit, nevinovat.

Zgomotele deveneau din ce în ce mai puternice. Ilan se ridicase în picioare. Îneebunit, bătea repede din piciorul stâng, în timp ce degetele îi apăsau cu putere căștile pe tâmpile.

— Așteaptă o clipă, a zis Avram în șoaptă, confuz, cred că e cineva... *Don't shoot!* a strigat el în engleză, apoi în în arabă: *Ana bila silakh!* Nu sunt înarmat!

Urechile lui Ilan s-au umplut dintr-odată de strigăte într-o arabă guturală. Un soldat egiptean, care părea cel puțin la fel de speriat ca Avram, țipa cât îl ținea gura. Avram îl implora să-i cruțe viața. S-a auzit un foc de armă. E posibil să-l fi nimerit pe Avram. Acesta din urmă a zberlat. Vocea lui nu mai avea nimic în comun cu vocea unui om. Apoi a venit un alt soldat, care și-a chemat prietenii, anunțându-i că găsiseră un soldat evreu. Un amestec teribil de strigăte, urlete și zgomot de lovituri asalta frecvența. Ilan se legăna înainte și înapoi, murmurând „Avram, Avram“, iar oamenii care treceau pe lângă el întorceau privirea. Apoi s-a auzit o singură rafală scurtă și seacă de armă automată, după care s-a făcut liniște. Hârșăitul unui trup târât, iar înjurături în arabă, apoi hohote de râs, încă un foc de armă, după care transmițătorul lui Avram a amuțit.

Comandantul i-a convocat din nou pe toți soldații în buncăr. I-a informat că, din câte se părea, nimeni nu urma să mai vină în ajutorul lor, așa că erau nevoiți să se descurce pe cont propriu. I-a întrebat ce părere aveau. Discuțiile s-au purtat pe un ton calm, prietenos. Oamenii vorbeau despre datoria de a salva vieți. Alții se temeau că vor fi considerați de armată și de restul țării drept niște lași, niște trădători. Cineva a pomenit de Masada și Yodfat. Ilan stătea alături de ei. Nu avea trup, nu avea suflet. În final comandantul a spus că avea de gând să-l anunțe imediat pe Arik Sharon că vor părăsi fortăreața în acea noapte. Cineva a întrebat:

— Și dacă Arik spune că nu?

— Atunci ne pricopsim cu cinci ani de închisoare, dar măcar rămânem în viață, a zis unul dintre băieți.

Linia telefonică nu mai funcționa, așa că ofițerul a folosit radioul cu bandă dublă și a cerut să vorbească direct cu șeful. I-a transmis că se aflau într-o situație lipsită de orice speranță și că hotărâseră să plece. A urmat o tăcere scurtă, după care Arik a spus:

— Perfect, în cazul ăsta încercăm să vă prindem din urmă.

Soldații ascultau convorbirea. Arik a spus:

— Faceți tot ce vă stă în puteri.

Apoi s-a oprit și aproape că-i auzeai rotițele creierului învârtindu-se. În cele din urmă a zis, oftând:

— Bun, atunci... hmm, la revedere, vă doresc numai bine...

Soldații religioși au rostit rugăciunile de seară înainte de plecare, iar câțiva dintre ceilalți băieți li s-au alăturat. Apoi toată lumea a început să se pregătească. Își umpleau bidoanele de apă, încercând să nu facă prea mult zgomot. Își scoteau din buzunare toate cheile și banii. Cu toții erau înarmați. Pe lângă Uzi, Ilan făcuse rost și de o bazooka. „O țevă antitanc“, îi explicaseră ceilalți. Nu știa cum s-o folosească. Nu a spus nici un cuvânt.

La ora două noaptea au pornit-o la drum. În lumina lunii pline, fortăreața părea o ruină. Era greu de crezut că zidurile acelea pe jumătate prăbușite le protejaseră viețile atâtea zile. Ilan evita să privească în stânga, către fortăreața lui Avram.

Mergeau ordonați pe două șiruri, la o oarecare distanță unii de alții. În capătul rândului lui Ilan mergea comandantul, iar în capătul celuilalt, adjunctul lui. Alături de comandant pășea un soldat care se născuse în Alexandria. Dacă ar fi dat nas în nas cu egiptenii, el ar fi trebuit să strige cât îl ținea gura că fac parte dintr-un comando egiptean plecat să-i bată în cuie pe *yahud*. În timp ce mergea, soldatul repeta cu voce tare discursul pe care și-l pregătise, încercând să intre în pielea unui membru de comando egiptean. Ilan, cu capul plecat, era undeva la mijlocul rândului. Mergeau. Picioarele li se împleticeau în nisip și ei cădeau fără zgomot, înjurând încet.

Deodată au auzit strigăte în arabă. Un vehicul blindat egiptean trecea prin apropiere. Avea aprins un far mic, pentru a zări marginea drumului.

— Din câte se părea, intraserăm într-o parcare egipteană, i-a spus Ilan Orei în dimineața aceea.

Trupul i se liniștise, dar era încă încolăcit în jurul ei, cu mâinile îngropate în umerii Orei.

— Ba chiar am călcat pe pătura cuiva care dormea acolo.

Ea zăcea întinsă, uluită, în timp ce carnea îi fremăta încă în jurul lui.

— Nu ne mișcam, nu respiram. Vehiculul blindat și-a continuat drumul. Nu ne observaseră. Nu văzuseră nimic. Stăteam culcați acolo, treizeci și trei de bărbați, iar ei nu au văzut nimic. Ne-am ridicat și am luat-o la fugă spre nisip, pentru a ne îndepărta de șosea.

Ora îi simțea respirația fierbinte pe ceafă.

— Am mers toată noaptea spre est, aproape alergând. Eu fugeam cu arma mea și cu bazooka. Era greu, dar voiam să trăiesc. E cât se poate de simplu.

Ora își dorea ca el să iasă imediat dinăuntrul ei. Dar nu era capabilă să rostească nici un cuvânt.

— Apoi a răsărit soarele. Nu știam unde ne aflăm, dacă eram pe teritoriul lor sau pe al nostru. Nu știam unde era armata israeliană, în cazul în care mai exista. Am văzut urme de șenile imprimate pe nisip și mi-am adus aminte că trupele noastre folosesc doar tancuri prevăzute cu lanțuri, în timp ce acelea păreau a proveni de la un BTR sovietic, precum cele din dotarea armatei egiptene. I-am spus asta comandantului, după care ne-am schimbat imediat direcția. Am mers și am tot mers, până când am ajuns într-o vale micuță, înconjurată de dealuri, unde ne-am așezat să ne odihnim. Eram morți de oboseală. Pe dealurile din jurul nostru se vedeau tancuri arzând. Torțe uriașe. Nu știam ale

cui sunt. Aerul era îmbâcsit de mirosul cărnii arse. Nici nu-ți poți imagina, Ora.

Ea s-a cutremurat, iar Ilan a strâns-o și mai tare în brațe. Aproape că o sufoca. Avea impresia că fățul se mișcă prea repede. Se întreba dacă era posibil să asimileze ceva din povestea lui Ilan.

— Ni s-a transmis prin stație că nu aveau cum să ajungă la noi. Trebuia să mai așteptăm puțin. Am așteptat. După câteva ore ni s-a spus să ne îndreptăm către un anumit lanț muntos. Ne-au dat și repere codificate. Am mers până când în fața ochilor ne-a apărut respectivul lanț muntos. Dar, ca să înțelegi, în tot acest timp egiptenii trăgeau în noi din toate direcțiile, de pe toate culmile dealurilor, doar că nu ne nimereau. Un adevărat miracol. Mergeam tot înainte, cu gloanțele șuierându-ne pe lângă urechi, exact ca în filme. Când am ajuns la poalele munților, ne-am dat seama că toată zona colcăia de egipteni. Ne gândeam că acolo o să ne găsim sfârșitul.

— Nu pot respira așa, Ilan...

— Dar peste câteva clipe au sosit tancurile noastre. A început lupta. Focuri de armă. Noi stăteam pur și simplu și priveam ca la cinematograful. Totul ardea. Oameni cuprinși de flăcări săreau din tancuri. Oameni omorâți pentru că veniseră să ne salveze. În timp ce noi stăteam pe fundurile noastre și priveam. Și nu simțeam nimic, absolut nimic!

— Ilan, mă sufoci...

— Ne strigau prin stație să lansăm rachetele de semnalizare, ca să știe locul exact în care ne aflam. Am aprins o rachetă și ne-au găsit imediat. Un tanc s-a depărtat de celelalte, a traversat o pantă înclinată, apoi un zid micuț, și a venit direct spre noi. Un M-60 Patton. Dinăuntru s-a ivit capul unui ofițer care ne făcea semn să intrăm repede în tanc. Noi i-am strigat: „Ce să facem? Cum?“ Iar el ne-a spus, gesticulând: „Urcați-vă, nu avem timp!“ „Toți?“ „Haideți odată, haideți!“ „Cum adică, unde?“ „Haideți odată!“ Dar eram treizeci și trei, a zis Ilan în șoaptă pe ceafa ei fierbinte. Ora, ce ai spus?

— Ilan!

— Iartă-mă, iartă-mă. Te-am rănit?

— Ieși, ieși imediat!

— Un minut, te rog, doar un minut, trebuie să-ți spun...

— Nu e bine, Ilan...

— Ascultă, mai dă-mi doar un minut! Te rog, Ora, nu mai mult!

Vorbea repede, apăsător.

— Ne-am cățărat pe tanc. Fiecare soldat se agățase de ceva. Zece tipi se înghesuieră în coșul turelei, eu m-am urcat în spate, ținându-mă de piciorul unui băiat de deasupra mea, iar altcineva se ținea de bocancii mei, după care tancul s-a pus în mișcare. Înaintam șerpuit și în zigzag, pentru a evita rachetele Sagger, și abia reușeam să rămânem agățați de vehiculul nostru. Tot timpul mă gândeam la un singur lucru: să nu cazi, să nu cazi.

Bietul copil, se gândea Ora, ce lucruri aude încă dinainte de a se naște!

— Tancul se clătina ca turbat, șoptea Ilan, încleștându-și din nou brațele în jurul ei, zguduit de convulsii. Oasele ți se rup, abia dacă mai poți să respiri, peste tot e numai praf, pietrele zboară în toate direcțiile, îți închizi toate orificiile și rămâi în viață.

Praful pătrundea și în gura Orei, în nările ei – fire de nisip galben, de deșert. Se sufoca. A început să tușască. Simțea fătul dinăuntrul ei chircindu-se, luptându-se să se întoarcă, să întoarcă spatele la ei. Ajunge, ajunge, a suspinat ea în adâncul sufletului, nu-mi mai otrăvi copilul!

— Am înaintat astfel, agățați de tanc, câțiva kilometri, după care, brusc... gata. Totul s-a terminat. Trecuserăm dincolo de linia frontului. Nu reușeam să dau drumul piciorului de care mă ținusem până atunci. Pumnul meu refuza să se descleșteze.

Mușchii lui Ilan s-au relaxat. Capul i s-a prăbușit, greu ca un bolovan, în adâncitura cefei ei. Degetele i s-au desfăcut încet, eliberând trupul Orei, și zăceau răsfirate în fața ochilor ei. Ora nu se mișca. El a alunecat afară din pântecul ei. A trecut o clipă, apoi încă una. Ilan găfâia. Își cuibărise fața în gâtul ei, ghemuindu-se într-o poziție care-i trăda neajutorarea. O durere ascuțită a străbătut întreg trupul Orei.

— Ilan, a murmurat ea.

Tâmpilele începuseră să-i pulseze și broboane mici de transpirație scânteietoare îi apăreau pe piele. Trupul ei încerca să-i transmită ceva. S-a ridicat într-un cot, ca și cum ar fi ascultat.

— Ilan, cred...

— Ora, ce am făcut? l-a auzit șoptind speriat. Ce am făcut?

Ea și-a atins coapsele ude și a adulmecat.

— Ilan, cred că a sosit ceasul.

[1.](#) Ephraim Kishon (1924-2005), scriitor, dramaturg și regizor israelian născut la Budapesta. Supraviețuitor al mai multor lagăre de concentrare naziste, emigrează în 1949 în Israel, fugind din calea regimului comunist, care venise la putere în Ungaria după război.

[2.](#) Personajul principal al unui roman erotic de John Cleland, apărut în Anglia în anul 1748.

[3.](#) Rashi este acronimul lui Rabbi Shlomo Yitzhaki (1040-1105), rabin faimos, cunoscut și sub numele de Salomon Isaacides. A trăit în Franța și este considerat părintele interpretărilor talmudice.

[4.](#) Yona Wallach (1944-1985), poetă israeliană renumită.

[5.](#) Roman scris de prozatorul american Joseph Heller și publicat pentru prima dată în 1961.

[6.](#) Adullam este numele unei regiuni din Israel, dar și al unuia dintre orașele canaaniților, pomenit în Biblie.

[7.](#) Parlamentul israelian.

[8.](#) Candelabru cu șapte brațe, unul dintre cele mai vechi și mai cunoscute simboluri iudaice.

[9.](#) Filmul *The Longest Day*, lansat în 1962, în regia lui Ken Annakin, cu Richard Burton și Sean Connery, este relatarea evenimentelor din ziua de 6 iunie 1944, când trupele aliate au debarcat pe plaja din Normandia.

[10.](#) Yosef Zaritsky (1891-1985), pictor israelian născut în Ucraina.

[11.](#) Lucrare aparținând pictorului austriac Gustav Klimt.

[12.](#) Kurt Weill (1900-1950), compozitor german, coautor al celebrei *Opere de trei parale*, împreună cu Bertolt Brecht.

[13.](#) Nissim Aloni (1926-1998), dramaturg și traducător israelian.

[14.](#) *Măcelăriți evreii* (în arabă, în original).

El întreabă despre crăpăturile adânci care brăzdau pereții încă de pe vremea lui, mai ales pe aceia din bucătărie, dar și din dormitoare. E curios să afle dacă de-a lungul anilor căsuța continuase să se cocoșeze și cum se descurcaseră Ora și Ilan cu tavanele scunde și cu pragurile joase și ieșite în afară ale ușilor. Întreabă dacă biroul uriaș din camera lui există încă, iar ea îi răspunde că până în clipa în care s-au mutat la Ein Kerem, biroul tronase ca un adevărat rege în camera lui. Și dulapul din dormitor a rămas acolo.

— Nu ne-am atins de aproape nimic din casă, adaugă ea. Am făcut numai câteva mici reparații în bucătărie, cum ți-am mai spus, și jos, la subsol, unde am amenajat două camere pentru băieți după ce au mai crescut.

Cărarea e anevoioasă, afară e foarte cald, deși e încă devreme, iar Taborul se dovedește a fi cel mai abrupt munte dintre toți cei pe care i-au escaladat până acum. Din când în când se întorc cu fața spre coasta muntelui și merg cu spatele.

— Lăsăm cvadricepșii să se odihnească puțin și îi punem la treabă pe tipii ăștia doi, spune Ora, lovindu-și fesele cu palmele. Fesierul mare și cel mijlociu. Să-și facă și ei treaba.

În timp ce înaintează cu spatele, întorși către Kfar Tavor și valea Yavne'el, Avram face un tur al casei împreună cu ea, mergând din cameră în cameră. El întreabă despre podeaua lăsată de pe hol, despre treapta absolut inutilă de la intrarea în dormitor și despre țevile grosolane, dintre care o parte erau la vedere. Își amintește fiecare greșeală și defect din casa aceea la fel de bine cum își amintește fiecare lucru frumos legat de ea, ca și cum nu s-ar fi despărțit niciodată de ea, ca și cum nu ar fi încetat niciodată s-o iubească. Întreabă dacă beciul se mai inunda prin gura de aerisire ori de câte ori ploua.

— Țsta era domeniul lui Ofer, zice Ora. El declara stare de inundație de fiecare dată când ploua și se înarma cu mopuri, găleți și cârpe, iar după ce a mai crescut, a devenit puțin mai rafinat. A instalat înăuntru o pompă micuță, râde Ora, ar fi trebuit s-o vezi, cu un motor și două furtunuri, dar a rezolvat o problemă care cred că s-a născut odată cu casa. Ne-a făcut și un pat, îi alunecă ei vorbele de pe limbă.

Simțea că nu era un subiect despre care să-i povestească prea multe, însă de vreme ce amândoi erau binedispuși, de ce nu?

— A făcut patul cu mâinile lui?

— Când era în clasa a unsprezecea, da... sau în a douăsprezecea?

Se oprește să-și tragă sufletul și se sprijină de trunchiul sfidător de înclinat al unui pin.

— Nu-i nimic important, mi-am amintit pur și simplu. Dar ascultă ce mi-am mai amintit, schimbă ea subiectul cu multă viclenie – pentru că detectase o urmă de durere în vocea lui Avram în clipa în care pusese întrebarea aceea – și îi povestește despre felul în care Ofer, când avea vreo trei ani, venea la ea și spunea: „Vreau să-ți zic o poveste“. „Ascult“, spunea ea, după care aștepta și iar aștepta, în timp ce Ofer se holba minute întregi la un colț al încăperii, cu o expresie ceremonioasă pe chip, pentru ca în cele din urmă să tragă aer în piept și să spună cu o voce îngroșată de nerăbdare „Și apoi...“

— Și apoi ce? întrebă Avram după câteva clipe.

— N-ai înțeles, izbucnește ea în râs, umplând întreaga vale cu hohotele ei.

— Aaaa, zice el încurcat, asta-i toată povestea, nu?

— Și apoi... și apoi... ăsta-i punctul central al oricărei povești, nu-i așa?

— E mai scurtă decât cea mai scurtă dintre poveștile mele, zâmbește Avram și își sprijină palmele pe genunchi, respirând greu.

— Adu-mi aminte.

— În ziua în care m-am născut, viața mea a devenit de nerecunoscut.

Ora oftează:

— Și apoi...

— Și apoi v-a făcut un pat.

— A pornit de la ideea că-l face pentru el, clarifică ea lucrurile.

Îl auzise mergând prin casă la miezul nopții, iar când s-a ridicat să-l întrebe ce se întâmplase, Ofer i-a răspuns că îl scotea ceva din minți, că voia să facă un pat, însă nu reușea să se hotărăscă ce fel de pat, iar gândul acesta nu-i dădea pace, trezindu-l mereu din somn. Ora și-a spus că e o idee minunată: patul pe care dormea de când era băiețel se cam ponosise și scârțâia din toate încheieturile, gata-gata să se prăbușească sub greutatea lui de adolescent.

— Am tot felul de idei, a zis el, dar nu mă pot hotărî.

Apoi a suflat agitat pe deasupra degetelor mâinilor și a spus din nou că nu poate dormi, că de câtva timp se trezește în fiecare noapte, simțind că trebuie neapărat să facă patul acela imediat, pentru că îl vede mereu în vis, însă deocamdată nu era clar, imaginile îi tot apăreau și dispăreau în minte.

Pășea în jurul Orei, mișcându-și repede degetele mâinilor și mușcându-și buza de jos. Apoi s-a oprit brusc, îndreptându-și spinarea, cu o expresie chinuită pe chip, a traversat încăperea, trecând prin Ora, a înșfăcat de pe masă o bucată de hârtie și un creion, și-a improvizat o riglă și a începu să proiecteze un pat chiar acolo, la ora trei dimineața.

Ea trăgea cu ochiul peste umărul lui. Liniile îi curgeau firesc și sigur din degete, ca și cum ar fi fost niște prelungiri ale acestora. Vorbea cu sine, înăuntrul lui se purta o discuție înflăcărată, iar Ora vedea cum în fața ochilor ei se naște un adevărat pat cu baldachin. Însă Ofer a mototolit nervos

hârtia, prea pretențios, prea elegant, a zis, el voia un pat țărănesc, așa că a mai înșfăcat o foaie de hârtie – cât de frumoase sunt mâinile lui, se gândea ea, grele și în același timp delicate, cu cele trei alunițe dispuse în triunghi pe încheietură –, iar în timp ce desena, îi explica:

— Vreau ca aici, pe cadru, de jur împrejur, să aibă stîngii din lemn.

— Te pot ajuta eu în privința asta, a zis Ora cu veselie. Hai să mergem la Binyamina, în locul de unde am cumpărat *asta*, a arătat ea cu degetul spre raftul din lemn de deasupra chiuvetei, pe care așezase și atârname boluri, tigăi și ardei uscați.

— Cum adică, vii cu mine?

— Sigur, mergem împreună. După aia putem pierde vremea prin Zikron Yakov.

— Vreau trunchiuri de eucalipt, a adăugat el. Patru, pentru picioare.

— De ce tocmai de eucalipt?

— Pentru că îmi plac culorile lui, a răspuns Ofer, părînd surprins de întrebare. Iar aici, deasupra tăbliei de la cap, va avea o arcadă din fier, a zis el și a desenat-o imediat pe foaia de hârtie.

— Aproape nouă luni de zile a lucrat Ofer la patul acela, povestește Ora. În satul Ein Nakuba există o fierărie, iar el s-a împrietenit cu fierarul și și-a petrecut ore întregi acolo, privind și învățînd. Uneori, când îl duceau cu mașina acolo, mă lăsa să văd cum patul începe să capete formă.

Ora desenează cu o crenguță pe pământ:

— Asta e arcada – o arcadă din fier deasupra capetelor. Coroana gloriei.

— Frumos, zice Avram, uitîndu-se la fața Orei, care are privirea ațintită în pământ, și se gîndește: Un arc deasupra capetelor lor.

Cu puțin timp înainte de a ajunge în vîrf, se opresc să se odihnească printre stejari și pini. Se aprovizionaseră de la o băcănie micuță din satul beduin Shibli, de la poalele muntelui. Găsiseră acolo și o pungă cu mâncare pentru câini și, din fericire, nu auziseră nici un aparat de radio. Acum înfulecă un mic dejun copios și beau cafea proaspătă, tare. Vîntul le usucă transpirația de pe piele în timp ce ei admiră peisajul din valea Jezreel și câmpiile brun-gălbui, presărate cu pete verzi, care li se rostogolesc dinaintea ochilor, întinzîndu-se pînă departe, la linia orizontului, pînă la munții Ghilead, înălțimile Manase și lanțul stîncos al Carmelului.

— Uită-te la ea, spune Ora, arătînd cu ochii spre cățea, care stă culcată în iarbă, cu spatele la ei. De cînd am făcut dragoste, se poartă mereu așa.

— Geloasă? o întrebă Avram pe cățea, aruncînd spre ea un con de pin, însă cățeaua întoarce capul în cealaltă direcție.

Ora se ridică și se îndreaptă spre animal. Își freacă fața de botul ei, atingîndu-i nasul umed.

— Ce e cu tine? Ce am făcut? Hei, poate ți-e dor de prietenul tău, de cîinele acela negru? Chiar că era o bucătică bună! Dar lasă că îți găsim pe altcineva în Beit Zayit.

Cățeaua se ridică și se îndepărtează câțiva pași, după care se așază cu fața spre vale.

— Ai văzut? întrebă ea uimită.

— Patul, îi amintește Avram, speriat de expresia jignită care a adăstat pe chipul ei preț de câteva secunde. Haide, povestește-mi despre arcada asta.

Ofer îi explicase:

— La început am construit arcada din două piese identice, legate între ele aici. Nu arăta deloc rău și le-aș fi putut îmbina foarte bine din punct de vedere tehnic, dar nu mi-a plăcut, nu mi-a plăcut deloc. Nu se potrivea cu patul pe care mi-l imaginam.

Ora nu reușea să înțeleagă toate detaliile, dar îi plăcea să-l asculte și să-l urmărească în timp ce-i descria ce plănuia să facă.

— Așa că acum fac altă arcadă, de data asta dintr-o singură bucată, pe care am de gând s-o împodobesc cu frunze din fier, ceva foarte complicat, însă așa trebuie să fie... trebuie, trebuie să fie așa, înțelegi?

Dacă înțelege...

A curățat găurile de carii dinăuntrul buștenilor, le-a umplut cu chit de lemn, apoi a despiciat fiecare buștean, tăindu-l într-un unghi de nouăzeci de grade.

— „Lemnul e dur, rezistent“, îl citează ea pe fiul ei, însă Ofer e puternic, are brațele tale, mai groase aici – îl atinge pe Avram încet, cu o plăcere nedisimulată. A lucrat săptămâni întregi la trunchiurile alea, iar în cele din urmă s-a hotărât să cumpere din banii lui – a făcut totul singur, nu ne-a permis să-l ajutăm cu nimic, cu excepția faptului că-l duceam dintr-o parte în alta cu mașina – un ferăstrău circular pentru tăiat fierul, însă nu s-a potrivit pentru ce voia el să facă, așa încât a trebuit să cumpere un disc nou, unul mai dur, a zis ea pe un ton apăsător, de expert, cu ajutorul căruia a reușit să secționeze buștenii așa cum își dorea și... stai puțin, zice ea, întrerupând întrebarea care se forma pe buzele lui, a făcut singur până și frunzulițele din fier cu care a decorat arcada. Frunzulițe de trandafir – douăzeci și una, înconjurate de spini.

Avram ascultă concentrat, cu ochii mijiiți, mângâindu-și brațele fără să-și dea seama.

— A desenat fiecare frunzuliță în parte, până în cele mai mici detalii, ți-ar fi plăcut să vezi cât de frumoase și delicate au ieșit, și chiar dacă lemnul pe care l-a folosit pentru cadrul patului era masiv și greoi, avea unduiri line și plăcute, spune Ora, trasând cu mâinile un cerc în aer și simțindu-l pentru o fracțiune de secundă pe Ofer înăuntrul lor, mare, puternic și blând. Nu am mai văzut nicăieri un pat ca acela.

Avea ceva viu înăuntrul lui, se gândește ea, chiar și părțile din fier fremătau.

— Iar când l-a terminat, a hotărât să ni-l dea nouă.

— După toată munca depusă?

— Ne-am certat cu el, nu am vrut să acceptăm: un pat special precum acesta, la care ai muncit atât de mult, de ce să nu-l păstrezi tu?

— Dar e încăpățânat, zice Avram, schițând un zâmbet.

— Nu știi ce s-a întâmplat. Poate că s-a uitat la el după ce l-a terminat și s-a speriat puțin. Era

uriaz. Cel mai mare pat pe care l-am văzut în viața mea.

Își înghite repede cuvintele pe care aproape că le rostise despre dimensiunile patului și câți oameni ar putea încăpea în el, după care își șterge mâinile murdare de noroi. Ce i-o fi venit să-i povestească despre asta? Trebuie să închidă subiectul cât mai repede.

— Pe scurt, a spus că la un moment dat, după ce se va căsători, va construi un pat și pentru el. „Deocamdată cumpărați-mi unul.“ Atât. O simplă povestioară. Așa, ca să știi și tu. Acum hai să mergem.

Se ridică și o pornesc la drum, ocolind sfârcul muntelui, cu bisericile și mănăstirile lui, după care încep să coboare din nou spre Shibli. Un vultur li se învârte pe deasupra capetelor, iar pe ciulini se vede puful alb al lânii oilor. Cățeaua aude lătratul câinilor din sat și se apropie într-o doară de Ora, frecându-se de piciorul ei, iar ea, care nu ține supărare nici măcar trei minute, se apleacă și îi mângâie blana aurie.

— Gata? Ne-am împăcat? M-ai iertat? Ești o mică *prima donna*, știi?

Merg o vreme una lângă cealaltă, hârjonindu-se și mângâindu-se reciproc. Cățeaua își ridică mândră coada, încârligând-o într-o spirală, după care începe să alerge din nou încetișor în jurul lor, iar Ora se gândește la noaptea care tocmai a trecut și la noaptea care o să vină și privește fix spinarea lui Avram. Abia acum a descoperit că sprâncenele lui nu mai sunt la fel de fine și de mătăsoase cum și le amintea. Și uite cum sunt lobii cărnosi ai urechilor lui, Ofer e singurul din familie care îi are ca el, iar Ilan și Adam râd mereu de el din cauza urechilor lui de Dumbo, nici măcar pe ea nu o lasă să-i atingă, dar acum Ora știe cum se simt. Cinci ani, se gândește ea, în urmă cu numai cinci ani am inaugurat patul – eu și cu Ilan. Își amintește: lui Ilan îi era teamă că o să scârțâie. Coborâse în salon, strigase „Acum!“, iar Ora, aflată la etaj, sărise pe pat ca o nebună și aproape că-și pierduse cunoștința din pricina efortului și a râsetelor de-a dreptul isterice (dar jos nu se auzise absolut nimic).

— Îmi place de el, spune pe neașteptate Avram.

— Ce?

Avram ridică din umeri și își țuguie buzele într-o expresie surprinsă.

— Este atât de...

— Da?

— Nu știu, este așa... ridică el mâinile în față, trasând un contur imaginar, sculptând trupul lui Ofer, transformându-l într-o ființă compactă, solidă și masculină, modelându-l într-o îmbrățișare invizibilă.

Ora nu ar fi fost așa de emoționată nici dacă el i-ar fi spus acum că o iubește.

— Chiar dacă nu este... începe ea, după care se răzgândește imediat.

— Cum nu este?

— Chiar dacă nu este... nu știu... un artist?

— Artist? Întreabă surprins Avram. Ce legătură are?

— Nimic, nu contează. Uită ce-am spus. Stai puțin, nu ți-am povestit nimic despre... Uh, zice ea, lăsând să-i iasă tot aerul din plămâni, de data asta chiar m-ai luat prin surprindere.

Se oprește și lipește mâna lui Avram de pieptul ei:

— Pune mâna aici. Simți? Ceea ce ai spus mai devreme, că îți place de el. Și încă mai am atât de multe să-ți povestesc... A salvat un puț, spune ea, râzând și dându-și capul pe spate. Nimic important, mă dau și eu puțin în spectacol.

Avram răspunde imediat, oarecum jignit:

— Asta numești tu a te da în spectacol?

— Atunci ce fac?

— Îmi povestești despre el.

Ora grăbește pasul, trece înaintea lui și își ridică brațele. Respiră greu din pricina aerului rarefiat.

— Ascultă, zice ea, la un moment dat el și Adam au găsit un puț. Porniseră într-o drumeție la poalele muntelui Adar, pe lângă Beit Nekofa, când au descoperit un puț mic, a cărui curgere fusese blocată de noroi și bolovani și în care nu mai era apă aproape deloc, doar un firicel se mai prelingea, picurând, înăuntru. Așa că Ofer a hotărât să-l readucă la viață, iar timp de un an întreg, înțelegi ce-ți spun, ori de câte ori venea acasă în permisie, dădea o fugă în locul ăla. Uneori îl însoțea și Adam, care, deși nu era implicat trup și suflet în proiect, se temea să-și lase fratele singur în zona aceea, aflată foarte aproape de graniță, așa că mergeau amândoi.

Avram observă că șalele îi sunt măturate de un val cald de fiecare dată când ea rostește cuvântul „amândoi“.

— Au dat la o parte pietrele și bolovani care blocau curgerea apei, mizeria, noroiul, aluviunile și rădăcinile (în timp ce vorbește, fața Orei radiază, Ofer o umple de viață, și acum ea știe sigur că e bine, că totul va fi bine, că e posibil ca planul ei nebunesc să funcționeze), iar după ce au curățat totul, au săpat aproximativ un metru sau un metru și jumătate în pământ, adâncind puțul. Și noi am petrecut destul de mult timp acolo, fiindcă nu voiam să-i lăsăm singuri. Mergeam împreună sâmbăta, luam cu noi și mâncare, uneori veneau și prietenii lor, alții prietenii noștri – trebuie să te duc și pe tine într-o zi, e un dud uriaș chiar pe malul apei –, iar Ofer era maistrul și noi, toți ceilalți, lucram sub comanda lui.

— Dar cum? Întreabă surprins Avram. De unde a știut cum s-o facă?

— În primul rând și-a construit o machetă acasă. L-a ajutat și Ilan (își aduce aminte entuziasmul care îi cuprinsese pe amândoi și cum umpluseră casa de schițe, calcule și estimări ale unghiurilor de curgere și ale volumului necesar de apă, făcând mereu experimente și simulări) și apoi, știi și tu, nu trebuie decât să...

— Ce? Ce trebuie să faci?

— Să-l construiești, îi explică ea pe un ton grav. Să-i consolidezi pereții cu beton, mortar, etapă cu etapă. Ai nevoie de un mortar special. Ilan a cărat o tonă și jumătate de adezivi și nisip cu mașina și, ca să înțelegi, el nu și-ar fi pus Land Cruiser-ul la bătaie pentru nimeni altcineva în afară de Ofer. La sfârșit a plantat o mică livadă de jur împrejur. L-am ajutat și noi, am luat un prun, un lămâi, un rodiu, un migdal și câțiva măslini, iar acum acolo e o adevărată oază și puțul a revenit la viață.

Ora întinde mâinile în aer, simțindu-și picioarele ușoare. Are atât de multe de spus!

Lasă în urmă așezarea Shibli, iar parcursul lor traversează câmpii și livezi, urmând cărări inundate de o vegetație abundentă, care îi înconjoară, ascunzându-i, străjuindu-i. Ora își târăște puțin picioarele, împovărată de greutatea unei umbre pe care încă nu o poate vedea clar, ceva ce seamănă cu o durere difuză. Speranța șubredă de mai devreme se risipise și acum îi pare superficială și prostească.

Avram se gândește la Ofer, care acum e acolo. Încearcă să și-l imagineze, face mari eforturi să vadă străzi și alei, dar în mintea lui nu e loc decât pentru o scenă de război, jucată la nesfârșit într-o sală de spectacole goală, în care nu pătrunde niciodată. Avram are cinci asemenea săli, toate goale și întunecate, în fiecare dintre ele se joacă neîntrerupt câte o piesă de teatru și, indiferent dacă el doarme sau e treaz, ele se aud mereu în fundal, sunetele ajung mereu la urechile lui, însă el nu intră niciodată să vadă piesele.

Cu fiecare pas pe care îl face, o nouă teamă se cuibărește înăuntrul Orei. Poate că greșește, poate că a înțeles totul pe dos, poate că din viața lui Ofer rămâne tot mai puțin pe măsură ce ea îi povestește lui Avram despre el.

Aproape gătuită, strigă:

— Mă întreb ce fel de om va fi după ce se întoarce.

— Da, șoptește Avram, și eu mă gândeam la același lucru.

— Nici măcar nu-mi pot imagina ce vede și ce face el acum acolo.

— Da, da.

— E posibil să se întoarcă un cu totul alt om.

Merg tot înainte, gârboviți, târând după ei poveri grele.

Dar poate că Ofer e deja imun, își spune Ora. Poate că după cele întâmplate în Hebron, e în stare să facă față oricărei provocări. De unde să știu eu? Ce știu eu despre el? Poate că e mai adaptat decât mine vieții ăsteia.

Pentru că eu, de exemplu, se gândește ea, dacă mi-aș fi ținut gura, aș fi avut o familie până în ziua de astăzi. Pentru că toți trei – și Ilan, și Adam, și Ofer – o avertizaseră de nenumărate ori, îi transmiseseră mii de semnale prin care îi dădeau de înțeles că e mai bine să tacă la anumite chestiuni, să se poarte ca și cum nu ar exista, în anumite momente nu e nevoie să-ți dai frâu liber gândirii, nu-i așa? Însă nu și-a dat seama decât în clipa în care totul se terminase: ei nu făcuseră

decât să se pregătească neîncetat pentru orice tip de situație, *orice tip de situație*, fiindcă știuseră cu multă vreme înainte, știuseră dincolo de orice umbră de îndoială că în cele din urmă va exista o „situație“. Având în vedere faptul că Adam și Ofer făcuseră fiecare câte trei ani de armată, cu patrulări, puncte de control, urmăriri, ambuscade, misiuni pe timp de noapte și demonstrații înăbușite, nici nu era greu să-ți imaginezi că în final va apărea o „situație“. Înțelepciunea aceea masculină, enervantă și înnebunitoare, o făcea pe Ora să clocotească de furie, iar în timp ce ei trei defilau încotoșmănați în costumele lor de protecție, Ora se învârtea în jurul lor goală ca o fetiță. „Nu mai ești în Neve Sheanan¹, Dorothy“, îi aruncase Adam în timpul unei discuții în contradictoriu. Oare despre ce fusese vorba? Despre problema lui Ofer sau despre alta? Cine mai ținea minte? Iar în clipa în care și-a dat seama la ce se referea el, ce încerca să insinueze, deja schimbaseră subiectul. Pe vremea aceea schimbau subiectele incredibil de repede. Se întreabă ce părere va avea Avram despre asta.

Avram își verifică repede cele cinci săli de spectacole – cinci, ca degetele unei mâini. Pe vremuri avea mai multe, mult mai multe, însă de-a lungul anilor reușise, cu mari eforturi, să le reducă numărul, îi era peste puteri să le mențină pe toate active și nici măcar nu avea nevoie de atâtea. Trece grăbit prin dreptul șirului de uși închise, numărându-le pe degetele ambelor mâini – a doua mână e de rezervă – și ciulind urechile, pentru a auzi șoaptele care vin dinăuntru, muzica de fundal a pieselor jucate la nesfârșit, zi și noapte, de douăzeci și șase de ani, fără să-și fi pierdut actualitatea. Prinde din zbor câte o propoziție de aici, de colo, uneori nu are nevoie decât de un cuvânt pentru a-și da seama în ce punct a ajuns povestea, iar alteori își dorește să le poată închide pentru totdeauna, să stingă luminile, însă pe de altă parte gândul la liniștea mormântală care s-ar lăsa în clipa aceea, sunetul gol, șuieratul unei căderi perpetue în abis, îl înfricoșă.

Își numără din nou degetele în taină, trecându-și degetul mare pe deasupra buricelor celorlalte. Trebuie să facă asta mereu, cel puțin o dată pe oră. Face parte din îndatoririle lui, din rutina existenței sale. E mai întâi piesa despre război, apoi cea despre perioada de după război, cu toate spitalizările și operațiile, piesa despre interogatoriile din Israel, în fața serviciilor secrete, a celor din Shabak, de la Ministerul Apărării și de la securitate, mai este una despre viața lui Ilan, a Orei și a copiilor lor și una, desigur, despre prizonieratul în Abbasiya, pe care ar fi trebuit s-o pomenească prima, înaintea tuturor celorlalte, și care se joacă în sala numărul unu. Uitase să înceapă cu ea, ceea ce nu era deloc bine. Probabil că îl dăduseră peste cap gândurile despre Ofer, gândul că Ofer luptă chiar în clipa aceea. Nu era bine.

Își numără iar degetele. Degetul mare, cel care numără, este, desigur, cel al prizonieratului, pe care nu trebuie să-l jignească în nici un fel și căruia, în mod evident, va trebui să-i ofere o mică jertfă pentru a-și răscumpăra greșeala, pentru a-i fi trecută cu vederea insulta aceasta de neiertat, umilirea dureroasă și necugetată pe care i-o provocase. În sala numărul doi se joacă piesa despre război. Cea despre spital și tratamentele de după el e în sala numărul trei. Interogatoriile din Israel,

în numărul patru. Familia Orei și a lui Ilan, în numărul cinci.

Pentru orice eventualitate, își îndeasă mâna în buzunarul pantalonilor și se ciupește cu putere, răsucind carnea pulpei între degetul mare și arătător și îngropându-și unghiile în ea ca și cum ar fi trupul altcuiva, cum îndrăznești, cum ai putut să uiți așa ceva, cum de ai uitat de prizonierat? Fără să se oprească din mers, Avram cade în genunchi, implorându-l pe bărbatul mustăcios care îl interoga, pe cel înalt, doctorul Ashraf, cel cu mâini înfricoșătoare, cu degete strâmbe. De obicei nu mi se întâmplă așa ceva, îi explică el, am pățit asta foarte rar, jur că nu mai fac niciodată! Și undeva înăuntrul lui, dincolo de carnea sfâșiată: frumos, așa se vorbește, acum înțelegi unde ai greșit. Iar umezeala se îmbibă în material, prelingându-i-se printre vârfurile degetelor.

Ora stă în fața lui, ținându-i fața în palme, „Avram!“ strigă ea ca într-o cochilie goală, „Avram!“, dar el o privește cu ochi morți, nu mai e aici, aleargă panicat printre sălile de spectacole întunecate. „Avram, Avram!“ îl cheamă ea speriată, luptând fără să renunțe, fiindcă are forța s-o facă, iar el se întoarce încetul cu încetul, în valuri ezitante, se ridică, apare iar îndărătul propriilor pupile, după care zâmbește docil.

— O dată la trei săptămâni, cu aproximație, vine acasă în permisie, spune Ora.

Ea se năpustea asupra lui încă de la intrare, lipindu-și tot trupul de al lui, dar își amintea imediat să-și depărteze pieptul de pieptul lui și să-i mângâie țepii fini ai bărbii de pe obraji, după care degetele ei se retrăgeau din calea metalului armei care-i atârna pe spate, în căutarea unei zone demilitarizate de pe spinarea fiului ei, a unui locșor care să nu aparțină armatei, care să aibă nevoie de atingerea ei. Închidea ochii și îi mulțumea cui trebuia să-i mulțumească – până și cu Dumnezeu era dispusă să se împace – pentru faptul că-l adusese din nou întreg acasă, după care își revenea repede în clipa în care el o bătea de trei ori cu palma pe spate, ca și când i-ar fi fost prieten, un prieten bărbat, o îmbrățișa și în același timp trasa limite, tac-tac-tac, dar ea era deja obișnuită cu toate astea și în curând își exprima jignirea printr-o șoaptă veselă, vino, hai să te vedem, bronzat, ars de soare, nu te dai cu suficientă cremă, de unde ai zgârietura asta, cum poți căra în spinare toate chestiile astea, vrei să-mi spui că toată lumea pleacă în permisie cu o raniță atât de grea? El bâiguia ceva, iar ea se abținea să-i aducă aminte că atunci când era mic, ar fi fost capabil să ia cu el la școală toată casa. Ar fi trebuit să ghicească de pe atunci că va ajunge să facă armata la tancuri.

Ofer și-a dat încet jos de pe umăr pușca Glilon, legând-o cu o bucată groasă de cauciuc kaki. Părea uriaș, ca și cum casa ar fi devenit dintr-odată mult prea mică pentru el, capul ras și fruntea rotundă îi dădeau un aer amenințător și pentru o fracțiune de secundă Ora s-a simțit asemenea unei femei inofensive care-i întinde documentele de identitate la punctul de control.

— Dar probabil că îți e foame! a zis ea pe un ton vesel, cu gâtul uscat. De ce nu m-ai anunțat că ajungi la prânz? Credeam că vii abia după-amiază! Ai fi putut să ne suni de pe drum! Aș fi avut timp să-ți pregătesc o friptură.

— Nici până în ziua de astăzi nu m-am obișnuit să-l văd mâncând carne, îi spune ea lui Avram. Pe la șaisprezece ani s-a răzgândit brusc. Pur și simplu. Iar faptul că a renunțat la statutul lui de vegetarian a fost mai greu de suportat pentru *mine* decât pentru el. Înțelegeți?

— Pentru că a fi vegetarian înseamnă ce? întrebă curios Avram. E ceva special? Denotă un caracter puternic?

— Da, cred că da. Și reprezintă curățenie. Nu spun puritate, fiindcă Ofer, chiar și atunci când era vegetarian, a avut mereu ceva (ezită o clipă: să-i spună sau nu? Poate s-o facă? Are voie?) oarecum *pământesc*, da (cel puțin reușise să nu spună „trupesc“), adică am avut tot timpul senzația că procesul lui de maturizare va include și o inversare, o întoarcere bruscă și puternică, la o sută optzeci de grade, în direcția aceea, opusă vegetarianismului, un fel de protest, de mișcare anti, zice ea, râzând încurcată. Nu prea știu ce spun.

— Anti ce?

— Nu știu. Poate că mai degrabă anti-*cineva*.

— Anti cine?

— N-am nici cea mai vagă idee – dar are o bănuială. Poate împotriva delicateții? A fragilității?

— Poate anti-Adam? sugerează Avram.

— Nu știu, poate că da. E ca și cum s-ar fi hotărât deodată să fie mai... nu știu, inflexibil, masculin, cu ambele picioare bine înfipite în pământ, ba chiar, în mod cu totul intenționat, puțin carnal.

Afară e din ce în ce mai cald, iar ei înaintează în tăcere. E mai ușor așa. Ceea ce nu-și povestesc acum își vor povesti diseară sau mâine sau peste câțiva ani. Nu contează: într-un fel sau altul, tot își vor povesti. Escaladează creasta muntelui Devora și se opresc să se odihnească pe un petic de iarbă, la umbra unor copaci. Dorm aproape două ore, epuizați de urcuș, iar când se trezesc, se văd înconjurați de familii venite să-și petreacă ziua liberă în natură, în locul acesta, din care au o priveliște minunată asupra munților Tabor și Ghilboa, asupra Nazaretului și a văii Jezreel. Din difuzoarele tuturor mașinilor se aud acordurile asurzitoare ale unor melodii arăbești și un fum aromat se ridică de pe grătarele excursioniștilor. Femei îndemânatică taie carne și legume, făcând rulouri de *kibbeh*² pe mese lungi din lemn, copiii râd și gânguresc, bărbații fumează narghilea, iar un grup de băieți tineri aruncă la țintă cu pietre spre un șir de sticle goale, spărgându-le una câte una. Ora și Avram sar deodată în picioare, ce e visul acesta, văd uimiți prăpastia adâncă în care s-a rostogolit somnul lor, au strania senzație că au lăsat garda jos, așa că își adună repede lucrurile, își iau bețele de care se ajută la urcat și trec printre petrecăreți fără să spună un cuvânt. Se fac nevăzuți într-o inexplicabil de mare taină, iar cățeaua îi urmează cu coada între picioare, în timp ce ei se îndreaptă spre un sat arăbesc din apropiere. Muezinul îi cheamă pe credincioși la rugăciune, ecoul vocii lui îi înghite pe amândoi și Avram își aduce aminte de muezinul din Abbasiya, alături de care cânta din celula lui, compunând în ebraică versuri potrivite cu linia aceea melodică.

Soarele plutește, scund și stacojiu, pe deasupra pământului, înviind culorile cu o ultimă tușă caldă.

— Imediat se întunecă, spune Avram. Ar trebui să găsim un loc în care să înnoptăm.

Indicatoarele de pe traseul lor dispăruseră – poate că le smulsesese cineva în mod intenționat sau chiar le orientase în direcții greșite.

— Dar e atât de frumos aici, e atât de frumos, șoptește Ora, iar în vocea ei se simte o undă de rușine, ca și cum ar încălca intimitatea cuiva.

Cărarea, care probabil că nici nu mai era a lor – fiindcă poate că fuseseră deja exilați pe un alt traseu –, șerpuieste printre livezi de măslini și de pomi fructiferi, de-a lungul unui pârau îngust, iar Ora simte cum i se încrețește pielea în clipa în care își aduce aminte de Sami și de drumul lor până la punctul de întâlnire al batalionului lui Ofer, despre Yazdi, care zăcuse în brațele ei, despre femeia care îl alăptase, despre oamenii care ședeau pe podea în spitalul acela ilegal, încălzind mâncare pe flăcările mici ale unor butelii cu gaz portabile. Și la bărbatul care îngenunchease pentru a bandaja piciorul altui bărbat, așezat pe un scaun din fața lui.

Cum de nu se gândise la ce simțea Sami când îi vedea pe toți oamenii aceia răniți, bătuți?

Imediat ce va ajunge acasă, își jură ea, primul lucru pe care îl va face va fi să-i telefoneze lui Sami, să-și ceară scuze, să-i explice în ce stare era în ziua aceea și să-l silească, să-l oblige să se împace cu ea. Iar dacă el va refuza, îi va spune în cel mai simplu mod cu putință că trebuie să se împace, fiindcă dacă ei doi nu pot să treacă peste evenimentele nefericite ale unei singure zi, înseamnă că într-adevăr nu există nici o șansă de rezolvare a celui alt conflict, a celui uriaș. În timp ce ea se cufundă în aceste gânduri, mișcându-și cu fervoare buzele și planificând conversația cu Sami, Avram ridică ochii spre culmea dealului din fața lor, unde, dindărătul unei coame stâncoase, un oier tânăr îi urmărește cu multă atenție. Când își dă seama că a fost văzut, își pune mâinile în jurul gurii și strigă ceva în arabă către un al doilea oier, cocoțat pe coasta unui alt deal, călare pe un cal sau pe un măgar. Acesta din urmă strigă către un al treilea cioban, care se ivește pe creasta unei alte coline, iar Ora și Avram coboară în grabă pe cărare, în timp ce oierii de deasupra lor se strigă neîncetat unul pe altul. Avram îi traduce din colțul gurii ce spun aceștia.

— Cine sunt? întrebă unul dintre ei.

— Nu știu, răspunde un altul. Poate turiști?

— Evrei, dă sentința un al treilea. Uitați-vă la bocancii lui. Sigur sunt evrei.

— Atunci ce caută aici?

— Nu știu, poate că pur și simplu se plimbă, răspunde celălalt.

— Evrei care să se plimbe pur și simplu pe aici? întrebă ciobanul călare, iar întrebarea lui rămâne fără răspuns, înghițită de lătratul câinilor și de strigătele stăpânilor lor, cărora, după un scurt moment de ezitare, le răspunde și căteaua aurie.

Ora o trage aproape de pulpa ei, încercând s-o liniștească.

Unul dintre ciobani începe să cânte, repetând iar și iar același tril, apoi ceilalți i se alătură și Avram șuieră printre dinți că ar fi bine să grăbească pasul. Orei i se pare că melodia este fie una de dragoste, menită s-o seducă, fie doar o aluzie bădărănească la statutul ei de femeie. Amândoi tac și aproape că aleargă de-a lungul cărării înguste, care șerpuiește printre dealurile atât de înghesuite unul în altul, încât la un moment dat se unesc într-un maldăr de bolovani care le baricadează trecerea. La poalele grămezii stâncoase, pe o împletitură mare din paie, cei trei bărbați masivi, aproape uriași, stau întinși, calmi, și îi privesc cu chipul golit de orice expresie.

— *Shalom*, spune Ora și se oprește, respirând greu.

— *Shalom*, răspund cei trei.

Pe împletitura din paie se văd felii de pepene verde și o tavă din alamă cu trei cești de cafea. Pe flacăra unei lămpi cu kerosen fierbe un ibric plin cu apă.

— Suntem turiști. Ne plimbăm prin zonă, spune Ora.

— *Sahtein*³, răspunde cel mai vârstnic dintre bărbați.

Fața lui are trăsături puternice și bine conturate, pe care tronează o mustață mare, alb-gălbuie.

— E frumos aici, șoptește Ora pe un ton bizar, ca și cum s-ar scuza.

— *Tfadolu*⁴, spune bărbatul, făcându-le semn să se așeze și oferindu-le un platou cu fistic.

— Ce e aici? întrebă Ora, luând în mână mult mai mult fistic decât ar fi vrut.

— Suntem Ein Mahel, răspunde bărbatul. Acolo sus e Nazaretul, stadionul. De unde veniți?

Ora îi povestește. Surprinși, bărbații se ridică în șezut:

— Atât de departe? Sunteți, *ya'ani*, sportivi?

Ora râde.

— Nu, nici pe departe. Pur și simplu așa s-a întâmplat.

— Cafea? întrebă bărbatul.

Ora îl privește pe Avram. Acesta încuviințează printr-o mișcare a capului.

Își dau rucsacurile jos din spinare. Ora găsește o pungă cu fursecuri cumpărată în dimineața aceea din Shibli și un pachet de napolitane din Kineret. Bărbatul îi îmbie cu felii de pepene verde.

— Dar vă rog să nu pomeniți nimic despre știrile de ultimă oră, spune repede Ora.

— Aveți un motiv special pentru care nu vreți să știți ce se întâmplă? întrebă bărbatul în timp ce amestecă încet în cafeaua din ibric.

— Nu, nici un motiv special, doar că ne dorim câteva momente de detașare totală.

Oierul toarnă cafeaua în ceștile mici. Bărbatul tăcut și cu brațe groase de lângă el, care poartă pe cap *kaffyah*⁵ și *agal*⁶, îl invită pe Avram să tragă din narghileaua lui, iar acesta acceptă. Un bărbat tânăr – cu siguranță unul dintre cei trei care îi observaseră de pe coline – vine călare, în grabă, și li se alătură. Le spune că este nepotul celui mai în vârstă dintre ei. Bunicul îi sărută creștetul capului și îl prezintă oaspeților:

— Ali-Habib Allah, așa îl cheamă. E cântăreț și a trecut de prima probă eliminatorie pentru

Înscrierea la un concurs difuzat de televiziunea voastră, spune bunicul râzând și își bate nepotul pe spate ușurel, cu multă afecțiune.

— Spuneți-mi, zice Ora cu o îndrăzneală care o ia prin surprindere până și pe ea, aveți bunătatea de a-mi răspunde și mie la două întrebări?

— Întrebări? se întoarce bunicul cu tot trupul spre ea. Ce fel de întrebări?

— Nimic, o prostie, chicotește Ora. Noi facem... de fapt încă nu am început s-o facem, deocamdată doar ne gândim... am cunoscut pe drum un bărbat care făcea un fel de chestionar.

Râde din nou forțat, evitând să-l privească pe Avram.

— Ne gândeam... mai bine zis eu mă gândeam ca de fiecare dată când întâlnim pe cineva, să-i punem două întrebări. Minore.

Avram o privește uluit.

— Ce întrebări? e curios tânărul Ali, căruia entuziasmul îi îmbujorase deja obrazii.

— E pentru vreo gazetă sau ceva? se interesează bunicul lui, amestecând mereu în cafea și mărind și micșorând fără încetare flacăra de sub ibric.

— Nu, nu, e ceva privat, doar pentru noi, spune Ora, făcându-i cu ochiul lui Avram. Un fel de amintire care ne va rămâne după excursia asta.

— Întrebați, zice nepotul, întinzându-și picioarele pe rogojina din paie.

— Dacă nu vă deranjează, spune Ora, scoțând carnetul albastru, voi nota răspunsurile voastre, altfel voi uita totul.

Ține deja creionul între degete și privește când spre bărbatul cel tânăr, când spre bătrân.

— Întrebări foarte scurte, adaugă ea, încercând să bată în retragere, să se eschiveze, să se ascundă și să amâne momentul concret al formulării întrebărilor, simțind gustul metalic al greșelii care o pândește.

Însă toți ochii sunt ațintiți asupra ei și nu mai are cale de scăpare.

— Bun, prima întrebare este următoarea: care e cel mai...

— Poate ar fi mai bine să nu facem asta, o întrerupe bunicul cu un zâmbet larg, lovind ușurel spinarea nepotului lui. Nu mai doriți o felie de pepene?

— O dată la trei săptămâni, cu aproximație, vine acasă în permisie, repetă Ora a doua zi, revenind la ceea ce rămăsese nespus cu o zi în urmă, pe muntele Devora, amintindu-și cum se năpustea asupra lui încă de la intrare, strângându-l în brațe cu o foame imposibil de potolit, cum ranița lui se bloca în cadrul ușii, iar ea făcea eforturi supraomenești, folosindu-se de ambele mâini, ca să i-o dea jos din spinare, pentru ca în cele din urmă să renunțe înfrântă. *Yalla*, vino, despachetează-ți mai întâi lucrurile, du-le direct la mașina de spălat, eu îți pregătesc imediat niște chiftele, iar diseară facem friptură, avem un nou sos *bolognese* pe care vreau să-l guști, tata e topit după el, poate îți va plăcea și ție, avem și sufleu de legume, imediat fac și o salată, iar diseară

organizăm un adevărat festin. Ilan, strigă ea, a venit Ofer!

Se retrage în adâncurile bucătăriei, fremătând de o bucurie animalică, dacă ar putea, i-ar linge tot trupul, ca o leoaică, chiar și la vârsta asta, ar șterge cu limba ei tot ce i s-a lipit de piele, i-ar reda mirosul copilăriei, care încă îi umple nările, gura și saliva. Un val de căldură se revarsă dinăuntrul ei către el, în timp ce Ofer, fără să facă un pas, se îndepărtează încet-încet de ea, o simte și știe că asta se va întâmpla, se închide în sine, își închide sufletul în fața ei cu aceeași mișcare rapidă pe care o mai văzuse în trecut și la Ilan, și la Adam, la toți bărbații din viața ei, care îi trântiseră rând pe rând ușa în nas, transformându-i instantaneu tandrețea și delicatețea într-o caricatură.

Dar nu va lăsa pe nimeni să-i vadă durerea, cel puțin nu acum, și iată-l pe Ilan sosind din biroul său, scoțându-și ochelarii și îmbrățișându-l pe Ofer cu căldură și, totodată, cu măsură. E atent. Obrajii li se ating.

— Când ai de gând să te oprești din crescut? Îl ia el peste picior.

Ofer izbucnește într-un hohot de râs obosit și palid. Ilan și Ora se mișcă în jurul lui într-un amestec de fericire și precauție.

— Ce mai e nou prin tranșee?

— Absolut nimic. Cum e acasă?

— Bine. Vei afla totul în curând.

— De ce, s-a întâmplat ceva?

— Nu, ce ar fi putut să se întâmple? Toate sunt așa cum le-ai lăsat. Nu vrei să faci mai întâi un duș?

— Nu, nu acum.

Îi vine greu să se despartă de uniforma aceea urât mirositoare, de mizeria care i s-a lipit de piele și care poate că îl protejează puțin, se gândește Ora. Trei săptămâni pe teren, în patrulare, la reparatul tancurilor, în punctele de control și în ambuscade. Miroase de la o poștă. Are degetele aspre și brăzdate de tăieturi. Unghiile îi sunt negre. Are buzele arse, parcă i-ar sângera încontinuu. Privirea îi e pierdută și goală. Ora vede casa prin ochii lui. Curățenia, simetria covoarelor și a tablourilor. Pare să-i vină greu să creadă că încă mai există asemenea lucruri pe lume. Blândețea este ceva aproape imposibil de suportat. Îl privește pe Ilan și vede cum se vede el în ochii lui Ofer: un cetățean care duce o viață lipsită de griji, fără nici o legătură cu armata. Aproape un infractor. Ilan își încrucișează brațele pe piept, ridică puțin bărbia și murmură pe un ton răgușit ceva pentru sine.

Ofer se așază la masa din bucătărie, ținându-și capul în mâini, cu ochii aproape închiși. Încetul cu încetul între ei se încheagă o conversație, alcătuită din frânturi de propoziții cărora nimeni nu le dă atenție, al căror singur scop este acela de a-i dărui lui Ofer răgazul necesar pentru a se acomoda, pentru a face trecerea de la lumea din care tocmai a venit la lumea aceasta, și, poate, se gândește ea, pentru a le delimita una de cealaltă.

El știe – îi explică Ora lui Avram – că ea și Ilan nu pot nici măcar să-și imagineze efortul pe care îl presupune actul eliminării sau cel puțin al suspendării celeilalte lumi în care trăiește, pentru a reuși să se întoarcă teafăr acasă, fără a fi scurtcircuitat în timpul acestui proces de tranziție. Probabil că și Ilan se gândea la același lucru în același timp, fiindcă se priveau unul pe altul: figurile lor încă radiau de fericire, însă undeva în adâncul ochilor evitau să se uite cu adevărat unul la celălalt, asemenea unor infractori complici.

Brusc, Ofer se ridică în picioare, frecându-și cu putere capul ras, și se mișcă încet de la bucătărie în salon, înainte și înapoi, înainte și înapoi. Ilan și Ora îl urmăresc din spate, neputând să-și ia ochii de la el: nu e aici, un lucru e sigur. Merge pe un traseu imprimat în creierul lui. Ei doi se concentrează asupra tăiatului pâinii și a preparării mâncărurilor. Ilan dă drumul la radio, încăperea e inundată de grupajul informativ de la miezul zilei, iar Ofer își revine imediat și se așază din nou la masă, ca și cum nu s-ar fi ridicat niciodată de acolo. O tânără care își face stagiul militar la punctul de control din Jalameh îi povestește reporteriței cum prinsese în dimineața aceea un băiat palestinian de șaptesprezece ani care încerca să introducă în Israel o cantitate oarecare de explozibil, ascunzând-o în chiloți, după care adaugă chicotind că astăzi e ziua ei de naștere. Împlinește nouăsprezece ani. „La mulți ani!“ îi urează Carmela Manase, reporterița, iar fata râde: „Pe bune, nu aș fi putut primi un cadou mai frumos de ziua mea“.

Ofer ascultă. Jalameh nu mai ține de sectorul lui. De aproape un an și jumătate. Putea foarte bine să descopere el explozibilul în locul fetei aceleia. Sau poate că nu. La urma urmei, asta e datoria lui, stă acolo pentru ca teroriștii să se arunce în aer în fața lui, nu în mijlocul civililor. Ora gâfâie. Simte că se apropie ceva. Repetă în minte numele tuturor punctelor de trecere a frontierei și ale posturilor de control în care a fost trimis până acum. Hizmeh și Halhul și Al Jab’ah, toate numele alea urâte, se gândește ea, mutându-și greutatea trupului de pe un picior pe altul, toată araba asta guturală, gargarisită și sporovăitoare... ce i-o fi atras la ea atât de mult pe Ilan și pe Avram în timpul liceului și în armată? Se enervează din ce în ce mai tare, adică aproape fiecare cuvânt din limba asta are legătură cu o tragedie sau o catastrofă, nu-i așa? Apoi se năpustește deodată asupra lui Ilan:

— Uită-te și tu cum ciopârțești legumele astea! Nu știi că-i place salata tăiată mărunt? Aranjează tu masa, te rog!

Ilan se retrage, zâmbind supus, iar Ora ia cu asalt legumele. Înșfacă un cuțit cu lama bine ascuțită, îl rotește puțin în aer și se năpustește cu furie asupra lui Abd al-Qader al-Husseini⁷, cu tot cu Haj Amin al-Husseini⁸, Shukeiri⁹, Nimeiri¹⁰ și ayatollahul Khomeini¹¹, Nashashibi¹², Arafat¹³, Hamas¹⁴ și Mahmoud Abbas¹⁵ și toate orașele lor islamice și rachetele SCUD, Izz ad-Din al-Qassam¹⁶ și rachetele lor Qassam, Kafr Qasim¹⁷ și Gamal Abdel Nasser¹⁸. Măcelărea totul la grămadă, katiușe, intifade, Brigăzile Martirilor¹⁹, sfinți, sanctificați și oprimați, Abu-Jilda²⁰ și Abu Jihad²¹, Jebalia și Jabalia, Jenin, Zarnuga²² și Marwan Barghouti²³. Numai Dumnezeu știe unde sunt toate locurile astea! Dacă ar fi avut cel puțin niște nume care să sune normal! Suspină. Măcar să fi

avut niște nume puțin mai drăguțe! Fluturând cu furie cuțitul deasupra capului, face bucăți Khan Yunis²⁴, Sheikh Munis²⁵, Deir Yassin²⁶, pe șeicul Yassin²⁷, pe Saddam Hussein²⁸ și pe al-Qawuji²⁹. Nu aduc decât necazuri, numai asta au făcut din prima clipă, mârâie ea printre dinții încleștați, și ce să mai spunem despre Sabra și Shatila³⁰, despre Al-Quds³¹ și Nakba, despre *jihad*, *shaeed* și *Allahu Akbar*, despre Khaled Mashal³², Hafez al-Assad³³ și K'z' Okamoto³⁴? Îi ciopârțește pe toți laolaltă, ca pe un cuib de viespi ce trebuie stârpit, adăugându-i pe Baruch Goldstein³⁵ și Ygal Amir³⁶, după care, cu o revelație bruscă, îi azvârle pe eșafod pe Golda³⁷, Begin³⁸ și Shamir³⁹, pe Sharon⁴⁰, Bibi⁴¹ și Barak⁴², pe Rabin și pe Shimon Peres. Păi, nu au toți mâinile pătate de sânge? Oare chiar au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a se bucura și ea de cinci minute de pace în țara asta? Toți oamenii ăștia îi distrug viața zi după zi, naționalizând în fiecare clipă încă unul dintre pruncii ei. Se oprește abia în clipa în care observă privirile lui Ofer și Ilan. Își șterge transpirația de pe frunte cu dosul palmei și întreabă furioasă „Ce? Ce e?“, ca și cum și ei s-ar face vinovați de ceva, dar imediat după aceea se liniștește, nu am nimic, nu vă faceți griji, tocmai mi-am amintit ceva, ceva care mă calcă pe nervi, apoi toarnă mult ulei peste salată, presară puțină sare și piper, stoarce o lămâie și așază bolul în fața lui Ofer, un caleidoscop de culori și arome, uite, Ofer'ke, o salată arăbească, exact așa cum îți place ție.

Ofer înalță din sprâncene, exprimându-și în felul acesta părerea față de comportamentul ei ciudat. Mișcările lui sunt încă foarte lente. Privirile îi sunt atrase ca într-o capcană de pagina unui ziar de pe masă și se uită fix la o caricatură desenată acolo, fără să înțeleagă nimic din ea, fără să știe contextul în care a fost făcută. Întreabă dacă au auzit ceva la știri săptămâna asta. Ilan îi face o trecere în revistă, în timp ce Ofer răsfoiește ziarul. Nu-l interesează, se gândește Ora, țara asta pe care o apără nu-i stârnește cu adevărat interesul. Simte de ceva timp că asta se petrece înăuntrul lui: e ca și cum legătura dintre spațiul exterior, cel în care trăiește în cea mai mare parte a timpului, și cel interior, de aici, ar fi fost grav afectată.

— Unde sunt informațiile sportive? întreabă el, iar Ilan pescuiește pagina respectivă din teancul de hârtii pregătite pentru a fi trimise la centrul de reciclare.

Ofer se cufundă în lectură. Ora întreabă precaută dacă acolo are acces la buletinele de știri, dacă știe în permanență ce se petrece în țară. El ridică din umeri obosit, cu o amărăciune ciudată:

— Toate dezbaterile astea, dreapta, stânga... totuna. Nici nu merită să-ți bați capul.

Se ridică de pe scaun, îngenunchează, desface curelele raniței și începe să despacheteze. Ora îi privește uimită țeasta: e atât de mare, plină de forță și încredere, cu structura aia complexă de oase masive și puternice! Stă și se întreabă când a avut timp să-și dezvolte oasele astea și cum de a reușit un cap atât de mare să iasă din pânțele ei. Când ranița se deschide, un miros de șosete murdare umple aerul din jur. Ora și Ilan râd stânjeniți. Duhoarea aproape că vorbește. Ora simte că dacă se concentrează îndeajuns de mult asupra mirosului, desplicându-l în mii de filamente, poate afla exact

ce i s-a întâmpat lui Ofer pe parcursul ultimelor săptămâni.

Ca și cum i-ar fi auzit gândurile, el ridică spre ea o pereche de ochi mari, întunecați de oboseală. Preț de o clipă este din nou foarte tânăr și are nevoie ca mama lui să-l citească fără cuvinte.

— Ce s-a întâmpat, Ofer'ke? întrebă ea încetișor, alertată de expresia de pe fața lui.

— Nimic, răspunde el ca de obicei, străduindu-se să zâmbească.

Săru' mâna, bunul meu rege, se gândește ea, să trăiți, bunii mei fii, unde-ați fost și ce-ați făcut? Am fost în Hebron, în kasbah-ul din Halhul, și gloanțe de cauciuc am tras în prunci, fiindcă ei spre noi cu pietre aruncau.

— Te implor, îi spusese ea pe un ton hotărât cu un an în urmă, chiar înainte să înceapă toată nebunia asta, cam cu o lună de zile înainte, să nu tragi niciodată, dar niciodată în ei!

— Și ce ar trebui să fac? întrebă el, zâmbind afectat, sărind și dansând în jurul ei, cu un maiou kaki murdar în mână, asemenea unui toreador care încearcă să evite contactul cu taurul, și depunând din când în când câte un sărut ușor pe fruntea sau pe obrajii ei. Spune-mi ce să le fac, mamă, fiindcă sunt un adevărat pericol pentru șoferi!

— Sperie-i, a zis ea cu viclenie, ca și cum tocmai ar fi inventat o nouă tehnică de arte marțiale. Dă-le o palmă, un pumn... orice, numai nu trage în ei!

— Dar ochim la picioare, îi explică el calm, cu aceeași superioritate amuzată pe care Ora o văzuse deja în trecut și pe chipurile lui Adam și Ilan, pe cele ale analiștilor militari care apăreau la televizor, pe cele ale miniștrilor și ale generalilor. Nu-ți face atâtea griji pentru ei. Gloanțele de cauciuc pot cel mult să le rupă o mână sau un picior.

— Și dacă greșești și le scoți vreun ochi?

— Atunci înseamnă că cineva nu va mai arunca niciodată cu pietre, a spus el. Uite, de exemplu, un soldat de la noi a împușcat săptămâna asta trei băieți care aruncau cu pietre spre cazemata noastră, tac-tac-tac, le-a rupt la fiecare câte un picior, totul foarte elegant executat, și îți garantez că ăștia trei nu se vor mai întoarce niciodată acolo.

— Dar frații lor o vor face! a țipat ea. Iar peste câțiva ani o vor face și copiii lor!

— Poate că ar trebui să tragi în așa fel încât să te asiguri că nu vor avea niciodată copii, a sugerat Adam în timp ce trecea tăcut pe lângă ei, asemenea unei umbre.

Băieții au râs, ușor jenați, iar Ofer a privit stânjenit spre Ora. Ea l-a luat de mână, strângându-l cu putere și târându-l până în biroul lui Ilan, unde s-a oprit în fața lui și a zis:

— Acum! Vreau să-mi promiți chiar în clipa asta că nu le vei face niciodată vreun rău!

Ofer o privea, clocotind de furie.

— Mamă, încetează, ajunge, ce faci...? Am primit niște instrucțiuni, trebuie să respect niște ordine!

— Nu, a strigat ea, bătând cu piciorul în podea. Niciodată, mă auzi? Nu vei trage niciodată într-un om cu intenția de a-i face rău. Din partea mea, poți trage oriunde – spre cer, spre pământ, în orice

direcție –, dar nu răni pe nimeni!

— Și dacă are în mână un cocteil Molotov? a întrebat Ofer. Sau o armă? Ei?

Mai purtaseră o dată discuția asta sau una asemănătoare – sau poate că pe atunci era Adam în locul lui Ofer, chiar înainte de a-și fi început stagiul militar? Cunoștea toate argumentele. La fel și Ofer. Ora își jurase că nu va spune nimic, își jurase că va fi cât se poate de precaută. Îi era mereu teamă că în momentul cel mai important al luptei, dacă ar fi fost luat prin surprindere ori ar fi fost prins într-o ambuscadă, vorbele ei i s-ar fi strecurat în minte, întunecându-i judecata și încetinindu-i reacțiile cu câteva fracțiuni de secundă.

— Dacă viața îți e pusă în pericol, atunci se justifică, nu neg asta, pentru că în clipa aceea ești dator să faci totul pentru a te salva. Sunt perfect de acord. Dar numai și numai în cazul acesta!

Ofer și-a încrucișat brațele pe piept, afișând poziția autoritară și relaxată a lui Ilan și rânjind cu gura până la urechi:

— Și de unde să știu eu când mi-e viața în pericol și când nu? Poate ar trebui să-l pun pe fiecare în parte să-mi dea o declarație de intenție?

Ora se simțea prizoniera aceluia sentiment înfiorător pe care îl avea de fiecare dată când el – când oricine altcineva – exploata într-un mod atât de evident lipsa ei de reacție într-o conversație sau remarcile greoaie pe care le făcea în asemenea momente.

— Haide, mamă, trezește-te! a spus Ofer. Alo! Suntem în război! Și nu-mi imaginam că ești chiar atât de îndrăgostită de ei.

— Ce?! a strigat ea. Nu are nici o importanță ce părere am eu despre ei! Nu asta e ideea! Nici măcar nu am de gând să discut cu tine despre cât de îndreptățiți sunt să se afle acolo!

— Din partea mea, i-a strigat Ofer în față, putem pleca de acolo chiar în clipa asta, ca să-i lăsăm să-și trăiască singuri viețile de căcat și să se omoare unul pe altul ca animalele. Însă deocamdată, mamă, avem marele noroc de a ne afla acolo, așa că ce vrei să fac? Spune-mi. Să mă întind și să-mi desfac picioarele în fața lor?

Niciodată până atunci nu-i mai vorbise în felul acela. Clocotea de furie. Ora s-a întristat. Trebuie să existe un contraargument câștigător, care să anihileze toate argumentele lui. Degetele rășchirate i s-au lipit de urechi într-un strigăt mut. Așteaptă o clipă, și-a zis ea, scoțând dintr-o suflare tot aerul din plămâni și adunându-și gândurile răvășite. Imediat își va reveni și va înțelege ce voia să spună, va ordona cuvintele în șirul potrivit, în cel mai simplu șir cu putință.

— Ascultă, Ofer, nu sunt mai deșteaptă ca tine (nu este), nici nu am un simț moral mai accentuat (chiar și numai rostirea acestui cuvânt îi dădea fiori: în adâncul inimii avea impresia că nu-i pătrunde cu adevărat semnificația, spre deosebire de ceilalți, care păreau că reușesc), dar am – asta e clar! (aici a rostit cuvintele pe un ton prea ascutit, aproape ieftin) –, *am mult mai multă experiență de viață decât tine!* (Serios? Dintr-odată pierduse până și aici. Chiar ai? În comparație cu tot ce trăiește el în viața de soldat? Cu tot ce vede și face, cu toate lucrurile cărora trebuie să le țină piept

zi de zi?) Și mai știi ceva ce tu pur și simplu nu ai de unde să știi deocamdată și anume că...

Ce? Ce? Ea vedea scânteia amuzată ce licărea în ochii lui și și-a jurat că nu-i va răspunde în nici un fel. Se va concentra asupra ideii esențiale, aceea de a-și salva copilul din ghearele barbarului care stătea în fața ei.

— Că peste cinci ani – nu cinci, un an! –, că peste un an, după ce vei fi terminat cu armata, vei privi toate astea cu alți ochi. Așteaptă să vezi! Nu vorbesc aici despre o situație ipotetică, ci despre faptul că la un moment dat vei privi în urmă, la tot ce-a fost.

Îi ignoră curajoasă expresia ironică și rânjetul de pe buze.

— Și îmi vei mulțumi, a zis ea cu încăpățănare – acum se blocase și amândoi o știau, se blocase și căuta cu disperare argumentul câștigător –, vei vedea că într-o bună zi îmi vei mulțumi!

— Asta dacă voi mai fi în viață.

— Nu-mi vorbi așa! a strigat ea, îmbujorându-se. Știi foarte bine că nu suport glumele astea!

Glumele lui Ilan – o știau amândoi.

Lacrimi de furie îi împăienjeniră ochii. Aproape că găsisese un răspuns genial, aproape că reușise să prindă un fir logic și ordonat, dar, ca de obicei, pierduse șirul gândurilor, lăsase garda jos și alergase spre el, luându-i mâna în palmele lui și privindu-l rugător – un ultim argument, care era mai degrabă un îndemn la milă, dacă nu la generozitate:

— Promite-mi, Ofer, că nu vei încerca niciodată să rănești pe cineva în mod intenționat.

El a clătinat din cap, a zâmbit și a ridicat din umeri:

— Imposibil, mamă, suntem în război.

S-au uitat unul la altul. S-au îngrozit în clipa când și-au dat seama cât de mult se înstrăinaseră. O amintire și-a făcut loc în mintea Orei. Aceeași arsură rece a fricii și a deznădejdiei pe care o simțise în urmă cu aproape treizeci de ani, când i-l luaseră pe Avram, când îi naționalizaseră viața. Iată, simțea ea, povestea se repetă la nesfârșit: țara asta, cu bocancul ei de fier, a pus încă o dată un picior de uriaș acolo unde în mod normal statul nu ar avea ce să caute.

— Gata, mamă, ajunge. Ce te-a apucat? Glumeam și noi. Încetează.

A întins mâinile s-o îmbrățișeze, iar Ora s-a lăsat sedusă – cum altfel? o îmbrățișare pornită la inițiativa lui! – și el i-a ținut trupul strâns lipit de al lui, după care ea a auzit pe spinare semnalul acela mecanic, tac-tac-tac.

Și în timpul acelei discuții în contradictoriu, îi zice ea lui Avram, cu privirea ațintită în pământ, avusese un argument zdrobitor, pe care, desigur, nu i-l spusese lui Ofer și pe care nu își permisese niciodată să-l folosească. Și asta nu pentru că murea de grija ochilor sau a picioarelor unor copii palestinieni – cu tot respectul convenit –, ci mai degrabă din cauza convingerii ei că Ofer nu putea răni o ființă umană, deoarece dacă avea să se întâmple așa ceva, indiferent de motive, circumstanțe și justificări, chiar dacă omul respectiv ar fi fost pe cale să detoneze o încărcătură explozivă, viața lui Ofer nu ar mai fi fost niciodată la fel, pur și simplu, nu încăpea nici urmă de îndoială că nu ar

mai fi putut trăi după aceea.

Dar deodată, când s-a dat un pas înapoi și l-a privit, când i-a văzut trupul puternic și țeasta aceea mare, nu a mai fost atât de sigură.

Acum, în bucătărie, el îi spune că nu și-a mai schimbat hainele și nu s-a mai spălat de o săptămână. Vorbește încordat. Nu-și mișcă aproape deloc buzele, iar Ora și Ilan fac eforturi să-i descifreze cuvintele. Ora îl privește cu coada ochiului pe Ilan, care se îndreaptă spre balcon, unde vrea fie să închidă o fereastră, fie pur și simplu să stea câteva clipe singur. Ea se apleacă peste teancul de rufe umede, lipicioase și uleioase pe care Ofer îl rostogolise afară din raniță, adunându-i uniforme și șosetele urât mirositoare, centurile militare, chiloții și maiourile. Când le ridică pe toate, din buzunare cad fire de nisip, un glonț și un bilet de autobuz mototolit. Azvârle hainele în mașina de spălat și fixează programul de curățare cel mai puternic. În timp ce mașina huruie și se învârte, se simte în sfârșit ușurată: are sentimentul că a început procesul de domesticire a acestui străin.

Ofer se așază la masa pregătită special pentru el, cu capul cufundat în paginile ziarului, negăsind forța necesară pentru a vorbi. Nu a mai dormit de treizeci și ceva de ore, a avut o săptămână foarte obositoare, dar le va povesti despre asta mai târziu. Se reped cu toții să-i dea dreptate.

— Sigur, da, important e că ai venit, spune Ora. Ne-a ieșit sufletul așteptându-te.

— Mama stă de azi-dimineață în bucătărie, pregătind mâncăruri pentru tine.

— Exagerezi, spune Ora râzând, tata exagerează mereu, n-am avut timp să pregătesc mai nimic.

Bine că am copt negresele ieri.

— Hai să fim serioși, se plânge Ilan, prezentându-i lui Ofer faptele și lăsându-l să tragă singur concluziile. Ieri după-amiază a făcut o grămadă de cumpărături. A vandalizat aprozarul și măcelăria... apropo, cum e mâncarea acolo?

— Acum e mai bine, ni s-a schimbat bucătarul și nici nu mai avem șobolani la popotă.

— În rest ați rămas în aceeași formație?

— Aproximativ. Au mai venit câțiva de la un alt batalion, dar sunt de treabă.

— Ați plecat cu toții în permisie săptămâna asta?

— Te rog, tată, hai să vorbim mai târziu, acum sunt mort de oboseală. Nu mă mai obosi și tu.

Între ei se lasă o tăcere ciudată. Ilan stoarce portocale, Ora încălzește chiftelele. Un băiat străin, cu un miros străin, șade la masa din bucătăria lor. Firele lungi și deșirate din spatele lui duc spre locul pe care este greu să-l vizualizezi, la care e greu să te gândești. Ilan îi povestește ceva Orei. Niște detalii legate de un proiect la care lucrează de vreo doi ani, ceva legat de un fond de investiții canadian și doi tineri din Beersheba, care pun la punct o invenție menită să prevină condusul în stare de ebrietate. Documentele erau la un pas de a fi semnate, amănuntele fuseseră stabilite, dar în ultimul moment, exact în clipa în care își scosese stilourile pentru a-și pune iscălitura pe...

Cuvintele nu mai ajung la ea. Nu e capabilă să-și joace rolul în piesa aceasta, în care toți actorii sunt reali, în care cunoaște deja toate replicile, dar care se desfășoară într-un loc – carapacea goală a minții oboșite a lui Ofer, cu liniștea apăsătoare dinăuntru ei – ce face ca totul să sune ridicol și inutil, iar în cele din urmă tace și Ilan.

Oprindu-se lângă chiuvetă, Ora închide ochii, furându-i timpului câteva secunde. Se concentrează și își rostește rugăciunea, îndreptată nu către un Dumnezeu proslăvit, ci dimpotrivă. Sufletul ei de păgână se întoarce spre zeii mărunți, spre icoanele de zi cu zi, spre miracolele lipsite de importanță: dacă prinde trei semafoare consecutive pe verde, dacă adună rufele de pe sfoară înainte să înceapă ploaia, dacă fata de la curățătorie nu găsește bancnota de o sută de shekeli lăsată în buzunarul hainei, atunci... Și, desigur, târgurile pe care le face cu soarta. Cineva i-a bușit bara de protecție a mașinii? Foarte bine, înseamnă că Ofer va fi protejat încă o săptămână. Un pacient refuză să-i plătească datoria de două mii de shekeli? Minunat! Încă două mii de puncte adăugate undeva în contul lui Ofer.

Și se pare că ruga i-a fost ascultată. Din tăcerea supărătoare se nasc replicile unui nou dialog casnic. Unde e restul de ceapă rămasă de la salată? Îți trebuie? Mă gândeam să prăjesc puțină lângă chiftele. Pune și puțin piper negru, îi place piperul, nu-i așa, Ofer? Da, dar nu prea mult, bucătarul nostru e marocan, iar *shakshuka* lui îți aprinde gura. Să înțeleg că mâncați *shakshuka*? De trei ori pe zi. Apoi firul se îngroașă pe nesimțite, viclean, unduind înainte și înapoi, iar Adam sună și spune că e la două minute de casă, se oprește câteva clipe să cumpere ziarul și niște gustări, așa că să-l mai aștepte puțin, să nu mănânce fără el, și toți trei se privesc unul pe altul, rânjind, e ca și cum Adam i-ar controla printr-o telecomandă. Ilan și Ora sporovăiesc despre ce s-a mai întâmplat în săptămânile de când Ofer nu a mai fost acasă.

— Îl implicam mereu în tot ce făceam, chiar dacă nu era întotdeauna cu noi, îi explică ea lui Avram în timp ce merg pe o cărare de lângă Tzipori, ce traversează o întreagă câmpie acoperită de mii și mii de omizi brun-portocalii, moi și pufoase, viermuind la unison înăuntru cocoloașelor lor de mătase și făcând ca întreaga câmpie să pară că dansează. Dintotdeauna a vrut să știe ce obiect de mobilier aveam de gând să cumpărăm, ne-a cerut să-l informăm de fiecare dată când se strica ceva în casă, să-i spunem cât costase reparația și cum era meșterul, ne-a pus chiar să jurăm că nu vom arunca niciodată, Doamne ferește, nici un fel de articol stricat, nici măcar părțile componente înlocuite, până când nu le examina el, iar în clipa în care a plecat în armată, ne-a pus în vedere să păstrăm orice mică reparație pentru momentele când vine acasă în permisie – de exemplu, orice probleme minore la instalația electrică, la instalațiile sanitare, chiuvețele înfundate, obloanele înțepenite și, desigur, grădinaritul.

Însă Orei i se pare că acum s-a cam săturat de toate astea, că stricăciunile lumești nu-l mai interesează.

Masa e aranjată, mâncarea pregătită, iar Ilan spune ceva ce reușește să aducă un prim zâmbet fin

pe buzele lui Ofer, cu care amândoi se poartă ca și cum ar fi o grămăjoară de tăciuni în care trebuie să sufle pentru a-i readuce la viață. Ofer le povestește că au în fortăreață o pisicuță cu doi pui, pe care s-a hotărât s-o adopte. Roșește puțin:

— Mă gândeam și eu așa, să am ceva matern acolo...

Apoi râde stânjenit, în timp ce Ora plutește pe deasupra oalelor din care se ridică arome îmbietoare, și iată că în cele din urmă ajunge și Adam, „Mâncarea s-a răcit deja“, se plânge ea, dar totul e încă fierbinte, băieții se îmbrățișează, vocile lor se contopesc și râd amândoi, un sunet cum nu e altul pe lumea asta.

— Uneori, aici, în timpul călătoriei noastre, îi spune ea lui Avram, chiar îi aud râzând împreună.

Fața lui Ofer se luminează în clipa când îl vede pe Adam, ochii lui îl urmăresc pretutindeni și abia acum pare să înțeleagă că a ajuns acasă și începe să se trezească din somnul de trei săptămâni în care se cufundase până atunci. În clipa când se trezește Ofer, se trezesc și ei, toți patru se umplu de viață, la fel și bucătăria, și mașina de spălat veche și credincioasă, care îi secondează în urmărirea tuturor mișcărilor lui Ofer, zumzăind cu loialitate în fundal, huruind potolit, cu sunetul ca de clopoței al pistoanelor și roțițelor ei nevăzute. Ascultă zgomotul de fond, își spune ea, ai încredere în el, e melodia potrivită, o oală bolborosește pe aragaz, frigiderul bâzâie, o lingură lovește ușor farfuria, la robinet curge apa, la radio se aude o reclamă tâmpită, vocea ta și a lui Ilan, copiii voștri povestesc, râd, aș vrea ca toate astea să nu se termine niciodată. Din debara se aude hodorogitul ritmic al mașinii de spălat rufe, dublat și amplificat de sunetul unui obiect din metal rostogolindu-se și lovindu-se fără încetare de pereții tamburului, probabil o cataramă sau un șurub uitat în vreun buzunar, dar nu un glonț, speră Ora, care să explodeze pe neașteptate și să ne arunce pe toți în aer în actul al treilea.

Într-o zi, în urmă cu aproximativ un an, a rugat-o pe secretara clinicii la care lucra să-i anuleze programarea următorului pacient de pe lista ei. Avusese o zi grea, aproape că nu închisese un ochi toată noaptea – „Acasă deja începuse nebunia“, bâiguie Ora, iar Avram o ascultă cu încordare, e ceva ciudat în vocea ei –, și se gândea că ar putea să treacă pe la unul dintre magazinașele de pe strada Emek Refaim, să-și cumpere o eșarfă sau o pereche de ochelari de soare, ceva care s-o înveselească. A mers de-a lungul străzii Jaffa, îndreptându-se către parcare în care își lăsa mașina în fiecare zi. Trotuarele și șoseaua erau neobișnuit de libere, iar liniștea aceea ciudată îi dădea o senzație de disconfort, deja își dorea să se întoarcă la clinică, dar continua totuși să meargă înainte, observând că oamenii din jurul ei pășeau repede, fără să se privească în ochii unii pe alții, peste câteva secunde a început să facă și ea același lucru, plecându-și ochii și evitându-i pe ceilalți, privindu-i din când în când pe furiș pe cei aflați în fața ei și căutând mai ales să vadă ce duceau în mâini, dacă aveau pachete ori genți mari sau dacă păreau agitați, însă cu toții păreau suspecti într-o oarecare măsură, și ea se gândea că, probabil, și ei o percepeau în același fel, poate că ar fi trebuit să le dea de înțeles că

nu reprezintă un pericol la adresa lor, că puteau rămâne calmi în preajma ei, scutindu-și inimile de câteva bătăi în plus, însă pe de altă parte poate că nu e tocmai înțelept să divulge cu atâta ușurință asemenea informații despre ea însăși într-un loc precum acesta. Și-a ridicat umerii și s-a forțat să-și țină spatele drept, privind spre fețele celor din jur, iar în timp ce făcea asta, și-a dat seama că pe figura fiecărui om în parte se citea aluzia la condiția latentă de criminal sau victimă – sau ambele.

Când avusese timp să învețe toate mișcărilor și privirile astea? Când învățase să se uite peste umăr? Când învățase pașii aceștia care păreau că se conduc singuri, independent de voința ei? Descoperirea lucruri noi despre ea însăși, precum simptomele de început ale unei boli. Avea impresia că toți cei din jurul ei, inclusiv copiii, se mișcau pe muzica unui fluiet pe care numai trupurile lor îl puteau auzi, în vreme ce ei înșiși erau surzi la muzica lui. Mergea din ce în ce mai repede, iar respirația îi devenise gâfâită. Cum ieșim din asta? se întreba ea. Cum scăpăm de locul ăsta? Când a ajuns în dreptul unei stații de autobuz, s-a oprit și s-a așezat pe o banchetă din plastic. Trecuseră ani de zile de când nu mai așteptase într-o stație de autobuz, dar până și simplul gest de a sta pe scaunul acela din plastic moale și galben era un mod de a accepta înfrângerea. Și-a îndreptat spinarea și s-a liniștit. Peste o clipă se va ridica și își va continua drumul. Își aducea aminte că atunci când a început primul val de atentate sinucigașe, Ilan mersese împreună cu Ofer – pe vremea aceea Adam era deja în armată – ca să caute trasee cât mai sigure de la școală până în stația din care lua autobuzul spre casă. Primul traseu trecea mult prea aproape de locul unde un terorist se aruncase în aer în autobuzul de pe linia 18, omorând douăzeci de pasageri. Când Ilan îi spusese că ar putea merge pe jos prin pasajul pietonal Ben Yehuda, Ofer i-a amintit că și aici explodaseră trei bombe, ucigând cinci oameni și rănind alți o sută șaptezeci. Ilan încercase să-i stabilească un traseu puțin mai lung, să ocolească prin spate și să iasă chiar lângă piața Mananeh Yehuda, însă Ofer i-a spus imediat că exact în punctul acela avusese loc un dublu atentat sinucigaș, cu cincizeci de morți și șaptesprezece răniți, și, oricum, adăugase el, toate autobuzele care vin din oraș spre Ein Kerem trec prin stația centrală, unde a avut loc un atentat tot pe linia 18, cu douăzeci și cinci de morți și patruzeci și trei de răniți.

Așa că alergau împreună pe străzi – acum, în timp ce îi povestește lui Avram, în minte îi vine înfricoșătorul gând că Ofer ar putea avea și acum caietul acela oranj, legat cu spirală, în care își notează mereu numărul morților și al răniților în atentate –, iar trotuarele și aleile pe care nu se întâmplase încă nimic îi păreau lui Ilan atât de expuse și vulnerabile, încât se întreba uimit cum de nu fuseseră încă luate cu asalt. În cele din urmă a renunțat, s-a oprit în mijlocul unei străzi și a spus:

— Știi ceva, Oferiko? Mergi cât de repede poți. Aleargă chiar.

Iar privirea pe care i-a aruncat-o Ofer în clipa aceea – îi povestise el Orei mai târziu – nu o va uita niciodată.

În timp ce se gândea la toate astea, un autobuz a oprit în stație, iar în clipa în care ușile s-au deschis, Ora s-a ridicat supusă și a urcat, dându-și seama că habar nu avea cât costa un bilet și pe ce

rută mergea. A scos cu o mână ezitantă o bancnotă de cincizeci de shekeli, însă șoferul i-a mormăit ceva despre bani mărunți, așa că a cotrobăit prin portmoneu, dar nu a găsit nimic, iar bărbatul a spus o înjurătură printre dinți, i-a întins un pumn de monede și i-a spus să înainteze mai repede. Ora stătea în picioare și se uita la ceilalți pasageri, dintre care cei mai mulți erau în vârstă și aveau fețele obosite și triste, iar unii dintre ei se întorceau de la piață și își înghesuiau între picioare coșurile burdușite. Mai erau și câțiva elevi în uniformă, bizar de tăcuți, pe care Ora i-a privit cu uimire și compasiune mută. Ar fi vrut să se răsucescă pe călcâie și să coboare, „Nu voisem să iau autobuzul“, îi spune ea lui Avram, dar cineva din spate o împingea înainte, așa că a fost nevoită să facă doi-trei pași în față și, de vreme ce nu era nici un scaun liber, a rămas în picioare, ținându-se de bara de sus, cu obrazul sprijinit de braț, privind pe fereastră spre orașul de afară și gândindu-se, ce caut eu aici? Nu trebuie să fiu aici. Autobuzul a trecut printre șirurile de magazine de pe strada Jaffa, pe lângă restaurantul Sbarro, apoi prin piața Zion, unde în anul 1975 explodase o bombă dintr-un frigider vechi, omorându-l, printre alții, pe fiul artistului Naftali Bezem, pe care Ora îl cunoscuse în armată, iar ea se întreba dacă Bezem mai reușise să picteze ceva după moartea copilului lui. În stația YMCA s-au eliberat câteva locuri, iar ea s-a așezat, hotărând să coboare cu prima ocazie, dar a rămas și în timp ce treceau pe lângă parcul Paamon, și pe lângă Emek Refaim, iar în clipa în care autobuzul a trecut pe lângă cafeneaua Hillel, și-a spus cu jumătate de voce, acum cobori și te duci să bei o cafea, și a continuat să meargă înainte.

O uimea cât de tăcuți erau pasagerii. Cei mai mulți dintre ei priveau pe fereastră, asemenea ei, neîndrăznind parcă să se uite unii la alții, și ori de câte ori autobuzul se oprea în stație, își îndreptau puțin spinările, holbându-se la cei care urcau, în timp ce aceștia din urmă le aruncau priviri suspicioase celor aflați deja înăuntru. Era un schimb de priviri extrem de rapid, o fracțiune de secundă, însă conținea un întreg proces sinuos și complex de sortare și etichetare, iar Ora a rămas în continuare în autobuz, trecând prin cartierul Katamonim, apoi pe lângă mallul Malha, până când au ajuns la ultima stație, iar șoferul a privit-o prin oglinda retrovizoare și i-a strigat doamnă, suntem la capăt de linie, și-atunci Ora l-a întrebat dacă era vreun autobuz care se întorcea în oraș. Cel de acolo, a zis șoferul, arătând spre linia 18, dar trebuie să vă grăbiți, pentru că imediat o ia din loc, îl claxonez eu să vă aștepte.

Ora s-a ridicat în picioare în autobuzul complet gol, iar pentru o clipă l-a văzut rupt, sfâșiat și însângerat. S-a întrebat care era locul cel mai sigur și dacă nu i-ar fi fost jenă, l-ar fi întrebat pe șofer. A încercat să-și amintească ce se spunea în reportajele despre atentatele cu bombă din autobuze, dacă teroriștii se aruncau în aer imediat după ce urcau, ceea ce înseamnă că majoritatea victimelor ședeau pe locurile din față, sau dacă înaintau până la mijlocul autobuzului și, odată ajunși acolo, înconjurați de o mulțime de oameni, strigau *Allahu akbar* și apăseau butonul. A hotărât să se așeze pe unul dintre locurile din spate, înăbușindu-și gândul despre felul în care ar putea fi oprite bucățile de șrapnel și metal înainte de a ajunge până la ea. Dar imediat după aceea a început să se

simtă stingheră, așa că s-a mutat cu un rând mai în față, întrebându-se dacă nu cumva această decizie simplă îi va pecetlui soarta în doar câteva secunde, dar tocmai atunci a întâlnit în oglindă privirea pătrunzătoare a șoferului.

— Și, brusc, mi-am dat seama de un lucru, îi spune ea lui Avram, că ar putea ajunge la concluzia că eu însămi sunt un atentator sinucigaș.

După o oră întregă de plimbare cu autobuzul, se simțea extenuată, însă nu era pregătită să lase garda jos. Pleoapele i se închideau și lupta cu dorința de a-și sprijini capul de geamul ferestrei și de a trage un pui de somn. Pe parcursul ultimelor săptămâni se simțise asemenea unui copil care, din nefericire, descoperă mult prea devreme secretele adulților. Cu o săptămână în urmă, în timp ce stătea într-o dimineață la o masă din cafeneaua Moment, la o oră la care locul nu era nici gol, nici plin, văzuse intrând o femeie scundă și îndesată, cu o jachetă groasă, ce ducea pe umeri un copil învelit într-o pătură. Nu era tânără, avea în jur de patruzeci și cinci de ani, și probabil că tocmai din cauza aceasta stârnea suspiciunea celor din jur, fiindcă șoapta „Nu e un copil“ a infectat brusc aerul dinăuntrul cafenelei, transformând totul într-un adevărat haos. Oamenii săreau în picioare, răsturnau scaunele în timp ce alergau afară și se luptau unii cu alții în cadrul ușii, încercând să iasă cât mai repede. Femeia privea cu ochi pierduți la învâlmășeala aceea, părând că nu își dă seama de faptul că tocmai ea o stârnise. Apoi s-a așezat la o masă și a luat copilul în poală. Ora era incapabilă să se miște. O privea paralizată. Femeia a desfăcut pătura, apoi năstureii unei hăinuțe stacojii, și a zâmbit către o fețișoară bucălată și somnoroasă, ivită dintre cutele materialului, gângurind, aaa, guri-guri-guri.

A doua zi după-amiază – îi povestește Ora în timp ce urcă spre punctul de observație Reish Lakish, sub soarele strălucitor al unei zile fierbinți, iar cărarea unduiește lin printre roșcovi și stejari, presărată cu vaci durdulii ce pasc undeva în depărtare – a rugat-o din nou pe secretară să-i anuleze următoarea programare, s-a dus în stația autobuzului 18 și s-a plimbat până la capăt de linie și, din moment ce avea toată după-amiaza liberă și nu voia să și-o petreacă stând singură acasă, a luat autobuzul înapoi, mergând până la celălalt capăt de linie, până la Kiryat HaYovel, de unde a luat un alt autobuz, întorcându-se în centrul orașului, unde a coborât și s-a mai plimbat puțin pe jos, privind cum se reflectă în vitrinele magazinelor strada din spatele ei și oamenii de pe trotuare și forțându-se să meargă mai încet.

În dimineața următoare, înainte de sosirea primului pacient, a luat autobuzul 18 din stația centrală, iar de data aceasta s-a așezat în față, însă la a treia sau a patra stație cobora și schimba mereu linia, iar uneori traversa strada, luând autobuzul în direcția opusă și încercând să se așeze de fiecare dată în alt loc, ca și cum trupul ei ar fi fost un pion într-un joc de șah imaginar. În clipa când și-a dat seama că întârziase la întâlnirea cu cel de-al treilea pacient, a avut un scurt moment de spaimă, în care s-a gândit că, probabil, directorii clinicii o vor chema din nou să-i ceară explicații,

Însă și-a amânat gândul pentru momentul în care va avea mai multă energie. Era atât de obosită, încât atunci când se așeza pe scaun, își lăsa capul să cadă și moțăia câteva minute. Pe jumătate adormită, privea din când în când spre oamenii din jurul ei. Le auzea vocile conversând sau vorbind la telefon. Dacă în stație nu urca nimeni, un sentiment de ușurare cuprindea întreg autobuzul, iar pasagerii continuau să discute între ei. Un bărbat în vârstă, masiv, cu pieptul acoperit de medalii ale Armatei Roșii, care ședea pe scaunul de lângă ea într-unul din autobuze, a scos din coșul de cumpărături un plic maroniu uriaș, arătându-i Orei o radiografie a unuia dintre rinichii lui, pe care se vedea o tumoare. Prin radiografie, Ora vedea siluetele încețoșate a doi soldați etiopieni de la poliția de frontieră, care cereau la control documentele de identitate ale unui tânăr ce părea să fie arab. Acesta lovea încontinuu cu piciorul în bordura trotuarului.

Se opresc să-și tragă sufletul. Își pun palmele pe pulpe. De ce alergăm așa? se întreabă încetișor unul pe altul. Dar ceva le arde călcâiele, înțepându-le sufletele cu ace ascuțite, și aproape că nu au ochi pentru frumusețile văii Netofa, și pășesc rapid printr-o pădure de terebinți, stejari și mesteceni. Ora tace. Privește în pământ. Avram se uită la ea cu coada ochiului, iar fața i se înăsprește și i se opacizează de la un pas la altul.

— Uite, spune ea în șoaptă, arătând cu degetul spre ceva.

Pe cărare, chiar la picioarele lor, li se dezvăluie o înșiruire de hieroglife înghesuite unele în altele, o hașură pornind din toate direcțiile, un mănunchi de melci înfășurați în jurul crenguței unui tufiș.

În a doua săptămână unii șoferi începuseră deja să o recunoască, însă de vreme ce nu ridica nici o suspiciune, preferau să și-o scoată din minte, concentrându-se asupra chestiunilor cu adevărat importante. A constatat că existau câțiva pasageri cu traseu fix, a învățat unde urcau și unde coborau, iar în timp ce vorbeau la telefon sau între ei, afla câte ceva despre suferințele lor, despre familiile lor și despre ideile pe care le aveau despre guvernanți. Atenția i-a fost atrasă în mod special de un cuplu în vârstă: bărbatul era înalt și slab, iar femeia era foarte scundă, parcă micșorată, și aproape translucidă. Când se așeza pe scaun, picioarele îi rămâneau suspendate în aer, nu atingeau podeaua. Avea o tuse continuă, cu flegmă, iar bărbatul îi examina îngrijorat șervețelele folosite, înlocuindu-le mereu cu unele curate. Ora se trezea de fiecare dată când cuplul acela urca – întotdeauna în aceeași stație, la piață. Și ei mergeau tot până la capăt de linie, la fel ca ea, iar acolo, spre surprinderea ei, lua aproape întotdeauna autobuzul care se întorcea în oraș, coborând în aceeași stație în care urcaseră, de data aceasta pe cealaltă parte a drumului. Ora nu înțelegea semnificația traseului lor.

Zi după zi, timp de trei sau patru săptămâni, Ora luă autobuzul 18 și se plimbă cel puțin o oră prin oraș. Descoperise că gândurile rele o mai slăbeau puțin în timp ce se afla în autobuz, că în cea mai mare parte a timpului nu reușea să închege nici măcar un singur gând coerent, reușind doar să-și poarte corpul dintr-o stație în alta. Deja se obișnuise cu hurducăturile autobuzului, cu scârțâitul

frânelor, cu gropile din asfalt și cu vocile acuzatoare ce urlau la volum maxim din difuzoarele posturilor de radio religioase. Și-a dat seama că îi putea ascunde cu ușurință lui Ilan ce făcea în timpul zilei, fiindcă el nu o întreba niciodată nimic. Uneori, când stăteau la masă împreună, față în față, ochii ei îi strigau, cum de nu simți unde am fost și ce am făcut? Cum de mă poți lăsa să continui în felul acesta?

— Exact atunci s-a întâmplat povestea cu Ofer, îi spune ea într-un mod încifrat lui Avram, care nu a mai spus nimic de multă vreme. Am trăit o lună nebună, cu interogatorii la batalion și la brigadă, cu investigații și anchete... Nici nu mă întreba!

Ora oftează și își înghite saliva: iată că a sosit momentul să-i povestesc, trebuie să audă, să știe, să judece singur.

În perioada aceea, Ora avea impresia că fiecare cuvânt pe care îl rostea, fiecare privire pe care o arunca într-o direcție sau alta și fiecare moment de tăcere al ei erau percepute de Ofer, Ilan și Adam ca o provocare, ca pe un motiv de ceartă. În timpul acestor călătorii cu autobuzul, simțea că ia puțină distanță față de ei, față de ea însăși, față de încăpățânarea cu care îi contrazicea fără încetare, față de întrebările mărunte și repetitive ce începeau s-o scoată din minți. Țâșneau pur și simplu dinăuntru ei ca niște sughițuri toxice, de fiecare dată când se gândea la ceea ce se întâmplase acolo sau numai când auzea semnalul sonor de la începutul buletinului de știri difuzat la radio ori când mintea îi zbura la Ofer.

— Nu mă puteam gândi la el fără a traversa mai întâi obstacolul creat de acel incident.

— Dar ce s-a întâmplat? întreabă Avram. Ce-a fost acolo?

Ora își ascultă inima, ca și cum în final răspunsul ar urma să vină de acolo. Avram își ține mâinile încleștate pe bretelele rucsacului, se agață de ele.

Într-o zi Ora a plecat pur și simplu de la clinică, cerându-și scuze de la un cuplu aflat în sala de așteptare, și a sărit în autobuzul 18, ca să facă o scurtă plimbare, dar când au ajuns în dreptul depoului Mekasher, a auzit o explozie foarte puternică. A urmat un moment de tăcere abisală. Fețele pasagerilor se descompuneau încetul cu încetul, transformându-se într-un terci. O duhoare puternică de excremente a umplut aerul din jur, iar Ora a simțit cum o traversează un val de sudoare rece. Oamenii au început să strige, să înjure, să plângă și să-l implore pe șofer să deschidă ușile. Acesta a oprit în mijlocul străzii, iar pasagerii s-au bulucit să iasă, lovindu-se unii pe alții, dând din coate și din picioare în încercarea de a fi primii. Șoferul a privit în oglinda retrovizoare și a întrebat:

— Voi rămâneți?

Ora s-a întors să vadă cine mai era acolo în afară de ea și i-a zărit pe cei doi bătrâni înghesuți unul în altul, capul micuț, aproape chel, al femeii îngropat cu totul în trupul bărbatului, care stătea aplecat deasupra ei, mângâindu-i umărul, în timp ce expresia de pe fețele lor era greu de descris în cuvinte: un amestec de șoc, frică și dezamăgire îngrozitoare. Emisiunea de la radio s-a întrerupt

brusc... „În primul rând, permiteți-mi să le transmit condoleanțe familiilor îndoliate și să-mi exprim speranța că răniții se vor recupera cât mai curând“, spuneau pe rând miniștrii și experții în probleme de securitate. Explozia avusese loc într-un autobuz care se deplasa în sens contrar, în apropiere de piața Davidka, pe lângă care autobuzul Orei trecuse cu doar câteva clipe în urmă. Ambulanțele goneau deja spre Shaare Tzedek și spre Hadassah.

A doua zi dimineața, soldații și polițiștii au luat cu asalt toate stațiile de autobuz, iar câțiva dintre pasageri erau mai nervoși, mai iritabili și mai suspicioși ca de obicei. Oamenii izbucneau de fiecare dată când cineva se împingea puțin, călca pe pantoful altcuiva sau se izbea involuntar de altcineva. Cu toții vorbeau tare la telefoanele mobile. Ora avea impresia că le foloseau ca pe un fel de tuburi de oxigen pentru lumea exterioară. În clipa în care autobuzul a trecut pe lângă locul atentatului, s-a lăsat tăcerea. Ora a văzut pe fereastră un evreu ortodox cu barbă, voluntar al unității pentru identificarea victimelor, cocoțat într-un copac, luând cu delicatețe ceva de pe o creangă cu ajutorul unei pensete și introducând apoi ceea ce colectase într-o pungă de plastic. În stația din Beit HaKerem a urcat un grup de copii de grădiniță, unii dintre ei cu baloane colorate în mâini. Râdeau, vorbeau și alergau dintr-o parte în alta și toată lumea se uita ca hipnotizată la baloanele lor. Când în cele din urmă unul dintre ele s-a spart, cum era de așteptat, un scrâșnet de panică a traversat întreg autobuzul, deși cu toții știau că nu fusese decât un balon, iar câțiva dintre copii au izbucnit în lacrimi, în timp ce pasagerii, rușinați și epuizați, evitau să se privească unii pe alții.

Nu o singură dată pe parcursul acelor călătorii se întrebese ce ar fi putut spune dacă ar fi dat nas în nas cu o persoană cunoscută, cum i-ar fi putut explica ce caută acolo, unde se duce... Uneori se întreba ce semnificație are comportamentul acesta ridicol. Gândește-te cum s-ar simți Ilan și băieții în cazul în care ți s-ar întâmpla ceva! Și Ofer, Doamne păzește, s-ar putea învinovăți pentru asta. Ar putea crede că din cauza lui ai vrut să ți se întâmple ceva. Dar cu toate acestea, vreme de trei sau patru săptămâni, nu reușea să se abțină, venea o clipă în care trebuia să se ridice, să plece de acasă ori de la serviciu și să meargă, cu o față rușinată și înfrântă, într-o stare vecină cu cea de transă, până la cea mai apropiată stație de autobuz, unde se oprea la o oarecare depărtare de ceilalți oameni – care și ei, la rândul lor, păstrau o anumită distanță unii de alții –, după care urca în autobuz, înainta până la mijloc, iar privirile ei pierdute căutau un loc liber și cuplul de bătrânei care începuse deja s-o aștepte, salutând-o printr-o înclinare ușoară a capului, ce trăda parteneriatul mizer al unor conspiratori. Se așeza, își sprijinea capul de fereastră, uneori ațipea, mergea câteva stații sau parcurgea întreg traseul. Nu știa niciodată dinainte cât de mult timp va petrece pe drum și nu era în stare să se ridice și să coboare până când nu sosea momentul în care – fără nici un motiv – se simțea ușurată, liniștită, ca și cum efectul unui drog s-ar fi diminuat, iar atunci se ridica și cobora, reluându-și activitățile obișnuite.

Și mai era ceva ciudat: pe măsură ce săptămânile treceau, reușea să-și contureze din ce în ce mai bine în minte imaginea bătrânului aceluia care dansa, râdea și zburda, gol ca în ziua în care venise

pe lume, în fața soldaților ce îl eliberaseră în cele din urmă dintr-un depozit frigorific aflat în subsolul unei clădiri din Hebron.

— Proprietarul ei era un măcelar bogat, îi explică ea lui Avram, care încă nu înțelege la ce se referă, deși inima îi bate mai repede și ochii îi aleargă în toate direcțiile.

Iar soldații, își amintește ea, erau atât de stânjeniți când vorbeau despre lucrul acesta, despre dansul lui în costumul lui Adam, de parcă ar fi fost cel mai dificil moment al respectivului episod. S-a făcut de râs în ultimul hal, după cum îi povestise unul dintre soldați în noaptea în care dormise la ei, înaintea unuia dintre interogatorii. Pe soldat îl chema Dvir și locuia în kibbutzul Kfar Sold. Avea doi metri înălțime, era deșirat, gângav și cam infantil. Ora îi condusesse pe el și pe Ofer la cartierul general...

— Stai puțin, Ora, spune Avram, cu fața albă ca varul. Nu reușesc să prind firul. Cine e bătrânul ăsta?

— Armata a tratat povestea cu foarte mare seriozitate, zice ea după câteva clipe de tăcere, în care amândoi se prăbușesc la pământ, brusc extenuați, pe malul unui lac scânteietor, presărat cu nuferi galbeni.

Cățeaua se aruncă mereu în apă, stropind totul în jurul ei și îmbiindu-i să i se alătore, însă ei nu o văd. Șed unul lângă celălalt, gârboviți.

Deși Ofer o implorase de câteva ori să nu mai discute subiectul, cel puțin nu în public, Ora nu s-a putut abține să îl întrebe pe Dvir:

— Dar cum de ați uitat că era acolo?

Dvir a ridicat din umerii lui lați:

— Nu știu, probabil că fiecare dintre noi a crezut că l-a eliberat altcineva.

Ofer a pufnit furios și Ora a jurat să tacă, să nu mai rostească nici un cuvânt pe tema asta, nici bun, nici rău, așa că i-a condus până acolo cu sprâncenele încruntate și umerii aplecați, ridicați aproape până în dreptul urechilor.

— Dar cum ați putut uita de o ființă umană? i-au scăpat cuvintele de pe limbă după doar câteva momente. Explicați-mi și mie: cum puteți uita un om într-un depozit frigorific timp de două zile?

Din gura lui Avram se rostogolește un geamăt involuntar, de durere și surpriză. Bufnitura unui trup aruncat de la mare înălțime în clipa în care lovește pământul.

Dvir îl privea rugător pe Ofer. Ofer tăcea, numai ochii i se întunecau, iar Ora vedea, însă nu se putea abține. Dvir a zis:

— Ce aș putea să mai spun? Desigur că nu e bine că s-a întâmplat așa ceva, nu încapă nici o îndoială, pe toți ne roade acum lucrul ăsta, dar trebuie să te gândești că eram ocupați fiecare cu treburile lui, să iei în considerare faptul că facem gărzi de opt ore cu opt, care ne seacă pur și simplu creierele, că ne trimiseseră într-o misiune despre care nu știam absolut nimic, că am fost nevoiți să stăm în același apartament cu câteva dintre familii timp de două zile, ba chiar în aceeași cameră, cu

o singură baie, cu copii și bătrâni, cu țipete, urlete și gemete, și asta ar fi de ajuns ca să-ți pierzi mințile, dar în același timp ești obligat și să ții sub observație strada și locul în care bănuiești că se ascund teroriștii, să le acoperi spatele primadonelor de lunetiști și să te asiguri că Hamasul nu-ți blochează intrarea în clădire, fiindcă în cazul ăla se duce dracului totul.

Ora și-a mușcat buza, s-a străduit din răputeri să-și înghită cuvintele și a spus:

— Și totuși, Dvir, nu pricep cum o mână de băieți...

Atunci Ofer a urlat:

— Mamă!

Un singur urlet, tăios ca lama unui cuțit, după care au parcurs restul drumului în tăcere. Când au ajuns la cartierul general, Ofer nu i-a permis să rămână până la sfârșitul audierilor, așa cum și-ar fi dorit.

— Acum te duci acasă, îi ordonase el.

Ora îl privise, își privise copilul cu țeasta rasă și ochi inocenți, simțind cum i se pune un nod în gât, iar întrebarea aproape că i-a alunecat din nou de pe buze, și Ofer a spus pe un ton înfiorător de măsurat:

— Mamă, ascultă-mă bine, fiindcă este ultima dată când îți spun: Lasă-mă în pace, *lasă-mă în pace!*

Ochii îi erau cenușii precum oțelul, buzele, o linie de fier, iar capul, o minge de foc rece. Ora s-a tras înapoi din fața puterii pe care o emana, a inflexibilității lui, dar mai ales a înstrăinării pe care o simțea venind dinspre el, iar Ofer i-a întors spatele și a plecat, nelăsând-o nici măcar să-l sărute.

La întoarcere a condus nebunește, îndurerată, incapabilă să vadă șoseaua, apoi a început o răpăială deasă, iar unul dintre ștergătoarele Fiatului Punto nu funcționa. A sunat-o Ilan, iar ea nu reușea să închege nici două vorbe fără să strige întrebarea aceea. Sigur că el și-a pierdut răbdarea, era de mirare cum de rezistase atât de mult. I-a zis că se săturase de Ora cea justițiară și sfântă și i-a amintit că acum trebuia să-l susțină din toate puterile pe Ofer, deoarece avea nevoie de tot sprijinul ei, dar ea a zbierat:

— Sprijin pentru ce? Pentru ce?

Deși ar fi vrut să zbiere: Sprijin pentru cine? Fiindcă, într-adevăr, nici măcar ea nu mai era sigură. Vocea lui Ilan s-a înmuiat.

— Sprijin pentru fiul tău, a zis el. Ascultă-mă, tu ești mama lui, nu-i așa? Ești singura mamă pe care o are și acum are nevoie de ajutorul tău necondiționat, înțelegi? Ești mama lui, nu o „mamă a păcii“! M-ai auzit?

Ora era confuză și în același timp uluită: de unde îi venise ideea asta? De unde până unde comparația cu „mama păcii“? Ce legătură avea ea cu stângistele acelea care arborau o așa-zisă atitudine neutră? Nici măcar nu-i plăcea de ele! Era ceva sfidător, enervant și nedrept în felul lor de a hărțui soldații aflați în misiune. Cu ce erau vinovați copiii aceia trimiși să păzească timp de trei

ani punctele de trecere a frontierei? De ce nu mergeau să demonstreze în fața sediului central al armatei sau în fața clădirii Knessetului? Nu i-a plăcut niciodată flecăreala aceea nefondată a lor, încrederea exacerbată în sine și totala lipsă de respect față de ofițerii de la punctele de control sau față de comandanții pe care îi înfruntau în timpul dezbaterilor de la televiziune. Dacă nu erau capabile să respecte, ar fi putut da măcar dovadă de o minimă recunoștință față de cei care făceau treaba murdară în locul nostru, cei care înghițeau rahatul rezultat în urma ocupației, pentru a ne asigura protecția. În timp ce înăuntrul ei se desfășura acest dialog cu sine, Ilan vorbea încontinuu, pe un ton blând:

— Da, a fost o porcărie, sunt de acord. E o chestie absolut îngrozitoare. Dar Ofer nu e vinovat, bagă-ți asta în cap, au fost douăzeci de soldați în clădirea aceea și în împrejurimi, *douăzeci!* Nu poți să arunci vina doar asupra lui, nu a fost el comandantul. Nu e nici măcar ofițer! De ce crezi că ar trebui să fie mai breaz decât ceilalți?

— Ai dreptate, a murmurat Ora, ai sută la sută dreptate, dar...

Însă, fără voia ei, întrebarea s-a strecurat din nou afară din bârlog, i se întâmpla asta de săptămâni întregi, nu se putea controla, ca și cum trupul ei ar fi produs, independent, toxina aceea care ieșea la intervale regulate, asemenea unui sughiț, dinăuntrul trupului său. Ilan încă deținea controlul asupra propriei persoane, era uluitor felul în care toți ceilalți oameni reușeau să se controleze, în vreme ce ea era pe cale să se descompună... Uneori avea impresia că ei trei reușeau să se controleze tocmai *din cauza* faptului că ea se dezintegra și că, într-un mod cât se poate de ciudat, printr-o tehnică misterioasă și complexă din economia casnică, reușea să dirijeze această dezintegrare rușinoasă și stânjenitoare *în locul* lor, poate chiar în beneficiul lor. Ilan i-a amintit pentru a mia oară că joi dimineața, la ora patru și jumătate fix, la exact nouă ore după ce bătrânul a fost închis în depozitul frigorific – *închis*, a spus el, iar Ora a observat că toți trei începuseră să folosească diateza pasivă, a fost închis, a fost uitat, a fost lăsat –, Ofer și-a întrebat comandantul ce se va întâmpla cu bărbatul de la subsol, iar acesta i-a răspuns că, probabil, Nir, comandantul companiei, trimisese de mult pe cineva să-l elibereze, după care la ora șase l-a întrebat pe Tom, sergentul, care i-a transmis prin stație că era imposibil ca nimeni să nu-l fi eliberat pe bătrân până la ora aceea.

Apoi nu a mai întrebat nimic, și-a zis Ora. Nici Ilan nu mai spunea nimic. Ofer le spusese cu gura lui că uitase și el, avea alte probleme pe cap, iar Ora și-a dat seama că vine un moment când nu mai poți pune astfel de întrebări, fiindcă începi să te temi de răspunsul pe care îl vei primi.

Avram o ascultă, iar capul i se afundă din ce în ce mai adânc între umeri, până când ochii nu i se mai văd deloc.

Ilan a tras adânc aer în piept și a spus:

— Ce vrei, Ora? Până în clipa asta, în urma tuturor investigațiilor, s-a stabilit că nici măcar Nir și Tom nu se fac vinovați de cele întâmplate, având în vedere haosul din jurul lor din momentele

acelea.

— Nu vreau nimic, a zis Ora, și sper că nici unul din băieți nu va fi pedepsit, dar explică-mi și mie cum e posibil ca timp de două zile lui Ofer să nu-i treacă prin minte să coboare la subsol, ca să verifice cu ochii lui...

Pe parcursul ultimelor săptămâni se certaseră de multe ori pe tema aceasta, repetând la nesfârșit aceleași replici, pe un ton din ce în ce mai disperat, iar acum Ilan țipa:

— Gata cu asta! Ascultă-te și tu ce spui! Ce te-a apucat? Ai înnebunit de tot!

După care i-a închis telefonul. Însă imediat a sunat din nou, cerându-și scuze, fiindcă până atunci nu-și închiseseră niciodată telefonul unul altuia și Ilan nici nu mai strigase vreodată la ea în felul acela.

— Numai că mă scoți din minți cu nebunia asta, a spus el pe un ton obosit.

Ora simțea cât de mult își dorea să se împace și știa că avea dreptate, că trebuiau să își unească forțele și să depășească problemele împreună. Dacă nu tratau chestiunea cu mult calm și empatie, ancheta simplă efectuată în cadrul batalionului și al brigăzii se putea transforma într-un caz de competența Curții Marțiale, iar dacă se întâmpla una ca asta, nu era decât o chestiune de timp până când totul ajungea subiect de presă, cum îi amintea adesea Ilan, și ticăloșii ăia abia așteptau un motiv pentru a putea scormoni rahatul. Și trebuie să ții minte, își repeta neîncetat Ora, că nu a murit nimeni în depozitul acela frigorific, că nimeni nu a fost rănit, nici măcar înfometat, pentru că înăuntru atârnavă carcace de vaci, de oi și de capre atârdate în cârlige, iar bătrânul palestinian reușise, într-un fel sau altul, să-și scoată călușul pe care i-l legaseră la gură pentru a-l împiedica să strige. Și, mulțumită deselor pene de curent provocate de armată în zona de conflict, nici măcar nu a înghețat, ba din contră, uneori simțea că se coace de căldură, când îl fierbeau, când îl înghețau, după care îl dezghețau din nou, așa cum înțelesese ea din poveștile tovarășilor de arme ai lui Ofer, cu care reușise să stea de vorbă. În clipa când deschiseseră în cele din urmă ușa, se rostogolise pe podeaua depozitului, gol, împutit și mânjit cu sânge de animal. Ofer era deja acasă.

— În vinerea aceea, la ora șase seara, fusese trimis acasă, îi spune ea în șoaptă lui Avram. Înțelegi? Nici măcar nu a fost acolo.

După ce l-au eliberat, omul a început să tremure, zguduit de convulsii, de parcă ar fi interpretat mișcările unui dans ciudat, dedicat soldaților care îl salvaseră. Zăcea culcat pe trotuar, își lovea capul de asfalt, arăta mereu cu degetul spre soldați și spre el și râdea în hohote înspăimântătoare, ca și cum pe tot parcursul celor două zile petrecute în depozit ar fi auzit în permanență o glumă teribilă, pe care le-o va spune și lor imediat ce își va veni în fire. I-au dat ordin să se ridice, însă el a refuzat să o facă, poate că pur și simplu nu reușea să stea în picioare, așa că se bălăngănea în continuare, izbindu-și capul de bordură și hohotind croncănit ca un corb, iar Ora se abținuse să le spună prietenilor lui Ofer, lui Ilan, lui Adam și chiar lui Ofer însuși ceea ce-i stătea pe vârful limbii, că nebunia era, probabil, singura modalitate prin care un palestinian reușea să treacă prin toate

punctele de control, perchezițiile corporale și procedurile de acordare a permiselor de trecere și de muncă, însă până și acest gând era străin de ființa ei, era creat de creier împotriva propriei dorințe, și pentru o clipă s-a întrebat ce s-ar întâmpla dacă aceste crize ar deveni din ce în ce mai dese, ca un fel de sindrom Tourette de extremă stângă, dar imediat după aceea și-a revenit: una peste alta, își spunea ea, ar trebui să-i fii recunoscătoare lui Ilan pentru faptul că îl susținea pe Ofer necondiționat. El a studiat în amănunt fiecare detaliu al cazului respectiv, reconstituind împreună cu Ofer cele două zile, secundă cu secundă, și pregătindu-l cu grijă înainte de fiecare audiere sau interogatoriu. A stat de vorbă cu câțiva oameni din cadrul armatei pe care îi cunoștea și a tras câteva sfori invizibile, încercând să grăbească soluționarea problemei și să forțeze menținerea anchetei în interiorul brigăzii. Ora a jurat că va încerca să-și țină gura, nu era încă totul pierdut, iar acum, după ce își exprimase punctul de vedere, putea să-și reia locul care-i fusese rezervat în familie, să devină iarăși ursoaica mamă ce își apără puiul. Înțelegea cât se poate de clar că nu mai putea continua să alimenteze lupta aceasta nici măcar o singură zi. Peste tot apăreau crăpături și fisuri din ce în ce mai largi și mai adânci și ori de câte ori se uita la Ilan, vedea că și el simte același lucru, că și pe el îl îngrijorează, ba chiar îl împietrește ceea ce li se întâmplă.

Ea vorbește, iar Avram o ascultă, înfășurându-și strâns brațele în jurul pieptului. Bărbatul simte cum o peliculă înghețată îi acoperă trupul sub soarele fierbinte și orbitor în timp ce șade pe malul îmbrăcat în umbre de un albastru deschis al râului Tzipori – frigul unei celule de închisoare întunecate și reci, o frunte lovită de peretele din piatră – și Ora, cu buzele palide, îi povestește cum ea și Ilan se trezeau în perioada aceea în mijlocul nopții, rămânând în tăcere unul lângă celălalt și simțind cum familia lor se destramă cu o repeziciune uluitoare, cu o forță ce călca totul în picioare și care așteptase, mocnind, toți acești ani, ca să izbucnească acum cu o vigoare greu de imaginat, ba chiar cu o dorință răutăcioasă de răzbunare, iar fața lui Avram se schimonosește într-o grimasă provocată de o durere imposibil de suportat și capul începe să i se clatine dintr-o parte în alta, nu, nu.

Cu puțină rațiune și stăpânire de sine, ar putea să pună capăt procesului de degradare, se gândea ea în timp ce asculta vocea lui Ilan, care încerca s-o împace cu blândețe. Acum totul depindea numai de ea, de un singur cuvânt bun rostit de gura ei, de eliminarea otrăvii care bolborosea înăuntrul ei, ucigând-o. Însă Ora a lovit brusc volanul cu amândouă mâinile și a strigat din adâncul inimii în receptorul telefonului:

— Cum de nu și-a adus aminte? Spune-mi! Un om într-un depozit frigorific!

Lovea volanul în ritmul vorbelor, iar Avram se chircea, ca și cum el ar fi fost cel bătut.

— O noapte, o zi, încă o noapte și încă o zi! Cum de nu și-a adus aminte? Își amintește fiecare lucru ce trebuie făcut, nu-i așa? Fiecare robinet care curge, fiecare clanță de ușă. Este cel mai grijuliu copil din lume! Cum a putut să uite un om într-un depozit frigorific o noapte și o zi și încă o noapte și...

— Și ce anume vrei de la el? a mugit îndurerat Ilan, iar ea a simțit că în sfârșit reușise să străpungă un zid, căci Ilan a bâiguit ca pentru sine: El este de vină? El a vrut să se întâmple una ca asta? El a luat hotărârea de a-l închide acolo?

Abia atunci a observat Ora că o urmăreau două mașini de poliție cu girofarurile pornite, una chiar în spatele ei, cealaltă în partea stângă, și că îi semnalizau să tragă pe dreapta. Numai că ea, speriată, a apăsat pedala de accelerație, numai Dumnezeu știe ce mai făcuse de data asta, nu trecuseră decât două luni de când își recăpătase carnetul, asta după o jumătate de an în care nu avusese voie să conducă.

— Și trebuie să-ți aduc din nou aminte că erau acolo într-o misiune? continua să spună Ilan la telefon. Cu suspecti și împușcături. Și Ofer nu mai dormise de patruzeci și opt de ore. Și numai în mod cu totul și cu totul întâmplător fuseseră trimiși într-o operațiune care nu era de competența lor, pentru care nu erau pregătiți, așa că despre ce vorbim noi aici?

— Dar era în clădirea aceea, cu trei etaje mai sus, și a mâncat acolo, a băut acolo, a urcat și a coborât treptele acelei scări! a spus Ora, ieșind de pe șosea și apucând-o prin noroiul de pe marginea drumului, în speranța că va scăpa de poliție.

În cele din urmă a oprit. Nu avea de ales, pentru că o încolțiseră.

— A vorbit cu Hen și Tom de cel puțin douăzeci de ori prin stație, a avut de cel puțin douăzeci de ori șansa să întrebe dacă bătrânul a fost eliberat, dar el ce-a făcut?

Ilan tăcea.

— Spune-mi, Ilan, ce a făcut? Ce a făcut copilul nostru? a urlat Ora cu voce răgușită.

Îl auzea pe Ilan ținându-și respirația și încercând din răspuțeri să nu răbufnească din nou. Din cele două mașini au ieșit trei polițiști, care s-au apropiat de ea. Unul dintre ei vorbea prin stație. Ilan a spus:

— Știi foarte bine că a vrut să coboare și să vadă cu ochii lui.

Ora a pufnit.

— Sigur, a zis ea pe un ton batjocoritor, care îi era complet străin, timp de două zile a tot vrut să coboare, dar exact în clipa în care se pregătea s-o facă, au venit să-l anunțe că o mașină urma să plece spre Ierusalim, nu? După care am plecat cu toții la restaurant, nu? Și a uitat, nu?

Apoi a izbucnit într-un hohot uimit, luându-și capul în ambele mâini, ca și cum abia atunci ar fi auzit adevărata poveste:

— Și nu și-a adus aminte nimic toată seara! Hopa, îmi pare rău, am uitat! Nu te contrariază lucrul ăsta? a urlat Ora, simțind cum i se umflă venele de pe gât. Spune-mi, Ilan, pe tine nu te înnebunește?

— Ora, tu înnebunești, a spus Ilan pe tonul acela sobru al lui pe care îl folosea când, uimit și amuzat de comportamentul ei, îi respecta dorințele sau când se certau și o lăsa să se scalde în propria amărăciune, în mizeria ce țâșnea brusc dinăuntru ei. Dar te rog să fii atentă la drum, a

adăugat el pe același ton avocățesc.

Între timp Ora încuie ușile mașinii din interior, ignorându-i pe polițiștii care îi băteau în geamuri, cu fețele lipite de sticla transparentă. Unul dintre ei a făcut un gest muștrător prin parbrizul acoperit cu stropi de apă și noroi. Ora și-a lăsat capul pe volan și a murmurat:

— Dar vorbim despre Ofer, înțelegi lucrul ăsta, Ilan? Ni s-a întâmplat *nouă!* Este vorba despre Ofer al nostru! Cum a putut face așa ceva? Cum a putut?

1. Cartier al orașului Haifa.
2. Fel de mâncare oriental din orez și carne tocată (de vită sau de oaie).
3. Sănătate (în arabă, în original).
4. Pofțiți (în arabă, în original).
5. Eșarfă tradițională arabă de formă pătrată, purtată de bărbați pe cap.
6. Accesoriu de formă rotundă, purtat pe deasupra eșarfei tradiționale, menit a nu-i permite acesteia să se miște. De obicei e de culoare neagră și e confecționat dintr-o funie înfășurată în jurul unui cordon din lână de oaie.
7. Abd al-Qader al-Husseini (1907-1948), naționalist palestinian, conducător al Jaysh al Jihad al-Muqaddas în timpul revoltelor arabilor dintre 1936 și 1939 și al războiului din 1948.
8. Haj Amin al-Husseini (1895-1974), arab palestinian naționalist, lider musulman, dușman declarat al sionismului. S-a opus recunoașterii statului Israel și a luptat toată viața împotriva acestuia.
9. Ahmad al-Shukeiri (1908-1980), primul conducător al Organizației pentru Eliberarea Palestinei, între anii 1964-1967.
10. Gaafar Muhammad al-Nimeiri (1930-2009), președinte al Sudanului între anii 1969-1985.
11. Ayatollahul Sayed Ruhaollah Musavi Khomeini (1902-1989), lider suprem al Iranului după Revoluția Iraniană din 1979.
12. Numele unei vechi și celebre familii de palestinieni, ai cărei descendenți dețin astăzi diverse funcții în cadrul Organizației pentru Eliberarea Palestinei.
13. Mohammed Yasser Abdel Rahman Abdel Raouf Arafat al-Qudwa al-Husseini (1929-2004), lider palestinian controversat, conducător al Organizației pentru Eliberarea Palestinei, președinte al Autorității Naționale Palestiniene și peședinte al partidului Fatah. În anul 1994 i-a fost decernat Premiul Nobel pentru Pace.
14. Organizație fundamentalistă islamistă palestiniană.
15. Mahmoud Abbas (1935-), fost conducător al Organizației pentru Eliberarea Palestinei. Începând din 2004 este președintele Autorității Naționale Palestiniene.
16. Aripa militară a organizației Hamas.
17. Referire la masacrul din satul arab Kafr Quasim, care a avut loc în 29 octombrie 1956, când 48 de persoane au fost ucise de către trupele israeliene. În anul 2007 președintele israelian Shimon Peres și-a cerut scuze oficial pentru evenimentele petrecute atunci.
18. Gamal Abdel Nasser Hussein (1918-1970) a fost cel de-al doilea președinte al Egiptului, din 1956 până la moartea sa, în 1970.
19. Brigăzile Martirilor al-Aqsa, o coaliție a milițiilor palestiniene, numită astfel după moscheea al-Aqsa din Ierusalim. Guvernele mai multor țări, precum cele ale Statelor Unite ale Americii, Japoniei, dar și ale statelor membre ale Uniunii Europene, au declarat gruparea ca fiind una teroristă.
20. Erou legendar palestinian, de numele căruia se leagă o mulțime de povești din perioada revoltelor arabe.
21. Khalil Ibrahim al-Wazir (1935-1988), cunoscut sub numele de Abu Jihad („Părintele războiului sfânt“), a fost fondatorul partidului naționalist Fatah și comandantul aripii militare a acestuia, al-Assifa.
22. Jebalia, Jabalia, Jenin și Zarnuga sunt orașe aflate în Teritoriile Palestiniene.
23. Marwan Hasib Ibrahim Barghouti (1959-) este considerat conducătorul primei și celei de-a doua intifade. În anul 2002 a fost capturat de armata israeliană și trimis în fața justiției, fiind acuzat de uciderea mai multor civili și soldați israelieni, și a fost condamnat la închisoare pe viață.
24. Oraș situat în partea de sud a Fâșiei Gaza.
25. Numele unui fost orașel palestinian situat în districtul Jaffa în perioada Mandatului Britanic și abandonat în 1948, cu puțin timp înainte de izbucnirea războiului israeliano-arab din același an. Pe o bucată din teritoriul fostei așezări se află astăzi Universitatea din Tel Aviv.
26. Orașel al cărui nume a rămas în istorie din pricina masacrului care a avut loc aici în aprilie 1948, în timpul războiului

israeliano-arab, când și-au pierdut viața 107 civili. Evenimentele au fost condamnate de autoritățile israeliene, care i-au cerut scuze oficial regelui Abdullah al Iordaniei, deși acesta din urmă a refuzat să le accepte.

- [27.](#) Șeicul Ahmed Ismail Hassan Yassin (1937-2004), unul dintre fondatorii organizației Hamas.
- [28.](#) Saddam Hussein Abd al-Majid al-Tikriti (1937-2006), cel de-al cincilea președinte al Irakului.
- [29.](#) Fawzi al-Qawuqji (1890-1977), comandant al armatei arabe în timpul războiului israeliano-arab din 1948.
- [30.](#) Referire la masacrul petrecut în cele două lagăre de refugiați din Beirut în 1982, în timpul războiului civil din Liban.
- [31.](#) Organizație militară islamistă palestiniană care acționează în Teritoriile Palestiniene și Fâșia Gaza.
- [32.](#) Khaled Mashal (1956-), conducător al organizației Hamas începând din 2004.
- [33.](#) Hafez al-Assad (1930-2000), președinte al Siriei în perioada 1971-2000.
- [34.](#) K'z' Okamoto (1947-), unul dintre cei trei autori ai masacrului de pe aeroportul Lod din Tel Aviv, din 30 mai 1972.
- [35.](#) Baruch Kopel Goldstein (1956-1994), naționalist evreu de extremă dreaptă, unul dintre cei care au comis masacrul din Grota Patriarhilor, în orașul Hebron, în 1994, ucigând 29 de palestinieni și rănind alți 150 în timpul unei ceremonii religioase. Actul a fost condamnat de statul Israel.
- [36.](#) Ygal Amir (1970-), asasinul fostului prim-ministru israelian Itzak Rabin, care a fost ucis în data de 4 noiembrie 1995 la Tel Aviv.
- [37.](#) Golda Meir (1898-1978), cel de-al patrulea prim-ministru al statului Israel, în perioada 1969-1974. A mai ocupat funcțiile de ambasador al Israelului în Rusia, ministru al Muncii și ministru al Afacerilor Externe.
- [38.](#) Menachem Begin (1913-1992), fondator al partidului Likud și cel de-al șaselea prim-ministru al Israelului.
- [39.](#) Itzak Shamir (1915-), al șaptelea prim-ministru al Israelului, în perioada 1983-1984 și 1986-1992.
- [40.](#) Ariel Sharon (1928-), al unsprezecelea prim-ministru al statului Israel, în perioada 2001-2006. A fost comandant al armatei israeliene, luptând, pe rând, în Războiul de Independență din 1948, în Războiul din Suez (1956), în Războiul de Șase Zile (1967) și în Războiul de Yom Kippur (1973). În 2000 a fost ales președinte al partidului Likud.
- [41.](#) Binyamin Netanyahu (1949-), prim-ministru al Israelului începând din 2009. Anterior a ocupat și funcțiile de ministru al Afacerilor Externe, ministru al Finanțelor Publice, ministru al Sănătății și ministru al Economiei.
- [42.](#) Ehud Barak (1942-), general în rezervă al armatei israeliene. Fost șef al Marelui Stat-Major în perioada 1991-1994 și prim-ministru al Israelului între anii 1999-2001. A mai deținut funcțiile de ministru al Apărării, al Agriculturii, al Afacerilor Externe, al Industriei, Comerțului și Muncii, al Afacerilor Interne și al Culturii, Sportului și Turismului.

La cinci și jumătate dimineața, exact din locul unde începe să se înalțe muntele Carmel, Ora și Avram se desprind unul de celălalt. El împachetează corturile și sacii de dormit și pune totul în rucsac, iar Ora merge să cumpere ceva de mâncare de la un magazin din apropiere.

— A trecut multă vreme de când nu ne-am mai despărțit deloc, spune ea, întorcându-se și încolăcindu-se din nou în jurul lui.

— Vrei să vin cu tine?

— Nu, rămâi aici cu rucsacurile. Nu-mi ia mai mult de câteva minute.

— Te voi aștepta.

— Iar eu mă voi întoarce, adaugă ea, ca și cum nu ar fi sigură că asta se va întâmpla. Nu știu de ce mă tem așa, dintr-odată, murmură ea în brațele lui Avram.

— Poate de faptul că vei vedea cum e să trăiești în civilizație și vei vrea să rămâi.

Ora e neliniștită. Se simte ca și cum în trup i s-ar mișca fără încetare o gălcă, asemenea unei rămășițe de vis nedigerat. Întinde brațele, îndepărtându-l puțin pe Avram și privindu-l atentă, de parcă ar vrea să și-l întipărească în memorie.

— Abia acum văd că nu te-am tuns bine. Îți îndrept astăzi și vârful care au rămas mai lungi.

El își trece degetele prin părul rar.

— Poate mă lași să te și bărbieresc...

— Da?

— Nu știu, mă enervează să te văd cu barbă.

— Aha, asta era!

— Da.

— Bine.

— Poate doar pe la capete. Mai vedem. O aranjăm puțin.

— Nu crezi că sunt și așa destul de „aranjat“?

Se privesc unul pe altul. Scânteia unui zâmbet în pupilele lor.

— Cumpără sare și puțin piper. Și uleiul e pe terminate.

— Și avem nevoie de baterii pentru lanternă, nu-i așa?

— Adu și niște ciocolată. Am chef de ceva dulce.

— Altceva, dragul meu?

O mână delicată le traversează trupurile pe dinăuntru, atingându-i cu vârful degetelor. Avram ridică din umeri:

— M-am obișnuit cu tine.

— Ai grijă, o să devii dependent.

— Ce-o să se întâmpie mai departe, Ora?

Ea îi pune un deget pe buze.

— Să terminăm mai întâi traseul. Apoi vom vedea cum ne este mai bine.

Îi sărută pleoapa ochiului drept, apoi pe cea a ochiului stâng, și se întoarce, gata să plece. Căteaua îi privește când pe unul, când pe celălalt, neputându-se hotărî dacă s-o urmeze pe ea sau să rămână cu el.

— Așteaptă, Ora! Stai puțin.

Ea se oprește.

— Mă simt bine când sunt cu tine, spune el repede, cu capul plecat, privindu-și insistent mâinile. Vreau doar să știi asta.

— Atunci spune-o. Simt nevoia să te aud spunând-o.

— Și felul în care îmi permiți să fiu cu tine și cu Ofer. Cu voi toți.

Ochii i se înroșesc.

— Nici nu-ți dai seama ce-mi dăruiești, Ora.

— Îți dau înapoi ceea ce îți aparține.

Se agață din nou unul de celălalt – cum ea e mai înaltă decât el, e nevoită să-și țină picioarele puțin depărtate unul de altul, mereu a fost așa – și, dintr-un motiv necunoscut, Ora își aduce aminte că de fiecare dată când se ducea să-l întâlnească la Tel Aviv în perioada în care el accepta s-o vadă, Ofer simțea ceva: devenea neliniștit și se întrista, iar uneori făcea febră mare, ca și cum ar fi încercat să-i saboteze. Când se întorcea, o adulmeca asemenea unui animal, pretindea să îi spună tot ce făcuse cât timp fusese plecată și o întreba, cu un ton șiret, dacă Ilan știa unde fusese.

Avram o ține strâns lipită de trupul lui, cuprinzându-i fesele cu palmele și șoptindu-i că nimic nu se compară cu fesierul mare și fesierul mijlociu ai picioarelor ei.

— Ai grijă de tine acolo, la magazin, spune el în șuvițele părului Orei.

Amândoi aud vorbele pe care Avram nu le rostește: Nu vorbi prea mult cu nimeni. Dacă au radioul pornit, roagă-i să-l oprească imediat. Nu te uita sub nici o formă la ziare. Nu privi nici titlurile de pe prima pagină.

Ea pleacă, dar se oprește de câteva ori și îi trimite bezele, ca o starletă de cinema, își flutură mâna și îi expediază sărutări leneșe, iar el zâmbește, cu mâinile în șolduri, cu șalvarii albi atârându-i de jur împrejurul picioarelor și taliei, cu căteaua așezată lângă el. Arată bine, își spune Ora, noua tunsoare și hainele lui Ofer îi vin bine, se simte o prospețime în postura lui dezinhibată, în zâmbetul care-i împodobește buzele. Se întoarce la viață, își zice ea cu voce tare, călătoria asta îl readuce la viață, și ce spune lucrul ăsta despre mine? Ce loc voi ocupa eu în existența lui după ce vom ajunge acasă? Dacă voi ocupa vreunul...

Stai puțin, își dă seama Ora, încurcată. De ce nu vine căteaua cu mine? Dar nici nu apucă să-și încheie gândul, că Avram se apleacă și lovește încetișor spinarea cățelei, îmboldind-o să se alătore

Orei.

O oră mai târziu despachetează mâncarea îndesată în pungi de plastic – pe care scrie „Produs cușer garantat“ –, cumpărată de la magazinul din Kfar Hasidim, și o așază în cele două rucsacuri: biscuiți dulci și sărați, conserve, suc de roșii. Mișcările îi sunt rapide și precise.

— S-a întâmplat ceva, Ora'leh?

— Nu, ce să se întâmple?

— Nu știu. Pari cam...

— Mă simt bine.

Avram își umezește buza de sus.

— OK, OK.

Dar după numai o clipă zice:

— Spune-mi...

— Ce e?

— Ai auzit ceva la radio? Ai văzut ceva într-un ziar?

— Nu aveau radio, iar la ziare nu m-am uitat. Hai s-o întindem. M-am săturat de locul ăsta.

Își pun rucsacurile pe umeri, trec pe lângă locul de joacă din kibbutzul Yagur și aleg o cărare marcată cu roșu, însă imediat o părăsesc pentru alta, marcată cu albastru, care duce spre râul Șarpelui, devenit de curând râul Ma'apilim, și încep să urce muntele. Ziua e încă învelită în ceața dimineții: lenevește și întârzie să-și expună strălucirea. În curând panta devine tot mai înclinată, urcușul tot mai dificil, iar Ora și Avram – dar și cățeaua – gâfâie.

— Așteaptă o clipă! strigă el în urma ei. Ți-a spus cineva ceva acolo?

— Nu mi-a spus nimeni nimic.

Ora aproape că aleargă spre vârful muntelui. Pietrele îi sar de sub călcâie. Avram renunță și se oprește să-și ștergă sudoarea. Exact în același moment, fără să-l privească, Ora se oprește pe un bolovan, cu un pas în fața lui, arătând asemenea unui semn de exclamație colțuros. Zăresc printre stejari și printre aburii lăptoși ai dimineții valea Zebulon, suburbiile Haifei și intersecția Yagur, ce se trezește la viață. Cele două turnuri ale rafinăriei de petrol din golf aruncă bulgări de abur alb, care se risipesc încet, contopindu-se cu ceața. Avram ar vrea să-i ofere ceva, să liniștească nervozitatea asta apărută din senin care plutește în jurul ei, dar ce ar putea să-i ofere? Mașinile se înghesuie pe șosea, către intersecție, asemenea unor luminițe scăpărătoare. Undeva în depărtare se vede un tren ce transmite semnale ritmice de metal șuierător și lumină. Dar aici, pe creasta muntelui, liniștea nu e tulburată decât de claxonul puternic al câte unui camion sau de vaietul încăpățânat al vreunei ambulante.

— Iată, așa trăiesc eu, spune el încetișor în cele din urmă, poate cu sinceritate, poate doar pentru a cerși puțină afecțiune.

— Cum?

Vocea ei răsună deasupra lui, grunjoasă și spartă.

— Așa. Privesc.

— Atunci poate că a venit timpul să te implici puțin, șuieră ea printre dinți și începe din nou să meargă.

— Ce? Stai puțin...

— Ascultă, Ofer e bine, i-o taie scurt Ora, iar Avram aleargă fericit în urma ei:

— Cum așa? De unde știi?

— Am sunat acasă de la magazin și am ascultat mesajele de pe robotul telefonic.

— Poți face asta?

— Sigur că da.

Poți face mult mai multe, bâiguie ea pentru sine.

— Și? A lăsat vreun mesaj?

— Douăsprezece.

Ora se aruncă din nou înainte, tăindu-și drum ca o lamă. Firele subțiri ale unei pânze de păianjen i se agață de față, iar ea le înlătură furioasă. Preț de câteva secunde, fantoma unei adolescente nemulțumite îi însufletește mișcările.

— Cel puțin până ieri-seară a fost bine, spune ea. Ultimul mesaj era de la unsprezece și un sfert.

Aruncă o privire la ceas. Avram se uită spre cer, pentru a-și da seama cât de sus e soarele. Amândoi știu: unsprezece și un sfert e bine, dar în clipa aceasta e lipsit de importanță, asemenea ziarului de ieri. În secunda în care a terminat de rostit mesajul, o clepsidră a fost întoarsă din nou undeva acolo, contorizând iar timpul de la zero, fără nici un avantaj al speranței în fața fricii.

— Stai puțin, de ce nu l-ai sunat pe telefonul mobil?

— Pe el? Întreabă ea, clătinând din cap și râzând nervos. Nu, nu, cum să-l sun?

Apoi întoarce capul, privindu-l pe Avram cum privește o iepuroaică vânătorul, și întreabă fără cuvinte, cu ochii plini de disperare: Chiar nu înțelegi? Nu ți-ai dat seama până acum că nu am voie, că nu îmi e îngăduit sub nici o formă s-o fac înainte de întoarcerea lui acasă?

Cărarea devine dificilă și sinuoasă, iar Avram e nerăbdător. Ofer e deodată extrem de aproape, ecoul vocii lui se aude încă în urechile Orei, chiar și hainele lui, care acum învelesc trupul lui Avram, foșnesc încontinuu, ca și cum sufletul lui Ofer le-ar face să freamăte.

— Dar ce a spus?

— Tot felul de lucruri, glume... Ofer. Știi cum e el.

— Da, zâmbește Avram ca pentru sine.

— Cum adică „da“? se înfurie ea. Ce știi tu despre el?

— Ceea ce îmi povestești tu, răspunde mirat Avram.

— Da, povești. Avem o grămadă de povești.

Avram merge și se închide în sine. S-a întâmplat ceva, asta e cât se poate de evident. S-a întâmplat ceva rău.

Cât vezi cu ochii, se întind câmpuri pătate de pelin, ale cărui tulpini plutesc în aer, albe și roșii, de barba-împăratului, ce lucesc rozaliu, și de flori galbene de piciorul-cocoșului, care iau locul macilor bătrâni și ofiliți. Pe acele pinilor atârnă boabe de rouă. Undeva în apropiere se aude un sunet de talăngi: o turmă trece nu departe de ei, mieii tremură pe picioarele lor subțiri ca fusele, burțile enorme ale oilor gestante se bălăngăne dintr-o parte în alta, aproape atingând pământul, și Ora îl vede pe Avram holbându-se la ugere și burți, iar el e stânjenit o clipă, ca și cum ar fi fost prins făcând ceva urât.

O pornesc din nou la drum, gemând și gâfâind în timp ce urcă panta abruptă a muntelui. Avram e neliniștit, aproape speriat. Ieri-noapte se iubiseră fără rețineri. Se părea că trupurile lor reușiseră în cele din urmă să aibă încredere, să redescopere credința că nu se vor mai despărți mulți ani de acum înainte. Toată noaptea au făcut dragoste, au dormit, au vorbit, au moțăit și iar au făcut dragoste, au râs și au făcut din nou dragoste. Neta a venit la el și apoi a plecat, iar el i-a povestit Orei despre ea cu trupul lui. O liniște rară se lăsase asupra lui, iar el și-a imaginat, ca prin vis, cum îl legănau între ei, trecându-și-l cu delicatețe unul altuia. Mai apoi, în timp ce stătea culcat lângă ea, a simțit cum fericirea revine la el cu pași mici, precum sângele într-un organ mort.

— Acum știi un lucru pe care înainte nici măcar nu mi l-aș fi imaginat, a spus Avram într-una din orele acelea în care ea își odihnea capul pe pieptul lui.

— Hm?

— Că poți trăi o viață întreagă fără nici un scop.

— Crezi? a întrebat ea, sprijinindu-se într-un cot și privind-l. Chiar fără nici un scop?

— Pe vremuri, când încă mai existam, lăudat fie numele meu, dacă mi s-ar fi spus că asta mă așteaptă, o viață întreagă lipsită de orice scop, mi-aș fi pus imediat capăt zilelor. Astăzi știu că nu e chiar atât de rău. Știu că un asemenea lucru e posibil. Sunt dovada vie.

— Dar ce înseamnă asta? Explică-mi, ce înțelegi tu prin o viață lipsită de scop?

El a rămas pe gânduri preț de câteva clipe.

— Că nimic nu te rănește cu adevărat și nimic nu te face cu adevărat fericit. Trăiești doar fiindcă ești în viață. Fiindcă, accidental, nu ești mort.

Ora a reușit să se abțină și să nu-l întrebe ce s-ar întâmpla dacă Ofer ar păți ceva.

— Totul trece pe lângă mine, a spus el. Asta mi se întâmplă de ani de zile.

— Totul?

— Nu am nici o dorință.

— Și când ești cu mine e la fel? a întrebat ea, țuguindu-și buzele înspre el.

— Bun, a spus el zâmbind, sunt momente și momente...

Ora s-a răsucit și s-a întins deasupra lui. Au început din nou să unduiască încet. Ea și-a arcuit

ușor spinarea și s-a deschis în fața lui, dar el nu a intrat. Se simțea bine așa. Voia să vorbească.

— De multe ori m-am gândit...

Ora s-a oprit brusc: ceva pe chipul lui, în vocea lui...

— Dacă, să zicem, ai un copil, a murmurat el, ai un scop în viață, nu? Ai un motiv pentru care să te trezești dimineața, nu?

— Cum...? Da, în general da.

— În general? Nu mereu? Nu tot timpul?

Ora se gândi la câteva dintre diminețile acestui ultim an.

— Nu mereu, a spus ea. Nu tot timpul.

— Serios? a întrebat mirat Avram. Eu credeam că...

Tăceau din nou, frecându-și încet, cu mișcări precaute, trupurile unul de celălalt. Talpa lui se încolăcise în jurul gleznei ei, mâna lui îi mângâia ceafa.

— Pot să-ți spun un lucru ciudat?

— Spune-mi un lucru ciudat, a șoptit ea, lipindu-se și mai mult de trupul lui.

— Când m-am întors de acolo... da? Când am început să înțeleg ce mi se întâmplase... știi tu, toate lucrurile acelea (Avram a făcut un gest condescendent cu mâna), mi-am dat seama dintr-odată că și atunci când le avusesem – mă refer la dorința de a trăi, la scopul vieții –, tot timpul știusem cumva că nu erau decât împrumutate, închiriate pentru o mică perioadă de timp.

Avram a făcut o pauză scurtă:

— Doar până în clipa când adevărul va ieși la lumină.

— Și care este acest adevăr? a întrebat ea, gândindu-se: Două șiruri de oameni care te lovesc. Sentința nemiloasă.

— Că nu îmi aparțin cu adevărat, a răspuns inflexibil Avram, ridicându-se pe brațe și țintuind-o cu privirea. Sau că nu merit să le am, a adăugat el, asemenea unui om care se hotărăște să mărturisească o crimă abominabilă la finalul unui interogatoriu de rutină.

În mintea Orei plutea un gând: Și dacă va avea un copil?

— Ce s-a întâmplat? a întrebat Avram.

— Ține-mă în brațe.

Rotițele creierului ei se învârteau cu repeziciune: dacă va avea un copil, copilul lui, pe care să-l crească el însuși? Cum de nu m-am gândit niciodată la asta, la posibilitatea ca la un moment dat să devină tată...?

— Ora, ce se întâmplă?

— Strânge-mă în brațe, nu mă părăsi! găfâia ea în grumazul lui. Vii cu mine până acasă, da?

— Sigur că da, a spus surprins Avram. Mergem împreună. Ce te-a...

— Și vom rămâne întotdeauna, întotdeauna împreună? i-a aruncat ea un fragment de propoziție care se ridicase pe neașteptate la suprafața memoriei ei, o promisiune pe care el i-o făcuse într-o

telegramă trimisă în ziua în care împlinea douăzeci de ani.

— Până când moartea ne va reuni, a completat el fără ezitare.

Iar în clipa aceea Avram simți că Ofer era în pericol. Nu mai cunoscuse niciodată până atunci o asemenea senzație: ceva întunecat și rece îi sfâșia inima. Iar durerea era de nesuportat. O strânse pe Ora cu putere. Amândoi au încremenit.

— Ai simțit? i-a șoptit ea speriată în ureche. Ai simțit și tu, nu-i așa?

Avram respira în părul ei. Trupul îi era scaldat într-o sudoare rece.

— Gândește-te la el, i-a șoptit Ora și s-a agățat de el cu tot trupul, până când l-a îngropat înăuntrul ei. Gândește-te la el în mine.

Se mișcau încetișor, ținându-se unul de altul ca în mijlocul unei furtuni.

— Gândește-te la el, gândește-te la el! a strigat Ora.

— Ascultă, îl informează ea furioasă după câteva ore, pe cărarea dinspre Yagur către Carmel. Ieri mi-a lăsat un mesaj. Ofer. „Sunt bine, băieții răi mai puțin.“

— Și nu a întrebat unde ești, unde ai dispărut, ce se întâmplă cu tine?

— Ba da, sigur că da, tot timpul. Își face întotdeauna griji din orice, vrea să știe mereu totul – nu are chef să-i povestească nimic acum, dar cuvintele îi ies fără să vrea din gură, fiindcă el trebuie să știe, să-și aducă aminte –, simte nevoia asta aproape bolnăvicioasă de a ști exact unde ne aflăm fiecare, de a fi sigur că nici unul dintre noi nu dispăre de lângă el prea mult timp, trebuie să ne știe pe toți laolaltă...

Tace și își aduce aminte cum, în copilărie, Ofer se speria de fiecare dată când între ea și Ilan izbucnea o ceartă, fie și una mărunță. Dansa în jurul lor și îi împingea unul spre celălalt, obligându-i să stea apropiați. Cum a fost oare posibil ca în cele din urmă să se despartă tocmai din cauza lui? își zice Ora. Se avântă din nou înainte, despicând aerul cu fruntea, iar Avram se întreabă dacă nu cumva primise și un mesaj de la Ilan. Ori poate că Adam sunase și spusese ceva care a rănit-o.

Căteaua se freacă de picioarele lui, vrând parcă să-i dea putere și căutând în el sprijin împotriva furiei Orei. Coada îi e pleoștită, iar zâmbetul i-a dispărut.

— Cum ai spus? „Sunt bine, băieții răi...“

— Băieții răi mai puțin.

Avram repetă încetișor cuvintele. Se simte în ele gustul aroganței omului tânăr, își spune el.

Dar Ora zice deja cu voce tare ceea ce îi trece lui prin minte:

— „La noi, la Pruszków, nu se vorbea așa.“

Avram spune, desfăcându-și larg brațele:

— N-am nici o șansă în fața ta. Știi totul.

Dar încercarea lui de a-i face un compliment rămâne fără rezultat, pentru că ea ridică semeț capul și își ia avânt.

În registrele de tură pe care le țineau traducătorii de la Bavel Avram înființase o rubrică permanentă numită „Târgușorul nostru, Pruszków“, în care își scria rapoartele folosindu-se de vocile ezitante, suspicioase și bâlbâite ale cetățenilor Tzeske, Homek și Fishl-Pareh. Fie că era vorba de un MIG-21 egiptean transferat de la Zakazik la Luxor, de un Tupolev prăbușit din pricina problemelor tehnice sau de problema raționalizării hranei pentru soldații din trupele de comando, toate erau împodobite cu remarcile grosolane, defetiste și amare ale celor trei bătrâni din Pruszków, pe care el însuși îi inventase. Personajele au devenit din ce în ce mai bine conturate și mai individualizate, până când comandantul bazei a deconspirat „celula evreiască ilegală“, cum o numea Avram, iar autorul a fost pedepsit să stea de gardă șapte nopți consecutiv la drapelul din curte, pentru a-și întări convingerile naționaliste.

— Dar spune-mi... se grăbește el să exploateze momentul acestei dulci amintiri, care poate că i-a înmuiat puțin sufletul Orei.

— Ce este?

Cu un mormăit înăbușit, aproape plângând. Nici măcar nu și-a întors fața către el. Oare îi tremură umerii sau doar i se pare lui?

— Au mai fost și alte mesaje?

— Da, nimic important.

— Și de la Ilan?

— Da, prietenul tău și-a amintit să telefoneze. A auzit în sfârșit și el ce se întâmplă aici și dintr-odată moare de grija situației din țară și a dispariției mele! Ce să-ți spun...

— Dar de unde știe că tu...?

— I-a povestit Ofer.

Avram așteaptă. Știe că mai sunt și altele de spus.

— Se întoarce în țară împreună cu Adam. Dar le va lua câteva zile. Nu știe când va găsi bilet. Acum sunt în Bolivia, la nu știu ce salină.

Ora pufnește nervoasă:

— E destulă sare acolo pentru toate rănilile mele.

— Și Adam?

— Ce-i cu Adam?

— Ți-a transmis și el ceva?

Ea se oprește uluită. Nu-mi vine să cred, se gândește ea.

— Ora?

Pentru că abia acum, abia în clipa când a întrebat-o, și-a adus aminte că Ilan îi transmisese salutări din partea lui Adam. Era atât de preocupată de propria-i persoană, de ceea ce făcea, încât aproape că uitase complet. Îi spusese cât se poate de clar: „Adam îți transmite salutări“. Iar ea uitase. Adam are dreptate, are dreptate! Sunt o mamă fără instinct matern.

— Ora, ce se întâmplă?

— Las-o baltă, nu are nici o importanță.

Ora aproape că a luat-o la fugă.

— Nu era nici un mesaj special la mine acasă.

— La tine acasă?

— Lasă-mă în pace, bine? Ce-i interogatoriul ăsta? Lasă-mă în pace acum!

— Te-am lăsat, murmură el.

Simte cum i se strâng măruntaiele.

Un nor de țânțari roiește în jurul lor, obligându-i să respire pe nas și să tacă vreme îndelungată. Avram observă niște rădăcini de copac ieșite din pământ și acoperite cu movile de noroi: astănoapte, pe aici au trecut porcii mistreți.

Mai târziu ajung lângă o stâncă întunecată și mare, pe suprafața căreia sunt gravate adânc niște litere: *Nadav*. Și, pe un bolovan de lângă ea: *Un crâng în memoria căpitanului Nadav Klein. Căzut în Valea Iordanului în timpul războiului israeliano-egiptean. 27 Sivan 5729. 12 iulie 1969. În fața lui, printre ace și conuri de pin, un monument și o plăcuță comemorativă: În amintirea sergentului Menachem Hollander, fiul Hanei și al lui Moshe, Haifa, Kfar Hasidim. Căzut în timpul Războiului de Yom Kippur, în bătălia pentru Taoz, în ziua a treisprezecea a lunii Tishri, anul 5734, la vârsta de 23 de ani.*

Imediat după aceea văd un basorelief uriaș făcut din beton și înfățișând zona Canalului Suez așa cum era ea în 1973, cu toate *Pozițiile forțelor noastre militare* – și cu Magma, iat-o, atât de micuță! –, iar printre frunzele lungi și zimțate ale cactușilor se întrezăresc statuile unei iepuroaice și a unui leu și un monument pe care sunt înscrise numele a opt soldați căzuți în timpul luptei pentru Canal, pe data de 23 mai 1970. Ora privește cu coada ochiului spre Avram, vrând să se asigure că e în stare să traverseze toate aceste culoare ale memoriei și să rămână întreg, dar acum el nu pare preocupat decât de ea, în timp ce Ora se întreabă cum să-i spună, de unde să înceapă și cum să-i explice.

Merge repede. Lui Avram îi e imposibil să țină pasul cu ea. Cățeaua se oprește din când în când, respiră repede și gâfâit și îi aruncă priviri întrebătoare. Avram ridică din umeri: nici eu nu înțeleg. De la șoseaua principală din Usafia, din fața magazinelor aflate în piața Yussuf, Ora urmează marcajele și o apucă pe cărarea ce șerpuiește printr-o pădurice cu pini răzleți. Pământul e acoperit cu munți de gunoaie și noroi: cauciucuri uzate, obiecte de mobilier, ziare vechi, televizoare dezmembrate și zeci de bidoane din plastic.

— Aruncă toate astea aici în mod intenționat! șuieră ea printre dinți. Ascultă ce-ți spun, este modul lor de a se răzbuna pe noi.

— Al cui?

— Al lor, spune ea, deschizând larg brațele. Știi foarte bine la cine mă refer.

— Dar nu fac decât să-și murdărească propriul loc, spune Avram. ăsta e satul lor.

— Nu, nu, în casele lor totul strălucește de curățenie, îi cunosc eu, dar tot restul aparține statului, evreilor, și e obligatoriu să-i faci cât mai mult rău cu putință! Probabil că și asta face parte din jihadul lor. Privește, uită-te aici!

Ora vrea să dea cu piciorul într-o sticlă goală, dar nu o nimerește și e cât pe ce să cadă în fund, iar Avram îi amintește pe un ton precaut că populația din Usafia este druză și nu are nici o legătură cu jihadul.

— Și apoi am văzut același lucru și când am coborât de pe Arbel, și în apropiere de Kinneret, și pe malul râului Amud: munți de gunoaie – numai că evreiești.

— Nu, nu, insistă Ora, e felul lor de a protesta! Nu înțelegi? Pentru că nu au curajul să se revolte cu adevărat. I-aș respecta mult mai mult dacă ar avea tupeul să se declare fățiș împotriva noastră.

Nu se simte bine, își spune Avram, de-aia își varsă furia asupra lor. O privește și vede cum fața i se urâțește.

— Tu nu ești pornit împotriva lor? insistă ea. Nu simți încrâncenare sau ură din cauza a ceea ce ți-au făcut acolo?

Avram se gândește. În minte îi vine bătrânul din depozitul frigorific, ce stă lungit pe trotuar în pielea goală, izbindu-și capul de asfalt și tremurând în fața soldaților.

— Ce te tot gândești atâta? Dacă mie mi-ar fi făcut cineva sfertul sfertului din câte ți-au făcut ție, i-aș fi urmărit până la capătul lumii. Aș fi angajat asasini care să mă răzbune.

— Nu, spune el, în timp ce prin fața ochilor i se perindă imaginile torționarilor săi.

Anchetatorul-șef, locotenent-colonelul doctor Ashraf, cu ochii lui mici și pătrunzători, cu ebraica lui înnebunitoare, plină de înflorituri, și cu mâinile acelea care-i sfâșiau trupul în fâșii. Paznicii din Abbasiya, care îl băteau ori de câte ori aveau ocazia și care aveau tendința de a-l tortura mai mult decât pe ceilalți prizonieri, ca și cum ceva din făptura lui i-ar fi scos din minți. Și cei doi care l-au îngropat de viu, și cel care stătea deoparte și făcea fotografii, și cei doi bărbați pe care îi aduseseră de afară – Ashraf îi spusese că fuseseră selectați special pentru el –, doi violatori condamnați la moarte dintr-o închisoare din Alexandria, nici măcar pe ei nu-i mai ura. Tot ce simțea când se gândea la ei era o disperare fără margini sau tristețea sinceră și crudă, stârnită de faptul că avusese atâta ghinion încât să ajungă acolo și să vadă toate lucrurile pe care le văzuse.

Cărarea pare că încearcă să-și scuture mizeria, cotind brusc la stânga și aruncându-i pe malul râului Heik, după care coboară și se avântă spre burta pământului, iar ei trebuie să fie atenți, pentru că roua dimineții face ca pietrele să fie alunecoase, iar rădăcinile noduroase ale copacilor le îngreunează înaintarea. Soarele răzbate printre frunze în mici petice de lumină.

Cum s-a întâmplat ca Adam să-mi transmită salutări? se întreabă uimită Ora. Ce se petrece cu el? Ce simte?

Stejari, arbori de terebint și pini – bunici și bunicuțe, judecând după felul cum arată – străjuiesc ambele maluri ale râului, cu iedera încolăcindu-li-se în jurul crengilor. Ici și colo se vede câte un

arbust, dincolo un pin uriaș, cu trunchiul albit și căzut la pământ și cu conurile deja moarte. Avram și Ora privesc la unison în altă direcție.

Lângă uriașul rezervor sec, plin de trestie uscată, doi băieți înalți, cu părul murdar și încâlcit, se apropie de ei. Unul are niște bucle dese, înfiorător de negre, în vreme ce din capul celui de-al doilea curg șuvițe aurii. Amândoi poartă câte o *kippa* micuță. Au fețe luminoase și prietenoase și duc în spate ranițe mari, cu saci de dormit legați deasupra. Ora și Avram au devenit deja experți în astfel de întâlniri: aproape întotdeauna spun un „Bună ziua“ scurt, își pleacă privirile și le permit turiștilor să treacă pe lângă ei. Dar de data aceasta Ora îi salută pe băieți cu un zâmbet larg și își dă rucsacul jos de pe umeri.

— De unde sunteți, băieți? îi întreabă ea, în timp ce ei se privesc surprinși unul pe altul.

Însă zâmbetul ei e cald și binevoitor.

— Nu aveți chef de-o pauză de cafea? Tocmai am cumpărat biscuiți proaspeți. Cușer, adaugă ea, privind spre discurile din material textil care le acoperă creștetele.

Povestește și chicotește împreună cu ei, inundându-i cu un val de căldură maternă, dar aseasonând totul și cu un strop de seducție. Ei îi acceptă invitația, în ciuda faptului că în urmă cu numai o oră, pe muntele Shokef, mai băuseră o cană de cafea în compania unui medic din Ierusalim, care le pusese tot felul de întrebări ciudate, notându-și răspunsurile într-un caiet. Ora se încordează.

La cererea ei, după o clipă de ezitare, cei doi acceptă să-i povestească despre ce le-a spus doctorul în timp ce își beau toți trei cafeaua – „Tipul face o cafea nemaipomenită“, zice băiatul cel brunet. Se pare că el și soția lui plănuiseră ani întregi să facă această călătorie împreună, să parcurgă întreg traseul, de la nord până la Taba, aproape o mie de kilometri, însă ea s-a îmbolnăvit și a murit în urmă cu trei ani – băieții se întrerup unul pe altul, înflăcărați de poveste și, probabil, de privirea fixă a Orei –, dar înainte de a muri, femeia l-a pus să jure că va face călătoria aceasta chiar și fără ea și căuta mereu ceva nou de făcut pentru el în timpul drumeției, adaugă tânărul cel bălai, râzând, iar în cele din urmă i-a venit ideea asta, spune cel brunet, smulgând povestea din gura prietenului lui, ca de fiecare dată când întâlnește pe cineva, să-i pună două întrebări. Și parcă abia acum, când povestesc întâmplarea, băieții încep să-i priceapă adevărata semnificație.

Ora zâmbește, dar nu aude aproape nimic. Încearcă să și-o imagineze pe femeia aceea: probabil că fusese foarte drăguță, o frumusețe împlinită, strălucitoare, atât la suflet, cât și la trup, așa o vede ea, cu păr lung, de culoarea mierii... Preț de o clipă uită de necazurile ei și se agață de străina aceasta, Tami, Tamar, Tamiușa, care a încercat de pe patul de moarte să găsească „ceva“ pentru bărbatul ei. Sau poate pe „cineva“, se gândește ea, zâmbind cu simpatie și apreciere față de femeia aceea care își cunoștea atât de bine soțul (cămașa aceea de pe el arăta ca o față de masă dintr-un restaurant italianesc), încât l-a înarmat cu două întrebări în fața cărora nici o femeie din lumea asta nu ar fi putut rezista.

Cei doi tineri adună crenguțe și iarbă uscată, aprind focul și așază în mijlocul tăciunilor un ibric afumat, scoțând la iveală colecția lor de ceaiuri. Din rucsacul Orei apare din ce în ce mai multă mâncare.

— Ca din jobenul unui magician, râde ea, înveselită brusc de acest corn al abundenței.

Înșiră pe jos tot ce a cumpărat de dimineață, observă cu îngrijorare Avram, cutii de humus și *labaneh*, măslina verzi, câteva bucăți de *pita* încă moi și calde, și îi îmbie să guste din toate, iar ei nu se lasă rugați, nu au mai mâncat atât de bine de o eternitate, spun ei cu gurile pline, lăudându-se cu faptul că în timpul acestei drumeții au consumat numai strictul necesar, că și-au raționalizat foarte strict proviziile, iar Ora îi privește cu afecțiune în timp ce ei înfulecă pe nerăsuflăte. Numai Avram nu-și găsește locul.

Vorbesc despre traseele și cărările care merg spre sud și despre cele care merg spre nord, dându-și sfaturi unii altora și schimbând informații importante despre surprizele și obstacolele care i-ar putea aștepta pe drum, iar Ora se gândește că a făcut bine lăsându-i bărbatului acela numărul ei de telefon. Dacă o va suna, îi va putea restitui paginile scrise în caietul ei.

În cele din urmă intră și Avram în atmosferă, traseul este, într-un fel, și casa lui, iar spre surprinderea sa, începe să simtă acea camaraderie a drumeților, de care nu fusese conștient până atunci. Poate că și lui, la fel ca Orei, îi face plăcere să-i vadă pe cei doi băieți mâncând cu atâta poftă la masa lui, cum s-ar spune, și asta să li se pară cât se poate de firesc. Așa e făcută lumea noastră: copiii sărmani, asceți de nevoie, ar trebui să se poată bucura din când în când de generozitatea adulților înstăriți pe care îi întâlnesc pe drum, iar în cazul acesta de bunătatea unui cuplu prietenos și decent – făcând abstracție de șalvării albi ai lui Avram și de părul lui prins la spate cu un elastic într-o codiță de cal –, a unui bărbat și a unei femeie care nu mai sunt tineri, dar nici bătrâni încă, în mod sigur părinții unor copii deja mari, poate chiar bunicii unor țânci, care și-au luat o vacanță în viețile lor încărcate și au pornit într-o scurtă aventură. Avram le povestește entuziasmat despre urcușul abrupt spre creasta muntelui Tabor, despre treptele de piatră și cârligele din fier de pe Arbel, dându-le tot felul de sfaturi și câteva avertismente, însă de fiecare dată când vrea să zică ceva, Ora îl întrerupe și insistă să spună chiar ea povestea, înfrumusețând-o puțin, iar Avram are brusc impresia că vrea să-i demonstreze cu orice preț cât de bine se pricepe ea să-i amuze pe tineri și cât de bine le vorbește jargonul. El se face din ce în ce mai mic și o privește cum debordează de voie bună, stângace ca un cot în coastă. Comportamentul Orei e ciudat și iritant. Dar apoi Avram își dă seama că face toate astea pentru a-l supăra, pentru că, din cine știe ce motiv, e furioasă pe el și îl îndepărtează cu un gest sfidător, pas cu pas, dinăuntrul cercului pe care îl trasează încet în jurul ei și al celor doi băieți.

Iar el se retrage, stinge lumina înăuntrul lui și se așază în sine pe întuneric.

Cei doi băieți, care locuiesc în așezarea Tekoa, nu simt nimic din lupta aceea mută care se duce atât de aproape de ei, vorbesc despre minunile întâlnite pe drumul spre Eilat – râul Tzin în lumina

asfințitului, narcisele de pe malul râului Ashkelon, caprele alpine din Ein Avdat –, iar Ora le răspunde că ea și Avram nu vor decât să ajungă la Ierusalim.

— Poate altădată, în viitor, spune ea cu privirea pierdută, vom parcurge și cealaltă jumătate a traseului, până la Eilat și Taba.

Băieții mormăie ceva despre taberele militare din Neghev, care au deviat traseul, ce trecea inițial printre munți și văi, prin câmpii și pe marginea drumurilor vechi, îi avertizează pe Avram și Ora despre câinii sălbaticiți ai beduinilor, oamenii ăștia au tone de câini, trebuie să aveți grijă de al vostru, apoi conversația devine ciclică și Avram simte ceva plutind pe deasupra feței lui, iar când deschide pleoapele, o vede pe Ora, îi vede ochii abătuți și chinuiți, ca și cum ar fi descoperit ceva nou și foarte dureros înăuntrul lui. Ca din întâmplare, ridică mâna pentru a-și șterge o firimitură de pe buze.

În timp ce vorbesc, își dau seama că până la Ierusalim mai sunt zece zile de mers.

— S-ar putea să vă ia chiar puțin mai mult, spun băieții.

— De la Sha'ar HaGay începeți să vă simțiți ca acasă, spune râzând băiatul cu păr auriu.

Ora și Avram se privesc speriați. Numai zece zile? Și apoi? Ce se va întâmpla după aceea?

— Ora, așteaptă! Alergi.

— Așa merg eu.

Asta se întâmplă de câteva ore. Ea pășește ca înnebunită, strângând din dinți. Avram și cățeaua se târăsc în urma ei. Nu îndrăznesc să se apropie. Ea nu se oprește decât atunci când nu mai poate merge, când cade din picioare.

Valea Alon, muntele Shokef, arpagic, ciclame și maci – și, deodată, marea. Ora așteptase momentul acesta încă de la începutul călătoriei, dar acum nu se oprea, nici măcar nu se uita la ea, la marea ei dragoste. Continuă să facă pași mari, cu buzele încordate, gâfâind din pricina efortului, în timp ce Avram își târâia picioarele în spatele ei. Urcușul pe Carmel fusese mai dificil decât cel de pe munții Galileii. Cărările de aici erau mai stâncoase, iar trunchiurile copacilor căzuți și tufișurile pline de țepi le făceau și mai greu de străbătut. Pițigoii și gaițele plutesc deasupra lor, strigându-se dintr-o parte în alta, acompaniindu-i pe călători multă vreme și trecându-și-i de la unii la alții. La lăsarea serii se opresc amândoi în fața unui pin uriaș, crescut în mijlocul cărării, în trunchiul căruia se cască o scorbură mare. E scaldat de razele luminii palide, iar din frunzele subțiri ale coroanei lui radiază o ciudată strălucire roșiatică.

Stau amândoi în picioare și îl privesc. E ca un tăciune aprins.

Dar imediat încep din nou să meargă. Și Avram începuse să se simtă încolțit de neliniște ori de câte ori se opreau. Teama îi dă târcoale – o teamă nouă. Când ajungem la șosea, poate luăm un autobuz. Sau chiar un taxi.

Ruinele Rakit, peșterile Yeshah și o stâncă parcă lipită deasupra lor. Coboară printre bucăți mari

de stâncă. Se agață de rădăcinile copacilor și de grote. Avram se întoarce mereu din drum, pentru a lua în brațe cățeaua, care schelălăie de frică în fața bolovanilor uriași. Continuă să meargă chiar și după lăsarea întunericului, atât timp cât mai văd cărarea și marcajul. Apoi dorm – puțin și agitat – și se trezesc în toiul nopții, ca la începutul călătoriei, fiindcă pământul huruie și tremură neîncetat sub trupurile lor. Stau lângă focul făcut de Avram și beau ceaiul pregătit tot de el. Tăcerea și lucrurile care o umplu sunt teribil de înspăimântătoare. Ora închide ochii și vede străduța care duce la casa ei din Beit Zayit, vede poarta de la intrare și treptele din fața ușii. Îl aude iar pe Ilan spunându-i că Adam îi transmite salutări. Aude îngrijorarea lui Adam răzbătând în vocea lui Ilan. Compasiunea. De ce îți făcea griji pentru ea așa, deodată? Se ridică în picioare și începe să adune vasele, aruncându-le apoi la întâmplare în rucsac.

Continuă să meargă pe întuneric, la lumina lunii. Apoi cerul începe să se lumineze. Au trecut câteva ore bune de când nu au mai scos nici un cuvânt. Avram are impresia că aleargă pentru a ajunge la timp la Ofer, ca atunci când te grăbești să scoți pe cineva dintre ruinele unei clădiri prăbușite și fiecare secundă contează. Nu e bine că tace, se gândește el, că nu vorbește despre el tocmai acum, când ar trebui să vorbim despre el, când ar trebui să vorbească despre el. E obligatoriu să vorbim despre el.

Și în clipa aceea începe să-și vorbească lui însuși, fără voce. Să-și povestească despre Ofer lucruri pe care i le povestise Ora, mărunțișuri, momente neînsemnate – cuvânt cu cuvânt.

— Spune-mi doar că e bine, mormăie el în soarele orbitor al dimineții, repezindu-se deodată în față, luându-i-o înainte Orei și blocându-i drumul. Spune-mi că nu a pățit nimic, că nu-mi ascunzi ceva! Uită-te la mine! strigă el.

Amândoi respiră greu.

— Nu știi decât că până alaltăieri era bine. De atunci nu mai știi nimic.

Duritatea de pe chipul ei a dispărut. Avram simte că s-a întâmplat ceva cu ea pe parcursul ultimei ore, undeva între pauza de ceai și răsărit. E extenuată și cu umerii gârboviți, de parcă, după o lungă bătălie, ar fi fost în cele din urmă înfrântă.

— Atunci spune-mi ce nu e bine? Ești așa de ieri. Ce am făcut?

— Prietena ta, zice Ora, făcând un efort ca să rostească aceste cuvinte.

— Neta?

Într-o secundă i se scurge tot sângele din obraji.

— Ce a pățit?

Ora îl privește lung, cu ochi triști.

— E bine? I s-a întâmplat ceva?

— E bine. Prietena ta e bine.

— Și atunci?

— Pare foarte drăguță. Chiar amuzantă.

— Ai vorbit cu ea?

— Nu.

— Și atunci?

Ora se abate de la cărare, târându-și picioarele, și se îndreaptă spre un desiș. Se încâlcește prin tufe și măracini, iar Avram o urmează. Urcă o movilă de pietre cenușii, iar el o urmează. Deodată sunt în interiorul unui crater micuț, înăuntrul căruia lumina e difuză, de parcă soarele și-ar fi retras razele din locul acesta.

Ora se aruncă pe un bolovan, îngropându-și fața în mâini.

— Ascultă, am făcut ceva... Nu e bine, știu, dar am sunat la tine acasă. Ți-am ascultat mesajele.

— Acasă la mine? Întreabă el, îndreptându-și spinarea. Cum, poți face și așa ceva?

— Da.

— Cum?

— Există un cod general, dat din oficiu de operator, pe care îl poți folosi până când îți introduci propriul cod. Nu-i nimic complicat.

— Dar de ce?

— Nu mă întreba.

— Nu înțeleg. Stai puțin...

— Avram, am făcut-o! Nu am nici o scuză. Pur și simplu nu m-am putut abține. Am sunat întâi la mine, apoi degetele mele au sărit singure să formeze numărul.

Cățeaua se apropie și se cuibărește între ei, oferindu-i Orei trupul ei cald și moale, iar aceasta din urmă își trece degetele prin blana ei.

— Nu știu ce m-a apucat. Ascultă, sunt cu adevărat... mi-e foarte rușine de ce am făcut.

— Dar ce s-a întâmplat? Ce a făcut? Și-a făcut vreun rău?

— Nu voiam decât s-o aud, să aud cine e. Nici măcar nu m-am gândit...

— Ora! spune el, aproape urlând. Ce a zis?

— Aveai câteva mesaje. Zece, din care nouă de la ea. Și unul de la patronul restaurantului.

Renovările se încheie săptămâna viitoare și vrea să te întorci la lucru. Te place foarte mult, Avram, se simte din vocea lui. Organizează și o petrecere de inaugurare...

— Dar Neta, ce e cu Neta?

— Așază-te. Nu pot dacă stai așa, deasupra mea.

Dar Avram parcă nu o aude. Privește cu ochii holbați la pietrele mari și gri care îl înconjoară din toate părțile. Ceva din locul ăsta îl face să se simtă încolțit.

Ora își odihnește obrazul pe spinarea cățelei.

— Ascultă, te-a sunat în urmă cu aproximativ o săptămână și jumătate, poate mai mult, rugându-te să-i răspunzi urgent. După care te-a mai sunat de câteva ori și a întrebat... de fapt nu a întrebat, a

rostit doar numele tău: „Avram? Avram, ești acolo?“ „Avram, răspunde-mi!“ Atât.

Avram îngenunchează în fața ei. Capul îi este dintr-odată mult prea greu. Cățeaua, cu capul Orei culcat pe trupul ei, întoarce spre el o pereche de ochi întunecați și blânzi.

— Apoi a mai fost un mesaj, în care spunea – Ora își înhite saliva, iar pe fața ei apare o expresie copilărească, aproape speriată – că are ceva important să-ți zică, după care... să vedem, da, ultimul mesaj era de alaltăieri seară.

Ora izbucnește într-un hohot de râs nervos:

— Imaginează-ți: exact în clipa când Ofer îmi trimitea mie ultimul mesaj.

Avram se chircește, ghemuindu-se în sine, pregătit să primească lovitura. Nu, nu va fi luat prin surprindere.

— „Avram, aici Neta“, zice Ora cu voce goală și cu privirile ațintite într-un punct fix, undeva în spatele lui. „Sunt în Nuweiba, iar tu lipsești de multă vreme de-acasă și nu le răspunzi la telefon celor dragi...“

Avram încuviințează, recunoscând-o pe Neta în vocea Orei.

— „Acum ceva vreme am crezut că sunt însărcinată“, adaugă Ora, ca și cum toată viața i s-ar fi scurs deodată din trup, „dar nu am îndrăznit să-ți spun, așa că am venit aici, ca să mă gândesc ce am de făcut, să-mi fac un pic de ordine în minte. Însă până la urmă, desigur, s-a dovedit a fi o alarmă falsă, ca de obicei, așa că nu ai de ce să-ți faci griji, dragul meu“. După care a urmat un bip, spune Ora.

El o privește uluit:

— Ce? Nu înțeleg. Ce ai spus?

— Ce e de neînțeles aici? Întreabă Ora, ca trezită din transă.

Își arată din nou colții la el:

— Ce anume nu ai înțeles? Nu am vorbit în ebraică? „Sarcină“ înțelegi? „Alarmă falsă“, înțelegi? „Dragul meu“ ai înțeles?

Colțurile gurii lui se prăbușesc. Fața îi devine imobilă din pricina uimirii.

Ora pleacă brusc de lângă el și de lângă cățea, întorcându-le spatele. Își îmbrățișează trupul și se leagănă repede înainte și înapoi. Încetează cu asta! își ordonă. De ce îl ataci? Cu ce ți-a greșit? Cu toate astea nu reușește să se oprească, se leagănă înainte și înapoi, se lasă invadată de o senzație plăcută în timp ce trage iar și iar de firul acela topit dinăuntrul ei, deșirându-se până când va dispărea complet... cât de bine ar fi! Și biata Neta, *însă până la urmă, desigur, s-a dovedit a fi o alarmă falsă, ca de obicei*, iar dintr-odată Ora știe cum sună vocile lui Avram și a Netei când își vorbesc unul altuia, cum sună muzica lor, tonul acela jucăuș pe care îl folosea el pe vremuri în conversațiile cu Ilan și pe care acesta din urmă îl folosește încă în conversațiile cu băieții, inteligența aceea sclipitoare dindărătul replicilor lor, de care Ora nu mai era capabilă, de care nu fusese niciodată capabilă. „Alarmă falsă“, spusese Neta, chicotind – dar oare el își dă seama cât de

mult îl iubește și cât de mult suferă din pricina lui?

El mârâie:

— Tot nu înțeleg de ce ești furioasă.

— Furioasă? întrebă ea, aruncându-și capul pe spate și eliberând un jet toxic de ironie. De ce aș fi furioasă? Ce motive aș avea? Din contră, ar trebui să fiu fericită, nu?

— Pentru ce?

— La simplul gând, îi explică ea cu o expresie serioasă și pe un ton indiferent, că într-o bună zi ai putea avea un copil.

— Dar nu am nici un copil, zice el cu o voce inflexibilă. Nu am nici un copil în afară de Ofer.

— Poate că vei avea, de ce nu? La vârsta ta bărbații încă pot.

Își vine în fire și aproape că se prăbușește în brațele lui, vrând să-și ceară scuze pentru nebunia care a pus stăpânire pe ea, pentru judecata ei nedreaptă și meschinăria ei sufletească, fiindcă lucrul pe care și-l dorește cel mai mult e să-i spună că ar fi foarte bine să aibă un copil, că ar fi un tată minunat, un tată cu normă întreagă, dar în clipa aceea o altă sabie îi străpunge trupul din toate direcțiile și sare uimită în picioare:

— Poate că vei avea o fetiță, Avram! Vei avea o fetiță.

— Ce tot vorbești acolo?

El se ridică repede și se oprește în fața ei:

— Neta a spus că nu e, că doar a crezut că e.

Întinde brațele pentru a o cuprinde în brațe, însă Ora se ferește și se poticnește într-o crăpătură din stâncă. Își acoperă gura cu mâna, ca și cum și-ar suga degetul sau ar încerca să-și înăbușe un strigăt.

— Hai să mergem.

Avram îngenunchează lângă ea și îi vorbește rar, inspirându-i încredere:

— Vom merge acasă la tine. Voi merge cu tine oriunde vrei. Nimic nu s-a schimbat, Ora. Ridică-te.

— Pentru ce? șoptește ea neajutorată.

— Cum adică pentru ce?

Îl privește cu ochi sfâșiați:

— Dar vei avea o fetiță.

— Nu există nici o fetiță, zice el sec. Ce e cu tine?

— Am înțeles deodată totul. Am început să simt.

— Nu-l am decât pe Ofer, repetă cu încăpățânare Avram. Ascultă: eu și cu tine, împreună, îl avem pe Ofer.

— Cum îl ai pe Ofer? întrebă ea, pufnind batjocoritor, cu fața îngropată în palme, în timp ce ochii i se rotesc goi prin aer. Nici măcar nu-l cunoști. Nici nu ai vrut să-l vezi. Cine e Ofer pentru

tine? Numai cuvinte.

— Nu, nu! zice el tulburat și începe s-o scuture cu putere, iar capul Orei se clatină înainte și înapoi. Nu. Știi că nu mai e așa.

— Dar nu ți-am dat decât cuvinte.

— Spune-mi, nu ai, din întâmplare...?

— Ce?

— O poză cu el?

Îl privește îndelung, ca și cum nu ar reuși să pătrundă sensul cuvintelor rostite de el. Apoi cotrobăie printre lucrurile din rucsac și scoate un portmoneu micuț, maroniu. Îl deschide fără să se uite la el și i-l întinde lui Avram. Într-un buzunar mic din plastic se vede fotografia a doi băieți îmbrățișați. A fost făcută în dimineața în care Adam și-a început stagiul militar. Amândoi au părul lung, iar Ofer, tânăr și slăbuț, se agață de fratele lui mai mare, învăluindu-l cu brațele și cu privirea lui. Avram se uită la poză. Orei i se pare că toate trăsăturile lui sunt cuprinse de o agitație imposibil de strunit.

— Avram, spune ea încet.

Își pune mâna peste palma care ține fotografia. O susține.

— Ce copil frumos, șoptește Avram.

Ora închide ochii. Vede oameni stând pe ambele trotuare care străjuiesc străduța ce duce spre casa ei. O parte dintre ei au intrat deja în curte, alții s-au oprit pe treptele din fața ușii de la intrare. O așteaptă cu toții în tăcere, cu ochii ațintiți în pământ. Așteaptă să treacă pe lângă ei și să intre în casă.

Acum poate începe, trec prin ea cuvintele.

— Povestește-mi, murmură ea. Povestește-mi despre el.

— Ce să-ți povestesc?

— Ce înseamnă el pentru tine?

Ora ia portmoneul și îl pune înapoi în rucsac. Din cine știe ce motiv, nu îi place să expună fotografia în bătaia razelor soarelui. El nu îndrăznește să se opună, deși i-ar plăcea să stea acolo și s-o privească la nesfârșit.

— Ora...

— Spune-mi ce înseamnă el pentru tine.

Avram simte dorința arzătoare de a se ridica și de a părăsi locul ăsta, de a ieși din umbra acestui crater mic și ciudat, străjuit de bolovani cenușii. Dincolo de el, între două piscuri zimțate, se întinde o fâșie verde, scăldată de soare, în timp ce ei doi stau aici, în umbră – mult prea multă umbră.

— Nu te aud, șoptește ea.

— În primul rând, spune Avram, în primul rând e copilul tău. Este primul lucru pe care îl știu despre el, primul lucru care îmi vine în minte când mă gândesc la el.

— Da, murmură ea.

— În felul ăsta mă gândesc la el mereu: că e al tău, cu lumina și bunătatea ta, cu toate lucrurile pe care i le-ai dăruit dintotdeauna, toată viața, cu modul în care știi să dăruiești, cu generozitatea ta și dragostea ta, cu plenitudinea ființei tale. Iar asta îl va proteja oriunde s-ar afla – chiar și acolo.

— Da?

— Da, da.

Avram privește undeva în spatele ei și îi strânge la piept trupul vlăguit, simțind că Orei îi e frig și că respiră slab.

— Mai spune-mi. Am nevoie să-mi spui.

— Și mă lași să-l îmbrățișez împreună cu tine, spune el. Asta e. Asta văd. Da.

Fața ei e pierdută și obosită. Pare că adoarme cu ochii deschiși în brațele lui, iar el vrea s-o trezească, să-i insufle viață, însă brusc e ceva la ea, în privirea ei goală, în gura întredeschisă...

— Și, se căznește Avram, e ca și cum încerci să-l iei cu tine undeva unde să fiți doar voi, dar e prea greu, nu? El doarme în tot timpul ăsta, nu?

Ora încuviințează printr-o mișcare a capului, înțelegând și în același timp neînțelegând, iar degetele ei se mișcă oarbe și slăbite pe antebrațul lui, pipăindu-i mâneca bluzei.

— E ca și cum ar fi fost anesteziat, șoptește Avram, nu știu de ce și nu înțeleg prea bine. Apoi tu vii la mine și mă rogi să te ajut.

— Da, bâiguie ea.

— Trebuie să-l ducem împreună undeva, murmură Avram. Nu știu unde, nu înțeleg de ce. Îl purtăm pe brațe, între noi, tot timpul. E ca și cum ar avea nevoie de amândoi pentru a ajunge acolo, nu-i așa?

— Da.

— Numai noi doi îl putem duce acolo.

— Unde acolo?

— Nu știu.

— Ce e acolo?

— Nu știu.

— E bine? se precipită disperată Ora. E bine acolo?

— Nu știu.

— Ce e asta de care îmi spui? E un vis de-al tău? L-ai visat pe Ofer?

— Asta văd, răspunde neputincios Avram.

— Dar ce e?

— Îl ținem în brațe.

— Da?

— Trece printre noi.

— Da, asta-i bine.

— Dar doarme, are ochii închiși, iar una din mâinile lui se odihnește pe mine și cealaltă pe tine.

— Nu înțeleg.

Deodată pe Avram îl trece un fior:

— Hai să plecăm de aici, Ora!

— Nu e bine! geme ea. Trebuie să fie treaz tot timpul. De ce doarme?

— Nu, e adormit. Are capul pe umărul tău.

— Dar de ce doarme? strigă ea, iar vocea i se sparge în fărâme.

Avram închide ochii, pentru a risipi imaginea din ei. Când îi deschide, o vede pe Ora privindu-l înfricoșată.

— Poate că am greșit, spune ea cu o expresie încordată, întorcându-și chipul. Poate că am înțeles totul greșit de la bun început. Traseul ăsta, călătoria asta...

— Nu-i adevărat! protestează Avram. Nu spune asta. Vom continua să mergem, vom continua să vorbim despre el...

— Poate că am înțeles totul pe dos, zice uluită Ora.

— Cum adică pe dos?

Ea își întoarce palmele încetișor.

— Credeam că dacă vorbim amândoi despre el, dacă vorbim tot timpul despre el, îl protejăm împreună, da?

— Da, da, așa este, Ora, vei vedea că...

— Dar dacă e exact pe dos?

— Ce anume? Ce să fie pe dos? șoptește el.

Trupul ei freamătă spre trupul lui. Îi strânge brațul cu putere:

— Vreau să-mi promiți!

— Da, orice vrei!

— Că îți vei aminti totul.

— Da, știi bine că îmi voi aminti.

— De la început, de când ne-am întâlnit, de când eram copii, cu tot cu războiul, carantina, al doilea război, ceea ce ți s-a întâmplat acolo, ce ni s-a întâmplat lui Ilan și mie... totul, da?

— Da, da.

— Și pe Adam, și pe Ofer... Promite-mi. Uită-te în ochii mei.

Îi ține capul între palme:

— Îți vei aminti, nu-i așa?

— Totul.

— Și dacă Ofer...

Fluxul vorbirii ei se încetinește, privirea ei fixă plutește fără țintă și un rid nou, vertical, adânc și

negru, i se imprimă brusc în pielea dintre ochii.

— Dacă el...

Avram îi scutură umerii cu putere:

— Nici măcar să nu te gândești la asta!

Ea continuă să vorbească, dar el nu o aude. O strânge în brațe și îi sărută fața, însă ea nu cedează înaintea lui și a sărutărilor lui, căci nu-i poate dărui decât carapacea goală a chipului ei.

— Îți vei aminti, murmură ea în timp ce Avram o scutură cu sălbăticie. Ți-l vei aminti pe Ofer. Îți vei aminti viața lui, *toată* viața lui, nu-i așa?

Timp de câteva minute lungi rămân ascunși în craterul acela micuț. Se strâng în brațe ca doi oameni care caută adăpost în fața unei furtuni. Încetul cu încetul, sunetele încep să revină. Zumzetul unei albine, ciripitul subțire al unei păsări, vocile muncitorilor care construiesc o casă undeva în vale.

Apoi Ora își desprinde trupul din îmbrățișarea lui și se întinde pe o parte, direct pe piatră. Își ridică genunchii la piept și își odihnește fața în palma deschisă. Ține ochii deschiși, dar nu vede nimic. Avram stă lângă ea și degetele lui plutesc pe suprafața corpului ei, abia atingându-l. Se simte adierea unei brize ușoare, iar aerul se umple cu miros de *za'atar*, poterium și caprifoi. Sub trupul ei se simte piatra rece, muntele întreg, enorm, solid și infinit. Ora se gândește: Cât de subțire e scoarța pământului.

(decembrie 2007)

Am început să scriu această carte în mai 2003, cu o jumătate de an înainte ca fiul meu cel mare, Yonatan, să-și încheie stagiul militar obligatoriu și cu un an și jumătate înainte de înrolarea fratelui său mai mic, Uri. Amândoi au făcut parte din trupele de tanchiști.

Uri cunoștea îndeaproape subiectul și personajele cărții. De fiecare dată când vorbeam cu el la telefon sau când venea acasă în permisie, mă întreba ce mai e nou în carte și ce s-a mai întâmplat în viețile personajelor („Ce le-ai mai făcut săptămâna asta?” era întrebarea lui permanentă). În calitate de soldat, și-a petrecut cea mai mare parte a timpului în Teritoriile Ocupate, făcând gărzi, patrulând, luând parte la ambuscade, lucrând în punctele de control, iar uneori îmi povestea câte ceva din experiențele pe care le trăia acolo.

Aveam presimțirea – mai bine zis speranța – că această carte pe care o scriam avea să-l protejeze.

Pe data de 12 august 2006, cu doar câteva ore înainte de sfârșitul celui de-al doilea război israeliano-libanez, Uri a fost ucis în sudul Libanului. Tancul lui a fost lovit de o rachetă în timp ce se afla într-o misiune de salvare a soldaților dintr-un alt tanc. Împreună cu Uri au murit toți ceilalți membri ai echipajului, Bnayah Rein, Adam Goren și Alex Bonimovici.

După încheierea perioadei de doliu, m-am întors la carte. În cea mai mare parte ea era deja scrisă. Ce s-a schimbat, mai presus de toate, a fost ecoul realității sub influența căreia am scris finalul.

David Grossman